Scrutinium scripturarum, printed in Germany about 1468. The binding is stamped pigskin with metal bosses, signed and dated by the binder, Richenbach of Gyslingen, in 1470. This is one of the earliest known dated bindings.

[illegible]

1704 б.

Sophia Augusta Brown.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

¶. Incipit dialogus qui vocatur scrutiniū scripturarum· Composit⁹ p̱ Reuerendū patrē dominū Paulū de sancta maria magistrū in theologia· Epm Burgeñ· archicācellariū serenissimi prīcipis dñi regis castelle et legionis quē cōposuit post additiones positas ad postillam Nicolai de lyra Anno domī· M°·cccc·xxxiiij·etatis sue·anno·lxxxi·

Crutami scripturas ī quibus putatis vitā habere eternā·et ille sūt que testimoniū p̱hibēt de me·Jo·v· xp̄s volens iudeos instruere circa ip̄i⁹ cognitionē in qua vita eterna ꝯsistit· iuxta i°·jo·17· Hec est vita eterna vt cognoscāt te deū et quem misisti filiū tuū· que quidē cognitio per sacraꝝ scrutiniū scripturarum habet̄· de quo ps̄· beati qui scrutant̄ testimōia ei⁹· hortabat̄ eos de huiōi scrutinio faciendo· dicēs· Scrutami scripturas ⁊c̄· Quib⁹ verbis tria notant̄ que ad cognicōnē xp̄i per intelligenciā diuinarū sc̄pturaꝝ reqrunt̄· Vnū est q̄ misteria xp̄i in sacra scriptura posita ⁊ tradita non sūt querēda solū sup̱ficialiter ⁊ p̱functorie· sȝ diligenter p̱ modū scrutantis· vt ver⁹ sensus littere clarius seu verius rep̱iat̄ ad modū illi⁹ qui rem latentem p̱ obscuritatē seu ꝯfusionē in aliqua domo p̱ diligens scrutiniū vult rep̱ire· vn̄ Soph· p̄°· deus intendens iniqua cogitationū in ihrl'm occulte p̱petrata reuelare dicebat· In illo tp̱e scrutabor ihrl'm ī lucernis· p̱ lucernas enī ꝯsueuer̄t abscōdita in latibulis seu obscuritatibus rep̱iri· Quod quidem scrutiniū scripturarū in p̄mitia eccl'ia audientes apl'oꝝ doctrinā ꝯtinue exercebant· de quib⁹ actuū·17· cottidie scrutātes scripturas si hec ita se h̄rent· ¶ Scōm vero qd̄ ī p̄dicto verbo notat̄· est q̄ nō solū scrutādo scripturas ex scripturis sacri canonis· s· veteris testamēti sūt accipienda testimonia xp̄i· sȝ etiam ab alijs scripturis apud ip̄os hebreos autenticis· Et ideo dixit in quibus putatis vitam eternā habere· q· d· Non solū scrutemī scripturas ī quibus vere vitam eternam habetis· s· que in sacro canone ve· tes· cōtinent̄· sȝ etiā illos in quib⁹ putatis vitam eternā habere scȝ que apud vos sūt· sunt autentice· licȝ in se autoritatē nō habeāt· que quidē scripture s̄t glose seu auctes talmudice ⁊

alia scripta apud ipsos autētica · Ex talibus enī possunt sū
mi efficatia argumenta contra eos · Tū quia in nōnullis
misterijs diuinis q̄nꝰ ad aliqua q̄nqꝫ ꝓphetabāt nesciētes ·
vt legit̄ de Caypha · jo · xi · Tū quia ī iudicialibꝫ et in dispu
tacōibus dialeticis cōfessio adūsarij ꝑ sufficiēti habet̄ ꝓbacō
ne · Si autē cōtra hoc dicat̄ · ꝙ scriptura talmudica ꝛ hmōi
nondū erant tp̄e xp̄i scripta · Dicendū ꝙ verū est q̄ntum ad
modū quo nūc sūt in volumibꝫ totalit̄ cōpilata seu ordīata
sꝫ erant scripta ꝑ longū tempꝰ ante xp̄i tp̄us ꝛ ꝑ partes q̄si
ꝑ modū apocrifariū ꝛ postea fuerūt cōpilata seu cōiūcta et
in libris publicis redacta sicut gracianꝰ int̄ nos cōpilauit de
creta · et etiā dicta scōrum que antea a magnis tp̄ibus fue
rūt edita · Et ꝙ sic sit de talmudica cōpilacōne seu constru
ctione habetur expresse a Rabimoyse in suo deutᵒ · qd̉ est liber
magne auctis int̄ eos in ꝑte ꝓhemiali ubi pn̄cipalit̄ agit de
talmudica auct̄e de tempe quo cōpilatū seu constructū fuit ·
Terciū qd̉ in p̄dicto v̉bo notat̄ est · ꝙ ꝑ scrutiniū scriptura
rū cōtra iudeos nō est querendꝰ sensus misticus · sꝫ solū lr̄alis
a quo enī solo ſm augꝰ · cōtra donatistas · ꝛ in alijs locis effi-
cax sumitur argumētū · Et ideo subdit · jlle sūt que testioꝰ ꝑhi
bent de me · Testimoꝰ ꝓbacōnem dicit maīfestam q̄ ex solo
sensu lr̄ali scriptarum ut dictū est habet̄ · Si aūt cōtra hoc dr̄
ꝙ sensus lr̄alis qui ex p̄maria sig̉ficacōne ꝑ vocē acapit̄ nō
indiget scrutinio cum talis sensus se statim offert intellectui
Et ideo de tali sensu impropꝛe dicētur · Scrutamī scripturas ·
sufficēt enī dicē · Legite seu intelligite scripturas · Dicend̉ ꝙ
licet sensꝰ lr̄alis sacre scripture ex sig̉ficacōne p̄maria ꝑ vocē
acapiat̄ · Non tamē ex hᶜ sequit̄ ꝙ scrutinio nō indigeat ad
verū lr̄e intellectū reperiend̉ · Sūt eī in sacra scriptura multe
dictiones equoce sig̉ficātes diuersa q̄ ad hoc vt sciat̄ sb̉ q̄ sēsu
acapi debeāt req̉rit̄ scrutiniū rōnis · Silr̄ in scripturis sūt ali
qua ꝑabolice tradita in quibꝫ aliq̉d ꝓprie · aliq̉d figuratie tra
dit̄ · Vnde ad sciendū qūo debeāt acapi req̉rit̄ scrutiniū · Si-
milit̄ cū veritas alicuiꝰ scripture lr̄alit̄ intellecta · videt̄ vita
ti alteriꝰ repugnare · qd̉ sepe cōtingit in sacris scripturis ad
lr̄am ītellectis opoꝛtꝫ recurrē ad indaginē rōnis · vt repug-
nātia inter sacras tollat̄ auct̄es · que ꝛ multa silr̄ia occurrūt
cōtra iudaicā cecitatē disputādo ut infra patebit · quoꝝ re-
spectu ꝛ silr̄ium rōe xp̄us dicit · Scrutamī scripturas ꝛc̄ · Vn̄

Crisost· sup hᶜ verbū dicit· Non aūt ad lectionē simplicem
scripturarū sꝫ ad scrutacōnem exquisitā eos mittebat· quia
ea q̄ de eo dicebanᷓ ī scripturiꝭ desup obūbrabanᷓ· nec ī sr̄fiae
expͥmebanᷓ· sꝫ velut quidā thesaurꝯ recōdebanᷓ· hec ille· Que
quidē obumbracōes ꝑ equiuocacōeꝭ et apparētes contradiccō
nes et huiōi ī misterijs xp̄i p̄sertim in antiquo testamīto tra
ditis sepe occurrūt· ꝓpter que ꝓprie xp̄s eis p̄cipiebat scruta
mini scripturas· Sꝫ attendendū quia ipsi iudei specialiᷓ pha
risei non ex toto corde exquirebant xp̄m vt eum veraciᷓ ag-
noscerent· sꝫ pocius vt occasionē eum repellendi inuenirēt·
Ideo in scrutinio scripturaꝝ non de eis verificatᷓ verbum p̄-
dictū· s· bt̄i qui scrutanᷓ testimōia eiꝯ in toto corde exquirūt
eū· n̄ enī ex tot corde requirebāt eū· sꝫ pociꝯ de eis circa hoc ꝓpͥe
dicᷓ illud ps̄· Scrutati sūt iniq̄tates· taliᷓ eī scrutati sūt scrip
turas vt ex eiꝭ niterenᷓ negare xp̄m eē messiā· ⁊ sic de eis ve
rificatᷓ illud qđ sequiᷓ· defecerūt scrutātes scrutinio· ¶ In
tēcio ergo hꝯ tractatꝯ ē pͥmo discurrē ꝑ errores iudeoꝝ p̄serti
pn̄cipaleꝭ quibꝫ īpediunᷓ seu retrahunᷓ a cognitōe veri mes
sie ostēdendo ꝑ verū scrutiniū scripturaꝝ ꝙ ip̄e est verꝯ xp̄s·
et ꝙ ipi inique scrutantes defecerunt scrutinio· Scđo quia n̄
nulli etiā veram fidem habentes de quibusdā etiam in sacriꝭ
scripturis ꝯtentis· vel que ab eccl'ia seu doctoribꝫ sācis tra
duntᷓ quorū rōnem ignorant sepe miranᷓ sic ex quadā deuo
cione taliuꝫ rōneꝫ scire appetentes ista scrutanᷓ· Juxta illᵒ
ps̄· mirabilia testimonia tua · ideo scrutata est anima mea
Idcirco ad taliū deuocionē excitandaꝫ eorū admiracōnem ra
cionabiliᷓ soluendo· Scđo loco ꝓcedeᷓ· ¶ Unde pn̄s tracta-
tus in duas ꝑtes distinguiᷓ· quorūꝫ pͥma in forma dialogi
composita est· vt ꝑ vniꝯ aduersanciū inquisicōeꝫ et alterius
discussionem veritas clariꝯ elucescat· In qua quidē alterca
cione noīe Sauli iudeū seu phariseum noīaui· eo ꝙ inter per
secutores doctrine xp̄i Saulus fuit p̄cipuus· De ip̄o enī legiᷓ
Saulus enī adhuc spirans minaꝝ et cedis in discipulos dn̄i
vt act· ix· capl'o· Catholicū vero sub nōie pauli volo eē cog
nominatum · de quo legiᷓ act· p̄dicto capl'o· paulꝰ aūt magiꝭ
inualescebat et ꝯfundebat iudeos qui habitabāt damasci af
firmans qm̄ hic est xp̄s· Scđa vero ꝑs modo ꝓcedit didasca
lico in qua fidelis post fidem susceptam tanq̄ꝫ discipulus de
quibusdā in sacris testimonijs scripturaꝝ cōtentis scrutādo

mirat̃ et a magistro iam in catholica doctrina erudito · hoꝝ declaracões seu intellectũ deuote petit · a quo hoꝝ declaracões recipiẽs deuocior reddit̃ · Et q2 ad vtrũq3 scrutiniũ ꝑdictorũ recte agendũ auxiliũ requirit̃ diuinũ · Ideo ꝑcor cũ ps · da m̃ i tellectũ et scrutabor mãdata tua · vt sic ad mãdatorũ diui- noꝝ meritoriã custodiam attingẽ merear de qua subdit · Et custodiam illa in toto corde meo · per quã custodiã ad sũmaz retribucões deueniẽ · Iuxta illud · in custodiendis illis retri bucio mlta · quã nobis ꝯcedat xp̃us dei filius · Amen ·

PResens aũt tractat9 diuidit̃ ꝑ distinccões · distinc tiones vero ꝑ capl'a modo infra scripto ·

¶ Incipit ergo distinctio ꝑma de scrutinio scrip- turarũ · de hiis qui saluãdi l' redimẽdi erãt ꝑ xp̃m in lege ꝓmissũ · et continet quatuor capitula ·

¶ In capit'o ꝑmo ostendit̃ ꝙ nõ solũ iudei seu isrl'itici qui de gñe iacob descenderũt ẜm carnẽ saluãdi erãt seu redimen- di ꝑ xp̃m · s3 etiã de aliis nacõib9 erant saluandi · et quõ non om̃s isrl'itici saluandi erãt · s3 valde pauci eorũ ·

¶ In capl'o scdo ꝯtinent̃ obieccões ꝯtra ꝑdicta cum earum solucionibus ·

¶ In capl'o tercio ostendit̃ ꝙ ꝑ messiaz erant ruendi et scã dalizandi pñcipales seu maiores ⁊ etiã ꝑl'ares ꝑpl'i isrl'itici ·

¶ In capl'o · iiij · ostendit̃ quõ diu'sis sigficacõibus hoꝝ ter minorũ · isrl' · et iuda · et iacob · ⁊ huiõi · vtendũ sit in exposicõ ne sacraꝝ auctoritatum ·

¶ Sequit̃ capitl'm ꝑmum · Quod non solum iudei · sed de omni nacione hoĩes saluandi erant ·

¶ Saulus · ¶

O Paule audiui ꝙ mgr̃ tuus dũ viueret dice- bat mgr̃is nostris · Scrutamini scripturas i qui bus putatis vitã eternam habere · ipe sunt q̃ testimoniũ ꝑhibẽt de me · S3 scrutãdo scriptu ras manifeste reꝑio ꝙ solus ꝑpl's isrl'iticus qui ꝓprie dicit̃ ille · qui a iacob ẜm carnẽ des- cendit per messiã promissum erat saluandus · legit̃ eni ysa · iiij · In die illa · s · tempore messie vt cõiter exponitur · erit germen domini in magnificencia et gloria et fructus terre

ſublimis et exultatio hijs qui ſaluandi fuerint de iſrahel. ⁊
ꝙ hoc ſe extēdat ad oīs iſrl'iticos habet yſa ·xlv· vbi habet
ſic· In dño iuſtificabit et laudabit oīe ſemen iſrl'· et ꝙ hec
ſalus ſe nō extēdat ad alios ꝑpl'os· Habet expſſe yſa ·lx· vbi
ſic legit· Ecce tenebre operiēt terram et caligo ꝑpl'os· Sup te
aūt orietur dñs ·et gl'ia ei⁹ in te videbit· que quidem ꝓphecie
cōiter exponunt de ſalute ꝑ xp̄m fienda · Ex quib⁹ et multiſ
alijs māifeſte patꝫ ꝙ ſaluandi ꝑ meſſiam debēt eſſe ſolū de fi
lijs iſrl' ſeu iacob quoꝝ patrib⁹ facta eſt ꝓmiſſio ·et ꝙ oīs
iſrl'itici tales ſaluādi ſūt ꝑ eum · Cum ergo nazaren⁹ quem
tu p̄dicas hoc non fecit· m'lti enī de ꝑpl'o iſrl'itico ymo ma:
ioꝛ ꝑs eoꝝ nec fuerūt nᶜ ſūt ꝑ eum ſaluati vt eſt notū · vnde
patꝫ ꝙ ille nō fuit meſſias in lege ꝓmiſſus· Et hanc potiſſi
mam rōnem inducit iſte famoſus mḡr in lege moſayca et
phia ꝑitiſſim⁹· ſ· Ra · mo ·egiptius in ſuo dextro ·in li· de iu
diab⁹· tit'lo de regib⁹ et bellis eoꝛū ·capl'o ·xj· vbi ſic· Iheſus
nazaren⁹ ymaginat⁹ eſt eſſe meſſias ·et fuit interfect⁹ ꝑ iu:
diciū et infra volēs ꝯcludere nazarenū nō fuiſſe meſſiam ait
ſic· Nam oīs ꝓphete locuti ſūt ꝙ meſſias eſt redēptoꝛ ⁊ ſal
uator eoꝝ ·et congregatoꝛ eoꝛū · Et iſte dedit occaſionē ad ꝑ
dendū iſrl' gladio ⁊ diſꝑgendū reliquias eoꝝ et ad ſupprimē
dum eos ·hec ille· et ſic vides ꝙ ꝑ ſcrutiniū ſcripturaꝝ ī hac
materia loquēciū teſtimoniū repit· nō pro te ſed contra te·

¶ Paulus · ¶ O ſaule ad auctes ſacre ſcriptu
re quas allegas et recipe teneor· Reſpōdebo tibi p̄mo· et de
inde dicam ad dicta Ra · moyſi· licꝫ ex talib⁹ non vales ꝯt̄
me ſumere argumētum cum ſit de ꝓfeſſione tua · ſicut nec
ego ex dictis doctoꝝ nr̄oꝝ poſſum efficacit' cōtra te arguere·
niſi forte ex rōibus in illis ꝯtentis· p̄mo ergo ad auctes ſa
cras quas ſcrutatus fuiſti ꝯtra me tibi reſpondeo ꝙ defeciſti
in hoc ſcrutinio· m'lta enī ſacra eloquia obmiſiſti ex quibus
oppoſitum illius qd̄ intendis haberi poteſt. Sunt enī auctes
ꝗpl'ime manifeſte teſtantes ꝙ nō ſolū ꝑpl's quē dicis iſrl'iti
cum ·ſꝫ etiā alie nacōes ꝑ mundū diſperſe ſaluāde erant per
xp̄m · vn̄ et iacob patriarcha qui p̄m⁹ ꝓphetauit de xp̄o ven
turo· Gen̄ ·xlix·capl'o dicēs· Non auferet ſceptrū ⁊c̄· donec
veniat dñs qui mittend⁹ eſt· ſtatim ſubdit· qui ē expectatio
genciū · Et yſa ·xi· capl'o de ipſo legit· Radix yeſſe qui ſtat
in ſignū ꝑpl'oꝛū ip̄m gentes deprecabunt alias requirēt· Itē

zacharie · ij · Et congregabunt gentes multe in die illa et erunt michi in populum quod ad litteram secundum omnes intelligitur de tempore messie · que quidem extensio saluandorum per christum clarius traditur ysay · xlix · vbi de deo ad suum christum loquente sic legitur · parum est vt sis michi seruus ad sustinendas tribus iacob et feces israel conuertendas · dedi te in lucem gencium vt sis salus mea ad extremum terre · Que quidem auctoritas manifeste ostendit quod saluatio fienda per christum non erat restringenda solum ad populum ex israel descendentem secundum carnem · sed pocius extendenda ad ceteras naciones gencium et ceteras regiones terre · Cuius extensionis racionem assignant Rabini tui antiqui si bene dicta eorum scrutatus fueris ·
¶ Saulus · ¶ Dic michi primo vbi habes istam extensionem ex dictis magistrorum nostrorum antiquorum · Et deinde contradicam tibi in aliis in tua responsione contentis · ¶
¶ Paulus · ¶ In glosa illa magna super genesim · que glosa apud vos dicitur veresich rabba in capitulo · xli · talis questio mouetur · scilicet an poterit dici de deo seu de messia quod sit acceptor personarum · Et respondetur ibi absit · sed omnes confitentes ei corde ore et opere saluabuntur · scriptum est · scilicet ierem · xxxiij · In diebus illis saluabitur iuda · scilicet confitentes · Et hoc est quod dicitur in ysa · dedi te in lucem gencium vt sis salus mea vsque ad extremum terre · hec in glosa · Ex qua glo · manifeste habes duo · vnum est quod lex christi seu eius salus erat extendenda · non solum vsque ad ierusalem et iudeam seu ad iudeos et israelitas · sed etiam vsque ad extremum terre et alias naciones · Aliud est quod deus esset acceptor personarum si confitentes ei ore et corde et operibus · etiam si non essent israelita secundum carnem non essent saluandi per christum · Et sic habes extensionem predictam · et eius racionem per tuos magistros · ¶ Saulus · ¶
¶ Posito quod deus saluaturus esset per messiam omnes recte credentes et bene operantes · etiam si ex aliis nacionibus descenderent per ut tu asseris ex hoc non tollitur · quin omnes israelita a iacob secundum carnem descendentes saltem ipsi messie contemporanei et eorum successores nemine excepto per ipsum messiam debere saluari · legitur enim michee · ij · congregatione congregabo iacob · totum te in vnum conducam et reliquias israel pariter ponam illum quasi gregem in ouili · Et infra · transibit rex illorum coram illis et dominus in capite eorum quod ad litteram intelligitur de christo · totum iacob aggregaturo seu redempturo · Ideo ysa · xlv · In domino iustificabitur et laudabitur omne semen israel · prout supra tibi allegaui quod loquitur de vltia

redemptõe ẜm oĩs · Ex quib⁊ habes ꝙ totũ iacob et oĩs ex semĩe isrł erant iustificandi ⁊ laudãdi ꝑ xp̃m · Ex istis igit̃ et multis aliis sil'ibus habet̃ manifeste ꝙ xp̃us tuus ñ fuit ille de quo loquunt̃ ꝓphete cuꝫ mł'ti ym̃o maior ꝑs de semĩe isrł non solum nõ sũt redẽpti seu ꝯgregati ꝑ ip̃m · sed pot⁹ interfecti et dispersi · et quasi ꝯsumpti ꝑ eum · ꝑut Ra · moy · ꝑdict⁹ dicit vt sup̃ · ¶ Paulus · ¶ Defecisti saule in hoc scrutinio sic̃ et in ꝑcedenti · Si eñi bene scrutatus fuisses scẽpturas mãifeste repꝑisses ꝙ non oĩs isrłitici · s · ẜm carnem descendẽtes ab isrł erant ꝑ xp̃m redimẽdi seu saluã di · sꝫ valde pauci ex eis respectu remanẽcium · ¶ Saul⁹ · ¶ Indica michi auctes sacras hoc dicentes ·

¶ Paulus · ¶ Legit̃ eñi ihere · iij · Cõuertimĩ filij re uertẽtes ait dñs · quia ego vir vester et assumã vos · vnum de ciuitate · et duos de cognacõe et introducam vos in syon · et dabo vobis pastores iuxta cor meũ et pascent vos sciẽcia et doctrina · Que quidẽ verba intelligenda sũt de vltima re- dempcione que ꝑ messiam erat explenda · non aũt de redẽpci one a captiuitate babilonica ꝑut quidam false extimauer̃t Legit̃ eñi in eodẽ contextu · In illo tp̃e vocabũt ihrl'm soliũ dñi et ꝯgregabunt̃ ad eam oĩs gentes in noĩe dñi · Et ideo Ra · salo · expositor vester in libro qui dr̃ Canchedri ĩ capł'o helech · verbꝫ ꝑdicta · s · assumaꝫ vos vnũ de ciuitate et duos de cognatione exponit de vltima redemptione ꝑ eos expecta ta · dicit eñi sup̃ verbũ ꝑdictũ ihere · sic · Eligam iustos et in- troducam eos in syon · Ex quo patꝫ ꝙ in redẽptione ꝑ mes- siam fienda nõ oĩs isrłitici erant saluandi · sꝫ solũ iusti qui erant pauci respectu iniustoꝝ qui remanebãt sine redẽptione Et iõ dicit vnũ de ciuitate et duos de cognatione · q · d · valde pauci eligent̃ ex mł'tis · Item in eodẽ capł'o helech quidaꝫ de antiquis talmutaꝝ alias talmudicoꝝ dicit ꝙ sicut de sexcen tis milibus qui egressi sũt de egipto nõ intrauer̃t terram ꝓ- missionis nisi duo tñ · s · Caleph et iosue · Sic erit in tempꝛe messie nã scriptũ ẽ Ozee · ij · Canet sibi iuxta dies iuuẽtutis sue et iuxta dies ascensionis ei⁹ de terra egipti · hec ille · patꝫ igit̃ ex dictis illoꝝ ꝙ tp̃e messie ꝓmissi valde pauci redimen di erãt de pp̃ł'o isrłitico respectu nõ redẽptorũ qđ est ꝓpositũ ·

¶ Capł'm scdm de obieccõib⁊ ꝯtra ꝑdicta ⁊ eaꝝ solucõne ·

¶ Saulus. ¶

Ego ostendi tibi per sacras auctes quod solus pplus israeliticus erat per messiam redimendus. et quod omnes illius ppli per ipm erant consecuturi redemptionem. ut patet per auctes per me allegatas. Si tu ergo michi proponis alias auctes que videntur sonare oppositum. Dic ergo michi quomodo possit ex istis auctoritatibus contrarietas tolli. manifestum est enim quod non possunt due veritates adinvicem contrariari. ¶ Paulus. ¶ Ad contrarietatem tollendam a sacris eloquiis. tam circa predicta quam etiam circa multa alia oportet presupponere quod ad scrutandum verum intellectum in sacris eloquiis contentum requiritur scrutari significata verborum seu nominum et aliarum dictionum in eis contentarum. scilicet an sint vniuoca sicut hoc nomen lignum vniuoce dicitur de qualibet re de qua non solum hoc nomen lignum. sed etiam ratio eius verificatur. vel sit mere equoca sicut hoc nomen canis quod de aliquo sidere et de aliquo animali dicitur quibus non ratio per nomen significata. sed solum nomen est commune. an scilicet sint non mere equiuoca. sed a consilio seu per translacionem. ut cum hoc nomen equus dicitur de equo vero qui est quoddam animal. et etiam de equo in pariete picto in quibus licet ratio sibe sit diuersa. est tamen inter eos aliqua similitudo. scilicet figuralis Et ideo talia nomina non dicuntur mere equoca sed accomodata seu translata. Et quia in sacris eloquiis inueniuntur multe et diuerse equiuocaciones. Idcirco oportet inquirere diligenter significationes dictionum ad veritatem sine contrarietate extrahendam quod etiam doctores tui videntur sentire. ¶ Saulus. ¶ Allega doctores nostros hoc sentientes. ¶ Paulus. ¶

¶ Ille tuus magnus magister. scilicet Rabimoyses egipcius in prima parte sui libri de directione perplexorum in prohemio vbi agit de intentione sui operis sic ait. in libris prophetarum inueniuntur nomina mere equiuoca que intelliguntur a simplicibus seu ignaris de primariis significatis per talia nomina. Sunt etiam nomina accomodata scilicet equiuoca seu a consilio translata que intelliguntur a predictis de re prima a qua fuerunt translata seu accomodata. hec ille. Que quidem distinctio nominum licet plenius et clarius a nostris doctoribus tradatur. allego tamen tibi predictum Rabimoysen quia scio quod eum recipies pocius quam doctores nostros. ¶ Saulus. ¶ Applica ista ad propositum. scilicet ad tollendam contrarietatem predictarum auctum. quarum quedam per me. alie vero per te sunt allegate. ¶ Paulus. ¶ Si diligenter scripturas sacras

fueris scrutat⁹ repies q filiatio in scripturis nõ vniuoce ac=
apit· sz equoce seu accomodate vl' trãslate a consilio· Qñqz
eni acapit filiatõ ɓm carnalez gñacionẽ· vt geñ· v· de adam
et Seth et alijs legit· genuit filios ⁊ filias· et sic in pluribus
alijs locis· Qñqz vero filiatio acapit p filiatione spũali· ⁊ hᶜ
dupl'r· quia aut in bono vt cum dicit· iiij· Re· iiij· filij pphe
taꝝ sedebãt coram eo qd intelligitur de filiacõe disciplíne seu
doctrine· ɓm quã illi qui sequebant doctrinã seu disciplinaz
pphetaꝝ dicebant eoꝝ filij ppter patrũ imitacõem seu sil'itu=
dinẽ· licz ab eis nõ essent gñati carnalit· In malo vero cum
dicit iob· xl· Ipse est rex sup oĩs filios supbie· quã quidẽ fi
liacõez manifestũ est non esse intelligendam ɓm carnalẽ ppa
gacõez· tali eni modo supbia non generat· vnde intelligẽda
est hec filiatio ɓm sequelã· Supbi eni sequunt passionez seu
motũ supbie sic filij nãles vt pl'imuz sequunt mores patꝝ·
ɓm quã distinccõnem filij isrl' qñqz intelligunt in scriptura
illi tm̃ qui de iacob descenderũt ɓm carnẽ· vt dicit exo· pmo·
Hec sũt noĩa filioꝝ isrl' qui ingressi sũt egiptum cuz iacob qd
intelligit solũ de filijs isrl' ɓm carnis gñationem· put decla=
rat cum ibidem subdit· Omẽs aĩe que egresse sũt de femore
iacob· Qñqz vero per isrl' seu filios israhel vl' semen isrl' in
telligunt illi qui sequunt verũ cultũ dei israhel· etiã si non
sint ab isrl' seu iacob carnaliter descendentes· vñ ysa· xliiij·
vbi agit ad lrãm de ml'tiplicacõe ppl'i israhel p vocationem
gencium ad fidem dei que p effusionez spũs sancti facta est· de
qua dicit· effundam spm̃ meum sup semẽ tuũ ⁊c̃· ⁊ germina
bunt inter herbas quasi salices iuxta fluẽtes aquas· In eo
dem ɔtextu ostendit q hec ml'tiplicatio semis israhel seu ia=
cob nõ est intelligenda ɓm carnalem ppagationem tm̃· vnde
ibidem statim subdit· Iste dicet dñi· ego sum et ille vocabi
tur in noĩe iacob· et hic scribet in manu sua dño· et in noĩe
isrl' assimilabit· in quibꝫ vbis distinctio pdicta declarat di
ligentẽ scrutãti· Naz p hoc qd ait· iste dicat dñi ego sum itel=
ligit de isrl'ita ɓm carnem· talis eni potest dicere dñi ego sum
Iuxta illud deutro· xxxij· capl'o· ps dñi popul⁹ eius· et isrl'
funiculus hereditatis ei⁹· vnde et de isto etiã ɓm pmariã sig
ficacõez dicit· Et ille vocabit in noĩe iacob· Cum aũt sub=
dit· et hec scribet in manu sua dño· intelligit ille qui p imi=
tationem opis dicit esse isrl'itic⁹ seu de iacob· etiam si non

per carnalem gñationem · ꝑ manus enĩ in ſcripturis ſacrís oꝑationes intelligũtᷣ · vt cum dᷣ in pſalmo · Innocens manibus et mũdo corde · vnde cum dicit · et hic ſcribet in manu ſua dño · intelligendũ eſt quaſi dicét · Iſte et ſi nõ poteſt dicẽ dñi ego ſum · nec etiã vocari nomĩe iacob eo noĩe quo alius ſupdict⁹ qui iſrl'iticus eſt ſm carnẽ ſuam · ſcribet tamẽ manu ſua dño · ſ · adherẽdo eí ꝑ oꝑationẽ · et vt oñdat ꝙ talis pt̃ nomĩari et etiã cognoĩari iſrl'itic⁹ ſtatim ſubdit · Et in noĩe iſrl' aſſimilabitᷣ · Et in hebreo habetᷣ cognoĩabitᷣ · q · d · Iſte q̇ per oꝑationẽ debet dici eſſe dei · etiã nomẽ iſrl' meretᷣ ꝑ qꝫdam ſil'itudinẽ ſeu cognoĩacõeꝫ · Ex quo habes ꝙ ſub noĩe iſrl' pt̃ intelligi in ſcripturis · etiam ille qui nõ ꝑ carnis ꝓpagationẽ deſcendit · ſꝫ tantũ ꝑ ſil'itudinẽ oꝑatõis · ⁊ ſic intellexerᷣt illũ paſſũ mgr̃i tui · ¶ Saulus · ¶ Oſtende michi obſecro vnde mgr̃i nr̃i intellexerᷣt iſtum paſſum illo modo quo tu dicis · ¶ Paulus · ¶ Quere Rabiſalo · doctorẽ et mgr̃m tuũ qui in glo · ſua ſuꝑ yſaiam ad lr̃aꝫ ſuꝑ iſtud verbũ · Et ĩ noĩe dñi aſſimilabitᷣ · ſic dicit · iſti ſũt qui ꝯuertuntᷣ de gentilitate ad fidem iſrl' · hec ille · et ſic habes ꝓpoſitũ · ſ · ꝙ imitatores iſrl' ſeu iacob ſm fidẽ et rectaꝫ oꝑationẽ licꝫ ſint de gentilitate cõuerſi ad fidem noĩe iſrl' noĩandi ſũt · vt dictũ ẽ ꝓut patꝫ ex auctᷣe yſaie allegata · Et glo · Rabiſal' · qui apud te doctor autentic⁹ eſt · de quib⁊ intelligẽda ſũt verba ꝓphetaꝝ ꝑ te allegata · ꝑ que dicũtᷣ omẽs filij iacob ſeu iſrl' ſaluandi per meſſiam · Per iſtos enĩ intelligendi ſũt illi qui ſm fidem et oꝑationẽ deſcendunt de iſrl' et iacob cui⁹cũqꝫ nacõis ſũt · non aũt illi qui ſm carnem ſolũ ab iſrl' et iacob deſcendunt · tales enĩ non ſunt vere ſeu ſimpliciᷣ dicendi iſrl'ita nec de iacob deſcendẽtes niſi ſm quid ſ · ſm nomẽ tantũ · ¶ Saulus · ¶ Illi qui de iſrl' ſeu iacob deſcendũt ſm carneꝫ · licꝫ nõ ſint filij iſrl' ꝑ imitationẽ fidei et oꝑis ꝓut tu dicis · tamẽ adhuc verius debẽt dici filij iſrl' ſicᷣ filius alicui⁹ ꝑ carnalem gñationem veri⁹ dicitur filius ei⁹ q̃ꝫ adoptiuus · ¶ Paulus · ¶ Ratio tua et ſi haberet locum in rebus corꝑalib⁊ · non habet tamen in ſpãlibus in quib⁊ vera filiatio non ſm bona carnalia ſeu etiam tꝑalia attendi debet · ſꝫ ſm bona ſpũalia · vt patꝫ de filijs ꝓphetaꝝ qui nõ in bonis pr̃nis tꝑalibus ſucedebant ꝓphetis · ſꝫ ĩ bonis ſpũalib⁊ · ſ · in dono ꝓphecie · Et iõ ꝓprie loquẽdo

noīatio isrlis seu iacob que est bm imitationē fidei et opis ꝑprior est et verior noīatio q̄ꝫ⁹ ad spūalia · q̄ꝫ noīatio israhel que est bm carnis ꝑpagatōeꝫ · vnde tales filij vere et simplicī ter dicunt̄ filij isrl' in spūalibꝫ · Illi vero qui tm̄ bm carnaleꝫ generacōeꝫ descendūt non sūt simpliciť dicendi filij isrl' nisi tm̄ bm quid · s · bm carnem seu nomiacōeꝫ tm̄ · ꝑut iam dictum est · ¶ Saulus · ¶ Nunquid habes · aliquā auctem in qua hec dicta tua fundent̄ · ¶ Paulus · ¶

¶ Ysaie · xlviij · legit̄ · audite hec domus iacob qui vocami̅ nomīe isrl' et de aquis iuda exiſtis qui iuratis in noīe dn̄i · et in deo isrl' recordami̅ · non in veritate nec ī iusticia · Ex quo patꝫ ꝙ illi qui iurabāt in noīe dn̄i · nō in veritate nec ī iusticia non erant ꝑprie dicendi isrl' · sꝫ solū nomīe · tales eni̅ · s · qui iurant in nomīe dn̄i nō ī veritate nec in iusticia irreuerent̄ se habent ad deum · vnde talibꝫ ꝑpheta dicebat · audite nūc dom⁹ iacob qui vocami̅ noīe israhel · q · d · licꝫ estis de domo iacob bm stirpem gn̄ationis · non tamē estis veri isrlitici licꝫ vocami̅ tali nomīe · quia nō re sꝫ noīe solū estis isrlitici · Et de talibꝫ etiā dicit̄ Ozee · pmo · voca nomē ei⁹ nō ppl's meus · In quo ostendit̄ ꝙ illi qui a deo recedūt bm opationē et fidem nō sunt ꝑprie dicendi popul⁹ eius · licꝫ a patribꝫ deū colentibus descendant · sicut ibidem filius qui bm carnem a ꝑpheta descendebat vocabatur non populus meus ·

¶ Capl'm · iij · in quo ostendit̄ ꝙ ꝑ messiam erant ruendi ⁊ scādalizandi pn̄cipales seu maiores et etiam ppl'ares populi isrlitici · ¶ Saulus · ¶

Licet filiatio bm fidem et opationem ꝑut tu dicis sit potior et dignior q̄ꝫ filiatio bm carnalem gn̄ationem saltem in spūalibꝫ · nichilomi⁹ tamē filiatio illa que bm carnem est non est in tantū eiicienda ꝙ totaliter amittat bona pn̄a saltem tpalia · Et ideo ratio Rabimoysi quam tibi allegaui supius in suo vigore manet · dicit eni̅ ꝙ occasione illius quem tu dicis messiam isrl' est dispersus ꝑ orbem ⁊ distructus ⁊ oīno deiectus qd est signū manifestū ip̄m nazarenū non fuisse verū messiam in ꝑphetis ꝑmissū · cum null⁹ ꝑpheta videat̄ dicē ꝙ ꝑ verum messiaꝫ talia mala cōtingerēt in populo isrlitico qualitercūqꝫ israhel intelligat̄ · ¶

¶ Paulus · ¶ Licet ut dixi tibi dicta magistroꝝ

tuoꝝ non sunt a me accipiēda tanq̄ȝ habēam auctem cōtra
me· Concedo tamē mg̃ro tuo p̄dicto ꝙ occasione veri messie
quē ego p̄dico pp̄l's tuus est dispersus ꝑ orbem et destructus
et oīno eiectꝰ· sȝ hoc non est signū ip̄m dn̄m ihesū nazarenuȝ
non fuisse eoꝝ messiam in ꝓphetis ꝓmissum· sȝ potiꝰ est verū
signū scrutantibꝫ scripturas ꝯcludēs oppositū· s· ꝙ ip̄e fuit
et est verus xp̄us in ꝓphetis ꝓmissus· nam cā dispersionis
⁊ destructōis seu deiectionis iudeoꝝ p̄ncipua fuit occisio xp̄i
quā nequissime ꝑpetrauerūt ꝓut pt̄ haberi ex auc̃tibꝫ seu hys
torijs autenticis· Si enī ip̄m nazarenū in xp̄m recepissent ⁊
in penam huiꝰ redemptōis destructionē et alia mala paterē-
tur· tunc videret habere locū ratio mg̃ri tui· Sed quia opposi
tum ꝯtigit· s· ꝙ postq̄ȝ euȝ ꝯtēpserunt eiecerūt et occiderūt p̄dic
ta mala deuenerūt eis· Idarco racio tua magis facit ꝯtra te
si bene ꝯsideras· ¶ Saulus· ¶ Indica michi
obsecro vn̄ hēs ꝙ ꝑ pctm̄ mortis nazareni iudei fuerūt destruc
ti et dispersi· ¶ Paulus· ¶ De hoc ꝙ ꝑ occasio-
nē iudei meruerunt destruccōeȝ et eiectioneȝ et cetera p̄dicta
habendus est s̄mo inter me et te sepatim dn̄o ꝯcedente· quia
hoc reqrit scripturaꝝ scrutiniū singulare· Sȝ ad p̄ns sufficiat
michi vt tibi ostendā ꝙ si bene scripturas sacras scrutatus
fueris manifeste repies ꝙ ip̄e messias futurꝰ erat ī scanda-
lum et laqueū isrl'i et ihrl'm· Et hoc qn̄ ad p̄ncipuos eoꝝ· s·
ad status supiores et etiā qn̄ ad populares seu wlgares· de
ip̄o enī xp̄o legit' ysa· viij· Et erit vobis in sanctificacōeȝ et
in lapidem offensionis et petram scandali duabꝫ domibꝫ is-
rahel· et in laqueū et in ruinam habitantibꝫ in ihrl'm· Ex q̄
habes ꝙ ille messias qui futurꝰ erat in iustificationē ꝯfirmā-
do eos in bono qui adhererēt ei· ip̄emet futurus erat in laq-
um et lapidem offensionis ⁊c· duabus domibꝫ isrl'· s· rega-
li et sacerdotali qui sūt p̄ncipales statꝰ in israhel sic in quali-
bet natione· quas duas domos isrl' ꝓpter suam incredulita
tem iusto iudicio fecit ruere· Silr futurꝰ erat ille in laqueū
et ruinam habitantibꝫ in ihrl'm· s· cōi seu wlgari pp̄l'o· quia
in ciuitate ihrl'm vbi xp̄c passus est oms tales fere ruerūt ꝑ
infidelitatē licȝ nō omēs· vnde statim sequit' ibidem· et offen-
dent ex eis pl'imi· q· d· non oms· Ex qua auctē maīfeste ha
bes ꝙ messias expectatꝰ et ꝓmissꝰ debebat esse occasio offensi
nis et scandali duobꝫ p̄ncipuis statibus isrl'iticis ⁊ etē ī ruinā

pl'imis vulgarib⁹ ppl'is de habitantib⁹ in ihl'm modo p̄dicto

¶ Saulus. ¶ Hec auctas p̱ te allegata nō ꝯclu-
dit ꝓpositū tuū ꝓpter duo. p̄mū quia hīc non loquit̄ de mes-
sia. ſʒ de deo. Immediate enī ante illa v̄ba dicebat ꝓpheta.
dn̄m exercituū ipsū sanctificate. ipe pauor vester et ipe ter-
ror vester. Statim subdit. Et erit in ſcificationē. ſ. ille deus
quē sanctificabitis de quo loquor. Ex quo patʒ ꝙ de deo non
de messia loquit̄. Scd̄o quia ille due domus de quibus loquit̄
ysaias fuerūt domus phastee filij Romelie regis isrl' quas
fecit deus ruere p̱ ozee filiū hela. iiij. R. xv. Et domus ozee
filij hela quā cū toto regno isrl' fecit deus ruere p̱ Salmana-
sar regem assirior̄. iiij. R. xviij. vnde si bene ꝯsideres aucto-
ritas p̄dicta nō facit p̱ te. ¶ Paulus. ¶ Ad
p̄mū qd̄ obicis tibi rn̄deo ꝙ de⁹ et xp̄s seu messias ſm veraʒ
fidem quā p̄dico non sunt duo. ſʒ vn⁹. et ideʒ deus et homo.
et id̄ ꝓpheta loquēdo de deo dicens. dn̄m exercituū ip̄m sanc-
tificate. et submittendo. Et erit in ſcificatōeʒ τc̄. de xp̄o pla-
ne potest intelligi qui idem est cum deo. quia tamē scio ꝙ hoc
erit tibi duꝝ ad credendum ꝓnunc. τ est tante arduitatis qd̄
requirit singulare et diligens scrutiniū scripturarū. Idcirco
placet vt sup̱sedeam⁹ ad p̄ns. de ista inquisitōne sicut de alia
sup̄dicta. ſ. de occasione xp̄i donec habeam⁹ colloquiū speciale
circa deitatem xp̄i. vbi diuina gr̄a inspirante intendo tibi p̱-
suadere ratione et ostendere auctībus sacris. ꝙ ſm veritatem
xp̄us seu messias est verus deus et verus homo. ¶

¶ Saulus. ¶ Licet firmiter credo ꝙ non p̱suadebis
michi nec etiam on̄des qd̄ ꝓmittis cum sis ꝯtra totā rōneʒ
et sacras auctes. tamē placet sup̱sedere ad presens de hoc vt
p̱ se fiat de eo inter te τ me altercatio sufficiens. vn̄ responde
michi ꝓnūc ad scd̄m. ¶ Paulus. ¶ Ad scd̄m
respondeo tibi ꝙ dicere ꝙ iste due dom⁹ de quib⁹ ꝓpheta loq̇-
tur. de domo phastee filij Romelie et de Ozea filio hela q̇ fue-
runt reges isrl' non est cōuenient̄ dictum. tum quia sicut ī
regno iuda licet fuerunt multi reges israhel successiue. non
tamē ꝓpter hoc dicunt̄ mlt'e domus regie. ſʒ tm̄ dicunt̄ vna
domus. ſ. domus dauid. vnde ī capl'o p̄cedenti ꝓpheta loquēs
achaʒ regi qui a magnis tp̱ibus post dauid regeʒ successerat
dicit ei. audite nūc domus dauid. p̄supponēs ꝙ domus regia
eadem erat a tp̱e dauid et citra. Et similit̄ habet̄ ī alijs locis.

Sic in proposito dicendũ est de regibus israhel .s. q licet phasee filius Romelie et Ozeas filius hela fuerũt duo reges in israhel sucessiue. non tamen dici debent due domus regie cum eadem sit domus regia regni israhel. tum quia licet phasee filius Romelie vna cum Rasini rege Syrie ascenderũt in ihrl'm contra achaz regem iude. vt habetur. iiij. R. ix. de qua controuersia ysaias loquitur supra eodem capitulo. Ozeas aũt filius hela non legitur habuisse agere aliquid contra achaz seu ezechiam nec aliquid contra regem iude. Et ideo non apparet ratio quare de ozea seu eius domo in hoc loco fieret mentio. vñ manifestũ est scḋm seriẽ lr̃e q illud qḋ propheta loquitur de duabus domibus israhel non est intelligendum de duobus regibus pre allegatis. sz de duabus domibus .i. duobus statibus principalibus .s. regio et sacerdotali modo predicto intelligendo. quibus idem deus seu idem xp̃us qui debebat esse in sanctificacõe .s. iustis fidelibus. idem ipse habebat esse in lapidem offensionis et petrã scandali ꝛc̃. nõ credentibus. vnde ex predictis diligenter consideratis possent tolli contrarietates que apparent in auctoribus sacris de isrl' et iacob et huiõi loquẽtibus in materia redemptõis seu saluacõis israhelis seu iude et huiõi. attribuendo singula singulis scḋm diuersitatem significationũ supradictarum iuxta exigenciã materie.

¶ Capitulum .iiij. in quo ostenditur in speciali quõ diuersis significatõibus horũ terminorum isrl' iuda et iacob ꝛ huiõi vtendum sit in expositione sacrarum auctoritatum.

¶ Saulus. ¶

Cum multiplicitas sensuũ seu significationũ ĩ vna scriptura seu dictione parit ambiguitatem seu deceptionem et argumẽtandi tollit firmitatẽ. scḋm qḋ alique fallacie ĩ dialecticis assignantur. Debet ergo dari circa diuersa significata predictorum terminorum aliqua regula seu mensura scḋm quã possit intelligi qualiter singula significata singulis casibus seu materiis debeãt applicari qḋ videtur valde difficile. vñ distinctiones tue non videntur sufficere ad tollendã contrarietatẽ absq3 omni fallacia seu ambiguitate a sacris auctoribus de predicta materia loquẽtibus. ¶ Paulus. ¶ Primo recte scrutanti scripturas nõ est difficile regulam seu rationem dare. qua talis ambiguitas seu contrarietas tollatur.

¶ Saulus. ¶ Indica michi que dicas sufficienter ea

declarando· ¶ Paulus· ¶ Si circa hoc recte sa-
cras scripturas scrutatat⁹ fueris· aucteq̃ reperies φ in scrip-
turis sacris de hac materia loquẽtib⁹ variis ⁊ diuſis modi'
israbel et iacob seu iuda sũt intelligendi saltem·v·modis·
Est enĩ vn⁹ modus qñ scripture loquunť de redemptõne isrl'
ostendẽdo ipi⁹ redemptoris·s·ipi⁹ messie originem·et talis
oportet φ isrl' intelligať ꝓprie ꝭm gñatione carnalem·vt cũ
diciť de xp̃o venturo·ysa·lxv·traducam de iacob semen·et
de iuda possidenteꝫ montes meos·Et ysa·xi·Egredieť vir
ga de radice yesse ⁊c̃·et sic de siꝉibus·Est etiaꝫ alius modus
s·scd̃us ꝭm quẽ scripture loquunť de hiis qui fuerũt p̃mi et
pñcipales coopatores in misterio redemptõis cuꝫ ip̃o messia
seu xp̃o·s·in diuulgando eius fidem et doctrinã·⁊ in talibu'
intelligendũ est israbel seu iacob vtroq̃ꝫ modo simul·s· ꝭm
carnem et ꝭm spm̃·vt cũ diciť·qui egrediunť impetu ab ia
cob implebunt totũ orbẽ semie·ysa·xxvii·Est etiã ali⁹ mo
dus·s·terci⁹·quãdo scripture loquunť de suscipientib⁹ redẽp
tõnem seu saluationẽ effectualiť·vt cum diciť·isrl' saluat⁹
est in dñ̃o salute eterna·ysa·xlv·et michee·ii·capꝉo·Cong̃
gatione ɔgregabo iacob totuꝫ te·et sic de siꝉibus·Et in hiis
oportꝫ φ intelligať isrl' ꝭm spiritum ꝓprie·siue talis israhel
sit ꝭm carnalem gñationẽ siue non·Est etiaꝫ alius modus
s·quart⁹·qñ scripture loquunť de hiis qui ꝓpter sua peccata
non fuerunt p̃cipes redemptõis·Et in talib⁹ oportꝫ intelli
gere isrl' ꝭm carnalem gñationeꝫ·non aũt ꝭm spũalem·vt
cum diciť Ozee·ix·de pp̃lo isrl'itico·ꝓpter maliciam operum
suorum de domo mea expellaꝫ eos·non addam diligere eos
om̃s pñcipes eoꝝ deuiantes ⁊c̃·Que quidẽ verba et siꝉia in-
telligenda sũt de isrl' qui non ꝭm spm̃·ſꝫ tantũ ꝭm carnem
a patribus descendũt·Potest etiam quit⁹ modus assignari
s·qñ scripture de isrl' loquunť mixtim·vt cũ diciť ysa·p̃mo
Nisi dñ̃s reliquisset nobis·s·isrl' et iude semen quasi sodo-
ma fuissem⁹ ⁊c̃·vbi oportꝫ intelligere isrl' vtroq̃ꝫ modo·q̃a
ꝭm carnem q̃n⁹ ad eos a quib⁹ fuerunt relicti·ꝭm spm̃ vero
q̃ntum ad semen relictum·Sunt etiã forte alii modi loquẽ-
di in scripturis sacris de hac materia qui ꝭm p̃dictos modo'
seu ad eos reduci possunt·¶ Saulus·¶ Nũquid
habes auctꝫes seu rõnes ad hec que p te dicta sũt fundanda
¶ Paulus·¶ Ad p̃mũ modũ loquẽdi fundãduꝫ

seu formandum sunt auctes ostendentes ꝙ messias ꝓmiss⁹
in ꝓphetis debet esse ex semine abrahe· vt habetur geñ· xxvj·
capl'o· Et bñdicent̃ in semie tuo omnes gentes terre· prout
plenius ibidem in quadã additione fuit expositũ· Similiter
habetur ex auctẽ scripture ꝙ ꝑdictus messias debet esse de tri
bu iuda· vt geñ· xlix· capl'o· Nõ auferet̃ sceptrũ de iuda· nec
dux de femore ei⁹ donec veniat qui mittẽd⁹ ẽ ⁊c̃ qḋ loquit̃ de
messia etiaꝫ ꝯm doctores tuos· debet etiã messias esse de fruc-
tu ventris dauid· cui dicit̃ i ps̃· De fructu ventris tui ponã
sup sedem tuam· Cum igit̃ origo saluatoris denũciat̃ esse de
semie abrahe· et de femore iude· et de fructu ventris dauid· q̃
oĩa ptinent ad carnaleꝫ gñationeꝫ· manifestũ est ꝙ messias
ꝓmissus ꝯm carnem debet descendere a patribus ꝑdictis·
¶ Saulus· ¶ Nunquid messias non debet descendẽ
a ꝑdictis etiam ꝯm spũalem gñationeꝫ cum sit sanct⁹ sanc-
toꝝ et maxim⁹ imitator patrũ in sanctitate· Cur ergo non
attribuis sibi generacõem ꝯm vtrũqꝫ modum· s· carnalem
et spũalem· ¶ Paulus· ¶ Scdm veram fidẽ quã
ꝑdico messias descendit a patrib⁹ carnalibus qui in sua ge-
nealogia ponunt̃ ꝯm carneꝫ tantũ· Naꝫ ꝯm spũalem gñā-
tionẽ a solo deo patre nascit̃ seu nat⁹ est· Et quia hoc miste-
rium vt dixi tibi requirit scrutiniũ singulare· ideo ad presẽs
supsedeamus de hac inquisitione· sꝫ sufficiat tibi ꝙ messias ha
buit descendere ꝯm carnem a patribus quod non dubito te
concedere· Ad 2⁹ modum loquẽdi fundandũ satis videtur
sufficere euidencia facti· Est enĩ manifestum ꝙ fides xp̃i ⁊ ei⁹
disciplina diuulgata fuit in orbe terrarum ꝑ apl'os seu dis
cipulos suos qui ꝓ maiori pꝛte fuerunt de israhel ꝯm carneꝫ
et etiam ꝯm spiritũ· ꝑsupposita vestra veritate qḋ tu etiaꝫ po-
tes ꝯcedere de messia ꝑ te expectato sine ꝑiudicio tue opinio-
nis· Ad terciũ vero modum fundandũ recta racio ꝑsuadet·
omĩs enĩ qui in domĩo saluat⁹ est salute eterna oportꝫ ꝙ sit
de israhel ꝯm spiritũ vndecumqꝫ sit ille ꝯm carnalem gñati-
oneꝫ· alias enĩ deus esset acceptor ꝑsonaꝝ· vt supra tibi dixe
ram· Quartus etiam modus pari rõne fundat̃· Nam illi
qui ꝑ peccata sua a salute expellunt̃ non descendũt ꝯm spi-
ritum a patribus· Quintus vero modus fundat̃ ex quarto ⁊
tercio· ex quib⁹ mixtus est seu composit⁹· Ex quib⁹ diligent̃
cõsideratis et debite applicatis possũt tolli ꝯtrarietates absqꝫ

ambiguitate seu fallacia a sacris auctorib⁹ de israhel seu iacob et huiõi in p̃dicta materia loquẽtibus·

Distinctio scõa de scrutinio scripturaꝝ circa vocationem gentiũ ad israhelitica dignitatem· Et cõtinet quatuor capitula·

¶ In p̃mo capl'o oñditur q̃ gentes vocande erant ad israheliticam dignitatem·

¶ In scõo capl'o oñdit̃ q̃ vocatio gentiũ erat incipienda p⁹ q̃z xp̃us p̃sencialiter fuisset in ihr̃l'm et ibi euãgelizaret· nec ibi inuenisset viros iustos·

¶ In ·iij·capitl'o ostendit̃ q̃ fideles xp̃i non nomie israhel seu iuda·s̃z alio nomie erant vocandi·

¶ In ·iiij·capitulo ostendit̃ q̃ licz nomẽ isrl' seu iuda post passionem xp̃i fuit reprobatũ seu in execrationẽ dimissum· fideles tamẽ xp̃i ex isrl' et iacob s̃m carnẽ descẽdentes· non min⁹ dignitatẽ xp̃ianã seu eccl'iasticã sortiti sũt q̃z alij gentiles·

¶ Capl'm p̃mũ in quo oñdit̃ q̃ gẽtes vocãde erãt ad isrl'iticam dig̃tatem· ¶ Saulus· ¶

Dicet ex dictis tuis possit haberi q̃ etiam gentiles ad cultum diuinũ venientes possent nomie israhel seu iacob cognominari· vt in tercio modo supradicto ex tuis colligitur dictis· non tamẽ ex hoc habet̃ q̃ tales·s·aduene gentiles isrl'iticam dignitatem ꝯsequantur·scrutans eni scripturas reperio q̃ huiõi aduene licz in consorciũ isrl'itarũ recipiant̃ et sub eorũ nomie cognomient̃· non tamen ad similem seu equalez dignitatem assumunt̃·vnde quia s̃m doctrinaz tuã seu magistri tui tales aduene·s·de gẽtilitate cõuersi ad eandem seu ad oimodã sil'itudinẽ isrl'itice dignitatis recipiunt̃· sequit̃ q̃ xp̃us tuus non est messias in ꝓhetis ꝓmissus·q̃a talia p̱ se et suos discipulos dogmatizauit ꝯtra sacraꝝ determinationẽ scripturarũ· ¶ Paulus· ¶ Indica michi vbi in sacris eloquijs ea que tu dicis continent̃·

¶ Saulus· ¶ Legit̃ ysa·xiiij· Miserebit̃ eni dñs iacob et eliget adhuc de isrl' et requiescere eos faciet in humũ suaz et adiunget̃ aduena ad eos et adherebunt domui iacob· et

infra sub eodez ꝯtextu : Et possidebit eos domus isrl' sup ser-
ram suam et erūt capientes eos qui se ceperāt· Ex qua auc-
toritate habes manifeste ꝙ cū de⁹ miserebit̄ iacob ⁊c̄· s· tpe
messie et adiunget̄ aduena ad eos· s· p vni⁹ dei cultū ꝙ tunc
tales aduene erunt sui seu subditi isrl'itaꝝ· non aūt eis in
cōdicōe seu qualitate eq̄les· ¶ Paulus· ¶
¶ Auc̄tas illa loquit̄ de statu ppl'i isrl'itici cum fuerit libera
ti a captiuitate babilonica· nō autē de tpe messie· Dicit̄ eni
ibi immediate ante· ppe est vt veniat temp⁹ ei⁹· s· liberatio-
nis iudeoꝝ de babilone que facta est in pricipio regni Cyri
regis psaꝝ· vt habet̄ Esdre pmo· Quod temp⁹ non erat mi-
tum longū a tpe ysaie· Ideo subdit̄· et dies ei⁹ non elonga
bunt̄· Secus ē de liberatione que p messiam erat fienda que
non erat ita ppe· s; p· dc· annos et vltra a tpe ysaie sm ve-
ritatē nr̄am· sm aūt opinionē tuaz qua adhuc expectas il-
lam liberationē post tempus pphete pdicti iam fluxerūt duo
milia annoꝝ et vltra· et adhuc nō apparet finis de quo tpe
tam longissimo et interminato nullo modo potest dici· ppe est
vt veniat tempus ei⁹ et dies ei⁹ non elongabunt̄· In tem-
pore aūt messie non repies ꝙ ꝯuersi de gentilitate fint serui
seu subditi isrl'itaꝝ· s; potius de vtraq; natione· s· isral'itica
et gentili debeat fieri vn⁹ et idem popul⁹ dei· vñ zacharie· ij·
capl'o· lauda et letare filia syon quia ecce venio et habitabo
in medio tui dicit dn̄s· qd̄ intelligit̄ de tpe messie quādo ha
bitabit deus in nobis· Et sequitur· Et applicabunt̄ gentes
multe ad dn̄m in illo die· s· p ꝯuersionē gentiū ad fidem et
erunt michi in ppl'm· Ex quo patz ꝙ inter eos non erat di-
stinctio nationū· s· iudei et greci seu alteri⁹ nacōis· s; vn⁹ po
pul⁹ tm̄ sicut vnus deus· ¶ Saulus· ¶ Ex illa
auc̄te quā allegas lic; potest ꝯcludi ꝙ gentiles ꝯuersi ad iu-
daismū reciperent̄ ad legis obſuanciā equalit̄ cum alijs itā-
tum ꝙ possent dici vn⁹ popul⁹ cum eis non tamē ex hoc ha
bet̄ ꝙ tales alienigene admitterent̄ ad ea que erant honoris
Nam vt habet̄ deutro· xxiij· aliqui gentiles in tercia gn̄atio
ne· aliqui in decima· aliqui nunq̄ȝ admittebant̄ ad honores
seu dignitates isrl'iticas· ¶ Paulus· ¶ Psa· liij·
de hac materia legit̄· Et filios aduene qui adherent dommo
vt colant eum et diligant nomē ei⁹ ⁊c̄· Et sequit̄· adducam
eos in montē sanctū meū et letificabo in domo orōnis mee

holocausta et victime placebūt michi sup altare meū· Ex q̄ habes ꝙ etiam gentiles cultui diuino adherētes equalit̄ se debent habere in oībus ad dignitatē isrl'iticam ptinentibus·

¶ Saulus· ¶ Non habes ex ista aucte intentū sicut nec ex pma· nam addući in sanctuario nec etiam letari i domo oronis vl' etiā aīalia ibi offerre· vt ex eis sacerdotes offerant holocausta et sacrificia in altari· cōe est plaribus fidelibus· secus est de aliis pemineciis et dignitatib⁹ ad quas nō debebant admitti huiōi aduene· vt iam dictū est et p me allegatam· ¶ Paulus· ¶ Nulla dignitas i lege magis exigebat certaz tribū seu psapiā q̄z sacerdociū· ad qd nulli licitum erat accedere nisi esset de semie aaron· vt habet nū· xviii· capl'o et in multis aliis locis· et tamen legit̄ ꝙ tpe messie de gentilibus ad fidem cōuersis erūt assumēdi sacerdotes et leuite· Legit̄· ysaie vltimo vbi de messia et ei⁹ discipulis qui ab eo missi fuerunt ad pdicandum agit̄ cū dicit· Et mittā ex eis qui euasi fuerint· s· a psecutione fienda tpe messie ad gentes· s· ouertendas· Et sequit̄ in eodem cōtextu Et assumā ex eis· s· gentilibus ouersis in sacerdotes et leuitas dicit dn̄s· Ex quo habes manifeste ꝙ etiā ex gentilibus potuerunt fieri sacerdotes et leuite· Et sic sequit̄ ꝙ tales ad dignitatē isrl'iticam debebāt assumi qd etiā quidam doctores tui senserunt· ¶ Saul⁹· ¶ Allega doctores nros qui hoc videant̄ sentire· ¶ Paul⁹· ¶ Sup ill⁹ exo· xii· Hec est religio phase· sequit̄ in lra in eodez otextu· Eadez eni lex erit indigene ⁊ colono qui pegrinant̄ apud vos· vbi glosa Ra· yanay sic ait· futuz est· s· tpe messie ꝙ conuersi de gentibus sint sacerdotes domino ministrantes hec ille.

¶ Capitulū· ii· in quo ostendit̄ ꝙ vocatio genciū erat incipienda p⁹ q̄z xpus psencialit̄ fuisset in ihrl'm et ibi euangelizaret nec ibi inuenisset viros iustos et huiusmodi·

¶ Saulus· ¶

Assumere sacerdotes et leuitas non solum de alienigenis· sz etiā de aliis tribub⁹ isrl' pterq̄z de tribu leui manifestū est ꝙ esset trāsgressio legis mosayce qd est de directo otra doctrinā magistri tui et discipuloz ei⁹· cū tamē ipe fatet̄ ꝙ non venit soluere legem· Mt· v· capitl'o· Sz q̄a de hac intēdo singl'are otra te certamē habere tanq̄z re notissia

et certissima et doctrine tue inimica · Idcirco ad p̄sens supse-
deo de hoc · Sed p̄sequendo materiam de qua agim⁹ · s · de voca
tione gentiū · quero a te si gentes indifferent̄ erant vocande
ad fidez tui messie seu xp̄i · ex quib⁹ cū isrl'itica natione erat
vnus ppl's cōstituend⁹ · quomō ergo dicit Mt · xv · Non sum
missus nisi ad oues que perierunt dom⁹ isrl' · Non enī vales
dicere q̄ ibi loquebat̄ de israhel s̄m spm̄ · vt sic cōprehendan
tur etiam alij credentes de ceteris nationib⁹ vt sup̄ in euasio
nibus tuis dicebas · Nam hoc nō habet locuz hic · loquebat̄
enī messias tuus cuidaz chananee de p̄tibus tyri et sydonis
egresse · cui petenti ab ip̄o bn̄ficiuz curacōis · rn̄dit · non sum
missus nisi τc̄ · Ex quo patz q̄ ibi cum dixerat ad oues que
perierunt dom⁹ israhel · intelligendū est de isrl' s̄m gn̄ationem
carnalē de qua chananea non descēdebat alias responsū ip-
sius ad eam nullam cōtinebat rationē · Si igit̄ ip̄e non fuit
miss⁹ nisi ad domū isrl' s̄m carnē · sequit̄ q̄ alie oues que nō
erant de tali domo isrl' non p̄tinebant ad ip̄m · et sic vocatio
gentiū ad suā fidem est manifeste cōtra cōmissionē quā dicit
sibi a deo factam · ¶ Paulus · ¶ Placet michi
q̄ allegas dicta euangelij nr̄i · licet vt credis sint cōtra me ·
et vt videas q̄ eloquia xp̄i nr̄i sūt examinata · et nullo mō
repugnāt alicui veritati · ad declaratōz v̄boꝝ xp̄i p̄ te allega-
toꝝ tibi respondeo q̄ licz xp̄us missus fuerit ad totū gen⁹ hu
manū redimendū · vt patuit p̄ auctem ysaie sup̄ p̄ me alle-
gatam · xlix · caplo vbi dicit̄ · parū est vt sis michi s̄uus ad
sustinendas tribus iacob et feces isrl' cōuertendas dedi te in
lucem gentiū τc̄ · In qua manifeste apparet q̄ salus p̄ ip̄m
facta seu fienda se extendebat ad om̄s natōes et vsqz ad ex
trema terre tn̄ eius doctrina seu p̄dicatio et miraculoꝝ op̄atio
p̄mo et p̄ncipalit̄ et p̄ seip̄m erat exercenda in populo isrl'i-
tico s̄m carnez eo q̄ antiquis patrib⁹ iudeoꝝ fuerat facta pro
missio · Et p̄pter hoc dicit · Nō sum missus τc̄ · s · vt i p̄sona
mea eis p̄dicem et inter eos miracula faciam · non sic autez
ad ceteras nationes · quia tamē p̄ maiori p̄te iudei fidez xp̄i
repulerunt nisi valde pauci vt dictū est · Et gentiles i mag
no nūo eum susceperūt · Ideo cōsiter discipli xp̄i iudeis repro
batis ad p̄dicandū gentibus se extenderunt p̄ut apl's noster
ad Ro · xv · hoc elegant̄ declarat cui⁹ auctem tibi nō allego ·
eo q̄ non recipere eā · Sz si scrutat⁹ fueris scripturas sacras

ꝑ te; recipiēdas hoc poteris bene reꝑire· s· ꝙ xp̄us ṗmo ad po:
pulū isrl'iticū erat ventur⁹· et ibi erat ꝑmo euangelizandū
verbum dei· Consequēter aūt ꝓpter defectum iudeoꝝ ad alias
natōes erat hoc trāsferendū ‖ Saulus· ‖ Alle
ga michi vbi sunt auctes hoc asserentes quas ego recipe te:
neor· ‖ Paulus· ‖ Lege in ysaia· xli· capitulo
in fine vbi habet̄ sic· ṗm⁹ ad syon dicet· Ecce assum et ihe:
rusalem euangelistā dabo· Et sequit̄· vidi et non erat vir·
nec ex istis quisq̄ȝ vt iniret ꝯsiliū ⁊ interrogantis respondēt
verbū· Ecce oms̄ iiusti et vana oꝑa eoꝝ ⁊c̄· Et sequit̄ statim
in pn̄cipio p̄cedentis capitl'i· Ecce s̄uus me⁹ suscipiam euȝ·
elect⁹ me⁹ cōplacuit sibi in illo aīa mea· dedi spm̄ meū suꝑ
eum vt et iudiciū gēntib⁹ ꝓferret· que quidē verba et multa
sequēcia in hoc capitl'o loquunt̄ de xp̄o ad lr̄am· vnde Rabi
sal'· in hoc loco exp̄sse dicit· totuȝ illud loquit̄ de rege messia
ac de redemptōe vltima· hec ille· Idem habet̄ in trāslatione
caldaica ipi⁹ ionathe que equalet textui apud eos· Ex qui
bus habes ꝙ ille rex messias ṗmus ad syon dicet· Ecce as
sum ꝑ pn̄iam siue ibi manifestat⁹ est· et ihrl'm euangelis:
tam dabo annūciando ibidem verbum salutis ꝑ suam p̄dica
tioneȝ· sȝ quia ibi nō inuenit in illa natione virtuosos seu
iustos qui vellent recipe doctrinā suam· sȝ poci⁹ ꝓ maiori ꝑte
oppositū· Ideo dicit· Et vidi et ecce non erat vir nᶜ ex istis
quisq̄ȝ vt miret consiliū ⁊c̄· Ecce oms̄ iiusti ⁊ vana oꝑa eoꝝ
⁊c̄· Idcirco de messia qui est s̄uus dei s̄m naturā assumptam
et ei⁹ electus in quo placuit deo ⁊c̄· Statim subdit̄· Iudiciū
gentibus ꝓferet· quia iudicia sua s̄m legem et doctrinam ī
defectū iudeoꝝ gentib⁹ ꝓtulit· et vt ostenderet ꝙ hec iudicia ꝑ
mā̄suetudinē et hūilitatē erant ꝓmulganda· non in tuml':
tu seu strepitu sic̄ in datione legis veteris que cum erroib⁹
maximis data fuit· vt exo· xix· capl'o habet̄· Ideo subdit· nō
clamabit nec accipiet ꝑsonā· calamū quassatuȝ nō cōteret
⁊c̄· Et sequit̄· donec ponat in terra iudiciū et legem ei⁹ insu:
le expectabunt· qd̄ totum de lege xp̄i verificat̄ que in insulis
maris fuit ꝑ discipulos diuulgata postq̄ȝ pn̄cialit̄ xp̄us fuit
in ihrl'm ⁊ ibi euāgelizaret vt dictū est· nᶜ ibi inuenissȝ vi:
ros iustos nisi in modico quod quasi nichil reputatur·

¶ Capitulū terciū in quo ostendit̄ ꝙ fideles xp̄i non noīe

isrl' vel iuda seu iacob· sȝ alio nōie erant vocandi·

Saulus·

Ex quo tu asseris ꝙ gentiles erant vocandi nō solū ad fidem xp̄i· sȝ etiam ad isrliticā dignitatem· et tales potꝰ sūt dicendi isrl'ite q̄ȝ antiqui eo ꝙ descendūt de isrl' ꝯm filiationē spūalem· Quero igit̄ que est rō qua tales cōiter non nōiantur isrl' seu iacob et huiꝰōi· sȝ aliis nominibus· nominatōes enī a digniori ꝯsueuerunt fieri

Paulꝰ· Qꝫ ppl's xp̄i ꝑmissi non deberet noīe israhelis sȝ alio nomie vocari potest haberi auc̄te et ratione·

Saulus· Indica michi ꝑmo auc̄tem scripture hoc dicentem que in rebus diuinis efficacior est q̄ȝ ratio humana· et deinde redde rōnes si que sūt·

Paulꝰ· Ysa· lxv· vbi loquit̄ de messia qui de iacob erat descēsurꝰ et de iuda dicens· Educam de iacob semen ⁊ de iuda possidentē mōtes meos· et hēditabūt eā electi mei· et serui mei habitabūt ibi· qḋ intelligit̄ ad lr̄am de xp̄o et suis sequacibꝫ· Et infra de hiis qui ab eo recessuri erant dicit· Ecce serui mei comedēt et vos esurietis· serui mei letabunt̄ et vos erubescetis ⁊c̄· In quibus et aliis ibi interpositis ponit drās inter seruos dei· s· adherentes xp̄o ꝑdicto· et ei ꝯtradicentes ibidem· vt ondat ꝙ huiōi serui dei non nomiabunt̄ sic ꝑus· s· isrl'· sȝ alio nomie· et ꝙ nomē isrl' quodāmodo quasi execrabile manebit Subdit in eodem ꝯtextu alloquens ꝑfidis a xp̄o recedentibꝫ Et dimittetis nomē vestrū i iuramentū electis meis et interficiet te dn̄s· et ꝯuos suos vocabit nomie alio· Ex qua auc̄te manifeste habes ꝙ israhelitici ꝯm carnem a xp̄o recedētes habebant dimittere nomē suū· s· isrl' in iuramentū· s· execrationis electis meis· i· xp̄ianis qui aliquādo iurant execratorie· si hoc feci moriar ut iudeus· Et sic nomē israhelis remanet pꝰ xp̄m in iuramēto execratorio· sicut nūi· v· vxor de zelotypia accusata dicit̄ a sacerdote· det te dn̄s in maledictionem et exemplū in populo· et sic manet nomē israhelis post xp̄m in maledictionē execratoriam· Et sequit̄ in dicta auctoritate ysaie· Interficiet te dn̄s qḋ ꝯm quosdā fuit impletum ꝑ Romanos destruentes templū et gentē· sed non bene consonat ꝑcedentibꝫ· sempꝫ enī hic loquit̄ in pl'ali nūo cum illis a xp̄o deuiantibꝫ· Et ideo hoc qḋ dicit· Interficiet te dn̄s referendum est ad nomē isrl' de quo immediate dixerat· Et

dimitteetis nom̄ vr̄m ĩ iuramentū· cui nomĩ ꝓpħa alloquēs
dicit· Interficiet te dn̄s· nomē eni alicuiꝰ sicut dicit̄ viuē per
bonā vl' gloriosā famā· sic dicit̄ mori ꝑ infamiā seu igno:
miniā· vt cum dicit̄ in ps̄· quādo morietur et ꝑibit nom̄ eiꝰ·
Et postq̄ȝ ꝓpheta oñdit obꝓbriū nomĩs isrl'itici modo ꝑdic
to statim dicit· q̄ serui dn̄i· s· fideles iā non nomĩe isrl'is· sȝ
alio nomĩe erant vocandi· vnde subdit· Et ꝟuos suos· s· fi:
deles vocabit nomĩe alio· quia vocati sūt fideles in ꝑmitiua
eccl'ia discipl'i xp̄i· Iuxta ysa· liiij· vniūsos filios tuos doc
tos a deo· quia om̄s illi fuer̄t ab ip̄o xp̄o deo imediate docti·
non sicut in veteri lege in qua fideles docebant̄ a deo mediā
te moyse seu ꝓphetis· pꝰea vero defunctis ꝑ maiori ꝑte ꝑmi
tiuis eccl'ie qui a deo vt dictū est imediate fuerūt docti vocati
sunt fideles noĩe xp̄iani a xp̄o seu a crismate qd̓ vnctionem
gr̄e designat· qua ꝓprie diuidit̄ populꝰ dei a non populo dei
¶ Saulus· ¶ Hec auct̄as ꝑ te allegata non adaptat̄
tuo ꝓposito· Illi eni qui reprobant̄ in hoc loco· a ꝓpheta erāt
ydolatre· alloquēs eni eos dicit· Et vos qui dereliquistis do:
minū et obliti estis nomē sanctū meuȝ· qui ponitis fortune
mēsam et libatis suꝑ eam nu̇abo vos in gladio ⁊c̄· Constat
aūt q̄ in tēplo scd̓o ꝑsertim in tꝑe quo tuus messias venit·
iudei non erant ydolatre· Ideo cum hic dicat ponitis fortu:
ne mensā· q̄ intelligit̄ de deo seu dea fortune qd̓ ꝑtinet ad ydo
latriā· hoc non potest intelligi de iudeis ꝯtemꝑaneis xp̄o tuo·
Sed oportȝ q̄ intelligat̄ de iudeis in templo ꝑmo existentibꝰ
qui ꝑ magna ꝑte fuerunt ydolatre· vt habetur in· iiij· Re·
et quia illi nō ꝑdiderūt nom̄ isrl'is· vt patȝ de multis viris
sanctis qui postea fuer̄t vt zacharias· malachias· esdras· da
niel· et huiōi· Idcirco tua expositio nō videt̄ ꝯsona veritati
¶ Paulus· ¶ Si diligent̄ consideras lr̄am istiꝰ capl'i
ꝓprie adaptat̄ ꝓposito meo· qd̓ singl'a contēta in hoc capitl'o
hoc manifestāt que singl'arit̄ tangere obmitto causa breui:
tatis· sȝ tantum declarabo tibi exordiū huiꝰ ꝓphecie· et deinde
respondebo ad obiectionē tuam· Circa ꝑmū ĩ exordio huiꝰ
altercacōis ꝓpheta sic dicit· Hec dicit dn̄s· quomō si inuenia
tur granū· s· vinū in botro· s· pꝰ tempestatē· qd̓ quidē granū
est modicum respectu eiꝰ qd̓ ꝑditum est in tempestate ⁊ dicat̄
s· volenti dirumpē ne dissipes illud· qm̄ bn̄dictio est ĩ eo· i·
bn̄dictio dei q̄ remansit ibi reliquijs ꝑeuntibꝰ sic faciaȝ ꝓpt̄

filios meos · i · patriarchas et pphetas antiquos, vt non dis
perdam totū · s · populū iudaicum · Et vt ondat quomō ista
fient subdit · Et educam de iacob semen · et exponat̄ vt sup̄
dictū est qđ manifeste adaptat̄ pposito meo · Ad illud autē
quod obicis de hoc quod dicit̄ qui ponis fortune mensam τc̄ ·
Respondeo tibi dupliciť · vno mō q̄ hoc intelligit̄ de ydola-
tria put tu opinaris · Et licz hoc pcc̄m non fuerit in templo
scđo · fuit tn̄ frequenter in p̄mo · Et quia in hoc capl'o ppha n̄
solū impperat eis de pcc̄is occurrētibꝫ tpe xp̄i · sz et̄ de pcc̄is an
tiquoꝝ patꝝ · dicit eni ĩmediate an̄ exordiū p̄dictū · Et iniq
tates vr̄as patrū vestroꝝ sil' qui sacrificauerūt sup mōtes τc̄ ·
Ex quo patz q̄ de iniquitate patꝝ antiquoꝝ sil' cum iniqui-
tate cōtempaneoꝝ eos arguit · Et sic referendū est verbū pre
dictum · s · qui ponitis fortune mensā τc̄ · ad ydolatriā i qua
patres peccauerūt de quibus simul eos arguit cum pn̄tibus
Alio modo potest ĩtelligi hoc verbum · s · qui ponitis fortune
mensam non de ydolatria · sz de supstitioso cultu cerimonia
rū · quiquidem cult⁹ licz in vetteri lege erat licitus et merito-
ri⁹ · tamē post passionē xp̄i et sue fidei diuulgatōnez est pni
tiosus · In quo cultu cōiter ponūt iudei mensā · et libāt sup
eam in festis azimoꝝ et alijs festiuitatibꝫ que om̄ia sunt ve-
ritati fidei ɔtraria cum p ea ptestant̄ futura que iam sūt p̄-
terita · Et quia hoc pcc̄m fuit in templo scđo cui⁹ destructio p
xlij · annos post passionē xp̄i ɔsummata fuit in quo tempore
iam erat diuulgata fides xp̄i · Idcirco eis imponit istud pec
catum in quo xp̄m negabant sicut et hodie pfidi eoꝝ negāt
non solū v̄bis · sz etiam factis · s · vtendo falsis ptestacōibꝫ
cerimoniaꝝ · Ideo de pena eoꝝ subdit · et nūabo vos i gladio
τc̄ · qđ impletū fuit manifeste p Romanos · Et ɔn̄ter p pro
phetam ɔtinuat̄ materia ostendēdo dr̄as int̄ filios dei · s · fide-
les xp̄i et alios eū derelinquētes vsqz ibi · Et dimittetis no-
mē vr̄m in iuramētuz · et filios suos vocabit nomīe alio qđ
fuit intentū put sup̄ declaratū est · ¶ Saulus · ¶
¶ Audio auctes tuas que aliqualit̄ videnť sonare ppositū
tuū τ volo scire si habes aliquas rōnes ppositū tuū suadētes
vt dixisti · ¶ Paulus · ¶ Multe rōes pn̄t assig-
nari ad hoc q̄ noīa fideliū xp̄m recipienciū debuerūt eē alia
a nomibꝫ fideliuz qui fuerunt ante ei⁹ aduentū · sz ad presēs
sufficiūt due · vna est q̄ hoc fuit ad denotandum dr̄am inter

fideles xp̄i et eū negantes sub breuitate· Si enī vtriq3 cōiter denomiarnẽ hoc nomīe isrl̄ denomiando fideles oportebat addere ſm ſpūalem gñ̄ationē· et oppositū de oppositis qđ esset fastidiosum· noiando aūt quosdā discip̄los seu xp̄ianos et alios iudeos seu hebreos breui⁹ discernunẽ· Alia rō et fortior est quia denōiationes ꝯsueuerūt fieri a digniori· qđ patz tā ī rebus nālib⁹ q̄3 artificialib⁹· In nālibus enī cōposita denomīanẽ a formis que sūt mā̄ digniores vt homo aīal ⁊ hui⁹modi· Silr̄ in artificialib⁹ vt dom⁹ mensa et hui⁹ōi· in quibus denomiatio fit a forma· Mot⁹ etiā denomiaẽ a termino ad quē vt in phi· iij· qui habet ratioē finis et boni· nō aūt a termīo a quo· Idem aūt in ꝓposito· nam hec noīa isrl̄ iuda iacob et hui⁹ōi sumunẽ a patriarchis a quib⁹ descenderūt eoꝝ successores seu imitatores· xp̄iani aūt dicunẽ a xp̄o a q̄ descendūt ſm verā imitationē opatōis et susceptōnis fidei vt dictum est· Constat aūt ꝙ xp̄us p̄cellit in dignitate et ꝑfectōe oīs patriarchas qđ etiā doctores tui assenserūt de messia· vnde sup̄ illud verbū ysa· lij· Ecce itelliget ſuus meus exaltabiẽ et eleuabiẽ et sublimis erit valde· qđ verbū intelligiẽ de xp̄o ſm· oīs doctores qui dicūt exaltabiẽ pl⁹ q̄3 abraham· et eleuabiẽ pl⁹ q̄3 moyses· et sublimis erit valde plus q̄3 angeli dei· Cum igiẽ dignitas seu ꝑfectio xp̄i excedat supradictos· manifestū est ꝙ denoīatio suoꝝ fideliū poci⁹ debet esse ab eo q̄3 ab abraha3 moyse seu isrl̄ vel iacob et hui⁹ōi· Et sic habes rōnem verbi ꝑ me sup̄ allegati· s· et seruos suos vocabit noīe alio·

¶ Capitl̄m· iiij· in quo ostendiẽ ꝙ lic3 nomē isrl̄ seu iuda p⁹ passionē xp̄i fuit reprobatū seu in execrationē dimissū· fideles tamē xp̄i ex isrl̄ et iacob ſm carnē descendentes non mi⁹ digtatē xp̄ianā seu eccl̄iasticā sortiti sūt q̄3 alij gētiles·

¶ Saulus· ¶

Ex tuis assertōib⁹ sup̄dictis videẽ sequi ꝙ isrl̄ite ſm carnē sunt a deo itantū reprobati ꝙ etiā eoꝝ nomen execrabile remanet· Ex quo videẽ ꝙ tales etia3 si fidem xp̄i tui recipiant non tamē ꝑfectionē seu dignitatē gētiliū ci⁹ fidem recipienciū attingāt· Sicut et ī lege veteri aliqui gentiles· aliqui nō admittebanẽ ad honores seu isrl̄itas dignitates· etiam si obſuantiā legis recepissent· vt habetur deutro· xxiij· qđ videẽ cōtra multas sacras auctes· ex quib⁹

habet̃ ꝙ q̃nctũq̃ȝ iſrl'itica fuerũt eoꝝ pctis deiecta· nõ tamẽ
repellunt̃ ſeu relinquunt̃ a deo· dr̃ eñi ĩ pṡ· qꝛ nõ repellet dñs
plebẽ ſuã· et hẽditatẽ ſuã nõ dereliquet· Et idẽ ĩ mľtis locis
¶ Paulus· ¶ Abſit a me aſſerere ꝙ iſrl'ite ſm carneȝ
a iacob ſeu iuda deſcendentes ſi fidem xp̃i recipiãt dignita:
tem xp̃ianã ſeu iſrl'iticã non attingãt· hoc eñi et ſi dicam⁹
ꝙ non eſſet contra dignitatẽ xp̃i qui ab illis patribus ſm
carnem deſcendit ꝓpter eı⁹ excellẽciam et ſanctitatẽ· et maxi
me ꝓpter vnionẽ ad deũ qḋ eſt ſinglr'are in ip̃o· eſſet tamẽ ma
nifeſte ꝯtra dignitatẽ nõ ſolũ apľoꝝ· ſȝ etiã baptiſte· Et eciã
qḋ pl⁹ eſt contra dig̃tatẽ beate virginis de qua cantam⁹· ꝙ
ex ſemĩe abrahe ẽ orta· et de tribu iuda clara ex ſtirpe dauid·
¶ Saulus· ¶ De illis quos valde· ſanctos reputatis
et qui fidem vr̃am diuulgauerunt ⁊ hui⁹ ỏi· non eſt mirum
ſi p̃dict⁹ defect⁹ nataliũ non eis noceat· et ideo de eis non eſt
trahenda ꝯñia ad alios p̃ſertim ad wlgares et ſimplices·
¶ Paulus ¶ Si cupis veritatẽ in hac materia ad ple
nũ cognoſcere· vide doctorẽ nr̃m egregiũ· ſ· apl'm gencıũ qui
in quadã epl'a ſua ad Ro· miſſa hoc diſcutit et finalit̃ deter
minat quid in hoc ſenciendũ ſit· cui ſñie oĩs fideles xp̃i ob:
tempare habent· ¶ Saulus· ¶ Noſti ꝙ nõ debes
allegare in altercatõibꝫ nr̃is tuos doctores ſic̃ nec ego alle:
go auc̃tes nr̃oꝝ doctoꝝ contra te· ¶ Paulus· ¶
¶ Concedo tibi ꝙ doctores nr̃i nõ ſunt allegandi ꝯtra te· ſȝ
bene ꝓ te· vnde quia ĩ hac materia ſñia pauli magis eſt tibi
fauorabilis q̃ȝ ꝯtraria· Ideo tibi eũ allegaui· ¶ Saulus·
¶ Ex quo ſic eſt dic michi quid ſentit in hac materia apo:
ſtolus tuus· ¶ Paulus· ¶ Noueris ꝙ ſic̃ int̃ popu
lũ iſrl'iticũ tp̃e dauid qui figura meſſie ſeu xp̃i erat fuit mag
na ꝯtrouerſia inter viros iude et viros iſrl' qui adinuicem
ꝯcertabant de hoc· ſ· quis eoꝝ pl⁹ habebat in ip̃o rege· vt ha:
bet̃ ĩ· ij· Re· xix· dicebant eñi viri iude ad viros iſrl'· michi
ꝓpior eſt rex quia· ſ· erant de eadem tribu· viri aũt iſrl' dice:
bant ad viros iude· decem ꝑtibus ego maior ſum apud regẽ
magiſq̃ȝ ad me ꝑtinet· quia· ſ· de iſrl' erant decem tribus et
de iuda due tm̃· Sic ſuo modo in p̃mitiua eccl'ia ſub nr̃o xp̃o
contigit magna ꝯcertatio inter fideles xp̃i iudeos et gentiles
quoꝝ vna ꝑs minor erat nũo· ſ· illa de nacõe iudeoꝝ· alia ũo
pars erat maior nũo· ſ· gentiliũ· et vtraq̃ȝ ꝑs p̃ſumebat ſe

habere excellenciã apud xp̄m plus q̄m alia ex certis rōnibꝫ p eos allegatis quā ꝯcertatōꝫ apl's amouit rep̄hendēs vtrā: qꝫ ptem et determinās ꝙ non esset distinctio iudei et greci · ꝑut ad Ro · x · capl'o dicte epl'e · Et ad rōes contra iudeos natio ne p gentiles factas in capl'o · x · et · xj · p̄dicte epl'e apostolꝰ efficacit̄ respondit · vnde quia gentiles ex īcredulitate iudeo: rū xp̄m negātium · etiāꝫ ꝯuersos de iudaismo increpabant · Ideo de hoc gentiles reprimit ml'tis rōibus · quaꝝ p̄ma ē ꝙ incredulitas iudeoꝝ nō fuit vl'is · quia ml'ti ex eis crediderūt et de hoc dicit · nunq̄d deus repulit ꝑl'm suū · s · iudaicū gene ralit̄ eum repellens · Et qꝛ rn̄dit absit · vnde nō dixit apl's · nūquid dn̄s repellit iudeos seu isrl'itas sꝫ ꝑl'm suū · q · d · nū quid totū ꝑl'm repellit quia multi ex eis xp̄o adheserūt · Sꝫ quia forte diceret̄ p gentiles ꝙ illi qui fuerūt ꝯuersi de iudais mo erant modice reputatōis seu auc̄tis ī eccl'ia dei · vnde de talibus non erat fienda mentio · Iam statim subdit · Nam et ego isrl'ita sum qui tamē nō solū vocatꝰ fui ad fidem xp̄i · sꝫ etiam ad apl'atum · Et si forte diceret̄ a gentilibus contra iudeos ꝙ erant valde pauci nūo · et sic qd̄ modicū ē p nichi: lo reputat̄ s̄m ph̄m · Ideo rep̄mit eos exemplo helie qui pu: tabat ꝙ totū isrl' corruerat oīs ꝓphetas occidēdo et altaria dei destruendo · sic ꝙ nullꝰ nisi ip̄e solꝰ helias remanēt · vnde et dicebat · ego relictꝰ sum solus et querunt aīam meam · qd̄ totū habet̄ · iij · Re · xix · vbi sciendum quia deus quē nichil latet sciebat ꝙ non erat solꝰ helias relictus sicut ip̄e estima: bat · sꝫ multi plures alij deū colentes · Ideo subdit apl's · Sed quid dicit illi diuinū responsū ad tollendam estimationem suam · Reliqui m̄ septem milia viroꝝ quoꝝ genua non cur uauerūt baal · et sic in ꝓposito non solū apl's remansit de iu: daismo in adherendo xp̄i · sic nec helias in cultu dei · vnde cō cludit apl's ex huiꝰōi exemplo · sic ergo in hoc tp̄e · s · noue le gis reliquie s̄m electionē dei salue facte sūt · Et vt apl's ma: gis rep̄meret gentiles de hoc ꝙ iudeos ꝯuersos irrōnabiliter refutabant addidit scd̄am racionē in qua ostendit ꝙ etiam incredulitas ip̄a iudeoꝝ fuit valde vtilis gentilibus cōuersis ad fidē eo ꝙ apl'i relinquētes iudeam incredulam transierunt ad cōuertēdum gentiles · vt habetur act̄ · xv · Et de hoc dicit apl's · Nunquid sic offenderunt · s · iudei vt caderent · s · tantū ita ꝙ nichil vtilitatis inde sequeret̄ nisi casus iudeoruꝫ · Et

respondit · absit · sꝫ illoꝝ delicto salus est gentibus quia occa
sionalit̄ modo p̄dicto ex incredulitate iudeoꝝ secuta est sal⁹
gentiū · deus enī adeo est bon⁹ ſm aug⁹ · qd̄ non ꝑmittit ma:
la fieri nisi ex eis elicerent̄ maiora bona · Et ex ista rōe scd̄a
apl's infert terciā quasi a forciori arguēdo dicit · Si enī amis
sio eoꝝ · s · ꝑ incredulitatē recōciliacio est mūdi qd̄ itelligit̄ oc:
casionalit̄ mō p̄dicto · quid assūptio eorū n̄ vita ex mortuis ·
quia vt dicunt expositores iudei sciētes scripturas ꝯuersi ad
fidem magis poterant ꝓficere circa informacōem simpliciuꝫ
q̄m alij · ut patꝫ de paulo apollo et pl'ib⁊ alijs · Consequenter
quarto apl's ꝓbat intentum ꝑ duo exempla nālia · p̄muꝫ est
cum dicit ꝙ si delibacio est sancta et massa qd̄ intelligenduꝫ
est de apl'is qui fuerūt q̄si quedam delibacio de massa iudaica
assumpta · Scd̄m exemplū est cum dicit · Et si radix sancta
et rami · patriarche enī fuerunt quasi radices tocī⁹ ppl'i isrl'i
tici · Ex quib⁊ exemplis intēdit apl's ꝯcludere ꝙ casus iudeoꝝ
non erat irreꝑabilis eo ꝙ erant abiles ad bonū · vt patet de
radice et delibacione · Consequent̄ apl's inducit alias rōnes
p̄dictū ꝓpositū ꝯfirmantes quas ad p̄ns omitto causa breui:
tatis · Et cum misericors de⁹ te ꝑduxerit ad hoc vt sis habi:
lis ad accipiendas sanctoꝝ auctes ista et alia poteris in illis
pleni⁹ videre · Ad p̄ns aūt sufficiat tibi ꝙ ſm doctrinam ca
tholicam isrl'itici ſm carnem si fidē xp̄i recipiāt · dignitateꝫ
xp̄ianā seu eccl'iasticam sicut ceteri gentiles attingē possunt
Non enī est distinctio iudei et greci vt ꝑ apl'm determinatū est
vnde ex hoc ꝙ iudei cū essent in sua infidelitate obstinati · no
men eoꝝ fuit dimissum in iuramēto execratōis vt dictū est ·
non tollit̄ quin p⁹ eoꝝ ꝯuersionē ad fidem xp̄i sint ceteris in
bn̄dictionē ꝓut etiam auctes apud te recipiende testant̄ ·
¶ Saulus · ¶ Ostende michi auctes a me recipiendas
hoc testantes · ¶ Paulus · ¶ Multe sūt auctes h̄c
testantes · sed ad presens sufficiat illud zacharie · viij · Et erit
sicut eratis maledictio ī gentibus dom⁹ iuda et domus isrl'
sic saluabo vos et eritis benedictio · Ex quo patet ꝙ illi iudei
quoꝝ nomē p̄us erat in execratione · quia cum aliquis alicui
maledicebat dicebat · Sis talis sicut iude⁹ · Sic postq̄ꝫ fuerit in
statu salutis q̇ vult alicui bn̄dicere dicet · fiat tibi sicut isrl'itis
seu iudeis · ¶ Saulus · ¶ Auctas illa ſm vos ap
plicat̄ statui nr̄o hodierno ſm p̄maꝫ ei⁹ ꝑtem · quia ad p̄ns

ſum⁹ in maledictioné gentibus ꝓut tu exponis. ſꝫ tꝑe meſ
ſie quē expectamus implebitur in nobis ſecunda pars auc
toritatis ꝑdicte. ſ. et eritis bñdictio. In quo tꝑe expectam⁹
ꝙ cetere nacões in nobis bñdicanť modo ꝑ te expoſito.

D Iſtinctio tercia de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa temp⁹
aduent⁹ xp̄i an ſit p̄teritū vl' futuruꝫ et continet
quatuor capitula.

¶ In capitulo primo oſtenditur ꝙ aduentus xp̄i
generalis duplex eſt.

¶ In ſc̄do capit'lo oñditur ꝙ temp⁹ p̄mi aduent⁹ eſt p̄teri
tum ſm ꝓpheciam iacob patriarche.

¶ In tercio capit'lo oñdiť ꝙ meſſias iam diu eſt ꝙ venit ꝑ
reuelationē factam danieli de. lxx. ebdomadibus.

¶ In quarto capl'o oñditur ꝙ ſm om̄s mḡros ſeu expoſi-
tores famoſos iudeoꝝ qui tempore p̄mi aduent⁹ xp̄i determi-
nate locuti ſūt temp⁹ p̄mi aduent⁹ xp̄i iam trāſijt in p̄teritū.

¶ Capl'm p̄mū in quo oñdiť ꝙ aduent⁹ ḡnalis duplex eſt.

¶ Paulus. ¶

E Xpectacionē tuā ſi ſcruteris ſcripturas ma-
nifeſte reꝑies eſſe inanem cum temp⁹ meſſie
ad ſaluandas gentes in ꝓphetis ꝓmiſſi iam
diu eſt ꝙ in p̄teritū tranſijt. vt poteſt mani-
feſte approbari tam ꝑ ſacras auc̄tes q̄ꝫ ꝑ alias
auc̄tes a te recipiendas. ¶ Saulus. ¶

¶ Doce ꝙ aſſeris. in hoc enī ↄſiſtit magna ꝑs nr̄e controu̇-
ſie. ¶ Paulus. ¶ Anteq̄ꝫ ad hoc diſcuciendū ac-
cedam. ne i equocū int̄ nos ꝓcedať oportꝫ aīaduertere ꝙ ad
uent⁹ xp̄i ſiue meſſie in mundū ꝓut ex ſacris ſcripturis po
teſt ꝓbari duplex eſt. vn⁹. ſ. ad ſaluandum ſeu redimenduꝫ
gen⁹ humanū. quiquidē aduentus p̄nūciať a ꝓphetis fore in
for̄ paupis hūilima. Sc̄dus ūo aduēt⁹ ad iudicandū mūdū
qui quidē aduent⁹ p̄nūciať in ſcripturis fore in maxia p̄tate
et maieſtate. vnde ſi diligenter ſcripturas et veras hyſtori-
as ſcrutat⁹ fueris. p̄m⁹ iam diu eſt ꝙ tranſijt in p̄teritum.
Sc̄dus vero nō. Et ideo de p̄mo aduentu ad p̄ñs itendo age
re tecum. ¶ Saulus. ¶ Primo oñde michi vnde
habes ꝙ aduent⁹ meſſie in mundū ſit duplex. Reꝑio enī ꝙ

ꝓphe loquētes de aduentu messie semꝑ loquunť de futuro nō
distinguētes futuꝝ tempꝰ ꝭm remotū et ꝓpīquū vt applicerē
tempꝰ magꝭ ꝓpinquū · pͥmo aduētui · et longinquū scđo · ꝓut
tu videris intēdē · ¶ Paulꝰ · ¶ Licet ꝓphete nō distig
nant ita expͤsse aduentū messie ꝑ remotū et ꝓpīquū tempus
futurū eo mō quo tu dicis · tñ cum de aduētu messie simplr
loquunť attribuētes suo aduētui diuersas seu ɔtrarias dis:
positiones oportet inde ɔcludere ꝙ sint duo aduentꝰ · vt alte:
ri eoꝝ applicenť aliqua et alteri alia · ¶ Saulus · ¶
¶ Oportꝫ te declarare ea que dicis allegando auctētes sacras
ad hoc si quas habes · ¶ Paulus · ¶ Zacharie · ix ·
manifeste reꝑies ꝙ rex messias venturꝰ erat in forma hoīs
pauꝑis ad saluandū ꝑ iusticiā ꝑplm suū · Legiť enī ibi · Ex:
ulta satis filia syō iubilare filia ihrlm · Ecce rex tuꝰ venit
tibi iustus et saluator et pauꝑ · et ascendēs suꝑ asinā et super
pullū ꝛc̄ · suꝑ quē locum Rabisalo · mgr̄ tuus dicit expͤsse ·
scriptura ista non potest intelligi nisi de rege messia · hec il:
le · Habes igiť ex hoc loco ꝙ rex messias venturꝰ erat in ciui:
tatem ihrlm in forma pauꝑis et equitatēa pauꝑrima · et ꝙ
veniebat ad saluandū ꝑ iusticiam · vnde et vocant eum ꝛ sal
uatorem ꝛ iustum que omīa ad eiꝰ aduentum ꝑtinēt · s · qui
est ad saluandū ꝑ iusticiam · Ibidēꝫ enī legiť · tu aūt in sang
uine testamenti tui misisti vinctos tuos de lacu ꝛc̄ · De alio
vero eiꝰ aduentu habeť dañ · vij · vbi tractans de gn̄ali iudi
cio dicit · Iudiciū sedet et libri apti sunt · Et pꝰ pauca subdit
Aspiciebam ergo in visione noctis · et ecce in nubibꝰ celi q̄si
filiꝰ hoīs veniebat et vsqꝫ ad antiquū dieꝝ ꝑuenit · et ī cō:
spectu eiꝰ obtulerūt eū · ꝛ dedit ei potestatē et honorē · et regna
et omēs ꝑpli tribus et lingue ipī ꝯuient · potestas eiꝰ ptās etē
na que nō auferet · et regnū eius qđ nō corrumpet · In quo
passu idem mgr̄ tuus Rabisal · dicit · Et iste est rex messi:
as · Cum igiť in aduentu a zacharia ꝑnunciato exprimiť ꝙ
rex messias in forma pauꝑrima erat venturꝰ · Et ī ꝓphecia
danielis legiť ipm̄ venturū esse ī maxima potestate ꝛ maies
tate · oportet ergo ɔcludere duplicēꝫ eiꝰ aduentū fuisse a ꝓphe
tis ꝑnunciatū · In quoꝝ pͥmo messias veniēs ad saluandū
venturꝰ erat in forͣ pauꝑrima forͣ hūana · In scđo vero ipe:
met messias veniēs ad iudicandū vēturꝰ ꝑnunciať in ptāte
magna et maiestate · vnde de pͥmo eiꝰ aduentu vt dicebam

inter me et te. pnunc est agendum. scilicet scrutando scripturas an sit preteritus vel futurus. secundo aduentu .s. ad iudicium ad presens omisso. quia de ipso nulla est disceptatio inter me et te. quantum ad hoc enim omnes concordes sumus quod sit venturus.

¶ Capitulum secundum in quo ostenditur quod tempus primi aduentus xpi est preteritum secundum prophetiam iacob patriarche..

¶ Saulus. ¶

Quicquid sit de secundo aduentu ostende si vales quod messias promissus ad saluandum iam venit. ¶ Paulus. ¶ Inter prophetas qui locuti sunt de aduentu messie preseram designando tempus huiusmodi aduentus. primus fuit patriarcha iacob qui volens filijs suis quedam predicere que futura erant eis gen. xlix. Inter alia de tribu iuda de qua secundum omnes messias erat descensurus. dixit hec verba. secundum translationem nostram non auferetur sceptrum de iuda. nec dux de femore eius donec veniat qui mittendus est. qui est expectatio gentium. Ex quo habetur intentum Nam cum sceptrum a iuda a magnis temporibus est translatum. nec etiam est dux de femore eius. Constat manifeste quod venit ille qui mittendus erat .s. messias promissus quod est propositum.

¶ Saulus. ¶ In multis deficit hec argumentatio tua et primo in vera translatione. non enim sic se habet veritas hebraica in hoc loco sicut translatio tua quam alegas. et specialiter in hoc quod dicit. donec veniat qui mittendus est. In hebraica enim veritate in hoc loco dicitur donec veniat Sylo. quod est nomen proprium cuiusdam loci vbi fuit aliquando tabernaculum domini et archa testamenti vt habetur primo Re. vnde sensus huius auctoritatis quam allegas secundum veritatem litere hebraice talis potest esse .s. quod non auferetur dominium seu presidentia vel principatus que fuerant in tribu iuda tempore iosue et iudicum vsque dum veniret Sylo .s. quando saul fuit vnctus tempore quo tabernaculum dei fuit in sylo. et pontifex erat ibi vnctio qua reges vngi debebant Et quia saul erat de tribu beniamin. et iste videtur esse sensus planus huius auctoritatis que nichil facit pro te. nichil enim hic agitur de messia de quo ad presens loquimur. ¶ Paulus. ¶ Hec tua expositio est manifeste extorta et inconsona litere. tum quia tempore quo saul fuit vnctus archa domini iam erat amota de Sylo in chariathiarim. vt in primo Re. vij. Tum quia pauco post vnctionem saulis vnctus fuit dauid in regem. quiquidem dauid fuit primus rex de tribu

iuda · et extunc reges de illa tribu successerũt · Non ergo pos-
set dici auferri sceptrũ de tribu iuda qñ icepit esse in ꝓpinqua
dispõe ad regnũ ꝑfectuꝫ · Tum quia de saul nullo modo põt
verificari hoc ꝙ imediate subdit̃ in lr̃a · s · qui ẽ expectatio gẽ-
tiũ seu ꝯgregatio gentiũ cum ad saul nichil istorũ ꝑtinuit:
vnde ꝑdicta tua expositio nullũ habet locum in hoc passu ·
¶ Saulus · ¶ Et si verba patriarche non intelligan-
tur de Saul vt tu dicis · possunt tamen intelligi de alijs vt de
Roboã qui fuit rex isrl' de tribu Effraym · ꝑ quẽ decem tri-
bus ablate sunt a regno iuda · et adheserunt Jeroboam · vt
iij · Re · x · capit'o · Et sic est sensus · Non auferet̃ sceptrũ de
iuda s · sceptrũ regni qd fuit datũ dauid et successoribus suis
donec veniret Jeroboam qui coronãdus erat in Silo · et ꝯm
talem expositõeꝫ que satis est applicabilis lr̃e nulla mentio
fit de messia de quo hic agim⁹ · et ꝑ ꝯñs nec ꝑ illã habes intẽ-
tum · ¶ Paulus · ¶ Hec tua expositio manifeste
est nulla · tum quia ꝑ Jeroboam non fuit ablatũ regnum a
domo iuda: sꝫ pocius stetit firmũ ꝑ successionẽ hẽditariã in ciui-
tatẽ ihrl'm que erat metropolis vbi erat templũ et archa do-
mini · et vnctio sacra que ꝓpria erãt et essẽcialia in regno isra-
helitico seu hebraico · tum quia ꝯgregatio illa facta ꝑ jerobo-
am non fuit in sylo · sꝫ ĩ sychen vt · iij · Re · cap'o allegato
¶ Saulus · ¶ Volo scire in expositõe hui⁹ passus pro-
ut translatio tua ponit · s · cum dicit · donec veniat qui mit-
tend⁹ est · licet enĩ non sit ꝓpria cum lr̃a hebraica: est tñ aliq-
liter ei ꝯsona · Sylo enĩ interp̃tat̃ missio seu missus ꝯm quã
trãslationẽ ꝓphecia ista fuit manifeste impleta ꝑ nabuch ·
regẽ babilonie qui miss⁹ fuit a deo ꝓpter pc̃a ppl'i ad destru-
endam terram iude · et ad auferendũ regem iudeoꝝ ꝑut habẽ
iiij · Re · vltimo cap'o · Et sic est sens⁹ · non auferet̃ regnuꝫ
al' sceptrũ de iuda ꝛc̃ · donec veniat qui mittẽd⁹ ẽ · s · nabuch ·
qui a deo fuit miss⁹ et abstulit totam p̃tatem regiã seu scep-
trũ de iuda · Cui nabuch · fuerunt gentes ꝯgregate · quia eius
impiũm fuit valde dilatatũ · vt habetur jere · xxv · ꝛ in alijs
multis locis · vnde ꝑdicta v̓ba patriarche ꝯm tuam transla-
tionẽ accepta ꝓprie exponunt̃ de nabuch · nulla mẽtione facta
de messia de quo agim⁹ · ¶ Paulus · ¶ Quia hec
dictio Sylo ꝑut in hoc loco ponitur ẽ aliqualit̃ obscura · cui
expositores eã varie ꝛ multiplicit̃ exposuerũt · vt possẽt euadere

a manifesta impugnatõe hui⁹ auctis· Jdarco recurrendũ ē in hoc loco ad trãslationem Caldaicam factã ꝑ aquelon que translatio apud vos tres habet excellencias· pmo· s· ut nullus est ausus ei ɔtradicere ꝑ Rabisal'· in multis locis et per Rabi moy· egipciũ in suo libro de directione et ꝑ alios· scda est ꝙ in scolis pueroꝝ vbicũqꝫ legitᷣ pentateuc⁹ legitᷣ eis hec trãslatio post textũ· tercia est quia etiam in synagogis vbi ĩ diebus sabbatinis leguntᷣ alique lectiones ipi⁹ pentateuci q̃ ad maiorez solẽnitatẽ repetuntᷣ trãslate· tales translatões sumuntᷣ vbicumqꝫ terraꝝ a p̃dicta trãslatiõe aquelon· Cõstat aũt ꝙ ipa trãslatio in hoc loco sic habet· non auferetᷣ habens ptãtem de domo iuda nec scriba de filijs slioꝝ isrl' eius vsqꝫ in secula donec veniat messias cui⁹ est regnũ· et ipi cõgregabuntᷣ gentes seu ppl'i· hec in p̃dicta trãslatõe· Ex qua habes mãifeste ꝙ hic loquitᷣ patriarcha de messia de quo hic agim⁹· Jdem habes ꝑ Rabisal'· mgr̃m tuũ qui hanc sequitᷣ translationẽ in hoc loco· Jdem etiã ꝑ alios· ¶ Saulus·

¶ Qui sũt illi doctores nr̃i quos dicis sequẽtes trãslationẽ caldaicam in hoc loco· ¶ Paulus· ¶ sup illud verbum geñ· xlix· Congregamĩ filij iacob vt ãnunciez que ventura sũt vobis in nouissimis diebus· que quidem verba ꝓposuit iacob filijs suis ante ꝓpheciam seu bñdictioné suaz In qua ꝓphecia verba p̃allegata ɔtinentᷣ· s· nõ auferetᷣ sceptrũ ⁊c̃· Rabimoy· gerundeñ· in sua expositõne sic dicit nouissimi dies· sũt dies messie· qm̃ iacob sig̃ficabat illa tp̃a in verbis suis cũ dixit· donec veniat Sylo et ipi ɔgregabuntᷣ ppl'i· nouissimi enĩ dies· dies messie sunt· hec ille· Jdem ille magn⁹ Rabi Chabadias in sua trãslatõe arabica q̃ cõiter legiᷣ ĩ ꝑtib⁹ africe· Jdẽ Rabi cambi ĩ libro suo qui dicitᷣ Sarasin vbi agit de dictionũ sig̃ficatõe dicit exp̃sse ꝙ ꝑ ly sylo quod habetᷣ in illa auct̃e· donec veniat sylo· significatᷣ filius eius· et est ꝓphecia de messia· Sunt etiã alij plimi hoc sencientes quos causa breuitatis omitto· sufficiũt enĩ p̃dicti quia ĩ ore duoꝝ l' triũ stat om̃e verbũ· hẽs igitᷣ ex hac auct̃e ꝙ messias de tribu iuda ꝓmissus iam venit a tp̃e quo ablata fuit ptãs seu sceptrũ de iuda qd fuit ꝑ me ꝓpositũ· ¶ Saul⁹·

¶ Et si hoc quod dicitᷣ in auct̃e p̃dicta· donec veniat Sylo itelligatᷣ de vero messia vt videntᷣ velle doctores ꝑ te allegati adhuc ex dicta auct̃e non habes ꝓpositum· Nam sceptrum

nondū ē ablatū de iuda · adhuc enī remanet ptās seu domi-
niū iudicandi causas et determinandi apud capita trāsmi-
grationū q̄ sūt ī babilōia que locū regis tenēt sup totū pp̄lm
isrl'iticū · vt habet̄ a Rabimoyse egiptio in libro de iudicib₃
ī determinacōib₃ suis de cauhedrin capl'o · iiij · vbi sic dic̄ · Ca-
pita trāsmigracōis que sunt ī babilonia locum regis tenēt
et pñt dñari ī isrl' vbiq₃ terrarū et iudicare sup eos siue ve-
lint siue nolint sicut scriptū est · non auferet̄ sceptꝝ de iuda ·
p istud enī sceptrū itelligunt̄ capita trāsmigrationū que sūt
in babilonia · hec ille · Et sic p̄dicta auctas non facit p te ·
Non enī ex vi p̄dicte auctis est necessariū cōcedere q iam ve-
nit messias · cum nondū sit sceptrū ablatum de iuda ·
¶ Paulus · ¶ Hec responsio seu euasio tua non solū
est māifeste falsa sm euidenciā fcti · s₃ etiā ē notorie ficta seu
mēdosa · et insup contra p̄pheticā veritatē · P̄mum pat₃ ex hoc
Nam babilonia in qua tu asseris esse capita trāsmigratio-
nū habencia tales ptātes et dominia sup totū populū iudai-
cum · manifestissimū est q iam a magnis tpibus citra est de-
structa et inhabitabilis redacta · et hoc fuit de ea p̄phetatum
ysa · xiij · capl'o vbi sic dicit̄ · Et erit babilon illa gloriosa ī
regnis · inclita in supbia caldeoꝝ · sicut subūtit de⁹ Sodomam
et Gomorrā non habitabit̄ vsq₃ in finē · et non fundabitur
vsq₃ in gn̄atione et gn̄ationem · Constat aūt q in terra in-
habitabilit̄ destituta null⁹ cōmorat̄ · et multominus credibile
est q sint ibi talia capita · Est etiam notoriū inter nos q a
magnis tpibus retroactis nunq̄ in ptibus babilonicis nec
aliqd iudiciū · nec determinatio · nec rumor de illis ptibus ad
istas ptes europe veniret · vnde notoriū est sm euidenciā fac-
ti q non sunt ibi iudei dñantes sup totū isrl' vt tu asseris ·
Scdm aūt · s · q euasio tua sit ficta seu mendosa pat₃ ex hoc ·
Nam sm tuū Rabimoysen p̄dictum et cōiter oms docto-
res tuos extra terrā pmissionis nō pt · nec licet nec aliquo
modo licuit alicui iudeo iudicare iudicia crimialia de quibus
s · est occasio seu mutilatio mēbri humani · Cōstat aūt q qui
non habent iurisdictionē ī talibus non pñt iudicare neq₃ ca-
pitalit punire blasphemū seu ydolatrā homicidā vl' adulte-
rū · nec aliū quēcunq₃ īcurrentē silia crimia que grauissima
sunt sm legē mosaycā · et sic exceptis istis et similib₃ cetera
sunt leuia · Ex quo sequit̄ q illa capita transmigrationū q̄

tu dicis esse in babilonia nō pñt iudicare de ḡuibus seu ca-
pitalib⁹ crimib⁹ cum sint extra terram ꝓmissionis · ſꝫ tm̄ de
leuibus et paruis causis · quoꝝ respectu non pñt dici habere
sceptꝝ neqꝫ p̄tatem regalem ꝑut tu dicis · vnde de eis etiam
si ꝑnūc essent ñ posset dici ꝙ tenerent locuꝫ seu sceptꝝ regis ·
ſꝫ tales essent sicͭ iudices inferiores habentes modicā p̄tatem
Vides ergo ꝙ Rabimoyses et alij Rabini tm̄ qui asserūt
ꝙ in babilonia sint capita trāsmigrationū habēcia p̄tatem
regiam sup totum populū iudaicū manifeste menciunt̄ cum
illud asserūt qđ est ꝯtra mentē suam · oīs eni ꝯcordit̄ tenēt
ꝙ extra terrā ꝓmissionis nulli iudeoꝝ ptinet talis potestas ·
Tercia euasio tua est ꝯtra ꝓpheticam veritatē · legit̄ eni ozee
iij · sic · dies multos sedebūt filij isrl' sine rege et sine pn̄cipe ·
et sine sacrificio et sine altari · que quideꝫ auc̄tas tā ſm tuos
expositores q̄m nostros intelligit̄ de statu iudeoꝝ in captiuita
te hodierna · Et sic patꝫ ꝙ asserere iudeos habere in babilōia
vel alibi tpe hui⁹ captiuitatis pn̄cipem vel regeꝫ seu aliquod
huiōi · non solū est ꝯtra ipam euidenciā rei · ſꝫ etiam ꝯtra pro
pheticam veritatem · ¶ Saulus · ¶ Si hec dicta pa-
triarche que ꝓ te allegas ꝓprie ꝯsonarent ꝓposito tuo · opor-
teret ꝙ messias tuus veniret ante temp⁹ machabeoꝝ p quos
fuit sceptrū de iuda ablatuꝫ · Machabei eni vt manifestū est
ꝙ non erant de tribu iuda · ſꝫ de tribu leui · Erant eni illi sa
cerdotes ⁊ illi totū ppl'm gubernabāt in templo scđo p centū
annos et vltra · ante aduentū xp̄i tui · vt patet in hystorijs
josophi et alijs · Cum igit̄ messias tuus natus est tempe he
rodis regis qui machabeis successit in regno iudeoꝝ · Cōstat
ꝙ non venit tpe p̄nominato p patriarcham · Nam longe an̄
tempus herodis in quo tpe xp̄us tuus nat⁹ est iam erat ab-
latū sceptrū de iuda · vt dictū est et trāsiuerat in machabeos
qui erant alteri⁹ tribus · ¶ Paulus · ¶ Quāuis ſm
aliquos expositores nr̄os machabei licꝫ sacerdotes fuerint ⁊
p ꝯn̄s de tribu leui · erant tamē de tribu iuda ſm lineā mat-
nam · et ideo p gubernacōꝫ eoꝝ non erat ablatū sceptrum de
iuda · cum hoc posset clare ꝓbari · Ideo ad obiectionē tuā ſm
alios plenius respondet̄ · Ad qđ sciendū ꝙ vt habet̄ nūi · xj ·
tpe moysi de mādato dei fuerunt ꝯgregati · lxx · seniores ppl'i
isrl' vt essent coadiutores in regimie ppl'i cum ipo moyse · ⁊
extūc ſm oīs doctores tuos semp fuit in iudaismo collegiū

seu ꝯsistoriū qd̄ dicebat̄ Cauhedrin ad qd̄ om̄es difficultates seu dubia fidei et legis ꝑueniebāt· Silr̄ et omīa magna et summa iudicia seu ꝯtrouersie de quibꝫ cōiter intelligitur illud deutro· xvij· caplo· Si difficile et ambiguū apud te iudiciū ꝓspexeris inter sanguinem et sāguinem causam et cām ⁊c· et infra· Surge et ascende ad locū quē elegerit dn̄s deus tuus· Et infra· Et facies quecunqꝫ dixerint qui p̄sunt loco quem elegerit dn̄s et sequeris sentenciā eoꝝ· nec declinabis ad dex- teram et sinistram· que quidē Cauhedrin a tp̄e dauid et citra residebant p̄ncipalit̄ sub regibus ⁊ ducibus iude in ihr̄lm et p⁹ea in babilonica captiuitate dum ibi essēt reges et duces de iuda· Consequent̄ aūt in reditu p̄dicte captiuitatis reside bant apud ihr̄lm sub ducibus de tribu iuda dum essēt· ⁊ du rabat ꝑt̄as eoꝝ etiā non existente rege seu duce de iuda ꝑut p̄t̄as alicui⁹ capli vacante sede durat· Et sic auc̄tas et p̄t̄as Cauhedrin durauit etiā tp̄e machabeoꝝ· et vsqꝫ ad xl· āños ante destructionē tēpli scōi· In quo tp̄e cessauit ex toto eoꝝ potestas seu iurisdictio· eo ꝙ tūc temꝑis herodes interfecit oēs rabinos seu mgr̄os illi⁹ collegij· ꝑut habet̄ i libro cauhedrin ierosolimi⁹ in capitlo de iudiciis pecuniaꝝ· Idem habet̄ in li- bro abodazara caplo p̄mo· vn̄ ꝑtūc ꝓprie fuit ablatū n̄ solū sceptrū de iuda· sꝫ etiā scriba de filiis ei⁹ qd̄ quidē temp⁹ conc̄ rit cū tp̄e passiōis xp̄i n̄ri qui b̄m oēs p· xlij· āños añ destruc- tōeꝫ templi fuit pass⁹ sicut et regnū herodis qui alienigena erat· In cui⁹ tp̄e titulus regius a toto gn̄e iudeoꝝ fuit abla tus· et fuit valde ꝓpinquū tempi natiuitatis xp̄i· Ex quibꝫ patꝫ ꝙ tp̄e machabeoꝝ non fuit ablatū sceptrū de iuda· sꝫ tē pore herodis vt dictū est· In quo tp̄e verus messias est na- tus quod manifeste ꝯcordat cum ꝓphecia patriarche supdic- ta· ¶ Saulus· ¶ Scd̄m tuam narratōem duo tem pora assignas circa expositionē verboꝝ patriarche· vnū· s· q̄n do fuit ablatū sceptꝝ de iuda herode regnāte qui alienigena erat· aliud vero temp⁹ assignas quando ablat⁹ fuit dux seu scriba de filiis eius· et hoc dicis impletū fuisse qñ herodes oc- cidit Rabinos seu mgr̄os legis qui dicebantur cauhedrin· que quidē· s· narracio tua nō videt̄ fundari in aliqua auc̄te autentica· nec etiā videt̄ cōsona verbis patriarche supdictis Non enī assignauit duo tp̄a sꝫ tm̄ vnū dicēs· donec veniat qui mittend⁹ est· s· messias b̄m te et translatōem caldaicam

¶ Paulus. ¶ Scdm hystorias talmudicas quas te neris tanq̄ autēticas habere duo fuerūt ablata de tribu iu da diūsis tpibus licz non multū abinuicē remotis. vnū est sceptrū regni. quia herodes ascalonita cum esset non solum alienigena. sz etiā seruus de domo machabeoꝝ. et defacto reg nasset in iudea ꝛ ihrl'm. Idarco timēs q cum regnū ei non cōpeteret de iure eo q legit deutro. xvij. de medio fratꝝ tuoꝝ ponas sup te regem. nec poteris sup te ponē alienigenā. pos set ꝑ tpe cōsurgere aliquis de stirpe dauid et eum de regno ex pellere. Ideo interfecit omēs quos potuit habere de gnē regio. In qua occasione ablatū fuit sceptꝝ de iuda p̄sertim ɓm ex timationē ppl'i cōez et ipi' herodis qui credebat nullū de stir pe regia in iudea remansisse. Sed sceptro ablato modo p̄dic to adhuc remanebāt caubedzm qui dicunt doctores seu scri be qui residebant sub herode sic alias residebant sub regib' seu ducibus isrl'iticis. sz p'ea fuerit ab herode interfecti caubedzm omēs. ꝛ tunc ꝓprie fuit ablat' scriba de filijs iuda. que omia supdicta hystorialit in libro qui dicit bababatica capl'o p̄mo. Et in libro canhedzin jerosomu°. et i libro abodazara sup̄ al legatis habent. patriarcha igit spū dei p̄cognoscens ꝓprie in dixit alias p̄dixit. Non auferet sceptꝝ de iuda jn hoc p̄sig nans p̄mam ablationē p̄dictam ad titulū regnū ꝑtinentem Consequent dixit. Et scriba de filijs ei'. i hoc p̄signās scdaz ablationē caubedzm p̄dictā. que quidē due i diuersis tpib' cōtigerunt sub herode seu herodianis. Et attendēdum q licz de p̄ma ablatione certificati ꝑ hystorias talmudicas p̄alle gatas. non tamē de tpe quo contigit ꝑ eas certificamꝰ. ꝑ hy storias vero nr̄as. s. euangelicas certificamꝰ. non solū de oc casione. sz etiā de ipius tpe. Tradūt eni herodē occidisse quos cumq̄ potuit inuenire in bethleem jude a bimatu. Et infra. Et hoc cum nat' esset saluator noster in bethleem iude ꝑut in. ij. capl'o ostendit. De scda vero occasione. s. caubedzm de tpe quo contigit sum' certificati ꝑ hystorias tuas in libris p̄ allegatis q fuit ꝑ. xl. annos fere ante destructionē templi se cundi. Constat aūt ɓm omēs hystoriographos q passio xp̄i nostri fuit ꝑ. xlij annos ante destructionē templi scdi. Et sic habes ex p̄dictis q non fuit ablatū sceptruz de iuda ꝑ herodē nec dux nec scriba de filijs eius modo predicto. donec venit messias vt dictū ē qd fuit ꝓpositum. ante eni venit messias

in mūdum ꝑ suā natiuitatem q̄ʒ fuisset ablatum sceptrū de
iuda vt dictū est· Silr ante fuerunt ei ·s· messie gentes con:
gregate ꝑ suam passionē q̄m scriba de filijs ei⁹ auferētur· ut
sup̄ est ſm tuas hystorias ostensum· ¶ Saulus· ¶
¶ Non video q̄uo possis asserere ꝙ ꝑ passionē xp̄i tui fuerīt
ei gentes ꝯgregate· totū em̄ oppositum patʒ ꝑ euidentiā facti
quia ꝑ mortem xp̄i tui non solū gentes fuerūt ei ꝯgregate·
sʒ etiam discipuli ꝓprij dimisso illo dispersi per orbem fugerīt
¶ Paulus· ¶ De hac cōgregatione gentiū ad xp̄m no:
strū ꝑ suam passionē ꝫ oportet nos habere finito isto articulo
singulare certamē· et ideo ꝓnunc differat̄ et ꝯtinuem⁹ quod
incepim⁹·s·scrutinū scripturaꝝ circa aduentū xp̄i an sit p̄:
teritū vel futurū·

¶ Capitulū tertiū in quo ostēditur ꝙ iam diu ē ꝙ messias
venit ꝑ reuelationē factam danieli de ·lxx· ebdomadibus·

¶ Saulus ¶

Ad ꝓpositū nostꝝ ꝓut vis reuētendū· Et si ꝓphecia p̄
dicti patriarche iacob ſm trāslationē nr̄am Caldai
cam quodāmodo ꝓ te faciat adhuc vellē aliā auctem
ad hoc ꝙ temp⁹ aduentus messie sit p̄teritum si quā habes·
¶ Paulus· ¶ Multas habeo auctes hoc satis ostendētes
illis p̄sertim qui veritatem scire desiderant sine affectione mi
n⁹ recta· sʒ tm̄ vnā allegabo tibi que est de vltimis ꝓphetaꝝ
de hoc loquētiū sicut ꝓphecia p̄allegata patriarche fuit de pri
mis ꝓphetis seu ꝓphecijs tractantib⁹ de tp̄e aduent⁹ messie·
¶ Saulus· ¶ Allega illā auctem quam dicis vt vi
deam⁹ si faciat ꝓ te· ¶ Paulus· ¶ Daniel qui fuit
de vltimis ꝓphetaꝝ veteris testamēti de hac materia ·s· de ad
uentu messie inter ceteros ꝑtractauit qui vt habet̄ dan̄ ·ix·
Cum orōibus p̄cibus et ieiunijs et sacco et cinere orans deū
tp̄e babilonice captiuitatis ꝓ illuminatiōe seu reꝑatione sāc:
tuarij ciuitatis et ꝓpl'i isrl'itici· cum instant̄ orasset ꝛ peccata
ꝓpria ꝛ ꝓpl'i cōfiteret̄· angel⁹ gabriel ei apparuit tp̄e sacrificij
vespertini quādo ieiunantiū mentes magis eleuant̄ et deuo:
tius orant· Quiquidē gabriel postq̄m reddidit danielē attē:
tum ꝓpter arduitatē dicendoꝝ· dicēdo ei hec verba· Ab exor
dio p̄cum tuaꝝ egressus est ſmo· Ego aūt veni vt indicareʒ
tibi· quia vir desideriorū es· Tu autē aīaduerte ſmonem et
intellige visionē· Consequent̄ et reuelauit temp⁹ aduentus

messie dicēdo ei hec verba ·ſm trāslationē tuā ·lxx· ebdoma-
de abbreuiate sūt alias decīſe sunt sup populū tuū et sup vr-
bem sanctā tuā vt ↄsumat̄ puaricatio et finē acapiat pc̄tm
et deleat̄ iniquitas · τ adducat̄ iusticia sempiterna · et imple
atur visio et ꝓphecia · et vngat̄ sanct⁹ sanctoꝝ · In quibus
verbis angelicis manifeste patet ꝙ infra terminū ·lxx· ebdo-
madaꝝ a deo ꝑ angelū danieli reuelatū · iusticia sempiterna
erat adducenda ·ſ· messias ꝓmissus · de quo in ps̄ · Orietur in
diebus ei⁹ iusticia · Et iere · xxiij · capl'o · hoc est nomē qd̄ voca
bunt eum iustus dn̄s de⁹ noster · et sic in alijs locis iustus seu
iusticia ꝑ excellenciā de messia dicit̄ · Cum igit̄ temp⁹ p̄dicta
rum ebdomadaꝝ iam diu est ꝙ transiuit vt posset euidenter ꝓ-
bari · non solū ꝑ rōnes · ſʒ etiā ꝑ auctes a te recipiendas · seq̄-
tur ꝙ iusticia sempiterna · ſ · ip̄e messias iam diu est ꝙ venit
qd̄ est intentū meū in hac nr̄a altercatōe · ¶ Saulus ·
¶ Auctas ꝑ te allegata nō cōcludit intentū tuū nisi p̄us
ꝓbes aliq̄ que non credo te ꝓbare posse · et sp̄aliter tria que ti
bi ꝑ ordinē tangam · p̄mo · ſ · ꝙ tibi incumbit ꝓbare ꝙ ꝑ hoc
qd̄ dicit̄ iusticia sempiterna in hoc loco intelligat̄ messias ꝓ-
missus · Iusticia eni sempiterna ꝓprie deus est qui cū sit ius-
tus ꝓut i scripturis sepe nomiat̄ · sequit̄ ꝙ sit iusticia · Illa
eni que de deo dicunt̄ in cōcreto opoꝛtʒ verificari de eo i abstra
cto ꝓpter ei⁹ sūmam simplicitatē · Et cum ip̄e sit sempitern⁹
sequit̄ ꝙ ei⁹ iusticia que est sua essencia sit sempit̄na · vnde ꝓ-
prius sens⁹ hui⁹ōi dicti angelici · ſ · et adducat̄ iusticia sempi
terna · est vt adducat̄ deus qui est iusticia sempiterna ꝓp̄e ut
dictū ē · Deus aūt dicit̄ venire seu adduci methaphoꝛice ſm
suos effect⁹ qñ · ſ · effectus mie sue vl' ꝓuidencie vel iusticie sue
venit seu ducit̄ ad miserandū seu ꝓuidendum suis creaturis
vnde si bene cōsideras in hoc loco sic debet intelligi hoc dictum
ſ · et adducat̄ iusticia sempiterna · Non eni daniel i suis oꝛa
tionib⁹ que in illo capl'o qd̄ tu allegas cōtinent̄ · petiuit mes-
siam adduci nec aliquid hui⁹ōi · ſʒ solū repationē templi et ci-
uitatis que erant destructe et etiā amotionē obꝓbrij ꝑpl'i sui
ꝓut v̄ba sua manifeste sonāt · In quib⁹ nulla mētio de mes
sia repitur · vnde quia infra terminū p̄dictaꝝ ebdomadarum
deus venit miserādo populo suo reducēdo eos de captiuitate
babilonica et reedificando templū et ciuitatē · et vīdicando
eos de inimicis · ſ · de caldeis qui infra istud tempus fuerunt

destructū p medos. Jdcirco horū respectu satis aperte potest intelligi adductio iusticie sempiterne correspondenté ad orationes danielis quibus ista petebat. Paulus. Utique concedo tibi q deus est iustus. et per consequens iusticia sempiterna eo modo quo tu dicis. et etiā q in hoc loco per hoc q dicitur iusticia sempiterna intelligatur ipse deus. sed per hoc non excluditur quin verba ista de messia seu de xpo itelligantur. Nam prout iam dixi tibi verus messias iuxta veritatē fidei nostre verus deus ē de cuius diuinitate tractaturus sum tecū in articulo certo per se. Sed ad presens ostendam tibi magistros tuos qui verba predicta angeli exponunt de messia promisso. in libro enim cedar holan. i. de ordine mūdi Rabi baracbia exponēs illud ysa. lvj. vbi dicitur. proxima ē salus mea ad veniendū et iusticia mea ad reuelandū. dicit expresse q per illud qd dicitur et iusticia mea. intelligitur messias de quo scriptū est i daniele vt adducatur iusticia sempiterna. hec ille. Similiter rabi moyses gerundeñ. exponēs predicta verba angeli in suo loco super dañ. sic dicit. Justicia sempiterna et sanctuariū sanctuarioꝝ vel sanctus sanctoꝝ. non nisi ipse messias ē sāctificatus de filijs dauid. hec ille. Et sic habes māifeste secundum doctrinā antiquorū talmudistaꝝ et modernorū etiā magistroꝝ q per iusticiam sempiternā et sāctū sctoꝝ que in verbis angeli supradicta continentur intelligitur messias. Jllud aūt qd obicis dicens. q daniel in suis orationibus in predicto capitulo contentis non petiuit messiā adduci. sed solū reparationē templi non facit contra propositū meū cū deus ex habūdantia sue bonitatis nō solū merita supplicum excedit. sed etiā orationū vota. sepe enī plus dat qm ab eo petatur. vnde geñ. xvij. abrahā non petenti q daretur sibi filius de sara. sed solū conseruationem hysmahelis dicens. vtinā hysmael viuat corā te. Deus respōdit. Sara vxor tua pariet tibi filiū etc. Et infra. Et pro hysmael exaudiui te etc. Ex quo patet q nō solū qd petebat sed amplius ei concessit. Et sic in proposito. tñ quia licet daniel non petiuisset aliquid de messia sed ex consideratione verboꝝ iere. orasset pro liberatione ppli israel de babilōica captiuitate et reedificatione tēpli et huiōi. Deus tamē cui nichil latet futuroꝝ presciens q illa liberatio ppli et illa reedificatio templi et huiusmodi. non erāt stabiles seu perpetue nec per se intente. Jdeo reuelauit sibi veram consolationē ppli. et perpetuam edificationē tēpli dei per aduentum iusticie sempiterne et scti sanctoꝝ. s. messie fiendos. sicut si aliquis seruus dño suo gratus

seu accept⁹ peteret a dño suo aliquā grām modicā valoris ⁊ dñs ei rñderet· bene dabo tibi illā sȝ est modice reputatōis· quia cito corrumpet̄· sȝ dabo tibi aliā incōpabilit̄ maiorē· Sic pmi Re· ix· Samuel dicebat Sauli quē sciebat futuꝝ regē de asinis quas nudiusterans pdideris ne sollicit⁹ sis· quia inuente sūt· ⁊ cui⁹ erūt optima isrl'· nōne tibi· et sic ī pposito· deus aūt sciens q appropinquabat tēpus messie in quo redimendus erat ppl's dei et ciuitas scta· s· ihrl'm spūalis ppetuo repanda danieli petenti de tpali liberatōe et reedificatōe ciuitatis seu tēpli qdāmodo momētanea rñdit· q illa edifica° quā petebat fieret et cum hoc dicit· Et rursū reedificabitur platea et muri· Sed ɔsequent̄ ostendit ei q huiōi reedificatō nō erat durabilis· ⁊ hoc cū dicit· Et ciuitatē ⁊ sāctuariū dissipabit ppl's cū duce venturo et finis ei⁹ vastitas· Verūtamē vt eum vere ɔsolaret̄ reuelauit sibi liberatōeȝ ppl'i spūalem q fienda erat· s· p ɔsummatōeȝ puaricatōis et pcti et deletionē iniquitatis que p adductionē iusticie sempiterne ⁊ vnctionē sancti sctoꝝ implenda erant infra temp⁹· lxx· ebdomadaꝝ a deo decisaꝝ put plane lr̄a sonat· ¶ Saul⁹· ¶ Quicqd sit de intellectu haꝝ dictionū· s· iusticia sempiterna et sanct⁹ sanctoꝝ adhuc nō habes intentū tuū ex hac auctē danielis· et hoc ex duob⁹ que tibi vt dicebam incumbūt pbare· pmo quia nō constat hee ebdomade cui⁹ sint q̄ntitatis· s· an dierū annoꝝ centenarioꝝ seu millenariorū· Ebdomada eni nichil aliud dicit nisi septenariū· dicunt̄ eni ebdomade dieꝝ et annorū· Et sil'i modo seu rōne pnt dici ebdomade iubileoꝝ et centenarioꝝ et huiōi· Et quia hoc est incertū ex dicto angeli Ideo temp⁹ ɔtentū in pdictis ebdomadib⁹ īcertū remanet nobis· Scdo quia dato q essem⁹ certificati de q̄ntitate ebdomadaꝝ adhuc ignoram⁹ eaꝝ initiū· non eni habet̄ eaꝝ initiū ī lr̄a· nec p ɔñs eaꝝ finis· vnde dato q infra temp⁹ pdictaꝝ ebdomadarū messias esset ventur⁹ et q ille ebdomade sint annorū· adhuc nesciat̄ an illud temp⁹ sit pteritū vl' futuꝝ cum haꝝ ebdomadarū vt dc̄m est initiū nesciat̄· ⁊ sic patȝ q argumentatio tua in hoc loco non includit intentum tuū· ¶

¶ Paulus· ¶ Ad pmū qd obicis de quātitate tempis ebdomadaꝝ tibi respōdeo q ebdomade ɔtente ī hac reuelatōe facta danieli manifestū ē q sūt intelligēde annoꝝ· tum quia in tota sacra scriptura nō īuenit̄ aliqua ebdomada dici· nisi

vel dieꝝ· vt leui·xxiij·vbi de festo ebdomadaꝝ agit̃· vel an:
noꝝ vt ibidē·xxv·vbi de jubileo agit̃· Et igit̃ fingere ebdo
madam iubileorū et huiꝰoi nō ꝯsonat sacre scripture· nec
vsui cōiter loquenciū· tū qꝛ tui expositores tam talmudici
antiqui q̃ꝫ etiam moderni nunq̃ꝫ has ebdomadas intellexer̃t
nisi annoꝝ· vt patꝫ in libro qui dicit̃ Cedar holam·s· de ordi:
ne mūdi in expositōe Rabisal'·sup hūc passū· Sil'r et Ra:
bimoy·gerūdeñ·et sic de alijs qui om̃s licꝫ in expositōe aliorū
contentoꝝ in hac reuelatōe deuient a veritate nr̃a et etiam ī
ter se sint diu̓si· In hoc tamē ꝙ·s·huiōi ebdomade intelligā:
tur annoꝝ nullꝰ eoꝝ discordat· tū quia cum sit manifestum
ꝙ ciuitas ihr'm ꝑ romanos a magnis tꝑibus sit destructa
et extunc sacrificiū iudaicū fuisse ablatū qd̓ iuxta planū sen
sum lr̃e in vltima p̃dictaꝝ ebdomodaꝝ hoc p̃nosticat̃ fore vl̃
saltē pꝰ·lxxij·ebdomadas·legit̃ enī sic ibi· Et post ebdoma:
das·lxxij·occidet̃ xp̄us et non erit ei et ciuitatē et sāctuariū
dissipabit ꝑpls cum duce venturo·et finis eiꝰ vastitas·sequi
tur ꝙ iam a magnis tꝑibus retroactis tempꝰ p̃dictaꝝ ebdo
madarū sit finitū· Et quia ꝯstat ex p̃dictis ꝙ infra tempꝰ p̃:
dictaꝝ ebdomadaꝝ adduci debebat iusticia sempit̃na·s·mes:
sias· sequit̃ ꝙ a magnis tꝑibus citra·s· a tꝑe quo finite sūt
lxx·ebdomade sepe dicte ƀm ꝓphetiā daniel' xp̄us seu messi:
as debuit venire·et sic eiꝰ p̓mꝰ aduentꝰ de quo agimꝰ ƀm re
uelationē angelicā factā danieli iam diu est ꝙ transijt in p̃:
teritū qd̓ fuit a me intentū· ¶ Saulus· ¶ Licet verū ē
ꝙ expositores nr̃i et spālit̃ mgr̃i antiqui talmudistaꝝ ꝑ·lxx
ebdomadas p̃dictas intelligūt ebdomadas annoꝝ vt tu di:
cis·tñ illi nō ꝯcedūt tempus aduentus messie iam p̃teritū·
Exponūt enī lr̃am huiōi reuelatōis ꝑ alios modos·jta ꝙ ꝑ
hoc nō pn̄t cogi vt ꝯcedāt messiam iam venisse·et iō ex di:
ctis eorū tu nō posses ꝯcludere qd̓ intendis ·cum sit manife
ste ꝯtra mentē eorū ¶ Paulꝰ ¶ Scio vtiqꝫ ꝙ mgr̃i tui co:
nant̃ sic ex torte exponē lr̃am huiōi reuelatōis ut subterfu
giant a veritate ibidē ꝯtenta· sꝫ ex hoc non̄ tollit̃ quin ex di
ctis ab eis ꝯcessis possim ꝯtra te agere· In dyalecticis enī quic
quid alter disputanciū habet ex cōcessione alteriꝰ reputat̃ ꝓ
batū et ꝯclusū inter eos· licꝫ ille ꝯcedens pl'a alia diu̓sa seu
cōtraria ꝓponat· Sil'r in altercatōibꝫ iuridicis semꝑ credit̃
homī cōtra se licet nō ꝓ se nisi de consensu sui adu̓sarij· vñ

et, in ꝓposito expõnes mgr̃orum tuorum· ego non cogor admittere
nisi tm̃ in hijs que p me faciũt· quapropter qr ipi vnanimiter
ↄcedũt ebdomadas huiõi intelligendas eẽ annorum· ideo hoc p
pono tibi tanq̃m a te neccio ↄcedendũ et recipiendũ· De alijs
vero expositõibus suis si que sũt ↄtra me· non cogor eas re
cipe nisi forte ratio vel auctas sacre scripture eis suaderet· et
eodẽ modo debet esse inter me et te· qr si ex auctibꝫ noui testa
mẽti vel sanctorum nr̃orum aliquid iuentũ fuerit cõtra me potes
illud allegare et oportebit q ego ↄcedã illud· De hijs aũt q̃
ↄtra fuerint in p̃dictis non eris obligatꝰ ↄcedere· ¶ Saulꝰ
¶ habeo mentẽ tuam circa p̃mũ qd̉ obiciebam· dic igit̃ ad
scd̉m·s· de inicio huiõi ebdomadarum qd̉ in lr̃a nõ est exp̃ssum
¶ Paulus· ¶ Si bene lr̃am ↄsideras iniciũ huiõi ebdo-
madarum angelꝰ ostendit danieli vbi postq̃z ꝓposuit sibi· lxx·
ebdomade decise sũt sup populũ tuũ ⁊c̃· vsqz ibi· Et vngat̃
sanctꝰ sc̃torum· statim subdit· Scito ergo et aĩadu erte ab exitu
s̃monis ut iterum edificet̃ ihr̃l'm usqz ad xp̃m ducẽ ebdoma-
des septem et ebdomade· lxxij· erũt· vñ s̃m planũ intellectũ
lr̃e in hoc qd̉ dicit· ab exitu s̃monis et iterũ edificet̃ ihr̃l'm·
ostendit̃ iniciũ harum ebdomadarum esse ab exitu sermonis reedi
ficacõis ihr̃l'm· Sz quomodo intelligat̃ illud· ab exitu s̃mo
nis ⁊c̃· diuersi diũsimode exposuer̃t. aliqui vero exposuerunt
de exitu s̃monis dei ad gabrielẽ angelũ de quo dixerat· ab i
icio p̃cum tuarum egressus est s̃mo· alij vero a· xx· anno regni
artarxersis· s· qñ idem rex p̃cepit vt reedificaret̃ ihr̃l'm· ut
habet̃ neemie· iiij· capl'o· alij vero vt mgr̃ raymũdꝰ martini
et alij sequentes exponũt hc iniciũ fuisse a· iiij· anno zedechie
regis a quo anno vt sufficient̃ ꝓbat̃ exiuit s̃mo dei ad jẽmi·
dicens· Cũ ceperint impleri in babilonia· lxx· anni visita-
bo vos et suscitabo sup vos v̉bũ bonũ· et reducã vos ad locũ
istũ· in quo v̉bo s̃mo dei p̃mo exiuit de reditu ppl'i in ihr̃l'm
Et p ↄñs reedificandũ tibi templũ dei et habitacula ppl'i et
mĩstrorum licz adhuc non esset data licencia reedificandi· vnde
iste fuit p̃mꝰ exitꝰ s̃monis dei de reductione captiuitatis ba
bilonice ad quaz refert̃ ꝓprie verbũ angeli dicentis danieli·
Scito ergo ⁊ aĩadu erte ab exitu s̃monis vt reedificet̃ ihr̃l'm
Cõsonat aũt huic sñie qd̉ daniel in suis or̃oibꝫ et jeiunijs su
p̃dictis sumpsit exordiũ ab illa ꝓphecia jeremie· dicit̃ enim
in p̃ncipio illiꝰ capl'i dañ· ix· Ego daniel intellexi in libris

nūm annoꝝ de quo factꝰ est ꝯmo dn̄i ad jeremiam ꝓphetam
vt cōplerē dies cōsolatōis ihrl'm ·lxx· anni · et posui faciem
ad orandū deū ⁊c̄ · Ex quo pꝫ ꝙ danieli ꝯsideranti de verbis je
remie p̄dictis ab illis vbis sumpsit sibi iniciū angli dei di-
centis · ab exitu ꝯmonis vt reedificet̄ ihrl'm ⁊c̄ · vnde ab isto
inicio ꝓcedendo ī cōputatōe · lxx · ebdomadaꝝ rcte ꝯm veteres
hystorias et planiorē sensū lr̄e deuenit̄ ad vltimā ebdoma-
dā in qua passio xp̄i fuit celebrata ꝑ quā ꝯm veritatē fidei
nr̄e cōsūmata fuit p̄uaricatio et finem accepit pctm̄ ·
¶ Saulus · Ostēde ergo m̄ ꝓcessū huiꝰ cōputacōis · s ·
lxx · ebdomadaꝝ vt videā q̄uō ab illo exitu ꝯmōis · s · dei ad
jeremiā vsqꝫ ad tempꝰ passionis qō dicis fuerīt implete · lxx
ebdomade sup̄dicte · Paulꝰ · Non est necc̄e vt tibi
ad p̄ns ondam illū ꝓcessū quē petis · qꝛ potes eū habē plene
in illo libro notabili q̇ dicit̄ pugio iudeorū m · ij · ꝑte · iij · ca-
pit'lo vbi hec cōputatio est ꝑfecte ēdita · Sil'r illam īuenies
paucis mutatis in postilla magistri nicolai suꝑ hoc capit'lm
dan̄ · ix · Et ī additōibꝰ quas in illo capl'o edidimꝰ in quibꝰ
oībus p̄dicta cōputatio vera et exquisita cū reprobacōe ex-
positōis Rabisal' · mḡri tui ꝑfecte tradit̄ et ꝓbe · Ibi etiam
īuenies planū sensū et rōnem oīm q̄ in illo capl'o ꝯtinent̄ tā
de diuisione triꝑtita ebdomadaꝝ · s · ꝑ septem et · lxij · et vnā ·
Sil'r de quo ītelligit̄ vsqꝫ ad xp̄m ducē et occidet̄ xp̄us · et sic
de alijs ibidē contentis · et iō remitto te ad p̄dicta · tū qꝛ hic
nō agimꝰ de hoc vt īueniamꝰ tēpus aduentꝰ xp̄i distincte et
pūctualit̄ · sꝫ solū strutam̄ scripturas adīueniendū scripturas
ꝯm reuelatōeꝫ p̄dictaꝝ ebdomodaꝝ danieli factā an iste ad-
uentus sit adhuc in futurū expectandus an iam transiuit
in p̄teritum · Et quia ꝯm expositores non solū nr̄os sꝫ etiam
tuos totum tempus harū ebdomadarū infra qō iusticia sem
piterna · s · xp̄us erat adducendꝰ cum iam diu est ꝙ transijt
in p̄teritum vt patet ex p̄dictis · Ideo hoc sufficiat ad ꝓbandū
intentum meū ad presens sine hoc ꝙ intremus ad calculan-
dum ꝓcessum cōputationis ab inicio ebdomadaꝝ vsqꝫ in fi-
nē p̄sertim cū ille ꝓcessus ex varietate hystoriarū et alioꝝ cō
currencium sit valde longus · ⁊ transcendat compendiosita-
tem huiꝰ tractatꝰ · Saulus · Allega michi
doctores nostros ꝯm quos totū tempꝰ p̄dictarū ebdomadaꝝ
iam transijt in p̄teritū · Paulus · In illo

libro talmut qui dicitur abodazara capitulo primo habetur determinate quod lxx ebdomade danielis incipiunt a destructione primi templi et terminantur in destructionem templi secundi. Inter quas quidem duas destructiones fluxerunt cccc xc anni qui faciunt lxx ebdomadas annorum. quorum quidem annorum primi lxx anni fluxerunt durante destructione templi que facta fuit per nabuchodonasor. cccc vero anni et xx fluxerunt a principio reedificationis templi secundi usque ad destructionem eius per romanos. Idem etiam habetur in libro qui intitulatur de ordine mundi. qui hebraice dicitur Cedar holam. quas quidem auctes Rabi salomon sequitur in hoc passu tanquam inviolabiliter tenendas apud hebreos apud quos illa que in talmuth determinata habentur seu diffinita sine contradictione circa sacre doctrine expositionem non licet eis qualitercumque ab eisdem recedere. sed tenenda sunt tanquam in textu sacre scripture contenta prout in multis locis ab eis traditur. Et a Rabi moyse in principio sui deutronomij tanquam pro fundamento totius sui operis presupponitur. auctoritas enim talmudica in huiusmodi determinationibus apud iudeos est in eodem gradu sicut auctoritas universalis ecclesie apud nos. Constat autem quod a destructione templi secundi per titum in quo tempore fuit finis lxx ebdomadarum secundum tuos doctores usque ad presentem annum scilicet a nativitate domini M cccc xxxij fluxerunt anni mille triccenti lxiiij. Et sic habes manifeste quod ultimus terminus ebdomadarum secundum computationem doctorum tuorum iam a magnis temporibus retroactis transivit in preteritum. et per consequens tempus adventus messie de quo agimus qui infra easdem ebdomadas prophetice seu angelice prenunciatur fore.

¶ Saulus. ¶ Licet illi magistri seu doctores quos allegas sic computassent ebdomadas. fuerunt tamen alij doctores nostri aliter sencientes. Et ideo ex predictis solum non potes formare efficacem contra me rationem nisi prius discurratur per alios doctores. ¶ Paulus. ¶ Licet bene credo quod multi hebreorum attendentes quod ex predicta computatione ebdomadarum per suos magistros determinata concludebatur xpm iam venisse invenerunt circa hoc quasdam vanas seu confusas expositiones. ut saltem per vias obliquas et extortas veritatem luce clariorem subterfugerent. prout de eis vaticinatur Ezech. xiij. Sicut vulpes in deserto sunt prophete tui. i. doctores tui israel. vulpes enim volentes seu querentes subterfugere venatorem

vel canem multas et varias vias et cauernosas atq3 tortuosas sequunt᷑ quod in hoc loco maxime contingit tuis expositoribꝰ de quibꝰ omnibus non est scrutiniũ faciendum. Nam vt ait phus in p̓mo ethicorũ. omnes quidem ꝑscrutari opiniones inane forsitan est. sufficiens aũt maxime que supficiꝫ tenus appareat vel estimet᷑ habere aliquã rõnem. hec ille. Cum autem p̄dicta expositio tuorum doctorũ quam supra allegaui sit a doctoribus talmudistaꝝ nemine eoꝝ contradicente determiate tradita. et postea a tam magno expositore tuo. s. Rabisal'. repetita tanq̃m conclusa in sua glosa nõ oportet ꝓut phs dicit ad alias singl'ares expositões seu opiones diuertere. de vno tñ te certifico ꝙ fuerũt mlti doctores tui qui de termino aduentus messie non ꝑ ebdomadas p̄dictas sꝫ ꝑ alias auctes discurrentes tractauerũt. quorũ quilibet assignauit certum tempus huiõi aduentus. que quidem tempora licet varia et ex diuersis motiuis ꝑ quẽlibet eorũ assignata omnia iam tamen transiuerũt in p̄teritum. et sic iuxta testimoniũ cuiusq3 eorũ tempus aduentꝰ xp̄i iam transijt in p̄teritũ qḋ est intentũ. Omnia enĩ vera ƀm phm p̓mo ethicorũ ꝯsonãt vero.

Capl'm. iiij. in quo ostenditur ꝙ ƀm oms magistros seu doctores et expositores famosiores iudeorũ qui de tempore primi aduẽtꝰ xp̄i determĩando locuti sũt idẽ aduentꝰ iam trãsijt in p̄teritũ. Saulus.

Narra michi qui sũt illi doctores nostri qui tempora diuersa assignauerunt ad huiõi aduentũ et quomodo illa tempora iam transiuerunt. Paulus.

Inter tuos doctores fuerunt multi quasi p̓mitiui et alij moderni quasi vltimi. et alij medij. et in quolibet istorũ ordinũ fuit non modica temporis latitudo in qua fuerũt plures et varij rabini seu expositores famosi qui de hac materia tractauerunt. Saulus. Indica michi de quolibet istorum graduũ seu ordinuz vnũ vel duos si forte habes tuam opinionem in hoc asserentes. Paulus.

De turba p̓morũ talmudistaꝝ fuerunt aliqui vt nosti ꝗ vocant᷑ thanay quoꝝ auctas inter vos alios est maxima ꝑ ꝓphetas. Et de istis fuerunt tres de hac materia loquentes. quoꝝ vnꝰ dicit᷑ Ra. yote. qui i libro cedar holam. s. de ordine mundi exposuit terminuz. lxx. ebdomadarũ modo sup̄dicto

ſm' quē iam tranſijt tempus aduentus meſſie vt dictū eſt·
Fuit etiam alius de maximis illoꝝ qui de thanaym qui vo
catᷓ Rabi aaquiba qui ſecutus eſt iſtam computationē eb:
domadarū · et ſic credebat ꝙ meſſias erat venturus tempore
deſtructionis templi ſcdi · Ideo ſecutus eſt quēdam fatuū no
mīe heutoliba qui illo tempore dixit ſe eſſe meſſiam quē fa
tuū ſecuta eſt magna multitudo iudeoꝝ pꝰ · xlviij · annos a
deſtructione ihꝛl'm ꝑ romanos · et congregati ſūt in quadaꝫ
ciuitate nomīe biter et rebellauerūt cum ṗdicto falſo meſ:
ſia aduerſus impatorem alias imperiū romanū · qua ratōe
adrianus ceſar ēnſfretauit et obſedit eos cū ſuo falſo meſ:
ſia antedicto · et capta ciuitate omēs interfecit cum ſuo fal:
ſo meſſia ꝓut omīa iſta tradunᷓ ꝓlixius in quodam libro
qui dicitᷓ demoy iudij qui incipit biſloſa ꝑ aquinij · Et ī glō
treñ · jeronimi ſuꝑ illud verbum treñ · ij · capl'o · diſſipauit do
miꝰ et nō eſt miſertus omīa ſpecioſa jacob de quo quidē fal
ſo meſſia ⁊ ſuis ſequacibus intelligitᷓ illud danielis · xj · filij
quoqꝫ ṗuaricatorū populi tui extollentᷓ vt impleant viſio:
nem et corruent · fuit alius vt ibidem habetur qui dicitᷓ de do
mo helie ꝓphete qui poſuit ibidem expſſe · ſ · in libro de ordine
mundi ꝙ ꝑ ſex milia annorū debebat mundus durare quiq̄
dem anni erant ꝑ tres partes diuidendi iſto modo · quia per
duo milia annoꝝ ṗma mundꝰ erat quaſi ſub vacuo · per hoc
deſignās tempus ante legiſdationem qḋ vocat vacuū · quia
non erat aliquis populus ſub lege diuina · duo milia vero
annorū ſequencia vocat tempus legis · aſſerēs ꝙ hoc tempꝰ de
bebat fluere a datione legis vſqꝫ ad meſſiam · duo vero mi:
lia tercia ſeu vltima aſſerit eſſe ſub meſſia · quia ſm eum ab
aduentu meſſie vſqꝫ ad finem mundi debebāt fluere duo mi
lia annorū · Conſtat aūt ꝙ iuxta cōputatōeꝫ hebreorū que ī
hijs regionibus hyſpanie et vbiqꝫ terrarū cōiter tenetur a
creatione mundi vſqꝫ ad ṗſenteꝫ annū dn̄i · M · cccc · xxxij ·
fluxerunt quinqꝫ milia et centum et nonaginta et duo ānī
Vnde ſm ṗdictū doctorem tempus aduētus xp̄i a mille · c ·
xcij · annis tranſijt in ṗteritum · Et ſic habes tres pn̄cipales
de numero eorum qui dicunᷓ thanayn · poſt ṗdictos fuerūt
alij non tante auctis ſed quaſi ſub eis · et iſti dicuntur emo:
rayn · de quibꝫ fuit vnus de maioribus qui vocatᷓ Rab qui
determīauit ī libro Cauhedrin in belech ꝙ oēs termī aſſignati

de aduentu messie iam transiuerunt in p̄teritum · et q̄ non
pendebat redemptio nisi in ip̄a penitencia · hec ille · que quidē
determiatio verissima est si sane intelligatꝰ · Nam terminꝰ as-
signatꝰ in ꝓphetis iam transiuit vt dictū est · in quo termino
iam xp̄us venit et non pendet redemptio nisi in ip̄a penitē-
cia · quia quicumqꝫ eorum penitenciam agerēt statim haberēt
messiam qd̓ habemus per rei euidenciam · Sed licet iste Rabi
non ita recte intellexit verba ꝑ seip̄m ꝓlata · tamen ex eis
habemꝰ q̄ oīs termi assignati de aduentu messie iam tran-
siuerūt qd̓ est intentum · Fuit et alius contemꝑaneus sibi q̄
considerans q̄ omēs termini de aduentu messie iam transi-
uerant ꝓut iam dixerat · socius suus voluit p̄cludere viam
inuestigandi huiꝰōi termios ne ꝑ hoc aliqui causarentꝰ alias
auisarentꝰ de veritate · Et ideo dixit · ve aīabus computanti-
bus alias computanciū termios · s · aduentus messie · per hoc
volens designare q̄ esset peccatum inquirere seu inuestigare
de huiōi termis · non reddens ad hoc aliquam rationem nec
auctēm · cuiꝰ malicia manifesta est · Nam nullus fuit famo-
sus scriptor seu glosator inter eos qui de hoc solempnitꝰ non
inquireret ꝓut iam patebit post p̄dictos qui dicuntꝰ emora-
yn fuerunt alij qui dicuntꝰ gaonī · de quoꝝ numero fuit vnꝰ
in asia nomie Rabi cahadras qui scripsit super talmud et
super bibliam · et composuit vnū librum qui vocatur liber de
credendis ī quo conatus est ex dictis ꝓphetaꝝ ꝓbare q̄ mes-
sias nondum venerat · Et exquisiuit cum magna diligēcia
de termio aduentꝰ messie · Et conclusit ſm suam diligentem
inquisitionem certum terminū p̄dicti aduentus qui iam trā-
siuit in p̄teritum per · ccc · xl · annos et vltra vt ī eodem libro
habetꝰ · Post p̄dictos Gaonī surrexit Rabi moyses egipcius
qui tante auctīs fuit inter eos ut a maiori parte iudeorum
dicatur ꝓuerbialiter q̄ a moyse · s · legislatore vsqꝫ ad moy-
sen · s · egipciū maior non surrexit sicut iste moyses · Iste ve-
ro licet in suo deutro · in libro de iudicibꝫ titulo de regibꝫ vbi
tractat de messia · determiat q̄ nullus debet computare t̄mi-
nos aduentus messie sequens opinionem supradicti dicēs
Ve aīabus computanciū termios · tamen ip̄emet in quadā
epistola quam misit iudeis qui erant in affrica scripsit q̄ ha-
bebat ex certissima traditione antiquoꝝ q̄ ꝓpheta venturus
erat in israhel · et q̄ messias debebat venire et redimere isrl̄

in anno a creatione mundi · iiij · M · dcccc · lxxiiij · qd etiam conatus est fundare in quadam aucte balaam · ij · capitulo · Et cum iam dictum est fm computationem iudeorũ · pm⁹ annus · s · millesim⁹ quadringentesim⁹ · xxxij · est millesimus centesimus · xcij · a creatione mundi fm eos · sequit̃ q termi⁹ ab eo assignatus transiuit iam in pteritum per · cc · viij · annos · quã quidẽ cõputationẽ fũdauit i quadã aucte balaam numeri caplo · xxiij · vbi dicit̃ in translatinoe nostra · In temporibus suis dicet̃ jacob et isrl' quid operatus est de⁹ · vbi in hebreo habetur · quasi in tempore isto dicetur jacob et israel quid opatus sit deus · quod verbum ex traditione antiquorũ suorũ sic expomt̃ · q qntum tempus defluxerat a creatione mũdi fm hebreorum computationẽ vsq3 ad tempus i quo balaam ista verba dixit · tantum tempus pdse fluere habebat a tempore ipius dicti · s · balaam vsq3 ad tempus in quo pphecia futura erat in israhel p messiam · quicquid tamẽ sit de ista pbatione de qua non est curandũ sufficiat ad presens q p ipius Rabimoysen concludit̃ termi⁹ aduentus messie modo pdicto · Fuit ptera alias postea alius magne auctoritatis qui dicit̃ Rabimoyses gerundeñ · qui scripsit super talmud quoddã opus quod vocauit nouellas · Exposuit etiam pentateucum in cui⁹ expositõis parte phemiali determiauit cum magna solemnitate q messias erat venturus certissime in anno a creatione mũdi · v · M · c · xviij · Item alius de puincia puincae nomie Rabi leui berig nerson · vulgariter magister leo de bannolas nũcupatus qui scripsit sup aliquos libros biblie i expositione sua sup danielem reddens deo gratias qui sibi reuelauit terminũ aduentus messie · assignauit huiõi terminũ in anno supdicto · v · M · c · xviij · fm hebreorum computatiõe concordans cum Rabimoyse gerundeñ supdicto · quorũ · s · amborũ termi⁹ iam transijt in pteritum per lxxiiij · annos · De Rabisal' · vero iam dictum est supra · q fm eum finis · lxx · ebdomadarũ fuit finitus tempore destructionis templi scdi · Ex quibus omnibus bene consideratis habes q aduentus messie de quo agim⁹ non solũ fm scrutinium scripturarum sacrarũ quas tibi sup allegaui · s3 etiam fm alias auctes in quibus putas vitam eternam habere · s · talmudistarum et aliorum doctorum seu magistrorum vl' expositorum tuorum in varijs temporibus et regionibus constitutorum

tempus aduentus messie iam transijt in pteritum.

¶ Saulus. Q doctores nostri varie scripserunt et etiã fallibiliter de huiõi termio seu tpe contingit eis ex hoc q huiõi temp9 est clausũ a deo et signatũ. ita q non possit cognosci a quoquam vsqz dum venerit ipsum tempus. testante daniele vltimo caplo vbi de hac materia loquens sic ait. vade daniel quia clausi signatiqz sunt sermones vsqz ad temp9 pfinitum. vnde ex eis non habes intentũ ratione pdicta.

¶ Paulus. Si bene consideras auctem danielis p te allegatam nõ repies q tempus istud sit clausum seu signatum omĩibus. sz tantũ prauis τ impijs. quia malicia sua excecati ea que sunt luce clariora non possunt videre sed doctis et iustis huiõi temp9 non denunciat esse clausum. Legit enĩ ibi. s. danielis vltimo statim post verba p te allegata sic. Eligent et dealbabunt et quasi ignis pbabuntur multi. et impie agent impij. nec intelligent omnes impij. porro docti intelligent. Habes ergo ex dictis danielis q tempus illud pfinitum solum impijs debebat esse clausum et signatũ. nõ autem doctis. Cum autem tu non potes concedere omĩs magistros tuos sub quorũ doctrina et eruditione viuũt omnes iudei fuisse impios. sed pocius iustos τ doctos eos credis seu reputas. sequitur q p eorz impietatem non potes eos excusare a cognitione temporis aduẽtus messie pfiniti cũ apud te non reputentur impij. sed iusti et docti.

Quarta distinctio de scrutinio scripturarz loquencium de congregatione iudeorum per xpm seu messiam. et continet quatuor capl'a.

¶ In pmo capit'lo ostendit q congregatio isrl'itarz est dupliciter intelligenda. s. corporalis et spũalis.

¶ In secundo capit'lo ostenditur q congregatio spũalis est dignior seu pocior q̃m corporalis.

¶ In tercio capitulo ostenditur q p terram israhel et ihrl'm et templũ dei vbi pphete dicũt congregãdos fore omĩs israhelitas. intelligendum est de celesti beatitudine in qua sancti spiritualiter congregantur.

¶ In. iiij. capl'o ostendit q reedificatio templi ezechieli reuelata nõ est expectãda materialiter i futo impleri. neqz ex ipsa sumitur argumentum contra illud quod pbatum est xpm

iam venisse·

Capitulum pmũ in quo ostendit q congregatio isrl'itarum duplex est intelligenda·s·corporalit et spiritualit·

Saulus·

Quantumcũqz per auctes pbasses q tempus aduentus messie transijt in pteritum vt intendis· adhuc non posses euadere alias sacras auctes quib multa dicunt fore implẽda p messiam pmissum·que tam̃ fm rei notissimã euidenciã constat nondum fuisse impleta·Ex quib ncčio sequit messiã nondum venisse·

Paulus· Pone que sunt illa nondum impleta que fm auctes sacras p messiam denũciantur impleri·et hec p singula vt melius discuciant· Saulus·

Inter cetera pono tibi vnũ·s·congregationẽ iudeorum seu israhelitaꝝ p xpm faciendam·de qua congregatione ut nosti q̃mpl'imi pphete loquentes expresse·et tamen hodie vt euidenter patet sũt ita dispersi p orbem sicut vnq̃ fuerunt· Ex quo patet q messias pmissus qui eos debebat congregare nondum venit· Paulus· Allega illas auctes quas credis p te facere in hoc loco vt eas diligenter scrutando veritas pateat· Saulus· De congregatione dispersionis isrl'is futura inter multas pheticas auctes que hoc dicunt· occurrit michi illa ezechi·xxxix vbi sic dicit·Hec dicit dñs deus· Nunc reducam captiuitatem jacob ꝛ miserebor tocius domus israhel·et zelabo nomĩ sancto meo·et infra·Et congregabo eos de terris inimicoꝛuꝫ suorum·sanctificabor in eis in oculis genciũ multaꝝ·Et scient quia ego dñs deus eoꝛum·Et infra·Cum congregauero eos in terram suam et non dereliquerim quenq̃ ex eis ibi·et non abscondã vltra faciem meam ab eis·Ex qua auctoritate manifeste habes q deus congregatur erat populũ suũ israhel de terris inimicoꝛũ et deducere sup terram suã· qd patet manifeste vsq hodie non esse impletuꝫ p messiam tuũ· Ex quo sequitur q est implenda p verum messiam quẽ expectam· Paulus· Circa hanc cõgregationem ante om̃ia debes scire q sicut sup tibi ostẽderim p auctẽ Rabimoysi magistri tui alique dictões in sacris scripturis contẽte sũt equoce mere ul' a consilio que quãdo ĩ scripturis

veniũt oportet diligenẽ inq̇rere in quo sensu sumanẽ sic dic-
tum fuit de hijs dictionibus israhel iacob seu iuda in ṗma
distinctione caplo·iiij· Et sic in ꝓposito congregatio de qua
hic ꝓpheta loquiẽ equoca est· quãdoq3 eni significat congre-
gationem corporalem i aliquo loco· quãdoq3 vero significat
congregationẽ spũalem aĩorum in aliquo credibili seu opi
nabili vel desiderabili et huiõi·sicut eni corpora in eodem lo-
co posita dicunẽ congregata localiter et ab inuicem remota
dicunẽ dispersa· Sic animi in eodem conceptu intellect⁹ seu
volũtatis exñtes vni dicunẽ seu vniti·et a forciori ꝑñt dici
ꝯgr̃gati·vñ auctas ꝑ te allegata dupliciẽ pt̃ intelligi· q3 ƀm
quosdã de cõgregatõe corporali intelligiẽ qd fuit impletũ in
reditu de captiuitate babilonica qñ omĩs popul⁹ isrl'itic⁹ q̇
voluerũt ascendere ad terram ꝓmissionis habuerũt licẽciam
seu potestatem hoc faciendi·ut habeẽ·ij· paralip·vltimo et
Esdre ṗmo· Et huic sentencie consonat principiũ hui⁹ pro-
phecie in qua dñs dicit ꝓphete· Nunc cõuertam ꝯuersionem
jacob ⁊c̃·quod esset manifeste falsũ si hoc esset adhuc futuꝝ
cum ab illo tempore in quo dictum fuit·nunc cõuertã usq3
ad istud tempus transierunt plus q̃m mille sexcenti anni·
Sed quia tempore ezechielis quãdo hoc dictum fuit ꝑ ꝓphetã
iam tempus p̃dicte congregationis imminebat· Ideo ꝓprie di
ciẽ in hac ꝓphecia· Et nunc reducam captiuitatem istam ⁊c̃
Et congregabo eos de terris inimicoꝝ suorũ ⁊c̃· Et isto mo-
do intelligiẽ istud ezechielis·xj· Et congregabo vos de popu
lis· et adunabo vos de terris in quibus dispersi estis· et dabo
vobis humũ israhel· Que quidẽ ꝓphecie et plures alie simi
les fuerunt implete in reditu captiuitatis babilonice ꝑ con
gregationẽ corporalem isrl'itaruz que tunc fuit facta· Scdm
vero alios congregatio in hac auct̃e contenta intelligiẽ scdo
modo congregationis supra dicto·s· animoꝝ qd impletum
fuit ꝑ messiaz seu xp̃m nr̃m sub quo totus israhel·s·fideles
xp̃i qui veri israhel dicunẽ ꝓut in ṗma distinctione est con-
gregatus seu vnit⁹ in fide xp̃i ƀm quã aĩe fideliũ vniunẽ seu
congregantur· Nec obstat ƀm istos qd diciẽ·nunc cõuertaz
Tum quia non tantũ distat tempus in quo fuit hec ꝓphe-
cia dicta a tp̃e aduentus xp̃i sicut ad tempus presens vt est
manifestum· tum quia respectu diuine eternitatis temꝑalia
omĩa reputantur vt nũc· Ex quibus patet q̄ ƀm vtramq3

p̄dictaꝝ expositionū ꝓphecia ista iam est impleta · et sic hec
auctas nichil facit ꝓ te · ‖ Saulus · ‖ Si bene
consideras neutra p̄dictaꝝ expositionū potest stare cum ve:
ro sensu lr̄ali hui⁹ auctas quod volo tibi ostendere · p̄mo de p̄
ma expositōe · Scđo de scđa · p̄ma enī expositio que dicit q̄ ꝓ:
phecia p̄dicta fuit impleta tēpore reditus de captiuitate ba:
bilonica · est manifeste falsa ꝓpter duo que in eadē ꝓphecia
cōtinent̄ que nunq̄m fuerūt tp̄e templi scđi impleta · p̄mū
est illud qđ dicit̄ ibi · Et non derelinquā quenq̄m ex eis · qđ ē
manifestum non fuisse impletum tempore reditus de captu:
uitate babilonica · In quo reditu nedum decem tribus que
ibi non interfuerunt · sȝ etiā de alijs duabus multi relicti sūt
Scđm est illud quod dicit̄ in p̄dicta auctē · non abscondam
vltra faciem meam ab eis · qđ nullo modo potest dici fuisse ī
pletum ī illo tempore · Cum a destructione templi scđi vsq̄
nūc manifestum est deum abscondere faciem suam a nobis
plus q̄m antea relinquēdo nos in tam diuturna ⁊ tam acer
ba captiuitate vt est manifestum · ‖ Paulus · ‖
¶ Prima obiectio tua contra p̄mam expositionē non va
let ꝓpter duo · p̄mū est quia tempore reditus de captiuitate ba
bilonica om̄s habuerūt licenciam a Ciro vniūsalit̄ redeun:
di in ihr̄lm libere · vt patet ꝑ ea que sup̄ allegant̄ · s · ij · para
lipom̄ · vltimo · et p̄mo esdre · Et sic verificat̄ illud · Et non
dereliquerim quenq̄m ex eis · quia nullus fuit derelictus quin
posset redire si vellet sublato iugo captiuitatis et licēcia con
cessa gn̄ali · Scđm est quia Esdre ī fine scđi capit̄li · et in pn̄
cipio tercij p⁹ reditū captiuitatis babilonice · hec v̄ba legunt̄
Et habitauer̄t sacerdotes et leuite et de ꝑpl'o et cātores et iani
tores nathinei in ciuitatibus suis et om̄s isrl' · ⁊ ꝑuenit mēsis
vij · et filij isrl' · et in ciuitatib⁹ suis cōgregatus q̄ est ꝑpl's q̄si
vir vn⁹ in ihrl'm · Ex qua auctē patet manifeste q̄ om̄s isrl'
fuit in reditu captiuitatis babilonice in ihr̄lm qđ cōcordat
māifeste cū p̄ma expositōe · ‖ Saulus ‖ Impos
sibile videt̄ · vel saltem non verisimile q̄ non remansissent
aliqui de tanta dispersione iudeorū ꝑ orbem facta · In super
manifestum est q̄ de decem tribubus vltra flumina ethiopie
transmigratis null⁹ fuit in ihr̄lm in reditu captiuitatis ba
bilonice · et sic nullo modo potest dici q̄ totus israhel fuit in
ihrl'm in reditu de captiuitate babilonica · ‖ Paulus

¶ De decem tribubus non debuit hic fieri mentio· quia iã
erant pdīse non solum a regno dauid quod erat a deo institu
tum sup totū israhel· sʒ etiā a cultu diuino qui erat in ihrl'm
vt habetᷓ· iiij· Regū· xvij· Et sic forte de duabus tribubus
aliqui remanserūt qui non ascenderunt in ihrl'm in reditu
captiuitatis pdicte· necesse est dicere ad saluandam auctem
Esdre supdictam ꝙ fuerunt tam pauci ꝙ quasi nulli repu:
tanᷓ· nam ſm phm· ij· ethicoꝝ· quod modicum est quasi ni:
chil reputaᷓ· vnde et similiter quod dicitᷓ in aucte ezechielis
ꝑ te allegata· Et non dereliquerim quenq̄m ex eis· Isto mo:
do intelligendū est· s· ꝙ de paucis vel modicis si forte reman:
serunt non facit mentionē ꝓpheta sicut nec Esdras cū dix:
it omnis israhel in pdicta aucte ꝑ me allegata· ¶ Saulꝰ·
¶ Adhuc restat illud verbum in pdicta aucte Ezechiel'
ꝑ quod nullo modo illa auctas potest verificari d tempore re
ditus captiuitatis babilonice· s· cum dicitᷓ· Et non abscon
dam vltra faciem meam ab eis· Constat aūt ꝙ post illud tē
pus maxime abscondit deus faciem suam ab israhel psertī
in hac captiuitate a romanis incepta et vsqʒ hodie ꝑ totum
orbem crudeliter continuata· ¶ Paulus· ¶ Be
ne concedo tibi ꝙ deus abscondit faciem suam a iudeis ī hac
captiuitate existentibus plus q̄ʒ ante· vnde de eis verificatur
illud deutro· xxxj· Et abscondā faciem meam ab eis· et erit
in deuorationem· De quo forte inter me et te in sequentibꝰ
erit aliquod colloquiū cum de vindicta mortis xp̄i loquemᷓ·
sed ex hoc non sequitᷓ ꝙ deus abscondit faciem suā ab isra:
hel· s· a veris fidelibꝰ qui israhel dicuntᷓ ſm spiritum vt ha:
betur supra· Ab istis enī nunq̄ʒ deus abscondit faciem suā·
postq̄m effudit spiritum suū super eos in die pentecostes· Et
ideo ꝓprie dicitᷓ ꝑ ꝓphetaʒ· Et non abscondam vltra faciem
meam ab eis· cum effudero spiritū meum super domū israhel
dicit dominꝰ· d qua effusione largissima ꝓphetatū fuit iohelis
iij· caplo· ¶ Saulus· ¶ Quomodo potest veri:
ficari ꝙ deus nunq̄m abscondit faciem suā ab illis quos di:
cis fideles seu discipulos xp̄i tui cum constat ꝙ post illud tē
pus pentecostes in quo dicis spiritū· s· fuisse infusum in eis
omēs isti discipuli et omēs fere illoꝝ sequaces fuerunt occi
si ꝑ gentiles· et vagi atqʒ ꝓfugi super terram dispersi· maxi
masqʒ tribulatōes et obꝓbria et iniurias passi vt tue hystorie

testant̄· que quidē ꝑsecutio fuit maxima · ⁊ durauit ꝑ totum
orbem usq̄ʒ ad tempus cuiꝰdā īpatoris qui nescio quo spi:
ritu ductꝰ p̄dictam ꝑsecucionem mandauit cessari · Falsum
est ergo dicere ꝙ deus nunq̄m abscondit faciem suam a fide:
libus xp̄i tui post illud tempus pentecostes a te assignatum
cum ꝑ quadringentos annos fere durauit illa ꝑsecutio pri:
ma quam passi sunt xp̄iani · et postea in ꝓcessu tp̄is multe
alie ꝑsecutiones in varijs temporibus contra eos insurrexe
runt et etiam cotidie insurgunt ut est manifestum et hysto:
rie tue et etiam rei euidencia testantur · Paulus ·
Concedo tibi ꝙ discipl'i xp̄i et omnes eius fideles maximas
ꝑsecutiones tribulationes atq̄ʒ obꝓbria fuer̄t passi post pas
sionem xp̄i nostri · et ꝙ ꝑsecuciones ille durauerunt ꝑ mag
nū tempus · et etiā in diuersis mūdi ꝑtibus durant · sʒ ex hoc
nō sequit̄ ꝙ deus abscondit faciem suam a fidelibus xp̄i · per
faciem enī dei ꝓprie intelligit̄ gracia sua ꝑ quam hoīes saluā:
tur · Juxta illud ps̄ · Ostende faciem tuam et salui erimus ·
Quā quidē graciam in tanta habundācia deus infudit in xp̄i
fideles in die illa quādo habundant̄ spm̄ suū effudit sup̲ eos
ꝓut fuit ꝑ Johel dictum et ꝓphetatū · et etiā postea in diuer:
sis temporibus p̄sertim in p̄mitiua eccl'ia ꝙ fideles illumīa
ti ꝑ illam graciam ad nichilū reputabant aduersa mundi
ꝓ fide et amore xp̄i sustinere · ꝑ quam toleranciam maxima:
rum ꝑsecutionū nomē xp̄i fuit per orbem exaltatum et eius
fides diuulgata · vnde ex hoc non sequit̄ deū abscondisse fa:
ciem suam a xp̄ifidelibus · sʒ pociꝰ faciem suam misericordit̄
eis ostendere · juxta illud nūi · vj · Ostendat dn̄s faciem suam
tibi · et misereat̄ tui · maxima enī dei mīa relucet in illo qui
ꝓpter nulla mūdi aduersa a rectitudine seu iusticia cordis ⁊
vere fidei confessione nō recedit · de quibꝫ in ps̄ · qm̄ ꝓpter te
mortificam̄ tota die · Et iō dicit̄ a quodā de nr̄is · Hec est vi:
ctoria q̄ vincit mūduʒ · fides nr̄a ꝓut insequētibꝫ dn̄o ꝯcedē
te cū mē nos fiet sermo de victoria xp̄i ampliꝰ declarabit̄ ·

¶ Capl'm · ij · in quo on̄dit̄ ꝙ congᵍgatio spūalis est dignior
seu pocior q̄m corꝑalis · Saulus ·

PLacʒ michi ad pn̄s sup̲sedere a discussione de victo
ria xp̄i tui vt inde fiat singularis inter te et me de hᶜ
disceptatio · Sed ad ꝓpositum nr̄m redeundo contra

ſcd̄am expoſitionē auctis ezechielis ꝑ me ſup̄ allegate· Jnq̄
expoſitione dicebas ꝙ congregatio in illa aucte contenta·
intelligit̄ ſpūalis·ſ·aīarū·⁊ ſic aſſeris ꝙ tot⁹ iſrahel fuit et ē
congregatus in fide xp̄i tui cui vnū obicis·ſ·ꝙ cōgregatio
ſpūalis non inuenit̄ in ſacra ſcriptura·ſʒ vbicūqʒ dicit̄ con
gregatio intelligit̄ corporū·vnde illa expoſitio nullū habet ī
ſcriptura ſacra fundamentū· ¶ Paulus· ¶ Con:
gregatio ſpūalis legit̄ in ſcriptura·Dicit̄ enī in pš·Cor eius
congregauit iniquitatē ſibi·Conſtat aūt ꝙ cōgregatio iniq̄
tatū ī corde fit ꝑ multaꝝ cogitationū iniquaꝝ cōgregationē
que non eſt congregatio corporuʒ ſʒ conceptuū cordis·Legit̄
etiā ezechielis·xxvij·ꝙ ꝓpheta iuſſu diuino accepit duo lig:
na quoꝝ vnū ſcripſit tribui iude et ſocijs ei⁹· et aliud tribui
effraym et ſocijs eius· que quidē ligna de mandato dei vnuʒ
ad alteꝝ adiunxit ꝑ quā adiunctionem vt ibidem legit̄ p̄fi
gurabat̄ a deo vnio iſrahelis adinuicem·ſic ꝙ non vltra di
uiderent̄ ī duas gentes ſeu duo regna·Ex quo patet ꝙ ꝑ cō
iunctionem corporalem figurat̄ cōiunctio ſpiritualis ī ſcrip:
tura·et ꝑ ꝯn̄s patet ꝙ cōiunctio ſpūalis eſt potior ſeu digni
or q̄m corporalis· ſicut figuratum potius ſeu digni⁹ eſt q̄ʒ fi
gura·vnde expoſitio illa que dicit congregationē de qua lo:
quitur Ezechiel in aucte allegata ꝑ te· intelligendā eē de cō:
gregatione ſpūali rationabilis eſt et mltis locis ſcripture ſa
cre conſona· ¶ Saulus· ¶ Multa p̄ſuppōnis que
non probas·quoꝝ vnum eſt ꝙ figuratum potius ſeu digni
us eſt q̄m figura·Scd̄m eſt ꝙ exponere congregationē hoīm
que ſimpliciter in ſcriptura tradit̄ ꝑ congregationem ſpiri:
tualem eſt rationabile·Terciū eſt ꝙ talis expoſitio eſt ſacre
ſcripture conſona·⁊ quia nullū iſtorum triū in ratione nec
auctoritate fundas·Jdeo eadem facilitate poſſūt negari ſicut
concedi· ¶ Paulus· ¶ Q̄ figuratum dignius ſit
q̄m figura ſatis eſt notum in artificialibus que ꝑ humanam
artem inueniunt̄·Nam huiōi figura eſt ꝓpter figuratū·ad
hoc enī fit figura vt figuratuʒ rep̄ſentet vt ymago Ceſaris
Ceſarem et huiōi·Conſtat aūt ſ̄m ph̄m ꝙ ꝓpter vnumqōqʒ
tale et ip̄m magis·Similiter et in figuratiuis locutionibus
quibus ſepe ꝓphete vtunt̄ figura eſt ꝓpter figuratum·ꝓphe:
te enī ſicut et poete pulcritudinē humanā ꝑ roſam figurāt·
et fortitudinē ꝑ leonem ⁊ huiōi·Conſtat aūt ꝙ pulchritudo

humana pfectior est q̄m pulcritudo rose cū sit pfectioris sub iecti ꝑm naturam · Silr̄ et fortitudo humana que est habi⸗tus virtutis anime rationalis pfectior est q̄m leonina · et sic de similibus · ⁊ sic pbat̄ p̄mū · Ex quo sequit̄ scdm · nā māi⸗festum est ꝙ congregatio hoīm spiritualis in aliquo bono spi rituali vtpote in vera fide seu in caritate pfectior est q̄m con gregatio eoꝝ in aliquo bono corporali · Et ideo exponere ali⸗quod bonū mi⁹ pfectum in scriptura contentū p aliqd̄ bonū magis pfectum rationabile est p̄ferum in pmissionib⁹ ad xp̄m ptinentib⁹ · que quidē pmissiones de maximis bonis ī telligende sunt · Terciū etiā patet · Nam sacra scriptura se⸗pe consueuit tradere sub corporaliū figura nouicia spūaliū vt diuina per humana et huiōi · vn̄ tria p̄supp̄ōita mea sup̄ dicta satis pbant̄ ·

¶ Capl'm · iij · in quo ostendit̄ ꝙ p terram israhel et ihrl'm et templū dei vbi ꝓphete dicunt congregandos fore oēs isra litas intelligendū est de celesti btītudine in qua sci spūaliter congregant̄ · ‖ ——— Saulus · ‖ ———

Presupponis ꝙ pmissiones ad xp̄m ptinētes de ma⸗ximis bonis intelligende sunt · quod tamen non pro⸗bas · Sed quia circa congregationem israhelititaꝫ · de qua nūc agimus adhuc est vlteri⁹ altercandū · Jdcco pnūc supsedeo de p̄dicto p̄supposito vt de eo fiat singularis ꝑmo · et ad ꝓpositum redeūdo volo tibi ostendere ꝙ tam ezechiel in au ctoritate p me allegata q̄m alij de congregatione israheliti ca loquentes intendunt dicere congregationē corpaleꝫ · Ex⸗p̄mun t enī locū vbi talis congregatio isrl'itaꝝ est facienda Vnde moyses loquēs de hodierna captiuitate nr̄a in qua su mus dispersi per orbem · silr̄ et de nr̄a reuersione seu cōuersio ne ad deum deutro · xxx · sic dicit · Reducetq; dn̄s deus tuus captiuitatem tuam et miserebit̄ tui · Et rursum inde congre⸗gabit te · Et infra · Si ad cardines celi fueris dissipatus inde te congregabit dn̄s deus tuus · et inde te assumet atq; intro ducet in terram quam possiderunt p̄res tui et obtinebis eam ⁊c̄ · Ex q̄ pateꝫ manifeste ꝙ illa cōgregatio deberet fieri a di⸗uersis ptibus terre ad terram pmissionis qd̄ necesse est intel ligi de cōgregatione locali · Jtem jeremie · iij · vbi de redemp⸗tione seu congregatione nr̄a a captiuitate hodierna ad lr̄am agitur dicit · Jn tempore illo vocabunt ihrl'm solium domini

et congregabunt̃ ad eam oĩes gentes in nomĩe dñi i ihe
rusalem vbi manifeste habetur ꝙ congregatõ illa ꝑ messiã
expectata nõ solũ ad terrã ꝓmissionis · sȝ ad ciuitatẽ ihr̃l'm
est itelligẽda · Et sic patȝ ꝙ loquit̃ de locali ꝯgregatõe · Item
ezechiel' · xl · capl'o et in alijs trib⁹ seu quatuor sequẽtib⁹ agit̃
de mensuratõe templi reedificandi ꝑ extensũ · Que quidẽ re:
edificacio hacten⁹ non fuit impleta nec tp̃e Esdre nec ma:
chabeoꝝ seu herodianoꝝ vt patȝ intuenti illa capl'a et hysto:
rias de templo scdo loquẽtes · vnde nccẽ est ad veritatẽ ꝓphe
cie saluandã ꝙ reedificatio illa impleat̃ tp̃e nr̃e ꝯgregatõis
expectate ꝑ messiam · vnde ex p̃dictis auctb⁹ mãifeste habes
ꝙ congg̃atõ isrl'itica debet fieri in terra sancta vt in p̃ma au
ctoritate · et etiã in ciuitate sc̃a ihr̃l'm vt in auc̃te scda · Sil'r
quidẽ templũ iherosolimitanũ est reedificandũ modo ⁊ for:
ma ꝑ ezechielẽ ꝓphetã exp̃ssis · Ex quib⁹ mãifeste habet̃ ꝙ cõ
gregatio de qua ꝓphe loquunt̃ est corꝑalis · ¶ Paulus ·
¶ Vt ꝓposui tibi in p̃ma distinctõe et ꝑ tuũ Rabimoy ·
ꝓbaui ꝙ qui sacras scripturas recte intelligẽ vult opȝ ꝙ sig
ficatões dictionũ equocaꝝ discernat Constat aũt recte scrip
turas sacras scrutãti ꝙ iste termi⁹ terra in sacra scriptura
equoce dicit̃ · nam qñqȝ acapit̃ ꝓ ista terra corporea et sensi
bili in qua hoĩes cõiter habitãt · qñqȝ ũo ꝓ spũali in qua so:
lũ sc̃i habitãt · De qua dicit̃ in ps̃ · Credo videre bona dñi
in terra viuenciũ · vnde auc̃tas illa quã allegas deutro · xxx
in qua dicit̃ · Si ad cardies celi fueris dissipat⁹ inde te ꝯg̃ga:
bit dñs de⁹ tuus ⁊c̃ · Si intelligat̃ de hodierna captiuitate ve
stra ꝓut tu exponis · tũc ꝯgregatio de qua loquit̃ intelligen:
da est spũalis · Sil'r ⁊ terra ꝯtenta in illa auc̃te intelligenda
est non terra sensibilis in qua p̃res habitauerunt corꝑaliter
ꝓ certo tp̃e et p⁹ea mortui sunt · sȝ terra viuenciũ in quã qui
cũqȝ reuersus fuerit ad deũ ꝑ verã pñiaȝ que fidem dei et cari
tatem p̃supponit introducit̃ et eternalit̃ manet · vnde ex illa
auc̃te non habes aliquid contra me · ¶ Saul⁹ · ¶ Et
si terra aliqñ ĩ scripturis acapiat̃ ꝓ eterna mansione hoc est
cum additõe hui⁹ termĩ viuenciũ et huiõi · Sed terra simpl'r
sumpta sine aliqua additõe nõ credo ꝙ acapiat̃ in scripturis
nisi ꝓ hac terra sensibili · ¶ Paul⁹ · ¶ Ymo ter
ra simpl'r sumpta sine aliqua additõne qñqȝ acapit̃ in scrip
turis ꝓ terra spũali in qua sc̃i habitãt · dicit̃ enĩ in ps̃ · Iusti

aūt hēditabūt terraȝ et habitabūt in seculū seculi sup̱ eam·
Constat aūt ꝙ nulla est t̉ra sensibilis in qua iusti in seculū
seculi habitant cum om̄s iusti in hac vita exn̄tes sint mōr=
les · Et sic patȝ ꝙ terra de qua loquit̄ psalmista · non est t̉ra
sensibilis in qua hitam⁹ mōrles hoīes tp̱alit̄· sȝ illa terra ce
lestis in qua iusti habitant in secl'm secl'i · s · eternalit̄ · et ista
est ꝓprie terra viuenciū · et sic patȝ ꝙ vocat psalmista terraȝ
simpl'r sine addicōe illam terraȝ celestē quam scti inhabitāt
quam q̇dem sig̉ficatōȝ et doctores tui senciūt · ‖ Saul⁹ ·
¶ Indica michi · ꝙ doctores nr̄i ītelligūt t̉ram simpliciter
sumptam in scripturis qn̄qȝ sig̉ficare terram viuenciū ·
¶ Paul⁹ · ‖ Sup̱ illud ysa · lx · capl'o ꝑpl'us tuus oēs
iusti in ꝑpetuū habitabūt terram · doctores antiqui tui in libro
Canhedrin capl'o belech sic dicūt · om̄is isrl'ita h̄t sortem in
secl'o futuro · scriptū est enī ꝑpl's tuus om̄s iusti in ꝑpetuū hē
ditabūt terram · hec illi · quaȝ auctem tenent om̄s posterio=
res et moderni sine ꝯtradictōe · Ex qua patȝ ꝙ terra simpl'r
in verbis ysa · dicta · s · cum dicit · hēditabūt terram · accipit̄
ꝓ terra illa celesti · Et eodē modo intelligēda est in auctē deu
teron̄ ꝑ te allegata · vnde ex illa nō habes aliquid ꝯtra me ·
¶ Saulus · ‖ Video excusacōȝ tuam circa sig̉ficatōȝ
alias expōnē hui⁹ termī terra · sȝ adhuc hec tua euasio nō suf
ficit ad auctem Ihere · sup̄ ꝑ me allegatam · ẜm quam patet
ꝙ nō solū in t̉ra ꝓmissionis ꝯg̉gandi sūt redimēdi ꝑ xp̄m
seu messiam · ẜ etiaȝ ad ciuitatē ihrl'm sctam · dicit enī · in tp̱e
illo vocabūt ihrl'm soliū dn̄i et congregabunt̄ ad eam oēs
gētes · Ihere · iij · vnde dicit · licȝ t̉ra qn̄qȝ accipiat̄ ꝓ terra cele
sti vt vident̄ dicē auctes ꝑ te allegate · Ista dictio tn̄ ihrl'm
accipit̄ semp̱ ꝓ illa ciuitate sc̄a ihrl'm ī qua tēplū salomōis
fuit fūdatū vbi ẜm legē antiquā cult⁹ diu⁹ celebrabat̄ · vn̄
ad illaȝ p̄prie ꝑtinet cōgregatō corꝑalis seu localis de qua
agim⁹ · ‖ Paulus · ‖ De hac dictione ihrl'm idē ē
dicendū sic̄ de hoc termīo t̉ra · s · ꝙ equoce saltē a ꝯsilio accipit̄
in scriptis · Sup̱ illud eī ps̄ · Ihrl'm q̄ edificat̄ vt ciuitas cui⁹
ꝑticipatio ei⁹ in idip̄m · doctores tui tradūt ꝙ ihrl'm inferior
dirigit̄ ad ihrl'm sup̱iorē · hec illi · Ex quo patȝ manifeste ꝙ ī
telligūt illud qd̉ dicit̄ in ps̄ · Ihrl'm q̄ edificat̄ ꝓ ihrl'm īferio
ri · Et illud qd̉ sequit̄ · vt ciuitas cui⁹ ꝑticipatio ī idip̄m pro
ihrl'm sup̱iori · que quideȝ expositio est satis ꝯgrua · quia illa

inferior ihrl'm ad illā supiorē dirigit seu ordinat· p3 igit ex dictis tuoꝝ ꝙ ihrl'm qñq3 acapit in scripturis sacris ꝓ illa celesti·et sic eam debes intelligere in aucte jeremie ꝑ te allegata· in qua dicit ꝙ congregabunt ad ihrl'm oēs gentes in nomie domi·Et scias ꝙ etiam sm doctores non solū btitudo celestis vocat ihrl'm in scripturis sacris· s3 etia3 mons dei et locus sanct⁹ dei et sanctuariū et atria domi et templū dñi ⁊ huiōi· Et iō cum dicit·quis ascendet i montē domi·aut qs stabit in loco sancto ei⁹·Et alibi·Et concupiuit aīa mea in atria domi· et multa sil'ia intelligi debent sm tuos de celesti beatitudie· ¶ Saulus· ¶ Ostende michi qui sunt doctores nři hoc dicentes· ¶ Paulus· ¶ Inter tuos doctores qui de beatitudine futura loquunt quodamodo rōnabilit· ille fuit pñcipalis vt nosti·s·Rabimy·egipaus qui de hoc tractauit i suo dentro· in titl'o de pñia·capl'o·viij· in quo·et in ꝑticula·vij·loquēs de pmio eterno sic dicit·hoc est pmiū quo nullū supi⁹ eo· et hoc ē bonū p⁹ qd nullū aliud bonū·Et hoc desiderauerūt oēs ꝓphete·qd bonū etiā multis vocauert nominibus vt mons dei et loc⁹ sanct⁹ ei⁹ et loc⁹ sāctuarij et via sancta atria domi templu3 domi dom⁹ domi et porta dñi·hec ille·Ex qua aucte p3 qd tibi circa hoc dixerā·

¶ Capl'm·iiij·in quo oñdit ꝙ reedificatio templi ezechieli reuelata nō est expectanda mālitr in futuro impleri·neq3 ex ipa sumit argumentū contra illud qd ꝓbatū est xpm venisse· ¶ Saulus· ¶

Dicet cōcedat tibi ꝙ hee dictiones terra ihrl'm tēplu3 dei et huiōi qñq3 accipiant i scripturis ꝓ celesti btitudine· illa tñ auctas Ezechil'·xl·et in alijs capl'is sequētibus ostenta vbi agit de reedificatōe templi nō tolerat hanc expositō3·declarat eni ibi ꝓpheta nūm et mensurā oīm cellulaꝝ templi·sil'r et fenestraꝝ ⁊ picturaꝝ sub exquisitione mirabilit ꝑticulari· Que quidē reedificatō sic narrata op3 itelligi de māli edificatōe· Cōstat aūt ꝙ tl'is reedificatio qlis ibi continet non fuit p⁹ ꝑdictū ꝓphetā nec etiā ante·vñ necesse est ꝙ tpe messie nři impleat· ¶ Paulus· ¶
¶ Duo ꝑsupponis in hac tua argumētatione quoꝝ oppositum ꝑ tuos ꝓprios doctores posset ꝓbari· pmū enim ꝑsupponis ꝙ ista visio ezechiel' de qua loqueris op3 intelligi de māli

edificacōe· Scōm etiam p̃supponis ꝙ hec visio mãlr̃ intellec-
ta nunq̄m fuit impleta post p̃dictā ꝓphetiam· ꝫ oppositū pri
mi habet̃ exp̃sse determiatum in libro canhedrin cap̄lo helech
vbi sup̲ illud verbū ezechiel' vltimo p̲ circuitū · xviij · milia
et nomē ciuitatis ex illa die dn̄o ibidē sic habetur· dicit Ra
biabba · domus que est corā sancto et benedicto· s· deo · xviij ·
milibꝫ leucarū cōtinet̃ sicut scriptum est p̲ circuitū · xviij · mi
lia ꝛc̃· Sup̲ quā auctem Rabisal'· sic dicit· De ihr̄l'm cele-
lesti ītelligunt̃ hij textus· s· ezechielis· hec illi· Ex quibꝫ ma-
nifeste habes ꝙ illud verbū vltimū ezechielis quod est quasi
conclusiuū totꝰ materie huiꝰ reedificacōis· et p̲ consequens
tota illa reedificatio intelligenda est de celesti ihr̄l'm · hoc idē
etiam potest haberi p̲ auctoritatem Rabimoysi egipcij sup̃ p̲
me allegatā in qua dicit ꝙ mons dei et locus sanctus eius·
et atria domī et templū domī et domꝰ domī et porta domī et
huiōi · qn̄qꝫ intelligunt̃ ī scripturis de p̃mio eterno· vnde pꝫ
ſm eū ꝙ illa que in visione ezechielis de templo dei et domo
dei et porta domī et multa huiōi tradunt̃ intelligi pn̄t de p̃-
mio eterno que in celesti ihr̄l'm potissime habent̃· Et sic patꝫ
ꝙ ſm doctores tuos reedificatio p̲ ezechielē narrata non est
necessariū ꝙ intelligat̃ de mãli reedificacōe ꝓut tu p̃suppōis
Contra p̃suppositū tuū scōm ī quo dicis constare ꝙ talis re
edicatio qualis in ꝓphecia ezechielis continet̃ nunq̄m hacte-
nus fuit materialiter impleta· Sunt q̄mpl'imi doctores seu
hystorigraphi tui asserentes ꝙ licet talis edificatio sicut per
ezechielem p̃nosticatur non fuit impleta tempore zorobabel
Neemie seu Esdre· fuit tam̄ postea impleta in templo scd̄o
In quo tempore plures reges p̲sarū ex aliqua deuotione ad-
diderunt multa ad edificia templi· Similiter et machabei q̇
faciem templi ornauerunt coronis aureis· et multo magis
vt dicit iosephus in libro· xv· antiquitatū · herodes ascaloni
ta rex iudee magna edificia fecit et sumptuosa ad fortifica-
tionem ciuitatis et decorem templi · vnde ſm istos licꝫ in scp̄-
turis non traditur p̲ticulariter quando fuerunt oīa illa im
pleta que in visione ezechielis continent̃· possibile tamen est
seu p̃sumptibile ꝙ ī ꝓcessu temporis sub p̃dictis· s· p̲sis ma
chabeis et herodianis fuissent impleta· U—— Saulus· L——
¶ Opinio p̃ma talmudistaꝝ seu Rabisal'· nō videt̃ posse
stare ꝓpter q̄mpl'ima p̲ticularia que ī illa ꝓphecia continent̃

que impossibile seu valde difficile esset applicare ad celestia.
Scda vero opinio etiam videt̃ esse inconsona rationi. Naȝ
si tale edificiū materiale fuisset factum in templo scdo sicut
pnunciatum fuerat p ezechielem. fuisset de hoc aliqua scrip-
tura autentica inter nos quod tamen non apparet. L
¶ Paulus. L Ad illud quod obicis contra pmam
expositionem tibi respondeo q in beatitudine celesti multi et
diversi sunt gradus seu ordines beatoꝝ angeloꝝ. s. et hoim
de quibus non possum9 i hac vita existentes exquisitam no
ticiam habere. licet in pphetiis revelatōibus innuant̃. De bea
titudine eni celesti legit̃ ysaie. lxiiij. caplo. quod oculus nō
vidit ⁊c̃. unde talia non cadunt sub expssa ⁊ explicata nar
ratione nostra licet quodāmodo cadant sub pphetiis isinua
tōibus. Potest etiam exponi pdicta revelatio ezechielis spi-
ritualiter de eccl'ia sanctoꝝ in hac vita cōmorancium et de re-
gimine eorum in quo multa et varia spūaliter ordinata cō-
sistūt sicut in edificatione ezechieli revelata. et isto modo ex
ponit̃ a multis de nr̃is saltem ↄgrue quas expositiones ppt̃
earum plixitatem ad presens omitto. Remitto tamē te ad
illas cum eas volueris audire. Et nota q ezechiel inter cete
ros pphetas plibus utitur pabolis. ut patet in pncipio sue
pphecie de visione rotarum et aīalium. et in caplo. ij. et. iij.
de rotulo libri. et in capitulo. iiij. de latere in quo edificata
erat ihrl'm. et de sartagine et sic de multis alijs. ut patet in
pcessu sue pphecie in qua ↄ̃mplimas methaphoras inducit.
unde ipe de seipo deo dicebat ezechielis. xx. a. a. a. domine deus
ipi dicūt de me. nunquid p pabolas loquit̃ iste. quasi dicāt
omes smones istius pphete sunt pabolici. Ex qua considera
tione appaȝ q iste visiones edificacionū quas Ezechiel tra
didit non imerito sunt methaporice intelligende. et sic i eis
et similibus sensus lr̃alis est. non ille qui p lr̃am significat̃
sȝ ille qui p res ipas quas lr̃e significāt intelligit̃ put pateȝ
vere scrutanti varios scripture sacre sensus. Et hoc facit ma
nifeste p ista expositione sm quā hec reedificatio ezechielis
est intelligenda pabolice. De hoc aūt quod obicis contra se-
cundam expositionē tibi respondeo q de gestis i templo scdo
post primos eius edificatores parum seu modicum habet̃ eo
q pphete in templo secundo iam deficiebant seu languebant
Et ideo hui9di edificiuȝ non iuenit̃ sic complete narratum.

p̄sertim cum ī magno ꝓcessu temporis ⁊ sub varijs et diuer-
sis edificatoribꝫ fuit constructum vt dictum est. Et nota q̄
ꝓpheta aliqua ꝓponebat ꝑ modum p̄cepti que tn̄ non debent
intelligi vt p̄cepta .s. ut imponant necessitatem obseruandi
sed quasi consilia que non habent vim obligandi ad penam
si non seruent̄. vnde sup̄ capl'o .xlv. dicit̄. Hec dicit dn̄s deus
jn p̄mo mense .i. p̄ma mensis sumes vitulū d̄ armento im
maculatum. et expiabis sāctuariū ⁊c̄. Et simili̇t̄ ponit ali-
qua circa sacerdotes et circa p̄ncipes in sacrificijs et ornamē-
tis et ingressu templi et alijs que si intelligerent̄ vt p̄cepta.
esset manifeste contra illud. Nō addetis ad verbum quod
vobis loquor neque auferetis ab eo. vnde ī veteri testamēto
sicut nullꝰ potuit auferre aliq̄d p̄ceptum de hijs que deus p̄c-
piebat ꝑ moysen. jta neq̄ȝ poterat addere aliquod p̄ceptum
vltra ista. Et sil'r potest dici de edificacōe templi et ciuitatis
hic ꝓposita .s. q̄ non significabat reedificatōem templi ali-
quando necessario fiendam .sȝ edificationem que de consilio ꝓ
phetico fieri debebat. et sic p̄dicta edificatio pōt intelligi ma
terialiter sicut sonat nō ꝓphetizando q̄ fieret. sed q̄ quasi de
consilio ad maiorem ꝑfectionē fieri deberet. et s̄m hoc ꝑ secū-
dam expositionem non excludit̄ p̄ma expositio. Nam ꝓphe
ta istud edificiuȝ consulebat fieri materialiter ꝓpter significa-
tionem spiritualem illius quā ꝓpheta p̄ncipaliter intende-
bat. Ex quibus patet q̄ ex ista reuelatione Ezechielis non
habetur q̄ xp̄us nōdum venit cum s̄m vtramq̄ȝ expositioneȝ
hec ꝓphecia transijt in p̄teritum.

Sequit̄ distinctio .v. de scrutini scripturaꝝ

D Istinctio quīta de scrutinio scripturarum loquenciū de redemptōne et de modo redemptōis isrl' per xp̄m seu messiā. et cōtinet. xi. capl'a
¶ In p̄mo capitulo ostenditur q duplex est redēptio. s. corp̄alis et sp̄ūalis. et q redemptio sp̄ūalis ē digṅor seu p̄fectior q̄ȝ redēpcō corp̄al'

¶ In secūdo capitulo ostendit q habūdancia temporalium bonorum et libertas a subiectiōe humana non reputant ad redēptionem sp̄ūalem p̄ messiam p̄missam. Silr q messias non in p̄tate bellica armorū erat victurus gentes. et q talium bonorū habundācia de cōi cursu hoīes distrahunt a diuina cognitione. qui quidē cursus nō erat mutād' tp̄e messie.

¶ In capl'o. iij. ostendit q i sacra scriptura qñqȝ agitur de victoria sp̄ūali. et q victoria sp̄ūalis ē dignior seu virtuosior q̄ȝ victoria tp̄alis.

¶ In quarto capitulo ostendit q verus messias de quo loquitur scriptura excellēcior et p̄fectior in p̄phetis p̄nosticatur non solū hominibus. sed etiā angelis dei. Silr q redemptio in p̄phetis p̄ messiam p̄missa ceteris redēptionib' de quibus in scriptura fit mentio est p̄fectior. et p̄ consequēs q huic redēptori. s. messie victoria competit p̄fectior ceteris victorijs scilicȝ victoria sp̄ūalis.

¶ In capl'o quīto ostendit q illa que in p̄phetias p̄nūciatio nibus traduntur sonācia bella seu victorias corporales non sūt applicanda p̄mo aduentui messie. sed secūdo.

¶ In capitl'o sexto ostendit q mod' redempcionis p̄pl'i dei p̄ messiam s̄m scrutiniū scripturaꝝ. p̄mo fundari debet. ꝯsequēter vero eius cōgruitas seu ꝯueniencia s̄m rōnem q̄n' fragilitas humana p̄mittit muestiganda est.

¶ In capl'o septio ostendit q ille seruus dei de quo loquit ysaias capl'o. liij. p̄ totū. et in fine p̄cedentis capituli est ver' messias. nō autem p̄pl's iudeoꝝ sicut Rabi sal'. falso finxit et q ex illo capl'o cum fine p̄cedēts capl'i habent. xi. ꝯclusiones plane tradite que p̄prie messie nostro applicant qui nō p̄ potenciā armoꝝ alios vincendo. sȝ potius parcēdo et moriēdo suos redemit a s̄uitute pc̄ti. ñ aūt a seruitute corp̄ali huāna

¶ In capitl'o. viij. ostendit q licȝ de' potuissȝ hominē redimere a pc̄tis sine passione et morte xp̄i. nō tñ ex hoc dicend

est ꝙ frustra hominē ꝑ xp̄i passionē redemit·

¶ In capitulo· viiij ·ondit ꝙ modꝰ liberationis populi dei a pc̄to ꝑ passionem ꝛ mortez xp̄i fuit ꝯuenienciar ex ꝑte dei liberātis q̄z si ꝑ solam diuinā miam ppl'm liberasset·

¶ In capl'o decimo ostendit̄ ꝙ modus liberacōnis ppl'i dei a pc̄to ꝑ mortem et passionez xp̄i fuit ꝯuenientior ex ꝑte xp̄i ꝑ quē facta fuit redēptio seu liberatio q̄z si ꝑ solam diuinam miam populꝰ fuissꝫ liberatus·

¶ In capl'o· xj ·ondit ꝙ modus liberacōnis populi dei a peccato ꝑ passionē et mortē xp̄i fuit cōuenientōr ex ꝑte ppl'i q̄z si ꝑ solam diuinam miam populꝰ fuisset liberatus·

¶ Capitulū p̄mū in quo ostendit̄ ꝙ duplex est redēptio·s· corꝑalis et sp̄ūalis et ꝙ redemptio spiritualis est dignior seu ꝑfectior q̄z redemptio corꝑalis· ꝛ Saulus· ꝛ

Habeo mentē tuā circa ꝯgregacōnem israhelis que ꝑ messiam seu xp̄m p̄nosticat̄ fienda· Sed volo vt michi dicas quid sentis de redemptione quā ꝓphete frequenter ꝓmittunt populo israhelitico per messiam· vt cum dicit̄ ysa·lix· veniet ad syon redemptor·et·xlviij· auditum facite hoc vsqꝫ ad extremū terre dicite· dicite redemit dominꝰ seruum suum iacob· et multa similia que in prophecias promissionibꝰ ꝯtinent̄ qd nō pot̄ dici iam impletū· cū iudei seu populꝰ israhelitīcꝰ non est redemptus a s̄uitute· sꝫ ꝑ oppositū nec etiā fideles xp̄i tui quos dicis esse veros israhelitas fuerunt ꝑ xp̄m tuū redempti a ꝑsecucōibus seu afflictionibus mūdi· vt patꝫ in historijs p̄mitiuorū tuorū· neqꝫ etiā hodie sūt redēpti ab huiōi adūsitatibꝰ in diūsis ꝑtibꝰ orbis· Ex q̄ patꝫ ꝙ xp̄s tuꝰ nō fuit verꝰ redēptor ppl'i ꝛ ꝑ ꝯn̄s nec verus messias· ꝛ Paulꝰ· ꝛ Circa istā ꝯcōnez redimere seu redemptio et huiōi·sil'r ē dicendū sicut sup̄ de ꝯgregatione· Est enī duplex redemptio·s·corꝑalis· vt cuꝫ dr̄ exodi·vj·redimā vos in brachio extēto·et exo·xv· caᵒ· dux fuisti i misericordia tua ppl'o tuo quē redemisti qd intelligit̄ de redemptōne a seruitute egipciaca que corꝑalis erat et sic de mltis alijs· Est aūt alia redemptio sp̄ūalis·s· cum homo redimit̄ a seruitute pc̄ti de qua in ps̄· Ex vsuris ꝛ iniquitate redimet aīas eoꝝ· Et alibi· Et ipse redimet isrl' ex oībus iniquitatibꝰ suis· et sic de multis sil'ibus vnde redēptio ꝑ messiam in ꝓphetis ꝓ-

missa ĩtelligẽda est· nõ de pͥma redemptione·s·corꝑali sicut·
redẽpcio egipciaca ⁊ babilonica·sꝫ spũali·s·a ſuitute peccatí
sicẽ de ꝯgregatione dictũ est·talis enĩ redẽptio·s· spũalis val:
de dignior est q̃ꝫ redẽptio corꝑalis·et sic magis ꝑtinens ad bo
na que ꝑ veꝝ redẽptorẽ messiã ꝓmittunẽ· ¶ Saulus·
Duo ꝑ̃supponiˢ que tibi incumbũt ꝓbanda ad tuũ habendũ
intentũ·quoꝝ vnũ est ꝙ spũalis redẽptio est dignior q̃ꝫ corpo
ralis cuiꝰ oppositũ tenetẽ cõiter·wlgaritẽ enĩ dicitẽ· Non bene
ꝓ toto libertas venditẽ auro qꝺ̇ cõiter intelligunt homines de
libertate a ſuitute hũana·ꝑ̃supponis etiaꝫ scꝺ̇o ꝙ maiora bo
na magis ꝑtinẽt ad ꝓmissionẽ messie q̃ꝫ mĩora·videamus
ergo de pͥmo·deĩnde ꝓcedamꝰ ad scꝺ̇m· Paulus·
¶ Ad pͥmũ tibi rñdeo sic ꝙ redemptio spũalis·s·a seruitute
peccati est dignior seu maior q̃ꝫ redẽptio corꝑalis·s·a ſuitu:
te humana satis videtẽ notũ· Si enĩ infideles seu pagani lu:
ce fidei carẽtes ꝯcedũt bona aĩe pociora eẽ q̃ꝫ bona corꝑis· vt
patꝫ nõ solũ ꝑ stoycos q̇ bona extͥora nõ iudicãt eẽ bona ho
mĩs· sꝫ etiã ꝑ perripateticos qui dicũt bona extͥora esse bona
homĩs licꝫ mĩima·vtriqꝫ enĩ tenẽt bona aĩe digniora eẽ ⁊ ma
iora q̃ꝫ bona corꝑis· Cuiꝰ rõ patꝫ·nam cũ corpꝰ sit ꝓpter ani
mã sicut mã ꝓpter formã· Constat ꝙ bonũ aĩe pociꝰ est q̃ꝫ bo
nũ corꝑis·finis enĩ habet rõneꝫ optimi ẜm phm̃·hoc aũt qꝺ̇
allegas de libertate corꝑali ꝙ nõ bene ꝓ toto ⁊c̃·ꝓut wlgaritẽ
dicitẽ·verũ est·nam auꝝ seu diuicie et huiõi sũt de bonis exte
rioribꝫ homĩs que sũt mĩora bona q̃ꝫ libertas corꝑalis que est
de bonis corporis·que quidem bona corpors ẜm sñiam phi·
sunt media inter bona anime que sunt maiora et bona exte
riora que sunt minora· Et ideo non bene venditur libertaˢ
corporis que est de medijs bonis ꝓ toto auro quod ẽ de bonis
mĩmis· Et eadem racione ꝑ̃mo et forciori libertas anime ñ
bene venditur·non solum ꝓ toto auro·sed etiam ꝓ libertate
corꝑis cũ bona aĩe excedãt in digtate· cetera bona hoĩs tam
corꝑis q̃ꝫ extͥora ratione ꝑ̃dicta· vnde ⁊ ps̃·cũ dixisset· apᵈ
dñm est mĩa et copiosa· apud eũ redẽpcio·vt ostenderet que
esset illa redẽpcio copiosa statim subdit· Et ipe redimet isrl̕
ex oĩbus iniquitatibꝫ eiꝰ·q·d·illa est magna seu copiosa re
dẽptio in qua redimitẽ isrl̕ ab iniquitate·redẽptio enĩ a sub:
iectione hoĩm·licꝫ bona non tam magna est seu copiosa·

¶ Capl'm scdm in quo ostendit q habūdancia tpaliū bonorū et libertas a subieccōe hūana nō requirunt ad redēptionē spūalē p messiaz pmissā. Silr q messias nō in ptate bellica armoz erat victur gētes. et q taliū bonoz habūdācia de cōi cursu hoīes distrahunt a diuina cognicōe. qui quidē curs n erat mutand tempore messie. Paulus.

Quicquid sit de compacōe harū redēptionū adinuicez cōcedo tibi q tpe messie redimēdi sūt isrl' spūalit. s. ab iniquitatib. legit eni jere. l. In tpe illo queret iniquitas isrl' et nō erit et pctm juda et nō inuenietr qm ppicio ero eis quos reliquero. Et si forte hec vba intelligant de redemptione a captiuitate babilonica multo a forciori intelligenda sūt de redēptione a captiuitate hodierna ad quā requirit pnia redimēdorū. vt habet deutro. xxx. vbi sic dr. Conuteris ad dnm deū tuū et audies vocem ei. Et infra. et conuertet dns captiuitatē tuā et miserebit tui &c. que ad lrām de captiuitate hodierna intelligunt. et sic nō est dubitandu z q ad redēptionē hodiernam requirit vera pnia in ipis redimendis. Sed ex hoc non ocludit q redēptio corpalis. s. a seruitute humana requirat in redemptōe messie. Nam ad hoc q ipa redēptio spūalis sit pfecta et integra requirit redēptio corpalis q exspectat p hoc q aliquis rex de gne dauid vincat potenter ceteras nationes mūdi talit. q tot isrl' deducat a subiectione gentiū. et remaneat in libertate mera sub dnio dei et sui messie seu xpi. vt habet expresse ezechi. xxxiiij. vbi de hac redēptione loquēs dicit. Et sciet. s. isrl' q ego dns cū cōtriuero catenas iugi eoz et eruero eos de manu impancium sibi. Et ibidē paulo ante dr. Ego aūt dns ero illis i deum. et suus me dauid princeps in medio eoz. De hac etiā victoria gnali ipi messie legit nui. xxiiij. orietur stella de iacob. et osurget vga de isrl' et pcuciet duces moab et vastabit oms filios Seth &c. Ex quib et alijs ibi cōtentis est māifestum q de isrl' debet surgē aliquis potens qui oms filios Seth s. totū mūdum qui de Seth descendit liberet. Nā noe a quo totū gen humanū hodie descēdit de seth descēdē dinoscit. vt habetur geñ. v. Et sic p talem victoriam erūt filij isrl' liberi a subiectione gentiū. que quidē libtas ē quodamō necessaria ad libtatem a pcto habendā per quā futura vita acquiritur put ille mgr magn. s. Rabimoyses egipci in suo deutro.

titl'o de pnia capitl'o · ix · sufficienter ostendit sic dicens · ꝓpē hoc desiderauerūt isrl' et ꝓphete eoꝝ et sapiētes eoꝝ dies messie vt quiescerēt a subiectione regnoꝝ neq̄ȝ que nō dimittūt isrl' ad laborandum in lege et p̄ceptis ꝓut debēt · et vt inueniāt eis requies ⁊ ml'tiplicent iusticiā p quā mereant̄ vitam futuri seculi · hec ille · Et idem in titl'o de regib⁹ et bellis eoꝝ capl'o vltimo loquēs de tp̄e messie sic ait · In illo tp̄e nō erit fames neq̄ȝ bellū neq̄ȝ zelus seu ɔtentio · quia bona erunt valde affluencia et oīa mineralia inuenient̄ sicut terra et non erit cura hoīm nisi vt cognoscant deum tantūmodo · hec ille Video igit̄ s'm veraȝ doctrinaȝ istius doctoris · q̄ libertas a sbiectione humana est necessaria in tp̄e messie ad habendū veram libertatem seu pfectā · Et iō nō oportȝ exponere redemptionē ꝓmissam in ꝓphetis p tp̄e messie p redēptioneȝ spūalē tantū · sȝ etiā p corpalem · que tamē libertas · s · corpalis nō fuit hacten⁹ per messiam tuū gn̄alit̄ vt dictū est habita · vnde et expectāda est nobis p verū redēptoreȝ · s · messiam a nobis expectatum · P Paulus · P Si bene ɔsideras magister tuus Rabimoyses defecit in scrutinio scripturaruȝ de vero messia loquētiū in multis et spālit̄ ī duob⁹ que ad ꝓpositum ptinent · p̄mo enī deficit in hoc q̄ asserit habūdanciam bonoꝝ tpaliū vtpote libertas corpalis a subieccōe hūana · Sil'r et pax tpalis et magna copia diuiciaꝝ hui⁹ mūdi fuisse necessaria ad hoc vt hoīes cognoscāt deum · et in diuinis operibus exercitent̄ seu ꝓficiāt · Scd'o deficit asserens q̄ messias ꝓmissus habebat vincē oīs nationes mūdi potent̄ · et sic educere pp'l'm isrl'iticū a subiectione gentiū · p̄m⁹ enī defect⁹ pȝ · Si enī scrutatus fuisset scripturas manifeste inuenisset q̄ habundācia tpaliū bonoꝝ ē potissima causa seu occasio obliuiscendi deum et ydola colendi · legit̄ enī deutro · viij · Ego p̄cipio tibi ne postq̄ȝ comederis et saciatus fueris et domos pulcras edificaueris et habitaueris in eis · habūisq̄ȝ armenta et ouiū greges argenti et auri cūctorūq̄ȝ rerum copiam · eleuet̄ coꝛ tuū et nō remiscaris dn̄i dei tui q̄ eduxit te de terra egypti · Et infra · Si oblit⁹ fueris dn̄i dei tui ambulabis p⁹ deos alienos ⁊c̄ · hēs g° ex testionio eximij ꝓphetaꝝ · s · moysi q̄ copia tpaliū bonoꝝ occasionē p̄bet nō cognoscendi deū · sȝ obliuiscendi · Idem habes p testimo° illi⁹ sapiētissimi · s · salomonis qui ꝓu · xxx · a deo instant̄ petebat · mēdiciatē ⁊ diuicias

ne dederis michi · sꝫ tm̄ victui meo tribuas necessaria ne for
te saturatꝰ illiciar ad negandū · et dicā · quis est dn̄s · Hono
res etiā huiꝰ mūdi impediūt cognicōez intellectuā · testante
dauid · homo cum in honore esset non itellexit · Si ergo tuꝰ
magister scrutatꝰ fuisset huiōi et siles scripturas nō asseru
isset ꝗ copia bonoꝝ rerū tꝑaliū requirebat̄ de directo ad cog
nicōez dei · Scdus vero defectꝰ tui mḡri dicentis ꝗ messias ꝓ
missus cum potentia armoꝝ corꝑali deberet vincē totū mun
dum et vniūsum patꝫ manifeste · ysa · xlij · vbi de messia ad
lr̄am tractat̄ sic legit̄ · Ecce suus meus suscipiā eum · electꝰ
meus complacuit sibi in illo aīa mea et dedi spm̄ meū suꝑ
eum · iudiciū gentibꝫ ꝓferet non clamabit nec acapiet ꝑso
nas nec audiet̄ foris vox eiꝰ · calamū quassatū nō ꝯteret · et
linū fumigans nō extinguit in veritate educet iudiciū · non
erit tristis neqꝫ turbulentꝰ donec ponat in terra iudiciū ⁊ le
gem eiꝰ insule expectabūt · Ex quo habes ꝗ messias ꝓmissus
cum sūma humilitate et mā̄suetudine docturus est gentes ⁊
daturꝰ legem suam · nō in tuml'tu seu elatione que ꝑtinent
ad exerciciū corꝑalis victorie · Iterꝫ habet̄ zacharie · ix · vbi de
aduentu messie sm̄ maiores doctores tuos tractat̄ legit̄ · ex
ulta satis filia syon · iubila filia ihrl'm · ecce rex tuus venit
tibi iustus et saluator ipe pauꝑ ascendēs suꝑ asinā et super
pullū asine et disperdam quadrigā ex effraym et equum de
ihrl'm · et dissipabit̄ arcus belli et loquet̄ pacem gentibus · et
potestas eiꝰ a mari vsqꝫ ad mare · et a fluminibus vsqꝫ ad fi
nes terre · Ex quo habes ꝗ messias ꝓmissus in pauꝑtate et
magna deieccōe venturus erat et nō cum quadrigis ⁊ equis
nec in bellicis armis · sꝫ pacem loquēdo suū dn̄iuꝫ erat exten
dendum ꝑ orbem · quas auctes mḡr tuus Ra · moy · si cōsi
derasset certe nō dixisset · in libro et capitl'o ꝑ te allegatū · ꝗ
sicut dauid vicit moabitas · s · ꝑ vim armoꝝ · Sic messias
victurꝰ erat totū vniūsum qd̄ non est veꝝ · Nam victoria
xp̄i mere sp̄ualis intelligenda est · vt patebit sicut et sua re
demptio · R Saulus · R Rabimoyses posset re
spondē ad tuas obieccōes · Et p̄mo ad p̄mū sic · licꝫ enī verū
sit ꝗ de cōi cursu hoīm habūdancia seu affluēcia tꝑaliū bono
rū ipediat a cognicōe dīna et eē a noticia veritatis tn̄ spāli
seu singl'ari dono diuino posset homo cū huiōi affluēcia non
impediri a taliū bonoꝝ sp̄ualiū ꝯsecutōe · Legit̄ enī de abrahā

geñ · xiij · q̄ erat mľtum onerat⁹ in pecudib⁹ argento ꝛ auro
Et tam̃ legiť ibidẽ · xviij · ambula cozam me ꝛ esto ꝑfectus
Ex quo patz q̄ affluẽcia bonoꝝ reꝝ tp̄aliũ nõ nc̃cio impedit
ꝑfectionẽ humanã · et sic videreť intelligendũ in tp̄e messie
ſ · q̄ hoĩes etiã dono dei speciali ꝑ bonã affluenciã bonoꝝ tp̄a:
liũ non impedienť a diña cognicõe et amoze · ſʒ poci⁹ in ea ꝑ
ficient · Paulus · Concedo tibi q̄ illi qui
sũt in magna ꝑfectione ꝯstituti nõ distrahunť ꝑ habundan
ciam bonoꝝ tp̄aliũ a diuina cognicõe et amoze · ſʒ hoc ꝑtinet
solũ ad magnos et ꝑfectos sic abzaham · ſʒ ad cõeʒ seu vulga
rem p̄pl'm auc̃tes p̄dicte testanť oppositũ · ſ · q̄ huiõi habun:
dancia nõ adiuuat ſʒ distrahit · Cum aũt messias debet cõeʒ
doctrinã exercẽ omĩb⁹ p̄pl'is ꝑ quã deũ cognoscant et ei adhe
reant opoꝛtʒ q̄ non eos alliciat seu attrahat ꝑ bona tp̄alia q̄
de cõi cursu hoĩes ab hoc distrahũt · Saulus ·
Et si de cõi cursu verũ sit q̄ habũdancia tp̄aliũ bonorum
hoĩes distrahat a diuina cognicõe et huiõi sicut auc̃tes ꝑ te
allegate videnť dicẽ · In tp̄e auteʒ messie hoc erit nouũ · ſ · q̄
huiõi habũdancie tp̄aliũ non soluʒ nõ distrahunt · ſʒ etiã ad
iuuãt hoĩes ad diuina cognoscenda · et bona oꝑa exercenda ·
Sic eni᷑ de cõi cursu nature est q̄ lupus agnũ capiat et par:
dus hedũ et huiõi · Et tñ de tp̄e messie legiť ysa · xj · habita
bit lupus cum agno et pardus cuʒ hedo accubabit vitulus
et leo et ouis sil' mozabunť ꝛc̃ · pari igiť modo istud nouum
foze messie tp̄e debet credi · ſ · q̄ hoĩes bonis tp̄alib⁹ repleti ñ
impedienť ex hoc a diuina cognicõe · ſʒ poci⁹ ꝑ ea adiuuenť et
ꝑficiãt · deo hoc opante de nouo in hoĩb⁹ sic int̃ bzuta aĩalia
supdicta societatem insuetam factur⁹ est dicto modo ·
Paulus · In hac responsione seu cauillacõe tua
manifeste cõtradicis doctrine magistri tui Rabimoysi sup̄
dicti · Dicit eni᷑ in li · de iudicib⁹ titľo allegato · capľo · xij · nõ
ascendat sup coz · q̄ in tp̄e messie cesset aliquid de ꝯsuetudine
mũdi · aut sit aliquid nouũ in hys que facta sũt a p̄ncipio ·
ſʒ mũdus ƀm ꝯsuetudinẽ suam incedet · hoc eni᷑ qd̄ dr̄ in ysa ·
habitabit lupus cum agno · ꝑabolicũ est et enigmaticum et
sig̃t q̄ isrl' habitabit confidenť cum impijs seculi qui figu:
ranť vt lupus et pard⁹ in scripturis · hec ille · Ex quo habes
q̄ ƀm tuũ mg̃rm non est dicendum q̄ consuetudo naturaľ
seculi muteť tp̄e messie · ſʒ auc̃tes hoc sonãtes sũt exponende

tanq̃z ꝑabolice· vnde patz q̄ dicere q̄ in tp̄e messie hoīes qui
cōir ꝑ affluenciā tp̄aliū bonoꝝ alias distrahebanť a cognicōe
spūaliū tunc ꝑ nouū donuz dei per tp̄alia non distrahanť· sꝫ
pocius ad diuina seu in diuinis ꝑficiant est manifeste ꝯtra doc-
trinam expressam tui magistri·

¶ Capitulū tercium in quo agiť q̄ in sacra scriptura qn̄qꝫ
agiť de victoria spūali· ⁊ q̄ victoria spūalis est dignior seu
virtuosior q̄z victoria corꝑalis· Saulus·

Circa scdm qd obiciebas contra Rabimoysen dicē-
tem q̄ messias victurus erat vniūsum vi armorū qd
dicis esse falsum· asseris enī q̄ victoria xp̄i tui habu
it esse mere spūalis tibi respondeo q̄ hec assertio tua est ma
nifeste ꝯtra cōez cursum loquēdi scripturaꝝ· Est enī īꝯsona
oībꝫ victorijs que ī gestis sacre scripture reꝑiunť· victoria
enī quā abraham habuit de quīqꝫ regibꝫ tp̄alis fuit· per quā
a melchisedech sacerdote dei excelsi benediccōez accepit eo q̄
deo ꝓtegente hostes in manu seu potestate sua habuit· vt le-
giť gen̄ · xiiij · Egipcijs etiā in mari v̇tute diua corꝑaliť sub-
mersis victoria diuina laudať cantātibꝫ moyse ⁊ filijs isrl'
Dextera tua dn̄e ꝯfregit īimicum· exo· xv· Idem de victo-
rijs josue et de mltis alijs que tp̄ibus iudicū in isrl' contige
runt vsqꝫ in tp̄e dauid qui ſm te figura fuit xp̄i tui· Iste
etiam dauid qui p̄lia dn̄i mltiplicit̄ p̄liauit· et grarū actio-
nes de tot victorijs agens ip̄i deo psallens dicebat· qui docꝫ
manus meas ad p̄liū· et digitos meos ad bellum· qd intel-
ligitur de corꝑali victoria· Non ergo reꝑio ꝑ sacras scriptu
ras discurrendo hanc victoriā spūalem quā tuo messie at-
tribuis· cuius rōnes sic incōuenient̄ imꝓbas· Rabimoy· qui
illud verbū· vastabit oīs filios seth· qd intelligiť de mes-
sia de victoria corꝑali exposuit· sic̄ et alia oīa in sacra scrip-
tura contenta que de victoria loquunť· de corꝑali victoria
intelliguntť· Paulus· Victoria spūalis
non solū reꝑiť in sacra scriptura· sꝫ etiam affirmať ip̄am eē
meliorem q̄z victoria corꝑalis· Legiť enī ꝓū· xvij· melior est
viro forti et qui dn̄atur aīo suo expugnatore vrbiū alias vr
bis· Ratio autē quare paciens vir virtuose melior ē viro
forti· assignať cōir ab expositoribꝫ sic· Nam paciencia que ē
virtus ꝓprie ꝯsistit in fortitudie aīe ꝑ quā equanimit̄ tolleranť

aduſa · Et ideo quãto aĩa melior eſt corpore · tanto fortitudo aĩe eſt melior q̃ȝ fortitudo corp̲alis · Ratio aũt ſcdĩ · ſ · cum dicit · qui dñatur aĩo ſuo melior eſt expugnatore vrbiũ talis ẽ Nam ſenſitiu⁹ appetit⁹ p̲ maiori p̲te in hominibus dñatur appetitui intellectiuo · licȝ ɔtra ordinẽ rõnis · Sed ille cui⁹ ratio dñatur ſuo ſenſitiuo appetitui p̲ ɔñs dñatur dñijs ceterorūȝ hoĩm · ⁊ ſic tale dñiũȝ vl' victoria maior eſt ſeu v̓tuoſior q̃m victoria corp̲alis · vnde dyogenes ph̃us de alexãdro magno qui q̃ȝpl'imas vrbes expugnauerat audact̃ dicebat ꝙ alexãder erat ſuus ſui ſui · nam dyogenes p̲ rationẽ dñabat̃ ſuo ſenſitiuo appetitui · cui · ſ · ſenſui alexander diligent̃ ſeruiebat · mouebat̃ enĩ alexander ſollicite p̲ ambitionẽȝ et cõcupiam · quib⁹ tam̃ dyogenes dñabat̃ p̲ rationẽ eas ſubiciens · Habes igit̃ p̲ auct̄eȝ ſacram et rationẽ ꝙ eſt dare victoriam ſp̃ualẽ et ꝙ talis victoria eſt melior q̃ȝ victoria corporalis ·

¶ Capitulum quartuȝ in quo oñditur ꝙ verus meſſias de quo loquit̃ ſcriptura excellentior et p̲fectior in ꝓphetis p̃noſticat̃ · non ſolũ hominibus · ſȝ etiã angelis dei · Sil'r ꝙ redemptõ in ꝓphetis p̲ meſſiam ꝓmiſſa ceteris redemptõib⁹ de quibus in ſcriptura fit mentio eſt p̲fectior · et p̲ ɔñs ꝙ huic redẽptori · ſ · meſſie cõpetit victoria p̲fectior ceteris victorijs · ſ · victoria ſp̃ualis · Saulus ·

Audio illa que dicis de victoria ſp̃uali et de ei⁹ cõparatione ad corporalẽ victoriam · Sed vt iſta ad ꝓpoſitũ tuũ applicẽtur oportȝ te duo ꝓbare · quorȝ vnũ eſt ꝙ huiõi victoria ſp̃ualis p̲tineat ad verũ meſſiaȝ · Aliud vero ꝙ p̲ talem victoriam quã dicis ſp̃ualem meſſias tuus redemit populũ iſrl'iticũ ſeu ſuos fideles · Paulus ·

¶ Concedo tibi ꝙ hec ſūt p̲ me ꝓbanda · Et ideo prius ꝓbabo p̃muȝ · deinde ſcdm · Ad ꝓbationẽ igit̃ p̃mi p̃ſuppono tibi duo · vnuȝ eſt ꝙ meſſias de quo loquimur excellentior ⁊ p̲fectior p̃noſticat̃ in ꝓphetis eſſe ceteris quibuſcũqȝ hoibus · Aliud eſt ꝙ redemptio in ꝓphetis p̲ meſſiam ꝓmiſſa ceteris redemptionib⁹ de quibus in ſcptura fit mentio eſt p̲fectior · P̃muȝ patȝ nam licet in vetteri teſtamẽto mľti fuerũt ſancti et p̲fecti viri · vt patriarche int̃ quos p̃ncipalis fuit abrahã cui facta eſt ꝓmiſſio future b̃titudinis · geñ · xxij · Similit̃ fuerunt et ꝓphete de quibus moyſes fuit principalis in legis

datione et in dei cognitione et in miraculoꝝ operatione prout
de eo testatur scriptura deutro· vltimo· Et non surrexit vltra
propheta in isrl' sicut moyses· quē nosset dn̄s facie ad faciem
in oībus signis atq; portentis ꝛc̄· Sil'r fuerunt alij qui eo q
ppl'm isrl' saluauerūt ab hostib9 dicunt̄ saluatores· vt legit̄
de aboth· iij· judicum· Suscitauit dn̄s eis· s· filijs isrl' salua
torem vocabulo aboth alias hayoth filiū Gera filiū gemini
qui vtraq; manu p dextera vtebat̄ ꝛc̄· Sil'r de sompsone le:
git̄ iudicum· xiij· Ipse saluabit isrl' de manib9 philistinoꝝ
et sic de mul'tis alijs· tamen int̄ oēs illos null9 fuit tante p:
fectōis q de eo dicant̄ tam magna ꝛ sublimia sic dicunt̄ de
messia pmisso· Ex quo patz ppositū· s· q messias pmiss9 in
ter ceteros patriarchas et prophetas seu saluatores fuit excel:
lentior· ℣ Saulus· ℣ Allega illa magna et
sublimia que de messia dicuntur in prophetis· sic q de nullo a
lio silia dicunt̄· ℣ Paulus· ℣ Ysaie· lij· cuz
de redemptione seu saluatione vltia que p messiam erat fi:
enda loqueret̄ dicens· q; pulcri sup̄ montes pedes annūciān:
tis et p̄dicantis pacem· annūciantis bonū· p̄dicātis salutem·
dicentis· syon regnabit de9 tu9 ꝛc̄· Et ifra· parauit dn̄s brach
ium sanctū suū in oculis oīm gentiū· et videbūt oēs fines
terre salutare dei nostri ꝛc̄· Et infra· p̄cedet eni vos dn̄s et
cōgregabit vos deus isrl'· que et multa alia que in hoc con
textu cōtinent̄ de redēptione que p veꝝ messiam erat fienda
s'm oēs expositores tam nr̄os q; tuos itelligunt̄· et vt ibi:
dem declararet propheta maximā dignitatem hui9 redemptoris
in eodem cōtextu nullo alio iterposito subdit· Ecce intelliget
s'u9 me9 exaltabit̄ et eleuabit̄ et sublimis erit valde· Quis
aūt sit iste seruus de quo loquit̄ propheta translatio caldayca
ondit dicens in hoc loco· Ecce intelliget s'uus me9 messias·
quid aūt significent verba prophete in hac t'na replicatōe excellē
tissima cum dicit· exaltabit̄ et eleuabit̄ et sublimis erit val
de· Talmudici expositores in hoc loco declarāt dicentes sup
hijs v'bis sic· Exaltabit̄ plus q; abraham· et eleuabit̄ plus
q; moyses· et sublimis erit valde plus q; angeli ministri· s· deo
ministrantes· Ex quib9 verbis propheticis sil' cuz talmudicis ex:
positōibus satis habes q nulli prīm nec prophetaꝝ tanta dig
tas cōpetit sicut messie· qui nō solū maior q; abrahaz pater
fidei et q; moyses in tota domo dei fidelissimus· nū· xij· sed

et̃ sublimioꝛ q̃ȝ angeli dei denotat̃· pᵒ ꝑsuppositū manifestuȝ
est· 2ᵒ vero ꝑsuppositū· s· ꝙ redēptio que ꝑ messiam erat fien:
da est excellentioꝛ alijs ceteris que in ꝑteritis tꝑibus fuerunt
ꝓbatur ꝑ illud ysa· xlv· Isrl' saluatꝰ est in dn̄o salute eter
na· non ꝯfundemini et non erubescetis vsqȝ in seculuȝ seculi·
Ex quo patȝ ꝙ salus ista est ꝑpetua non habens finē qḋ non
potest dici de aliqua saluatione quaȝ in ꝑteritis tꝑibus filij
isrl' habuerunt· om̄s enī fuerūt limitate in tꝑe· q̇a solū cer:
tis tꝑibus durauerūt· vt patȝ de egipciaca et babilonica et a:
lijs ꝑticularibus· P̲——— Saulus· P̲——— Verba huiꝰ
auctis quā vltimo allegas videnẗ loqui de ꝑterita saluatōe
Dicit enī· isrl' saluatꝰ est in dn̄o que est de ꝑterito· non enim
dicit saluabiẗ· Ex quo patȝ ꝙ tꝑe ysaie loquētis illa salua
tio de qua loquiẗ iam trāsiuerat in ꝑteritū· sȝ ista de qua agi
mus futura erat tꝑe istiꝰ ꝓphete· et ideo non videẗ ꝙ de ipa
ꝓpheta loquaẗ· P̲——— Paulus· P̲——— Tua cauillatio
nullū habet hic locum· tū quia māifestū est ꝙ ꝓphete sepis:
sime loquunẗ de futuris ꝑ modū ꝑteriti· et hoc ꝓpter certitu:
dinē ꝓphecie· Illa enī que a deo sibi reuelanẗ ita indicāt eē
certa ac si essent ꝑterita· licȝ nondū inchoata· qḋ patȝ in q̃ȝ:
pl'imis locis· et ī hoc capl'o patȝ ꝑ me allegato vbi dicitur·
Consolatꝰ est dn̄s ppl'm suū redemit ihrl'm viderunt om̄es
termini salutare dei nr̄i· que om̄ia ꝓtunc erāt futura et ad
huc ꝑ te expectanẗ· et tamē loquiẗ ꝑ modū ꝑteriti· tum quia
tꝑe huiꝰ ꝓphecie manifestū est ꝙ nulla fuit facta saluatō seu
redemptio ꝑpetua seu eterna· etiā ẜm te· Et ideo necesse est vt
intelligant̃ verba ꝓphetie de futuro· quoꝝ veritas saluatur
ratione iam dicta· Predictis igiẗ duobꝫ ꝑsuppositis iā ꝓ:
batis faciliter ex eis ꝯcludiẗ ꝑmuȝ ꝑ me ꝓbandū s· ꝙ victo
ria spūalis pn̄cipaliẗ ꝑtineat ad verū messiam· Sic enī nāliẗ
actiua ꝓportionanẗ suis passiuis· sil'r ꝛ forme substāles suiꝰ
materijs vt ex documētis phisicis habeẗ· vt ꝑfectiores forme
dexanẗ materijs ꝑfectioribꝫ ꝛ huiōi· Sic in ꝓposito ꝑfectiori
redemptori· sil'r et ꝑfectiori redemptōi ꝑfectioꝛ victoria debe
tur· Cum aūt ex ꝑdictis patȝ ꝙ ꝑfectioꝛ redemptoꝛ inter cete
ros de quibus ꝓphete loquunẗ verus messias est· Similiẗ et
inter redemptiones alias redemptio ꝑpetua est ꝑfectioꝛ· sequiẗ
ꝙ ꝑ victoriam spūalem que ꝑfectioꝛ est tꝑali vt dictuȝ est· re:
demptoꝛ ꝑfectior redemptionē ꝑfectaȝ suis redemptis acq̇rat

qͦ fuit ꝓbandū primo.
¶ Capl'm quintū in quo ostendit ꝙ illa que ī ꝓphetias ꝓ-
nūciatōibus tradunt sonāda bella seu victorias corporales
nō sūt applicanda ꝓmo aduentui messie sed scdo.

Saulus.

De hoc qͦ modo ꝓbas non est magna ꝯtrouersia int̄
me et te. sicut eni facialiter ꝯcederem tibi ꝙ messias ꝓ-
missus ꝑfectior est inter ceteros hoies qui dicunt sal
uatores seu redēptores. Silr̄ et ꝙ redemptō ꝑ ipm̄ expectata
ꝑfectior atq3 validior seu diuturnior sit ceteris. silr̄ et tibi
cōcedo ꝙ victoria sua potentior sit atq3 validior ceteris. alie
eni victorie non se extenderūt ad oīs filios seth. s. ad totū
vniūsum. s3 tantū ad aliquas gentes et certa climata et hoc
cum modica duracōe. victoria aūt messie totū vniūsum ad
semꝑ subiugabit. vnde in istis facilit̄ cōcordarem9. Sed ma-
ior ꝑs tota9 nr̄e controūsie in hac ꝑte cōsistit in hoc ꝙ tu as-
seris veꝝ messiam victurū esse paciēdo. non aūt corporaliter
vincendo seu supprimēdo qͦ est manifeste contra auctes sacre
scripture. Legit̄ eni zacha. vltio de quodā bello ihrlimitano
in quo oēs gentes debent cōgregari. et erit ciuitas capta et
p9ea liberata. Egredietur dn̄s et ꝑliabit̄ ꝯtra gētes illas sic̄ ꝑ
liat9 est in die certaminis. et p9 multa que ibidem ꝓdicant̄ q
ꝑtinent ad victoriam corꝑalem illi9 belli ꝯclusiōe. Et erit do
min9 rex suꝑ oēs terrā. In die illa erit dn̄s vn9. et nomē
ei9 vnū. Ex qua ꝓphecia habes manifeste ꝙ ꝑ victoriā cor-
poralem erit deus rex suꝑ omnē terram. Silr̄ et nomen eius
vnum. quia nō nominabit̄ diuersis nomibus seu cultibus
sicut ī presenti tempore. s3 omnes gentes sub vna fide et vno
ritu deum colent. que quidē ꝯcordia finalis ꝑ victoriā mes-
sie supdictam que corꝑalis est expectat̄. Silr̄ qͦ dr̄ sophonie
iiij. tunc reddam populis labiū electū vt vocent oēs ī no
mīe dn̄i. et ꝯuiāt ei humero vno qͦ vsq3 hodie non ē imple
tum. tamē erit in futuro postq̄3 deus effuderit iram suam suꝑ
gentes et regna ꝓut ibidem habet̄. que tamē effusio ire per
corꝑalem subūsionē intelligenda est. Item qͦ habet̄ ezechiel
xxxviij. et. xxxviiij. de ꝓlio gog et magog. qͦ quidē ꝓlium
manifeste ꝓnunciat̄ corꝑale et cum bellicis armis exercitatū
In qua ꝓphecia multa ⁊ varia ponunt̄ que nullo modo pos
sūt exponi nisi de actibꝫ bellicis ⁊ huiōi. In cui9 fine redēptio

populi isrl'itica ponit᷑ cum ibidem subdit ↄcludendo· Nunc
cõuertam captiuitatē iacob et miserebor domui israhel ⁊c̃·
Ex quib⁊ mãifeste habet᷑ ꝙ ꝑ bella fortissima corꝑea ⁊ ꝑ vic:
toriam corꝑalē redimēd⁹ ē isrl' v̇tute diua ꝑ messiam· et hᶜ
subiugando et supprimēdo gentes adu̇sas· nõ autē paciendo
vt tu videris sentire· ⸿ Paulus· ⸿ Si bene at
tendis ea que dicta sūt sup̃· duo sūt aduentus gn̄ales mes:
sie seu xp̄i de quib⁊ sacra scriptura mentionē facit· non sil'·
ſꝫ qn̄qꝫ de vno· qn̄qꝫ de alio· In quib⁊ duobus aduentib⁊ licꝫ
idem sit xp̄us seu messias veniēs· non tamē sub eadem for̃
ſꝫ sub diuersa seu opposita· nec ad eundē effectū ꝓximo ꝓdu:
cendū· ſꝫ ad diu̇sos ꝓut ex sacris auc̃tib⁊ posset ꝓbari· In p̃
mo eni aduentu messias p̃nunciat᷑ venturus ī forma maxi
me mansueta et humili· de qua ysa· xlij· ꝙ calamū quassa:
tum nõ conteret· et linuꝫ fumigans nõ extinguet· et zacha·
ix· de eodem legit᷑· Ecce rex tuus venit pauꝑ ⁊ equitans suꝑ
asinaꝫ ⁊c̃· Ex quib⁊ ⁊ sil'ibus manifeste ostendunt ꝓphete q̃ꝫ
dum aduentū xp̄i fore in forma maxime humilitatis ⁊ sine
aliquo bellico tumultu· de tꝑe aūt et effectu pn̄cipali et ꝓxio
hui⁹ aduent⁹ habes ꝑ danielem cum dr̃ daniel'· ix· lxx· ebdo
mode abbreuiate sūt suꝑ populuꝫ tuuꝫ et suꝑ vrbem sanctaꝫ
tuam vt ↄsumat᷑ p̃uaricatio· et finē acapiat pctm̄· et deleat᷑
iniquitas· et adducet᷑ iusticia sempiterna ⁊c̃· Ex quibus hēs
manifeste ꝙ messias iuxta p̃nosticatões ꝓpheticas ventur⁹
erat in forma mansuetissima et hūili ad p̃uaricatões et pec
cata atqꝫ iniquitates tollendas· et hoc in tꝑe danieli reuela
to· Est aūt scd̓us aduēt⁹ messie de quo ꝓphete aliter loquunt᷑
tam circa formā sub qua ventur⁹ est· q̃ꝫ circa effectū pn̄cipa
lem sui aduentus· de quo scd̓o aduētu dan̄· vij· aspiciebam
ī visu· ⁊ ecce q̄i filius hoīs veniebat ⁊ vsqꝫ ad antiquū dieꝝ
ꝑuenit· et ī ↄspectu eius obtulerūt eum· et dedit ei potestatē
et honorem et regnū· et om̄s ꝓpli tribus et lingue ip̄i serui:
ent· potestas ei⁹ p̃tas eterna que non auferet᷑· et regnū eius
qd̓ nõ corrumpet᷑· Qui quidē filius hoīs de quo ꝓpheta loquit᷑
in hoc loco intelligit᷑ etiaꝫ ſm expositores tuos ip̄e messias·
Effect⁹ aūt hui⁹ aduent⁹ declarat᷑ a daniele in eodem capitl'o
cum dicit· Iudiciū sedit et libri apti sunt· Habes igit᷑ mani
feste auc̃te danielis· ꝙ xp̄us ventur⁹ est aliquãdo non in for̃
mansueta seu humili· sed sub forma maxime maiestatis et

potestatis · habes etiā ꝙ effect⁹ hui⁹ aduētus est nō ad delēdaˢ
iniquitates ꝑcendo peccatoribus sicͭ in ꝑmo aduētu seu sal=
uādo · ſ; ad iudicandū seu puniendū iniquos ⁊ peccatores ⁊
huiōi ꝑ suū rectu; iudiciū · Et de hoc scdo aduentu · ſ · ad iu=
diciū etiam loquunͭ ꝓphete in m̄ltis locis · vt cu; diciͭ ysa ·
iij · dn̄s ad iudiciū veniet cum senioribꝫ populi ⁊ pn̄cipibuˢ
eius ⁊c̄ · De tp̄e aūt hui⁹ scdi aduentus non habenͭ reuela=
tiones ꝓphetice sicͭ de ꝑmo · Si vis ergo o saule non deficere
in scrutinio scripturarū de vtroq; aduentu xp̄i loquenciū a
vero sensu ꝑ eas intēto · distingue huiōi duo tp̄a et duos ad
uent⁹ et illa que videris in ꝓpheticis locucōnibus ꝑtinentia
ad remissionē peccatoꝝ et delecionē iniq̄tatū et huiōi · appli=
ca ꝑmo aduentui in quo ista ꝑ messiam teste daniele debue=
runt impleri · ad que non requiriͭ tumult⁹ seu strepitus ar
moꝝ · Non enī vincēdo hoīes ꝑ potenciā erat ventur⁹ xp̄c ad
dimittenda pc̄ta et ad saluandos hoīes · ſ; poci⁹ ꝑ humilitatē
et pacienciā ab eis durissima et acerba paciendo · In remittē
do enī pc̄ta et delendo iniquitates nō req̄runͭ bella corꝑea q̄
sūt extra aīam vt est manifestum · Illa autem que videris
in scripturis que de aduentu dei seu xp̄i loquunͭ ꝑtinēcia ad
p̄lia et cōiectacōes corꝑeas · vt illa que allegas de gog ⁊ ma
gog · ezech · xxxix · et de p̄lio ihrl'imitano zacha · ix · Sil'r de ef
fusione furoris dei supra gentes · Sophonie · iij · applicare de=
bes scdo aduentui in quo xp̄us ventur⁹ est non vt passurus
ab iniquis · ſ; poci⁹ vt iudex potētissim⁹ ad puniendū om̄s si=
bi rebelles cum antixp̄o duce eoꝝ · Et sic ꝑ distinctionē huiōi
tp̄is et aduentuū cōcordabis scripturas

¶ Capitulum · vj · in quo ostendiͭ ꝙ modus redemptionis
populi dei ꝑ messiam per scrutiniū scripturaꝝ ꝑmo fundari
debet · ꝯsequenͭ vero ei⁹ ꝯgruitas seu ꝯueniencia ꝑ rationem
quantum humana fragilitas ꝑmittit inuestiganda ·

Saulus ·

Audio distinccōe; tuam quā etiam alias ꝓposuisti m̄
de duobus aduentibus xp̄i · ſ; loquēdo de ꝑmo aduē=
tu messie de quo nūc agim⁹ · in quo dicis ip̄m fuisse
ventuꝝ ad parcendū pc̄tis et delendas iniquitates et huiōi ·
In quo actu non requiriͭ potencia armoꝝ · ſ; poci⁹ hūilitas
et paciēcia · et sic ab homībꝫ durissima seu acerbissima xp̄us

ſeu meſſias paciēdo daret fineꝫ peccato ⁊ deleret iniquitates·
ad quod nō video te allegare ratonē nec auctem·cum tam̄
ſit valde remotū a credulitate humana·cum deꝰ ad quē ſolū
ꝑtinet delere iniquitates et tollere peccata nō indigeat aliq̄
cauſa media ad hoc faciendū·ſꝫ ſola ſua liberalitate et ſum⸗
ma mīa hoc facere poteſt·De ip̄o enī legit̄ Exo·xxxiij·ꝙ ip̄e
eſt miſericors et clemēs paciens et multe miſeracōis et ve⸗
rax·qui cuſtodit miam in milibus·qui aufert iniquitatem
⁊ ſcelera atqꝫ pcc̄a·ꝑ iſtas enī vias dn̄i ab ip̄o deo moyſi re
uelatas ꝯſueuit deus peccata delere ſine hoc ꝙ aliquis iuſtus
ꝓ acquirenda tali remiſſione paciatur·vnde et nūi·xiiij·qn̄
deus ꝓpter pcc̄a populi ip̄m deum maxime irritantis vole⸗
bat ppl'm iſrl'iticum delere ſeu ꝑcutere in peſte·moyſes ꝓ eis
interpellans ad deum ſibi rep̄ſentabat huiꝰōi vias mīe ſue
quas alias ſibi reuelauerat ſic dicens·Dominē longanimis
et multe mīe auferens iniquitatem et ſcelera·Et infra di⸗
mitte obſecro peccatū ppl'i tui huiꝰ ſm magnitudinem mīe
tue·Et ſubdit infra·Dixitqꝫ dn̄s·dimiſi iuxta verbū tuuꝫ
Ex quo patꝫ ꝙ ad dimiſſionē pcc̄oꝝ ſeu ſcelerū ꝑ deum non
requirit̄ niſi ſola miſericordia diuina·non ergo requirebat̄
meſſiam veniſſe ad paciendū dura ſeu aſpera vt deꝰ dimit⸗
teret ſcelera atqꝫ peccata·ſꝫ ſolū ſuffeciſſet oracio ipiꝰ meſſie
ꝓ populo·ſicut et moyſes in hyſtoria ſup̄dicta legit̄ feciſſe·

Paulus· Verum eſt in dubio ꝙ hoc miſ
terū de quo agimus·ſ·de modo redemptōis hūane ꝑ xp̄m ē
valde remotū a nr̄o naturali ingenio ſeu intellectu cuꝫ ſit
oīno ſuꝑ naturā·et iō auctē ſacre ſcripture fundari oportet
illud qd̄ veritas fidei nr̄e in hoc tenet·Ea enī que ex ſola di
uina volūtate ꝓueniūt ſup̄ oīe debitū creature ſic̄ miſterū
redemptōis de quo agimꝰ nobis īnoteſcere nō pn̄t niſi q̄nꝰ
in ſacra ſcriptura tradant̄·ꝑ quam diuina volūtas nobis
innoteſcat·Idcirco in p̄mis recurrendū eſt ī hoc ad ſcriptura
rum ſcrutiniū loquenciū de redemptiōe ſeu de modo redemp⸗
tionis populi dei ꝑ meſſiam·qd̄ cum in ſcripturis īuenimus
īueſtigāde ſunt rationes que ꝓ hūana fragilitate reꝑiri poſ⸗
ſunt ad ꝯgruitatē ſeu ꝯuenienciā modi redemptōis ꝑtinētes
vt ſic rationes humane ſint conſone ſcripturaꝝ teſtimoniis

Saulus· Placet michi vt iſtū ordinem
teneas in hac materia·ſ·vt p̄mo oſtendas ꝑ ſacras auctes

si tamen potes istum modū redemptōis quē psupponis videlicz q messias pmiss⁹ redemptur⁹ erat populū a peccato paciendo ab hominib⁹ dura et acerba · non aūt vincendo corpalit aduersarios · hoc enī reputo tam remotū a ratione naturali humana q non nisi diuina auctē clara et expssa debet a prudenti viro dignū fide existimari · Si aūt hoc poteris ex sacris eloquijs ostendere qd tamen non credo · tunc poterimus ad rationes congruitatis seu cōueniēcie procedere ·

¶ Capitulū · vij · in quo ostendit q ille filius dei de quo loquit ysa · capitl'o · liij · p totum et in fine pcedentis capitl'i est verus messias · non autē ppl's iudeorū sicut Rabi sal' · false finxit · et q ex illo capl'o cum fine pcedētis habent · xj · oclusiones plane tradite que pprie messie nr̄o applicant qua non p potenciā armoz alios vincendo · sz poci⁹ paciendo et moriendo suos redemit a suitute peccati · nō aūt a suitute corporali humana · V Paulus · V

Quod messias redemptur⁹ a peccato erat ppl'm nō vincendo corpaliter adūsarios · sz poci⁹ paciēdo ab eis crudelia et acerba vsqz ad mortez inclusiue satis declaratur ab illo euangelico pp̄heta ysa · liij · capl'o in quo locuturus de hac materia que vt tu asseris et verū ē · est valde remota a naturali ratione humana sic dicere incipit · Quis credit auditui nr̄o · q · d · vix vel raro credibile est hoib⁹ psertim luce fidei carentib⁹ illa que dictur⁹ sum de messia pdicto qd impletū fuit psertim in iudeis qui p maiori pte nō crediderūt misteriū passionis de quo hic ait pp̄ha · nec hodie vt video credunt · vnde recte pp̄heta in exordio annūciatōis hui⁹ misterij incipit · Quis credit auditui nr̄o · fides enī est ex auditu · vnde uestri doctores sepe dicunt de hijs que p traditōnes antiquoz recipiūt q ex ore audit⁹ didicerūt · Que autē sūt illa tam difficilia ad credenda declarat plane in hoc loco et pncipalit illa que de messia de quo agit sunt i pposito nostro attendenda · V Saulus · V Ex illo capitl'o ysa · s · liij · non potes fundare intentū tuū · non enī ibi loquitur pp̄ha de messia put tu psupponis · sz poci⁹ loquit ad lr̄am de ppl'o iudeoz de q loquit qi de vno hoie · sicut exo · iiij · dicit · fili⁹ meus pmogenit⁹ isrl' · Sic enī expoit Rabi sal' · expositor nr̄ applicādo oīa que in hoc capl'o otinent · s · languores

plagas despect⁹ ignominiã et huiõi · p̄p̄l'o iudeoꝝ ĩ captiuita te hodierna existenciũ · nõ aũt ad messiã · et ideo sinistre de hᶜ capitl'o sumis ɔtra me argumentũ · V. — Paulus · L —

Cꝑ capl'm supradictum · s · ysa · liij · intelligat̃ de populo iudeorum in hodierna captiuitate existenciũ · nõ solũ lr̃a non patit̃ · sꝫ etiã est inconsonũ tuoꝝ antiquoꝝ expositoĩbus · tuus enĩ Rabisal' · et alij mĩn⁹ bene intelligentes hãc falsã finxerunt expositionẽ vt misteriũ passionis saluatoris nr̃i qd ĩ hoc capl'o plane tradit̃ occultare seu offuscare possint · Cꝑ aũt nõ ɔsonet p̄dicta falsa expositio antiquoꝝ tuoꝝ veris assertionibus patꝫ ex iam dictis nam ut sup̄ tibi dixi in trãslatione caldaica jonathe que vt nosti equalis ẽ auctĩs textui · eo ꝙ talmudia antiqui cõiter tenẽt translationẽ traditam fuisse ab aggeo · zacharia · et malachia p̄phetis oppositũ manifeste ɔtinet̃ · Nam super illud verbũ · Ecce intelliget s̃uus me⁹ · qd est in fine p̄cedentis capituli · et ɔtinuat̃ cum capitl'o sup̄dicto · s · legis translatio sup̄dicta hꝫ · Ecce intelliget seruus meus messias · vnde manifestũ est s̃m p̄dictam trãslationẽ ꝙ capl'm istud de messia loquit̃ · non aũt de populo iudeorũ · Idem patꝫ p̄ talmudicos expositores qui de excellẽcia illi⁹ serui dei de quo dicit̃ · Exaltabit̃ et eleuabit̃ ⁊ sublimis erit valde · dicunt ꝙ ille s̃uus dei · s · messias de quo in hoc capitl'o p̄pha loquit̃ · erit exaltat⁹ et eleuat⁹ et valde sublimis pl⁹ q̃ꝫ abrahã et moyses · et pl⁹ q̃ꝫ angeli qui deo ministrãt ut largius tibi supra cum de excellencia redemptoris ageretur p̄posui · qd vt manifeste vides nullo modo posset verificari de p̄pl'o iudeoꝝ · vnde expositio Rabisal' manifeste est inɔsona dictis antiquoꝝ tuoꝝ · et p̄ ɔñs debes eam repudiare et reputare falsam et ficticiam ratione p̄dicta · V. — Saul⁹ ·

¶ Licet translator Caldaicus et etiam alij talmudia antiqui exponãt hoc capl'm · s · ysa · liij · de messia intelligi · veruꝫ tamẽ ex quo habeo tantũ doctorem sic Rabisal' · asserentem oppositũ sufficit michi satis ad euacuandaꝫ rationem tuam contra me ex hoc capl'o · adhereo enĩ in hui⁹õi expositõe dictis Rabisal' · V. — Paulus · V. — Euasio tua nullo modo habet hic locum · tum quia dicta Rabisalomo · nullo modo habent equalem auctẽm sicut translatio Caldaica q̃ s̃m oẽs tuos a tribus p̄phetis fuit tradita vt dictũ est · nec etiam sicut antiqui talmudiá quoꝝ vnus de expositoribus

fuit Rabisal· ꝓut est manifestū et notoriū in oībus scolis
iudeoꝝ· vñ aliq̄ magis moderni q̄z Rabisal· dimissa falsa
sui expositione in hoc loco secuti sunt translationem caldai-
cam et expositionē suoꝝ antiquoꝝ· tum quia verba suꝑdicti
capitl'i nullo modo tollerant huiꝰōi falsam et fictam Ra·
sal· expositionē· ¶ Saulus· ¶ Volo audire a te
prius qui sunt illi moderni expositores nr̄i qui dimissa expo
sitōne Rabisal· sequunt caldaicam trāslationē ꝛ antiquo
rū expositionē· et ꝯsequent ostende michi que sunt verba in
ꝑdicto capitl'o contenta· que expōnez Rabisal· nullo mo-
do possent tollerare vt asseris. ¶ Paulus· ¶
¶ Rabimoyses Gerūdeñ· in sua glosa suꝑ geñ· xxix· dicit
sic· Rex messias habet dare cor suū ad petendū miseratōes
ꝑ israhel· et ad ieiunandū ꝛ humiliandū se ꝑ eis· sic scriptū
est ysa· liij· Ipse aūt wlneratꝰ est ꝓpter iniquitates nostras
attritꝰ est ꝓpter scelera nostra· hec ille· Ex quo habes mani-
feste ꝙ hoc capitl'm ſm ip̄m doctorem loquit de xp̄o ad lr̄am
Sic et translator caldaicus et alij expositores exposuerunt·
non aūt de populo iudeoꝝ vt Rabisal· fingere voluit·
¶ Saulus· ¶ Declara michi que sūt verba in capl'o
suꝑdicto cōtenta que nullo modo possunt tolerare· ꝙ capi-
tulū illud itelligat de toto populo iudeorū ꝓut Rabisal·
exponit· ¶ Paulus· ¶ Omissis alijs que ad hoc
faciunt eo ꝙ forte non de nccītate ꝯcludant· tria tamen con
tinent in ꝑdicto capl'o que nullo modo applicari pñt populo
iudeoꝝ in hac captiuitate existenciū· quoꝝ vnū ē ꝙ populus
iudeoꝝ licet multiplicit sit wlneratus et attritꝰ in hac capti-
uitate· non tamē hoc patit ꝓpter iniquitates genciū seu ꝓpt
scelera eoꝝ· ita ut gentes recipiant a deo salutem seu veniā
ꝓpter merita iudeorū talia a gentibus paciencū· hoc eni nō
solū est manifeste falsū cum sit ꝯtra diuinā iusticiā ſm quā
deus reddidit vnicuiq̄z ſm oꝑa sua· sed etiam est ꝯtra men-
tem oīm expositoꝝ tuorū· Ipi eni nemine discrepante credūt
ꝙ gentes que mō supprimūt seu affligunt ꝑpl'm iudaicum in
hac captiuitate finaliter sūt ꝓpter hoc puniēdi ꝑ deum de quo
intelligit· alias intelligūt illud iohelis vltimo· Congregabo
om̄s gentes et educam illas in vallem josaphat· et discep-
tabo cum eis ibi suꝑ ꝑpl'o meo et hereditate mea isrl' q̄s dis
perserunt in nacōibus· et terram meam diuiserunt· et super

populū meū miserunt sortem. Cum igit̄ ꝓpheta testat̄ de s̄uo dei de quo hic loquit̄. ꝙ liuore suo alij sūt sanati. ⁊ ꝙ dominꝰ in eum imposuit iniquitatē. s. penam oīm alioꝝ. s. hoīm sequit̄ ꝙ nō loquit̄ ꝓpheta hic de ꝑpl'o iudeorum ꝑ cuiꝰ penas alij nō saluant̄. sȝ pociꝰ puniunt̄. Item scd̄o de isto seruo dei testat̄ ꝓpheta ꝙ iniquitatem non fecit nec īuentus est dolus in ore eius. qd̄ non solū de iudeis est manifeste falsum vt patet ꝑ euidenciaȝ rei eo ꝙ oīs ꝓ maiori ꝑte sint pleni vsuris et iniquitate et dolo. sȝ etiaȝ ꝑ auc̄teȝ sacre scripture habetur manifeste ꝙ in hac captiuitate sūt ꝓpter peccata ꝓpria eorū et ꝙ si de peccatis eoꝝ peniterēt et ꜿuerterent̄ ad deum statim essent redempti. vt habet̄ exp̄sse deutro. xxx. etiam s̄m exposicōnem tuorum hoc est etiam ꜿtra mentem doctorum tuorū qui p̄supponentes ꝙ in hac captiuitate sunt ꝓpter magnum peccatum seu magna peccata. Inter se inquirant quod sit illud peccatū vel que sunt illa peccata. vnde aliqui dicunt sic̄ Rabisal'. licȝ irracionabilit̄ ꝙ ꝓpter peccatū vituli in deserto fabricati. De quo habet̄ exodi. xxxiij. alij vero dicunt ꝙ ꝓpter varia pc̄ta singuloꝝ. alij dicunt ⁊ forte veriꝰ si recte intellexissēt vt infra deo dante patebit. ꝙ pc̄tm ꝓpter quod sunt in hac captiuitate nō est eis notū seu reuelatū. sȝ occultum. Sed quicq̄d sit de istis manifestum est ꝙ oīs ꜿcordant ꝙ populꝰ iudeoꝝ non est sine peccato seu iniquitate. nec ꝓpt̄ aliaꝝ gencīū pc̄ta. sȝ ꝓpt̄ sua ꝓpria. Et sic habet̄ ꝙ s̄uus dei de quo loquit̄ ysaias. qui sine peccato ē. non potest intelligi de populo iudeoꝝ. sȝ de aliquo dei s̄uo qui est oīno immunis a peccato. Item tercio de isto seruo dei ꝓpheta in fine huiꝰ capitl'i dicit. ꝙ ꝓ transgressoribus exorauit qd̄ non potest intelligi de populo iudeoꝝ qui solū nō orat ꝓ gentilibꝫ. ymō cottidie orat ꝓ destructiōe Romani imperij et p̄sertim ꝓ destructione eccl'ie xp̄i et discipuloꝝ eiꝰ. vt patet ꝑ quādam oracioneȝ que cottidie ab eis dicit̄ in suis synagogis in qua inter quedam alia exp̄sse dicit̄. oīs heretici subito pereant. que verba Rabisal'. Rabimoy. et ceteri sic exponūt. Isti heretici sunt discipuli nazareni. vide ergo si de talibus pōt verificari illᵈ ꝓ transgͤssoribꝫ exorauit. Ex quibꝫ habes manifeste ꝙ seruꝰ dei de quo loquit̄ ꝓpheta in p̄dicto capl'o. non est populꝰ iudeorū. nec aliquis iustus. quo alius iustus creatꝰ sit maior. sȝ aliq̄s dei seruꝰ qui angelos et ceteros seruos dei in digtate

precellit· vnde et de xp̄o predixit· exaltabitur et eleuabitur et sublimis erit valde· ꝓut sup̄ allegatū est iuxta expositio-nē duorū doctorū qui hec verba exponūt sic· exaltabit̄ supra abraham· et eleuabit̄ sup̄ moysen· et sublimis erit valde su-per angelos deo ministrātes· qui quidez filius dei ꝑ vulnera et af-flictiones et mortez quas passurꝰ erat ceteros a peccatis et a penis peccati erat redempturꝰ ut testat̄ manifeste ꝓpheta ī hoc capl'o dicens· vere languores nostros ip̄e tulit· ⁊ dolores ipse portauit· Item vulneratus est propter peccata nostra· attritus est ꝓpter scelera nr̄a· disciplina pacis nr̄e sup̄ eum· et liuore eiꝰ sanati sumꝰ ⁊ sic de aliis· Ex contentis igit̄ ī hoc capl'o cum fine p̄cedentis capitl'i ip̄i īmediate ꝯiuncti inter alia ad materiā nr̄am ꝑtinencia māifeste habes· xii· Primū est ꝙ iste redemptor filius dei excellēcior est ceteris sanctis· tā in celo q̄z ī terra existētibꝫ· de quo dicit· exaltabit̄ ⁊ eleuabit̄ ⁊c̄· ꝓut ꝑ duos doctores expositū est· Scdm̄ ꝙ ip̄e fuit in suo exordio ꝑuulꝰ et humilē ortū habens· de quo dicit· ascendit sicut virgultū et sic̄ radix de terra sitienti· Terciū est ꝙ in suo ꝓgressu fuit despectus et quasi ad nichilū reputatus· de quo dicit· despectū ⁊ nouissimū viroꝝ ⁊c̄· vnde nec reputaui-mus eum· Quartū ꝙ fuit vulneratꝰ ꝓpter iniquitates nr̄as s· tollendas· vnde dicit· Et liuore eiꝰ sanati sumꝰ· et infra· iustificabit ip̄e iustus filios meos m[illegible]tos· et iniquitates eoꝝ ip̄e portabit· Quintū ꝙ om̄s iusti p̄ter ip̄m de lege cōi erra-uerunt a via salutis· et ip̄e oēm iniquitatez portauit· s· quo ad penas· de quo dicit· Om̄s nos quasi aues errauimꝰ et deꝰ imposuit in eum iniquitates oīm nr̄m· Sextū ꝙ has penas siue dolores vsqꝫ ad mortem inclusiue voluntarie et paciēt̄ sustinuit· de quo dicit· oblatꝰ est quia ip̄e voluit et sicut ouis ad ocasionē ducet̄ et quasi agnus coram tondente ⁊c̄· Septi-mū est ꝙ totū hoc fuit ꝓpter scelus populi· ip̄e tamē mundꝰ erat a peccato· vnde dicit· ꝓpter scelus populi mei ꝑcussi eum Et infra· qui peccatū nō fecit nec inuentꝰ est dolus in ore eiꝰ Octauū ꝙ ip̄e filius dei debebat habere victoriā et forciū spo-lia diuidē eo ꝙ tradiderit in mortem aīam suā· de quo· Ideo disparciaꝫ ei pl'imos et forciū diuidet spolia ꝓ eo ꝙ tradidit morti aīam suam· Nonū ꝙ ip̄e erat reputandꝰ malefactor seu sceleratꝰ· de quo dicit· Et cum sceleratis reputatꝰ ē· Deci-mū ꝙ iste filius dei ꝑ mortem et alia que tollerauit licet oīa

peccata sufficient̃ sustinuit· nõ tamẽ oĩm effectiue· ꝫ multoꝝ·
Vnde dicit· Et ip̃e pc̃m multoꝝ tulit· Videamũ ꝙ tanta
fuit caritas hui⁹ s̃ui dei ꝙ etiã ꝓ suis aduersarijs et affligen
tibus ip̃m atqꝫ occidẽtib⁹ deum orauit· de quo subdit· et pro
trãsgressorib⁹ rogauit· Quodeamuꝫ ꝙ ista que in hoc capl'o
tradunt̃ sunt valde remota a naturali ingenio· de quo dicit
quis credidit auditui nr̃o vt sup̃ expositũ est· q̃ quidẽ om̃ia
et singl'a ꝑpte applicant̃ vero messie nr̃o si diligenter fueris
scrutat⁹ gesta sua tam in vita q̃ꝫ in morte· habes ergo ex cõ
tentis in p̃dicto capitl'o qd̃ tibi dixeraꝫ· s· ꝙ verus messias
non per potenciam armoꝝ alios vincendo et superando· ꝫ paci
endo et moriendo suos erat redemptur⁹· et hoc a s̃uitute pc̃i
non autem a subiectione seu s̃uitute humana·

¶ Capitl'm· viij· in quo ostendit̃ ꝙ licꝫ deus potuisset hoiem
redimẽ a peccatis sine passione et morte xp̃i· non tamen ex
hoc dicendũ est ꝙ frustra hoiem ꝑ xp̃i passionẽ redemit·

Saulus·

VIdeo intentũ tuũ fundari in dictis ysaie capl'is sup̃
dictis· que quidẽ capitl'a si de vero messia intelligan
tur· ꝓpositũ tuũ videt̃ aliqualit̃ fundari in auc̃te· sed
quia in sup̃dictis dixisti ꝙ p⁹ q̃ꝫ ꝑ scripturaꝝ scrutiniũ de re
demptione seu modo redemptõis populi ꝑ messiaꝫ loquenciũ
inuenissem⁹ auc̃tem sufficientẽ ꝙ ꝯsequenter erant inuestigã
de rationes q̃ntum ꝓ humana fragilitate reꝑiri possunt ad
ꝯgruitatem seu ꝯuenienciam modi redemptionis in scriptu
ris inuenti ꝑtinentes· vt sic rationes humane scripturarum
testimonijs cõsonarent· Idcirco ad p̃ns ꝓcedenduꝫ videt̃ ad
rationes· Circa qd̃ audeo tibi dicere ꝙ p̃dict⁹ modus redẽp
tionis quem tu vis approp̃are ad verũ messiam· s· ꝙ paciendo
et moriendo suos esset redemptur⁹ a peccatis est nõ solũ incõ
sonũ· ꝫ oĩno repugnãs dictamini naturali humane rõis·
qd̃ patꝫ multiplici ratione· Et p̃mo ꝑ ꝯsideratonẽ diuine oĩ
potencie· Constat· n· ꝙ deus ꝑ suam oĩpotenciam om̃ia pot̃
sine medio facere que cum aliquo medio facit· Dicit̃ eni in
ps̃· Om̃ia quecũqꝫ voluit dñs fecit· Cum ergo potuit redi
mere ppl'm suũ a peccatis sine hoc ꝙ seruus dei tam exalta
tus et sublimis pateret̃· frustra ergo ꝑ mortem messie om̃s
saluauit cum sine hoc eos saluare potuisset· In naturalib⁹

enī operibꝯ que a deo sūt ordinata frustra. dicat̄ fieri ꝑ plura
qꝺ potest fieri ꝑ pauciora iuxta sn̄iam phī · et silr̄ ī huiōi di:
uinis opibus est dicendū que opa diuina sūt tanq̄ȝ a deo cre
ta mota et regulata · ¶ Paulus · ¶ Cōcedo tibi
ꝙ deꝰ potuit saluare populū suū a pctīs sine hoc ꝙ xp̄s mor
tem pateret̄ · potestati enī diuine cūcta subiacent · vnde ysa ·
lix · Ecce non est abbreuiata manꝰ dn̄i vt saluare nequeat ·
Sed hoc ītelligendū est simpl'r et absolute nulla p̄suppōe fac
ta · sꝫ ex aliqua suppōne ꝓposita aliter est dicendū · Si enī sup
ponat̄ ꝙ ſm dei p̄sciām seu dispōneȝ que cassari nō pn̄t deꝰ
erat saluaturꝰ populū ꝑ mortem xp̄i · hac suppōne facta nō
erat simul possibile xp̄m nō pati et hoīem alio mō q̄ȝ ꝑ eius
passionem liberari · volūtas enī diuina seu eiꝰ consiliuȝ in sui
dispōne non fallitur · teste ps̄ · Consiliū aūt domi in eternuȝ
ꝑmanet Cum autē in scripturis diuis ꝑ quas voluntas dei
nobis īnotescit p̄nunciatū est ꝙ deꝰ ꝑ morteȝ messie seu xp̄i
suū populū erat saluaturꝰ · vt sup̄ ostn̄sum est · ꝑ ꝯn̄s impossi:
bile est ꝙ aliter eos saluaret · imposibile dico non simpliciter
sꝫ ex suppōne p̄dicta · ¶ Saulus · ¶ Licꝫ verū est ꝙ
ꝓuidencia diuina in seipa ꝯsiderata non fallit̄ cum hoc · tamē
stat ꝙ diuina ꝓuidencia nō omibus rebꝯ necc̄itatē imponit ·
quedam enī res nō necessario sꝫ contingent̄ eueniūt · Et ideo
in talibꝯ scriptura reddit rōnem de aliquibꝯ medijs quibus
aliquos effectꝰ deus ꝓducit cum posset tales effectꝰ sine tali:
bus medijs ꝓducere · Legit̄ enī exo · xiij · Cum emisisset pha
rao populū non eos duxit deus ꝑ viam terre philistim que
vicina est · reputās ne forte peniteret populꝰ si vidisset ad:
uersum se bella ꝯsurgere et reuerteret̄ in egiptū · Circa quod
attende ꝙ nō dixit scriptura · non eos duxit deus ꝑ viā ter:
re philistim · quia sic fuerat a deo dispositū · sꝫ reddit rationē
dicens · ne forte peniteret populꝰ · Ex quo patꝫ ꝙ in huiꝰōi
effectibꝯ ꝓcedentibus a diuina volūtate cōtingencia manet ī
rebus ratione cuiꝰ querenda est ratio de medijs quibꝯ deꝰ ef:
fectꝰ ꝓducit · et nō sufficit dicē ꝙ talit̄ fuerat a deo dispositū ·
poterat enī deꝰ de talibus aliter ab eterna disponē · vnde ī ꝓpo
sito licꝫ ab eterno a deo fuisset dispositum ꝙ ꝑ mortem messie
populū saluaret vt tu asseris · adhuc restat querendū de rōe
huiꝰ dispōis · cum sine hoc saluare potuisset ut dictuȝ est · ab
eterno enī disponere potuit deꝰ ꝙ sine morte messie populus

a pctis redimeret· et sic videt q frustra mortuus fuit messias pter salutem pli· In nalibus eni opibus que a deo sunt ordinata cior dicit q frustra fit p pl'a qd potest fieri p paucio ra· Paulus· In nalibus operib9 tunc verum est q frustra fit p plura qd potest fieri p paucioza quado aliqd eque bene fieret p paucioza sic fit p plura· Sed cum contingit q aliquid ouenienci9 seu pfeca9 fit p pl'a q3 p paucioza fieret tunc sepe natura facit p plura qd p paucioza potuisset fieri· sicut duos oculos in aiali ad videndu bm natura format· cum tame tantu p vnu oculu aial possit videre· et sic i alijs opibus nalibus· vnde illa regl'a seu dictu regulare in quo dicit q frustra fit p plura qd potest fieri p paucioza· intellige dum est si ita coueniente p paucioza fieret sic p pl'a· no aute cum ouenienci9 fit p plura q3 p paucioza· Et ideo in pposito nro quia mors xpi fuit ouenienctoz mod9 liberandi homiem a peccato q3 si deus sua volutate hoiem liberasset· Idarco no est dicendu q frustra p mortem xpi de9 hoiem liberauit·

¶ Capitl'm· ix· in quo ostendit q modus liberationis pli dei a pcto p passione et morte xpi fuit ouenientior ex pte dei liberantis q3 si p solam diuina miam populu3 liberasset·

Saulus·

Attende michi quomo iste modus liberationis populi s· p mortem messie sit ouenienctoz q3 si deus solu sua ppria mia hoiem liberasset· Paulus·

¶ Q iste modus liberandi populu a peccato p mortem xpi sit ouenienctor q3 si de9 sola mia ul' sua voluntate pl'm liberasset· pat3 trib9 roib9 quaz pma sumit ex pte dei liberatis Scda sumit ex pte xpi seu messie p que facta e liberatio seu redeptio· Tercia vo ex pte hois liberati seu redepti· Ex pte ei dei attendere debes q de9 cui9 opa sunt pfecta in omibus sui9 opibus psertim in hijs que sunt circa gubernacoem generis humani relucet simul sua mia et iusticia· vnde ps· Vniuse vie dni mia et veritas· i· iusticia· Ratio aut hui9 apud nostros doctores ad plenu deducit· Sed quia auctes eoz non re apes allegabo tibi duos· Tui eni doctores antiqui coiter tenent q deus p duas mensuras seu pprietates quas vocant midoch mundu gubernat· s· p mensura3 seu pprietate iusticie seu iudicij qua dicunt significari i sacra scriptura vbicuq3

ponit̃ hoc nomẽ heloym · Et ꝑ mensuram seu ꝓprietatẽ mi
sericordie quã dicunt significari vbi ponit̃ adonay · quo p̃
supposito sup̃ illud verbum geñ · iij · emisit eum · s · adam dñs
deus · s · de orto voluptatis ad excolendum terram ꝛc̃ · Dicit
Rabi iosue cum mida · s · cum mensura seu ꝓprietate iusticie
et mĩe creauit de⁹ adam · et cum ꝓprietate iusticie et mĩe dedit
ei p̃ceptum sil'r · cum ꝓprietate iusticie et mĩe eiecit eum · hec il
le · Cui⁹ ratio fundat̃ in hoc ꝙ tam in creatione ipi⁹ ade q̃ȝ i
p̃cipiendo ei · q̃ȝ etiam in eiectione ipi⁹ ponunt̃ hec duo noĩa
diuina · s · adonay qḋ significat mẽsurã seu ꝓprietatem mĩe ·
et heloym qḋ significat mensurã seu ꝓprietatem iusticie · In
creacõe eñi ade legit̃ · formauit de⁹ hoĩem de limo terre et ĩspi
rauit ĩ faciem ei⁹ spiraculũ vite geñ · ij · In p̃cipiendo ei etiã
dicit̃ · p̃cepitq̃ȝ dñs de⁹ ei ex omĩ ligno ꝛc̃ · Et in ei⁹ eiectione
legit̃ geñ · iij · Emisit eum dñs de⁹ de orto voluptatis · Ex q̃
patȝ ꝙ cum mensura seu ꝓprietate iusticie et mĩe de⁹ creauit
adam · Sil'r cũ eisdem ei p̃cepit · et cum eisdem eũ eiecit de pa
diso · Idem ergo dicendũ est de ipi⁹ ade et totius gñis huma
ni recõciliatõe · que ꝑ xp̃m seu messiam erat fienda · s · ꝙ non
ꝑ solam mĩam vtputa ꝑ solam diuinã volũtatem parcen
do seu remittendo peccata erat fienda recõciliatio · sȝ cum hoc
ꝑ mensuram seu ꝓprietatem iusticie · s · satisfaciendo ꝓ offensa
in deo cõmissa · que quidẽ satisfactio facta fuit ꝑ mortem et
passionẽ xp̄i · ꝓut ysaias declarat in capl'o allegato dicẽs ·
in ꝑsona generis humani oẽs nos sicut oues errauim⁹ · ꝛ
de⁹ posuit in eo iniquitates oim nostꝝ · Et sic patȝ ꝙ hic mo
dus liberandi hoĩem ꝑ mĩam et iusticiam cõformior est · et ꝑ
ɔñs cõueniencior diuine gubnacõi ex ꝑte dei liberantis q̇ to
tum mũdum et p̃sertim gen⁹ humanũ ꝑ mensurã se[u] ꝓprie
tatem iusticie et mĩe gubernat vt dictũ est · Saulus ·
Multa hic inuoluis quoꝝ quedã indigent vlteriori de
claratõe · quedam vero sũt vt credo indeclarabilia · quia nul
lam vident̃ cõtinere rationẽ · Paulus · Ostẽde
michi p̃mo que sũt illa que indigent vlteriori declaratõe ·
et deinde ꝓcedem⁹ ad illa que dicis indeclarabilia · vt nõ cõ
fuse sȝ distincte ꝓcedam⁹ · Saulus · Manifeste
req̇rit declarationẽ illud dictũ doctoris nr̃i dicentis · ꝙ cum
mensura seu ꝓprietate iusticie et mĩe de⁹ creauit adam · Sil'r
cum eisdẽ ꝓprietatib⁹ dedit ei p̃ceptũ · et cũ eisdem ꝓprietatibus

euȝ de paradiso eiecit· Creatio enī p̄mi hoīs nullo mō videᷣ
ad iusticiam ꝑtinere· ſȝ ad solam mīam· cum nulla merita
ipiꝰ ade p̄cesserint ante sui crationē quibꝫ deus ex debito iusꝫ
ticie eū debuisset creare· In p̄cepto etiā dei dato nō videnᷣ ap
parere iste ꝓprietates· In eiectione aūt de ꝑadiso non videtur
aliqua ratio mie apparere· ſȝ solius iusticie cū illa eiectio fuit
penalis et de iusticia ꝓcedens· non aūt de mia vt patet·
¶ Paulus· ⸗ Dicta doctoris tui p̄allegata veritateȝ
tenent etiā in quolibet oꝑe diuino· In quolibȝ enī tali inue:
niᷣ mia et iusticia ꝓut patȝ in auctē psalmiste p̄allegata·
ſȝ restringendo nos ad p̄dicta tria de quibꝫ doctor tuus loquí
tur· ſ· de creatōe ade et de p̄cepto ei dato et de eiecōne eiꝰ de pa:
radiso· manifeste reꝑies in quolibȝ eorū p̄dicta duo inueni
ri· In creatione enī p̄mi homis sicut et in creatione cuiꝰlibȝ
rei· licȝ non p̄supponaᷣ aliqđ meritū in creatura· p̄supponiᷣ
tamē aliquid in dei cognitione in qua oīa eternaliᷣ p̄ exis:
tunt· et ꝫm hoc saluaᷣ ibi ratio iusticie· inq̄ntum res inesse
ꝓducunᷣ ꝫm qđ ꝯuenit diuine sapiēcie et bonitati· saluatur
etiā quodamō ratio mie inq̄ntum res sine meritis p̄cedentibꝫ
ex nō esse inesse ꝓducunᷣ· In p̄cepto aūt dato ade ratio mie
satis apparet· inq̄ntum sibi data fuit licencia edendi de oīı
ligno ꝑadisi· Ratio aūt iusticie apparet in ꝓhibendo euȝ sub
cōminatōe pene mortis de esu ligni scīe boni et mali· In eiec
tione aūt de paradiso licȝ nō appareret mia dei totaliᷣ relax:
ans pcc̄m· apparet tamen mia alleuians dum circa cōdignū
punit· pcc̄m enī ade ex ꝑte obiecti· ſ· dei ī quē offensam com
misit cuiꝰ excellencia est infinita quodamō est infinitū· ꝫm
qđ infinitū quodāmodo penam meruerat· vnde solū eiciendo
eum de paradiso misericorditᷣ eum puniuit· ſ· citra ꝯdignū
Ex quibꝫ patȝ ꝙ modꝰ liberandi hoīem a peccato ꝑ iusticiam
et mīam ꝯuenienćior modus est ex ꝑte dei liberantis q̄ȝ si per
solam mīam liberasset eum inq̄nꝰ iste modꝰ ꝯformior est ce
teris modis quibus deꝰ gubernat mūdum· et etiam quibꝫ p̄:
muȝ hoīem gubernauit vt sup̄ dictū est· Est etiā iste modus
liberandi hoīem non solū ꝑ mīam· ſȝ ꝑ mīam et iusticiam cō
ueniencior ex ꝑte dei liberantis ad quē ꝑtinet nullū malum
relinquere inpunitū· vnde deutro· xxxii· capit̄lo· dei ꝑfecta
sunt opera et omnes vie eius iudicia· deus fidelis absqȝ vlla
iniq̇tate iustus et rectus est· Et quo pateȝ ꝙ ad ꝑfectionem

omniū opeꝝ operū ptinet vt iusticia exerceať absq; vlla iniq̄tate
qḋ non fieret si peccatū hoīs sine satisfactione iusticie totaliť
relaxaret· ¶ Paulus· ¶ Video declarationem
tuā satis ꝯgruam seu ꝯuenientē ad dicta doctoris nři ī hoc
s· ꝙ p mensurā et ꝓpietatem iusticie et mīe deus hoīem guber=
nat· ex quo satis videť sequi ꝙ redemptio seu liberatio ppli a
peccato ꝯueniencior est p iusticiam et miam q̄ȝ p solā miam
vt iā diu dixisti· Sȝ adhuc restat tibi vt declares illud qḋ p̄
suppōis qḋ meo iudicio est indeclarabile· s· q̄uo p morteȝ xp̄i
seu messie fuit facta satisfactio ꝓ offensa ī deo cōmissa a to=
to pplo· hoc enī mā̄ifeste videť inconsonū dictamī cui⁹cū q;
nālis rōnis ꝓpť tria· p̄mo· Nā nulli satisfit p maioreȝ offē=
sam sibi illatā· verbi gracia· si aliquē regem vl' pn̄cipē suus
subdit⁹ offendit furando seu rapiendo bona sua· manifestuȝ
est ꝙ non satisfacit sibi de tali offensa p hoc ꝙ p⁹ea cōmittit
in eum seu in suis iniuriā pcuciendo seu offendendo aliquem de
magnatib⁹ suis· hoc enī magis addit in p̄ma offensa q̄m de
ea minuit· Cum igiť occidere xp̄m seu messiam qui excellen
cior est in dignitate et s̄ctitate· nō solū hoīb⁹ sȝ etiā ange
lis vt sup̄ dictū est· est ḡuissimū peccatū in quo maxime de⁹
offendiť· sequiť ꝙ p ei⁹ mortem sic pniciose et sceleriť ꝑpetra
tam nō potuit deo satisfieri ꝓ peccatis ppli· Item scḋo in sa
tisfactione requiriť equalitas quedā ad culpam cōmissā cuȝ
sit act⁹ iusticie· sȝ passio seu mors xp̄i non videť esse equalis
omibus culpis delinquēciū cum sint q̄i infinite vl' saltem ī
nūabiles· non ergo p passionem xp̄i seu messie satisfieri po
tuit deo de omib⁹ pctīs alioꝝ hoīm· Item tercio in ptib⁹ pn̄ie
req̄riť ydemptitas inť peccantē et penitentē· eiusdē enī est cō=
teri cui⁹ est peccare· Non enī valet ꝯtritio vni⁹ ad delendum
pctm̄ alteri⁹· Sil'r videť dicendū de cōfessione et etiā de satis
factione· s· ꝙ eiusdē est peccare et satisfacere et ꝯfiteri· Cum
igiť xp̄us seu messias non peccauit vt patȝ p auctem ysaie
liij· caplo p te allegatā· sequiť ꝙ ad ip̄m nō ptinuit satisfa=
cere ꝓ pctīs· sȝ pocius ad ip̄os peccantes· Ex quib⁹ bene consi
deratis videť manifeste ꝙ p mortem seu passionē messie seu
xp̄i non fuit facta satisfactio s̄m iusticiā ꝓ peccatis ppli re=
dempti seu redimendi· et sic iste mod⁹ non fuit cōueniēs vt
tu asseris ad redimēdum humanū gen⁹ a pctīs· sȝ pocius in
cōsonās oino· ¶ Paulus· ¶ Ad p̄mū respondeo

ubi ꝙ passio seu mors xp̄i vel messie dupliciť poť ꝯsiderari·
vno modo ex ꝑte occidenciū et sic ꝯcedo tibi ꝙ fuit grauissimū
peccatū ꝓut tu dicis· Alio modo ex ꝑte xp̄i pacientis seu sus:
tinentis mq̄n⁹ ex maxima caritate et obediencia passionem et
mortem sustinuit· et isto modo passio illa fuit maxime me
ritoria· vnde cum dicić ꝙ deo fuit satisfactuȝ de peccatis ꝑli
seu tocius humani gn̄is ꝑ mortem et passionem xp̄i· passio
intelligenda est ibi ex ꝑte pacientis ẜm quam fuit maxime
meritoria et satisfactoria· non aūt ex ꝑte inferenciū seu oc
cidenciū ẜm quā fuit ḡuissimū peccatū· Vnde circa hoc si bn̄
ꝯsideras potest attendi maxima mīa diuina que tante boni
tatis est vt ex passione ⁊ morte maxime facinorosa ⁊ deme
ritoria ex ꝑte cōmittenciū ex ip̄a eadem elicēt tam maximū
meritū ex ꝑte pacientis vt esset satisfactoria etiā ꝓ peccatis
crucifigenciū ip̄m· Et sic in eadem passione relucet nō solū
diuina iusticia inq̄n⁹ ꝑ eam fuit punitū sufficient pcc̄m to:
tius generis humani· ſȝ etiā mīa diuina inq̄n⁹ per eam fuit
sublatū seu dimissum pcc̄m humani generis· Ad scd̄m ve:
ro qd̄ obicis de equalitate que requiritur inter satisfactionē
et culpam tibi rn̄deo ꝙ passio xp̄i ex ꝑte pacientis ꝯsiderata
fuit maioris meriti q̄m exigeret recompensatio toci⁹ offense
humani generis· tum ꝓpter magnitudinē caritatis ex qua
paciebać· In caritate eni ꝯsistit radix toci⁹ meriti· vnde quia
maior fuit caritas in xp̄o paciente q̄m odiū in oībus offen:
dentib⁹ deū· Idcirco nō solū equaliť· ſȝ etiā supabūdanť pro
omnibus satisfecit· tum ꝓpter dignitatē vite sue quā satisfa
ciendo ponebat· que quidē dignitas excellit om̄s dignitates
humane vite ꝓut sup̄ dictum est· et ampli⁹ forte declarabić
Vnde passio xp̄i non solū sufficiēs· ſȝ eť supabūdans satis
factio fuit ꝓ toci⁹ hūani generis pcc̄o· Et in hoc etiā si bn̄ cō
siderans relucet diuina mīa simul cum eis iusticia· que quidē
diuina mīa tantā caritatē in aīam xp̄i seu messie īfudit et
tantā excellētissimā dignitatē ei cōtulit vt ei⁹ passio supha:
bundanť ꝓ omib⁹ satisfaceret et oīm dolores portaret· Iux̄
illud ysa· liij· vere languores nr̄os ip̄e tulit· et dolores no:
stros ip̄e portauit· Diuina aūt iusticia relucet in hoc mq̄ntū
non solū satisfactionē equalentem· ſȝ etiā supabundanteȝ
ꝓ omnib⁹ humani generis pcc̄is accepit· Ad terciū vero qd̄
obicis de ꝓximitate que requirić inť peccāntē et penitenteȝ

respōdeo ꝙ non est similis ratio de ꝯtritione et satisfactione
Contritio enī ꝯsistit in actu interiori ipi⁹ volūtatis ad quē
non possunt sumi instrumēta exteriora · Satisfactō vero cō:
sistit i actu exteriori ad quē pn̄t sumi instrumēta inter que
etiam cōputanē amici · vnde et vn⁹ ꝓ alio satisfacere potest
Et in hoc etiam si bene ꝯsideras manifeste relucet diuina mi
sericordia simul cū ei⁹ iusticia · diuina enī mīa relucet in hoc
ꝙ pctā hoim ꝑ solius xp̄i seu messie satisfactionē relaxauit
Juxta illud ysaie caplo allegato · Et liuore ei⁹ sanati sum⁹
quasi diceret · misericordiē habuit se deus nobiscum · quia
non ꝓprio liuore nostro sed liuore ei⁹ · s · xp̄i sanati sum⁹ · Re
lucet etiam diuina iusticia inq̄n⁹ non relinquit pctā impu:
nita s; in ipo xp̄o fuerunt penaliē inflicta · Juxta illud ca:
pitl'o allegato · attrit⁹ est ꝓpter scelera nr̄a · Saulus ·
Video te conari ad ostendendū seu suadendū ꝙ ꝑ passio
nem seu mortem messie ppl's dei erat liberand⁹ ƀm diuinam
iusticiam et ei⁹ mīam simul qd̄ non videē cōsonare dictis ꝓ
phetarum qui liberationē seu redemptionē istam qn̄q; attri:
buūt iusticie tm̄ · vt cum diaē ysaie p̄mo · Syon i iudicio re:
dimeē et reducet eam i iusticia · In qua auc̄te tm̄ iusticie di
uine attribuiē huiōi redēptio · Et infra ysa · liiij · ꝓpha de hac
redemptiōe loquēs diat · In mīa sempiterna misertus sum
tui dixit redemptor tu⁹ dn̄s · In qua auc̄te solū mīe diuine
attribuiē redemptio qd̄ nō ꝯcordat dictis tuis in quib⁹ asseris
ꝙ ꝑ pn̄iam et iusticiam simul erat fienda redemptio ·
Paulus · Auc̄tes quas allegas non sūt intel:
ligende exclusiue · q̄a si sic essent adinuicē oppposite · Si enī cu;
diaē · Syon i iusticia redimē · itelligereē syon tm̄ i iusticia re
dimeē · sic esset ꝯtra hoc quod diaē infra · In mīa sempiter:
na misert⁹ sum tui · vnde manifestum est ꝙ non exclusiue
sūt intelligenda ista dicta sicut nec poniē ibi aliqua dictio
exclusionē sonās · et ideo ex ambab⁹ auc̄tibus simul iūctis i
tentū meū infereē · Et si scrutat⁹ fueris scripturas repies ex
p̄sse ꝙ simul in mīa et iusticia erat futura redemptio ·
Saulus · Ostende michi obsecro aliquā auc̄tem at
tribuentem redemptionē tunc futuram iusticie ⁊ mīe simul ·
Paulus · Ozeas in · ij · capl'o loquēs de deo ꝑ similitu:
dinē sponsi et de populo ei cōiuncto ꝑ modū spōse diat · Erit
in die illo diat dn̄s · vocabit me vir me⁹ ⁊c̄ · infra declarās

quomodo esset ista coniunctio inter deū sponsum et eccl'iam su am seu populū suū et sponsā sic dicat· Sponsabo te i iusticia et iudicio et i misericordia et miseratōibus· Ex quo habes manifeste q coniūctio populi dei ad deū in qua consistit vera redemptio et recōciliatio tocius gn̄is humani ad deū futura erat p iusticiam et miām simul· non aūt p miām solū nec solū p iusticiam vt dictū est·

¶ Capitulū· x· in quo ondītur q modus liberatōis populi dei a pccō p passionē et mortem xp̄i fuit cōueniēcior ex pte xp̄i p quē fuit facta redemptio seu liberatio q̄m si per solam diuinam misericordiam populum liberasset·

Saulus·

Habeo mentem tuā circa hoc q modus liberandi populū a pccō p mortem seu passionē messie sit conueniencior ex pte dei liberantis q̄m si de⁹ sola sua volūtate ppl'm liberasset· Sed quia dixisti pdict⁹ mod⁹ erat etiam conuenientior ex pte messie seu xp̄i p quē facta est liberatio seu redemptio· Idcirco volo q michi ondas p auctes seu rōnes si quas habes· Paulus· Q iste modus liberacōis seu redemptōis generis humani · s· p passionē et mortē xp̄i seu messie sit conueniencior mod⁹ ex pte ipi⁹ xp̄i p quē facta est redemptio q̄ si solū p dei miām absq passione xp̄i hoc fecisset· satis patet ex duob⁹· pmo ex dignitate redemptōis actiue ipi xp̄o homi p mortē et passionē suā attributa Constat enī q xp̄us in scriptura dicat redemptor· vt cum dr̄ ysa· lix· veniet ad syon redemptor rc̄· qd cōiter exponit etiā ab expositorib⁹ nris de xp̄o seu messia qui redemptor simpl'r seu gn̄aliter nūcupat qd ad magnā excellenciā seu dignitatem ipi⁹ xp̄i ptinet· Si aūt p solam diuinā miām de⁹ hūanum gen⁹ redemisset nulla interueniente passione seu morte xp̄i nulla ratio dictaret q xp̄us inq̄ntū homo redemptor diceret· nec ei dignitas huiōi redemptōis attribueret· vnde ex pte xp̄i manifeste patet q hic modus redemptōnis · s· per suam passionē conueniencior est q̄ si fieret redemptio sine ea in q̄ntum p ipā xp̄o hui⁹ōi attribuit cālitas redemptōis gn̄alis que excellentissima est· Saulus· Redemptor toci⁹ humani gn̄is seu populi dei null⁹ est nisi deus· legit enī ysa· liiij· Ego sum dn̄s et non est absq me saluator· Et infra· hec dicat dn̄s· redemptor noster sanct⁹ isrl'· psalmista

etiam alloquẽs deum dicebat · redemisti me dñe deꝰ veritatis
Constat aũt ꝙ esse deum veritatis ꝑtinet soli deo · non autem
messie · Et ideo dignitas redemptõis gñalis soliꝰ dei est ·
Paulus · Concedo tibi ꝙ deꝰ sit redemptor oĩm
fidelũ tanq̃m ꝑ̇ma causa oĩm que fiũt in vniuerso · Sed ad
xp̃m hoiem ꝓprie ꝑtinet esse redemptorem imediate et tanq̃
ꝓximã causã sicut etiã in nãlibus homo qui generat hoiem
dicit̃ ꝓprie genitor eius · et tñ cum hoc deus est genitor tanq̃
causa ꝑ̇ma et remota oĩm · et ideo si passio xp̃i non fuisset
oꝑata redemptionem nullo modo xp̃us redemptor diceret̃ i
q̃ntum homo · sicut nec de moyse dicit̃ ꝙ fuit redemptor po-
puli isrl'itici de egipciaca captiuitate · licet fuerit mister dei in
ip̃a redemptione · Saulus · Habeo mentem tuam
in hoc · sꝫ quia dixisti ꝙ ex duobꝫ patebat ꝯueniencia huiꝰõi
redemptõis ex ꝑte xp̃i ꝑ quẽ facta est redemptio · postq̃ dixis
ti ꝑ̇mũ restat vt dicas michi scd̃m · Paulus ·
Scd̃m ꝑ qd̃ habet̃ ꝙ ꝯueniẽtior modꝰ fuit ex ꝑte xp̃i ꝑ su-
am passionẽ redimẽ humanũ genꝰ q̃m si ꝑ solam miam dei
redimeret̃ patꝫ sic · scrutando enĩ scripturas reꝑies ꝙ modꝰ
quo sancti ꝯsueuerunt deũ placare vel ab eo maximas grãs
impetrare · vel a plaga ab hostibus inferenda ꝑplm eruere · E
in obſuatione legis diuine ꝑpl'm cum deo cõfederare · vel ab
omĩbus pctĩs semel in anno ꝑplm mundare · semꝑ fuit ꝑ ob
lationẽ sacrificioꝝ ſ̃ꝑpue cũ sangne · De ꝑ̇mo enĩ legit̃ geñ ·
viij · ꝙ noe pꝰ diluuiũ edificauit altare dño · in quo holocau
sta optulit · ꝑ quã quidẽ oblatõez holocaustoꝝ placatus fuit
deus et ꝯcessit vt vltra diluuiũ in mũdo non veniret · Sequi
tur enĩ statim ibidem · odoratusq̃ est dñs odorem suauitatis
et ait dñs ad eum · nequaq̃ vltra maledicam terre ꝓpter ho
mĩes ⁊c̃ · De scd̃o aũt legit̃ geñ · xxij · ꝙ abraham postq̃ optu
lit filiũ suũ quem ex mandato dei volebat in holocaustũ of-
ferre a quo fuit ꝓhibitꝰ ꝑ angelũ · et deinde arietem ꝓ eo opꝰ
tulit in holocaustum · post huiꝰõi holocausti oblationez fuit
sibi facta repromissio ꝑ iusiurandũ ꝙ i semĩe suo bñdicerẽ-
tur omĩes gẽtes que fuit sũma grã semi abrahe ꝯcessa et to-
to generi hũano · Que quidẽ duo sacrificia tam solẽnissima
et fructuosa manifestũ est ꝙ nõ sine sangnis effusione fue
runt facta · De tertio etiam legit̃ Exo · xij · ꝙ ꝑ aspersionem
sangnis agni pascalis ꝑ postes ⁊ domoꝝ limina liberabatur

populus dei a plaga seu peste egipcijs inflicta seu inferenda
Dicitur enim ibi · videbo sanguinem et transibo vos nec erit in vo
bis plaga disperdens etc. De · iiij · et legitur exo · xxiiij · quod post da
tionem legis in eius confirmatione moyses dispersit sanguinem ho
locaustorum super populum vt confederatio inter populum et deum per legem accep
tam confirmaretur · dicit enim sic · Ille vero · s · moyses sumptum
sanguinem dispersit in populum et ait · hic est sanguis federis quod
pepigit dominus vobiscum super cunctis sermonibus hijs · De quinto
etiam legitur leuitici · xvj · quod in die expiationis de quo dicitur ibidem
In hac die expiatio erit vestra atque mundatio · ab omnibus pec
catis vestris coram domino mundabimini · Summus sacerdos intrans
sancta sanctorum semel in anno distillabat de sanguine sacrificio
rum super propiciatorium et coram propiciatorio · Ex quo patet quod per san
guinis effusionem seu aspersionem populus ex institutione diuina mun
dabatur · Ratio autem huius institutionis declaratur in capitulo seque
ti · s · xvij · vbi sic · quia anima carnis in sanguine est et ego illum
s · sanguinem dedi vobis vt super altari meo expietis pro animabus
vestris quia sanguis pro anime piaculo sit · Cum igitur in redemptio
ne populi per xpm seu messiam omnia predicta vel ipsis maiora con
currere debuerunt secundum omnes · Conuenientior ergo modus fuit
vt per aspersionis sanguinis xpi preciosissimi sacrificium humanum
genus redimeretur · que quidem aspersio per singulas aspersiones su
pradictas tanquam perfectum per imperfectum fuit figurata · quam si per solam
misericordiam dei humanum genus redimeretur secundum quod nulla esset confor
mitas seu correspondencia ad preterita sacrificia · Saulus

Contra hoc quod concludis quod conuenientior modus fuit vt per
sacrificium aspersionis sanguinis xpi humanum genus redimeretur
quam per solam dei misericordiam quedam possunt racionabiliter obici · et primo
habeo expressam auctoritatem dicentem oppositum · legitur enim ozee · vj ·
in persona dei misericordiam volo et non sacrificium quod de directo oppo
tue conclusioni · misericordia enim prout propheta testatur acceptabilior est deo
quam sacrificium · Ex quo patet quod humanum genus redimi per solam
dei misericordiam acceptabilius esset quam per sacrificium · Paulus ·

Auctoritas tua non facit contra me · Conclusio enim mea loquitur
de misericordia diuina · propheta autem loquitur de misericordia humana compa
rando eam sacrificio per hominem deo oblato · que comparatio intelligi
debet ceteris paribus sicut in comparationibus recte acceptis in
telligi debet · vnde sensus huius auctoritatis est quod misericordia humana sola sine
sacrificio accepta est deo · Sacrificium vero solum sine misericordia non est

deo acceptum· nam cum mia sit effect⁹ caritatis· sequit̃ ꝙ so
la semꝑ sit acceptabilis deo· Sacrificiū autē ꝓut est act⁹ exte
rior cū sit sine mia ē sine caritate et ꝑ ɔn̄s nō est deo acceptū
qḋ est manifeste verū et hoc nullo modo repugnat ɔclusioni
mee· hoc eni sacrificiū de quo agim⁹ cū maxima mia ⁊ cari:
tate fuit oblatū· vn̄ et deo acceptissimū· ℟ Saulus·
¶ Scḋm dicta tua passio seu mors xp̄i tui opata fuit salutē
hūani gn̄is ꝑ modū sacrificij sic̃ alia sacrificia que allegasti
i veteri testamēto opata fuer̃t aliqua bona· sȝ hoc videt̃ falsū
Nam qui offert sacrificiū aliqḋ sacrū facit ꝓut ip̄m nomen
sacrificij sonat· Illi aūt qui xp̄m occiderūt magnā ꝑpetraue
runt maliciam s̃m te· non ergo fecerunt aliqḋ sacrū· et ideo
poci⁹ debuit dici maleficiū q̄m sacrificium· ℟ Paulus·
¶ Sacrificiū passionis xp̄i ip̄e xp̄us obtulit ex maxima ca
ritate· non aūt illi sacrificiū illud obtulerūt qui eum occide
runt· ex quorū ꝑte passio fuit maximū maleficium· ℟
¶ Saulus· ℟ Conformitas seu correspōdencia quā as:
seris esse inter passionē xp̄i quā dicis esse sacrificiū ad p̄teri:
ta sacrificia veteris testam̄ti que dicis p̄figurasse hāc passio
nem videt̃ esse nulla· In sacrificijs eni veteris legis nunq̄ȝ
offerebat̃ caro hūana· quiymo talia sacrificia nephāda erāt
Dicit̃ eni in ps̄· Effuderunt sanguinem innocentē sanguinem fi
liorū suoꝝ et filiarum suaꝝ· quas sacrificauer̃t sculptilibus
chanaan· Ex quo patȝ ꝙ passio seu mors xp̄i non habet ra
cionem sacricij s̃m ɔformitatem ad sacrificia antiqua· ℟
¶ Paulus· ℟ Licet in sacrificijs veteris testamēti n̄
offerebat̃ caro humana· ex hoc nō sequit̃ qḋ non p̄figurarēt
sacrificiū passionis xp̄i· veritas eni oportet ꝙ excedat figu:
ram· nec requirit̃ ꝙ veritas et ei⁹ figura sint eiusdē sp̄ei· nec
etiam eiusdem generis· homo eni verus excedit suam figurā
in pariete depictam intantū ꝙ homo verus est aīal rōnale ⁊
est in gn̄e sub̄e· et ei⁹ figura depicta est quoddā accidēs in gn̄e
qualitatis· Et sic in ꝓposito licȝ caro aīaliuȝ non sit eiusdem
rōis cum carne xp̄i· sȝ valde ab ea distans· sufficiens tamē ē
ad carnem xp̄i figurandā· nec erat ɔueniens ꝙ tanta m̄lti:
tudo hoīm occideret̃ ad p̄figurandū mortem xp̄i sicut aīalia q̄
sacrificabant̃· Esset eni cont̃ miam ip̄ius dei qui solū xp̄m
voluit imolari ꝓ salute toci⁹ mūdi· vn̄ n̄ decebat diuinā cle:
menciam ꝙ multi homines imolarent̃ solum ad signandum

imolationem xp̄i ad quā significandū sufficiebat imolatiē aīaliū rōne p̄dicta · Ad hoc aūt qd̄ dicis ꝙ carnē humanam sacrificare erat nephandū · Juxta illud ps̄ · Effuderūt sanguinem inocentē ⁊c̄ · Rn̄deo ꝙ illa sacrificia erant nephanda ī q̄ntum fiebant ↄtra mādatum diuinū in honorē ydolorum · vnde ibidē subdit̄ · quas sacrificauerūt sculptilib⁹ chanaan · Si aūt aliqua caro humana ex mādato dei et ꝑ ei⁹ obediēciam fuisset sacrificata hoc esset deo acceptū · vt patꝫ in imolatōe ysaac geñ · xxij · que a deo fuit valde accepta et meritoria ꝓut ibidē habet̄ · ¶ Saulus · ¶ Licet abraham voluit ymolare filiū suū ex mandato dei · non tamē eū imolauit vt ibidē habet̄ · vnde ex illa imolatōe non potest sumi argumentū ꝙ imolare carneꝫ humanā de mādato dei esset deo acceptū neqꝫ meritoriū · ¶ Paulus · ¶

¶ Si volūtas abrahe circa imolationē filij ex obediēcia dei fuit meritoria vt est manifestū · opoꝫ dicere ꝙ si ipse abrahā nō fuisset ꝓhibit⁹ ꝑ scdm̄ dei mandatū ab imolatione · sed ex p̄mo mandato dei imolasset filiū ꝙ illa ymmolatio esset valde meritoria · Radix enī et fundamentū meriti in volūtate ↄsistit · dicunt enī doctores tui frequent̄ ꝙ dn̄s cor vult seu acceptat · et intelligunt ꝑ cor volūtatem hoīs in qua radix meriti p̄ncipue ↄsistit ut dictum est · ¶ Saulus · ¶

¶ Licet aliqualit̄ ostendisti ꝙ ꝑ mortem seu passionē messie ppl'S redimeret̄ a pc̄to vt videt̄ aliqualiter dicere verba ysaie · liij · hoc tamē intelligit̄ ꝑ modū satisfactōis vt iā sup̄ dixeras · sic ꝙ ille ꝑ suaꝫ passionē ꝓ alijs satisfaceret · nunq̄ꝫ tamē legit̄ ꝙ passio sua ꝑ modū sacrificij alios liberaret · ¶

¶ Paulus · ¶ In ꝓphecia zacharie vbi ad lr̄am agit̄ de p̄mo aduentu messie · etiam s̄m doctores tuos in cap̄lo · ix · vbi dicit̄ · Ecce rex tuus venit tibi iust⁹ et saluator ⁊c̄ · post q̄m dixerat · et disperdam quadrigā ex effraym ⁊c̄ · ad ostendendū ꝙ non habebat xp̄us triūphare vi armoꝝ · sꝫ miracl'orū v̇tute et doctrina pacifica · de quo dicit · Et loquit̄ pacē gētibus ⁊c̄ · In eodē ↄtextu subdit · tu quoqꝫ ī sanguine testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat aqua · q̄ quidē verba ad lr̄am dirigunt̄ ip̄i regi messie de quo ibidem agit̄ · cuiquidē messie ꝓpheta alloquēs dicit · Tu aūt ī sanguine testamēti tui · s · in sanguine tuo qui effusus est emisisti vinctos tuos · i · eduxisti antiquos patres ī limbo inferni detētos

qui dicit̄ lacus ꝓpter ei⁹ ꝓfūditatem in quo non est aqua sic̄
nec ignis infernalis· sꝫ erant ibi detenti vsqꝫ aduentum re
dēptoris· Ex qua auc̄te habes mai̅feste ꝙ messias ꝑ sangnē
suū qui dicit̄ hic sāguis testa mēti redemptur⁹ erat seu educ:
turus detentos in lacu supdicto·quiquidē sanguis testamēti
manifeste ꝑtinet ad sacrificiū qḋ cōiter in veteri lege ꝑ sang
nis effusionē ꝑficiebat̄ vt deductum est· Saulus·
¶ Duo p̄supponis in hac allegatōe que non sūt sufficienter
ꝓbata· p̄mū p̄supponis·quia cum dicit̄ in sangne testamēti
tui· intelligit̄ sanguis xp̄i qḋ nō cōsonat lr̄e· debuisset eni̅ di
cere ſm mentē tuam in sangne tuo· non aūt in sangne tes
tamēti tui· Scḋo p̄suppōis pr̄es fuisse i̅ limbo detētos an̄ ad:
uentū messie·qḋ non ꝓbas·et vt credo qḋ non potes ꝓbare
ꝑ autenticas scripturas· Paulus· Ad p̄mū
respondeo ꝙ sanguis xp̄i de quo hic loquit̄·dicit̄ sanguis tes
tamēti inq̄ntū ꝑ ip̄m sangnēꝫ fuit cōfirmatū nouū testamē
tū sic̄ ꝑ passionē sangnis holocaustorū factā ꝑ moysen ꝯfe
derat⁹ fuit ꝑpl's cū deo i̅ ꝯfirmatōe legis veteris exodi·xxiiii·
Scḋm vero qḋ obicis de pr̄ibus ante aduentum xp̄i in lim:
bo existentibus requirit singulare scrutiniū scripturarū de q̄
ad pn̄s supſedendū est vt de eo fiat inter te et me deo duce sin
gularis discussio· Saulus· Placet michi vt
fiat singularis discusio de hoc qḋ asseruisti·s· ꝙ pr̄es antiqui
debebant esse in limbo ante aduentū messie· Sed rn̄sio tua ad
p̄mū meum obiectum in qua dicis ꝙ sanguis xp̄i tui inq̄n
tum ꝑ ip̄m sangnem nouū testamentum ꝯfirmatū fuit nō
cōsonat dictis tuis·dixisti eni̅ sup̄ ꝙ sanguis xp̄i fuit sacri:
ficiū quo expiebat̄ seu redimebat̄ ꝑpl's a pctō· Nunc autem
asseris ꝙ sanguis xp̄i fuit ꝯfirmatiu⁹ noui testam̄ti·⁊ de hoc
dicis intelligi illud ꝓphete·tu aūt in sangne testamēti tui·sꝫ
ista non vident̄ stare simul· aliud est eni ꝯfirmare testamen:
tum·et aliud ē pctm̄ expiare vt de se patet· Paulus·
¶ Passio xp̄i in qua sanguis ei⁹ effusus fuit pl'es habet ef:
fectus adinuicē cōpatibiles ex quibꝫ alias potest habere pl'es
nomīatōnes· Nā sicut in rebus nālibus vnā et eandē rem
videm⁹ habere diu̇sos effect⁹ ex quibꝫ diu̇simode possūt deno:
miari· Sol eni̅ illumīat calefacit et exsiccat· Ex quibꝫ effec:
tibus denomiari posset illumiatiu⁹ calefactiu⁹ et exsiccatiu⁹
Sic dicendū ꝫ est de passione xp̄i seu ei⁹ sangne que multos

effect⁹ salutiferos circa humanū gen⁹ habet· ex quib⁹ sāguis xp̄i et etiā ipe xp̄us denominatur· Nam inq̄ntum cōsideratᷣ illa passio in carne xp̄i sic habet effectū satisfactōis seu redemptōis inq̄n⁹ p eam seu p ipm sanguinem xp̄i liberamur a s̄uitute pctī s̄m quā consideratōe; xp̄us dicitᷣ redemptor· ut dictū est inq̄ntum vero p ipam passionem seu sanguinem xp̄i gen⁹ humanū deo recōciliatᷣ sic habet effectū sacrificij· ꝛ sic dicitᷣ sanguis testamenti s̄m quā ꝯsideratione xp̄us dicitᷣ sacerdos· Juxta illud ps̄· tu es sacerdos in eternū qd̄ de xp̄o intelligitᷣ ad lr̄am· habes igitᷣ ex sup̄dictis q̄liste mod⁹ liberādi· s· pp̄l'm a peccato p mortem seu passionē xp̄i sicut fuit cōuenientior ex pte dei liberantis q̄m si de⁹ sola sua volūtate pp̄l'm liberasset vt sup̄ fuit deductū· Sic ex pte xp̄i seu messie p quē facta est liberatio seu redemptio· p̄dict⁹ modus cōuenientior fuit· nam si p solā dei miam gen⁹ humanū fuisset liberatum absq; xp̄i passione· tunc xp̄us homo nec diceretᷣ redemptor humani gn̄is· nec etiā sacerdos in eternū vt iā ostensū est·

¶ Capitulū· xj· in quo ostenditᷣ q̄ mod⁹ liberatōis pp̄l'i dei a pctō p passionē et mortem xp̄i fuit ꝯuenientior ex pte pp̄l'i liberati q̄m si p solam dei miam populus liberatus fuisset·

Saulus·

Habeo mentē tuam in duabus cōuenientijs sup̄dictis· quaꝝ vna sumitᷣ ex pte dei liberantis· alia vero ex pte messie p quē facta est liberatio seu redemptio· Restat ergo vt ostēdas michi terciū qd̄ p̄supposuisti· s· q̄ ex pte hoīs liberati seu redempti ꝯuenientior mod⁹ fuit hoīem liberare p mortem et passionē xp̄i q̄m p solam dei miam·

¶ Paulus· Multe rōnes sūt· hoc qd̄ queris ostendētes s̄m auctes nr̄oꝝ doctorū seu sanctorū· Sed quia scio te illas non recipe· Ideo vnā tantū allegabo tibi quā credo eē cōsonā dictis p̄phete· que quidē ratio talis est· Si gen⁹ humanū p solam dei miam fuisset a pctō liberatum passione xp̄i non interueniente ex tali liberatōe homo nō haberet exēpla tā salutifera et ad humanā salutē necessaria sicᷣ i passione seu morte xp̄i pfecte habuit· In passiōe enī xp̄i nobis fuit ostēsum maximū exemplū obediencie que in sacris eloquijs sacrificijs p̄ponitᷣ· vt habetᷣ p̄mi· Re· xv· capitl'o· nulla autem obediēcia maior vl' similis legitᷣ q̄m q̄ xp̄us seu messias deo

patri obediret se volũtarie offerendo crudelissime morti. In
passione etiã xp̄i exemplũ hũilitatis ꝑfecte nobis ꝓponit̃ ꝑ
quã quidẽ virtutem .s. humilitatis gr̃a dei que maximũ do
nũ est nobis dat̃. Juxta illud ꝓũ. iij. mãsuetis de⁹ graciam
dabit que eni maior vel tanta mãsuetudo legit̃ q̃z ꝙ xp̄c sãc
tus sctoꝝ excellentioꝛ angelis fact⁹. vt sup̄ ostensũ ẽ. Impio:
rum p̄tati seu tyꝛannidi semetip̄m humiliaret. que quidem
virtutes ⁊ multe alie in passione seu cruce xp̄i exemplariter
ad salutem nostrã sũt ostense. Ex quo patet ꝙ ex ꝑte homĩs
liberati ꝯuenientior mod⁹ fuit vt homo ꝑ passionem xp̄i in
qua tot exempla salutifera nobis ꝓponunt̃ liberaret̃ q̃z si ꝑ
solam dei miam sine talibus exemplis salutiferis fuisset libe
ratus. Saulus. Indica michi si habes ali:
quam auctẽm scripture sacre hoc qḋ dicis ostendentem.
¶ Paulus. Habeo vnã auctẽm breuissimam in qua
hoc qḋ dixeram cõpendiose demõstrat̃. Ille eni ꝓpheta mag
nus .s. ysaias qui passionem xp̄i et ei⁹ salutiferos effectus
exp̄ssius q̃m alij ꝓphete in capl'o. liij. sup̄ sepe allegato p̄nosti
cauit cum dixisset. liuoꝛe ei⁹. i. xp̄i passi sanati sum⁹. ibidez
ĩmediate an̄ p̄dixit. disciplina pacis nr̃e sup eũ. qḋ meũ ꝓpo
sitũ cõpendiosissime ꝯcludit. Doctrina eni pacis nr̃e ñ ẽ alia
q̃m illa doctrina per quã pacem sp̄ũalem ꝯseq̄mur. In qua
quidẽ pace sal⁹ cõsistit. Sz hec doctrina al' disciplĩa pacis nr̃e
est sup eũ ꝑ m̃q̃n⁹ ip̄e illã doctrinã pacis nr̃e v̇bo ⁊ exemplo do
cuit ut sup̄ dictũ est. Et ideo liuoꝛe ei⁹ sanati sum⁹. non so:
lũ effectiue seu meritoꝛie. sz etiã doctrinalit̃. quã quidẽ doctri:
nam salutiferã sic exẽplarit̃ homo nõ habuisset si absq3 pas:
sione et moꝛte xp̄i ꝑ solam dei miam fuisset a pc̄to liberatus
vt dictũ est.

Distinctio sexta de scrutinio scripturaꝝ circa exten:
sionẽ redẽptõis seu salutis ꝑ xp̄m facte an illa .s.
cõprehendit tm̃ ꝯtemꝑaneos sibi et posteros. vel
etiã se extendit ad p̄res et alios fideles qui ab anti
quo p̄cesserunt. et ꝯtinet sex capl'a.

¶ In capl'o p̄mo ponunt̃ alique rões seu anctoꝛitates qui:
bus videt̃ ꝙ sancti antiqui qui fuerunt ante aduentũ xp̄i nõ
fuer̃t in limbo detenti vsq3 huc ꝙ fuissent ꝑ xp̄m redempti.

¶ In .ij. capl'o p̄supponit̃ oppositũ .s. ꝙ pc̄tm p̄mi parent'
in posteros transiuit et ꝙ sãcti supradicti ꝓpter hoc pc̄tm detenti

fuerunt in limbo vsq3 ad passionē xpi· qd quidē psuppositum p auctem ysaie pbatur et ꝯtra pbationē arguit̄·et finaliter soluit̄ ꝯcludendo ex dicta aucte tria huic pposito ptinēcia·

¶In tercio capl'o vlteri⁹ altercat̄ supdicta aucte ysa·osten dendo ex ea statū antiquoꝝ patꝝ p⁹ mortem ante aduentum messie·ad cui⁹ assertionē inducunt̄ alie auctes apud hebreos autentice·

¶In·iiij·capl'o inducunt̄ alie auctes ex quib⁹ cōprobat̄ ꝙ sancti antiqui testamēti post mortē non ibant ad padisum vbi est locus sāctoꝝ·nec etiam ad gehennā·ſ3 ad quēdam lo: cum qui a doctoribus hebreoꝝ suburbiū padisi vocat̄·nō ob stante ꝙ pdicti sancti decessissent ab hac vita mundi nō so: lū a pcto actuali·ſ3 etiam originali·

¶In·v·capl'o dat̄ ratio quare quedā penalia que fuerunt imposita generi humano p pctm ade non fuerūt amota per passionē xpi p quā fuit indultum pctm originale·

¶In·vj·capl'o arguit̄ diuisimode ꝯtra ea que dicta sunt de pcto originali·et soluunt̄ argumēta·

¶Capl'm pmū in quo ponunt̄ alique rōes seu auctes qui: bus ostendit̄ ꝙ sancti antiqui qui fuerunt ante aduentū xpi non fuerūt in limbo detenti vsq3 huc ꝙ fuissēt p xpm redēpti·

Saulus·

Audiui quid sentis circa ꝯueniencīā modi re demptōis ppli p passionē xpi tui· ſ3 quia int̄ tua dicta sup allegata·illud dictū zacharie ix·Tu autē in sangne testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō est aqua· qd quidē dictū exposuisti de antiquis patrib⁹ q̄s dicebas esse in limbo inferni detentos vsq3 ad hoc ꝙ sanguis xpi tui fuit effusus in eorū redemptionē·que quidem assertio tua est michi valde incredibilis tanq̄m repugnās auctibus sacris et rōni naturali incōsona·Idarco de hoc volo vt fiat inter nos singularis discussio· Paulus· Pla cet michi vt hec discussio fiat·sed allega in pmis quomodo pdicta assertio repugnat sacris auctib⁹· et deinde pcedam⁹ ad rōnes· Saulus· In pcessu sacrarū scriptu rarū repio ꝙ multi sancti et iusti pcesserunt in tpe· tempus aduētus xpi tui et passionem vt patet de pmis patriarchis de quoꝝ nūo fuerat abrahā patriarcha qui tante iusticie fuit

corã deo· vt ipe de⁹ de ipo abrahã defuncto talia testaret̃· eo ꝙ obedierit abrahã voci mee ⁊ custodierit p̃cepta mea et mã data mea· et cerimonias legesq̃ꝫ s̃uauerit· geñ· xxvj· Cui q̃dem abrahe in vita sua fuit a deo dictũ· Tu aũt ibis ad patres tuos in pace sepult⁹ in senectute bona geñ· xv· Dic m̃ obsecro quomodo posset dici de tanto patriarcha ꝙ ꝑ tanta tempora post mortem fuerit detent⁹ in limbo inferni vbi g° est iusticia diuina ad quẽ ꝑtinet nullũ bonũ irremuneratum relinquere· si abraham qui oĩa p̃cepta diuina cerimonias et leges custodierit ut ex testimonio diuino sup̃dicto cõꝓbat̃ non statim post mortem assumeret ad gloriam suã que ẽ ꝓpria merces sanctorũ et iustoꝝ· sꝫ potı⁹ eum q̃i in carcere detẽtum ꝑ tanta temporũ curricula relinqueret· vbi est etiã veritas diuina que abrahe p̃dixit· Ibis ad patres tuos in pace sepult⁹ in senectute bona· Si eni ipe abraham non ad diuinam visionẽ i qua est vera pax fuerit assumpt⁹ tꝑe mortis sue· sꝫ in limbo inferni fuit reclusus· sic nõ i pace vera iuisset ad patres· sꝫ nec in bona senectute sepult⁹ vt est manifestũ Idem dicendũ est de alijs sanctis· vt de moyse et aaron et samuel de quibus testat̃ psalmista· Custodiebant testimonia et p̃cepta que dedit illis· Si ergo isti p⁹ hanc vitam nõ statim ad gloriosam vitam volauerũt· sꝫ ꝑ q̃mplĩmos annos vsq̃ꝫ ad aduentum xp̃i tñ fuerũt i limbo inferni detenti opꝫ te alterũ duoꝝ ꝯcedere· aut ꝙ deus non est iustus cũ nõ reddat vnicuiq̃ꝫ s̃m oꝑa sua· aut ꝙ p̃dicti nõ fuerunt sancti nᶜ iusti corã deo quoꝝ vtrũq̃ꝫ sacre scripture testimonijs mãifeste repugnat·

¶ Capitulũ· ij· in quo p̃supponit̃ oppositũ· s· ꝙ pctm̃ p̃mi parentis in posteros transiuerit et ꝙ sancti sup̃dicti ꝓpter hᶜ peccatũ detenti fuerũt in limbo vsq̃ꝫ ad passionẽ xp̃i· qd̃ quidem p̃suppositũ ꝑ auc̃tem ysa· ꝓbat̃ et ꝯtra ꝓbacõꝫ arguit̃· ⁊ soluit̃ concludendo ex dicta auc̃te tria huic ꝓposito ꝑtinẽcia·

Paulus·

AD hoc ꝙ assertio mea quã dicis esse incredibilem et auc̃tibus sacris repugnantẽ· et rõni nãli incõsonã tanq̃ꝫ vera et nulli veritati ꝯtraria seu incõsona solidet̃ seu fundet̃· opꝫ vt tibi vnũ p̃suppona᷑ qd̃ s̃m veritatem fidei catholice firmit̃ est tenendũ· et etiã ꝑ sacras scripturas et doctores tuos esse verũ approbat̃· qd̃ quidẽ p̃suppositũ tale

est q̄ p̄mū peccatū p̄mi hominis de quo habet̄ gen̄ · iij · originaliter transijt in posteros · Ex quo sequit̄ q̄ abrahā et moyses et alij quicūq̄ patriarche seu p̄phete q̄ntumcūq̄ sancti nō fuerunt imunes ab huiūi p̄cto · sz illud ɔtraxerunt p̄ originē · et ideo iusticia diuina meis saluaret etiam si eos non assumeret post mortem statim ad gloriā · sz eos in limbo detentos relinqueret vsqueq̄ p̄ctm illud p̄mi parentis et impedimentū in troit⁹ regni celestis inde ɔ̄ueniens sufficienter fuisset p̄ sanguinē xp̄i sublatū · iuxta illud zacha · tu aūt in sangīne testamēti tui emisisti vinctos tuos de lacu ⁊c̄ · vt sup̄ fuit allegatū ·

¶ Saulus · ℞ hec respōsio tua non videt̄ sufficere ad mea soluēdum obiecta · sz pocius alia superaddis incōuenienda qd patz p̄mo sic · Nam illud qd p̄supponis q̄ p̄ctm p̄mi hominis originaliter transijt i posteros non fundas nisi in auctoritate catholice fidei quā vt nosti non recipio nec recipe teneor Sed quia dicis q̄ etiā p̄ scripturas a me recipiendas illud p̄suppositū approbat̄ esse verū · Ideo illud debuisses michi p̄mo allegare tanq̄ a me recipiendū · nō aūt catholicā fidem quā nunq̄ recepi et sic p̄suppositū tuū ad p̄ns nulli⁹ momēti est quo ad me · Nec solū p̄suppositū tuū n̄ probat̄ p̄ sacre scripture auctoritatem · sz etiā manifeste sacre scripture ɔtradicit · dicē enī q̄ p̄ctm p̄mi parētis traducit̄ ad posteros p̄ originē ē manifeste ɔtra sacre scripture auctoritatem · Dicit̄ enī ezech · xviij · filius nō portabit iniquitatē p̄ris · qd esset manifeste falsū si iniquitatē p̄mi parētis posteri seu ab eo vt asseris ɔtraherēt

¶ Paulus · ℞ Ad p̄mū tibi respondeo q̄ quia doctores nostri clarius tradunt istam materiā q̄m tui · Idcirco n̄ tibi allegaui p̄mo auctoritates a te recipiēdas · nūc aūt volo tibi ostendere q̄ illud p̄ncipale qd sentiūt doctores nostri circa peccatū originale concordat multis auctoritatibus a te recipiendis ·

¶ Circa qd p̄mo allego tibi illū p̄phetā euangelicū · s · ysaiā qui de omibus ad xp̄m p̄tinētibus multa tradidit documēta Ipse enī p̄pheta in · xliij · cap̄lo hoc de quo agim⁹ exp̄sse tradidit p̄p̄lo isr̄litico sic dicens · Pater tuus p̄m⁹ peccauit · interp̄tes tui p̄uaricati sūt i me · et cōtaminaui alias p̄phanaui p̄ncipes sanctos · et dedi ad interēptionem iacob et isr̄l in blasphemiā · hec ille · que quidē v̄ba si eorū verū sensū l̄ralem recte fueris scrutat⁹ p̄positū meū māifeste ostendūt · Adā enī qui fuit p̄mus pater simpl'r manifeste peccauit p̄mū preceptum

diuinū sibi datū transgrediendo· geñ· iij· ꝓpter qꝺ quidē pec-
catū pn̄cipes sc̄ti· s· patriarche et alij iusti ab eo descendētes
fuerūt cōtaminati eo ꝙ fuerūt sepati a deo diuina visione ca-
rentes sicͨ cōtaminati a templo sepabanꝰ· Saulus·
¶ Ex hac auctē non habes ꝓpositū tuū ꝓpter duo· p̄mo qͣ
hoc qꝺ dicitꝰ pr̄ tuus p̄mꝰ s̄m autores nr̄os non intelligitꝰ de
adam· sꝫ de abrahā qui vocatꝰ fuit a deo pr̄ multaꝝ gencium
geñ· xvij· et ꝑpue pr̄ p̄mꝰ fideliū· vnde cōiter dicitꝰ pr̄ fidei
eo ꝙ fuit p̄mꝰ in publicatōe diuini nōis vt habetꝰ geñ· xij
Quiquidē pr̄ abrahā peccauit dubitās de diuino ꝓmisso qn̄
dixit· dn̄e deus qūo scire possum ꝙ possessurꝰ sum eam· geñ·
xv· Scd̄o quia hec expositio tua non ꝯcordat cū hoc qꝺ sequitꝰ
Et interp̄tes tui p̄uaricati sūt in me qꝺ intelligitꝰ de aaron ⁊
moyse qui p̄uaricati sūt ad aquā cōtradictōis· nūi· xx· que
quidē p̄uaricatio non transiuit in posteros sicut nec peccatū
abrahe· Et ideo bene ꝯsonāt adinuicē ista duo pc̄ta p̄dicta·
n̄ aūt pc̄m ade qꝺ vt asseris ad posteros trāsmisit· ¶ Paulꝰ
¶ Primū ꝙ dicis abraham peccasse dubitādo de diuino ꝓ-
misso et ꝙ intelligitꝰ de eo illud ysaie· pr̄ tuus p̄mꝰ peccauit
nō pt̄ stare· tū quia abrahā n̄ legitꝰ fuisse īprobatꝰ de aliquo
pc̄to· et multominꝰ de infidelitate seu dubitatōe in fide· sꝫ po-
cíꝰ in hac visione geñ· xv· eiꝰ fides cōmendatꝰ cū ibidē p̄mitti
tur· Credidit abrahā deo et reputatū est ei ad iusticiā· tū qͣ
in hoc qꝺ dicit· dn̄e deus quomodo scire possum ꝙ possessurus
sum eam· etiā s̄m doctores tuos nō querebat dubitādo de di
uino ꝓmisso· sꝫ querebat a deo vt reuelaretꝰ sibi ꝑ quē cultū
diuinū conseruaretꝰ illa terra ꝓmissionis ī semīe suo· vnde ⁊
ibidē fuerunt sibi reuelate sp̄es aīaliū· ex quibꝰ sacrificia in
futuro erant fienda in templo· Subditꝰ enī ibi· Accipe tibi
vitulū ⁊c̄· ꝑ que quidē sacrificia debito modo deo oblata cō-
seruanda erat possessio terre ꝓmissionis· Tum qͣ in illa re-
uelatōe abrahe facta deꝰ firmauit pactū cū abrahā· vt habetꝰ
ibidē· ꝯcedens ei ꝙ iret ad p̄res suos in pace· vnde nullo mo
do dicendū est de abraham qꝺ peccauit pc̄to sup̄dicto· Restat
igitꝰ ꝙ cū dicitꝰ pater tuꝰ p̄mꝰ peccauit· intelligitꝰ de p̄mo pa
tre simplr̄· s· de adam· Cuiꝰ pc̄m non solū exp̄sse traditꝰ in
lr̄a geñ· iij· vt dictū est· sꝫ etiam ꝙ pena illiꝰ pc̄ti in suā po-
steritatē transiuit· oīa enī penalia que ī p̄dicto capitl'o geñ·
iij· ꝯtinentꝰ que sūt alias fuerūt a deo diffinita ꝓpt̄ pc̄m ade

vt cum dicit· maledicta terra in ope tuo· et in labore come
des rc· silr qd dictu est mulieri· in dolore paries filios rc· ois
transierut in posteros vt habem9 p rei euidenciā ·et p ons pec:
catū ipi9 ade trāsiuit in posteritatem quo ad culpā alias eēt
dare penā sine culpa qd est incōueniens· Silr qd dicis scdo q
hoc qd dicit· interptes tui puaricati sunt in me· intelligit de
aaron et moyse qui peccauert ad aquas ɔtradictōis· nu·
xx· nullo modo ɔsonat racōi· licz quidā ex nris hoc videant
sentire· tam qz moyses et aaron nunqz legunt interptes di:
ci in scriptura sacra sic de Esdra legit Neemie· viij · qui le:
gem dni pplo exponebat· sz poci9 dicunt pphe dni· Constat
aūt q grā pphetādi distinguit a grā interptandi· multi eni
interptant scripturas sacras qui nō pphetāt et ecōtra· tū qa
puaricari addit sup ratione peccandi· importat eni transgsl
sione legis p alijs vt habet p auctem catholiconis· qd nō pt
dici de aaron et moyse quoz pctm ad aquā cōtradictōis n
fuit ita graue vt puaricatio debeat dici· vt patz bn ɔsideranti
illud caplm nu· xx· vbi de hac materia agit· tum quia eoz
pctm nō fuit cōmissum circa legis interptatōz vt lra hic vi
det sonare· Cum eni dicit interptes tui puaricati sūt videt i
telligendū q i ipa interptatōe fuerunt puaricati· R— Saul9
¶ Si hoc qd dicit interptes tui puaricati sūt i me· nō intel
ligit de aaron et moyse vt dicebam· dic ergo tu de quib9 itel
ligendū est· et vt lra ɔueniencius intelligat opz q assignes in
aliqd pctm correspōdens peccato ade in hoc q trāseat ad poste
ros· hoc enim sonat lra cum quasi p pena vtriusqz pcti sub:
dit· Et cōtaminaui pricipes sanctos rc· R— Paulus·
¶ Verū dicis in hoc q ppheta in pdicto caplo facit mentio
ne de duobus pctis que ad posteros transierunt· Silr et de pe
nis illis pctis corndentibus· pmū eni peccatū fuit pctm ade
qd transijt in posteros p originez vt iam dixi· de cui9 pcti pena
eidem corndente dicit ppheta· Cōtaminaui pricipes sanctos·
Et est sensus q ppt peccatū ade de quo dixerat· pater tu9 p:
mus peccauit· et pricipes sancti· s· patriarche et alij iusti ab
adam descendētes qui de diuino cōsorcio gaudere debuissēt fue
runt a deo phanati diuina visione carentes tanqm phani
Scdm vero est peccatū phariseoz qui fuerūt doctrine talmu:
dice doctores et inuentores p quā quidē doctrinā legē interptati
sūt puerse· et ppe dicunt interptes et puaricatores· interptes

quidē qꝛ non legem dederunt nec suam doctrinā tradunt ut
ꝓphete· sꝫ vt legis expositores seu interp̄tes· et hij quidē ꝓprie
dicunē ꝑuaricati in deū qꝛ ꝑ alijs trāsgressionē legis cōmise-
runt ꝑ falsam legis intꝑretatōez quā in suis posteris vsqꝫ in
hodiernū diē trāsportarūt· de quoꝝ falsa doctrina plura scrip
si i addicōibꝫ ysaie capl'o· xxxiiij· et zacharie· v· vide ibi· et
dn̄o dirigente inter me et te forte erit singl'are colloquiū de
cuiꝰ pc̄ti pena ꝓpheta subdit· Et dedi ad intēptionē iacob
qꝺ fuit impletū ꝑ romanos qui illam nationē pharisaicam
que iacob solo nomie dicēt cum tēplo et suis cerimonijs ad
interemptionē dederūt· Et pn̄cipes eoꝝ in blasphemiā· quia
fuīt ꝯdempnati ꝑ totū orbem tanq̄ꝫ blasphemi· qꝺ totū fuit in
vindictā sanguinis xp̄i qui ꝑ falsas interp̄tationes pharise
rum effusus fuit· de qua vindicta sanguinis xp̄i dn̄o ꝯcedente
pleniꝰ loq̄mur· Et sic habes hec duo pc̄ta denūciata ꝑ ꝓpham
que ī posteros transierūt· licꝫ diuisimode· qꝛ p̄mū ꝑ originem·
scd̄m vero ꝑ imitatōez· Habes etiā ibidē penas eis corrn̄den-
tes· Silr in eodē textu repies si recte scrutatꝰ fueris pn̄cipa
lia remedia vtriusqꝫ pc̄ti supꝺicti· Saulus·
Placet michi vt de doctrina pharisaica seu talmudica
quā reputo sanctā et veram seorsum loquam· Silr et de vin-
dicta xp̄i tui quā dicis esse factā ꝑ romanos quia ista non
ꝓprie spectāt ad pn̄s colloquiū vbi pn̄cipalit̄ agimꝰ de pc̄to
originali· sꝫ quia in hoc capl'o ysa· non fit mentio de passiōe
xp̄i tui vt dicis· nec etiā de remedijs hoꝝ peccatoꝝ ꝓut tu
videris asserere· Idarco volo ꝙ ista michi amplius declares
Paulus· Si bene scrutatus fueris hoc totū ꝓprie
ibidē inuenies hec duo que petis· In hoc enī capitl'o omissis
causa breuitatis multis que ibidē tradunt māifeste repies
ꝙ ibi ꝓpheta in ꝑsona dei seu xp̄i sui cōqueriē de tribulatōi
bus seu penis quas ꝓ eoꝝ pc̄tis passꝰ fuit· dicit enī ibi po
pulo in ꝑsona dei sic· verūtamē me seruire fecisti in pc̄tis tuis
quia deꝰ ꝓ peccatis ꝑpl'i expiādis formā serui accepit· ꝙ nullo
modo de deo talis seruitꝰ posset verificari sm̄ deitatē· Et sequit
vltra· p̄buisti michi laborē in iniquitatibꝫ tuis· q̄a pc̄ta hu-
mani gn̄is fuerūt occasio vt laborem passionis xp̄us susti-
neat vt in capl'o· liij· alias allegato· Et sic habes ꝙ in hoc ca
pitl'o fit mētio de passione xp̄i· De remedijs aūt hoꝝ pc̄toꝝ
in pn̄cipio seq̄ntis capl'i· s· xliiij· ꝓpheta manifeste ait dicēs

Noli timere fue meꝰ jacob ꝛc̄·q·d·licȝ peccata supdicta gravia sint· nec ꝑ puꝝ hoīeȝ pn̄t remediari·ſȝ ꝑ verū deū de quo sup statim dixerat· Ego sum qui deleo pc̄a tua ꝛc̄·tū quia ꝑ aquā baptismalem et infusionē spūs sancti ista sūt remedianda· de quo dicit· effundā aquam sup sicientem ꝛc̄· Et vltra Effundam spm̄ meū sup semē tuū ·et bn̄dictionē meam sup stirpem tuam ·que quidē oīa ꝯsonāt ꝓposito meo· eo modo q̄ pħs dicit· oīa ꝯsonāt vero pmo ethicꝝ· Sȝ quia ꝑ singula cōtenta in hoc capl'o discurrere esset valde tediosū et forte non magis vtile· Jdeo ex omībꝫ in hoc capl'o ꝯtentis sufficiat michi tria colligere· vnū est ꝙ ꝑ pcc̄m pmi parētis pn̄cipes scti fuerūt cōtaminati· i· ꝓphanati· de quo dicit· pr̄ tuus pmꝰ peccauit et cōtaminauit pn̄cipes sanctos· Scdm̄ est ꝙ ꝓ ꝓpl'i peccatis deus seu xp̄us fuit fuus fil'r et passꝰ· de quo dicit· Seruire me fecisti in peccatis tuis ·et pbuisti michi laborem i iniquitatibꝫ tuis· Teraū est ꝙ peccata fuerunt remedianda ꝑ effusionē aque et spūs· de quo dicit· Effundam aquā sup sicientem · ꝛ effundā spm̄ meū sup semē tuū · et bn̄dictionē meā sup stirpem tuā ·

¶ Capl'm· iij· in quo vlterius altercat̄ sup pdictam auctem ysaie ostendēdo ex ea statū antiquoꝝ patrū pꝰ mortē ante aduentū messie· ad cuiꝰ ꝯfirmacōeȝ inducunt̄ alie auctes apud hebreos autētice· Saulus·

Habeo mentē tuā de contētis in hoc capl'o ysaie· Sed dimissis alijs que nō sūt ꝓnūc inter me et te agenda s· de pharisaica doctrina et huiōi in hoc de quo agimꝰ s· de pcc̄o pmi parentis· video manifeste cont̄ te illud verbū qd̄ hic dicit̄· Et cōtaminaui principes sanctos· qd̄ exponis de pcc̄o pmi parentis in eos deriuato qd̄ non cōsonat rationi· Nam pn̄cipes sancti ·s· patriarche et ꝓphete ꝑ hoc pcc̄m non remanserūt cōtaminati cū de eoꝝ sanctitate et iusticia post eorum mortē pluries scriptura testat̄· vnde nō possȝ de eis verificari illud verbum ·et cōtaminaui pn̄cipes sanctos· Jlle enī qui est cōtaminatꝰ non vere dicit̄ de eo quod est sanctus·

¶ Paulus· Si bene consideras verbū qd̄ ibi ponit̄ in hebraico vbi nos habemꝰ et cōtaminaui non sigt̄ ꝓprie cōtaminatōꝫ· ſȝ sigt̄ ꝓphanatōꝫ· ꝓphanū aūt qn̄qȝ sigt̄ idē qd̄ cōtaminatum ·qn̄qȝ vero sigt̄ non sanctū licȝ non sit imūdum sicut hoīes layci dicunt̄ ꝓphani eo qd̄ nō sūt i sacris ꝯstituti·

non tamē ex hoc ſunt immundi · vnde ꝓphanare qḋ ī hoc loco dicit̄ a ꝓpheta ſm̄ hebraicā veritatem nō eſt intelligendum ꝑmo modo · ſ; alio modo tm̄ qḋ bn̄ verificat̄ de patriarchis et aliis iuſtis antiqui teſtamēti qui licet non fuerūt īmundi ex deriuatione peccati originalis in eos · eo ꝙ fuerunt ab eo mūdati ꝑ ſacramentū circumciſionis et ſacrificia ⁊ huiōi · fuerīt tamē ꝓphani inq̄ntum fuerūt a diuina viſione in alia vita ſeparati vt dictū eſt · Saulus · In hoc qḋ modo dicis ꝑſuppoſnis duo · vnū eſt ꝙ patriarche et alii ſancti ſeu iuſti antiqui teſtamēti fuerūt mundati ꝑ ſacramentū circūciſionis a pc̄to originali · Aliud eſt ꝙ aſſeris ꝑdictos ſāctos a diuina viſione in alia vita fuiſſe ſeparatos · Que quidē duo vident̄ adinuicē ꝯtrariari · nulla enī ratio eſt ꝓpter quā ſancti a diuina viſione poſt hāc vitam debuiſſent ſeparari niſi ꝓpt̄ maculam originalis pc̄ti quā dicis ipſos cōtraxiſſe · ſ; ſi ab illa macula ꝑ ſacramentū circumciſionis ſūt mundati · reſtat ꝙ huiōi ſancti pꝰ mortem eſſent abſq; macula alicuiꝰ pc̄ti · et ꝑ ꝯn̄s ꝙ ſtatim debuiſſent diuina viſione frui · et ꝑ ꝯn̄s poſt hāc vitam non debent dici ꝓphanati · Paulus ·

¶ Vtrūq; ꝑdictoꝝ que ꝑſuppoſui habeo per auctēs a te recipiendas · ꝑmū enī habeo ꝑ auctēm totiꝰ ſynagoge tue · que vt noſti habent oratōnes ſeu bn̄dictiones ꝓꝓas a magno tēpore ante deſtructionē templi ordinatas ꝑ quolibet precepto diuino ſic ꝙ qn̄ aliquid ꝑceptū implet̄ dicit̄ ꝓprie benedictio correſpondens illi ꝑcepto · vt habet̄ valde large ī libro talmudico qui dicit̄ baraboth in caplo baracoe · vnde cū ſacramentum circūciſionis circa aliquem in die · viii · a ſua natiuitate ꝑut deus abrahe ꝑceperat · gen̄ · xxi · caplo implet̄ · tūc dicit̄ publice in pn̄tia oīm circūſtantiū a circūcidente quedā bn̄dictio ſub hac forma · Bn̄dictꝰ dn̄s deꝰ noſter qui ſāctificauit dilectū ex vtero · et ꝑceptum in carne ſua poſuit et poſteritatē ſuā ſignauit in ſigno federis ſancti · Idcirco merito huiōi deus viuꝰ pars nr̄a et fortitudo nr̄a mandauit erui dilectū ſemen ſanctū conſanguinitatē nr̄am ab infero ꝓpter fedꝰ ſuū qḋ in carne nr̄a poſuit · bn̄dictꝰ dn̄s deus iniens pactum ſeu fedus · hec in predicta oratione · Ex qua habes manifeſte ꝙ merito circumciſionis deus mandauit erui ab iferno circumciſum qḋ nō pt̄ intelligi niſi ꝑ hoc ꝙ ꝑ huiōi fedus ſeu pactū ſ · circūciſionis debebāt erui circūciſi a peccato originali · pueri

enī octo dierum non poterant esse obnoxij aliquo pctō actu
ali · sȝ solū originali · Saulus · Verū est q͛ ora
tiones statute ꝑ p̄ceptis sūt autentice apud nos tanq̄ȝ a seni
oribus antiquis et ꝓphetis ordiate · sȝ ex hac orone nō potes
fundare intentū tuū · tum q᷑ in ea ponunt̄ verba obscura q̄
nō bene declarant̄ vt cū dicit̄ · scificauit dilectū ex vtero ⁊c̄ ·
que verba indigent vlteriori declaratōe ad hoc vt exinde pos
set sumi argumentū · tū quia in p̄dicta orone habet̄ q͛ circū
cisi eruunt̄ ab inferno · non autē q͛ sint a deo sepati post hanc
vitam ꝓut tu dicis · Paulus · Verba p̄
dicte oronis satis sūt clara hystoriā que exordiū circūcisiōis
narrat ꝯsideranti · deus enim dedit sacramentū circūcisionis
abrahe anteq̄m ysaac nasceret̄ · vt habet̄ gen̄ · xvij · ⁊ in eodē
cōtextu p̄nunciauit ei natiuitatē ysaac futurā · et statim pꝰ
p̄ceptū sup̄dictū abraham q̄i centenariꝰ circūcidit se · circum
cidit et hysmael filiū suū qui tūc erat · xiij · annoꝝ et totā fa
miliā · ysaac aūt nō fuit tunc circumcisus cum nondū esset
natus · sȝ in viij · die pꝰ natiuitē suā qd erat tempꝰ ꝓpriū a
deo p̄signatū circūcisus fuit ex quo ysaac dicit̄ ex vtero sācti
ficatꝰ · quia abrahā erat iam circumcisus anteq̄m ysaac ge
nuisset qd n̄ pt̄ de abrahā et ysmael intelli · vnde cū dicit̄ deꝰ
scificauit dilectū ex vtero et p̄ceptū in carne sua posuit · cōit
intelligit̄ de ysaac rōne p̄dicta · Alia vero ꝯtenta in p̄dicta
orone clara sūt et vera Aliud vero qd dicis q͛ ex p̄dicta oro
ne nō habet̄ q͛ iusti erant sepati a diuina visione post mortē
sȝ solū q͛ eruerent̄ ꝑ circumcisionē ab inferno · cōcedo tibi nec
ego illam oronē induxi ad hoc ꝓbandū · sȝ solū ad p̄mū · s ·
q͛ pueri qui adhuc sūt innocentes cum sint in viij · die nati
uitatis sue eruunt̄ ab inferno ꝑ sacrm̄ circūcisionis · Q͛ autem
iusti q̄ntūcumq̄ȝ sācti ante aduentū messie fuerūt a ꝑadiso ·
et ꝑ ꝯsequēs a diuina visione sepati ex alijs auctibus posses
habere ·

¶ Capitl'm · iiij · in quo inducunt̄ alie auc̄tes ex quibus com
probat̄ q͛ sancti antiqui testamenti post mortē non ibāt ad
paradisum vbi est locus beatorum nec etiam ad jehennā · sȝ
ad quēdam locū qui a doctoribus hebreorū suburbiū ꝑadisi
vocat̄ · non obstante q͛ p̄dicti sancti decessissent ab hac vita
mundi non solum a peccato actuali · sed etiam originali ·

Saulus ·

O Llega michi illas rogo· — Paulus· — In
glosa sup̄ gen̄· que dicit̄ beresich Rabba super illud
verbū· hee sūt gn̄ationes celi et terre cū crearent̄ ⁊c·
gen̄· ij· Quidam ex antiquis doctoribus dicit q̄ res in p̄mor
dio fuerūt create a deo ſm plenitudinē ſm pfectionē suam·
Et qm̄ peccauit adam diminuta sūt et corrupta· et vlteriꝰ
non erunt reuertētes ad decentem statū donec veniat filius
phares de quo fit mentio Ruth vltimo cū dicit· iste sūt ge-
neratōes phares· p filiū autē phares intelligit messiam qui
de phares descendit· qui quidē Rabbi seu doctor fūdat ibi-
dem intentionē suā in quadā cathagꝑhia lr̄ali sic· Nā ista
dictio toldoch in hebraito sigficat idem q̄d gn̄ationes in la-
tino· que quidē dictio sicut et multe alie ꝯsueuerūt in hebrai
co scribi dupl'r· vno modo plene et hoc cū interponunt̄ i di-
ctōe lr̄e vocales que ad hoc cōiter req̄runt̄· Alio modo scribū
tur dictōes diminute et hoc cū non intp̄onunt̄ vocales cōit̄
requisite· quo posito scrutanti scripturas sacras hebraicas
manifeste patz q̄ hec dictio tholdoch scribit̄ plenarie solum
in duobus locis· quoꝝ vnꝰ est cū dicit̄ hee sūt gn̄ationes celi
et terre gen̄· ij· q̄d fuit dictū ante pctm̄ ade· Scd̄s vero est cū
dicit̄· hee sūt gn̄ationes phares ruth vltimo· Iste due thol-
doch seu gn̄ationes solū scribunt̄ plenarie· s· cum om̄ibꝰ vo
cabulis requisitis· Alie ṽo tholdoch vbicumq3 scribunt̄ di-
minute scribunt̄· quia i qualibet deficit vna lr̄a vocalis que
req̄rebat̄ ad hoc q̄ esset plene scripta· vt cū dicit̄· hic est liber
gn̄ationis adam gen̄· ij· Et hee sunt gn̄ationes noe gen̄· vj·
Et hee sūt gn̄ationes filioꝝ noe gen̄· x· Et hee sūt gn̄ationes
Sem gen̄· xj· Et hee sūt gen̄ationes ysaac gen̄· xxv· et sic de
ceteris que om̄s scribunt̄ diminute p̄terq̄m p̄dicte due· Ex
quo ꝯcludit doctor p̄dictꝰ q̄ dictū est· s· q̄ res humane et hō
in sui creatōe fuit in sua pfectōe creatꝰ et pꝰ pctm̄ diminutꝰ
et sic fuit vsq3 ad filiū phares· i· messiam· — Saulus·
¶ Hec ꝯclusio non sequit̄ ex illis p̄missis· licz enī qn̄q3 hec
dictio nō scribat̄ plene qn̄q3 diminute in scripturis· nō tam̄
ex hoc de necessitate sequit̄ id q̄d ꝯcludis· — Paulus·
¶ Licet ꝯclusio non videat̄ sequi de necessitate lr̄e vt tu di
cis nichilominꝰ tenenda est auc̄te doctoris ꝯcludentis· p̄sertim
cū tu doctores antiqui illa que fuerūt sibi tradita a ꝓphetis
applicabant quibusdā mutationibus seu signis aut figuris

in sacris eloquijs ɔtētis ꝓut tu nosti frequenť faciūt· fuerūt
etiā et alij Rabini seu doctores huic snīe ɔformes qui dicūt
ꝙ oms patres fuerunt in suburbanis ꝑadisi vsqꝫ ad aduen
tum filij phares· ¶ Saulꝰ· ¶ Dic michi qui sunt
alij doctores nr̄i hoc sentientes vt ex multoꝝ testimonijs in
tentio tua firmiꝰ fundeť· ¶ Paulꝰ· ¶ Quidam do
ctores tui de hac materia loquentes asserūt ꝙ ꝓphete et sācti
pr̄es antiqui testamēti descendebāt in iferno pꝰ hanc vitā qđ
ꝓbant ꝑ hoc· Nam abrahe fuit dictū a deo geñ·xv· tu ibis
ad pr̄es tuos· Ex quo arguit Ra· rabamay ꝙ q̇a pr̄es ab-
rahe fuerunt ydolatre· vt patꝫ josue·xxiiij·sequiť ꝙ abrahā
qui ad illos pr̄es iuit pꝰ mortē descēdit ad infernū vbi pa-
tres sui erant· Ideꝫ dicūt de ysaac de quo dicit geñ·xxxv· de-
functꝰ est ysaac et mortuus et additꝰ est ad ꝓplos suos· Idē
de jacob geñ·xlē· Idē de dauid· iij· Re· ij· Et dormiuit da-
uid cū pr̄ibꝫ suis· Ex quibꝫ satis ꝓbať ꝙ pr̄es sācti antiqui
testamēti pꝰ mortē non ibant ad ꝑadisū vbi deus videť be-
atifice a sāctis· sꝫ pr̄ibus suis aggregabanť· quoꝝ multi de
p̄mis fuerūt ydolatre vt dictū est· ¶ Saulꝰ· ¶ Iste
doctor quē allegas crudelissime se habet contra sanctos nr̄os
antiqui testamēti· Condempnat enī abrahā ad infernū asse-
rens ꝙ iuit ad pr̄es suos pꝰ mortem·s·ad thare qui fuit ydo
latra· et sic ex dicto istiꝰ si sic intelligať vt tu vis·sequiť ꝙ
pr̄ abrahā et sancti patriarche ab eo descēdentes pꝰ mortē ñ
solū fuerūt seꝑati a diuina visione·sꝫ etiam fuerunt in ifer-
no vbi nulla est redemptio vbi fuit thare et alij ydolatre p̄-
decessores eorū qđ est oīno absurdum·nec sic credo ꝙ sit ɔsen-
taneū doctrine tue catholice· ¶ Paulus· ¶ Ab
sit ꝙ ſm verā doctrinā catholicam abrahā nec p̄dicti sancti
patriarche in infernū descendissent pꝰ mortē sicť thare et alij
similes qui fuerūt pr̄es abrahe ſm carnē· sꝫ si bñ scripturas
de hoc loquētes scrutatꝰ fueris reꝑies ꝙ abrahā ⁊ patriarche
licꝫ pꝰ mortē non fuerūt in inferno vbi est locus dāpnatoꝝ
non tamē ascenderūt in celū vbi est locus btoꝝ·sꝫ fuerunt ī
inferno nō in loco penali sicť dampnati sꝫ in loco vbi q̄ꝫuis di
uina visione carebāt·nullā tamē jehennalē senciebāt penā·
erāt etiā ibi securi de visione diuina btifice habēda·quiquidē
locus apud tuos doctores vocať suburbiū ꝑadisi vt dictum
est·apud nr̄os ū̇o limbū que noīa licꝫ diūsa idem sigficant

vt ditum est· V— Saulus· V— Indica michi quomõ
scripturas scrutando hoc q̇d dicis reperiã V— Paulus·
¶ Q aũt abraham qui fuit p̃m⁹ in publicatõe vere fidei vt
dictũ est· non iuit ad locũ beatorũ statim p⁹ mortẽ satis pa:
tet p illud verbũ sup̃ allegatũ ·s· cum a deo fuit sibi dictum
Tu ibis seu ĩgredieris ad p̃res tuos· Constat aũt vt iam
dictum est q p̃res ip̃i⁹ abrahe deos alienos coluerũt· vt sup̃
allegatũ est· Et sic ex hoc q̇d dicit̃· ingredieris ad p̃res mãi:
feste intelligit̃ q abraham p⁹ mortem nõ erat iturus ad lo:
cum beatorũ· non enĩ ibi erãt p̃res eius· Sed in hoc q̇d stati
subditur in pace· habet̃ manifeste q abraham non erat itu
rus ad locũ dampnatorꝝ vbi nulla est redemptio· nec p ɔñs
pax· Si enĩ impijs in hac vita exñtibus non est pax vt ha:
bet̃ ysa· xlviij· caplo· In p̃sona quorꝝ et psalmista dicebat
Non est pax ossibꝫ meis a facie pc̃torũ meorũ· q̃nto magis
impijs qui post hanc vitã iam in termĩo dampnatõnis exi:
stunt nulla possit esse pax· Nichil enĩ habent nec expectant
habere q̇d suũ appetitũ quietet· vnde ex hoc q fuit dictũ abra:
he q iturus seu ingressur⁹ erat in pace· necesse est dicẽ q ab:
raham p⁹ mortẽ q̃uis nõ statim iuit ad locũ beatorũ· tamẽ
non ad locum dampnatorꝝ p⁹ mortẽ erat itur⁹· sꝫ potius ad
locum pacificũ vt dictũ est· Et sic ex ista p̃nunciatõe abrahe
facta sane ĩtellecta hẽs mãifeste q abrahã p⁹ mortẽ nõ iuit
ad infernũ inferiorẽ put significat locũ dampnatorꝝ de quo
ps̃· Eruisti aĩam meam de inferno inferiori· sꝫ ad locum a pe
na ĩmunẽ et securũ de beatitudine habenda· q̇a ĩ pace de qua
pace ysa· lvij· veniet pax et requiescet in cubili suo qui am
bulat in directõe· pax enĩ nõ habet̃ nisi vbi appetit⁹ quieta:
tur· Idem dicendũ est de alijs patriarchis· V— Saulus·
¶ Licꝫ abrahe fuit dictũ q esset itur⁹ in pace p⁹ mortem·
non tñ alijs patriarchis legit̃ hoc dictũ fuisse· et sic ex dicta
auc̃te non potes ɔcludere q de alijs sanctis sit idem dicendũ
in hac materia sic̃ de abraham· V— Paulus· V— Licꝫ
de ysaac nõ fuit dictũ q esset itur⁹ in pace· tamen de ip̃o de
functo legit̃· Et additu⁹ est ad pp̃los suos geñ· xxxv· q̇d intel
ligit̃ de abraham ⁊ alijs qui in suo sinu seu receptaculo erant
qui erant in pace cũ abraham vt dictũ est· vnde non oporte:
bat repetere in quolibet successiue q erat iturus in pace· sed
sufficiebat dicere q iret ad pp̃lm suũ vel cum patribus suis

additus seu aggregatus est· ex quo iam ibi erat abraham collocat⁹ tanq̄ pr̄ fideliū cui expsse fuerat dictū· Ibis in pace vt dictū est ‖ Saulus· ‖ Licȝ abraham fuisset vn⁹ de sanctis patriarchis non tn̄ fuit p̄m⁹ eorū· p̄or eī fuit adam et noe et alij sancti qui abraham p̄cesserunt· Ideo non videt̄ ratio quare abrahe soli fuisset dictū· ibis in pace et nulli aliorū p̄cedentiū· ‖ Paulus· ‖ Quāuis alij sc̄i p̄cesserūt abraham in tp̄e· tamē inter om̄s sāctos abrahā fuit p̄m⁹ ī separando se a cetu īfideliū· vt habet̄ geñ· xij· Sil'r in publicando nomē dn̄i· vt ibidē· fuit etiam p̄m⁹ in recipiendo signaculū fidei in circūcisione· geñ· xvij· Fuit etiā p̄m⁹ in recipiendo a deo p̄missionē de messia venturo· geñ· xxij· Sil'r fuit p̄m⁹ in habendo sepulturā separatam ab infidelibus geñ· xxiij· vnde ñ īmerito fuit abrahe expsse denūciata pax p⁹ mortem vt ex illa alijs ei adherentib⁹ intelligeret̄ cōcedi· Et ideo s̄m doctrinā sanctā summi mḡri nr̄i sanctorū requies synus abrahe dicit̄· eo q̄ sibi fuit pax p⁹ mortem denūciata in qua fideles olim requiescebāt vt dictum est· ‖ ¶ Saulus· ‖ Cum eni abraham et alij iusti qui p̄cesserunt aduentū tui messie ab hac vita migrauerunt in statu iusticie vt ex testimonijs scripturarū patȝ· nec etiam in eis fuit macula originalis pc̄ti cum p circumcisionē ab eo mundabant̄ vt tu asseris· non videt̄ ergo ratio quare huiōi sācti non statim intrarēt regnū celeste p⁹ mortē· sȝ ī suburbio paradisi detinerent̄· vt sup̄ dictuȝ est· legit̄ eī p̄u· xj· Seminanti iusticiam merces fidelis· que quidē merces iusticie habet̄ in introitu regni celestis· nō ergo patrib⁹ iusticiā seminantib⁹ detinenda esset seu retardanda eorū merces· ‖ Paulus·

¶ Ab ingressu regni celestis non solū impediebat peccatū singulorum· sȝ etiam pc̄m cōe toci⁹ nature humane qd̄ est peccatū p̄mi parētis· Legit̄ eni geñ· iij· q̄ p⁹ peccatū p̄mi parētis collocauit de⁹ cherubin et flammeū gladiū atqȝ v̄satilem ad custodiendam viā ligni vite· Et quia licȝ quilibet sanct⁹ p opa iusticie purgabat̄ a peccato q̄ntū ad emūdadationē p̄p̄e psone· non tamē alicui⁹ fides vl' iusticia sufficiebat ad remouendū impedimentū qd̄ erat p reatū toci⁹ humane nature· qui quidē reatus p passionē xp̄i vniūsaliter remot⁹ est· vnde ysaie sup̄· liij· Deus imposuit in eum peccatuȝ oīm nostrum Idcirco sancti vsqȝ ad passionē ei⁹ fuerūt impediti ab igressu

celestis glorie. Et hoc est qđ doctores tui asserunt dicentes. ꝙ sancti erant in suburbio ꝑadisi vsqȝ ad aduentum filij phares vt sup̄ allegatū est.

Capitulū. v. in quo daẽ ratio quare quedā penalia q̄ fuerunt imposita humano generi ꝑ pcc̄m ade nō fuerẽ amota ꝑ passionem xp̄i ꝑ quam fuit indultū peccatū originale.

Saulus.

Si ita est vt tu asseris ꝙ ꝑ passionē xp̄i tui seu messie remotū fuit peccatū originale q̄ntū ad culpā seu reatū qđ quidē peccatū vt dicis ꝑtinet ad totā naturam humanā. sequereẽ ꝙ peccatū p̄dictū ꝑ eandem passionē esset remotū etiā quo ad penā. cum pena nō daẽ iuste nisi ꝑ culpa. Constat aūt ꝙ penalia que a deo fuerunt diffinita cōtra humanū genus ꝑpter ade peccatū. adhuc remanent post passionē xp̄i tui sicut antea. Remanet eni͂ illud penale qđ dicẽ. In sudore vult⁹ tui ꝛc̄. Silr̄ cum dicẽ mulieri. In dolore paries filios ꝛc̄. Remanet etiā clausura paradisi terrestris quā sup̄ allegasti que oīa habenẽ gen̄. iij. Ex quib⁹ patet manifeste ꝙ pcc̄m originale non fuit ablatū ꝑ passionē xp̄i tui q̄ntum ad penam. et ꝑ ↄn̄s nec q̄ntū ad culpam.

Paulus.

Si bene attendisti ea que sup̄ tibi dixeram cum de modo redemptionis per messiam facte agerem⁹. faciliẽ posses ad hoc qđ nunc obicis rn̄dere. Ostendi eni͂ tibi ibidem ꝙ redemptio ꝑ xp̄m ꝓmissa in ꝓphetis erat intelligēda sp̄ualis que est potior et ꝑfectior q̄ȝ tꝑalis. vnde victoria sua in redimendo non debet intelligi ꝑ vim armoꝝ. sȝ sua victoria intelligenda est ꝓut vicia per virtutes vincunẽ. Silr̄ et habundancia seu affluencia bonorū. silr̄ et libertas que in suo aduentu leguntẽ ꝓmitti intelligende sūt de habundancia bonoꝝ sp̄ualiū. s. virtutū. Silr̄ et libertas intelligiẽ de libertate a peccato. nō aūt a subiectione humana. Illa eni͂ intelligenda sūt fuisse ꝓmissa ꝑ xp̄m que requirunẽ ad consecutionem vere redemptionis que in vltima beatitudine ↄsistit. nō aūt illa que indifferenẽ se habent ad hoc. et multo min⁹ que quādoqȝ impediūt. sicut est bonoꝝ temꝑaliū affluēcia et hui⁹modi. ꝓut sup̄ est ostensū. vnde in ꝓposito dicendū est ꝙ per passionem xp̄i et eius veram fidem remotum fuit peccatum originale quantuȝ ad culpam que impedit consecutōeȝ vltimi finis. s. beatitudinē. Illa aūt penalia de quib⁹ arguis. s.

ꝙ in sudore vultus tui ⁊c̄· et in dolore paries filios et huiꝰ̄oi indifferencia sūt ad cōsecutōꝫ vltimi finis· siue enī homo laborādo comedat vel nō laborando pt̄ consequi vltimū finem si in cognitōe dei et alijs ad hoc ptinentibꝫ se habeat vt debet· et ideo ista nō fuerunt amota in redemptione spūali p xp̄m facta· Saulus· In pena peccati ade positꝰ fuit gladiꝰ versatilis ad custodiendū viā ligni vite vt tu allegasti gen̄· iij· Hoc aūt est spūale vt videt̄· et tamē remanet post passionē· nullꝰ enī legit̄ padisū terrestrem intrasse post passionē xp̄i tui· sic nec antea· nisi forte qd̄ dicit̄ de Enoch et helia qui fuerunt ante passionē xp̄i tui· Paulus·

¶ Intrare padisū terrestrem nō req̄ritur ad bonū spūale· Ita enī pt̄ homo ibidēꝫ exn̄s peccare sicut extra exn̄s· adam enī ibi peccauit· et ideo amouere istam clausurā non requirit̄ nc̄cio ad ultimā beatitudinē ꝯsequēdam· Secus aūt est de clausura celestis padisi cuiꝰ ingressus requirit̄ ad verā beatitudinē ꝯsequendā· vnde et aptionē ianue celestis padisi opata est passio xp̄i· nō aūt amotionē clausure padisi terrestris·

¶ Capitulū sextū in quo arguit̄ diuersimode contra ea que dicta sūt de peccato originali et soluūt̄ argumenta

Saulus·

Audio quō intendis fundare in auctibus ꝙ peccatū pmi homīs originalit̄ transiuit in posteros· sꝫ adhuc remanet vt rn̄deas michi ad hoc qd̄ legit̄ ezech· xviij filius nō portabit iniquitatē pr̄is· Si enī peccatū pmi parētis posteri sui ab eo p originē t̄xerūt p̄dicta v̄ba pphete erūt manifeste falsa· Paulus· Quod dicit̄ a propheta· filius non portabit iniquitatē pr̄is· verū est· non eī punit̄ filius spūalit̄ p pc̄o pr̄is· nisi sit pticeps peccati eius sicut est ī pposito· deriuat̄ enī pmū pc̄m pr̄is p originē in filiū sicut et peccatū actuale deriuat̄ a pr̄e in filiū p imitationē· Saulus· Ex hac tua rn̄sione sequit̄ ꝙ aīa humana que est subiectū culpe traduceret̄ p originem qd̄ est contra textū sacre scripture· Legit̄ enī gen̄· ij· vbi de creatōe homīs agit̄· spirauit ī faciem suā spiraculū vite· p qd̄ verbū sm̄ om̄s intelligit̄ ꝙ aīa humana p creationē in corpore humano a deo imediate īfundit̄· et p ꝯn̄s nō t̄ducit̄ p originē· cōsequēcia patet ex hoc· nam si culpa que est quoddā accidēs

in aīa ꝑ originē traduceret̃ · oporteret ꝙ eiꝰ subiectū · s · aīa ꝑ
originem trāsiret · accidēs enī nō migrat de subiecto ī subiec
tū ſm sn̄iam phoꝝ. Paulus. Licet erroneū
est dicere ꝙ aīa rōnalis traducat̃ cum semīe a ꝑente in ꝓlē ·
tū qꝛ corpꝰ humanū ē ꝓporcionatū aīe · defectꝰ aīe redundāt
ī corpꝰ et ecōuerso · vn̄ interdū ex fatuis fatui gn̄ant̃ · Et idō
nō est necessariū dicere ꝙ si peccatū p̄mi parētis ꝑ originem
transit in ꝓlem ꝙ aīa rōnalis ꝑ originē t̃ducat̃ a p̄re ī filiū
¶ Saulus. Posito vt tu asseris ꝙ aliqui defectus
etiā aīe a parente t̃nseāt in ꝓlem ꝑ originem · talis deriuatio
seu trāsitus excluderet rōnem culpe · de cuiꝰ rōne est ꝙ sit vo
lūtaria · dicit enī phus in · iij · ethi · ꝙ nullꝰ increpat cecū na
tum · sȝ magis miserebit̃ · Si igit̃ posteri ab adam aliquā tur
pitudinē traherēt ꝑ originē · tūc talis turpitudo cū esset per
naturā cōtracta nō esset volūtaria · et ꝑ ꝯn̄s nec increpabi
lis · nec etiam eēt pc̄t̄m · de cuiꝰ rōne est ꝙ sit volūtariū ·
¶ Paulus. hec cōsequēcia quā vltimo īfers dicēs
ꝙ si turpitudo ꝯtracta ab adam ꝑ originem nō esset in eiꝰ po
steris volūtaria · ꝙ tūc nō eēt pc̄t̄m si bene consideras inualida
ēst · In actibꝫ enī non volūtarijs sȝ mere nālibꝫ licȝ nō sit cul
pa īcrepabilis · contigit tn̄ ibi esse pc̄t̄m · pc̄t̄m enī ſm rōneȝ
rectitudinis et deuiationis in ordine ad finem debitū cōside
rat̃ · vnde actꝰ nālis qui non habet rectitudinē ſm ordinē ad
debitū finē pc̄t̄m dicit̃ · licȝ nō sit volūtariū · Et ideo in ꝓposi
to pc̄t̄m originale qḋ nō est pc̄t̄m ꝑsone · sȝ nature · licȝ nō ha
beret rōnem increpabilis eo ꝙ non est in potestate volūtatis
ipiꝰ ꝓlis nascentis · habet tamen rōem pc̄ti inq̄ntum deuiat
a rectitudine finis · Et p̄ter hoc posset ad tuam obiectionem
alit̃ rn̄deri · s · ꝙ huiōi pc̄t̄m habet rōnem volūtarij · qḋ sic pa
tet licȝ enī inordinatō que est in hōie ex adam gn̄ato non est
volūtaria ex volūtate ipiꝰ hoīs gn̄ati · est tamē volūtaria ex
ꝑte ipiꝰ ade · qui mouet motione gn̄ationis oēs qui ex eiꝰ ori
gine deriuant̃ sic volūtas aīe mouet oīa mēbra ad actū · vn̄
sic actꝰ vniꝰ mēbri vtputa manꝰ · n̄ est volūtariꝰ volūtate
ipiꝰ manꝰ · sȝ volūtate aīe que p̄mo mouet mēbra · Sic istud
pc̄t̄m originale nō est pc̄t̄m huiꝰ ꝑsone nisi inq̄nꝰ hec ꝑsona
recepit nām a p̄mo ꝑente in quo hoc pc̄t̄m fuit volūtariū ·
¶ Saulus. Si a p̄mo ꝑente pc̄t̄m ꝑ originē ꝯtrahi
mus inq̄nꝰ ab ipo recepimꝰ humanā nām · eadē rōne pc̄ta

quorūcūq; pentū ꝓximoꝝ ↄtraherem⁹. Cōstat aūt ꝙ fuim⁹ i ꝓximis pentib⁹ tanq̄; i q̇busdā nat̄e nr̄e pͥncipijs. ex quo se quit̄ ꝙ innūabilia pct̄a eēnt in quolibet homīe a suis paren- tib⁹ tam ꝓximis q̄m remotis ↄtracta qḋ est valde incōueniēs nec credo ꝙ tui doctores hoc cōcedāt. Paulus.

¶ Scḋm doctorū nr̄oꝝ verā doctrinā nulla pct̄a ꝓximorū parentū. nec etiā ṗmi pentis p̄ter ṗmū ꝑ originez traducit̄. Cui⁹ rō est. nam homo gn̄at id qḋ est sibi sil'e ī specie nō aūt ſm idiuiduū. Et ideo ea que directe ꝑtinēt ad indiuiduū sic̄ ꝑsonales act⁹ et que ad eos ꝑtinēt nō t̄ducunt̄ a pentib⁹ in filios. nō enī ḡmatic⁹ traducit in filiū ḡmatice sciam quam nō ꝑ solā nām. s; ꝓprio studio acq̇siuit. ea tn̄ que ꝑtinēt ad nām spēi traducunt̄ a pentib⁹ ī filios nisi sit defect⁹ nature Oculat⁹ enī nisi natura deficiat generat oculatū. Illa autē que sunt pure ꝑsonalia vt actualia pct̄a vt dictū est. nullo modo traducunt̄ a pentib⁹ in filios. Saul⁹ Pri mū pct̄m ade manifestū est ꝙ ꝑsonale fuit. nō enī hoc habuit ex natura sua specifica. s; ex ꝓprio actu sui liberi arbitrij. vnde ṗmū pct̄m ade n̄ potuit t̄duci ꝑ originē etiā ſm te sic̄ nᶜ alia pct̄a ꝑsonalia sua vel aliorū pentū. Paulus.

¶ Sic̄ ad ꝑsonā ꝑtinet aliquid ſm seipam. s. ⁊ aliquid ex do no gr̄e. Ita etiā ad nām potest aliquid ꝑtinere ſm seipam. s. ꝙ causat̄ ex pͥncipijs ei⁹. Et aliquid ex dono gr̄e supnāli. Et hoc modo iusticia originalis quā non habuit nā humana ex suis pͥncipijs. habuit tn̄ ꝑ quoddā donū gr̄e toti humane na ture diuit⁹ collatū ī ṗmo pente. qḋ quidē donū ṗm⁹ homo ꝑ pct̄m ṗmū amisit. vnde sic̄ illa originalis iusticia traducta fuisset in posteros simul cū natura si adam nō peccasset. Ita et iordinatio opposita cū nā traducit̄. vnde istud pct̄m nō ē ꝑsonale s; nature. Alia vero pct̄a ṗmi parētis vl' alioꝝ nō corrūpunt nām q̄n⁹ ad illud qḋ nat̄e est. s; solū q̄ntū ad id qḋ ꝑsone est. Et iō talia peccata nō traducunt̄. Saul⁹

¶ Licet homo nō generet idem sibi ſm indiuiduū. generat tamē sibi sil'e ſm spēm. Iracund⁹ enī gn̄at iracundū. velo citas etiā corꝑis et bonitas ingenij sepe deriuant̄ a pentibus in filios. spālit̄er cū natura pentū sit fortis. et sic pat; ꝙ etiā indiuidualia transeūt a parentibus in filios. Et idem videt̄ dicendū de alijs pct̄is ade et alioꝝ pentū. etiā p̄ter ṗmū pct̄m ade. Paulus. Peccata parentū p̄ter ṗmū sūt

pure ꝑsonalia · et ideo traduabilia nō sūt · Alia tamē accidē
cia vt iracūdia velocitas et huiōi · licȝ sunt accidēcia indiui-
dualia · ꝓpagant̄ tñ qñqȝ ī filios inq̄ntū sūt ꝑtinencia ad dis
positionē nature · et ideo non est similis ratio de talibus ac
cidentibus indiuidualibus et de ꝑsonalibus peccatis ·

DIstinctio septima de scrutinio scripturaꝝ circa reg
nū xp̄i an · s · sit illud de quo reuelatū fuit danieli
ꝙ esset excellēcius quatuor regnis p̄cedentibꝫ · et ꝙ
illa quatuor regna destrueret an non · et continet
xiij · capitula ·

¶ In capl'o p̄mo ōn̄dit̄ ꝙ ꝑ visionem daniel' de statua ī se
cūdo capl'o contentā intelligit ꝙ ꝑ xp̄m erat extirpanda ydo
latria de regnis p̄ncipalibꝫ mūdi ·

¶ In capl'o · ij · ōn̄dit̄ ꝙ licȝ ydolatria adhuc remaneat in
aliquibꝫ ꝑuissimis regionibꝫ apud hoīes bestiales seu bruta-
les · tamē ī maiori ꝑte et p̄ncipaliori tocius orbis est ꝑ diuul
gationē fidei xp̄i ablata · et ꝙ ante aduentū xp̄i ydolatria
caldeorū et alioꝝ regnorum remanebat apud romanos etiā
destructis regnis illis ·

¶ In · iij · capl'o ōn̄ditur ꝙ visio statue applicat̄ p̄mo aduē
tui xp̄i · visio aūt de bestijs danielis applicat̄ scd'o aduētui ·

¶ In capl'o · iiij · ostēdit̄ ꝙ licȝ cultꝰ ydoloꝝ pꝰ passionē xp̄i
in q̇busdā ꝑtibus mūdi remāsit · tñ totꝰ sil' intelligit̄ amoue
ri ꝑ ꝑcussionē lapidis sine manibus abscisi ·

¶ In capl'o · v · ōn̄ditur q̄uo ītelligit̄ illud daniel' · ij · lapis
qui ꝑcussit statuā factꝰ est in montē magnū ·

¶ In capl'o · vj · ostendit̄ q̄uo exponēdū est ꝙ regnū ferreū
s · romanū habebat ꝑtem pedū et digitorū teste figuli et ꝑteȝ
ferream · vt habet̄ danielis scd'o ·

¶ In capl'o · vij · ōn̄dit̄ ꝙ regnū xp̄i seu ip̄iꝰ eccl'ie non est
idē cū romanoꝝ regno ꝓut doctores falsi · s · pharizei fingūt ·

¶ In capl'o · viij · ōn̄dit̄ ꝙ sūmꝰ pōtifex in q̄ p̄ncipalit̄ residet
p̄tas eccl'iastica · licȝ qñqȝ vtat̄ mūdana seu tꝑali p̄tate · s · ar
moꝝ potencia et huiōi · non tñ talis potestas est essencialis in
ecclesia · sed accidentalis ·

¶ In capitl'o · ix · ostendit̄ ꝙ eccl'ia habuit suū esse ꝑfectū · s ·
sp̄ūale tempore apl'orum et aliorum discipulorum anteq̄m
potestatem temporalem a Cesare accepisset.

¶ In caplo · x · oñdiꝛ ꝙ xp̃us docuit v̾bo et exemplo ꝙ beati-
tudo humana ꝯsistit in ꝯtēptu terrenoꝝ et adhesione ad cele-
stia · quā doctrinam ei⁹ veri discipli secuti sūt · et ꝙ in p̃miti-
ua ecclia qñ nullā p̄tatem mūdanam fideles habebant ꝑfe-
ciores viri vt plimū īueniebanꝛ in ecc̄ia q̄ȝ nūc · qñ regnis ⁊
potestatib⁹ hūanis et mūdanis ecc̄ia habūdat · Ex quib⁹ con-
cludiꝛ ꝙ regnū romanoꝝ et regnū xp̃i seu ecclie nullo mo-
do sunt idem sed diuersa ·

¶ In capitlo · xi · oñdiꝛ ꝙ ꝑ cornu ꝑuulū affixū quarte be-
stie nō intelligiꝛ xp̃c nr̃ ꝓut iudei false exponūt ·

¶ In caplo · xii · oñdiꝛ ꝙ ꝑ cornu ꝑuulū sup̃dictū intelligiꝛ
antixp̃us ſm veram catholicoꝝ expositōem ·

¶ In caplo · xiii · oñditur ꝙ ex hoc qḋ diciꝛ de cornu ꝑuulo
qḋ loquiꝛ cōtra excelsū · et putabat mutare t̄pa et legē · que
v̾ba false iudei applicāt ad veꝝ xp̃m sumiꝛ ordo ad t̄ctandū
de quibusdam que sunt magne arduitatis in hoc opusculo ·

¶ Caplm p̃mū in quo ostendiꝛ ꝙ ꝑ visionē danielis in · ii ·
caplo de statua intellr ꝙ ꝑ xp̃m erat extirpāda ydolatria de
regnis p̃ncipalib⁹ mūdi · Saulus ·

Predictis ad p̃ns obmissis reuitam ad alia
q̄ ꝑtinēt ad examinationē xp̃i tui · s · ad scrutan-
dū ꝑ scripturas vtꝝ ille fuit messias i ꝓphe-
tis ꝓmiss⁹ an nō · ad qḋ occurrit michi quod-
dam validū argumentū ꝯtra te qḋ sumiꝛ ex
reuelationib⁹ danieli factis in quib⁹ de⁹ ostē-
dit sibi excellenciā regni qḋ datur⁹ erat xp̃o suo · quā quidem
excellenciā nunq̄m habuit xp̃c tuus · ex quo habeꝛ manifeste
ꝙ nō fuit ille xp̃us a deo ꝓmiss⁹ · Paulus ·

¶ Propone michi hoc argumētum clare vt sciam quante
v̾tutis sit · Saulus · Scrutat⁹ sum dañ · in · ii · ca-
pitlo vbi exp̃sse reꝑio ꝙ regnū xp̃i hēbat conterē seu cōmi-
nuere regnū Caldeoꝝ et alia tria regna sibi succedēcia · Legiꝛ
enī ꝙ lapis abscisus sine manib⁹ qui est xp̃c · de quo ibidē diꝛ ·
Suscitabit de⁹ celi regnū qḋ in eternū nō corrūpeꝛ · et tale ha-
bebat cōminuē seu ꝯterere ferrū · testaȝ · es · argentū et auruȝ ·
que ſm oēs expositores sig̃ficant regnū Caldeoꝝ · et tria reg-
na sibi succedēcia · Sȝ constat ꝙ regnuȝ xp̃i tui nō cōminuit
p̃dicta tria regna p̃sertim regnū Caldeoꝝ medoꝝ et grecorū

cum iam ꝑ magna tꝑa ante sui aduentū fuerunt destructa· ergo regnū xp̄i tui nō est illud regnū de quo dicit̄ ibidem qd̄ esset a deo suscitandū et qd̄ in eternū non corrumperet̄· L

¶ Paul⁹ II Si visionē danielis quā allegas sic sufficienter intelligis argumentū tuū pari modo et forte ampli⁹ militat cont̄ te· Si eni ꝑ lapidem abcisū sine manib⁹ messiā quē tu expectas intelligis quē credis deū celi suscitaturū· et ꝙ eius regnū in eternū nō corrumpet̄ ꝛc̄· qūo de ip̄o potes expectare ꝙ ip̄e conterat seu cōminuat regnū Caldeoꝝ medoꝝ et grecoꝝ que iam a maxis tꝑibus an̄ tempus p̄n̄s fuerūt destructa ymo quoꝝ memoria iam fere n̄ est nisi forte i hystoriꝭs antiquissimis· vnde si ver⁹ messias quē colo et adoro nō potuit conterē ſm te regnū Caldeoꝝ et alia tria eo ꝙ iam fuissent ꝑ magnū temp⁹ ante sui aduentū destructa· quanto magis messias quē expectas cui⁹ esse i reꝝ nat̄a ꝑ· M cccc· xxxv· annos p⁹ aduentū xp̄i nr̄i adhuc nō apparet· nō pot̄ p̄dicta regna conterē que iam a lōgiorib⁹ et valde remociorib⁹ tempoꝝ c̄riculis sūt ānullata et fere obliuioni tradita· vnde si de vero messia· s· xp̄o meo nō pot̄ verificari ꝙ ꝯtriuit regna Caldeoꝝ medoꝝ et huiōi ꝑp̄t eoꝝ antiquā et p̄teritā destructionē· a forciori de tuo messia nō posset hoc verificari c⁹ temp⁹ valde remoci⁹ esset a tꝑe destructōis p̄dictoꝝ regnorū Sꝫ si diligent̄ scrutat⁹ fueris veꝝ sensū visionis ꝑ te allegate manifeste repꝑies ꝙ applicat̄ ꝓp̄e xp̄o meo ꝑ cui⁹ declaratione scire debes ꝙ in regno xp̄i et eccl'ie sue debuit ydolatria ab vniuiso l' a maiori et p̄ncipaliori ꝑte ei⁹ extirpari· qd̄ fuit singularissimū in p̄mo aduētu xp̄i· Nam hacten⁹ tꝑe moysi ꝛ alioꝝ ꝓphetaꝝ licꝫ magnalia v̄tute dei fiebāt non tamen hoc viciū· s· ydolatrie potuit extirpari· nedū a gentilib⁹ sꝫ etiā ab ip̄o ꝑp̄lo isrl'itico. in cui⁹ p̄n̄cia deus faciat magnalia in egipto terribilia in mari rubro· et in deserto panē celi· nō sine magnis miraculis dedit eis· quib⁹ nō obstantib⁹ i eodem loco vbi legem a deo susceperāt et verba ei⁹ de medio ignis audierūt· quib⁹ eis p̄ceperat· nō habebis deos alienos p̄ter me· exo· xx· ibidē· s· in oreb vitulū ꝯflatilē fecerūt· et adorauerunt sicut patet exo· xxxij· Sil'r in tꝑib⁹ iudicuꝫ et regū in regno isrl' et etiā iudee nō cessabant ymmolare et sacrificare diis alienis ꝓphis exclamātib⁹ et monētib⁹ et signa ꝛ ꝓdigia cōtra eos ostendentib⁹ frequenter vt i hystoriꝭs sacris patet euident̄·

sed postq̄m nr̄ xp̄us venit in mundū et ei⁹ fides fuit ꝑ orbem
diuulgata et frequētib⁹ signis ꝑ suos discipl'os et martires
ꝯfirmata · exclusa ē ydolatria simpl'r a tota re publica mū-
di vl' ab ei⁹ maiori ꝑte ꝑut fuit ꝓphetatū i diūsis locis spā-
liter ysa · ij · vbi loquēs de tpe messie cum dicit · Et erit i no-
uissimis dieb⁹ ꝑparat⁹ mons dn̄i in vertice montiū ꝛc̄ · Et
infra ꝓpħa loquens de doctrina xp̄i ꝑ gentes suscipienda dic̄
Ibūt ppl'i multi et dicēt · ascendam⁹ ad montē dn̄i et doce-
bit nos vias suas ꝛc̄ · Et infra ibidē ꝓpħa ostendēs q̄ tempe
sui aduent⁹ tota terra erat repleta ydolis dicit · Et repleta
est terra ei⁹ ydolis · op⁹ manuū suaꝝ adorauer̄t · opus qd̓ fece-
rūt digiti eoꝝ · Et idē infra ꝑnosticās q̄ huiōi ydola ꝑ ip̄m
et suos sequaces essent ꝓicienda · Subdit · i die illa ꝓiciet ho-
mo ydola argēti sui et simulacra auri sui que fecerat sibi vt
adoraret · Ex quib⁹ patz intentū · s · q̄ in nouissimis dieb⁹ ꝑ
qd̓ dies messie intelligunt̄ etiā s̄m tuos mḡros erāt ydola ꝓ
icienda quib⁹ antea vniūsū erat plenū · De hac igit̄ mā agit̄
in hac visione daniel' quā tu allegas · In qua visione qua-
tuor regna ꝑcedēcia regnū xp̄i · s · Caldeoꝝ medoꝝ et grecorū
et rōnoꝝ figurant̄ ꝑ vnā statuam quadripꝑtitā · nam statua
cōiter designat ydolatriā · Simulacra eni demonū cōiter per
ydolatricas statuas colebant̄ qd̓ patz etiā dan̄ · iij · De statua
quā fecit nabucho · Et quia oīa regna mūdi ante aduentū
xp̄i licz essent inter se multū differencia ꝛ etiā aduersancia · in
hoc tamē ꝯueniebāt oīns vt cultū deo debitū creaturis impē-
derēt · Juxta illud ps̄ · oīns dij genciū demonia · Idarco ꝓp̄e
designabant̄ oīa regna pn̄cipalia in vnica statua q̄ ydola-
triā designat ꝓpter ipoꝝ ꝯueniencia in cultu ydoloꝝ · Sz quia
ipa regna inter se erant diuisa in ritib⁹ et alijs ꝓprietatib⁹ et
modis viuendi · Ideo particularia mēbra hui⁹ statue erāt de di-
uersis materijs vtpote de auro ꝛ argēto et testa et huiōi · Si-
milit̄ differebant in formis · quia aliqua ꝑs statue erat capᵗ
alia brachia et huiōi ad designandū varietatē int̄ huiōi reg-
na · vnde ad ꝓpositū tui argumēti applicando · licz regnū xp̄i
seu eccl̄ie nō cōminuit regnū Caldeoꝝ seu ꝑsaꝝ et huiōi q̄n⁹
ad ipoꝝ mūdanā ꝑtatem que iam t̄nsiuerat · cōminuit tam̄
ea q̄ntū ad cultū ydoloꝝ inq̄ntū diuulgata fide xp̄i in orbe ꝑ
ei⁹ discipl'os et eoꝝ successores · euacuata est cultura demonū
a toto fere mūdo · s · a maiori et pn̄cipaliori ꝑte ei⁹ vt dc̄m est

qȯ recte ꝓ̃signat̃ a daniele ꝑ ꝑcussionẽ lapidis sine manibꝰ
Nam absq; humana potẽcia lapis qui ẽ xp̃us statuã .i. ydo-
latriã diminuit taȝ antiquaȝ .s. caldeoꝝ q̃m alias succedẽtes
vt dictũ est.

¶ Capl'm .ij. ĩ quo oñdit̃ ꝙ liȝ ydolatria adhuc remaneat
in aliquibꝰ ꝑuissimis regionibꝰ apud hoĩes bestiales seu bru
tales tñ ĩ maiori ꝑte ⁊ p̃ncipaliori totiꝰ orbis ẽ ꝑ diuulgatõ
nem fidei xp̃i ablata. et ꝙ ante aduentũ xp̃i ydolatria cal-
deoꝝ et alioꝝ regnoꝝ remanebat apud romanos etiã destruc
tis regnis illis.

Saulus.

QVedam interponis ĩ hac tua r̃nsione q̃ non videnẽ cõ
tinere veritatem vel saltem aliquam reqrunt ꝓba-
tionem. primuȝ est ꝙ dicis ydolatriam esse hodie ex-
clusam a toto orbe quod credo esse falsum. Nam non est du-
biuȝ ꝙ hodie sũt aliqui etiam int̃ xp̃ianos et sarracenos qui
hoc vicio abutunt̃ .s. ydolatria saltẽ ĩ latebris et secreto. sic
etiaȝ multi sũt phitones diuinatores ⁊ huiũi que ad supstitõȝ
ydolatrie ꝑtinẽt. Et vt a quibusdã narrat̃ in aliquibꝰ extre
mis terre. hoc viciũ adhuc publice manet. Scd̃m ẽ quia di-
cis ꝙ ꝑ diuulgatõȝ fidei xp̃i tũc hoc viciũ fuit amotũ sine ali-
qua hũana potencia qȯ tamẽ non ꝓbas. Teciũ quia dicis ꝙ
ydolatria qua abutebant̃ Caldei adhuc remanebat t̃ꝑe xp̃i
tũc qȯ nõ videt̃ ratõi ꝯsonũ. Nam cõiter cũ aliquis ppl's de-
struebat̃. siml' cũ eo destruebant̃ et dij eiꝰ ysa .xxxij. ex ꝑte re
gis assirioꝝ se iactantis de victoria quarũdam gentiũ dice-
bat. vbi sunt dij emach et arphat. vbi dij sapharohin .q.d.
sic deuastaui gẽtes illas sic ⁊ eoꝝ deos.

Paulꝰ

Ad ꝓ̃mũ qȯ obicis de ydolatria dicẽdo ꝙ adhuc manet ĩ orbe sal
tem in latebris et abscõsis ⁊c̃. ⁊ etiã publice in extremis t̃re
tibi r̃ndeo ꝙ mala que in occulto fiunt. solius dei iudicio re-
seruant̃. iuxta illud deutro .xxix. abscõdita deo nr̃o sũt .s. a
solo deo iudicanda. vnde de t'libus nõ agimꝰ hic. De hijs at̃
que dicis ꝙ ĩ extremis terre publice fiũt. Dicendũ est ꝙ illa
sũt valde modica respectu regionũ ee terraꝝ vbi nullꝰ ydo
latra viget. Nam t̃ra que a veris xp̃ianis et etiã scismati-
cis possidet̃. Sil'r et a saracenis turcis et tartaris occupatur.
maximã ꝑtem terre obtinet. intantũ ꝙ illud qȯ remanet est
valde modicum respectiue. et ibi viuũt homines bestiales et
quasi semibruti de quibus non est facienda mentio. quia qȯ

modicum est s̃m phm ꝑ nichilo reuptatur· Et etiam i il:
lis partibus extremis non compellunt̃ homĩes ad ydolatrã:
dum · sicut tempore caldeoꝝ hoc fiebat· vt patz danielis· iij ·
Sil'r tp̃e succedenciũ regnoꝝ vt patz de Rõnis qui multipli:
cit̃ ꝑsequebant̃ fideles xp̄i vt suis dijs seu demonijs ymmo:
larent· In ꝑtib⁊ igit̃ mũdi extremis vbi ydolatria adhuc
manet ꝓut refert̃ a fidedignis non compellunt̃ hoĩes ad hoc
sic̃ nec puniunt̃ ydola colentes· sꝫ vnusquisqꝫ ad suũ arbi:
triũ ad hoc relinquit̃· Ad scd̃m aũt a quo petis a me ꝓbatio
nẽ de hoc q̄ ꝑ diuulgacõꝫ fidei xp̄i ydolatria fuit amota sine
hũana potencia ⁊c̃· tibi respõdeo sic q̄ ꝑ sacras auctes et hy:
storias alias autẽticas est manifestum q̄ tp̃e illoꝝ quatuor
regnoꝝ vniu̾saliũ quorũ regnũ romanoꝝ est quartũ ydola
tria ꝑ totũ orbem extendebat̃· Constat aũt ꝑ fidelissimã ⁊ pu
blicã famã et hystoriaꝝ cõꝫ narratõꝫ q̄ ꝑ magnũ temp⁹ an
teq̄ꝫ secta saracenoꝝ incipet· cessauit ydolatria modo p̄dicto
sꝫ nulla potestas hũana fuit intmedia inter rõnos et sara:
cenos que hoc viciũ amoueret vt est mãifestũ· Restat autẽ
q̄ ꝑ potestatez xp̄i et suoꝝ disapl'oꝝ p̄dicatõꝫ et marturia ve
ritatẽ p̄dicancia hoc fuit iux̃ ꝓphãrũ vaticinia exclusũ· Ad
terciũ vero qd̄ dicis ñ esse verisil'e q̄ ydolatria caldeoꝝ remã:
sisset p⁹ eoꝝ destructionẽ tibi rñdeo qd̄ de regno rõnoꝝ qd̄ fuit
vltimũ p̄dictoꝝ quatuor regnoꝝ· legit̃ in hystorijs autẽticis
q̄ oĩa simulacra genciũ colebat· de cui⁹ memoria adhuc re:
manet Rome templũ pantheon· i quo alias cõiter oĩa ydo:
la colebant̃· et p⁹ea hodie festũ oĩm sanctoꝝ celebrat̃· Et sic
patet q̄ statua de qua loquit̃ daniel· s· ydolatria in sua erat
integritate cũ ꝑcussa fuit ꝑ lapidem abscisum sine manib⁊· s·
xp̄m · et hoc testat̃ lr̃a danielis sane ĩtellecta· Cum eni dan·
q̄tuor ꝑtes prenunciauit in p̄dicta statua forma et materia
distinctas· que quatuor regna sup̄dicta figurabãt· que tam̃
ꝑtes adinuicẽ ꝑ successionẽ ꝯtinuabant̃· in destructõꝫ tñ illi⁹
statue totã sil' designauit destructã seu destruendã · nõ eni dic̃
q̄ antea fuerat caput destructũ et p⁹ea brachia · et sic de alijs
sꝫ simul ad lapidis ꝑcussionez tota statua fuit destructa qd̄
p̄dictã v̾itatẽ testat̃·

¶ Capl'm · iij · i quo oñdit̃ q̄ visio statue applicat̃ p̄mo ad
uentui xp̄i · visio aũt de bestijs daniel' applicat̃ scd̄o aduẽtui·

In alia visione danielis · s · quatuor bestiarum que i caplo · vij ·
cõtinet · que quidem visio de eadem materia loquit de qua et
supdicta visio · s · statue · In vtraqz eni visione agit de quatuor
regnis supdictis adinuicem succedẽtibus et de regno messie
seu xpi oia regna illa supante · Et tamen in istis duobus
visionibus que de eadem re loquunt vident quedam de essen
cialibus variari · pmo eni i pma visione put tu dicis oĩa
quatuor regna que p statuam designant ad lapidis pcussi-
onem fuerunt simul destructa · In scda vero visione in qua
quatuor regna p quatuor bestias designant · non simul sed
successiue vident quatuor predicta regna destrui · s · vnũ post
aliud · vnde de pma bestia ante ortũ scde legit · aspiciebam do
nec euulse sunt ale eius et sublata est de terra · Ex quo patet
q ante fuit sublata pma bestia quã scda surgeret · Idem vi
det intelligendum de alijs · Item in pma visione p lapidis
pcussionẽ fuerũt quatuor regna destructa · In scda vero vi
sione p filiũ hois venientẽ in nubib celi fuerunt oĩa deui-
cta vt patet in caplo · vij · Dic ergo rogo quõ tollis contra-
rietates ex istis visionibus que de eadem re loquunt et tam
quedam contraria interponere vident vt dictum est ·
Paulus · Sicut dixeram tibi sup cum de tempo
re aduent9 xpi ageremus q duplex est aduent9 xpi · vnde li-
cet regnũ xpi sm se vnũ et idem est · dupliciter tamẽ de eo lo-
quunt scripture sm huiõi duplicẽ sui aduentũ · ex quo diui-
si effectus erant pducendi circa rempublicam mundanam
Nam sicut in pmo eius aduentu diuulgata ecclie fide ydo-
latria erat extirpanda modo pdicto de qua agit i pma visio
ne danielis supdicta · sic in scdo eius aduentu tota munda-
na potestas erat amouenda subiciẽdo oĩa diuino imperio de
quo zach · vltimo · Erit dñs rex sup omnẽ terram · In die il
la erit dñs vnus et nomen eius vnũ · Et sophonie · iij · tunc
reddam ppl'is labiũ electum vt inuocent oẽs in noĩe do-
mini et suiant ei humero vno · In quib et alijs pphecias lo
cutõibus pnosticãtib q tota potestas humana publica erat
auferenda et subiicienda diuine potestati intelligit hoc imple
ri in scdo aduentu messie · In hac igitur secunda visione p
pheta agit de aduentu xpi scdo et de huiõi effectu suo circa
mundanã potestatem penitus auferendam · In qua quidem
visione pdicta quatuor regna precurrencia aduentum xpi

scdm · couenient figurantur · nō p statuā que ydolatriā sig:
ficat cum iam ydolatria amota erat p p̄mū aduentū vt di:
ctum ē · Sz figurant p varias bestias et feroces p quas desig
nant varie ferocitates τ tyrānica dominia ipoꝝ regnoꝝ ꝓut
expositores cōiter tradūt · Et quia potestas humana seu mū
dana quatuor regnorum p̄dictorū non simul sed successiue
fuerat amota · prius enī ꝑdiderunt monarchiam Caldei q̄m
persi et sic de alijs · Ideo in scda visione vbi agit de potestate
mūdana non simul s; successiue quatuor bestie fuerūt destru:
cte · s; in p̄ma visione simul statua fuit diminuta · quia per
p̄ muz aduētum fide xp̄i diuulgata p orbem tota ydolatria
tam p̄teritorum q̄m p̄ncium fuit destructa modo sup̄dicto ·
Ad scdm vero quod queris quare in p̄ma visione regnum
xp̄i figurat p lapidem abscisum sine manibus · In scda vero
visione figurat xp̄us p filiū homis venientem in nubibus
τc̄ · satis patet responsum ex p̄dictis · In p̄ma enim visio:
ne loquit de p̄mo aduentu in quo xp̄us ꝓprie figuratur p la
pidem sine manibus abscisum · tum quia eius cōceptio et na
tiuitas s̄m carnem non est virili semine ꝓducta ꝓut vitas
fidei nr̄e tradit · tum quia non p potenciam corꝑalem statuā
s · ydolatriam destruxit s; p diuinam · In scda vero visione q̄
aduentū scdm vt dictum est significat ꝓprie designat p filiū
homis venientem ī nubibus celi · quia ī magna potestate τ
maiestate venturus est ad iudicium ·

¶ Capl'm · iiij · i quo ondit q licz cult⁹ ydoloꝝ p⁹ passionē
xp̄i in quibusdā ꝑtib⁹ mundi remāsit tam̄ tot⁹ sil' intelligit
amoueri p lapidis ꝑcussionem sine manibus abscisi ·

Saulus ·

Sicut potestas mundana quatuor p̄dictorū regnorū
non fuit simul amota s; successiue sicut tu asseris et
bene · Sic ydolatria non simul fuit amota s; successi
ue · quia post aduentum xp̄i tui p magnuz tempus durauit
ydolatria in diuersis et magnis mundi ꝑtibus · vnde etiā in
tempore Cosdroe regis persarum qui p magnū tempus fuit
post aduentum xp̄i tui ydolatria adhuc vigebat vt eciā hy
storie tue testant qd nō concordat expositioni tue p̄dicte in q̄
dicas q siml' fuit ydolatria a toto orbe seu a maiori ꝑte toci⁹
orbis et p̄ncipaliori amota · Paul⁹ · Licet verū

est q̄ cultus ydolorum ꝑ aliquod tempus etiam post passio-
nem xp̄i in quibusdam ꝑtibus mundi notabilibus reman
sit· tamē ydolatria dicit̄ simul amoueri a mūdo· eo q̄ ꝑ vir-
tutem passionis xp̄i pn̄cipalis auctoritas ydolatrie· s· dya-
bolica fuit amota seu valde debilitata· vnde passione immi
nente ip̄e dixit· Nunc princeps hui⁹ mundi eicietur foras
iohis xvi· quod intelligit̄ de dyabolo cui⁹ potestate et versu-
cia homīes in ydolatriā incidebant· et quia ab huiōi dyaboli
potestate ꝑ passionem xp̄i que semel celebrata est homo fuit
liberatus· Ideo ꝑ solam ꝑcussionem lapidis sine manib⁹
abcisi ydolatria dicit̄ esse simul amota· posset etiam intelligi
ꝑcussio lapidis hui⁹ fuisse impleta tempore Constantini qn̄
xp̄us qui lapis est abcisus sine manibus dicit̄ ut iam dictū
est· ꝑcussit Cesarem lepra ꝑ cui⁹ ꝑcussionem et miraculosam
sanationē tota statua ydolatrie fuit dirupta· Cesare p̄cipiē-
te vt omnia phana ydolorū ꝑ orbem destruerent̄ vt plenius
ista continent̄ in sua hystoria· Secus est de potestate munda
na p̄dictorum regnorum que fuit amota successiue tam an̄
aduentum xp̄i q̄m post· quequidem successiua destructio dura
bit vsq3 ad tempus antixp̄i quando xp̄us sc̄do veniens to-
tam destruet mundanam potestatem vt iam dictum est·
¶ Saulus· Miror cur michi allegas auctorita-
tes euangelij tui quas vt scis nō teneor recipere p̄sertim cū
sint contra me sicut nec auc̄tes nostrorum doctorum recipe-
res contra te· Paulus· Quia tu contra meā
expositionem de visione statue obicis· In quo actu ꝑcedis
vt arguens· ego possum vt respondēs allegare auc̄tem sum
mi magistri mei· Non enim ꝑ meam responsionem te intē
do obligare sicut nec michi in respondendo necessitas incū-
bit te obligandi ad tenendum responsionem meam· vnde
solum p̄dictam auc̄tem allego ad meam saluandam exposi
tionem quod sufficit per hoc q̄ auc̄tibus apud me autenticis
mea expositio est cōsona· In alijs vero altercatōib⁹ nostris
vbi ꝑcederem vt arguēs contra te concedo tibi q̄ non debeo
allegare auctoritates doctorum nostrorum sicut hactenus
feci nec facere intendo· Saulus· Contra auc-
toritatem magistri tui ꝑ te allegatam reꝑio experienciā con
trariam· dyabolus adhuc hodie potestatem suam in homib⁹
exercet animas temptando et corpora ledendo vt est māifestū

quod non credo te negare · et etiam ĩ actibꝫ ydolotrias ĩ multis ꝑtibus mundi illudendo quod est contrariũ illius dicti ꝑ te allegati · s · princeps huiꝰ mundi eiicietur foras ·

Paulus · Licet nunc dyabolus potest deo ꝑmittente homiēs temptare quantũ ad animã et vexare quantũ ad corpus · ⁊ etiã ꝑ ydolatriã illudere · est tamen nunc homini ꝑparatum remediũ ꝑ passionē xp̄i · in quo homo potest se tueri contra hostis impugnationes ne ducatᷣ in interitũ mortis eterne · Et quicumqꝫ ante mortem xp̄i dyabolo restiterūt ꝑ fidem passionis xp̄i future hoc facere potuerunt · Nullus tamen tunc potuit dyaboli manꝰ euadere vt · s · non descenderet ad ĩfernum · Juxta illud psalmiste · Quis est homo qui viuet et non videbit mortē et liberabit animam suã de manu inferni · Sed post passionē xp̄i pñt hoĩes ab hoc virtute passionis tueri ·

Capitulũ quintũ in quo ostenditur quomodo intelligatᷣ illud dañ · ij · lapis qui ꝑcussit statuam factꝰ est in montem magnũ · Saulus ·

Eclara michi ẜm expositionem tuam quid est illud quod dicitᷣ in ꝑma visione ꝙ lapis qui percussit statuam factus est in montem magnũ quod non videtur ꝓprie respondere ad destructionēꝫ ydolatrie ẜm tuam expositionem · ꝓprius enim dixisset · factus est in templum dei seu sanctuariũ vel in aliquam sonans fidem seu sacram doctrinam · passio enĩ xp̄i tui ꝑ quam dicis ꝙ homines possunt tueri a dyabolica potestate non operatur talem tuicionem per modum mōtis magni · sꝫ potiꝰ ꝑ modum adhesionis ad fidē verã et vite rectitudinem ꝓut credo quod tu etiam concedas

Paulus · Verum dicis ĩ hoc ꝙ passio xp̄i liberat homiēs a dyabolica potestate ĩquantũ adherēt vere fidei crucifixi et eius vestigia sequunᷣ · Et hoc ꝓprie ĩtelligitᷣ ꝑ illud quod legitᷣ in visione danielis suꝑdicta cum dicitᷣ · ꝙ lapis q̄ ꝑcussit statuam factus est in mōtem magnum · In hijs enĩ verbis alludit daniel huic quod dicitᷣ ysaie · ij · Erit ĩ nouissimis diebus paratus mons domꝰ domini in capite montium et eleuabitᷣ super colles · et fluent ad eum om̄es gentes ⁊c̄ · quasi dicat daniel · Iste lapis statuam ꝑcutiens factus est ille mons magnus et eleuatus de quo loquitᷣ ysaias · in quo monte ascendentes docenᷣ de vijs domĩ et de semitis eiꝰ ·

vt ibidez habet. Inter quas vias domi et eius semitas vna de pricipalibus est ydola respuere et abicere. vnde ibidem legit. Et ydola penitus conterent. Et infra. In illa die piciet homo ydola argenti sui et c. prout fuit supra allegatum. proprie igitur ad denotandum deiectionem ydolatrie que per destructionem statue designatur daniel predixit. quod lapis qui percussit statuam factus est in montem magnum. i. in illuz montem ab ysaia iam ante per magnum tempus prophetatum de quo etiam mote multa sub eisdem verbis sicut ysaias per micheam. iiij. capitulo fuit prophetatum.

¶ Capitulum sextum in quo ostenditur quomodo exponendum est quod regnum ferreum. i. romanorum habebat partem pedum et digitorum teste figuli et partem ferream. vt habetur danielis secundo.

Saulus.

Secundum istam expositionez tuam volo scire quomodo intelligis quod regnum quartum. i. ferreum per quod tu intelligis regnum Romanorum habebat partem pedum et digitorum teste figuli et partem ferream et cetera que ad hoc pertinent.

Paulus.

Circa hoc quod petis diuersimode se habent expositores. sed in hoc volo ad presens sequi expositores tuos quibus in hoc satis consonat expositio mea Dicunt enim quod regnantibus Romanis tempore machabeorum fuerunt adinuicem confederati Romani et iudei quod etiam iosephus hystoriographus tuus large tradit. quam quidem confederationem daniel vocat regnum diuisum. eo quod erant difformes in ritibus et cultibus diuinis vt est manifestum Non tamen in partes equales in fortitudine et robore. quia pars romana erat fortissima. et ideo vocat eam ferream. iudeorum vero erat debilissima quam testam vocat. Et quia iste due nationes adinuicem voluerunt matrimonio commisceri tempore herodis ascolonite qui voluit habere in vxorem quandam de genere machabeorum. quod tamen matrimonium non habuit effectum. vt ex hystorijs josephi patet. Idcirco de istis duabus partibus diuisionis et earum commixtione dicit. quia autem vidisti ferrum mixtum teste. commiscebuntur quidem humano semine. sed non adherebunt sibi sicut ferrum non potest misceri teste. Et quia illis temporibus. i. romanorum et iudeorum seu herodianorum que fuerunt regna corruptibilia suscitauit deus regnum xpi incorruptibile. quia quidem xpus natus est in bethleem

iude tempore herodis regis· In quo tempore Cesar imperabat Marco immediate subdit· In diebus aũt regnorum illorum suscitabit deus celi regnũ qd ineternũ non dissipabit·

¶ Caplm· vij· in quo oñdit q regnũ xpi seu ipi9 eccl'ie nõ est idez cũ regno rõnoz put doctores falsi· s· pharisei fingũt

Saulus·

S Ecundum doctores nostros regnum xpi tui seu eius ecclesie vnũ et idem est cum regno romanorũ· et iõ cum regnum Romanorũ destruendum erat sm visionem danielis p regnũ celi incorruptibile a deo suscitandũ s· p regnum messie· Eadem ratione et regnuz xpi tui qd est idem cum regno Romanoz destruendum est p messiam· Qp aũt regnũ ecclesie tue sit idem cum regno Romanorũ put doctores nostri dicunt satis patet ex hoc· Nam regnũ eccl'ie xpi tui pricipalit sumpsit potestatem atqz initiũ dñij a Romano imperio· s· a Constantino sm omes hystorias· Quiquidem Constantin9 imperialem auctem et potestatẽ tribuit Siluestro summo pontifici ⁊ ei9 successoribus· qui hodie eadez auctoritate vrbem obtinent Romanam· Quiquidẽ Constantin9 ut quidam referunt compulit seu coegit plima regna ut acciperent fidem ecclesie xpi tui· Et sic patz q huiõi regnũ eccl'ie est regnum Romanũ p quartam bestiam in visione danielis designatum· et p consequens p verum messiam sicut expectam9 destruendum·

Paulus· Verum est q doctores tui pharisei finxerunt q regnum Romanorũ et regnũ eccl'ie xpi est vnum et idem regnũ· quam quidẽ fictionem sic dissemiauerunt p totam plebem tuam q omnes hoc tenent· vocantes regnũ xpi nostri regnũ Romanorum nequã· que quidẽ fictio ab eis fuit fabricata vt euaderent impugnatõz efficacem que contra eos militat ex hac visione danielis· de qua agimus sumptam· p hanc eni visionem cõstat q bestia quarta p quã sm omes designat romanũ regnum seu impiũ destruẽda erat p regnũ a deo celi suscitandũ s· regnũ messie· Ex quo sequit q si regnũ ecclesie et Romanoz essent duo regna distincta q regnũ eccl'ie succedens regno Romanorũ esset regnũ veri messie· quod manifeste opponit pntiacie tue· sm quã credis q regnũ eccl'ie non ẽ regnum xpi· Sed falsitas hui9 fictionis mãifesta est ex hoc· nã

regnū eccl'ie seu regnū xp̄i non est regnū mundanū seu ter-
renū sicut regnū Romanū aut aliud de ceteris regnis hui⁹
mundi · vnde et xp̄us expresse dicit Johis · xvj · Regnū me-
um non est de hoc mundo · que quidez auctas sola sufficit ad
cogendum fideles ut ponant differenciā substancialem inter
regnū eccl'ie et cetera regna supdicta · in hoc · s · q cetera reg-
na sunt terrena seu mundana vel temꝑalia · Regnum vero
xp̄i et eccl'ie sue nō est mundanū sz celeste vel spūale seu diui
num · vnde et cōiter in sacris lr̄is nostris vocaꝰ regnū celoꝝ
et regnū dei et huiōi · Sed quia tu et infideles tui similes has
sacras auctoritates non recipitis · Jdcirco per euidenciam ra
tionis oportet vos de hoc cōuincere · ex multis enī saltem ex
duobus euident patet essencialis differēcia inter regna mū-
dana seu tꝑalia et regnū xp̄i et eccl'ie · quorum vnum sumitꝰ
ex potestate tradita summo principi eccl'ie · s · summo ponti-
fici · ordinatio enī ppl'i ſm sentēciam phi in · iij · politicoꝝ pa-
pue pendet ex maximo pn̄cipatu · Constat aūt q maximus
pn̄cipatus eccl'ie in potestate consistit summi pontificis · que
quidē potestas est ligandi animas atqz soluendi ſm quā sū-
mus pontifex ⁊ eccl'ia credīꝰ a fidelibus habere claues regni
celorū · vt habeꝰ Mt · xvj · capl'o · Sed constat q talis potestas
non est mūdana seu temporalis neqz similis potestati impe-
rij Romani vel aliorum regnorū · sz oīo ab eadez sepata sit
sicut res corꝑalis a spūali · v— Saulus v— Licet ī
tuo euangelio hec potestas ligandi atqz soluendi animas as
seraꝰ tuo summo pontifici tradi · non tamen hoc a me credi
tur nec a doctoribus nostris · et ideo frustra talem auctem cō
tra me allegas · v— Paulus · v— Bene credo q tu
et tui sil'es non credunt p̄dictam potestatem clauiū fuisse da
tam eccl'ie xp̄i seu summo pontifici · licet hoc posses repꝑire ꝑ
diligens scripturarum scrutiniū · Legiꝰ enī ysaie · xxij · dabo
clauem domus dauid supꝑ humerū eius et aperiet · et non erit
qui claudat · et claudet · et non erit qui aperiat · que verba re-
cte intellecta ad hoc aptantur · Sed siue ea sic intelligas siue
non · non curo ad presens · sufficit enī michi ad affirmandā
dr̄iam essencialem inter regnū Romanorū et regnum eccle
sie · quia regnum Romanorū in virtute armoꝝ et seculari-
um legum dn̄abatur orbi vt in suis hystorijs est manifestū
Regnum aūt eccl'ie xp̄i ꝑ potestatem pontificalez sup̄ dictā

suos regit subditos · et hoc sufficiat ad latā ponēdā distinctō-
nem inter potenciam Romamani Cesaris et summi ponti-
ficis potestatem · intantū quod non possunt dici vnum et idem
regnum sicut nec in rebus nālibus illa que pprie et per se ha-
bent diuīsas potēcias non possunt dici vna et eadem res·

¶ Capitulū · viij · in quo ostendit quod summus pōtifex in quo
pincipaliter residet eccl'iastica potestas · licz quādoqz vtatur mun
dana seu temporali potestate · s · armorū potencia et huiōi · nō
tamen talis potestas est essencialis in eccl'ia sz accidentalis·

Saulus·

Dicet verum sit quod summus pontifex tuus dicat vti po
testate ligandi atqz soluendi aīas · quā quidem pote-
statez sm te et veraciter habet · sz sm me iactat se ha-
bere quod non habet · quomodocūqz tamen rei veritas in hoc
se habeat manifestum est quod ipse summus pontifex tuus etiam
vtit armorum potestate et legum suarum que humane sunt in
stitutione · Ex quo manifestum est quod eius potestas est mun-
dana sicut potestas Cesaris a quo · s · Cesare talem potestatē
mundanaz accepit sicut et impialem auctem · vnde et idem
regnum dici debet sicut eadem potestas est que per successionem
gratuite donatōnis pcessit a Constantino in Siluestrum et
eius successores cum potestate ipius donātis· Paulus·

¶ Licet verum est quod summus pontifex quādoqz vtat armorum
potestate · ex hoc non sequit quod eius potestas essencialis sit mū
dana vel temporalis · Nam sicut in rebus nālibus frequent
videmus vnam et eandem rem habere duas potestates quarū
vnam habet ex forma sua specifica · et illa est pprie essencialis
potestas sua · Aliam vero habet accidentalem ex aliquo extrī
seco supuenienti sue essencie · et illud tale non est pprium rei
nec pincipale in ipa · quia potest adesse vel abesse pter ipius rei
corruptionem sicut sunt accidencia · Sic pari modo considerā
dum est circa eccl'ie xpi potestates · Nam illa potestas pon-
tificalis eccl'ie · s · ligandi et soluendi animas · est potestas eius
essencialis et ppria · Alia vero potestas quam exercet in vi ar
morum et huiōi non est potestas eccl'ie essencialis · sz acciden
talis · vnde ex hoc quod huiōi potestate accidentali vtit · s · mūda-
na non posset dici vnū et idem regnum cum regno Rōno
Nam potestas mundana in Cesare erat essencialis et ppria·

per solam enī illā dn̄abat̄ et regebat subditos suos. Secꝰ ē in eccl'ia xp̄i in qua tl'is p̄tas mundana est mere accidētal'.

¶ Capl'm. ix. in quo ostenditur ꝙ ecclesia habuit suum esse ꝑfectum. s. spiritualē tempore apl'orum et aliorum discipulorū anteq̄m temporalem potestatē a Cesare accepisset.

Saulus.

Ex quo tu concedis ꝙ vtraqꝫ p̄tate p̄dicta vtit̄ ecclesia tua. s. mundana ꝛ pontificali. vnde posses michi ostēdere ꝙ p̄tas pontificalis sit essencialis sibi. et ꝙ potestas mundana sit sibi accidentalis. oportꝫ enī ꝙ hoc michi ostendas clare vt possis tuū intentū fūdare. Paulꝰ.

¶ Qꝫ potestas t̄palis seu mundana sit in eccl'ia accidentalis patꝫ ex hoc. Nam quicquid aduenit rei post suū esse ꝑfectuꝫ est ei accidētale. Omē enī tale potest adesse vl' abesse p̄ter sui corruptionē vt est manifestum. sꝫ p̄tas mundana seu t̄palis aduenit eccl'ie pꝰ suū esse ꝑfectum seu completū. ergo ꝛc̄. assumptū patꝫ ex hoc ꝙ eccl'ia habuit suū esse ꝑfectū a tempore passionis xp̄i quando solam p̄tatem pontificalē habebat in quo statu durauit ꝑ magnū tempus vsqꝫ ad Constantinuꝫ et tunc mundanā seu t̄palem p̄tatem a Cesare habuit ꝓut tu dicis. Ex quo est mā̄ifestum ꝙ p̄tas illa t̄palis seu mundana accidentalis est in eccl'ia cum post suū esse ꝑfectum habuit illam. Saulus Quomō potes asserere ꝙ eccl'ia habuit suū esse ꝑfectum t̄pe apl'oꝝ et aliorum discipulorū xp̄i tui anteq̄m p̄tatem mundanā seu t̄palem a Cesare accepisset. hoc enī est manifeste falsum tanq̄m inconsonum omibus hystorijs de hoc loquentibus. Constat enī etiā ꝑ tuos hystoriographos ꝙ a tempore passionis xp̄i tui vsqꝫ ad tempus Constantini impatoris exclusiue om̄s illi super quos nomen xp̄i tui inuocabat̄ viuebāt abiecte et sub magnis ꝑsecutionibꝰ tam iudeorum q̄m gentiliū. intantū ꝙ nomen xp̄i tui et suoꝝ erat apud om̄s execrabile. et om̄es fideles a ceteris nationibus affligebant̄ usqꝫ ad mortem. ita ꝙ non solū dn̄io carebant. sꝫ etiam erant deterioris conditiōis q̄m alij serui. Serui enī a dn̄is suis tuebant̄ ne occiderent̄ ab alijs. Sed xp̄iani ꝓ tempore supdicto existentes etiam a dn̄is suis torquebant̄ et vsqꝫ ad mortem ꝑ varia tormenta occidebant̄. vn̄ ex hoc ridiculū videt̄ dicere ꝙ eccl'ia xp̄i tui habuit

suũ esse pfectum tempore apl'oꝝ et aliorum discipulorũ put tu dicis· sufficeret enĩ tibi dicere q eccl'ia tui xpi in illis tpibus incipiebat· i· non habens totius sui esse pfectionẽ· ſ; tũc incepit habere suũ esse pfectum cum potestatem temporalem seu mundanã a Cesare accepit· vnde illa potestas a Cesare accepta ppie dicit essencialis in tua eccl'ia· p illũ enĩ suũ esse pfectum habuit sicut etiã hodie p illam habet suam pfectaz dignitatem put est notum rerum vitatem consideratibus· Vnde patet q regnũ eccl'ie xpi tui et regnum Romanorũ cui⁹ ptatem temporalem accepit p quam nomen regni accipere successione gratuita habuit· est vnum et idem regnum vt dicebam· Paulus· Concedo tibi q apl'i et alij discipuli xpi a tempore passionis sue vsq; ad tempus Siluestri pape· quod quidem tempus durauit p· cccc· annos et vltra· i toto illo tẽpore valde abiecte viuebant· et i magnis piculis et tormentis vsq; ad sanguinis effusionẽ vitam suam consumebant· nullũ dominiũ temporale habentes· sed durissimam pacientes suitutem· Sed ex hoc nõ sequit qd cõcludere intendis· s· q eccl'ia xpi non habuit suũ pfectum eẽ seu suam dignitatem pfectam vsq; ad hoc q temporalem potestatẽ a Cesare accepit· nã vt tibi supius si memor es dixeram· bona p xpm pmissa spũalia sunt tm̃ non temporalia que quidem bona· s· spũalia excedunt in dignitate et vera valitate om̃ia temporalia bona· vnde quia potestas seu regna mundana mere temporalia sũt· Idcirco vt iam dixeram xpus fatet non ptinere ad ipm in suo pmo aduentu regnũ mundanũ· vnde johis· xviij· Regnum meum non est de hᶜ mundo· Et de hoc expssius loquens discipulis suis de maioritate contendẽtib; luce· xxij· capitulo sic dicit· Reges gencium dñant eorum· et qui ptatem habent benefici vocant· vos aũt non sic· ſ; qui maior est in vobis sit sicut qui mĩstrat ꝛc̃ Ex quo patet q dignitas eccl'iastica ppie loquendo non in maioritate temporali consistit· nec solum hoc ſ; i aduersitatibus mundi p nomie xpi pacienter tollerandis dignitas eccl'iastica ppie prospera tur· vnde quidam doctor de nr̃is antiqs hylari⁹ in· viij· de trinitate dicebat· hoc h; ppiũ; eccl'ia vt dum psecutionem patit floret· dum opprimit crescit· dũ cõtempnit pficit· dum ledit vincit· dũ arguit intelligit· tũc stat cum supari videt· hec ille·

¶ Capl'm · x · in quo ostendit̄ q̄ xp̄us docuit verbo et exēplo q̄ btitudo hūana consistit ī cōtemptu terrenoꝝ et adhesione ad celestia quā doctrinā ei⁹ veri discipli secuti sūt · et q̄ in p̄mitiua eccl'ia qn̄ nullā p̄tatem mundanā fideles habebāt ꝑfectiores viri vt pl'imū inueniebant̄ in eccl'ia q̄m nūc quādo regnis et p̄tatib⁹ hūanis et mundanis eccl'ia habūdat · ex q̄bus cōcludit̄ q̄ regnuꝫ rōnoꝝ et regnū xp̄i seu eccl'ie nullo mō sūt idem · sꝫ diuisa · Saulus ·

NOn allegas m̄ rogo doctores tuos · qꝛ dicta sua nullā auc̄tem hn̄t apud me nisi forte in q̄n⁹ rationē cōtinent · Paul⁹ · Scire debes q̄ in dyaleticis disputatōib⁹ vl' iudicarijs alt̄catōibus ɔtenciosis semꝑ credit̄ homi ɔtra se licꝫ nō credat̄ ei ꝓ se · Et ideo cum xp̄c nr̄ et sui discipli ɔcedūt ad ipos nō ꝑtinere regna nec dn̄ia tꝑalia · sꝫ poci⁹ ꝑsecutōes et maximas tribulatōes sustinē manifestum est q̄ i hoc sit credendū sibi cū sit contra eos · p̄sertim qꝛ qd̄ de hac mā̄ verbo dixert̄ · oꝑis tstīōnio comꝓbauerunt ·

¶ Saulus · Declara m̄ ista que dicis · s · q̄ mḡr tuus et ei⁹ discipl'i v̓bo docuerūt ⁊ facto ondēerūt · Paulus ·

¶ Q̄ aūt mḡr me⁹ xp̄us docuit clare et publice q̄ btitudo q̄ est vltimū a rōnali creatura desiderabile nō solū nō ɔsistat in bonis tꝑalib⁹ · sꝫ poci⁹ i bona tꝑalia dimittendo seu odiēdo ⁊ ꝑsecutōꝫ vsqꝫ ad mortē ꝓ suo noie sustinēdo māifeste patꝫ ex hoc · nam i suo pn̄cipali s̄mone quē in monte ore ꝓ̄prio discipl'is et ml'titudini ppl'oꝝ p̄dicauit apte dixit · Beati pauperes spiritu qm̄ ipoꝝ est regnū celorū · bt̄i qui lugēt ⁊c̄ · Et ī fra · beati eritis cū ꝑsecuti vos fuerint homīes ⁊c̄ · In quibus et ml'tis alijs manifeste docuit q̄ btitudo qd̄ est vltimū desiderabile nō i bonis terrenis sꝫ in celestib⁹ ɔsistit · et ꝑ ɔn̄s discipulos suos in quib⁹ eccl'ie fundamēta ɔsistūt ad hāc btitudinem spūalē dirigebat q̄ in ɔtēptu terrenorū ꝓ amore celestiū cōsistit · quā quidē doctrinā ipe xp̄us exēplo māifeste ꝑ vitā suā et mortē ɔfirmauit sacratissimā · q̄ in ꝓcessu p̄mitiue ecclesie · s · a tꝑe apl'oꝝ vsqꝫ ad temp⁹ Siluestri pape maxīe claruit qn̄ nulla p̄tas mūdana erat apud fideles · ⁊ tn̄ tūc maxime ꝓsperabat̄ in spūalib⁹ bonis · florebat eni in frequētib⁹ et triūphalib⁹ martirijs cū ꝓ fide xp̄i sustinēda oēs sūmi pōtifices qui fuerūt a petro vsqꝫ ad Siluestruꝫ qui fuert̄ · xxxv · in mio fere et magna multitudo p̄latorū et religiosoꝝ et etiaꝫ

simpliciū vtriusq; sex⁹ ꝑ xp̄i noīe tormenta et tyrānoꝝ ra: biem vsq; ad crudelissimā mortē gaudent̄ sustinebāt· ex qui bus māifestabat̄ ꝙ v̄tus fidei et caritatis q̄ sūt vera et maxi ma bona sp̄ūalia in eccl'iā xp̄i ī eodē tp̄e maxīe habundabāt Et sic patȝ ꝙ etiā eccl'iā xp̄i pl⁹ ꝓsperabat̄ in bonis sp̄ūalib⁹ tp̄e illaꝝ ꝑsecutionū qn̄ tp̄alem p̄tatem nō habebat q̄m cum p⁹ea fideles xp̄i magnas p̄tates secl'ares ꝛ mūdana dn̄ia ob tinuerūt· Nūc eni et si v̄tutes ꝑ mīaȝ diuinam nunq̄m ex to: to deficiūt ī eccl'ia· nō tamē sub eodē feruore et gradu cōiter repiunt̄ sic in p̄mitiua eccl'ia qn̄ hūiliter absq; tp̄alib⁹ dn̄ijs cursū hui⁹ vite faciebant· Ex quo māifeste patȝ qd̄ tibi dice bam· s· ꝙ eccl'ia xp̄i iam in suo esse ꝑfecto et cōpleto erat qn̄ sibi aduenit tp̄alis p̄tas· Et sic talis p̄tas in eccl'ia nō ꝓpria seu eēncialis· sȝ accidētalis ē vt ex dictis pȝ· Et nō· ꝙ b̄m opi nionē quorūdā iurisperitoꝝ Constantin⁹ nō potuit trans: ferre dn̄iuȝ impiale seu tp̄ale sūmo pontifici· b̄m alios vero licet hoc potuerit non tn̄ debuit· Sȝ quicquid sit de hoc si eccl'ia xp̄i· s· sūm⁹ pōtifex cū suo sacro collegio et scīa synodo vni: uersalit̄ approbāte dimitterēt seu renūciarent libere dn̄ia seu p̄tates secl'ares· sil'r et possessiones et oīa que eccl'ia olim ha buit a Constantino Cesare· sic ꝙ eccl'ia remaneret oīo ab h⁹ modi tp̄alib⁹ sic tp̄e apl'oꝝ expedita· nō credo ꝙ alicui vero ca tholico esset dubiū quin eccl'ia xp̄i esset tante dig̃tatis ꝛ ve: re ꝑfectionis sic nūc est· Ex quib⁹ patȝ ꝙ huiōi dn̄ia mūda: na p̄nt adesse l' abesse eccl'ie xp̄i sine ipi⁹ corruptōe· et sic sūt ei accidentalia· Secus est de regno seu impio rōnoꝝ a quo si tp̄ales p̄tates remouerent̄ regnū remaneret penit⁹ destructū Et ideo manifestuȝ est ꝙ regnū Romanoꝝ et regnum xp̄i seu eccl'ie nullo mō sūt idem sȝ diuisa ꝓut tibi ꝓposui·

¶ Capitulū· xj· in quo ostendit̄ ꝙ ꝑ cornu puulum affixuȝ quarte bestie nō intelligit̄ xp̄us nr̄ ꝓut iudei false exponūt·

Saulus·

Dicet veꝝ sit ꝙ regnū rōnoꝝ et regnū eccl'ie xp̄i tui n̄ sūt oīo idem sȝ diuisa· Regnū tam̄ xp̄i tui seu sue ec: clesie habet quādaȝ dependēciam cum impio rōno· qd̄ ꝓprie ī reuelatōe facta dan̄· vij· capl'o de quatuor bestijs sig: ficantib⁹ q̄tuor regna supdicta sig̃ficat̄· In ipa eni visione ꝑ quartā bestiā b̄m oēs intell'r regnū rōnorū· In qua quidē

q̄rta bestia cornu ꝑuulũ apparuit qḋ videt̃ ꝓprie sigĩficare reg nũ xp̄i tui seu regnũ eccl'ie sue· vt pꝫ ex multis· p̄mo qꝛ reg= num eccl'ie xp̄i tui habuit initiũ īfimũ seu hũile qḋ pꝫ de xp̄o tuo qui vitā paupem gessit· Sil'r de eccl'ia tua p̄mitiua eius vestigia sequēte ꝓut tu sup̄ affirmasti· Que quidē paupertas seu hũilitas figurat̃ in p̄dicto cornu cũ dicit̃ de eo qḋ est ꝑuu lũ· Ex quo pꝫ ꝙ illud cornu nō erat ita magnũ sicut alia cor nua bestie· Sic nc tua eccl'ia hũit tam magnũ initiũ ī ꝑtate sicut alia quatuor regna· Scḋo qꝛ cornu istud ꝑuulũ erat fixũ in q̄rta bestia ī quo mãifeste figurat̃ eccl'ie tue colligatio cũ impio rōno· q̄ q̄rta bestia est et eiꝰ dotuatio ab eo vt factũ est in Constantino et siluestro· Tercio qḋ maiꝰ et forcꝰ est quia xp̄s tuus mãifeste docuit multa denotãcia pl'alitatē ī diuis exp̄mendo tres ꝑsonas distinctas realiter esse in diuis qḋ est mãifeste nō solũ ɔtra vnitatē diuinam que etiā a ꝓphetis demō strat̃ vl' saltē ɔcedit̃· sꝫ etiã ɔtra auctem diuine scripture exp̄s sam deutro· vj· capl'o· Audi isrl' dn̄s deꝰ tuus vnꝰ est· Sil'r docuit ydēptitatē dei et hoīs intm̄ ꝙ ip̄e xp̄s tuus qui verus homo erat etiā ꝑm te· fatebat̃ tñ se esse verũ deũ qḋ tu etiā cōce= dis ⁊ p̄dicas qḋ est ɔtra sũmã simplicitatē diuinam que etiā rōe nãli a ph'is demōstrat̃· Ideo ꝓp̄e figurat̃ ꝑ p̄dictũ cornu de quo dr̃ in p̄dicta reuelatōe dan̄· Et ꝑmones cōtra excelsũ loquet̃· Quid enī ꝑ excelsũ intell'r ī hoc loco nisi ip̄e deꝰ· de q̄ ps̄· Excelsus sup oēs gētes dn̄s· Quis magis ɔtra dn̄m lo= quit̃ q̄ꝫ qui ɔtra suã sũmã simplicitatē et vnitatē pl'alitatē rerũ distinctarũ ei attribuit· Silr̄ et corꝑalitatē seu hũanitatē creatā in deũ creatorē assumi ⁊ hoiē verũ deũ asseruit· Et sic pꝫ mãifeste ꝙ xp̄s tuus ꝑmones ɔtra excelsũ locutꝰ est· Silr̄ multa docuit ɔtra legē mosaicā ⁊ ɔtra eiꝰ doctores· qui quidē erãt pharisei ip̄am legē mosaicã docentes et ad l'ram obser uantes vt pꝫ ꝑ ꝓcessũ euangelij tui· Et pociꝰ ɔstat ꝑ euidēciã facti· nam tu ⁊ fideles qui xp̄i tui vestigia seq̄mini totam legē mosaicã frangitis negligēdo p̄cepta in eadē ɔtenta lege tam affirmatiua q̄ꝫ negatiua vt discurrendo ꝑ singula pꝫ· et sic de mg̃ro tuo p̄nũciat̃ in daniele putabit ꝙ possit mutare tꝑa ⁊ legem· vnde notant̄ dicit· putabit ꝙ possit mutare qꝛ ꝑm rei vitatem solius dei est mutare legē quã ip̄e ɔdidit· vnde licꝫ hoc putauit nō tamē potuit hoc facere eo modo quo dicit̃ Illud possumꝰ quod de iure possumꝰ· dicit̃ aũt ꝙ putauit ꝙ·

possit mutare tpa · vñ xp̃s tuus asserut ꝙ temp⁹ aduẽt⁹ sal-
uatoris impletũ erat tp̃e suo qd̓ tñ non est veꝝ · q꜡ saluator
nr̃ nondũ aduenit · et sic vides mãifeste ꝙ xp̃s tuus est ille
qui ẜmones cont̃ excelsũ loquit̃ · ⁊ putabit ꝙ possit mutare
tpa ⁊ legẽ · et ꝑ ɔñs ille ẽst ꝓp̃e figurat⁹ ꝑ cornu ꝑuulũ quod
apparuit in q̃rta bestia q̃d destruendũ est sil' cũ eadẽ bestia q̃rta
s · rõno impio ꝑ regnũ messie vẽturi quẽ firmit̃ expecto vt ĩ
eodẽ capl'o dañ · habet̃ · Paul⁹ · Si ɔsideras veꝝ
sensũ verboꝝ danielis que allegas nõ recte ea exponis · s꜡ ex
torte · Constat eñi ex hys q̃ sũt dicta sup̃ · ꝙ hec visio daniel'
de q̃tuor bestijs in · vij · capl'o cõtenta in qua quarta bestia ex
toto destruenda ꝓnunciat̃ et fili⁹ hoĩs ꝓphetat̃ veniẽs ĩ nubi
bus celi ⁊c̃ · totũ hoc intell'r implendũ in aduentu xp̃i scd̃o ·
in quo vẽtur⁹ est in maiestate et ptãte magna ad iudiciũ · ñ
aũt de p̃mo aduentu in quo hũiliter nõ in ptãte mũdana · s꜡
tanq̃z lapis abasus sine manib⁹ denũciat̃ ventur⁹ · vñ nõ pot̃
xp̃o ẜm p̃mũ suũ aduentũ applicari ꝙ figuret̃ in cornu ꝑuu
lo affixo in q̃rta bestia · Itẽ de hoc cornu ꝑuulo legit̃ ĩ eodẽ ca
pl'o · ꝙ faciebat bellũ cũ scĩs seu cont̃ scõs et ꝑualebat eis qd̓
nullo mõ pt̃ vificari de xp̃o de quo nuſq̃z legit̃ fecisse bellũ ꝑ-
sertim ɔtra scõs · Saul⁹ · Qꝫ xp̃s tuus fecerit bel
lũ ɔtra sctõs exponit̃ ẜm doctores nr̃os eo ꝙ fecit bellũ cõtra
iudeos quib⁹ ꝑualuit inq̃n⁹ occasione sua vt sup̃ dicebã di-
spersi ⁊ abiecti et q̃i destructi sũt Paul⁹ · Licꝫ ve
rũ sit ꝙ iudei sũt dispsi et destructi occasione xp̃i nr̃i eo ꝙ nõ
recepẽrt eũ · s꜡ poci⁹ repulerũt ⁊ occiderũt · ex hoc tñ nõ sequit̃ ꝙ
xp̃s fecerit bellũ ɔtra eos · bellũ eñi nõ dicit̃ nisi vbi sit pug-
na int̃ ꝑtes adinuicẽ dimicãtes qd̓ hacten⁹ ñ legit̃ factũ int̃
xp̃m seu suos fideles et iudeos · Saul⁹ · Expositio
mea de ip̃o cornu ꝑuulo p̃ncipalit̃ fundat̃ in hoc qd̓ di̅ de eo ·
ẜmões ɔtra excelsũ loquet̃ et putabit mutare tpa ⁊ legẽ ⁊c̃
qd̓ recte applicat̃ xp̃o tuo modo sup̃dicto inq̃n⁹ locut⁹ ẽ ɔtra
vnitatẽ dei et ɔtra ei⁹ sũmaꝫ simplicitatẽ · Sil'r putauit mu
tare legẽ mosaicã et tpa p̃finita ad aduentũ messie · vnde de
istis volo ꝙ satisfacias m̃ si potes · alijs dimissis · In istis eñ
pendẽt ea q̃ sũt p̃ncipalia in tota ɔtrouẽsia nr̃a · Paul⁹ ·
¶ Veꝝ dicis ĩ hoc ꝙ in hys que obicis cont̃ xp̃m nr̃m p̃nci
palit̃ pendet controuẽsia nr̃a · Et id̓ de istis est diligent̃ agen-
dũ · vñ expediti de hac distinctõe ĩ qua sum⁹ placet michi ꝙ

discuciam⁹ de singlis pdictis.

¶ Capl'm. xij. in quo ondit q per cornu puulũ supdictũ intelligitur antixpus sm veram catholicorũ expositionem.

Saulus.

Hoc quidẽ opto. sz volo vt prius dicas quõ exponit illud de cornu puulo sm doctores tuos. et sic expedit de huiusmodi reuelatione daniel' ad supdicta que in hac mã magne arduitatis sũt deo disponẽte pcedam⁹. Paul⁹.

¶ Ad declaratoz hui⁹ qd petis duo sũt psupponẽda. pmũ est in visione i. vij. capl'o dañ. otenta de aduẽtu xpi scdo. et de ei⁹ effectu circa mũdanã ptatez penit⁹ auferendã de q ibi agit vt sup in. iij. capl'o hui⁹ distinctõis onsũ est. Scdm est q per qtuor bestias i hac visione otẽtas designant oẽs ptates tyrãnice famose que fuert et erũt a pncipio mũdi vsqz ad finẽ. pma eni bestia in scda etate incepit a Nemroth q fuit prim⁹ oppressor hoim et qui pmo regnat i babilonia et Caldea. vt habet geñ. x. Que quidẽ ptas tyrãnica otinuata est p assirios et alios vsqz ad Nabuch. p qrtã uo bestiaz designat tota potestas tyrãnica et mũdana incipiẽdo a regno rõnoz vsqz ad finẽ mundi seu vsqz ad antixpm inclusiue. Saul⁹.

¶ Circa illa que pmo psuppõis replicare nõ intẽdo. qz sup de hoc habuim⁹ colloquiũ in capl'o p te allegato. Sz otra sup positũ tuũ aliqua vident dicẽda. Et spalit otra illud qd dicis significari p pmã bestiã. nam sm planũ sensũ lre daniel' pma bestia nõ videt incipe nisi a nabuch. sic et i visione statue pma ps illi⁹ statue. s. caput que rñdet pme bestie a Nabuch. incepit. Cui dañ. dicebat. tu es caput aureũ dañ. ij. Silr ergo videt dicendũ de pma bestia q. s. incepit a nabuch. non aũt a nemroth de quo nõ fit mentio i istis reuelatõib⁹ dañ. Itẽ de hoc q dicis q ptas tyrãnica p Nemroth icepta otinuata est p assirios et p alios vsqz ad Nabuch. nõ allegas aliquã auctez seu. rõnez in quib⁹ hoc fũdes. et iõ psuppositũ tuũ in hoc manet sine fũdamẽto. Itẽ hic agim⁹ ad habẽdaz verã expositionẽ de cornu puulo fixo i qrta bestia. ad qd nichil refert an pma bestia icipiat a Nemroth put tu vis. vl' a Nabuch. put lra videt sonare. Supfluũ videt ergo hoc itroducere de extensione significati p pmã bestiam qd nichil facit ad ppositũ. Paul⁹. Int expositores nros. quidaz sũt qui regnũ p pmã bestiã significatũ dicũt incipe a nabuch.

sicut tu dicis· Scdm alios uo incipit a Nemroth vt dixi· q̄ quidē expositio· s· scda magis placꝫ m̄i eo ꝙ Nemroth fuit pmus rex ī babilonia et Caldea vbi pꝰea regnauit nabuch· de quo quidē Nemroth singl'arit̄ ꝛ pmo legit̄ ꝙ fuit oppressoꝛ hoīm· que quidē oppressio tāte ferocitatis fuit ꝙ vtebat̄ in pꝛouerbiū vt legit̄ geñ· x· Et qꝛ ista q̄tuoꝛ regna d̄ quibꝰ hic fit mētio ɔuenerīt in hoc ꝙ qd̄libet eoꝝ fuit affligēs iustos seu fideles cū quadā ferocitate· Idarco rōnabile videt̄ ꝙ cum de Caldeis ageret̄ maxiꝰ fuerīt oppressores iustoꝝ seu fideliū ꝙ ī tali narratōe non p̄termitteret̄ Nemroth qui fuit pmꝰ rex Caldeoꝝ de cuiꝰ tyrānica p̄tate pus facta fuit in diuis scripturis mētio· nec ē sil'e q̄ntū ad hoc de visione statue· qꝛ ibi dictū fuerat vt sup̄ agebat̄ de hys q̄tuoꝛ regnis maxiꝰ ɔueniebant in cultu ydoloꝛū ī quo nabuch· fuit pncipalit̄ excedēs· voluit enī sibi vsurpare honoꝛē diuiꝫ intm̄ ꝙ fecit sibi statuam aureā magnā ī qua adoꝛaret̄ ab vniuśis pp'lis mūdi daniel'· iij· Cuiꝰ sil'e nō legit̄ factū ante ipm Nabuch· Et iō rōnabile fuit vt ab ipo tanq̄ꝫ a capite īciperet figuratio ydolatraꝝ· In hac aūt visione de q̄tuoꝛ bestijs in qua nō agit̄ de ydolatria sꝫ de tyrānica p̄tate et ferocitate q̄tuoꝛ regnoꝝ p̄dictoꝛū· nō īmerito iniciū sumi debet a Nemroth rege babilonie· de cuiꝰ tyrānica ferocitate pmo facit diuia scriptā mentionē vt dictū est· Ad aliud vero qd̄ obicis dicēs· ꝙ nō pbo p̄tatē tyrānicā p Nemroth inceptā ɔtinuatā fuisse p assirios ꝛ alios vsqꝫ ad nabuch· Dicendū ꝙ satis legit̄ de Sennacherib rege assirioꝝ· quiquidē assirij exiuerūt de terra sanaar scꝫ Caldea vt habetur geñ· x· ꝙ inuasit multas regiones et t̄nstulit naciones de suis ꝓꝓrijs patrijs ad alienas vt habetur ysa· xviij· ꝛ· xix caplo· vnde p̄sumendū est ꝙ etiā aliqñ de illis ptibꝰ oꝛientalibꝰ succederēt ymitatores huiōi tyrānice ferocitatis licꝫ scriptura de hijs ñ faciat mētionē eo ꝙ nō eēnt tante p̄tatis sic̄ Nemroth et Nabuch· qui in hoc multū excedebāt· ꝓpt̄ hoc enī regna illa figurant̄ p bestias monstruosas vtputa leenam cum alijs qd̄ nō est in reꝝ nā· ad denotādū ꝙ eoꝝ ferocitas erat singularis tanq̄ꝫ mōstruosa· De alijs vero mēmedijs oppressoꝛibꝰ seu tyrānis qui nō ad tm̄ gradū ferocitatis attingebant nō fuit mētio facta· sꝫ p̄sumendū est ꝙ nō defuerūt oppressores hoīm in illis ptibꝰ ex quo nō fuerīt pncipales oppressores deuicti vel supati p alios· talia enī vicia

ex quo incipiūt nō ꝯsueuerūt cessare nisi eis fortiꝰ resistat· qđ
ñ legit factū fuisse circa Caldeos vsq₃ ad tempꝰ psaꝝ seu me
dorū· Ad illud aūt qđ dicis quo ad expositōꝫ de cornu puulo
nichil refert an pma bestia incipiat a Nemroth vl' a Nabu
chodo· rc̄· Rñdeo ꝙ licet hoc nō faciat ad istud ꝓpositū de ne
cessitate· facit tamē de ꝯgruitate· Nam si p pmā bestiā signifi
cant oēs tyrānice ptātes a principio mūdi vsq₃ ad nabuch·
inclusiue· ꝯgruū est vt p q̄rtam bestiā designent oēs tyrānice
ptātes incipiēdo a regno rōnoꝝ vsq₃ ad antixp̄m inclusiue·
quiquidē antixp̄s erit v̾sus finem mūdi· Congruū enī est vt
fines s̾monū ꝓporcionent· s· in suis principijs seu inicijs·
Saulꝰ· Dic ergo m̄ quō exponis hāc reuelationē
circa quartā bestiam cuiꝰ significationeꝫ dicis esse duraturam
vsq₃ ad finem mūdi· Paulꝰ· Per q̄rtā besti:
am cōiter s̾m oēs intelligit regnū rōnoꝝ· que quidē bestia q̄r
ta nō noiat ꝓprio noie sic̄ alie pcedētes vtputa leena vl' par
dus et huiōi· eo ꝙ ferocitas eiꝰ eēt valde difformis ꝓpt mag:
nā durationē tp̄m huiꝰ bestie· In qua quidē duratōe varie r
varie ferocitates contigerūt et in futuro ꝯtingēt· Et iō nō be:
ne possent p ꝓpriū nomē alicuiꝰ bestie designari· De seuicia aūt
istiꝰ bestie ꝯtra fideles dicit ꝙ ē t̾ribilis et mirabilis et fortis
nimis· Dicit etiā de ea ꝙ dissimil'is erat ceteris bestijs eo ꝙ fero
citates pcedenciū regnoꝝ excedebat· qđ satis patuit in psecu:
tiōe fideliū tam apl'oꝝ q̄ꝫ martiruꝫ· que quidē psecutio a Ne
rone vsq₃ ad Constantinū nō cessauit· ſꝫ ꝯtinuata est p· cccc·
annos· dicit etiā de hac bestia ꝙ habebat cornua decem per qđ
cōiter intelligunt decem reges circa mūdi finē· i· quos reges
s̾m quosdā Rōmuꝫ regnū diuidet ante finē mūdi· sic vt sil'
erunt decē reges circa mūdi finē· pt etiā intelligi hoc de mul:
titudie ptātum que in ꝓcessu tp̄is successiue fuerunt et erunt
in hoc impio· Et sumit hic nūs determinatus p indeterminato
sic̄ zach· viij· caplo· Apprehendēt decem homīes de oibꝰ ling
uis genciū· p qđ intelligit multitudo hoīm· vn̄ p hec decē cor
nua intelligunt varia et diu̾sa regna que ab exordio regni
rōnoꝝ vsq₃ ad finem mūdi in vniu̾so erant regnatura siue
simul siue successiue int̾ que posset intelligi regnū machome:
ti qđ magnā ptem occupat vniu̾si· Int̾ que quidē cornua di
ligent̾ considerabat daniel illud cornu puulū qđ ortuꝫ est de
medio eoꝝ· p qđ intelligit antixp̄us qui dicit puulꝰ· q̄a erit

de genere iudeorum qui iam a magnis tpibus. s. a passione
xpi et citra sut in maxima deiectione et vilitate. et iste aut
xpus ascensur9 est ab eis nō a nobilib9 eorum vtputa de tribu
iuda vel de tribu sacerdotali. sz de tribu dan de qua nunqz fu-
erūt reges vl' sacerdotes nec doctores vl' pncipes. Et iō figu
rabat a ptriarcha iacob gen. xlix. in colubrū vel cerastē que
sunt aīalia venenosa ɿ pestifera. qd quidē ceraste dicit eē aīal
venenosū hñs cornu in capite. et sic verba daniel' in hoc loco
pnt alludere vbis patriarche supdictis. de ipo etiā cornu dr
Et ecce oculi quasi hoīs erant in cornu isto. Quod dupl'r pt
exponi. vno modo ad excludendū ab eo diuinitatē. q. d. licz anti
xpc faciat tanta mirabilia vt ab aliquib9 credat deus. tamē
erit homo purus. Alio mō pt exponi hoc qd dicit. quasi ho-
mis ad excludendū ab eo rectā seu virtuosam hūanitatē qi
diceret. iste antixpus tanta dyabolica fraude ē imbutus q
nō debet dici homo. sz quasi homo. Dicit etiaz de eo. Et os lo-
quēs magnalia. quia iactando se de hijs que non potest fa-
cere tam pmittendo qz minādo magnalia loquet. De isto eē
cornu dicit q loquet contra excelsū. qz tota eius doctrina ne
phanda erit ad blasphemandū de xpo qui est excelsus sup oēs
Vnde et pprium nomen suū est antixpus. i. contra xpm.
Dicit etiam de eodem q putabit mutare tpa et leges. Nam
tempus qd fuit assignatū ad aduentū xpi pmū p. lxx. ebdo-
madas danielis qd iam transijt in pteritū vt dictū est. pu-
tabit mutare in futuz vt ipe antixpus credat venire in tpe
assignato p pphetas vt sic haberet p vero xpo qd est falsiimū
Sil'r putabit mutare legem gracie. s. euangelicā in cerimo-
nias legales que post passionē xpi et euangelij sui diuulga
tionem sūt mortifera illas putabit mutare. i. viuificare.
Quod quidē cornu sil' cum quarta bestia in qua est affixum
qd signficat totam ptatem tyrānicā. est p veꝝ xpm ad iudi-
ciū venientē destruenda et tradenda et cōburenda igni. s. in-
fernali. et tūc iudiciū sedet et libri aperti sunt. Ista ɿ plura
alia que ad expositionē hui9 visionis daniel' specialiter circa
quartam bestiam ptinent tradunt a doctoribus nris que li-
cet pprie ɔsonant lre ɿ veritati. non tamē allego ea contra
te vt arguens. Scio enim q posses negare multa de hijs que
dicta sūt. Sed vt scias quomodo expositores nri istam expo
nūt pphetiam. vnū tamen ex dictis accipio qd facit māifeste

contra te qđ nullo modo negare posses. s. q̃ hec cornu ꝑuulũ
de quo dicit̃ q̃ loquet̃ contra excelsũ et putabit mutare tp̃a
et legem erit circa diem iudicij et finem mũdi vt manifeste
lr̃a testat̃. vnde nullo modo posset hoc intelligi de xp̃o nostro
ꝑut tu intẽdebas. a cui⁹ tp̃e natiuitatis trãsiuerunt. M. cccc.
xxxiij. anni a natiuitate sua et nondum statim finis.

¶ Capl'm. xiij. in quo ostendit̃ q̃ ex hoc quod dicit̃ de cornu
ꝑuulo q̃ loquet̃ cont̃ excelsũ et putabit mutare tp̃a ⁊ legeꝫ
que v̓ba false iudei applicant ad veꝝ xp̃m sumit̃ ordo ad tra
ctandũ de quibusdã q̃ sũt magne arduitatis in hoc opuscl'o.

Saulus.

Quicquid sit de tp̃e aduent⁹ seu apparitionis isti⁹ cor-
nu ꝑuuli adhuc video q̃ illa que de ip̃o cornu dicũ-
tur ꝓprie adaptant̃ xp̃o tuo. sp̃aliter illud quod dicit̃
de eo q̃ loquet̃ contra excelsũ ⁊ putabit mutare tp̃a ⁊ legẽ.
xp̃us enĩ tuus contra vnitatẽ dei et summã ei⁹ simplicitatẽ
locutus est. Sil'r et putauit mutare legeꝫ mosaicam ⁊c̃. Et
ideo si vales responde michi ad ista que sũt maioris ardui-
tatis q̃ꝫ quecũqꝫ alia inter me ⁊ te tractãda. Paul⁹.
¶ Veꝝ est vt dicis q̃ ista sũt diligent̃ inter me et te discuci
enda. et iõ cõuenit q̃ de singulis eoꝝ ꝑ se inter nos tractet̃ et
detur ordo t̃ctandi. s. de quo ꝑmo. et de quo scđo. et sic de alijs
Quẽ quidem ordinem ad tuũ bñplacitũ cõmitto.
¶ Saulus. Quia nostra cognitio cõiter ꝓcedit a
min⁹ notis ad magis nota. ideo ordo tractãdi seu discuciẽn-
di ꝑdicta que michi cõmittis videt̃ talẽ esse debere. s. vt pri
us de mutatiõe legis mosaice quaꝫ tuus xp̃us putauit mu-
tare agamus. Deinde de pl'alitate quã docuit esse in diuinis.
Consequent̃ de incarnatiõe seu incorporatione dei que oĩa sunt
contra sacras scripturas diuinas. Paulus.
¶ Placet michi q̃ iste ordo teneat̃. Et iõ dic de ꝑmo

D Istinctio octaua de scrutinio scripturaꝝ circa innouationē diuine legis tempore messie et continet · xvj · capl'a ·

In p̄mo capit'lo ostendit̄ ꝙ legi mosayce possit aliquid addi uel diminui · licet p̱ aliq̄s auctoritates iudei nitunt̄ oppositū ꝓbare

In scđo capit'lo ostendit̄ ꝙ deus promisit dare populo suo israhelitico nouam legem aliā a lege mosayca ·

In t̄cio capit'lo ostendit̄ ꝙ lex noua · s · lex messie tam excellencior ē respectu legis mosayce ꝙ lex mosayca dicit̄ esse vana respectu legis messie · nec ex hoc tollitur · quin lex mosayca sit sancta et a deo data ·

In quarto capit'lo ostendit̄ ꝙ deus suscitaturꝰ erat de medio israhel aliū ꝓphetam legislatorem preter moysen

In capit'lo quinto ostendit̄ ꝙ licet ī aliquibus preceptis mosayce legis videatur dici ꝙ sint in ꝑpetuum obseruanda · tamē secundū hebraycam veritatem hoc non est intelligendū de ꝑpetuitate absolute sed tantum modo limitata secundum durationē debitam mosayce legi

In capit'lo · vj · ostendit̄ ꝙ terminꝰ durationis mosayce legis · est lex noua que data est p̱ xp̄m · et ꝙ lex mosayca nō obligat vltra illū terminum quantū ad ea que ī ipsa lege mosayca continent̄ que non sunt de lege nature et ꝙ ex hoc non sequit̄ ꝙ lex mosayca non fuit a deo data

In capit'lo · vii · ostendit̄ ꝙ licet lex mosayca quo ad pl'a p̄cepta in eadē contenta non obligat tempore legis noue · est tamen ꝓutilis ad multa quia omnia in eadem contenta ad nostram doctrinaꝫ scripta sunt

In capitulo · viij · ostenditur ꝙ in duobus preceptis de dilectione tota lex pendet ⁊ ꝓphete secundū sniaꝫ saluatoris

In capit'lo · ix · ost̄ndit̄ ꝙ s̄m q̄sdā doctores talmudicos mlt'itudo p̄ceptoꝝ mosayce legis in paucis uel etiā in vno consistit quod etiā concordat cum dicto saluatoris sup̄ dicto

In capit'lo decimo declarat̄ de q̄bꝰ mandatis mosayce legis intelligendū est verbū xp̄i dicentis · Si vis ad vitam ingredi serua mandata · Mt · xix · capitulo ·

In capit'lo vndecimo ostendit̄ que sunt illa p̄cepta mosayce legis que dicunt̄ moralia · quoꝝ duratio est ꝑpetua in hac

vita et que sunt iudicialia seu cerimonialia quorum duracio in lege noua terminatur

¶ In capitulo · xii · ostenditur quod cerimonialia et iudicialia precepta sunt quedam determinationes moralium preceptorum · et quod ista licet sint instituta a deo · tamen sunt mutabilia auctoritate diuina sine preiudicio inmutabilitatis ipsius dei · quam quidem mutacionem cerimonialium et iudicialium habetur etiam per doctores talmudicos

¶ In capitulo · xiii · ostenditur quod fideles christi non sunt redarguendi de transgressione · precepti de ydolatria eo quod adorant sculptilia et ymagines contra iudeos qui eos communiter ydolatras esse existimant

¶ In capitulo · xiiii · ostenditur quod fideles christi non sunt transgressores precepti de obseruatione sabbati prout iudei false existimant et quod dies dominica successit sabbato in hac obseruatione

¶ In capitulo · xv · ostenditur quod preceptum de circumcisione corporali non obligat fideles christi · sicut iudei false existimant sed cessat cum aliis cerimonialibus veteris legis

¶ In capitulo · xvi · ostenditur quomodo intelligendum sit istud verbum malachie vltimo · mementote legis moysi serui mei ·

¶ Capitulum primum in quo ostenditur quod legi moysi possit aliquid addi uel diminui · licet per aliquas auctoritates iudei nitun tur oppositum probare ·

· Saulus ·

Scrutando scripturas reperio quod lex diuina que data fu it per moysen non erat innouanda nec mutanda · cum preceptis eius nec erat aliquid addendum seu diminuendum legitur enim deutro · iiii · Et nunc israhel audi precepta et iudicia que ego doceo te ut faciens ea viuas · et ingrediens possideas terram quam dominus deus patrum vestrorum daturus est vobis non ad detis ad verbum quod vobis loquor neque auferetis ex eo · Ex qua auctoritate et aliis similibus manifeste habetur quod dictum est · scilicet quod lex mosayca non erat aliquo modo innouanda nec addendum ei erat aliquid in preceptis eius seu diminuendum · Constat autem quod magister tuus uel saltem discipuli eius auctoritate totum oppositum fecerunt quod patet discurrendo per precepta diuina predicte mosayce legis tam affirmatiua quam negatiua que pro maiori parte a tuis fidelibus non seruantur quem quidem discursum per particularia ad presens omitto · sed solum volo a te querere in generali quomodo potestis asserere quod lex noua tradita per magistrum vestrum sit a

deo data cum principaliter lex mosayca consistit in preceptis in eadem contentis quibus non est addendum aliquod uel diminuendum ut dictum est. Paulus. Ad hoc quod obicis dimissis ad presens quibusdam aliis quibus ratio tua posset euacuari volo tibi breuiter respondere sic. Si bene attendis per auctoritatem quam allegas solum prohibentur subditi ne addant uel diminuant propria auctoritate ad precepta diuina in lege mosayca contenta sed per hoc non intelligitur quin deus uel etiam aliquis propheta habens diuinam potestatem ad hoc faciendum possit addere uel minuere ad precepta per moysen data. hoc enim proprie intelligitur per verba auctoritatis a te allegata dicit enim non addetis ad verbum quod vobis loquor neque auferetis ab eo. que quidem verba ad populum israhel diriguntur non autem ad deum cui non loquitur nec ad aliquem prophetam ad hoc diuinam auctoritatem habentem. Non enim dixit. Non addatur verbum neque auferatur ab eo sed dixit non addetis neque auferetis ab eo. scilicet vos israel quibus loquor. Secus est de deo qui semper est liber et potest semper addere ad verbum per ipsum datum uel ab eo auferre idem dicendum de propheta qui ad hoc habet diuinam potestatem

Saulus. Licet concedendum sit quod deus potest addere uel diminuere ad verbum seu preceptum per ipsum datum cum eius potestas non est limitata sed est infinita nullus tamen propheta hoc posset facere. nec credendum est quod aliquis habeat ad hoc diuinam potestatem. non enim legitur in toto processu veteris testamenti quod deus promitteret se alicui daturum talem auctoritatem. scilicet immutandi mosaycam legem uel aliquid addendi uel diminuendi ex eius preceptis neque etiam de messia promisso ut credo hoc legitur. Et ideo magister tuus uel eius discipuli qui precepta mosayce legis minime obseruant dicit debent hoc facere potius temeraria presumptione quam diuina auctoritate.

Capitulum secundum in quo ostenditur quod deus promisit dare populo israelitico nouam legem aliam a lege mosayca.

Paulus

Dicere quod nullus propheta potest habere diuinam auctoritatem ad hoc quod possit addere ad verbum seu preceptum per ipsum datum uel ex eo diminuere si bene consideras derogatorium est omnipotencie diuine que potest libere dare seu concedere suam auctoritatem cui voluit ad dispensandum seu innouandum in suis preceptis. Sed quia dicis quod licet deus hoc posset facere. numquam tamen fecit nec promisit se facturum ideo volo tibi ostendere oppositum. scilicet

ꝙ deus ꝓmisit dare populo isrl'itico nouā legē aliā ab illa
quā dedit eis cum exirent de egipto que est lex mosayca · Si
militer ꝙ deus ꝓmisit suscitare ꝓphetam de medio isrl' qui
esset legislator sicut moyses · ¶ Saulus · ¶ Ostende
michi hoc quod dicis ꝑ sacras auctes ¶ Paulus · ¶
Quod autē deus promisit dare ppl'o legē nouā aliam a lege mo
sayca clare habet̄ jeremie · xxvi · ubi sic habet̄ · Ecce dies ve
niēt dicit dn̄s ⁊ feriā domui israhel et domui iuda fedus no
uū non ſm pactū quod pepigi cū patribꝫ eoꝝ in die qua ap
prehendi manū eoꝝ ut educerē eos de terra egipti · pactum
quod irritū fecerūt ⁊ ego dominat⁹ sū eis eo ꝙ dicit dn̄s · Sed
hoc erit pactū qd̄ feriā cum domo israhel post dies illos dicit
dn̄s dabo legem meā in visceribꝫ eoꝝ et in corde eoꝝ scribam
eam ⁊ ero eis in deū · Ex qua auctē duo exp̄sse habent̄ · vnum
est ꝙ de⁹ datur⁹ erat legem nouā aliam ab illa quā dederat
patribꝫ eoꝝ cum educeret eos de egipto · aliud ē ꝙ hec lex no
ua alio mō nouo erat danda q̄ȝ antiqua · nā erat scribenda ī
cordibꝫ sicut antiqua fuit scripta ī tabulis lapideis ad deno
tādū firmitatē seu stabilitatē scd̄e legis · s · noue et īfirmita
tē seu instabilitatē antique de qua dixerat pactū qd̄ irritum
fecerunt · ¶ · Saulus · ¶ Vnde habes ꝙ ꝑ pactū no
uū quod hic dicit̄ intelligat̄ lex noua · dictio enī q̄ hic ponit̄
in hebraico ubi tu habes pactū est berith quod nō significat
legem solum sed etiam testamentū et fedus seu pactum ·
¶ · Paulus · ¶ Licet veꝝ ē ꝙ berith ī hebraico qn̄q;
sig̃t pactum uel fedus · frequent̄ tamen sig̃t legem que est
quodāmodo pactū seu fedus inter deū legem ꝯstituentē ⁊ ho
minē recipientē legem p̄sertim ubi dicit̄ de illo berith scribi
sicut hic dicit̄ · Et in cordibus eoꝝ scribā eā · in talibus enī
semꝑ sig̃t berith legē · Exo · enī · xxxiiij · de moyse quando decē
mandata legis que data fuerūt in monte synay in quibus
pn̄cipaliter lex mosayca consistit dicit̄ in ꝑsona ipsi⁹ moy
si · et scripsi suꝑ tabl'as verba berith decē · s · verba · ī quo loco
maifeste habes ꝙ berith acapit̄ ꝓlege in tabulis scripta · Sil'r
deutro · xxix · vbi dicit̄ hec sūt verba berith que mādauit dn̄s
moysi scandē cum filijs isrl' in terra moab p̄ter illud berith
quod scidit cū eis ī oreb · berith enī ibi significat legē · vnde
et in libro qui dicit̄ mequilda suꝑ istis et sil'ibꝫ concludit̄ nō
est berith nisi lex · vnde ⁊ in datione legis qn̄ deus moysi pa

piebat manē ꝑpl'm ad legē suscipiēdā in mōte synay· exo·
xix· sic le'· Dic domui iacob vos vidistis q̄ fecerim in egipto
τc· Subdit· et nunc si audieritis vocem meā τ custodieritis
berith meum ·i· legē eritis michi in ppl'm τc· Unde manife:
stum est ꝙ in hoc loco vbi ieremias in persona dei dicit feriaz
berith nouum et postea subdit de hoc berith dabo legem
meam in visceribus eoꝝ et ī cordib⁹ eoꝝ scribā eam ꝙ ꝑ hoc
berith nouū lex noua intelligat̄ quod fuit intentum vnde τ
mḡri tui ·s· doctores talmudici manifeste dicūt ꝙ lex danda
ꝑ messiā debz eē excellēcioꝛ q̄z lex mosayca·

¶ Capitl'm terciū in quo ostendit̄ ꝙ lex noua ·s· lex messie
tam excellencioꝛ ē respectu legis mosayce ꝙ lex mosayca di
cit̄ esse vana respectu legis messie· nec ex hoc colligit̄ quin lex
mosayca sit sancta et a deo data·

Saul⁹

Collega doctores talmudicos· Paulus
In glo· ecc· ij ·capitulo sup̱ illud verbū vade queso
τc· Et sequit̄ ecce ip̄m vanitas rabi hisin dicit·
omis lex quā tu addiscis ī seculo isto habel ·i· vanitas ē re:
spectu legis seculi venturi· ꝑ quā legē seculi venturi ītelligit̄
lex messie· vnde infra· ecc· xi· capitulo sup̱ illud· Si annis
multis vixerit homo τ in oībus eis letet̄· glo· in leticia ·s· le:
gis· Quidquid ꝓcessit erit habel ·i· vanitas· glo· oīs lex quā
homo addiscit in hoc seculo habel ·i· vanitas ē respectu legis
messie· habes ergo ex istis maīfeste duo· vnum ē ꝙ lex messie
est alia a lege mosayca· nō enī compararent̄ iste leges adīuicē
si essent tantū vna lex· Secundū est ꝙ lex messie tam excel:
lencioꝛ est lege mosayca ꝙ ipsa lex mosayca vanitas est re:
spectu legis messie ut auctoritates ꝓdicte manifeste sonant
Saulus · Miroꝛ quō possis dicē de lege mosay
ca ꝙ sit vana cum q̄zplurime auct̄tates sacre scp̄ture testā:
tur ipsam legē esse sanctam et a deo data quod etiā ut credo
tu et tui conceditis Paulus · Nullus nega:
re debet ꝙ lex mosayca est sancta et fuit a deo data· potest tn̄
dici vana inquantū ꝑ eam homies non consequebant̄ finem
ad quē fuerunt creati ·s· vitā eternā et gloriosā· omnis enī
mediana quantūcumqz bene ordinata si tam̄ homo eā sumēs
non consequit̄ ꝑ eam sanitatē intentā· vana dicit̄· Cum autez
ꝑ legem mosaycā homines ñ ꝯsequebant̄ finē ad quē creati

süt·s·vitā gloriosam satis patet ex antedictis in distinctōe
vi·jn capitulo secundo et alijs sequentib9· Et ideo dicit᷑ va:
na respectu legis messie ꝑ quā homines finem ꝑdictum con
sequunt᷑· Et notant doctores tui dicūt legem mosaycā esse
vanā respectu legis messie quia respectu aliaꝝ legū mundi
non deb; dici vana jnquantū lex mosayca disponit ad legē
messie ꝑ quam finis humane vite habet᷑

¶ Capitulū quartū jnquo ostendit᷑ ꝙ deus suscitatur9 erat
de medio israhel aliū ꝓphetam legislatorē ꝑter moysen

·Saulus·

Habeo mentem tuā circa hoc ꝙ deus datur9 erat legem
nouā aliam a lege mosayca·s; quia dixisti ampli9
ꝙ deus ꝓmisit suscitare ꝓphetam de medio israhel q̇
esset legislator sicut moyses jdeo volo ut michi ostēdas vñ
hoc habes Paulus · Hoc quod petis habet᷑ mani
feste deutro·xviii· Vbi legit᷑ ·ꝓphetā dicere·Suscitabo eis
de medio fratrū suoꝝ similē tui·⁊ ponā verba mea ī ore ei9 lo
quet᷑q; ad eos omnia que ꝑcepero illi qui autē verba ei9 que
loquet᷑ ī nōie meo audire noluit ego vltor existā·Ex q̇bus
patet ꝓpositū·s·ꝙ suscitatur9 erat deus aliquē ꝓphetā cui te
nebant᷑ credere omnia que ei9 ex ꝑte dei erat dictur9 seu ꝑcep
turus sicut et moysi·vñ tal' ꝓpheta exꝑte dei credend9 erat·
et obediendū legi ꝑ eum datē sicut et moysi obedierūt ⁊ le:
gi eius et sic talis ꝓpheta suscitandus debebat esse legislator
sicut moyses Saulus ·Si bene fuisses scrutat9
hanc auctoritatē cum ꝑcedentib9 ad eam nō inde intentum
tuum concluderes jn hoc eni loco non agit᷑ de propheta qui
esset legislator sed de ꝓpheta futura denunciante ꝙ patē maī
feste ex continuatōne lr̄e ad īmediate ꝑcedencia·volebat enī
deus excludere a populo israhelitico dinatōnes supsticiosas
quibus chananei cōiter vtebant᷑ vñ dicebat eis· Gentes iste
quaꝝ possidebitis terrā augures et diuinos audiūt·tu autē
a dño deo tuo aliter institut9 es· Et īmediate ostendebat eis
qualiter institutū erat a deo ꝙ popul9 isrl'iticus haberet noti
ciam futuroꝝ sibi ad salutē uel ad bonū statū ꝓpl'i oportunā
seu congruā·s·ꝑ ꝓphetā a deo suscitandū·Et ideo subdit sta
tim ꝓphetā de lege tua et de fratrib9 tuis sicut me suscitabit
tibi dñs deus tuus ip̄m audies·quasi diceret·Non oportet

te querere cognicionē futuroꝝ tibi puenienciū ab augurib9 seu
diuinatorib9 quia deus suscitabit tibi ꝓphetam de fratribus
tuis a quo ista possis scire licite· qd fuit impletū ī ꝓcessu tem-
poris ꝑ diuersos ꝓphetas dei ut patet in hystorijs sacre scrip-
ture vnde in ista aucte nulla fit mencio de legislatore seu le
gis dacione ꝓut tu vis sed solū de ꝓpheta futura pnūciante
et sic non habes ex hoc loco ꝓpositū tuū· Paul9·
¶ Bene arguis ī hoc q ex continuacōe verbi ꝑ me allegati
ad pcedencia sumi debet sensus hui9 verbi· vnde et apud docto
res nr̄os intelligencia dictoꝝ ex causis est sumenda dicendi
¶ Et hanc rationem recolo me vidisse in quadam epistola
cui rabi moysi ad iudeos affricanos qui de mora aduent9 sui
messie et de alijs in lege contentis murmurabāt seu dubita
bant et inter alia ex hoc loco intendebāt concludere q aliquis
ꝓpheta erat a deo suscitandus ad dandā legem quos ipse cō-
futabat dicens eis q hic non agit̄ de ꝓpheta legislatore sed
de propheta futura denūciante ad qd allegabat pdictā ra-
cionē tuā· Sz reuera tam tu q̄z mgr̄ tuus supdictus ī hoc lo-
co defecistis scrutinio· quod sic patet nā ī capitl'o pallegato
bis agit̄ de propheta suscitando· pmo cum dicit̄· prophetam
de gēte tua et de fratrib9 tuis sicut me suscitabit tibi domin9
deus tuus ipm audies · et ī hoc loco indubie agit̄ de ꝓphetā
futura denūciante quod patz ex continuatione ad imediate
pcedencia· s· vbi dicit̄· Gentes iste quaꝝ possidetis terram au
gures et diuinos audiunt· tu autē etc̄· Ex qua manifeste pz
q talis ꝓpheta dicit̄ esse suscitandus ad supplendū defect9 di-
uinatorū et huiōi ut tu allegasti et bene quantū ī hoc loco·
Sz in hoc eodem capitl'o scdo legit̄ ꝓphetam suscitabo eis de
medio fratrū suorū similez tui etc̄ In quo loco· s· scdo loquit̄
de ꝓpheta legislatore quod manifeste patet ex continuatōne
ad imediate pcedencia vbi expsse loquit̄ de legislatore· dicit̄
enī statim ante sic ut petisti a dn̄o deo tuo in oreb quando con
cio congregata est atqz dixisti vltra non audiā vocē dn̄i dei
mei· et ignem hunc maximū ampli9 nō videbo ne moriar·
et ait domin9 michi omnia bene sūt locuti ꝓphetam suscita
bo eis de medio fratꝝ suoꝝ sil'em tui et ponā verba mea ī ore
eius loqueturqz ad eos omnia que pcepero illi· qui autē ver
ba que loquetur audire noluit ego vltor existā· patet igitur
ex huiōi continuacionis serie q quia in dacione legis in oreb

pp̄l's fuit maxīe attrit⁹ ex igne maximo et aliis tribilibus ibi occurrentib⁹ in tantum q̄ a deo petiuit q̄ ampli⁹ non loqueret eis p̄ illum modū ne morerent ut patet·exo·xx·ꝛ deutro·v· Jd circo dicit hic·q̄ deus concedit sibi ut iam non cum talibus terroribus legem eis daret sed p̄ pphetam verū hoīem sicut moyses in cui⁹ ore poneret sua precepta·et deus esset vltor cui⁹cumq̄ʒ i obedientis· Et iste ē sensus plan⁹ lr̄e correspondens inmediate p̄cedentib⁹ ut patet recte considerantī· vnde rō mea nō acapit ex p̄mo loco vbi dicit pphetaʒ suscitabo quia ibi de ppheta p̄nūciante futura agit̄ prout tu vis· Sed rō mea fundat̄ i hoc q̄ dicit̄ scd̄o prophetā suscitabo eis q̄ loquit̄ de propheta legislatore prout ē manifestū·

¶ Capitl'm·v·in quo ostendit̄ q̄ licet in aliquibus p̄ceptis mosayce legis videat̄ dici q̄ sūt in ppetuū obseruanda tamē s̄m hebraycā veritatem non est intelligendū de ppetuitate absoluta sed tantūmodo limitata s̄m duratiōeʒ debitam mosayce legi· ·Saulus·

Asserdo tua de inouatione seu mutaciōe legis mosayce similit̄ ꝛ de propheta legislatore suscitando quantumcūq̄ʒ videant̄ facē pro te·sūt tn̄ auctes sacre maīfeste testantes de mltis p̄ceptis mosayce legis que duratura erant ieternū seu mppetuū· Que quidē precepta a tuis fideli bus mīme obseruant̄ ut patet de sabbato dequo·exo·xxxi· Et custodient filii isrl' ad faciendū sabbatū in generatōib⁹ suis pacto sempitnō·ideʒ de pascate·exo·xii· Erit dies ista uobis ad memoriā et solempnisabitis ipsā lege sempitna Jdem de solempnitate pentecostes ꝛ de festo tabernacl'oꝝ ꝛ de die expiacionis ·leuitic·xxiii·et·xxiiii·idem de sacrificiis i p̄dictis solempnitatib⁹ faciendis ꝛ de pane ppositionis i singulis sabbatis coram me proponendo inquib⁹ et q̄ʒplurim⁹ aliis cerimonialibus et etiaʒ iudicialib⁹ consil'es dictōes ponunt̄ quib⁹ maīfeste ostendit̄ q̄ ineternū seu sempiternum erant illa p̄cepta obseruanda vnde licʒ concedat̄ tibi q̄ alia lex noua a lege mosayca erat danda ꝛ q̄ alius legislator p̄ter moysen erat suscitandus non tn̄ ex hoc sequit̄ q̄ alia lex esset danda que esset contraria mosayce legi p̄apiendo ꝛ per mittendo fieri qd̄ lex mosayca p̄hibuit·nᶜ etiā q̄ aliquis legislator suscitand⁹ erat a deo qui legi mosayce modo p̄dicto

contradiceret· hoc enī esset de dirc͞o contra sacras aucṫes p̄-
dictas testantes de p̄dictis p̄ceptis ⁊ aliis silib⁊ q̄ ī ꝑpetuum
seu sempiternū erant duratura· ℣ Paulus ℣ Ad
hanc tuā obiectionē sufficientē euacuandā. oportet p̄mo. scru-
tari dictiones que in lingua hebraica ꝑpetuitatē durationis
sonant que sūt ī duplici drīa· Nam quedā eaꝝ signt ꝑpetui-
tatē duratōis absolutā·s·sine fine· quedā vero ꝑpetuitatem
duratōis signt nō semꝑ absolutā sꝫ qn̄qꝫ periodicā seu limi
tatam ad aliquē ambitū temporis determinatū· 2° discurrē
dum est ꝑ p̄cepta sup̄dicta ꝑ te allegata et silia ad vidmethod
que illaꝝ dictionū ī eis ponunť ꝑpetuitatē durationis signi
ficanciū·s· an sint de illis p̄mo mō dictis·s· que ꝑpetuitatem
absolutā signt· uľ de illis scdo mō dictis que ꝑpetuitatē sig
nificant non absolutā sꝫ periodicā uel limitatā· Quantū
ad p̄mū attendendū q̄ ſm Ra· necab ī libro sarasny quidē
liber apud hebreos habeť sicut catholicon apud nos dictiōes
ꝑpetuitatē absolutā significantes sūt plures quaꝝ vna est
tela vn̄ in psalmo· ubi diciť in secula secl'oꝝ laudabunt te·
Vbi nos habem⁹ in secula secl'oꝝ in hebreo habeť tela· Alia
dictio signs ꝑpetuitatē absolutā est necab· vnde in· ps̄· diciť
viuet adhuc in eternū ubi nos habem⁹ in eternū in hebreo
poniť necab· Dictio 2o signs ꝑpetuitatē duratōis limitatā
seu periodicā est hec dictio helam que proprie significat in he-
breo sicut hec dictio seculū in latino· Seculū enī non semper
importat ꝑpetuitatē duratiōis absolutā sꝫ qn̄qꝫ limitatam
seu periodicā ꝓut ꝑtinet ad tp̄is ambitū illius rei cui coniū
giť· vnde cum coniūgiť alicui dictioni significanti rē cui⁹ dura-
tio limitať ꝑ vitā hoīs tunc tale helam seu seculū significat
totū ambitū durationis vite ipsi⁹ hoīs· Si autē ꝯiungitur
alicui dictioni significanti rē cui⁹ duratio est ſm statū vni⁹
gentis tunc helam significat totū seculū seu totam durationē
illius gentis· exemplū p̄mi deutro· xv· de seruo emptio de q̄
legiť· Et accipies subulā et dabis eam in aure eius ⁊ in por
tam· ⁊ erit tibi seruus helam· i· ī secl'm· quod quidē seculum
finiť ꝑ totam vitā suam· non enī potest seruus ultra illum
terminū seruire ei· vel potest intelligi ꝑ totam vitā serui· nō
enī potest seruus postq̄ꝫ mortu⁹ est ſuire· Et sic manifestum
est q̄ nō significat ꝑpetuitatē duratōis absolutā sꝫ durationē
vite illi⁹ dn̄i qd̄ est illi⁹ seculū uel etiā illius serui· Similiť

·i·R·i·anna dicebat de samuele filio suo· ꝛ adducã eum ꝫ
apparebit ante faciem dñi ꝛ habitabit ibi ad helam·i·ad se
culũ quod exponit Ra·sal'·usqꝫ insẽculũ leuitaꝝ·s·usqꝫ ad
quinquagesimũ annũ·Legiẽ eñi nũi·viij·ꝙ leuite tenebanẽ
seruire in templo seu in tabernacl'o a·xxv·s·etatis sue anno
vsqꝫ ad qñquagesiꝰ annũ·ꝛ hoc est quod dicebat anna de sa
muele ꝙ fuiret ĩ tabñaculo usqꝫ ĩseculũ·s·leuitaꝝ ꝑdictũ·
Non enĩ potest dici ꝙ ineternũ uel in ꝑpetuũ ibi debebat sta-
re· Exꝰ·scdi ieremie·ij·capitl'o ubi diciẽ ab helam·i·a se-
culo confregisti iugũ ꝛc·In quo loco seculũ intelligiẽ de tp̃e
durationis illiꝰ gentis·non aũt de duratõe seculi absoluta
et hoc quantũ ad p̃mum·Quantũ ũo ad 2ꝰ maifeste reꝑies
ꝙ in predictis auct̃ib; ꝑ te allegatis ad ꝓbandũ ꝑpetuitatẽ
durationis mosayce legis ul' ꝑceptoꝝ eius nunq̃ꝫ poniẽ aliq̃
dictio sig̃ficans ꝑpetuitatẽ absolutã·s·necab l' tela ul' huiõi
sꝫ solũ in eis poniẽ hec dictio helam·que qñqꝫ sig̃ficat ꝑpetui-
tatẽ ꝑiodicã seu limitatã sicut hec dictio seculũ·Et est sen-
sus ꝙ illa ꝑcepta duratura erant ꝑtotũ spaciũ duratõis mo
sayce legis non autẽ ultra Saulus·Hec dictio
helam multociens sig̃ficat in sc̃ptura eternitatẽ durat̃õis·
Cũ enim diciẽ in psalmo ineternũ dñe ꝑmanet verbũ tuũ·
in hebreo dicitur·in helam ꝑmanet verbum tuum·Similiter
cũ diciẽ veritas dñi manet ineternum ubi diciẽ ineternum
in latino·ĩ hebreo diciẽ in helam·Manifestũ est autem ꝙ ver-
bum dei filĩ ꝛ eius veritas non hñt durationẽ limitatã sed
absolutã quod ẽ contra supius per te dicta·Paulus·
·Si bene verba mea considerasti hoc quod nunc dicis
nõ facit contẽ me·dixi enĩ ꝙ seculũ seu helam non semper
importat durationẽ absolutã sed qñqꝫ limitatã ꝑut ꝑtinet
ad tp̃is ambitũ illiꝰ rei cui coniungiẽ·vnde cũ hec dictio he-
lam coniungiẽ rei hñti certũ tempis ambitũ tunc tl'is dictio
sig̃ficat ꝑpetuitatẽ ad talẽ ambitum ꝑtinentẽ·sicut de seruo
empticio diciẽ deutro·xv·et de aliis supdictis·Cum autẽ hec
dictio helam ɔiungiẽ rei cui ꝑtinet duratio etña tũc importat
etñitatis durationẽ vnde sicut secl'm seu helam leuitaꝝ t̃mi-
naẽ in·l·anno·Et seculum serui empticij terminaẽ in vita
sua uel dñi sui et secl'm gentis isrl'itice terminaẽ in duratõe
status illius gentis·Sic seculũ diuinũ quod est intiminabile
cõmẽsuraẽ eternitati·vñ cum diciẽ de deo in psalmo a seculo

tu es deus· intelligit̃ ab eterno· eo ꝙ duratio ad deũ ꝑtinens ẽ
etña· et ideo ĩ auc̃tib⁹ ꝑ te allegatis ubi habet̃ ꝙ aliqua lex
mosayca utputa lex de sabbato obseruando ⁊ de pascate ⁊
huiõi erat duratura in helam intelligendum est in secl'o legi
mosayce ꝑtinenti non autẽ ultra· Saulus· In
auc̃tib⁹ per me allegatis contra te hᶜ dictio helam interp̃tan
da est in sempiternũ sicut iã interp̃tati sunt translatores tui
ut patet ꝑ translationẽ cõem apud te et tuos autenticã· vñ
non decet te aliter in predictis locis iam interpretari·

Paulus ·Licet veꝝ sit ꝙ translatores nr̃i interp̃tati
sũt hanc dictionẽ helam ꝑ eternũ seu sempiternũ ĩ auc̃tibus
que loquunt̃ de obſuatione sabbati et quoꝝdã legaliũ p̃cep-
toꝝ· non tñ cum eis tenendũ est ſꝫ potius standũ est cũ verita-
te hebraice lr̃e· ꝓbatũ est enim sup̃ ꝙ hec dictio helam ñ semꝑ
sig̃ficat spaciũ seu durationẽ eternã ſꝫ durationẽ rei cui con-
iungit̃ congruentẽ· et ideo in hoc loco nõ est tenendũ cũ trãs
latione vestra cõi cum stare nõ possit cum hebrayca veritate
nec etiã catholicoꝝ determinatione· Saulus ·Quõ
ergo posses saluare interp̃tatores tuos p̃sertim Jheroni⁹ qui
tante auc̃tis est apud te· Paul⁹ Beat⁹ Jerom⁹
loquit̃ ĩ hoc loco more cõi seu vulgari quo dicunt̃ ꝑpetua il
la que complẽt terminũ sibi possibilẽ seu debitũ ut cũ dicit̃
cõiter in ĩstrumentis publicis· ad ꝑpetuã rei memoriã· Sil'r
in collationib⁹ beneficioꝝ cõsueuit dici canõia ⁊ imꝑpetuum·
quequidẽ ꝑpetuitas nõ est absoluta ſꝫ ad suũ debitũ seu possi
bilem t̃minũ limitata· Et isto mõ translatõ Jeronimi est in
telligenda ĩ hoc loco· Cum eñi dicit de obſuatõe sabbati ꝙ
esset eterna seu ꝑpetua ⁊ sic de aliis ĩtelligendũ ẽ de ꝑpetuitate
durationis legi mosayce ꝑtinente·

¶ Capitl'm· vj· In quo ostendit̃ ꝙ termin⁹ duratõis legis
mosayce est lex noua que data est per xp̃m et ꝙ lex mosay-
ca nõ obligat ultra illũ terminũ quantũ ad illa que ĩ ip̃a
lege mosayca continent̃ que nõ sũt de lege nature· et ꝙ ex
hoc non sequit̃ ꝙ lex mosayca non fuerit a deo data·

Saul⁹

Nullus termin⁹ duratõis legit̃ assignat⁹ fuisse mosay
ce legi ut ad illũ terminũ referri possit helam seu se-
culũ legis sicut fuit terminus assignatus leuitis ad ſuiẽdũ
in templo seu ĩ tabernaculo legis ut dictũ est· Sil'r ⁊ seruo

empticio ad ſuiendū dño ſuo. Et ideo hec dicio holā q̄ ponit̄ in obſuatiōe ſabbati ſeu arcumaſiōis ⁊ huiōi intp̄retāda eſt ſm duratōez totius ſecl'i p̄ſentis. ſ. uſq; ad finem mundi ꝑut cōiter intelligit̄ apud nos. Paul⁹. Vez eſt ꝙ tu et tui non creditis aliquē terminū fuiſſe poſitū in hac vi= ta duratōi moſayce legis. vnde ꝑ hanc dictionē holam i ob ſuatōe p̄ceptoꝝ legaliū poſitā intelligitis duratōez ꝑpetuam abſolute. quē quidē errorē nōnulli eoꝝ qui fidē xp̄i rceperūt ſūt ſecuti ut patet in p̄mitiua eccl'ia quando q̄ȝplurimi bap tizati rite legalia obſuabant. contra quos apl's nr̄ paul⁹ in ſuis efficacit̄ ſc̄pſit epl'is. qui quidē morb⁹ peſtiferus ātiqu⁹ adhuc inter hēticos pullulat modernos cui⁹ tamē falſitas manifeſta ē. Nā lex moſayca ex dei ordinatōe nō erat ob= ligatoria ad ſemꝑ. ſed tm̄ ad terminū a deo p̄fixū. ſ. uſq; ad legē meſſie ꝓmiſſi. Quod ſic patz. nā ut ex ſup̄dictis habet̄ deus ꝓmiſit ſe datuꝝ ꝑpl'o iſrl'itico legē nouā aliam a lege moſayca ꝑut habet̄ jeremie. xxxj. que quidē. lex noua i ml' tis habebat p̄cellē legem antiquā. Et p̄mo in modo dandi q̇a lex moſayca data fuit ī tabulis lapideis. lex uo noua erat in cordib⁹ ſcribenda ut habet̄ ex auc̄te jeremie p̄allegata. per qd̄ deſignat̄ legis noue maior ſtabilitas. In q̊ quodāmodo aſſimilat̄ legi nature que īdelebilit̄ i cordib⁹ imp̄mit̄. 2° q2 lex moſayca quantū ad illa que in ea cōtinent̄. que non ſūt de lege nat̄e nō obligabat ad eius obſuandā niſi ſolā gen= tem iſrl'iticā cui ſola data fu^t vnde ī pſalmo de deo dicit̄. an nūcians verbū ſuū jacob iuſticias et iudicia ſua iſrl' nō fecit talit̄ omni nacōi ⁊c̄. Sȝ lex noua que eſt lex xp̄i ſicut et lex nature oms̄ natiōes obligat. vnde yſaye. xlij de xp̄o et eius lege dicit̄ don^c ponat i terra iudiciū ⁊ legem ei⁹ iſule ſpecta= būt. 3° q2 lex moſayca quantū ad ſup̄ dicta. ſ. que non ſūt de lege nat̄e nō obligauit ſubditos ſuos vbiq; ſȝ ſolū i ter= ra ꝓmiſſionis vnde deutro. iiij. Scitis ꝙ docuerim vos p̄cep= ta atq; iuſticias ſicut mādauit michi dn̄s de⁹ ut faciatis ea ī terra quā poſſeſſuri eſtis et obſuabitis et implebitis ope. Et īfra eodē capitl'o michiq; mādauit īillo tp̄e ut docerem vos cerimonias et iudicia q̄ facē debetis mtra quā poſſeſſuri eſtis. Sil'r ⁊ deutro. v. poſtq̄ȝ moyſes repetiuit p̄cepta decalo= gi et ea que contigerūt tp̄e datiōis legis ſubdit. Tu uo hic ſta mecū et loq̄r tibi oīa mādata et cerimōias atq; iudicia

que docebis eos ut faciāt ea in ťra quam dabo eis ī possessi-
onē· Ex quib⁹ ⁊ mlť̄is aliis silib⁹ maīfestū est ꝙ lex mosay-
ca quantū ad ea que in ipa continebanť que nō erāt de lege
naťe non obligabāt ad omnē locum sȝ solū interra ꝓmissi-
onis·lex ūo noua·s·xp̄i sicut et lex naťe obligabat vbiqȝ
de qua malachie p̄mo postq̄ȝ dixᵗ de reꝓbatōne sacrificioꝝ
veteris legis dicit· Nō est michi volūtas ī vobis dicit dn̄s
exercituū·⁊ mun⁹ nō suscipiā de manu vr̄a·statim subdit·
ab ortu enī solis usqȝ ad occasū magnū ē nomē m eū ī gen
tib⁹ et ī omni loco sacrificať et offerť nōī meo oblatio mū-
da· Ex quo patet maīfeste ꝙ sacrificia deo oblata que nl̄lo
mō erant in veteri lege accepta ň in templo uľ tabernaculo
que ī ťra ꝓmissionis erāt sita ·p⁹ea debebāt esse deo accepta
vbiqȝ·s·ab ortu solis usqȝ ad occasū· 2º quia lex mosayca
tꝑalia bona ꝓmittebat in p̄miū sue obſuancie ⁊ penas tꝑa
les in penā transgressiōis eius·quod patȝ leuitici·xxvi ·et de-
utro·xxviii·et in mlť̄is aliis locis·Lex ūo noua vt patet ꝑ
eius decursū spūalia bona ꝓmittit·s·regnū celoꝝ et ꝑ penas
spūales comminať ut est gehenna ignis· Constat aūt etiāȝ
apud pħos ꝙ bona spūalia incōꝑabiliť excedūt temporalia
et econtra de malis oppositis· Ratio autē hui⁹ diūsitatis est
quia lex mosayca dabať pp̄lo rudi ad huc impfc̄o·ī compa
cione ad ꝑfectionē que ventura erat·in tp̄e noue legis·vnde
rabimoyses egipcius ī sua expositione super libro caulcdrin
caboloch ponit exemplū ad huiōi remuneratōes tꝑales pro
missas ītelligendū de puero qui ꝓuocať ad discendū lr̄as ꝑ
aliqua ꝑua munuscula que sūt in affecta ei⁹·Consequenter
cū attingit ad etatē ī qua ad honores afficiť·ꝓuocať ad di-
scendū ꝑ hoc ꝙ ꝓmittiť sibi grad⁹ magisterii uel doctorat⁹·
Consequenť ūo cū attingit ad cogniciōnē ꝙ ꝑ virtutē scien
cie aīa magis ꝑficiť tendit ad discendū amore ipi⁹ sciencie seu
ꝑfectionis·Et sic ī proposito·nā pp̄l's isrl̄'itic⁹ cui lex fuit da
ta rudis erat et nō erat in ei⁹ affectu ň cupiditas terrenoꝝ
⁊ ideo ꝑ bona terrena seu temporalia īducebať ad obſuatōȝ
p̄ceptoꝝ legis·Sȝ tp̄e messie quando diuinoꝝ cognitō magis
debebat esse in mūdo de quo tempore ysa·xi· Repleta ē terra
scia dn̄i sicut aque maris operientis tunc lex noua per ip̄m
danda non habebat īducere ad sui obſuanciā ꝑ bona tꝑalia
que minima sūt et quasi nl̄'a respectu bonoꝝ spūaliū· qua pp̄ť

mgr̃i tui dixerũt q̄ etiã lex quã tu addiscas ĩ hoc seculo .s. m
secl'o vetis legis. vana ẽ respectu legis messie ut sup̃ fuit al:
legatũ. Ex quo patet q̄ temp⁹ duratõis veteris legis dicitᷣ
seculũ p̄ se et vocabatᷣ secl'm .s. holã p̃ns respectu secl'i mes:
sie qd̕ dicitᷣ futuꝝ. vñ Rabi moyses ĩ suo deutro. li. de iudici
bus titl'o de regib⁹ capitl'o. xii. dicit. Nõ est int̃ holam .i. se:
culũ istud et temp⁹ messie ñ sbiectio regnoꝝ. Ex quo patet
manifeste q̄ s̃m ipsũ temp⁹ veteris legis vocatᷣ holam seu
secl'm p̄ se distinctũ a dieb⁹ messie. vnde in illo secl'o tantũ
a dieb⁹ messie distincto lex mosayca obligabat. Et sic itel:
ligẽda ẽ hec dictio holã in obs̃uatõe p̃ceptoꝝ legaliũ posita.
lex autẽ noua .s. xp̄i obligat ad semp̄ sicut et lex natᷣe. Ex
quib⁹ habes q̄ legi mosyca fuit t̃min⁹ p̃fixus sue duratõis
.s. lex noua in quã terminatᷣ. et ad quã disponit et in quã
ordinatᷣ sicut impfectũ ad pfectũ. ¶ Saul⁹ ¶ Video
q̄ circa legem mosaycã quedam concedis que nõ possũt sil'
stare. Concedis enĩ ip̃am fuisse datã a deo. et tamẽ dicis q̄ ẽ
impfecta. que quidẽ duo nõ possũt simul stare. Testatᷣ enĩ
sc̃ptura deutro. xxxii. q̄ dei pfecta sũt opa. Itẽ asseris q̄ lex
mosayca non obligat ad semp̄ sȝ solum in seculo t̃minato
seu limitato. quod nõ ptinet ad opus dei. Legitᷣ enĩ ecc. iii.
q̄ omnia opa que fecit de⁹ pseuerant ineternũ. et sic ista duo
in compossibilia sũt .s. q̄ illa lex sit a deo ⁊ tñ q̄ non pseue:
ret in eternũ ¶ Paulus ¶ Ad p̃mum rñdeo tibi q̄
pfectũ potest dici dupliciᷣ. vno modo quod est pfectũ simplici
ter. put ptinet ad speciem seu naturã suam. alio modo dicitᷣ
pfectũ nõ simpliciᷣ. sȝ s̃m tempus siue duratõez. p̃mo modo
dicitᷣ homo esse pfectus ille. qui ad pfectionẽ humane speciei
attigit iam in etate pfecta. 2° modo dicitᷣ pfectus puer. qui
s̃m tp̄is conditionẽ attigit pfectionẽ humane speciei. non
aũt simpliciᷣ. et isto modo recta p̃cepta que pueris danᷣ sũt
quedã pfecta. s̃m conditionẽ eoꝝ quib⁹ danᷣ. ⁊ si nõ sint p
fecta simpliciᷣ. ⁊ talia fuerũt p̃cepta legis .s. pfecta s̃m con
ditiõez p̄pl'i rudis cui dabanᷣ. Ad 2⁹ rñdeo q̄ ĩ illa aucte
ecclesiastici que dicit oĩa que fecit deus perseuerãt in eternũ.
vbi in translatõe nostra dicitᷣ in eternũ in hebraico habetᷣ ĩ
holam .i. ĩ secl'm. quod nõ sig̃t duracionẽ eternã seu ppetuã
sȝ piodicã ⁊ limitatam ut dictũ ẽ quod verificatᷣ de quolibȝ
ente. vnũ qd̕qȝ enĩ durat seu pseuerat ĩ seculo sue duratõis

a deo determinato· Et iste est verus sensus ꝛ planus illius
auct̃ris· falsũ enĩ esset dicere de quolibet ente a deo facto· ꝙ per
seuerat in eternũ· vnde ꝛ de lege mosayca verum est dicẽ ꝙ per
seuerat in seculum · i · in seculo suo prout iam fuit ostensum·

¶ Capitulum · vij · in quo ostendit̃ ꝙ licet lex mosaica quo
ad plurima p̃cepta in eadem contenta non obligat tempore
legis noue est tamen ꝑutilis ad multa quia omnia in ea cõ
tenta ad nostram doctrinam scripta sunt·

·Saulus·

Si lex mosayca nõ ꝑseuerat nisi in seculo suo quod
quidẽ seculũ ꝫm te ĩ legem nouã terminat̃· sequit̃ ꝙ
lex mosayca ꝫm te qui credis legem nouã iam ve:
nisse iam non ꝑseuerat · et sic est iam omnino inutilis nec
obligat ad aliquid faciendũ neqꝫ vitandũ quod est inconue
niens manifeste nã ꝫm hoc lex mosayca ad quid occuparet
membranas vr̃as· ꝛ quare ĩ bibliote volumine includeret̃
cum ad nichilũ valeret vltra· Jllud enĩ cuiꝰ seculũ iam pre
terijt desinit esse et ĩ nichilũ redigit̃ Paulus

¶ Absit a mente fideliũ credere ꝙ lex mosayca est inutilis
etiã post aduentũ legis noue · nec etiã asserere licꝫ ꝙ lex mo
sayca etiã tempore gracie non obligat ad aliquid faciendum
neqꝫ vitandũ Jsta enĩ sunt a veritate catholica oĩo aliena·
P̃mũ patet sic dicẽ enĩ ꝙ lex mosayca ul' etiã alia que in ca
nonicis libris veteris testamenti continent̃ sũt inutilia post
legẽ nouã· est de directo contra apl'm nr̃m quẽ in doctorem
gencium habemꝰ qui vniuersalit̃ dicit· Quecumqꝫ scripta sũt
ad nr̃am doctrinã scripta sũt· Jlla enĩ que ad nr̃am doctrinã
scripta sũt· manifeste sũt nobis utilia· quod etiã discurrẽdo
potest haberi· discurrendo dico nõ ꝑ singula generum· quia esset
valde difficile sꝫ per gñ̃a singulorum uel eorum plurima· Constat
enĩ ꝙ ea que in sacra scriptura antiqui testamenti continent̃
sũt in quadruplici dr̃ia· quia ul' sũt historialia· ut ea q̃ nar
rãt gesta que antiquis temporibꝰ cõtigerũt· vl' sũt ꝓphetica·
ꝛ hoc diuersimode· quia aut de p̃terito ut cũ moyses ꝓpheta
uit de creatiõe mundi geñ· p̃mo cuiꝰ noticiam nõ potuit hr̃e
nisi ꝑ diuinã reuelationẽ· aut de futuro ut cum ꝓphete ꝓphe
tant de aduentu messie ꝛ etiã de multis alijs quorum aliq̃ erãt
pro tunc futura· nũc autẽ impleta· Alia vero adhuc sunt

implenda in futuro· vel sūt sapiencialia ut ea que pro ma:
iori pte in libris salomonis continenē vel sūt legalia ut pre
cepta affirmatiua uel negatiua que p̄papue ī pentateuco cō:
tinenē· Historialia autē q̄ narranē in sacris scripturis mag
nam nobis p̄stant spiritualē vtilitatē sicut in hystoria di:
luuij que narraē gen̄· capit̄lo informam̄ de diuina ꝓuidē:
cia et ei⁹ iusticia ꝑ quā deus omnia aīata puniuit· et noe iu:
stū cū sua posteritate reseruauit· Silr̄ ex hystoria Sodomoꝝ
iusticiā diuinā ꝑ maloꝝ punicionē ꝑcipim⁹ Et eius miseri
cordiam ꝑ euasionē loth precib⁹ seu meritis p̄riarche abrahe
cognoscim⁹ Idem de submersione egiptioꝝ ⁊ liberatōe filiorū
isrl̄ ab eoꝝ seruitute· ⁊ ĩ mł̄tis alijs iusticijs dei quib⁹ iniusti
puniunē iusti vero remuneranē plene cognoscīē· ⁊ de talib⁹
in scripturis sacris contentis ītelligi potest illud psalmiste·
Justicie dn̄i recte leticficantes corda· Tales eni hystorie rcte
narrate iustoꝝ corda leticficāt iuxta illud psalmiste· memor
fui iudicioꝝ tuoꝝ a seculo dn̄e et consolat⁹ sū· Ex ꝓpheticis
aūt sacris scp̄turis veteris testamēti mł̄ta nobis ad doctrinā
nr̄am accomoda accepim⁹· de creatōe eni mundi quā moy:
ses ꝓphetauit habem⁹ veram fidē de hac q̄ mund⁹ nō fuit ab
eterno nec a seipo nec ab alio nisi tantū a deo de nichilo ꝓ:
duct⁹· in quo nōnlli phanciū errauerūt· oppositū asserētes·
Silr̄ et de aduentu saluatoris tūc futuro q̄z multa nr̄e salu
ti accomoda ꝑ ꝓphetica vaticinia ꝑcipim⁹ vnde ⁊ de talibus
potest verificari illud psalmiste· quod de sacra scp̄tura diciē
Testimoniū dn̄i fidele sapienciā p̄stans ꝑuulis· talia enim
ꝓphetica testimonia sapienciā p̄stant ꝑuulis· s· hominibus
quoꝝ cognitō naturalis cōiter ad talia cognoscenda non ñ
reuelatōe diuina attingit Sapiencialia vero in sacris scrip
turis contenta magnā nobis conferūt vtilitatē qn̄q̄z ī cog:
nitōe diuinoꝝ qn̄q̄z vero in cōmendatōe moꝝ ⁊ vicioꝝ extir:
patione· ut patet ipa diligenē intuenti· de quib⁹ potest dici
illud psalmiste· declaratio sermonū tuoꝝ illuminat ⁊ ītel:
lectum dat ꝑuulis· Precepta uō legalia· s· mosayce legis
etiam t̄pe legis noue maxime nobis conferūt· quoꝝ quedā
sūt maxia tanquā coīa et p̄ma p̄cepta legis nature· s· dili
ges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo ⁊c̄· deutro· vi· Et diliges
ꝓximū tuum sicut teipsum leuit̄· xix· que sūt ꝑ se nota rōi
humane uł̄ ꝑ naturam uł̄ ꝑ fidē que quidē p̄cepta licet sint

duo ꝓpter diuersitatem obiectoꝝ· sūt tamē vnū ex vnitate finis quia deꝰ diligendus est ꝓpter se· et ꝓximꝰ ꝓpter deum· ad quod quidē ꝑceptū de dilectōe· ꝑcepta decalogi referunť sicut conclusiones ad principia cōia· Et ideo de isto ꝑcepto ·s· dilectōis ꝓprie intelligiť illud psalmiste· ꝑceptū dñi lucidū illuminans oc̄los· Sicut enī ꝑ lumen corꝑale visibilia cognoscunť corꝑalia· sic ꝑ illud ꝑceptū alia ꝑcepta supdc̄ta cognoscunť esse iusta· que quidē ꝑcepta ·s· tam ꝑma que ꝑ se sūt rōi humane nota ꝑ naturam uł per fidē ut dictū est· q̄z alia ꝑcepta decalogi que ex pn̄cipijs cōibus manifesta ꝯside ratōe cognosci pn̄t ī lege noua oīo sunt obſuanda· vnde et mḡr et saluator nr̄ de ꝑmis duobus dicit Mt· xxii· In hijs duobꝫ ꝑceptis lex pendet et ꝓphete· de ꝑceptis vero decalogi dicit Mt· xix· capitl̄o· Si vis ad vitam ingredi serua mandata· nullus enī sane mentis asserē posset· ꝙ lex vetus in qua huiōi ꝑcepta saluti humane necessaria a deo fuerunt data inutilis sit tempore legis noue· nec etiam dici pť ꝙ ꝑcepta legis mosayce de quoꝝ numero ꝑcepta ꝑdicta sūt nō obligant tempore gracie·

¶ Capitl̄m· viij· in quo ostendiť ꝙ in duobꝫ ꝑceptis de dilectōe tota lex pendet ⁊ ꝓphete ſm sententiā saluatoris

Saulus

Dicta mḡri tui ꝑ te nūc allegata videnť rōnabiliter impungnanda· Et ꝑmo ꝑmū· scđo ſm· Primū enī manifeste discordat cū toto ꝓcessu preceptoꝝ in lege ⁊ ꝓphetis contentoꝝ· in quo quidē ꝓcessu non poniť aliqua pendencia vniꝰ ꝑcepti ad alteꝝ ſʒ quodlibet illorū poniť tan q̄z a deo ꝑceptū ꝑ se sine aliqua pendencia ad alteꝝ· dicē aūt ꝙ in duobꝫ ꝑceptis de dilectōe ·s· dei et ꝓximi tota lex pēdet ⁊ ꝓphete est oīno sacre scripture inconsonū· Item istud preceptū de dilectōe nō poniť inter ꝑcepta decalogi nec de eo videť in decalogo facta fuisse mencio· Silr̄ nec legiť fuisse datū ante datonē legis· Dicē autē ꝙ ꝑcepta decalogi referanť ad ꝑcepta de dilectōe qđ nō fuit datū anteq̄m decalogus dareť· Et ꝙ decalogus se hr̄et ad ꝑceptū de dilectōe sicut ꝯclusiones ad pn̄cipia cōia nl̄'atenꝰ rōꝫ videnť ꝯtinere· et sic illud dictū mḡri tui ī quo dicit ꝙ in illis duobꝫ ꝑceptis ·s· de dilectōne dei et ꝓximi tota lex pendet et ꝓphete remanet vacuū et inane· Paulus Ad ꝑmū quod obicis

contra dictū mgr̄i mei dicentis ꝙ in duobꝫ p̄ceptis . s . de di
lectione dei ⁊ ꝓxi tota seu vniuersa lex pendet ⁊ ꝓphete . tibi
r̄ndeo ꝙ hoc dictū est verissimū sicut ⁊ cetera alia que in mei
mgr̄i et saluatoris doctrina continent̄ . Nā ī duobꝫ p̄ceptis
de dilectōe sup̄dictis cetera p̄cepta diuina pendēt dupliciter .
vno modo sicut conclusiones in p̄ncipijs . Nā sicut in specu
latiā veritas ꝯclusionū dependet ex veritate suoꝝ p̄ncipioꝝ
sic etiā ī practicis rō ꝑticlariū agendoꝝ dependet ex rōe suoꝝ
p̄ncipioꝝ . Ex hoc enī ꝙ deus ē sup omnia diligendus sequit̄
ꝙ nō est alius deus p̄ter ip̄m colendꝰ . nec eius nomē in va-
nū sumendū et sic de alijs p̄ceptis ī deum ordinantibꝫ . Et sic
patꝫ ꝙ p̄cepta ī deū ordinancia maīfeste pendent ex p̄cepto de
dilectōe dei modo p̄dcc̄o . Idē est dicendū de p̄ceptis ordinanti
bꝫ in ꝓximū . ut cū dicit̄ non occides . non mechaberis ⁊c̄ . s . ꝙ
oīa dependent ex rōne istius p̄cepti diliges ꝓximū tuū sicut
teip̄m sicut rō conclusionū dependet ex rōe suoꝝ p̄ncipiorū
Alio modo p̄cepta diuā in sacris eloquijs contenta pendent
ex rōe suoꝝ p̄ncipiorū in duobus p̄ceptis de dilectōe sup̄dic-
tis . s . in p̄mio debito facientibꝫ illa p̄cepta . nullū enī p̄miū
debet̄ custodientibꝫ diuā p̄cepta nisi ī dilectione dei fundent̄
seu radicent̄ . quod patet sic . nā exo . xx . in ꝓhibitōe ydola
trie deꝰ ꝓmittens penas trāsgressoribꝫ . ⁊ p̄mia obſuantibꝫ
subdit . Ego sū dn̄s deus tuꝰ zelotes fortis visitans iniqui-
tatem patꝝ in filios in terciā et quartam generatōeꝫ eoꝝ qui
oderūt me . ⁊ faciens misericordiā in milia hijs qui diligūt
me . et custodiūt p̄cepta mea . Ex q̄ patꝫ maīfeste ꝙ deꝰ p̄mi
at ꝑ suā misericordiā custodientes sua p̄cepta si tn̄ diligūt
eum . ⁊ oppositū de transgressoribꝫ . Et sic habes ꝙ p̄mia debi
ta custodiētibꝫ p̄cepta diuā pendent ex dilectōe dei quā qui
non habet ꝑ custodiā alioꝝ p̄ceptoꝝ nullū p̄miū consequit̄ .
et sic tota lex quantū ad rōnem p̄mij ⁊ ꝑ consequēs meriti
dependet in duobꝫ p̄ceptis de dilectōe sup̄dictis . Et ꝑ hoc pa-
tet r̄nsio ad 2ᵐ obiectū tuū in quo dicis ꝙ precepta decalogi
nō referunt̄ ad p̄ceptū de dilectōe eo qḋ nō fuit datū anteq̄ꝫ
decalogꝰ daret̄ . nec in decalogo fit mencio de huiōi precepto .
nā manifestū est ꝑ auc̄tē p̄dictā ꝙ in decalogo fit mencio de
huiōi precepto . s . de dilectōne dei que requirit̄ ad quādā dei
misericordiā in custodientibꝫ p̄cepta diuina . vnde dicit faci-
ens misericordiā hijs qui diligūt me et custodiūt precepta

mea ⁊c̄ ⁊ sic habet̄ exp̄ssa mencio de dilectōe dei necessaria ad
p̄mia consequenda · non tū̄ ponit̄ dilectio dei ꝑ modū̄ p̄cepti
hic in decalogo · ꝫ p̄supponit̄ tanq̄ꝫ ꝑ se notū̄ ꝑ naturā̄ uel ꝑ
fidem ut dictū̄ est · ponit̄ tamen dilectio dei ꝑ modū̄ precepti
deutro · vj · vbi hoc p̄ceptū̄ expliate et ꝑfecte tradit̄ · sil'r et p̄=
ceptū̄ de dilectōe ꝓximi leuitici exp̄sse ponit̄ · ꝟ Saulus
ꝟ Sicut dilectio dei requirit̄ ad consequendā̄ dei mise=
ricordiā̄ in custodientibꝫ p̄cepta diuina ut in auc̄te ꝑ te alle
gata videt̄ contineri · sic custodia p̄ceptoꝝ diuinoꝝ requirit̄
in diligentibꝫ deū̄ ad ꝯsequendā̄ dei misericordiā̄ ut patet ꝑ
auc̄tem ꝑ te allegatā̄ in qua dicit̄ faciens misericordiā̄ hijs
qui diligū̄t me ⁊ custodiū̄t p̄cepta mea · vnde nō̄ magis pen
det custodia p̄ceptoꝝ diuinoꝝ in dilectōe dei · ad eius miseri=
cordiā̄ consequendā̄ q̄ꝫ dilectio dei in custodia p̄ceptoꝝ eius ·
vnde scōa racio tua in qua dicis ꝙ p̄cepta diuina pendent ī
duobꝫ p̄ceptis de dilectōe dei quantū̄ ad p̄miū̄ non videt̄ va=
lere rōne p̄dicta ꝟ Paulus ꝟ Preceptū̄ de dilectōe
dei ꝓut expliate et ꝑfecte tradit̄ deutro · vj · oīm p̄ceptoꝝ di=
uinoꝝ custodiā̄ includit · in hoc enī̄ quod dicit̄ ex toto corde ·
p̄apit̄ ꝙ tota nr̄a ītencio ferat̄ ī deū̄ · Ex hoc autē̄ quod dicit̄
ex tota mente · precipit̄ ꝙ intellect⁹ nr̄ subdat̄ deo in creden=
dis quod est tota mente deū̄ diligē̇ · In hoc autē̄ quod dicit̄
ex tota aīa · precipit̄ ꝙ appetitus nr̄ reguleẗ ꝺm deū̄ · quod est
ex tota aīa deū̄ diligere · In hoc aū̄t quod dicit̄ ex tota forti=
tudīe · precipit̄ ꝙ exterior actus nr̄ obediat deo · Et sic patꝫ
ꝙ ad implecionē̄ hui⁹ precepti requirit̄ custodia ceteroꝝ mā̄
datoꝝ dei · Sed in custodia mandatoꝝ dei seorsū̄ sumpta nō̄
includit̄ dilectio dei · potest enī̄ homo custodire mandata dei
utputa nō̄ sint tibi dij alieni honora patrē̄ ⁊c̄ sin̄ hoc ꝙ dili=
gat deū̄ · ul' ꝙ hoc faciat ex dilectōe seu caritate dei · et ita fa
ciens nō̄ dicit̄ transgressor preceptoꝝ illoꝝ que sic obseruat
q̄ꝫuis nō̄ habeat habitū̄ caritatis siue dilectōis dei · neqꝫ hoc
faciat ex amore dei · Ex quibus patet ꝙ custodia mā̄datorū̄
dei includit̄ in precepto de dilectōe dei et non econtra · et sic
tota lex · s · precepta legis pendent in precepto de dilectōe dei
et ꝓximi modo predicto · vnde si bene scrutat⁹ fueris dicta
doctoꝝ tuoꝝ reꝑies ꝙ nō̄nulli eoꝝ asserū̄t multitudinē̄ p̄cep=
torum mosayce legis in paucas ul' etiam in vno tantum sb
sistere quod satis consonat predictis

¶ Capitulũ · ix · in quo ostendit̃ ꝙ ẜm doctores talmudi-
cos multitudo preceptoꝝ mosayce legis in paucas uel etiam
in vno ↄsistat qḋ etiã cõcordat cũ dicto saluatoris suƀdicto ·

·Saulus·

Ollega mi obsecro doctores nr̃os hoc qḋ dicis asseren-
tes Paulꝰ In libro qui dicit̃ machoth · di-
que incipit · Isti sũt qui flagellant̃ · Quidã doctor tal
mudicus nõie Ra · camblai dicit ꝙ ꝑcepta mosayce legis
sunt · dc · xiij · quorum affirmatiua sunt · cc · xlviij · negatiua
vero sunt numero · ccc · lxv · ꝛ ꝙ venit dauid ꝛ constituit pre
dicta · dc · xiij · precepta ĩ · xj ut habet̃ ĩ ps̃ · Dñe quis habi-
tabit in tabernacl'o tuo ꝛc̃ vbi dicit̃ de isto · Qui ingreditur
sine macula et opat̃ iusticiã ꝛc̃ qui facit hec non cõmouebit̃
in eternũ · Ex quo infert̃ ꝙ in illis · xj · preceptis affirmatiuis
ꝛ negatiuis que in illo psalmo continent̃ consistit vis om-
niũ preceptoꝝ mosayce legis quantũ ad ꝑmiũ eternũ · Nã
ẜm ip̃m dauid qui facit illa · xj · tantũ securꝰ est de hoc ꝙ nõ
commoueat̃ ĩ eternũ · Sequit̃ in eadẽ auc̃te · venit ysaias et
constituit ea suꝑ sex ysa · xiij · ambulans ĩ iusticijs ꝛ loquẽs
equitatẽ ꝛ infra sequit̃ ipse excelsa habitabit · In qua auc-
toritate ysaie ponunt̃ sex opa meritoria super quibꝫ conclu
dit ꝙ faciens talia excelsa habitabit · s · in ꝑmio eterno · Et
sequit̃ ultra in predicta auc̃te venit micheas ꝛ constituit ea
suꝑ tribus Michee · vj · annunciaui tibi homo quid est bonum
et quid dñs petit a te vtiqꝫ facẽ iudiciũ et diligẽ pietatem ꝛ
humilit̃ ambulare cũ deo vñ ĩ istis tribꝫ tantũ ẜm Micheã
oĩa precepta mosayce legis consistunt cũ dicat ꝙ deꝰ nichil
aliud petit ab hoĩe nisi illa tria · et sequit̃ vltimo ĩ eadẽ auc-
toritate · venit abacuk et constituit ea suꝑ vnũ tantũ · vnde
abacuck · ij · Justus in fide sua viuit · Habes igit̃ ex auc̃te pre
dicti doctoris tui ꝙ tota multitudo ꝑceptoꝝ mosayce legis ĩ
solo vno consistit vñ non mireris de verbis saluatoris nr̃i
dicentis ꝙ in duobus preceptis de dilectõe tota lex pendet et
ꝓphete Saulus Multũ discordat hec auc̃tas
ꝑ te allegata ab auc̃te mg̃ri tui · Ipse enĩ dicebat ꝙ in duo-
bus ꝑceptis de dilecõne suƀdictis tota lex consistit · abacuk
aũt dicit in vno · Itẽ illud vnũ preceptũ assignatũ ab aba-
cuk ẽ de fide · Illud aũt mg̃ri tui ẽ de dilectõe que sũt diuersa

p̄cepta Paulus Licet auc̄tas doctoris tui ī p̄dictis videat̄ deuiare a veritate mḡri mei · eo q̄ mḡr me⁹ in duob⁹ p̄ceptis dicat pendē totam legē et doctor tuus ī vno tantum · Sil'r in hoc q̄ magister me⁹ declarat illud p̄ceptū ī quo lex pendet esse p̄ceptū de dilectōe · ⁊ doctor tu⁹ dicat ip̄m esse de fide · adhuc sufficēt tibi q̄ s̄m doctores tuos mltitudo p̄ceptoꝝ mosayce legis reducāt̄ ad pauca ul' ad vnum tm̄ quod erat intentū meū · Sed adhuc si bn̄ consideras ad eundē ītellectū reduci p̄nt verba euangelica mḡri mei cū verbis p̄phetis abacuk · Nā fides meritoria de qua agim⁹ semꝑ intelligenda est cum dilectione dei sine qua nullus actus possit esse meritori⁹ ut patet ꝑ auc̄tem exo · sup̄ allegatā vbi dicit̄ faciens misericordiam diligentibus me · Et ideo fides in qua homo viuit vita sp̄uali intelligenda est q̄ sit formata caritate seu dilectione dei · duo etiā p̄cepta de dilectione vnū sūt ut dc̄m ē sup̄ quia in vnū et eundē referunt̄ finē · Et ideo verba abacuk dicentis q̄ iustus in fide sua viuit intelligenda sūt de fide formata caritate cui⁹ caritatis duo sūt p̄cepta que ad vnū reducunt̄ ut dictū est · Et sic patet q̄ dicta mḡri mei dicentis q̄ ī illis duob⁹ p̄ceptis de caritate tota lex pendet et p̄phete stant in suo vigore tanq̄ verissima impugnacionib⁹ tuis non obstantib⁹

Capitulū · x · in quo declarat̄ de quib⁹ mandatis mosayce legis intelligendum est verbum xp̄i dicentis · Si vis ad vitam ingredi serua mandata · Mathei · xix ·

Saulus

Audio quid sentis circa dictū mḡri tui de p̄ceptis de dilectione dei · ſ circa scd̄m dictū suū quo dicit · Si vis ad vitam ingredi serua mandata Mathei · xix · ampli⁹ īsistere nos oportet · videt̄ eni ex hoc dicto q̄ ad habendū vitā eternā oportet s̄uare mandata legis mosayce de qua ītendit · licet eni ibi exemplificet de p̄ceptis decalogi · non tm̄ ex hoc intelligi debet q̄ alia mandata excludē intendit · p̄sertim cum alibi vniuersalit̄ loquens dicit · non veni soluē legē sed implere · Ex quo manifeste patet q̄ mandata mosayce legis nō erant soluenda ꝑ ip̄m sed implenda · Cui⁹ oppositū ꝑ te et alios discipulos suos ubiq̄ docet̄ ⁊ etiā implent̄ opere cum oīa fere mandata diuine legis que ꝑ moysen data fuerūt penitus euacuauit opere et sermone docendo ea non esse

obſuanda · quod nõ ſolũ eſt contra doctrinã ꝓpheticã ĩ cuiꝰ
fine ꝑ malachiã dicit̃ mementote legis moyſi ſerui mei cui
mandaui ĩ oreb cerimonias et iudicia · ſed etiã eſt contra doc
trinã euangelij tui ut ex dictis patet Paulus
Si es memor illoꝝ que fuerunt tibi oſtenſa in p̃cedentibꝫ ca-
pitulis huiꝰ diſtinctõis faciliter habere poſſes tuoꝝ obiectoꝝ
ſolucõnẽ · habes enĩ ex dictis ſupiꝰ ꝙ p̃cepta moſaice legis p̃-
ſertim ea que non ſũt de lege nature nõ erant ꝑpetue obſuã
da et ꝙ terminꝰ duratõis moſaice legis ultra quem lex mo
ſaica nõ obligat in p̃dictis · ẽ lex noua que data eſt ꝑ xp̃m ·
Ex quibꝫ ſequit̃ ꝙ dictũ xp̃i dicentis Si vis ad vitã ingre
di ſerua mandata · ſi intelligat̃ de omnibꝫ mandatis moſai-
ce legis oportet illud reſtringere ad tempꝰ duratõis moſaice
legis · in quo lex moſaica obligat ad oĩa p̃cepta in eadẽ con
tenta · infra quod tempꝰ neceſſe erat ad habendũ vitã eternã
omnia mandata ſeruare · et in eodẽ tempore xp̃s locutꝰ fuit
illa verba · Si autẽ cum dicit̃ · Serua mandata intelligatur
de mandatis decalogi uel de alijs moralibꝫ in lege moſaica
contentis · que quidẽ moralia mandata cũ ꝑtineant ad legẽ
nat̃e in ꝑpetuũ durant tũc ĩtelligendũ ẽ dictũ ſaluatoris ſe
extendẽ ad oĩ̃e tempꝰ In omni enĩ tempore huiꝰ vite ſeruã
da ſũt mandata decalogi ⁊ alia moralia in lege moſaica cõ
tenta

¶ Capitulũ · xj · in quo oſtendit̃ que ſũt illa p̃cepta moſai-
ce legis que dicunt̃ moralia quorũ duratio eſt ꝑpetua in hac
vita · et que ſũt iudicialia ſeu cerimonialia quorum duratõ
eſt in lege noua terminata ·

Saulus

Mandata legis moſaice ĩdiſtincte dant̃ ſeu indifferentẽ
non enĩ circa ea diſtinguit̃ quod eoꝝ ſit p̃ceptũ mo-
rale ſeu ꝑtinens ad legẽ nature · vel quod eoꝝ ad hoc
nõ ꝑtineat · Et ideo hec diſtinctio quã ponis circa p̃ceptorum
diuine legis durationẽ nõ videt̃ eſſe certa ſ; potiꝰ ambigua ·
vnde p̃cepta moſaice legis · vident̃ eſſe oĩa ꝑpetua · uel nll'a ·
dicere enĩ ꝙ quedã eoꝝ ſunt ꝑpetuo duratura · et quedã nõ ·
non videt̃ habere rationẽ nec auctem Paulus
Mandata moſaice legis nõ fuerũt data indifferentẽ ut tu
dicis nã quedã eoꝝ ut ſũt p̃cepta decalogi fuerũt data ſolem
niori modo q̃ʒ alia · Et p̃mo in hoc ꝙ illa tantũ fuerũt a deo

data toti populo· alia vero precepta fuerunt data moysi qui postea ea dedit ppl'o ut habet expsse deutro· v· vbi facta repe ticione pceptoꝝ decalogi statim subdit hec verba· locutus est dñs ad omnē multitudinē vestrā in monte de medio ignis Et infra in eodē capitl'o de aliis pceptis dicit sic· Tu ṽo hic sta mecū et loquar tibi oia mandata ⁊ cerimonias atqꝫ iudicia que docebis eos Item pcepta decalogi fuerūt scripta a deo in tabulis lapideis ut patet exo· xxxi· et· xxxii· Alia ṽo pcepta non sic sed in rotulo a moyse fuerūt scripta· Item precepta decalogi fuerunt posita in archa testamenti q̄ fuit collocata i sancta sanctoꝝ ut habet· iii· Re· v· vbi· sic· nō erat in archa nisi tantū due tabule lapidee quas posuit ibi moyses seruꝰ dei in oreb· Ex quibꝰ maīfeste habet maxima excellencia pceptoꝝ decalogi cum pcepto de dilectōe dei in eis incluso ut supdictū est respectu alioꝝ pceptoꝝ mosaice legis Vnde et illa pcepta· s· decalogi sūt oīno indispensabilia et consequent ppetuo duratura· cetera ṽo dispensabilia ⁊ non ppetua nisi sint de lege nature ut moralia pcepta ꝟ Saulꝰ ꝟ Preter pcepta decalogi quoꝝ excellencia patet ex dictis sūt multa alia pcepta i mosaica lege de quibꝰ nō habet certitudo neqꝫ regula ad hoc ut sciat an sint de lege nāe uel non ꝟ Paulus ꝟ Precepta que sūt de lege nature sūt illa que ex dictamine naturalis rōnis habent quoꝝ aliq̄ sūt que statim post modicā consideratōꝫ possūt approbari uel reprobari per cōia principia naturalit omnibꝰ cognita uel p fidem ut sūt precepta decalogi supdicta· quedā vero sūt ad quoꝝ iudiciū requirit consideratō diuersaꝝ circumstanciarū quas ꝯsiderare diligent nō est cuiꝰlibet sꝫ sapientū sicut cum dicit· Corā cano capite consurge et huiōi· Cuius simile contingit i speculatiuis· s· considerare pticulares conclusiōes sciencíaꝝ que ex pmis pncipiis speculatiuis deducunt non ptinet ad oms sꝫ ad solos phos· Et iō in talibꝰ sepe ꝯtingunt errores in speculatiuis in deducendo a pmis pncipiis ad conclusiones psertim longinquas· Et silr contingit in opabilibus· nā ut ait phs in pmo ethicoꝝ· bona aūt ⁊ iusta de q̄bꝰ ciuilis intendit tantā habent differenciā ⁊ errorē ut videant lege sola esse nāta· aut non· vnde considerandū est diligent singula pcepta an· s· deducant recte ex pmis pncipiis iuris naturalis an nō· et sic potest cognosci que illoꝝ sint pcepta.

moralia ad ius naturale ptinencia · et que non · possūt etiam cognosci pcepta que non sūt de lege nature in hoc q ante legis dationē indifferens erat an sic uel aliter fieri deberent · et tunc talia manifestū est nō esse de iure nature ut q quis habeat duas sorores piunctas sibi matrimonialiē put Jacob legiē habuisse geñ · xxix · capit'o quod non phibitū fuit in lege mosaica ut habeē leuitici Habes ergo ex dictis q pcepta moralia in lege mosaica contenta quor papua sūt pcepta decalogi cum pcepto de dilectōe in eis incluso sunt ppetuo duratura cū ptineant ad legē nature que ppetua est · Cetera uo pcepta ut cerimonialia et iudicialia non sūt ppetua sz eor duracō fuit tm̄ i secl'o mosaice legis de q̄ sup̄ fuit dctm

¶ Capitulū · xij · in quo ostendiē q cerimonialia et iudicialia pcepta sūt quedā detminacōes moraliū pceptor et q illa licet sint instituta a deo tñ sunt mutabilia auctē diuina sine piudicio imutabilitatis ipsi9 dei · que quidē mutacio cerimonialiū et iudicialiū habeē etiā p doctores talmudicos

Saulus

Dic michi que sūt illa que dicunē cerimonialia et q̄ iudicialia · et psequenter vnde habes q ista non fuerunt ppetuo duratura Paulus Precepta cerimonialia sūt illa que detminant pcepta moralia ad deū sicut pcepta sacrificior et sacerdotū de quib9 danē multa precepta in leuitico in plurib9 capit'is · Sil'r et pcepta q̄ dabanē de abstinencia cibor leuitici · xj · et de abstinendo ab aliquib9 vestimentis leuiē · xix · Sil'r quod pcipiē de fimbrijs faciendis p angulos pallior nūi · xv · que et multa alia sil'ia ordinantur ad deum p cultū debitū s̄m statum illi9 ppl'i sub lege exñtis Iudicialia uo dicūē illa pcepta que sūt detminacōes moraliū pceptor in hijs que ptinent ad ordinacionē hoim adīuicē · de quib9 agiē exo · xxj · et in alijs locis · que quidē pcepta non hñt vim obligandi ex sola rōe sz ex institucōe · et sub quolibz istor generi · s · pceptor cerimonialiū et iudicialiū sūt multa pcepta differencia nūo et etiā specie de quib9 mḡr tuus Ra · moy · tractat in tercia pte sui libri de directōe pplexor reddēs rationē litteralē de singulis · Sz nr̄i doctores magis pprie ea tradūt reddendo racionē singulor nō solum litteralē sed etiā figularem Saulus · Dic ergo michi cum pdicta

p̃cepta tã cerimonialia q̃z iudicialia distinguunt̃ a moralib⁹
p̃ceptis ut p te ẽ assertũ · quare dicant̃ ista p̃cepta cerimonia
lia seu iudicialia determinacões p̃ceptoꝝ moraliũ ⸗ Paul⁹
⸗ Hoc quod petis tibi ostendã exemplificando p aliqua p̃
cepta pticularia ut ex hijs possis de alijs iudicare · Et primo
de cerimonialib⁹ de quoꝝ nũo sunt sacrificia · Constat autem
q de iure nature est sacrificare deo put phi tradũt · Nam in
qualibet gente et ritu sacrificat̃ deo ũo uel putatiuo · Et sic
patet q de iure nature quod omnib⁹ est cõe · sz determinare cer
ta sacrificia certo modo facta in certo loco et cũ ceteris circũ:
stancijs et mistris hoc non est de iure cõi nature quia ista di:
uersimode fiũt in diuersis locis et gentib⁹ · vnde certa determi:
natio taliũ nõ ptinet ad ius nature · nec p ɔñs ad moralem
doctrinã · iõ tl'es determinacões dicũt̃ cerioniales nõ morales
Silr ĩ iudicialib⁹ q latro restituat ablatũ ẽ de iure cõi oib⁹ ·
⁊ ideo hoc est morale · sed q aliquod furtũ restituat̃ ĩ duplũ ·
aliud ũo in q̃druplũ ⁊ huiõi ut exo · xxij · Hoc non est de iure
nature sz ex institucõe et iõ non dicit̃ p̃ceptũ morale sz iudi
ciale · Et sic ẽ intelligendũ de alijs determinacõib⁹ iuris natu:
ralis que nõ sunt seruande ĩ lege noua sicut nec sũt de iure
nature sz ex institucõe ⸗ Saulus ⸗ Licet ista precepta
tã cerimonialia q̃z iudicialia nõ sunt de iure natali sũt tamẽ
ex institucõe diuina non aũt humana Institucões aũt diue
immutabiles debẽt esse quia ut legit̃ nũi · xxiij · Nõ ẽ de⁹ ut
filius hoĩs ut mutet̃ · Et ideo doctores nr̃i dicunt ea esse ppe
tuo duratura · vnde Rabi moyses libro de iudicib⁹ titulo de
regib⁹ capitl'o · xj · vbi loquit̃ de messia sic dicit · lex ista scilicz
mosaica cerimonialia eius et iudicialia eius non sũt muta:
bilia in seculũ nec in seculũ secl'i · nec est addendũ sup ea nec
diminuendũ · Et quicunqz addit uel diminuit uel extrahit
verba p̃ceptoꝝ a sensu suo lr̃ali in dubie est impi⁹ et epicur⁹
hec ille ⸗ Paul⁹ ⸗ Leges a deo institute mutari possũt
sine mutacõe ipsi⁹ dei instituentis · In p̃ma enĩ etate ex insti
tucione diuĩa non erat hoĩb⁹ licitũ edere nisi de terre nascenti
bus ut habet̃ geñ · p̃mo · Et tamẽ in scd̃a etate post diluuiũ
fuit eis licitũ comedere aĩalia ut habet̃ geñ · ix · Ex quo patet
q deus immutabilis manens statuta sua put diuersis con
gruit temporib⁹ mutat · Ex dictis autẽ magistri tui Rabi
moysi nõ potes sumẽ contra me efficax argumentũ ut sepe

dictũ est sup̃· p̃sertim cũ in p̃mo capit'lo hui⁹ distinctionis ostensũ est q̄ legi mosaice p̄t addi aliquid uł diminui· ⁊ etiã put in ·v· capit'lo ostensũ est q̄ in aliquib⁹ preceptis mosaice legis videat̃ dici q̄ sũt ppetuo obſuanda· non tñ intelligen: dũ est de ppetuitate absoluta sed tantũmodo limitata ſm du rationẽ mosaice legis p̃taxatã· Sunt etiam aliqui doctores tui ãtiquiores q̃ȝ Rabimoyses qui dicãt exp̃sse de quibusdã p̃ceptis cerimonialib⁹ legis veteris q̄ non erãt duratura in ppetuũ· Et sil'r est dicendũ de aliis· Saul⁹ Allega michi rogo illos doctores nr̃os hoc sencientes Paul⁹

In libro beresich rabba geñ ·xli· exponẽdo illud psalmi Dñs soluit cõpeditos sic dicit̃· oĩs bestia que imunda repu: tata est i hoc secl'o· ſ· tp̃e legis deus sanct⁹ et bñdictus faciet eam mundã in futo· quẽadmodũ fuerant munda p̃mitus filiis noe· de quib⁹ dictũ geñ ·ix· Sicut olus herbe dedit no: bis oĩa· quẽadmodũ olus mundũ fuit oĩb⁹· Sic etiã omne aĩal et bestie fuerũt mũde eis· ſ· filiis noe· Ita quoqȝ in futo tp̃e deus erit absolutus quicquid p̄hibuit hec ille· Ex quib⁹ patet q̄ ſm istos doctores tuos oĩa p̄hibita i veteri lege qd̃ ab eis vocat̃ seculũ istud· i· secl'm legis mosaice erant solue: da tempe futo· ſ· messie· Et idem dicendũ est de aliis cerimo: nialib⁹ que non hñt maiorẽ rationẽ manendi q̃ȝ illa·

Capitulũ ·xiii· in quo ostendit̃ q̄ fideles xp̃i non sũt re: darguendi de transgressione p̃cepti de ydolatria eo q̄ adorãt sculptilia et ymagines cont̃ iudeos qui eos cõiter esse ydola: tras existimant Saulus

Et si dimittam⁹ loqui de cerimonialib⁹ seu iudicali: bus de quib⁹ posses aliqualit̃ subterfugẽ q̃modo tañ posses euadẽ maifestã trãsgressiõȝ vr̃am circa quedã p̃cepta decalogi q̃ temerarie int̃ vos non obſuant̃ ymo vio lant̃ ⁊ nõ seruant̃ a tuis fidelib⁹· Decalogus aũt dat⁹ fuerit solemnit̃ a deo ut sup̃ p te fuit allegatũ et ei⁹ p̃cepta ppetuo sũt obſuanda non eñi data fuerũt cum aliq̃ limitacõe taci: ta uel exp̃ssa ut patet exo· xx· vbi eoꝝ datio p̃mo narratur· Et deutro· v· Vbi ipa datio decalogi a moyse repetit̃·

Paulus· Ostende quõ aliqua p̃cepta decalogi a fide: lib⁹ violant̃ seu nõ obſuant̃· Saulus· Duo p̃cep: ta de p̄ncipalib⁹ decalogi in p̃ma tabula ɔtenta· ſ· p̃ceptũ de

ꝓhibicōe ydolatrie quod apud vos ē p̄mū p̄ceptū apud nos vero 2ᵘˢ. Sil'r p̄ceptū de obſuacōe ſabbati apud vos ē Terciū · apud nos quartū · Manifeſtū eſt ꝙ tui fideles neutꝝ eoꝝ ſeruant ſed ea cōiter et publice trāſgrediunt̄ · Paulꝰ · Oſtende michi quod dicis · p̄mo de p̄cepto ydolatrie et ꝯſequent̄ ꝓcedamꝰ ad p̄ceptū de ſabbato · Saulus ·

In p̄cepto de ꝓhibicōe ydolatrie ſupdicto tria legunt̄ eſſe ꝓhibita · vnū eſt ꝙ nll's acapiat̄ in deū niſi ſolus deus · ille · ſ · qui eduxit pp'l'm iſrl' de egipto quod ſic patet · Nam cum dixiſſet · Ego ſū dn̄s deus tuꝰ qui eduxi te de t̄ra egipti ſtatī ſubdit · Nō ſint tibi alij dij corā me · 2ᵘˢ eſt ꝙ nullus faciat ſculptile nec ymaginē eoꝝ que in celo ſūt nec in t̄ra ⁊c̄ · quod patet cum dicit̄ · non facies tibi ſculptile · Terciū ꝙ nichil taliū ſculptiliū ſeu ymaginū adoret̄ · quod patꝫ cum ſequit̄ · Non adorabis ea neqꝫ coles · quodlibꝫ autē iſtoꝝ triū tranſgrediunt̄ fideles tui · manifeſte enī habent fidē in deum xp̄m tuū · quī quidē licet concedat̄ ꝙ fuit meſſias · non tn̄ eſt ille deus qui eduxit pp'l'm iſrl'iticū de egipto · vnde manifeſtū eſt ꝙ recipiendo illū meſſiā in deū eſtis trāſgreſſores illiꝰ ꝓhibicionis ī qua dicit̄ · non ſint tibi alij dij corā me · Itē eccleſie et oratoria vr̄a plena ſūt ſculptilibꝫ ⁊ ſimulacris atqꝫ hoim ymaginibꝫ qđ eſt manifeſte ꝯtra ꝓhibicōꝫ ſcđam in q̄ dicit̄ nō facies tibi ſculptile · Itē p̄ſcripta ſculptilia ſeu ſimulacra adoratis et colitis · et ſic manifeſte trāſgredimini · Terciā ꝓhibicionē · in qua dicit̄ · non adorabis neqꝫ coles ea ·

Paulus · Preceptū de ꝓhibicōe ydolatrie in decalogo contentū obſuat̄ a fidelibꝫ ꝓut decet obieccōibꝫ tuis nō obſtantibꝫ · Nam bn̄do xp̄m noſtꝝ in deum nō tranſgredimꝰ ꝓhibicōꝫ diuinā in qua dicit̄ nō ſint tibi dij alieni corā me Ipſe enī xp̄s ſ̄m veritatē catholice fidei eſt verꝰ deꝰ · ſ · et verꝰ homo · Et iō ipſe eſt qui eduxit pp'l'm iſrl'iticū de t̄ra egipti · Sil'r qui creauit celū ⁊ terrā ⁊ legem dedit moyſi in monte ſynay · Et ideo ſ̄m deitatē ipſiꝰ ſ̄m quā oīa p̄dicta ei competunt ip̄m habemꝰ in deum · nec habemꝰ ſ̄m hoc niſi vnum deum · et ſic non tranſgredimur predictā ꝓhibicionē ·

Saulus · Audio verba tua que tn̄ non comprehendunt̄ ab intellectu humano · quō enim poſſet non ſolū verificari ſꝫ etiā ītelligi ſeu ymaginari ꝙ vna et eadē res ſit creator et creat̄a finitū et infinitū et multa alia īcompoſſibilia

que in ꝑdicta tua assercione includunt̄· Paulus·
Certus sū ꝙ ista q̄ ad diuinitatem xp̄i ꝑtinent tibi vident̄
incompossibilia· Sed quia ut supdixi tibi quia de hoc miste:
rio quod singularē difficultatē in credendis importꝫ maxīe
apud te qui nondū luīe fidei es illustratꝰ infra ē tractandū
vbi int̄ me et te est agendū de deitate xp̄i ideo ad p̄ns de hoc
sup sedeamꝰ usqꝫ ad ꝓpriū locum· Sed de secđo in quo dicis
nos transgressores esse scđe ꝓhibicōis· In qua dicit̄ nō fa:
cies tibi sculptile ⁊c̄· Ex hoc ꝙ in oratorijs ⁊ eccl̄ijs nr̄is sint
simulacra sculptalia hoīm ymagines et huiōi· Rn̄deo tibi
ꝙ illa ꝓhibicio· Scđa de non faciendo sculptale simulacra
et ymagines ordinat̄ ī sequentē ꝓhibicionē· s· terciā in qua
dicit̄· Non adorabis ea neqꝫ coles· facere enī ymagines et
simulacra non ad adorandū ea sꝫ ad repñsentandā aliquā ve
ritatē vtilem ad ꝯtemplandū de diuinis misterijs seu miracu
lis ⁊ de alijs similibꝰ que nō inducūt errores sꝫ ad mores pro
ficiūt non intelligit̄ esse ꝓhibitū in hoc p̄cepto de ꝓhibicione
ydolatrie· Saulus· Littera simplicit̄ ꝓhibet facē
huiōi sculptilia etiā si non adorent̄ neqꝫ colant̄· Non enim
dicit nō facies sculptile ad adorandū sed p̄cise ꝓhibet nō faci
es sculptile· vnde tua rn̄sio nō habet locū· Paulꝰ·
Si bene ꝯsideres necesse ē ut ꝓhibicō de faciendo simulacra ⁊
ymagines itelligat̄ modo ꝑdicto· s· ꝙ talia nō fiāt ut adoren
tur seu colant̄· Constat enī ī fabricacōe tabernacl'i exo· xxv
ꝙ duo cherubin erant sup ꝓpiciatoriū cum alijs extensis qui
quidem erant in forma humana et mutuo se respiciebant ⁊
ista erant in scēa sanctoꝝ ī loco sanctiori ceteris vbi dabant̄
diuina responsa· vn̄ nūi· viij· capitl'o dicit̄ ꝙ cū īgressꝰ esset
moyses in tabernaculū federis audiebat vocē loquentē sibi
in medio duoꝝ cherubin· aduerte igit̄ si ymagines humane
ponebant̄ in loco tam sanctissimo vbi sedes dei repn̄tabatur
quō posses dicē ꝙ ymagines simplicit̄ ꝓhibent̄ in decalogo·
vnde oportet te concedē quod dixerā· s· ꝙ solū ꝓhibent̄ fieri
ut adorent̄ seu colant̄ ut deꝰ· non autē si alia rōne accomo:
da seu vtile fiant· Saulus· Rn̄sio tua nō valet
p̄mo quia nō ꝓbas ꝙ cherubin essent ymagines humane·
Scđo quia non oñdis ꝙ tales ymagines· s· humane in illo
loco aliquid vtile spiritualit̄ repn̄tarent· Paulus·
Ꝙ autē ymagines illoꝝ cherubin essent hūane hn̄tes alas

extēsas in scēa scōrꝝ satis declarat̄ i iiij · Re · vij · vbi i fabri
cacōne templi legit̄ · Scripsit quoqꝫ in tabulatis illis q̄ erāt
ex ere cherubin et leones et palmas quasi in silitudinē hoīs
stantis · Et idem · ij · ꝑalip · iiij · Ex quibꝫ manifeste patet ꝙ
cherubin erant ymagines humane · Et i translacōe Caldai:
ca dicunt̄ iuuenes · Et sic habes primū quod q̄rebas · Ad 2ᵐ
ūo quod queris ut ostendā tibi quid tales ymagines spūalit̄
repn̄tarent · Respondeo ꝙ quia ꝓpiciatoriū repn̄tabat sedē
dei ꝛ deus erat ibi q̄i loquens moysi ut dictū est · Idcirco che
rubin circūstantes repn̄tabant angelos qui assidue assistūt
deo · vnde ysaie · vj · cum dicit̄ · vidi dn̄m sedentē sup tronū
ꝛc̄ sequit̄ · Seraphin stabant super eum sex ale vni et sex ale
alteri · Silr̄ et danielis · vij · capitl'o de deo dicit̄ · Milia milium
assistebant ei · s · angelorꝝ · vnde ad hoc ꝙ moyses uel summꝰ
sacerdos itrans scēa sanctorꝝ eleuaret mentē suam in diuinorꝝ
contemplacōne ꝯueniens erat ut esset ibi repn̄tacio diuine
maiestatis in ꝓpiciatorio quasi sup tronū sedentis cū assisten
cia angelorꝝ qui frequent̄ in ymagine humana consueuerūt
apparē ut designet̄ eorꝝ intelligencia · Silr̄ et cum aliis ut de:
signet̄ eorū ꝓmptitudo et accelleratio ad exequendū diuina
mandata ut patet daniel' · ¶ Et in psalmo dicit̄ · Et ascen
dit sup cherubin et volauit · ymagines aūt leonū intra scēa
sanctorꝝ ponebant̄ ut summꝰ sacerdos illuc itrans ad oran:
dū memoriā haberet de regno iude quod erat pn̄cipale i isrl'
Ista enī tribus portabat in vexillo suo leonem · vnde dicit̄ de
Iuda gen̄ · xlix · Catulꝰ leonis Iuda · Et int̄ orōnes quas
summi sacdotes intrantes scēa sanctorꝝ faciebant vna de pn̄
cipalibꝫ est · Non auferet̄ sceptrū de Iuda ꝛc̄ ut habet̄ i libro
Iana · In qua orōne pro perseuerancia regni iuda orabat
et etiā ꝓ aduentu messie ibi cū dicit̄ donec veniat qui mit:
tendus ē · Et de illo verificat̄ · surgit leo de tribu Iuda · Et
sic habes ꝙ ymagines ponebant̄ a veteri lege i loco sanctiori
et etiam rōnes quas petis · ¶ Saulꝰ · ¶ · Si in sculptili:
bꝫ seu simulacris nō ꝓhibeat̄ factio sꝫ sola adoracō sufficeretꝫ
hoc solū ꝓhibere dicendo nō adores scl'ptilia neqꝫ colas ea ·
supfluū fuit ergo dicē non facies tibi sculptile si factio sola
sculptiliū non esset ꝓhibita · ¶ Paulꝰ · ¶ Non est sup:
flua illa ꝓhibicio de faccōe sculptiliū quia qui facit sculpti:
le et illud adorat ē transgressor duorꝝ p̄ceptorꝝ · Si aūt adorat

sculpâlia iã facta que ipse non fecit est transgressor vnius
pcepti tñ · Qui autẽ facit ⁊ nõ adorat nec cũ intencione ado:
randi hoc facit nõ est transgressor alicui⁹ pcepti · Et sic habes
planũ sensũ hay phibicionũ ex quo nõ potes nos arguẽ de
eay transgressione · Simulacra enĩ et ymagines que cõiter
fiũt in oratorijs nr̃is non adorant̃ neq̃ colunt̃ ut deus · sed
fiũt pzincipalit̃ ad hoc ut hoĩes p̃sertim simplices ad memo:
riam reducant gesta seu facta sctoy v̓tuosa seu meritoria
ut inde excitent̃ ad laudem dei et ad eoy imitacõz · hoc enim
est putile cõiter desiderantibꝫ iuste viuere vnde ysaie · li · capi
tulo · audite me q̃ sequimĩ iusticiã et querẽtes dñm intuemĩ
abrahã patrẽ vestrũ ⁊c̃ · Si igit̃ ↄsiderari seu intueri abrahã
oculo mentali consulit̃ seu p̃capitur a pph̃eta ad ipi⁹ abrahe
imitacionẽ depingẽ abraham cum imolacõne ysaac putile
est ad reducendũ memorie virtutẽ ipsius abrahe et ei⁹ obe:
diẽciã ad deũ · Ex visis enĩ s̃m ph̃m mouet̃ anim⁹ · vnde
ad istum finem ymagines sanctoy in ecclesijs nr̃is ponunt̃
· s · ut eoy opa v̓tuosa memorie reducant̃ ut p hoc puocent̃
hoĩes ad sctoy ymitacõz · Non autẽ ponunt̃ ymagines pre:
dicte ad hoc q̄ adorent̃ ut deus · Saul⁹ · Et si nõ
ponant̃ ymagĩes in oratorijs vr̃is put tu asseris ad hoc q̄
adorent̃ · adorant̃ tamen de facto ut est maĩfestum · et sic estis
transgressores p̃dicte phibicõis diuĩs in decalogo ↄtente ⁊
hoc cõit̃ et frequentẽ · Paul⁹ Non oĩs adoracõ facta
creaturis ẽ phibita s; sola adoracõ illa que soli deo debetur
que apud nos vocatur adoracõ latrie · Si enĩ nulla adoracio
posset licite creaturis fieri abraham amicus dei nõ adorasset
ethẽis quod tamen legit̃ fecisse geñ · xxiij · neq; dauid qui fuit
sctũs adorasset Saulẽ quod tamẽ fecit ut habet̃ · i · Re · xxiiij ·
Et sic de multis alijs · Ex quibus constat q̄ aliqua adoracõ
possit fieri creaturis · Et t'lis adoracõ apud nos vocat̃ adora
cio dulie · adoracio tñ latrie soli deo est exhibenda · nõ aũt crea
turis ĩquantũ sũt creat̃e · Et iõ adoracõ quã nos exhibem⁹
sctoy ymaginibꝫ nõ est ĩtelligenda adoracõ latrie s; adoracõ
dulie q̃ creat̃is excellẽtibꝫ possꝫ sñ pctõ exhiberi ut patꝫ exem
plis sup̃dictis Saul⁹ Video q̄ ĩdifferent̃ adoratis deũ
et sctoy vestroy ymagines ⁊ quod deteri⁹ est crucẽ ⁊ ymagi:
nes crucifixi vr̃i sũma adoracõe adoratis ut est manifestũ ·
Paul⁹ Ut clari⁹ ista intelligant̃ scire debes q̄

adoracio latrie pñcipalit̃ ꝯſiſtit in corde· ſ· cum homo cordia=
lit̃ ſe ſubiciat deo adherendo ei tanq̃ꝫ ꝑme veritati i credendis
et tradendo ſe ſuis obſequijs ſeu preceptis in agendis· quod
quidẽ vere fit cum homo timorẽ dei filialem ſeu ſctm̃ in corde
habet· de qua vera adoracõe dicit pſalmiſta· adorabo ad tem=
plũ ſanctũ tuũ in timore tuo· talis enĩ adoracõ mentalis cũ
timore dei ſancto qui ꝑmanet in ſeculum ſeculi fit et in hoc
pñcipalit̃ conſiſtit vera adoracõ· Et q̃a nat̃ali eſt hoĩ ſigni=
ficare concept⁹ ſuos interiores ꝑ aliqua ſigna exteriora· vñ
ph̃s in ꝑmo periarmenias· voces ſũt eaꝝ que ſunt in anima
paſſionũ note Ideo oportuit ut adoracõ mentalis que pñci=
palis eſt ꝑ aliqua ſigna exteriora manifeſtaret̃ utputa ꝑ in=
clinacões corꝑales uel genuflexiones et huiõi· que quidem
ſigna exteriora non eadẽ ſunt apud nos oĩs nec vbiqꝫ et
ſemꝑ ſed diuerſa ſꝫm diuerſitatem tempoꝝ et regionũ· voces
enĩ ſeu locucões diuerſe ſꝫm diuerſitatẽ linguaꝝ in diuerſis
temporib⁹ ſeu regionib⁹ idem conceptus ſeu ſimiles ſig̃nt
⁊ ſic eſt de adoracõib⁹ exteriorib⁹· ſ· ꝙ licet adoracõ mentalis
ſup̃dicta eadẽ ſit ſeu eiuſdẽ rõnis apud oĩs· Adoracõ tam̃
exterior que interiorem ſig̃t adoracionẽ non eſt eadẽ ſꝫ diuer=
ſa ſꝫm diuerſitatẽ tempoꝝ et regionũ· Conſtat autẽ ꝙ reue=
rencia que erat exhibenda locis ſacris tꝑe antiquo ſignifica=
bat̃ ꝑ ãmocionẽ calciamentoꝝ ut habet̃ exo· iij· ⁊ Joſue· v·
ꝙ a magnis iã temporib⁹ talis reuerencia exterior non ex=
hibet̃ locis ſacris· Racio hui⁹ diuerſitatis ẽ quia ſigna exte=
riora nõ nat̃aliter ſꝫ ad placitũ ſig̃nt conceptus interiores
⁊ iõ talia ſigna exteriora frequentẽ varianẽ· vnde in ꝓpoſito
inclinacões corꝑales ſeu genuflexiões que forte aliquãdo
ſignificabant adoracionem latrie interiorẽ iam a magnis
temporib⁹ non ꝓprie hoc ſig̃ficãt ſed cõiter adoracionẽ cõem
tam latrie q̃ꝫ dulie· et iõ licite pñt fieri tales adoracões exte=
riores creaturis excellentib⁹ ut ſanctis et etiã potentib⁹· ſal=
ua tamen rectitudine intencionis in conceptu interiori ſꝫm
quã nunq̃ꝫ adoracõ latrie ſup̃dicta debet fieri niſi ad ſolum
deum· et hoc obſ̃uat̃ ſeu ſemꝑ debꝫ obſ̃uari apud catholicos
⁊ ſic non deberet notari de tranſgreſſione ꝓhibicõis p̃dicte
ſcilicet neqꝫ adorabis ea ⁊c̃· Saulus· Quid dicis
de adoracõe crucis et crucifixi que ut audiui a doctorib⁹ tue
gentis adorant̃ adoracõe latrie· et tamen conſtat ꝙ non ſũt

dij · ergo per talem adoraconem manifeste transgredimini
ꝓhibicionē decalogi dicentis nō adorabis · Paul⁹ ·
In qualibet ymagine pn̄t duo ꝯsiderari · vnū est quid est
illa ymago ꝫm se · Aliud ꝟo quid rn̄tat illa ymago · p̄mo
modo crux ul' crucifix⁹ ligne⁹ seu metallin⁹ et huiōi nō ado-
ranē nec debent adorari cū ꝫm se non sūt aliud n̄ res elemen-
tares et corruptibiles · Scdo modo sūt adoranda adoracōe la-
trie · repñsentant eni deum crucifixū de cui⁹ deitate tractandū
est inē me et te ut dictū fuit supra in multis locis · vn̄ p̄sup-
posito ꝙ crucifix⁹ ille quē repn̄tant est ver⁹ deus maifestum
est ꝙ illa ymago ipm repn̄tans in quantū talis est adoran-
da ut ip̄e deus eodem eni motu mouet anim⁹ in repn̄tantē
et in repñsentatū inquantū scdo modo supdicto ꝯsideratē ·

Capitulū · xiiij · In quo ostendiē ꝙ fideles xp̄i non sunt transgressores p̄cepti de obꝟuacōe sabbati prout hebrei false estimant ꝛ ꝙ dies dn̄ica successit sabbato i hac obꝟuacōe ·

Saulus

Verissimū est quod p̄supponis · s · ꝙ deus ver⁹ est seu fu
it crucifixus · Sꝫ quia de hac deitate tui messie te asse
rēs tractatuꝝ placet m̄ tolerare donec illud inē me
et te tractetē · Sed ad pn̄s ꝛ si de fabricacōe et adoracōe yma
ginū aliq̄lr̄ possis euadē nll'a tn̄ tgiūsacōe celare posses q̄n
estis maifeste trāsgressores p̄cepti ō sabbato qđ est q̄rtū p̄cep
tū decalogi apud nos · Tercū ꝟo apud vos apud om̄s tam̄
vltimū p̄ceptū est p̄me tabule in qua p̄cepta ordinancia ad
deum ponunē · Constat tn̄ ꝙ omnia opa seruilia tā mecha-
nica q̄ꝫ alia in die sabbati opamini nulla mencōne facta de
scītate illi⁹ diei tam solemnitē in decalogo data ꝛ multipli
citer in pentateuco et alijs libris ꝓphetalibus repetita ·
Paulus · Obseruacioni sabbati succedit apud nos
obꝟuacio dn̄ice diei · i qua nullū opus seruile licitū est facē ·
nec mechanica opa seu laboriosa opari sed est dies assigna-
ta ad vacandū deo obmissis sollicitudinib⁹ mūdanis i alijs
dieb⁹ consuetis et sic non sum⁹ hui⁹ p̄cepti transgressores sꝫ
potius p̄ceptū illud impletē p̄sertim p deuotos fideles qui in
festis seu diuinis solemnitatib⁹ nō in vanitatib⁹ seu theatris
occupanē sꝫ diuinis laudib⁹ atqꝫ sermonib⁹ vacant · Illi autē
qui p oppositū in hijs diuinis festis se hn̄t non sunt dicendi

sabbatorum obseruatores apud te nec etiam apud nos·
Saulus· Obfuacio dñice diei q̄ apud vos ɔsueuit fieri non posset de iure dĩno succedē obfuacõi sabbati in decalogo contenti ꝓpter duo· pmū quia dies sabbati papitur fieri in die·vij·ut expsse habet̄ exo·xx·et deutro·v·capitl'is ⁊ in m'ltis alijs locis·dñica autē dies est octaua·⁊ sic deficis maĩfeste ĩ obfuacōe hui⁹ pcepti quantū ad obfuacōis tps·
Scōm quia in obfuacōne sabbati ꝓhibent̄ multa expsse in lr̄a a quib⁊ in dñicis dieb⁊ non abstinetis ut de coctio cibor̄ ⁊ itneracō que ꝓhibent̄ expsse ĩ sabbato ut habet̄ exo·xvj·
Sil'r et in cendē ignem que ꝓhibent̄ in sabbato ut habetur exo·xxxv·vnde dato ꝙ obfuanda dñice diei succedēt obseruacõi diei sabbati·adhuc deficitis in ei⁹ obfuacōe facientes illa que expsse ꝓhibent̄ fieri in sabbato· Paul⁹·
Circa pceptū de obfuacōe sabbati ɔsiderare debes ꝙ hoc pceptū ad lr̄am intellectū non totū est morale ut sic semꝑ obliget ẜm se totum·sed ꝑtim est morale et sic obligat etiam ĩ noua lege sicut ⁊ cetera pcepta legis moralia·ꝑtim ũo cerimoniale et sic nō obligat ĩ lege noua sicut nec alia cerimonialia quoꝝ obligacio ut supdictū est t̄minat̄ ẜm duracōez mosaice legis· Illud eni est morale in hoc pcepto·s·ꝙ homo deputet aliqđ temp⁹ rōnabile ad spūalē refectiōez qua mens hoīs in deo reficiat̄·sicut deputat̄ aliquod tꝑs ad corꝑalē refectionē·uel ad alia humano corpori necessaria·et hoc manet tꝑe noue legis in obfuacōe diei dñice·que quidē dies deputata est ad hoc ut homo vacet ab omni opere seruili ut ĩ deo spūs reficiat̄·et hoc sufficit ad moralitatez hui⁹ pcepti obseruandā·Cerimoniale aūt in hoc pcepto est det̄minacō tempis in diē septimā ⁊ quantū ad hoc nō obligat hoc pceptū in lege noua sic̄ nec alia cerimōialia mosaice legis ut supdictū est· Et iō ad vacacōz ab opib⁊ ẜuilib⁊ et refectōz mentis in deum deputata fuit dies dñica ex institucōe ecclesie et ɔsuetudine ppl'i xpiani·que quidē dies ẜm statū noue legis fuit temp⁹ congruū ad huiōi obfuacōz magis q̄z dies septima·
Saul⁹· Qꝫ alia dies pter diē septimā instituta sit seu deputata ad dei obsequiū in loco sabbati sic ut dies sabbati reddat̄ ꝓphana ⁊ non sancta sic̄ tu asseris nullo modo pt̄ fieri ꝓpter duo·pmū quia de⁹ ipse benedixit et scificauit diē septimā·s·die sabbati geñ·v·capitl'o· Et hec fuit pma

ꝯsecracō seu sctificatio a deo facta licet enī deus in oꝑibꝫ sex
dieꝝ legat̄ aliquas creat̄as benedixisse ut aīalia et hoīez· nō
tamē legit̄ aliquā benedixisse et sctificasse nisi diē septimā
·s·sabbati · Sanctificacō autem cuiꝰcunqꝫ rei ꝯsistit in eius
deputacōe et applicacōe ad diuina obsequia · vnde nūi · xvj ·
capitl'o ꝯ deo dicit̄ · Et sctm applicabit sibi · Nullꝰ aūt possꝫ
amouē hanc sctificacōꝫ quā deus ipse sctificauit ut patet de
se · 2ꝰ quia rō huiꝰ sanctificacōis a deo assignata adhuc ma
net in eodem vigore sicut tūc · que quidē rō exꝓmit̄ ibidem
·s·geñ · ij · vbi sic · Et bñdixt deꝰ diei · vij · ⁊ sctificauit illū
quia in ipo cessauerat ab vniuso oꝑe suo quod creauit · Que
quidē racio huiꝰ sctificacōis eiusdē efficacie ē etiā post aduen
tū messie sicut ꝓus · et iō manē debet eiꝰ efficacia · Paulꝰ
Ad ꝓmū rñdeo ꝙ nō est incōueniens ꝙ aliq̄ res a deo
sctificate reddant̄ ꝓphane ⁊ eis succedant in sctitate alie res
ꝓmogenita enī fuerūt a deo sctificata ut habet̄ exo · xiij · et
loco eoꝝ fuerūt a deo sctificati leuite · vñ nūi · iij · Locutus est
dñs ad moysen dicēs · Ego tuli leuitas a filijs isrl' ꝓ omni
ꝓmogenito in filijs isrl' · erūtqꝫ filij mei leuite mei ⁊c̄ · Et sic
patet ꝙ sctificacio ꝓmogenitoꝝ ꝑ deū facta translata fuit in
leuitas · Et similit̄ intelligendū est de translacōe sabbati ·
Saulus · Q̄ sanctificacō a deo facta transeat de vno ī
aliud sic ꝙ vna res succedat alteri in sctificacōe nō est incō-
ueniens si vtrūqꝫ fiat ꝑ disposicōꝫ diuinā sicut est de ꝓmoge-
nitis et leuitis ꝑ te allegatis · ipe enī deꝰ qui sctificauit ꝓmo-
genita transtulit eoꝝ sanctificacōꝫ ad leuitas ꝓut patet per
auc̄tes ꝑ te allegatas · Sꝫ nō sic est de sabbato quod deꝰ legit̄
ꝑ se sanctificasse · et nusq̄ꝫ legit̄ sctitatē suā deum trāstulisse
in diē dominicā · Q̄ autē dicis hanc translacōez fuisse factā
ex institucōe ecclesie tue · et ꝯsuetudine ꝑpli xpiani maīfestū
est nō valē · Institucōnes enī humane seu ꝯsuetudines non
possunt diuinā legē seu sctificacōꝫ tollere ut est manifestum
Paulus · Preceptū de sctificacōe sabbati quantū
ad eius moralitatē non obligat ad obſuacōꝫ certe diei plꝰ
q̄ꝫ alteriꝰ sꝫ solū ad aliquē diē · et ideo instituta aliqua die ad
huiōi sctificacōꝫ ꝑceptū implet̄ ꝓut ē morale · vñ eccelesia
non amouit sctitatem a die sabbati · sꝫ hec sctitas īquantū
fuit cerimonialis quo ad determinacōez certi tꝑis fuit amota
sicut et alia cerimonialia · Institucio autē diei dñice ꝑ ecc̄iaꝫ

et ꝯsuetudinē xpianam obligat ad dñice diei obſuacionē. et in hoc ecclesia quod nō tollit diuinā legē. qd patet ꝑ tale exemplū. deus eni mandauit decimas dari de aīalibꝰ nascentibꝰ. quod quidē ꝑceptū obligat ad hoc ꝙ homo det de decem agnis vnū. ſ. iſtū uel illū non tñ obligat aliq̄z eoꝝ determinatū. Si autē homo vnū eoꝝ determinatū assignet et separet pro decima tūc ille agnꝰ ex tali assignacōe humana est sctificatus tanq̄z decimatꝰ deo. non tñ ex vi ꝑcepti quia ex solo ꝑcepto nullꝰ agnꝰ determinatꝰ erat dandus in decima .et sic in ꝓposito. Saulꝰ. Exemplū tuū nō applicat̄ ꝓposito Nam deꝰ certā diē sctificauit. ſ. illā septimā ī qua requieuit ab opibꝰ suis. et ideo talis sctificacio non pt̄ amoueri ab eodē die ꝑ humanā institucōꝫ. In decimis autē nō determinat̄ a deo que sit illa ꝑs que in decimā est assignanda sꝫ hoc relinquit̄ humane assignacioni. Et iō ꝓprius accipit̄ exemplū ad sctificacōꝫ sabbati de sctificacōe ꝑmogenitoꝝ in qua deus determinauit ꝙ ꝑmū aꝑiens vuluā esset sctificatū ⁊ illud nō possit in aliud mutari et sic intelligi oportet in sabbato in q̄ deus certā diem assignauit que nullo modo īstitucōe humana mutari debet. Paulꝰ. Si bñ ꝯsideras diē illā quā deus sanctificauit fuit ꝑmū sabbatū in quo deus primo cessauit ab opibꝰ et illa non pt̄ mutari seu amota fuisset alia ůo sabbata sequencia nō sic fuerūt a deo ꝓprie sctificata ſm seipā. sed in signū ꝑoris sabbati a deo sctificati. vnde cū dixisset exo. xxxi. Custodiūt filij isrl' sabbatū ⁊c̄ subdit pactū est sempiternū int̄ me ⁊ filios isrl' signūq̄z ꝑpetuū. sex eni diebꝰ dñs fecit celū et terrā et in. vij. ab ope cessauit. Ex q̄ patꝫ ꝙ sabbata q̄ fuerūt pꝰ ꝑmū sabbatū nō fuerūt sctificata ň ī signū ꝑoris. qd quidē signū ꝑficit̄ ꝑ hoc ꝙ vna certa dies determiata pꝰ sex dies assignet̄ ň ī signū ꝑmi sabbati in quo deꝰ requieuit. ad qd quidē signū satis sufficit dies dñica assig̃ta ꝑ ecclesiā ad vacandū deo post sex dies ad labores humanos deputatos. vñ ꝑmū sabbatū quod legit̄ in deſto celebratū fuit septimꝰ dies a descensu mãne. qui quidē descensus nō legit̄ fuisse ī ꝑma die ebdomade. Saulꝰ. Non sufficit ad hoc signū dies dñica ꝑ tuā ecclesiā assig̃ta. hec eni dies ē. viij. a ꝑma die in qua deus incepit opꝰ creacōis nō autē septima. deꝰ tñ septimā sanctificauit. Cui quidē diei sctificate corrñdent oīa sabbata sequēcia successiue. oīs enim

siit septime computando ab exordio mūdi. ⸧ Paulus.
¶ Si bene ꝯsideras ꝑmū sabbatū quod legit̄ in deserto cele-
bratū nō fuit septia dies corrñdens ꝑmo sabbato quod fuit
in mundi exordio ꝓut tu dicis sꝫ fuit septima dies a descen-
su māne. qui quidē descens⁹ nō legit̄ incepisse in ꝑma die eb
domade ut sic septima dies computata a ꝑma die descensus
māne concurrat cū die sabbati ī ꝑmo ex ordio sanctificati.
ymō ꝓbabili⁹ posset dici ꝙ dies ꝑma i qua māna descēdit
non fuit ꝑma dies ebdomade q̄ dicit̄ vna sabbatoꝝ. Nam
in ꝑmis vesperis illi⁹ diei descendit coturnix et saturati sūt
carnib⁹ ut legit̄ exo. xvj. Constat autē ꝙ si illa vespera esset
vespera scđa diei sabbati. non essꝫ eis licitū occidē coꝛnices et
parare eas. Ex quo patet ꝙ dies immediate ꝓcedens descen-
sū māne nō fuit dies sabbati. ⁊ ꝑ ꝯsequens ꝑma dies i qua
māna descendit nō fuit vna sabbatorum. Ex quo patet ꝙ
ꝑmū sabbatū in deserto celebratum. nō fuit corrñdens ꝑmo
sabbato qđ a deo fuit sctificatū. Ex q̇b⁹ sequit̄ ꝙ in obſuacōe
ꝓcepti de sabbato suffiat obſuare septimā diē post sex dies
laboris etiā si nō corrñdeant ad ꝑmū sabbatū mūdi. Quod
etiā patet in sabbato terre de quo leuit. xxv. Sabbatizet t̄ra
sabbatū dño sex ānis seres agrum tuum ⁊c̄ septimo autem
anno sabbatū erit terre requiecōis dñi. Idem de sabbato re-
missionis deutro. xv. In quib⁹ manifestū est ꝙ talia sabba-
ta non corrñdent ꝑmo sabbato mundi quod a deo fuit scti-
ficatum. Non eni deus i sex annis creauit mundū et in sep-
timo requieuit. corrñdent tñ in rōe septenarij. s. in memoriā
creacōis mundi hñdā. In q̄ deus post sex dies opacōis q̇euit
ī septimo. et sic p⁹ sex ānos culture ī septimo requiei terre uł
remissionis debitū et hoc suffiat obſuare ob memoriā crea
cionis mundi habendā sine hoc ꝙ sabbata corrñdeant ꝑmo
sabbato sctificato ꝓut tu estimas ⸧ Saulus. ⸧ Scđm
te sufficēt ad obſuandā sabbati cōputare sex dies iapiētes
a quacūqꝫ feria siue esset ꝑma siue scđa et huiōi et obſuare
septimū diē tanꝗ sabbatum quod est absurdū quia sic vn⁹
celebraret sabbatum in die lune. ⁊ alius in die martis.
¶ Paulus. ⸧ Si ꝯtingēt ꝙ aliquis homo exñs in ꝑtibus
valde remotis uel ex aliqua alia cā nesciret neqꝫ posset scire
que dies esset dies in qua tota cōitas celebraret diē sabbati
teneret̄ p⁹ sex dies laboris qualitercūqꝫ cōputatos celebrare

ſeptimū diē ut ſabbatū et ſic determinat᷑ a doctoribꝫ tuis ꝓut
Rabimoy· in libro ſui deutro· titulo de ſabbato ponit· Sed
ſcientibꝫ computacōꝫ cōem totius plebis nō licet aliā ſibi fa
cere ſeorſū ſꝫ obſuare ſabbatū ab omnibꝫ celebratum aliter
enī eſſet magna ꝯfuſio et diſſenſio in celebracōe ſabbati·
Saulꝰ· Quare ergo fideles tui fecerūt ſibi nouā cō=
putacionē incipiendo computare ſex dies opacōes a ſecūda
feria ut ſic ſabbatum celebrarent in die dñica· cum tamen
tꝑe tui meſſie computabant᷑ hij ſex dies a die dñica que di
cit᷑ pͥma ſabbatoꝝ ut ī multis locis patet tui euangelij· vñ
igit᷑ ꝓceſſit talis nouitas in hac cōputacōe cum ipi ſciebāt
computacōꝫ ebdomade cōem totiꝰ plebis· et ſic non licebat
eis facē aliā nouā ſꝫ ſuare ſabbatū ab oībꝫ celebratū ex hac
enī nouitate ſequit᷑ magna ꝯfuſio et diſſenſio ut tu dicis in
huiōi Paulꝰ· Racio aū quare dies dñica ſucceſſit
in obſuacōe ſabbati talis eſt· nā obſuacio ſabbati nō ſolū
fuit in memoriā creacōis mūdi ꝓut exo· xx dicit᷑ ſed etiam
in memoriā eductōis de ſuitute egipciaca ꝓut habet᷑ in deca
logo repetito deutro· xv· vbi ſic dicit· Memento ꝙ et ipe ſer=
uieris in egipto· ⁊ eduxerit inde te dñs deus tuꝰ ī manu forti
et brachio extento· Jd arco pͨcepit tibi ut obſuares diem
ſabbati· Sed conſtat ꝙ in diebꝫ meſſie nō erat facienda me=
moria de eductōe egipti ꝓpter reuerenciā maioris liberacōis
que ꝑ meſſiā erat facienda· vnde Jere· xvj· Ecce dies veniūt
dicit dñs et non dicet᷑ ultra venit dñs qui educit filios iſrl'
de terra aquilonis ⁊c̄· Que quidē ꝓphecia nō poteſt verificari
de tꝑe liberacōis a captiuitate babilonica ꝓut quidā erronee
putauerunt· nam in templo ſcōo celebrat᷑ agnus paſcalis
in memoria liberacōis ab egipto ut patet ī libro talmudico
qui dicit᷑ pethaym vbi tractat᷑ de agno paſcali· ſꝫ ītelligēda
eſt neceſſario de tꝑe meſſie in quo iſrl' erat liberandꝰ a multo
maiori ſuitute q̄ꝫ a ſuitute egipciaca· intm̄ ꝙ iā redempcio
egipciaca non erat rememoranda· vnde quia ſabbatū pͥmū
·ſ· antique legis in memoriā eductōis de egipto in ꝑte erat
celebratū· que quidem memoria erat caſſanda tꝑe meſſie ut
dictū eſt· Jdarco tranſlatū fuit de die illa· vij· ad ſequenteꝫ
diē· Et hoc ꝯueniēt· Nam pͥma ſabbati eſt· viij· cōputādo
a pͥmo dieꝝ oīm· Sex autē dies opatiui ſignt ſm oīs pn̄s
ſeculū in quo nos oportꝫ laborare· qd quidē ſeculū diuidit᷑ ī

sex etates hui⁹ mundi ꝑút Rabi moyses Gerundēn͠ ponit in ꝓhemio geñ· Sabbatū ũo significat septimā etatē que ē seculū futurꝝ ī quo aīe beatoꝝ in deo requiescunt quod docto: res tui Talmudia vocant seculū·quod totū est sabbatū· Octaua ũo dies·s·dñica sigt octauam etatē·s·resurgenciū· que quidē resurrectio incepit a nr̄o messia ī vna sabbatoꝝ que ē dies dñica·Et iō ꝓprie et rōnabilit̄ celebritati sabba tine successit celebritas dñice diei ex institucōe ecclesie et cō: suetudine ꝑl'i xp̄iani·In hoc etiā celebrat̄ mēoria creacōis mundi·Nam in qualibet septimana vna tm̄ dies celebrat̄· et sic memoria creacōis mūdi ī qua sex dieb⁊ deus fecit oīa et in vij·quieuit maīfeste ꝓtestat̄·Et iteꝝ quia dies dñica ē viij·a p̄mo dieꝝ oīm ⁊ ī ip̄a resurrectio incepit ut dictū ē· et sic in eodē resurrectio celebrat̄ in qua est vltima et ꝑfecta requies·v Saulus·v Quicquid sit de ista successiōe vni⁹ sabbati ad aliud·quid potes dicē in modo obſuacōis in quo dies dñica debuisset succedē ſm te et tñ non sic fit·nam oꝑa que exp̄sse ꝓhibent̄ et ꝓhibebant̄ in sabbato ut habet̄ exo· xvj·et in alijs locis tanq̄ȝ licita nō veremini facē in diē dñi: cam quā succedē asseritis sabbato·p Paul⁹·p Opera q̄ ꝓhibent̄ in lege fieri in sabbato ut decoctio ciboꝝ et egressio de loco et huiōi maīfeste ꝑtinent ad cerimonialia que ī lege noua nō obligant ut dictū est sup̄·Illud aūt est morale in obſuacōe sabbati·s·cessare ab oꝑib⁊ seruilib⁊·Que quidem oꝑa seruilia ꝓprie intelligunt̄ oꝑa peccati·nam ut ostensū est sup̄ subiectio sp̄ūalis ꝑ quā hō subdit̄ pc̄to maior est q̄ȝ ſuit⁹ corꝑalis·vnde facē oꝑa pc̄ti in die dñica graui⁹ est q̄ȝ in die ꝓphana·dicunt̄ etiam oꝑa seruilia opera quib⁊ vn⁹ homo ser uit alteri·Et hec sūt oꝑa corꝑalia que si sūt talia ut impedi: ant applicacōꝫ hoīs ad diuina non sūt licita in lege noua q̇a ꝯtrariant̄ obſuacōi sabbati que ꝓprie ꝯsistit ī vacando deo· oꝑa aūt corꝑalia que deſuiunt hoīm necessitatib⁊ cōib⁊ ⁊ nō ꝯtrariant̄ p̄dicte obſuancie ut decoctio ciboꝝ et huiōi·nō in telliguntur prohibita nisi cerimonialiter·Et iō in lege no: ua non obligant quia talium duracio non transit vltra se culum mosaice legis ut iam dictum est·

¶ Capitulū·xv·In quo ostendit̄ q̄ preceptum de circum: cisiōe corporali nō obligat fideles xp̄i sic iudei falsi estimāt·

s; cessat cum aliis cerimonialib; veteris legis.

·Saulus·

Circumcisio que fuit data abrahe et semini eius non subiacet seculo mosaice legis i duracoe· Nam abrahe data fuit p magnu temp9 ante dacione legis mosaice gen· xvij· vn nec deb; computari cu cerimonialib; mosaice legis in duracoe· s; eius duracio manere debet durante fide abrahe cui data fuit in signu federis· que quide fides abrahe adhuc durat sm te. Et ideo manifestu est q fideles tui pcepti de circucisioe sut transgressores· psertim cu mgr tuus circucisus est et etiam apl's tuus post passioe; ipsi9 tui messie circumcidit quedam suu discipl'm· Ex quo patet manifeste q circumcisio durare no debet etiam post tua lege nouam·

Paulus· Ver; est q circumcisio data fuit abrahe et semini eius in signu federis no in iustificacoe;· non eni abraham p circumcisio; iustificat9 est nec etia p circumcisioe; est deo confederat9· nam ante circumcisio; fuit p fide iustificatus ut habet gen· xv· vbi dicit de eo· credidit abraham deo et reputatu est ei ad iusticia· Et de eo sic iustificato legit ibide· In illa die pepigit dns cum eo· s· abraha fedus rc Ex quo patet quod dictu est abrahe s· ciam iustificato et cofederato cu deo data fuit circumcisio i signu huioi federis· et hoc est quod dicit gen· xvij· Circumcidetis carne pucij vri et erit signu federis int me et vos· vn non est incoueniens ut manete fide abrahe signu cesset si ca subsit ronabilis· non eni i signo pdicto iusticia abrahe r semis eius osistit s; in fide ipsius·

Saul9· Non video que ul' qualis esset ro qua signu p ipm deum abrahe datu cessare debeat manente re pncipali cui9 signu e· s· fides· Paul9· Ea de causa qua cerimonialia mosaice legis debueru cessare post aduentum messie ut dictum fuit sup p eande debuit circumcisio cessare· Nam pceptum de circumcisione manifestu est no esse morale· non eni de dictamine naturalis ronalis est q ho circumcidat se in signu vere fidei· alias eni noe iustus et alij iusti seu scti qui pcesserunt abraham fuissent rei quia non feceru circumcisio;· vn de hoc pceptu licet datu fuerit abrahe repetitu tamen fuit in lege mosaica int cetera cerimoialia legis ut habet leuit· xij· vbi hoc pceptu ponit int queda legalia que circa puer; natu debebant fieri· vnde ide est iudiciu de oib; illis quantu

ad eoꝝ duracōz·s·ꝙ nō debet excedē duracionē mosaice legis
sup̄dictam·xp̄s tamē custodiuit hoc p̄ceptum sicut ⁊ cetera
quia nō venit soluē legē sed adimplē Mathei ·v·capitulo·
Silr̄ et paulꝰ circumcidit Timotheū discipulū suum post
passiōez xp̄i ⁊ ante totalē diuulgacōz euangelij·q̇a tempore
intermedio cerimonialia legis potuerūt obſuari sine peccato
mortali·p̄serum vbi imminebat ꝑiculū de nō obſuando sicͭ
in discipulo illo erat· eo ꝙ essz filiꝰ iudee que adhuc nō erat
informata de cessacōe legaliū sicut et mlͭti alij qui tunc erāt
ad fidem conuersi·paulꝰ tn̄ non circumcidit Titum qui ex
vtroqz parente gentilis erat et iō non iminebat scandalum
in eo de omissione circūcisionis·Et circa hoc aduertē debes ꝙ
sicut dictū est sup̄ ꝙ bona ꝓmissa ꝑ xp̄m sunt spūalia· Sic
circumcisio in lege xp̄i non cessauit ex toto sed loco circūcisio
nis corꝑalis que solū cerimōialis est nullā habens vtilitatez
spūalem n̄ inquantū ꝓcedebat ex obediencia dei successit cir:
cumcisio spūalis que accomoda est et valde ꝑutilis et ī scrip:
turis magis cōmendata· ¶ Saulꝰ· ¶ Dic que sit ista
circūcisio spūalis que magis cōmendatͭ in scriptͭa q̄z circūcisio
corꝑalis· ¶ Paulꝰ ¶ In scriptͭis sacris legunͭ diuerse cir
cumcisiōes·quaꝝ quedā sūt corꝑales quedā spūales· Corꝑa:
liū enī vna est de qua agimꝰ·s·incircūcisio membri virilis de
qua geñ·xvij·Masculꝰ cuius ꝑpucij caro circūcisa nō fuerit
delebitͭ aīa illa de ppl'o suo·Est etiam scd̄a corꝑalis·s·incircū
cisio labioꝝ ꝑ quā hō impeditͭ a recta et apta locucōe de qua
moyses dicebat exo·vj·quō audiet me pharao et sū incircū
cisus labijs·Est etiam tercia incircumcisio ⁊ est spūalis ꝑ quam
hō impeditͭ a suscepcōne auditꝰ fidei seu disciplinē· Et ista
dicitͭ incircumcisio auris de qua Jere·vj · Cui loquar ⁊ conte
stabor ut audiat·ecce incircūcise aures eoꝝ et audire nō pn̄t·
Est etiā quarta incircūsio et est spūalis·et ista dicitͭ incircūci
sio cordis ꝑ quam hō ꝑ iniquas cogitacōes cordis impeditͭ
a dileccōe dei contra quā incircūcisiōz legitͭ deutro·xxx·capi
tulo·Circumcidet dn̄s cor tuū ⁊ cor seminis tui ut diligas do:
minū ex toto corde· Constat autē ꝙ ex istis incircūcisionibꝫ
spūales sūt deteriores·deteriꝰ enī est ꝙ homo nō suscipiat fidē
dei uel eius disciplinā seu ꝙ retrahatͭ ab eius dileccōne q̄z ꝙ
habeat labia impedita a recta locucōe uel membꝝ virile in
circūcisū·vnde Jeremias ꝓpheta increpans ppl'm isrl'iticū cum

cis dicebat· Omnes gentes sũt incircũcise et omnis domus isrl' incircũcisi corde· q̃ dicẽt isrl' deterioris condicõis fact⁹ est quantũ ad incircumcisiõẽ q̃ȝ gentiles· Nam gentiles sunt incircumcisi corpalit· s· in membro virili sed dom⁹ isrl' sunt incircumcisi spũalit· s· in corde per quã impediunt a diuina di= lectõe et custodia mandatoꝝ dei· Ex quib⁹ habes ꝙ in noua lege licet cessauit circumcisio corpalis que nõ erat in aliquo bona n̄ inquantũ pceptã successit· tñ manet circumcisio spiri tualis que longe vtilior est· s· circumcisio cordis· Et nota· ꝙ admistracio circumcisiõis corpalis que in tua gente remãsit p⁹ xp̃m admistrat sic turpit p doctrinã pharisaicã q̃ est val= de ignominiosa et pter mentẽ lr̃e veteris testamenti· in q̃ p= apl' circumcisio put Raymund⁹ in argumentũ in sua pu= gione large declarat quod hic causa breuitatis ptermittit·

¶ Capitulũ· xvj· in quo ostendit quõ intelligendũ sit illud verbum malachie vltimo· Mementote legis moysi rui mei·

·Saulus·

Nota rõ tua ad excusandũ a pcepto circumcisiõis cor= poralis fiende i noua lege· fundat pn̄cipalit in hoc ꝙ pcepta mosaice legis· s· cerimõialia ⁊ iudicialia nõ obligabant in lege noua sed hoc est maĩfeste falsũ· Nã· ma lachias qui fuit vltim⁹ ꝓphetaꝝ veteris testamenti in vltĩo capit'o sue ꝓphecie vbi agit de aduentu messie dicens· Ecce ego mitto angelũ meũ· Subdit v̄sus finẽ illi⁹ capit'i· Me= mẽtote legis moysi rui mei quã mandaui ei i oreb ad omẽȝ isrl' pcepta cerimonialia ⁊ iudicialia· Ex quo patet ꝙ pcep= ta iudicialia remanebant adueniente messia et ꝑ ɔsequens cerimõialia· Idẽ enĩ est iudiciũ de vtrisq; quantũ ad hoc etiã rm te· Paul⁹· Ad istam auctem r̄ndetur tibi ꝙ aliud est dicẽ ruate seu custodite legem moysi rui mei· Et aliud est dicẽ· memẽtote legis moysi rui mei· pmũ enĩ dcm̃ importat custodiã pceptoꝝ legis ad quã requirit facẽ ea que in lege papiunt et vitare ea q̃ in lege ꝓhibent· 2⁹ vo dictũ importat memoriam legis habendam· ad quã nõ requirit pdicta obruancia seu custodia pceptoꝝ· ȝ sufficit h̄re memo riam de lege in mente ad eius spũalẽ intelligenciã papiendã Vnde in hoc loco ꝓpheta ad spũalẽ intelligenciam legis ꝑ ei⁹ memoriam inuitat non autẽ exhortat ad eius obruanciam

Si enī ꝓpheta ad obſuanciā legaliū ꝑpetuo exhortaret̄ vtiqȝ dixiſſȝ· Seruate ſeu cuſtodite legē moyſi quod nō dixit ·ſȝ mementote legis moyſi· in quo intelligit̄ quod dictum eſt Et nota ꝙ hanc dr̄iaȝ int̄ cuſtodiā ꝑceptoꝝ ⁊ memoriā eoꝝ habere poſuit Rabimoyſes Gerundeñ in expoſicōe ſua ſuꝑ penthatheucū ſuꝑ illud verbū exo·xx· Mementote ut diem ſabbati ſctifices·et ill° verbū deutro ·v·obſua dié ſabbati dicens ꝙ ṗmū verbū eſt preceptū affirmatiuū et ſolū impoꝛtat memoriā ſabbati habendā· Et ſcōm membꝝ ē ꝑceptum negatiuū de abſtinendis ab omnibꝫ a quibꝫ abſtinendum ē i ſabbato· Et ſic ṗdicta auctas Malachie magis facit ɔtra te·innuit̄ enim in ea quod memoria iudicialiū legis ⁊ huiōi ſufficit poſt aduentū meſſie ſine eoꝝ cuſtodia· pt̄ etiam aliter reſpondeři ad tuā obiectōȝ· Nam cū malachias licet fuiſſet vltimꝰ ꝓpheta veteris teſtamenti·fuit tñ in ṗmo tempꝛe ſcdi templi i quo tempore uſqȝ ad xp̄m fluxerūt plꝰ q̄ȝ·cccc·āni In quibꝫ obſuanda erat lex moſaica·vñ et̄ ſi dixiſſet ob ſeruate legē moyſi hec verba intelligerent̄ implenda i toto illo tꝑe q̄dringētoꝝ ānoꝝ quod tempꝰ reſtabat futuꝝ uſqȝ ad tempus meſſie et in illo tempꝛe indubie lex moſaica erat ſeruanda quantū ad oia in eadē ɔtenta ſicut fuerat ante a tempore dacionis ipſius legis·

Diſtinctio nona de ſcrutinio ſcripturaꝝ circa ſacrum miſteriū ſcte trinitatis et continet ·xvij·capitla·

In primo capitulo oſtenditur ꝙ vnitas dei eſt credenda apud catholicos ꝑut teſtionia ſcripturarū teſtant̄·licet iudei aliter eſtiment de fidelibus·

In ſcdo capitulo oſtenditur ꝙ in diuinis ſm ſcrutiniū ſcripturaꝝ veteris teſtamenti credendū eſt eſſe aliquā pluralitatem realiter diſtinctā ſimul cū vnitate eſſencie·

In tercio capitlo oſtenditur ꝙ auctes veteris teſtamenti que plalitatē diſtinctam in deo eſſe ſimul cū vnitate eſſencie teſtant̄ non ſunt exponende prout iudei falſe eſtimant ut veritatem fidei catholice negare poſſint·

In capitulo quarto oſtendit̄ ꝙ ex auctibus ſacris vetis teſtamēti non tm̄ plalitas ſine alicuiꝰ nūi determiacōe deo attribuit̄ ſȝ etiā oñdit̄ in deo eſſe plalitas ſub trino nūo·

In capitulo·v· oſtendit̄ ꝙ etiam a doctoribus antiquis

hebreorum hoc misterium traditur licet non ita expresse seu perfecte sicut a nostris doctoribus.

¶ In capitulo sexto ostenditur q̄ non repugnat naturali racioni q̄ vna et eadem res sit trina et vna.

¶ In capit°lo. vii. ostendit̄ q̄ generacio seu p̄nitas et filiacio que in diuinis esse dicunt̄ non sūt intelligenda s̄m modū infimaꝝ creat̄aꝝ sꝫ s̄m siliūtudinē supnaꝝ s. intellectualiū a q̄bꝰ ec̄ siliūtudo accepta deficit a repn̄tacōe pfeca diuinoꝝ.

¶ In capit°lo. viii. ostendit̄ q̄ p̄mo in hijs pcedendū est ut p scrutiniū scripturaꝝ cognoscamꝰ an in diuinis sit generacio Et deinde an hec veritas in sacra scriptura repta possit p rōes humanas impugnari. quod quidem scrutiniū cum magna diligencia et deuocione agendum est.

¶ In capitulo. ix. ostenditur q̄ in diuinis est filius genitꝰ et pater generans et hoc per auctoritatē psalmiste dicētis. dn̄s dixit ad me filius meus es tu. ego hodie genui te non obstantibus iudeoꝝ cauillacionibus.

¶ In capitulo decimo ostendit̄ q̄ in diuinis generacō credenda est eterna ex auct̄e psalmiste dicētis de filio dei. erit nomen eius in secula ꝛ ante solē ynnon nomē eius nō obstantibus hebreorum cauillacionibus.

¶ In. xi. capitulo ostendit̄ q̄ deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filiū. auct̄e puerbioꝝ. xxx. capitulo. vbi dicit̄ quod est nomē eius et quod nomen filij eius si nosti non obstantibus cauillacionibus hebreoꝝ.

¶ In capitulo. xii. ostendit̄ q̄ spiritus sanctus est alia persona in diuinis p̄ter psonam patris et filij ex auct̄e psalmiste dicentis. verbo domini celi firmati sunt ꝛc̄. Non obstantibus hebreorum cauillacionibus.

¶ In capitulo. xiii. ostendit̄ q̄ in diuinis est tercia psona .s. spūs sc̄tus auct̄e ysaie. xlviii. vbi dicit̄. Et nūc dn̄s misit me ꝛ spūs eiꝰ q̄busdā hebreoꝝ cauillacōibꝰ nō obstātibꝰ.

¶ In capit°lo. xiiii. exponit̄ auct̄as ysaie sup̄dicta extēse ut ex illa sane intellecta intentū probet̄ sup̄dictū.

¶ In capitulo. xv. ostendit̄ per alias auct̄es q̄ spūs sc̄tus est deus contra hebreos qui spm̄ sanctū in scripturis contentum dicunt esse creaturā et spēcialit̄ expont̄ ibi illud verbū geñ. p̄mo. Spiritus domini ferebat̄ sup aquas.

In capitulo. xvi. ostendit̄ q̄ per hoc q̄d dicit̄. in principio

creauit deus intelligendum est in sapiencia in deo concepta per quam deus mundum creauit·

¶ In capitulo·xvij· ponunē quedã obiectões iudeoꝝ contra veritatez generacõis quam fides catholica ꝓfiteē esse in diuinis· que quidē obiectões soluunē ĩ cuiꝰ fine declaraē ꝙ in pñti tractatu vbi solũ agiē de scrutinio scripẽaꝝ nõ est tractandum de oĩbꝫ difficultatibꝫ que ad hoc misteriũ ꝑtinent·

¶ Capitulũ ꝓmũ in quo ostendiē ꝙ vnitas dei credenda ē apud catholicos ꝓut testimonia scripẽaꝝ testanē licz iudei aliē estiment de fidelibꝫ· ꝟ Saulꝰ· ꝟ

Video quid sentis circa innouacõz diuine legis et quia sup̃ inē nos ordinatũ fuit ꝙ ꝯsequenē de hijs que xp̃s tuus fuerat locutus contra excelsũ tractaremꝰ· s· contra vnitatē dei prout fuerat ꝓphetatũ de cornu ꝑuulo dañ· vij· capitulo quod adaptaē xp̃o tuo ut sup̃dictũ est distinctõe septima et ultimo capitulo· Idcirco ꝯuenit ꝙ de hoc ad pñs discutiamꝰ· ꝟ Paulꝰ· ꝟ Dic michi vbi inuenisti ꝙ mḡr meus xp̃s contra deum excelsũ fuit locutꝰ quod tñ non credo ꝙ reꝑire possis· ꝟ Saulus· ꝟ Ymmo ip̃m et discipulos suos ꝑ suam doctrinã seductos maĩfeste reꝑio loquentes contra deũ excelsũ· Et ꝓmo sic· Constat enĩ ꝑ scrutiniũ scripẽaꝝ ꝙ verus deꝰ qui celũ et terram creauit et ꝑpl'm suũ de egipto eduxit ⁊ legē in monte synay dedit quē oñs sancti ꝓphete et pẽiarche coluerãt vnũ esse nõ multos seu plures· vñ moyses hanc fidem volens ꝑpl'o isrl'itico firmiter docē cũ esset in vltĩa etate vite sue deutro· vj· capit'lo ait audi isrl'· dñs deus tuꝰ vnꝰ est hanc etiã veritatē testanē oĩa sacra eloquia· in quibꝫ oĩa diuina noĩa tam substantiua q̃z adiectiua seu appellatiua semꝑ sunt singl'aris nũi ut cum dicē deus dñs oĩpotens et huiõi· ꝓpriũ autē nomē dei· s· tetagramaton de quo exodi· iij· Hoc est nomen meũ in eternũ non solũ est singl'aris nũi sz in tali forma positũ est ĩ hebreo ꝙ non possit multiplicari nec pluraficari ut patet cuicunqz in illa lingua perito· hoc etiã patet de verbis quibꝫ sacra scẽptura vtē in diuinis ut cum deꝰ loquiē tanq̃z in ꝓma ꝑsona· uel cũ deo aliquis loquiē tanq̃z scđe ꝑsone· uel cũ de deo quis loquiē tanq̃z de tercia ꝑsona· In singulis ꝓdictis semꝑ tales

locucōnes sūt p verba singularis nūi· Exemplū pmi ut cū dicit exo·xx· Ego sū dn̄s deus tu' qui eduxi te de t̄ra egipti· et deutro·penultio·capitl'o videte q ego sū et null' ali' pter me· Exemplū scdi ut cum adam alloquēs deū geñ·iij·dice-bat·vocē tuā dn̄e audiui i padiso· Exemplū tercij· In pn̄-cipio creauit deus celū et terram· In quib' locucōib' et ce-teris oib' nunq̄ in sacra scriptura deus alicui loquens·ul' ipsi deo loquens aliquis·ul' de eo loquit' quis n̄ p verba singl'aris nūi· Ex quo maifeste insinuat' vnitas seu singl'aritas ipsi' dei· hanc etiā veritatē non solū ex sacre scripture testimonijs· s3 ex rōe naturali phi cognouerūt cū ex solo dictamie natu-ralis rōis pmā causā que non n̄ deus est vnam esse asseruerūt τ simplicissimā· Ille ergo qui deū seu pmā causa3 toci' entis trinū esse fatet' siue trinam indubie cont' excelsū loquit'· Et ideo tibi ut sup dicebā q illud cornu puulū de quo loquit'· dañ·vij·capitl'o q loquit' verba cont' excelsū·vere et pprie i telligi debet de xpo tuo qui cont' vnitatē dei in scriptis apte traditam·et p dictamē naturalis rōis inuentam expsse locu-tus est modo pdicto· Paul'· Non te oportebat laborare ad pbandū michi vnitatē di·veritas eni catholice fidei oms fideles xpi obligat ad credendū vnitatē dei·pm' eni articul' fidei nr̄e hoc testat'·dicim' eni i simbolo nr̄o· Cre-do in vnū deum·vn̄ quicūq3 vnitatē dei negass3 tanq3 hetic' a consorcio fideliū esset eiciend'· Et iō de hoc nō oport3 te me-cum disputare· Saul'· Et si ore qn̄q3 confiteami dei vnitatē cū hoc tn̄ dicitis q deus sit trin' ita q asseritis tres esse diuinas psonas distinctas qd est maifeste cont' diuinam vnitatē· Impossibile est eni aliquid esse vnū et trinū· Et iō ɔfessio vr̄a de vnitate dei vana est cū sil' cum hoc trinitatem in deo asseritis·

¶ Capitulū 2° In quo ostendit' q in diuinis bm scrutini-um scripturaꝝ veteris testamenti credendū est esse aliquā pl'a-litatē distinctam realiter simul cum vnitate essencie·

Paul'·

Non est inconueniens q aliquid sit vnū bm aliquid utputa bm essenciā·τ tn̄ sit plures in psonis et hoc oportet ɔfiteri de deo bm testimonia scripturaꝝ· Si eni diligent' circa hoc sacra eloquia scrutat' fueris manifeste re-peries q sic in deo vnitas est ɔfitenda· sic etiam attribuēda

est in diuinis plr̄alitas quod manifeste patet sacra testimoīa
scrutanti· Saulꝰ· Indica m̄ rogo testimoīa sacra
in quibꝫ hoc quod asseris repiēt·oppositū enī huius īuenio ꝑ=
ut iā tibi dixi· Paulꝰ· Per illa quibꝫ tu conatus
es m̄ ostendē vnitatē dei ꝑ ipā et posses intelligē plr̄alitatem
in deo esse ꝯfitendā· quod patet ꝑmo in noībꝫ sbstantiuis q̄
de deo dicunt̄ in quibus sacra scripēa plr̄alitatē deo attribuit
ut maīfeste patet de hoc noīe heloym quod est nomē plr̄ale
illiꝰ noīs heloach· Constat enī cuicunqꝫ linguam hebraicam
scienti ꝙ hoc nomē heloach siḡficat singl'arīt deum ·sicut hoc
nomē deus sigt̄ in lingua nostra · Silr̄ ꝙ hoc nomē heloym
sigt̄ idem quod dij in nr̄a lingua · manifestū est aūt ꝙ sacra
scripēa loquendo de deo eū ml'tociens vocat heloym ut cū di=
cit̄· In pn̄apio creauit deꝰ celū et terram · ibi enim vbi nos
habemꝰ deus in hebraico habet̄ heloym quod sigt̄ dij · Et sub
isto noīe heloym quod est plr̄ale huiꝰ noīs heloach noīatur
deus in toto oꝑe sex diez ut in q̄ꝫpl'imis locis sacre scripture
Ex quo patet ꝙ ꝑ noīa substantiua siḡficat̄ deꝰ in scriptura
sub noīe plr̄ali· Idē inuenit̄ in noībꝫ appellatīs ut est hoc no=
men sanctū et hoc nomē viuꝰ uel viuens· Que quidē noīa
de deo dicunt̄ in scriptīs sacris in plr̄ali nūo·vn̄ Josue capi=
tl'o vltio ꝓpheta loquēs de deo sic dicebat ppl'o· Nō potestis
ſuire dn̄o qm̄ heloym scti est ·non enī dixit heloym sctus
sed heloym scti quod idē sonat sic apud nos dij scti· Item
Jerē·x·de deo dicit̄ ipe est heloym viui et rex sempitnꝰ quod
idem est ac si dicat dij viui·eo ꝙ heloym ut dixi significat
idē sicut dij in lingua nr̄a · Et licet in translacōne nr̄a ista
noīa ponant̄ in singl'ari ·s·deus sanctꝰ et deus viuꝰ· In he=
braica tn̄ veritate ut nosti in plr̄ali nūo ponunt̄ ut dictū est
Ex quibꝫ habes maīfeste ꝙ in sacra scripēa deus noīat̄ sub
noībꝫ plr̄alis nūi tam in substantiuis noībꝫ q̄ꝫ appellatiuis ·
Saulꝰ· Ex hijs que allegas nō habes itentū· Nam
in qualibet auēte de hys per te allegatīs repies ꝙ illa noīa
diuina tam substantia q̄m appellatia regunt̄ ꝑ verba singl'a
ris nūi in qua manifeste euacuat̄ tua ꝓbacio· nā si intencio
sacre scripēe fuisset plr̄alitatē deo attribuē· sic noībꝫ diuinis
plr̄alitatē siḡficantibꝫ ꝯiunxisset v̄ba plr̄alis nūi ꝓut ꝯgrui=
tas locucōis requirit quod tn̄ nō fecit· nā cū dicit̄ i pn̄apio
creauit deus celū ·licet li deꝰ ponat̄ in plr̄ali ut dicas · tam̄ hoc

verbū creauit singl'aris nūi est· Non enī dixit creauerūt ꝫ
creauit in quo denotatꝰ ꝙ licet heloym sig̃ficet idē ꝙ dij ·tamē
nō est ibi pl'alitas ponenda nō enim dixit creauerūt ꝫ crea
uit· Sil'r in illa auc̃te quam allegas de Josue dicente de deo
heloym scti est· maīfestū est ꝙ hoc verbū est· est sinl'aris nūi·
Non enim dixit heloym scti sūt ꝫ heloym scti est· et sic eua
cuatꝰ tua ꝓbacio· Jdē dicendū ē de illa auc̃te Jere· vbi dicitꝰ
ipē heloym viui· nō enim dicitꝰ ipsi sūt heloym viui ꝫ ipse
est· Jn quo maīfeste demōstratꝰ ꝙ non ē ibi pl'alitas ꝫ sola
vnitas per verbū singulare sig̃ficata· Paulus· Si
recte ꝯsideras hec euasio tua nō euacuat rōꝫ meā ꝫ eam for-
tificat· Nam fides nr̃a catholica nō sic ꝯfitetꝰ pl'alitatem in
diuinis ꝙ vnitatē essencialē excludat ut iam tibi dixerā ꝫ
cū vnitate in essencia pl'alitateꝫ in ꝑsonis ꝓfitetꝰ· quā vni-
tatē auc̃tes ꝑ me allegate testantꝰ que in noībꝰ pl'alitatem
designāt· et in verbo vnitatē· et sic maīfeste cū veritate fidei
nr̃e concordāt· et hoc patet in ꝑ̇ma auc̃te tociꝰ sacre scripꝰe
quā tibi allegaui ·s· in pn̄cipio creauit deus ⁊c̃· Jn hoc enim
ꝙ deū sub pl'ali nūo ·s· heloym denoīauit ostenditꝰ pl'alitas ī
diuinis· Jn hoc aūt ꝙ singulare apposuit cū subiunxit crea-
uit maīfeste ostenditꝰ vnitas essencie· ꝑsertim cū hoc verbum
creauit includit verbū essenciale ·s· est uel fuit creans· Et sic
maīfeste denotatꝰ essencialis vnitas in pl'alitate qd̊ oīno con-
sonat veritati fidei nr̃e· Saulꝰ· Antiqui nr̄i sepe fue-
runt impugnati ab hēticis sibi contēporaneis volentes vni
tatē dei subuertē per istas noīacōes diuinas q̄ sub pl'ali nūo
q̄ñqꝫ ī sacris scripꝰis repiuntꝰ ꝫ nr̄i cōuincebāt eos ex singu
laritate intellecta in verbis que talibꝰ noībꝰ adiungebantꝰ
Vnde rōe ipsiꝰ dicti· in pn̄cipio creauit heloym celū et t̃raꝫ
vbi heloym ponitꝰ quod sig̃t deū in plurali· Jnterrogauerūt
hētici ut legitꝰ ī quadā glo· antiqua sup gen̄ ·a quodā doctore
antiq̄ noīe Rabicamblay ꝙ dij creauerūt mūdū· Quibꝰ re
spōdt ego ⁊ vos q̄ramꝰ ī lege· ī pn̄cipio creauerūt dij· celū ⁊
t̃ram nō est scriptū· sed in pn̄cipio creauit dij ⁊c̃· et sic tacuit
hereticus hec ille· Ex q̄ patꝫ ꝙ ex singl'aritate istiꝰ vbi crea-
uit cōuictꝰ fuit hēticus volens impugnare vnitatē dei ꝑ hoc
ꝙ noīatꝰ heloym ·i· dij ·et isto modo inueniuntꝰ q̄ꝫ plurima
dicta in gestis doctorꝫ nr̄orꝫ que causa breuitatis obmitto·
Paulꝰ· Licet ex dictis mḡrorꝫ tuorꝫ nō possis aliq̄d

contra me cõcludere ut sepe dictũ est · tñ in hoc loco volo ti:
bi ostendẽ q̄ ea q̄ dicunt̄ hic ꝑ duos doctores aut mḡros nõ
faciũt cont̄ me sʒ pociꝰ ꝓ me · Ad quod attendẽ debes q̄ multi
fuerũt heretici q̄ credebãt plures deos esse in mũdo distinctos
ẜm naťam uel essenciã quod est oĩno falsũ etiam ẜm veros
phos fide carentes · Et isti tales heretici volebant ex hoc no:
mine heloym ꝑ quod deꝰ frequent̄ noiat̄ in scripťis errorem
suũ concludẽ · s · q̄ essent mľti dij distincti ẜm essenciã · vnde
contra hũc errorẽ respondebant sufficient̄ mḡri tui oñdentes
q̄ cum talibꝫ noĩbꝫ pľalis nũi dictis frequenter de deo cõiter
semꝑ adiungebant̄ verba singľaris nũi maĩfeste ostendebãt
q̄ non erant multi dij naťa differentes quia si sic oporteret
v̄ba pľalis nũi adiungẽ talibꝫ noĩbꝫ in pľali sigĩficantibus
Si enĩ pľalitas essẽcialis seu substancialis esset in diuinis · Ita
ꝓprie verba pľalis nũi de deo dicerent̄ sicut et noĩa pľaliter
significancia sicut cũ aliquis loquens de sorte et platone siľ
aliq̄o facientibꝫ ꝑ v̄bi pľalitatẽ sigĩficancia loqui debʒ dicẽdo ·
hij hoĩes sunt tales uel talia oꝑant̄ · quod tñ sacra scriptura
maxĩe euitat de deo loquendo · Nã si noĩat deũ pľalit̄ in noĩ:
bus ad designandũ aliquã esse in deo pľalitatẽ · non tñ adiũ
git verba pľalia sʒ tñ verbũ singľaris nũi ad denotandum
singľaritatẽ seu vnitatẽ diuine essencie · Et iõ si bñ attendis
responsio mḡroꝝ tuoꝝ sic vere euacuat errorẽ hereticoꝝ mľti
tudinẽ deoꝝ ponenciũ · sic vẽ fortificat uel ꝓbat fidei catholi
ce veritatẽ · que quidẽ fides verissima ut iã tibi dixerã · Non
multitudinẽ seu pľalitatẽ deoꝝ ponit · absit · sʒ verã vnitatẽ
dei fatet̄ · et tamen aliquã pľalitatem in diuinis ponit seu
asserit conformit̄ ad allegatas auctes in quibꝫ verba singu
laris nũi ꝯiũgant̄ noĩbꝫ pľalitatem sigĩficantibꝫ · ⁊ Saulꝰ ·

Auctes p̄dicte quas ꝑ te allegas nõ conformant̄ tue
fidei · fides enim tua ut sepe audiui a doctoribꝫ ⁊ mḡris tuis
licet pľalitatẽ deo attribuat · non tñ ꝯfitet̄ q̄ sint plures dij
sʒ tñ vnus deus · ꝑ auctes aũt antedcťas plures dij dicunt̄
Cum enĩ dixit · i pñcipio creauit heloym · idẽ est ac si dicẽt ·
In pñcipio creauit dij ut dictum est ꝑ te quod est manifeste
cont̄ fidẽ tuã ẜm quã negas q̄ sunt plures dij · ⁊ Paulꝰ ·

Verũ dicis in hoc q̄ ẜm veritatẽ catholicã non est conce:
dendũ q̄ i diuinis sint plures dij et hoc cũ verbo substantiuo
pľalis nũi · sed bene conceditꝰ pľalitas in diuinis cum verbo

singularis nūi ut cum dicit͂ q̄ deus est trin⁹. Nam p̄ singl'aritatē verbi essēcialis vnitas essencie saluat͂. ꝛ sic est in oib⁹ auctib⁹ p̄ me allegatis. in quib⁹ omnib⁹ verbū essenciale singularis nūi ponit͂ ul' aliud verbū icludens verbū essenciale.

¶ Capitulū tercium in quo osten dit͂ q̄ auctes veteris testamenti que pl'alitatem distinctā in deo esse simul cum vnitate essencie testant͂ non sunt exponende ꝑut iudei false estimant ut veritatem fidei catholice negare possint.

·Saulus·

Quomodo possunt ista a rōne naturali comprehendi uel quid magis rōi naturali contrariari possit q̄ȝ q̄ vna et eadem res simplicissima vna tantū res sit et plures. Certe et si hoc scriptura sacra m̄ nifeste traderet poci⁹ esset exponenda q̄ȝ credenda cum due veritates adinuicē contrariari nō possint. Paul⁹ Licet possem concedē tibi q̄ hoc misteriū .s. sancte t̄nitatis et vnitatis a rōe naturali humana comp̄hendi non possit cum hoc excedat naturalem hoīs racōȝ. nullo tn̄ modo concedendū est q̄ predictū misteriū contrariat͂ naturali rōi humane. licet eni vna ꝛ eadem res ſm idē nō possit esse vna et plures. bene aūt cā non ſm idē vna dicit͂ et plures. vn̄ homo est quoddā vnū ſm suppositum. non tn̄ ſm ꝑtes integrales seu essenciales. Et licȝ hoc exemplū diuinis ex toto nō competat vbi nll'a est pars alic⁹ tocius. est tamē sufficiens ad excludendū racionē tuā in qua dicis q̄ contrariat͂ racioni nat͂ali humane eandem rem esse vnā et plures. cum hoc etiā inueniat͂ in ipis creat͂is. In hec autem quod dicis. Si scriptura sacra maifeste tradēt q̄ deus est vnus et q̄ est pl'alitas in deo q̄ hoc non esset credendū sed pocius exponendū quero a te quō hoc posses exponere sine hoc q̄ sacre scripṫe manifeste contradicas. Saulus. hoc possem exponē ꝑut antiqui nr̄i exposuerūt quasdam auctes que videbant͂ asserē aliquā pluralitatē in diuinis ꝑut habet͂ in libro qui dicit͂ cauhedrin ꝛ etiā in beresich rabba ꝛ in alijs locis. vbi dicit͂ q̄ oīs locus in quo dicit͂ heloym .s. deus quia sig̃ficat aliquā pl'alitatē intelligit͂ ipse deus et dom⁹ iudicij sui. ꝛ sic exposuerunt illud quod dicit͂ Osee p̄mo. Et domui iuda miserebor et saluabo eos in dn̄o deo suo. In qua auctē quia non dicit͂ ꝛ domui Iude miserebor ꝛ saluabo eos i me

apparet ꝙ sit alius ille qui miseretur ⁊ alius ille qui saluat Silr cum dicatꝰ zacharie · ij · Ego veniens et habitabo in me-
dio tui ait dn̄s · et applicabuntꝰ gentes multe ad dn̄m ⁊c̄ In
qua auctē cum dicat · Ego veniens ⁊ habitabo in medio tui
debuissꝫ dicē ⁊ applicabuntꝰ gentes mlte ad me · sꝫ quia dicitꝰ
ad dn̄m apparet ꝙ alius sit ille deus veniens ad habitandū
in medio ihrl'm · et alius ille ad quē applicabuntꝰ gentes · et
sic videtur esse pl'alitas in deo · Et sūt q̄ꝫplurime auctes isto
modo loquentes in sacra scriptā · Ad cuiꝰ inconuenienciam
tollendam exposuerūt ꝙ deus in sil'ibꝫ locis sacre scripture i
telligitꝰ non solū deus sꝫ ip̄e et domꝰ iudicij sui et sic itelligitꝰ
ꝙ illa pl'alitas nō est attribuenda deo ad quē ptinent sūma
vnitas ⁊ simplicitas sꝫ ad domū iudicij sui qui sunt summi
angeli beati qui semꝑ assistunt deo · et isto modo sequendo ve-
stigia antiquoꝝ nostroꝝ possum rn̄dere ad auctes ꝑ te allega
tas ad ostendendū pl'alitatem in deo · s · ꝙ pluralitas in illis
auctibꝫ intellecta · non est attribuenda ipi deo soli sed deo et
domui iudicij eius qui sūt plures ut dictū est · Paulꝰ ·
Si bene scrutaris scriptās nullo modo possis subterfugē
ab auctībꝫ ꝑ me allegatis per illā exposicōꝫ · Si enim cū dicitꝰ
In pn̄cipio creauit heloym celū ⁊ terram pl'alitatem intel-
lectam ꝑ illam dictōꝫ heloym exponas ꝑ domū iudicij ipsiꝰ
dei sequeretꝰ ꝙ deus et domꝰ iudicij eius mundū creauerunt ·
⁊ sic non solus deꝰ esset creatoꝛ mundi sꝫ deus et domꝰ iudi-
cij eius ꝙ est hereticū etiā apud te · Et silr si illud quod dicitꝰ
Jere · x · Ipse est heloym viui et rex sempiternus exponas de
deo et domo Judicij eiꝰ sequitꝰ ꝙ domꝰ iudicij ipsius dei esset
rex sempiternꝰ tocius mundi quod etiā est contra fidem tuā
testante scriptā deutro · iiij · capitl'o · Scito ergo hodie et cogi-
ta in corde tuo quia dn̄s ip̄e est deꝰ in celo sursū et in t̄ra deor-
sum et nō sit aliꝰ · vnde auctes ꝑ me allegate que pl'alitateꝫ
deo attribuunt non pn̄t intelligi nisi de deo tm̄ · non autem
de domo iudicij eiꝰ seu angelis eius ut p̄dictū est · nisi forte ꝑ
domū iudicij dei intelligantꝰ ꝑsone diuine que sunt ipse deus
ꝯm veritateꝫ fidei nr̄e · et sic de eis ꝓut sunt vnus deus ꝓprie
verificatꝰ · In pn̄cipio creauit deꝰ ⁊c̄ · vn̄ si sic exponis · cessat
contencio int̄ me et te quantū ad hoc · Si aūt ꝑ domū iudicij
aliquid extrinsecū deo intelligis tūc nullo modo possꝫ saluari
auctās p̄dicta ut dictū est · Saulus · Scriptā sacra

ſepe loquit̃ de deo more humano ⁊ ideo qñq; attribuit deo ea
que ꝓprie deo non competũt· vñ cum dicit̃ geñ·xi· Deſcen-
dit aũt dominꝰ ut videret ciuitatẽ et turrim ⁊c̃ et geñ·xviij
Deus dicebat abrahe deſcendã nunc ⁊ videbo vtrũ clamorẽ·
qui venit ad me ꝯpleuerint ope an non· In quibꝰ cum ma
nifeſtũ ſit ꝙ deo non ꝯpetit deſcenſꝰ ſicut nec motus localis
oportet hoc intelligẽ ſꝫm morẽ humanũ· hoĩes enim volentes
de aliquibꝰ dubijs certificari condeſcendũt ad ꝑticularitates
reꝝ diſcutiendas ſeu inueſtigandas quod deo non competit
ꝓprie ſ; ſil'itudinarie tm̃· vnde in ꝓpoſito lic; deus ſolus mũ-
dum creauit ponit̃ tañ in creacõe mundi hoc nomẽ heloym
quod ſignificat pl'alitatē i deo ut intelligat̃ ꝙ deus creauit
mundũ cum ꝯſilio dom ꝰ iudicij eius ſic̃ in humanis illa que
cum ꝯſilio magnoꝝ fiunt credunt̃ ſapienciꝰ ſeu prudenciꝰ
fieri· vñ ex hac pl'alitate nõ ꝯcludit̃ niſi illud qđ dicit̃ ꝓũ·
iij·capitulo· Dñs ſapiencia fundauit terrã· ſtabiliuit celos
prudencia ſapiencia illiꝰ erupexũt abiſſi ⁊c̃ hoc eſt dicẽ ꝙ crea
cio mũdi fuit facta cum maxĩa prudencia ſeu ſapiencia dei
ſicut illud quod cũ magno ꝯſilio ⁊ deliberacõne fit dicit̃ eſſe
prudentiſſime factũ· Paulus· Licet veꝝ eſt ꝙ qñq;
ſcripṫa ſacra loquit̃ de deo more humano· hoc tñ ſemꝑ fit ad
tollendos aliq̃s errores de deo· In quibꝰ multi fuerũt ſeducti
non aũt ad dandã occaſionẽ extendendi errores circa deum·
vñ q̇a circa prudenciã diuinã erga gubernacõꝫ humani gene
ris multi errauerũt antiquoꝝ et etiã hodie errant aliqui eſti-
mantes ꝙ deus non habeat curã de regimĩe humani generis
ſꝫm iuſticiã ꝓut quidam dicebant ut habet̃ Job·xxi· Super
cardĩes celi ambulat ⁊ nr̃a nõ ꝯſiderat· Jdcirco ad amouen
dos huiõi errores ſcripṫa loquit̃ de deo ſic̃ de hoĩe qui diligent̃
ſollicitꝰ eſt ad ĩquirendã veritatẽ alicuiꝰ facti· et iõ dicit· De
ſcendã et videbo ⁊ huiõi· Sil'r ut oñdat ꝙ deo diſplicent ho-
minũ pcc̃a· Et cũ zelo iuſticie ꝓcedit ad eoꝝ punicõꝫ attribu
it deo iram uel furorẽ methaphorice dicendo· ignis ſuccenſꝰ
eſt in furore meo ⁊ ſic de ſimilibus· S; ad hoc ꝙ deus mundũ
creaſſet ſapienter et prudenter non expediebat dicere ꝙ cum
conſilio domus iudicij extrinſeca mundũ creauerit hoc enim
p̃beret ſcandalum erroris in cordibus audienciũ qui ex hoc
eſtimarent deũ indiguiſſe alioꝝ conſilio· Satis enim ſufficie-
bat dicere ꝙ deus ſapiencia fundauit terram prout legitur

in puerbiis τ non attribuē deo defectū indigencie 9siliarioꝝ quia ut ait phs in · iij · ethicoꝝ · Consiliam in magnis quasi de nobis ipis diffidentes quod de deo asserē esset maximū in conueniens · et sic rñsio tua non sufficit ad saluandā pl'ali: tatem deo attributā in creacōe mundi · Itē ad aliam auctez allegatā Iere · x · nichil facit rñsio tua nulla eni bona doctri na sequit ex hoc ꝙ dom⁹ iudiaj dei si sit aliquod extrinsecuz a deo dicat ipe est dij · viui et rex sempiternus ·

¶ Capitulū quartū in quo ostendit ꝙ ex auctabus sacris veteris testamenti non tm̄ pl'alitas sine alicui⁹ nūi determi: nacōne deo attribuit sed etiā ostendit in deo esse pl'alitas sub trino numero · Saulus ·

Adhuc in p̄dictis non rñdes ad illā auctem deutro · vj · contentā · s · audi isrl' dñs deus tu⁹ vnus est · In qua aucte sola vnitas dei ostendit et docet quod est contra modū pbacionis tue supius dictū · Paulus · ¶ Ymmo i hac eadē aucte trinitas cum vnitate inuit · tria enim noia significancia deum cum vnitate ipsius i hac aucte continent · Non enim dixit audi isrl' dñs deus tu⁹ vn⁹ est Neqȝ dixit audi isrl' deus vnus est sed dixit audi isrl' dñs deus tuus deus vn⁹ est · quolibȝ eni istoꝝ triū modoꝝ loquēdi poterat vnitatē significare magis 9formit ad opiniōȝ tuā · sȝ hoc non fecit · vñ ter deum noiauit cum vnitate et sic illa auctas quā p te allegas magis facit p me · Saulus ·
¶ Replicacio istoꝝ triū noim deum significanciū in p̄dicta aucte intelligenda est ad maiorē confirmacōeȝ snie · Sepe eni in scripturis sacris fit vni⁹ τ eiusdē repeticio ad maiorē firmi: tatem snie · et iō in hoc loco sic intelligi debȝ replicacio dinoꝝ noim cum vnitate qi dicēt firmit τ firm⁹ τ firmissime tene ꝙ deus est vn⁹ · Paulus · Periculū ponendi pl'ali: tatem in deo est apud te maximū sicut etiam apud nos asse rere mlt'itudinē deoꝝ nefandissimū est · Et iō s'm te nll'o mo do debuisset scriptura occasionē dare ad attribuendā pl'alitatē in deo quod cum fecit ter noiando deum i vnitate · Ad affir: mandā aūt sniam vnitatis suffecisset replicacio firmitatis snie sicut in aliis locis · et ex hoc non p̄beret occasionē credēdi trinitatē in vnitate quod apud te nephas est · sȝ ad rei veri: tatem auctas p̄dicta ter noiando deum tria supposita diuina

demonstrat ⁊ includendo vnus est ꝙ vnitatẽ diuine essencie
ostendit· quod ad ꝓpositũ meum facit nõ aũt ꝑ te et in alijs
sacre scriptᷣe locis sil'iter reꝑies· s· repeticõꝫ trinã ter noiando
deum vbi sola vna noiacio suffecisset et hoc ad innuendum
sancte trinitatis misteriũ· Saulus· Declara michi
illa loca sacre scriptᷣe vbi talis repeticio trina diui nois re-
perit̃ vbi sola vna noiacio dei suffecisset Paul⁹· Ob-
missis multis cã breuitatis que ad hoc faciũt tria tamẽ loca
ostendã tibi in quib⁹ solenniter hec repeticio trina diui nois
legit̃ vbi tñ vna suffecisset· pͥmo nũi· vj· capitl'o· vbi deus
p̃cepit sacerdotib⁹ ut sub certa forma benedicerẽt populũ in
uocando nomen diuinũ suꝑ eos· et dicit̃ in p̃dicto capitulo
in pn̄cipio illius p̃cepti· Sic benedicetis filijs isrl'· et in fine
dicit̃· Et inuocabũt· s· sacerdotes nomẽ meũ suꝑ filios isrl' ·
Ego aũt benedicã eos· Ex quo patet ꝙ illa bñdictio sacer-
dotalis solemnis ꝯsistebat in inuocando nomẽ diuinũ suꝑ po-
pulũ· que quidẽ posicio seu inuocacio nomis diuini pro ut in
capitl'o eodẽ declarat̃ p̃cipiebat̃ fieri ꝑ trinã repeticionẽ diui
nois sub hac forma· bñdicat tibi dñs ⁊ custodiat te ondat
dñs faciẽ suam tibi et misereat̃ tui ꝯuertat dñs vultũ suũ
ad te et det tibi pacem· Inuocabunt nomen meũ ⁊c̃· Circa
quod attende O Saule ꝙ i ista benedictõe solũ suffecissꝫ vna
inuocacio diuini nois ut dicendo bñdicat tibi dominus et cu-
stodiat te ostendat faciem suam tibi et misereat̃ tui ꝯuertat
vultũ suũ ad te ⁊ det tibi pacem· Sic enĩ dicendo manifestũ
est ꝙ omnes ꝑticule hui⁹ benedictõis referunt̃ ad dñm pͥmo
nominatũ· et sic videt̃ ꝙ scd̃a et tercia repeticio diui nomis
erat suꝑflua qd̓ inconueniens est dicẽ in forma tã solennis
benedictionis a deo ordinata· In oꝑib⁹ enĩ nature que a deo
ordinat̃ nichil suꝑfluũ inuenit̃ diligentĩ inuestiganti racionẽ
reꝝ· multomagis ĩ eis que a deo ordinant̃ immediate· vnde
trina repeticio in hoc loco referenda est ad trinitatẽ diuinaꝝ
ꝑsonaꝝ quaꝝ quelibet est deus et dñs· et sic forma predicte
benedictõis ꝑfecte ordinata ut nomen diuinũ ꝑfecte inuoca-
ret̃ suꝑ filios isrl' ꝑ trinam repeticõꝫ ipsius nois· Saul⁹
¶ Trina repeticio diuini nois in benedictõe sacerdotali cõ-
tenta ꝓprie referri posset ad pl'alitatẽ benedictionũ que ibi
continent̃· non enim ibi est vna benedictio sꝫ plures· Dicit̃
enim ibi benedicat tibi domin⁹ et custodiat et ostendat faciẽ

ſuam tibi ⁊ miſereatur tui· vnde quia plures benedictiones
dabanť non eſt īconueniens ꝙ pluries nomen dñi repeterẽ
Paulꝰ· Si repeticio iterata noīs diuini in predicta
benedictōe ↄtenta deberet referri ad ꝑticulaꝝ ipſiꝰ benedictio-
nis pl'alitatẽ tunc non ſufficẽt trina repeticio diuini noīs·
plures enī ſunt ꝑticule huiꝰ benedictionis q̄z tres ut patet in
lr̃a ſupra allegata ſ; quia non iuxta numeꝝ ꝑticulaꝝ bene-
dictōnis ſuꝑdicte facta eſt repeticio diuini noīs ſ; trina tñ
concludendo in fine ponãt ſeu inuocent nomẽ meũ ſuꝑ filios
iſrl'· In quo oſtendiť ꝙ nomen diuinũ ꝑ trinam repeticonẽ
exꝓmiť· manifeſtũ eſt ꝙ trina repeticio non reſpiat numerũ
ꝑticulaꝝ bñdictionis cui nūo non adequať ſed potiꝰ reſpi-
ciat pl'alitatẽ trinam que eſt in diuinis cum vnitate eſſencie
quam ſigᷓficat vnitas noīs· et hoc cum dicit· Imponãt no-
men meũ· non enim dicit noīa mea ut oſtẽdat eſſencie vni-
tatem· vnũ enim nomen vni rei competit· Saulus·
Licet ꝑdicta auc̃tas non eſt efficax ad ꝓbandũ intentum
tuũ· tñ dic m̄ ſi habes aliquã ſimilez huic in qua ter diuinũ
nomen repetať· vbi vnũ tantũ ſuffeciſſet· Paulus·
Yſaie· vj· vbi de illa ſolemni viſione agitur· Cum dicať
vidi dñm ſedentez ſuꝑ ſolium excelſũ ⁊c̃· ꝓpheta referens ꝙ
cherubin ſtabant ſuꝑ illud cum certo nūo alaꝝ et huiōi· In
quibus demonſtratur illius viſionis ſolemnitas Et de illis
ſeraphin qui ſummũ gradũ tenent inter agmina angeloꝝ·
teſtať ꝓpheta ꝙ clamabant alter ad alteꝝ ⁊ dicebant· Sctũſ
Sanctꝰ Sanctus dñs deus ſabaoth ⁊c̃· In qua auc̃te atten-
denda eſt illa trina repeticio huiꝰ noīs ſanctus quod totum
deũ denoīat· et nichil aliud magis ꝓprie in hac trina repeti-
cione poteſt intelligi q̄z trinus nūs ꝑſonaꝝ in quo nll'a eſt in
equalitas ſic̃ inter ſigᷓficata vniꝰ noīs ſanctꝰ ad aliud· ⁊ tñ
de oībus tribꝫ dicť dominꝰ deus ſabaoth ac ſi dicat· hij tres
vnũ tantũ ſunt· nec eſt dicendũ ꝙ hec trina repeticio huiꝰ di-
ctionis ſanctꝰ ſit ad maiorẽ firmitatẽ ſnīe quia ut ꝓ̇us tibi
dixi ſi nulla pluralitas eſſet in deo talis repeticio trina eſſet
valde ꝑiculoſa Itẽ pſalmiſta in pſalmo· Deus miſereatur
noſtri ter inuocat nomẽ dei ad eundẽ effectũ dicit enī· bñdi-
cat nos deus deus nr̃ bñdicat nos deus· In quo loco mani-
feſte ſuffeciſſet vna īuocacio diui noīs repetiť tamẽ ter diuũ
nomen ad ꝑdictũ miſteriũ innuendũ ſicut ī alijs ſuꝑdictis

Et sic habes tres auctes cōformes ad hoc· quarū pma sumitur ex lege· Scda vero ex pphetis· Tercia ex agiographis que sūt tres ptes integrales tocius veteris testamenti· Saul9·

Ex pdictis auctib9 non sumitur efficax argumentū· Nā si hec plalitas trina in deo esset ponenda sicut tu vis expssius debuisset hoc tradere scriptura sacra· cum hoc sit de pncipalib9 fundamētis fidei eo q agit de veritate dei in seipso· Paulus· Verū est q hoc misteriū est de pncipaliorib9 fidei fundamentis· Sed ut magni doctores tui dicūt illa que ad fundamenta fidei ptinēt sunt occulte tradita in scripturis· nec erat licitū pdicare ea· nec etiam docere nisi tm̄ vni uel duob9 ydoneis ad hoc put habetur i libro Talmuth q dicitur hagiga in capitlo quod incipit· Cudorsin quod signi̇ficat non pdicabunt rc̄· quod colligitur a Rabimoyse in suo deutro· titulo de fundamētis legis capitulo· iiij· Racionē aūt quare ista nō expsse sed occulte fuerūt tradita habebis deo dante i sequēti distinctione vbi de diuinitate xp̄i est agendū que etiā secrete et occulte fuit tradita in scriptis veteris testamenti· vn̄ ibi habebis de vtraqꝫ occultacōne sufficientem racionem·

Capitulū· quintū In quo ostenditur q etiā a doctorib9 antiquis hebreorū hoc misteriū traditur licet non ita expsse seu pfecte sicut a nr̄is doctorib9· Saulus·

Quomodo potest esse q de tali plalitate si i sacris scripturis qualitercūqꝫ esset contenta q nullus antiquorum nr̄orū aliquid saltem de hoc scripsisset· Paulus· Multi doctorū tuorū antiquorū de hac trinitate scpserūt licet non ita pfecte et pprie sicut nostri qui hanc veritatē a mgr̄o xp̄o nostro didicerūt· Saulus· Allega michi aliquos eorū ut videā si concordant tecū· Paulus·

Mlti fuerūt qui de hoc aliquid senserūt sꝫ allegabo tibi aliquos eorū omissis ceteris cā breuitatis· Et pmo m̄ occurrit qd sup illud psalmi· De9 deorū dn̄s locut9 ē et vocauit terrā· In glo· que dicitur medeas tillim· s· glo· psalterij sic queritur· que est racio qua psalmista nomen dei scti̇ et benedicti trib9 vicib9 cōmemorat dicens· Deus deorū dn̄s locut9 est rc̄· Ad quod rn̄detur ibi sic hoc est ut docet te q cum istis trib9 noib9 creauit deus sec'm suū iuxta tres middoth· i· pprietates quib9 creat9 est mundus· et iste sūt· Sciencia sapia et prudencia sicut

dictũ est in ꝓuerbijs ⁊c̃· Dñs in sapienciã fundauit terram
ornauit celos in prudẽcia· In scia sua abissi eruperunt· Et
isto modo dicit̃ exo· xx· capitl'o qm̃ ego sum dñs deus tuus
zelator· Ecce tria noĩa diuina iuxta tres midoch quibꝫ crea
tus est mundus· Silr filij Gad et filij ruben dicebant ĩ libro
Josue· Deus deus dñs ipse sit vbi noĩauerunt deũ tribꝫ vi=
cibꝫ hec in p̃dicta glo· Et idẽ habet̃ in beresich rabba in glo·
magna sup geñ· sup illud verbũ· In principio creauit deus
celum ⁊ terram· Ex quibꝫ habes ꝙ doctores tui p trinã itera=
cionẽ diuini noĩs que sepe fit in scriptis exponũt ꝙ est ĩtelli
gẽda ĩ diuinis t̃nitas ſm tres midoch· i· ꝓꝓ̃etates quas deo
attribuũt· ¶ Saulus· ¶ Ex p̃dictis et silibꝫ non habes
intentũ tuum· tum quia midoch quod est nomẽ pl'ale illius
noĩs midda sig̃ficat mensurã ĩ hebraico que non conuenit
trinitati personaꝝ quã tu dicis esse in diuinis ut dese patꝫ·
Tum quia sapia prudẽcia et sciencia que ĩ deo ponunt̃ ſm
q̃s dicũt p̃dicti doctores ĩtelligendã esse pl'alitatẽ in diuinis
nõ sũt ñ vna res tm̃ realit̃ indistincta· tu aũt alit̃ asseris de
trinitate ꝑsonaꝝ õmaꝝ quas dicis esse realit̃ distinctas· Et
ideo ex predictis auct̃ibꝫ non concludis quod intendis·
¶ Paulus· ¶ Ad p̃mũ quod obicis cont̃ ꝓbaciões meam
de ista dictõne midda seu midoch tibi sic r̃ndeo ꝙ verũ est ꝙ
hec dictio midda sig̃ficat mensuram et midoch que est ipiꝰ
pluralis sig̃ficat mensuras in pl'ali· ⁊ hoc est qñ hee dictões
dicunt̃ de rebus corꝑalibꝫ· sꝫ qñ de spũalibꝫ agitur trãssumit̃
hec dictio midda ad designandũ modũ ꝓꝓ̃riũ rei seu eiꝰ pro=
prietatẽ· Racio aũt huiꝰ transsumpcõis est quia sicut se ha
bet mensura q̃ntitatiua in corꝑalibꝫ inquantũ mensura ad=
equat̃ rei mẽsurate· sic se habet ꝓꝓ̃rietas in spũalibꝫ inquan
tum ꝓꝓ̃rietas adequat̃ rei cuiꝰ est ꝓꝓ̃rietas· vñ cum in diui=
nis dicit̃ midda nll'o modo intelligendũ est ꝙ sig̃ficat men=
suram q̃ntitatiuã que in deo nullũ habet locum· Sed intelli=
gendũ est p midda ꝓꝓ̃rietatẽ diuinã qua deꝰ mensurat̃· licet
enĩ deus sit immensus et ĩfinitus· tñ quedã ꝓꝓ̃e ita ꝑtinent
deo quod nll'i alteri ut patꝫ in effectibꝫ soli deo ꝑtinentibꝫ ut
est creacio· vnde talia dicunt̃ ꝓꝓ̃ria deo quia ipi quodãmodo
adequant̃ ⁊ nll'i alteri competũt· Et ista dicunt̃ midda seu
midoch dei in lingua tua· Nã ut nosti in talmudicis scrip=
turis cũ de differencia diuinoꝝ ad humana agit̃ semꝑ vtunt̃

hoc modo loquendi · s · nō est midda dei · scti sunt midda car-
nis et sanguinis · s · hois · Ex quo patet ꝙ ꝑ hanc dictionē
midda intelligunt ꝓprium modū seu ꝓprietatē diuinam · Ad
scdam uo obiectōē tuam in qua dicis · ꝙ antiqui tui in illis
tribus middoch seu ꝓprietatib; quas deo adhibebant non in
telligebant deo attribuē ꝓprietates realr̄ distinctas · Nā sa
piencia prudencia et sciencia ꝛ huiōi non sūt in deo nisi vna
et eadem res ꝛc̄ ad hoc tibi rn̄deo ꝙ licet verū est ꝙ sapia pru-
dencia et sciencia et huiōi cū de deo dicunt̄ vnā et eandē rem
significant indistinctā realr̄ sꝫ distinctam solū rōne · Ipsi tn̄
doctores tui distinctōē realem int̄ illa esse putabant · Si enī
int̄ illa p̄dicta solam distinctōē rōis esse estimassent alia in
terposuissent quib; deus creauit mundū · s · potencia et volun
tate · Non enī mund⁹ fuisset creatus nisi deus potuisset eum
creare et etiam voluisset creare eum · sꝫ restrinxerūt se ad nu-
merū trinariū in deo ponendū quia trina iteracō diui nomis
eos coegit ad ponendā trinitatē distinctā realr̄ in deo · non
aūt in maiori nūo q̄ꝫ trinario · Et circa hoc ē attendendū ꝙ sicut
int̄ phos qui ꝑ inquisicōē rōnis rerū nāas seu veritates inue-
stigabant · multi antiqui fuerūt ante aristotilē opinantes cir
ca pn̄cipia rerū naturaliū quedā a veritate deuia que tamē
in se aliquid veritatis continebant ut in p̄mo phicorū · Silr
et circa felicitatē humanā quidā antiquorū opinabant̄ varia
et min⁹ vera oīa tamen quodāmodo erant ꝯsona veritati in
quantū aliquid veritatis continebant ut in primo ethicorū ·
Sic ꝯtingit ī hijs que sūt fidei que obscure ī veteri testamēto
tradūt̄ · circa que quidā de tuis expositorib; aliquid veritatis
senciebāt · licet deficiebant a tota cognicōe veritatis · vnde in
ꝓposito doctores tui inquantū ex trina iteracōe diui nomis
in sup̄dicto v̄bo psalmiste contenta aliquā trinitatē in deo
intelligebant aliquid sapiebant veritatis · licet inquantū tri
nitatem distinctā sola rōe ponebant deficiebant a veritate ·
Fuerūt tn̄ aliqui de doctorib; tuis qui de hoc misterio t̄nitatis
ꝓprius et exp̄ssius vident̄ loqui · ✓ Saulus · ✓ Allega m̄
rogo doctores illos quos dicis hoc asseruisse · ✓ Paulus ·
¶ In glo · magna sup̄ gen̄ · que dicit̄ berisich rabba capitl'o
xliij · sic habet̄ Rabi eliezer dicit · Non est creat⁹ mundus n̄
ꝑ verbū uel cum v̄bo dei scti et benedicti sic dicit̄ in psalmo
verbo dn̄i celi firmati sūt · Et sequitur ibidē Rabi symeon

dicit· īspirauit uł' sufflauit deus spm̄ scm̄ suū et creatus est
mūdus sicut dicit̄ in psalmo· Spū oris eius oīs v̓tus eoꝝ·
hec in ꝑdicta glo· In qua manifeste ponit̄ distinctio realis
in creacōe mundi qui est deus· manifestū est enī ꝙ verbū di-
stinguit̄ realit̄ a ꝓferente ⁊ spūs ab inspirante· ⁊ tamen hij
tres vnū sunt· De quibꝰ statim ꝓpheta subdit· Congregans
sicut in vtrē aquas maris loquendo in singulari· Sunt etiā
multa alia in dictis eoꝝ que hoc misteriū innuūt que causa
breuitatis sūt omittenda·

¶ Capitulū· vj· In quo ostenditur ꝙ non repugnat na-turali racioni ꝙ vna et eadem res sit trina et vna·

Saulꝰ

Dixi tibi sup̄ ꝙ nullo modo rō naturalis tolerat ꝙ vna
et eadē res sit tres res realit̄ distincte· ad quod m̄ de-
disti tale rn̄sum· s· ꝙ hoc esset verum si vna ⁊ eadem
res s̄m idē esset vna et trina quod tū in ꝓposito asseris non
sic esse· Dicis enī ꝙ deus non s̄m idē est eternꝰ et vnus· Nā
dicis ꝙ est vnꝰ s̄m essenciā· ⁊ trinꝰ s̄m ꝑsonas seu supposita·
quequidē responsio modicū valet in hoc loco· Nam nō cre-
do ꝙ m̄ negabis ꝙ in diuinis totū est idē· alias oporteret te
concedē ꝙ est ibi aliquid diuersū quod esset manifeste contra
diuinam simplicitatē et vnitatē· Si igit̄ totū est idē in di-
uinis necesse est te concedē ꝙ deus est trinꝰ et vnꝰ s̄m idē qd
est manifeste contra rōem naturalē ut etiam tu concedis·

Paulꝰ· Ex quo ego ostendi tibi auctes sacras testā-
tes in deo esse plalitatē et vnitatem· non est m̄ necessarium
ad rōnacōes tuas rn̄dē· hic enī agimꝰ de scrutinio scripturaꝝ
in quibꝰ multa traduntur que ꝑ racionē humanā attingi nō
pūt· nihilominꝰ tamē rn̄debo tibi ad hoc quod modo obicis
ne forte in superbiam incidas si non inuenisses rn̄sū· Circa qd
debes attendē ꝙ ꝓut veritas nr̄e fidei tradit ī plalitate que
in diuinis credit̄· est deus pr̄ generans· et deus filiꝰ genitus
Silr pater et filiꝰ sunt vnū in spirare spūs· ⁊ spiritus scūs
est spiratꝰ· Et quia impossibile est oīno ꝙ aliqua res generet
seipsam· et ꝙ aliqua res spiret seipsam ideo oportꝫ distinctōeꝫ
esse realē inter patrē generantē et filium genitū et int̄ spirā-
tem et spiratū· Ideo in hoc quod p̄supponis ꝙ in diuinis totū
est idē· addendū est hoc· s· n̄ obuiet relacōis opposicio ut ob-
uiat in ꝓposito eo ꝙ necesse est concedē ꝙ pr̄ non est filius in

diuinis nec pr̄ et filiꝰ est spūs sanctus. Et idō cum assumis in rōe tua ꝙ in diuinis totū est idē. Respondet̄ tibi ꝙ hoc est verꝝ modo supposito. ⁊ sic nullū inconueniens est concedē ꝙ deus est trinus s̄m ꝑsonas adinuicem relatas. vnus aūt s̄m essen=ciam. et hoc nō est ꝯtra racionē naturalē quia non s̄m idem vnitas et pluralitas de deo dicunt̄. vnꝰ enim dicit̄ deus s̄m essenciam quod est aliquid. trinus ūo s̄m relacōeꝫ que est ad aliquid.

¶ Capitulū septimū in quo ostendit̄ ꝙ generacio seu pr̄nitas et filiacio que in diuinis esse dicunt̄ non sunt intelligenda s̄m modū infimaꝝ creat̄aꝝ sꝫ s̄m sil'itudinē supꝑnaꝝ intellectua=liū a quibꝫ etiā sil'itudo accepta deficiat a repn̄tacōne ꝑfecta diuinoꝝ.

Saulus.

In hac responsione tua conaris tollere vnū incon=ueniens ꝑ aliquid incōueniensciꝰ. Nam ut incōueni=enciam pluralitatis ab ipō deo amoueas attribuis ei generacōꝫ quod non minꝰ incōueniens est q̄ꝫ pl'alitas sꝫ ad=huc maius qꝺ sic patet. Nam generacio nichil aliud est ꝓprie loquendo n̄ mutacio de nō esse ad esse cui ꝯtrariat̄ corrupcio. mutacōis aūt subiectū est materia. Insaniꝰ igit̄ est asserē in deo esse generacōeꝫ que mutacōꝫ importat et etiā materiā p̄supponit q̄ꝫ pl'alitatē. que etiā licet incōueniens sit deo at=tribuē ꝓpter eiꝰ sūmam vnitatē. non aūt tot incōueniencias implicat sic̄ generacō.

Paulꝰ.

Cum deus sit supꝑ oīa ea que de deo dicuntur. non sunt intelligenda s̄m modum infimaꝝ creat̄aꝝ que sūt corꝑa. sꝫ s̄m sil'itudinē supꝑnaꝝ crea=turaꝝ que sūt intellectuales substancie. In quibꝫ etiā sil'itu=do accepta deficiat a repn̄tacōe ꝑfcta diuinoꝝ. vn̄ ysaie. xl. ca=pitulo. Cui ergo sil'em fecistis deū ⁊c̄. Non est ergo accipien=da ꝓcessio ac generacio in diuinis s̄m qꝺ est in corꝑalibꝫ ul' per motū localē uel ꝑ actionē alicuiꝰ cause ī exteriorē effectū ut calor a calefaciente ī calefactū sꝫ s̄m emanacōeꝫ intelligibilē utpote v̇bi ītelligibilis a dicente. qꝺ quidē verbū manet in ipō. Et sic fides catholica ponit ꝓcessionē seu generacionem in diuinis. non aūt s̄m ꝓcessionē seu generacōꝫ corꝑalē que nullo modo deo competūt.

¶ Capitulū octauū In quo p̄mo ostendit̄ ꝙ primo in hiis ꝓcedendū est ut ꝑ scrutiniū scripturaꝝ cognoscamꝰ an in diuinis sit generacio. et deinde an hec veritas ī sacra scriptura reꝑta

possit p rões impugnari humanas quod quidẽ scrutiniũ cũ magna diligencia et deuocione agendum est·

·Paulus·

Et attende O Saule q sicut tibi dixerã hic agim⁹ de scrutinio scripẽa arca ea que i eisdẽ tradunt̃ que de deo credenda sũt ul' ab eo remouẽda· vñ pmo arca hoc insistendũ est ut· s· cognoscam⁹ an p vez et p sanũ intellectũ sacraz scripẽaz in dīuis sit pñitas et filiacio· Et ɔsequent̃ pcedem⁹ ad rões quib⁹ veritas repta sacris scripturis videt̃ impugnari· Et iste ordo tenẽd⁹ est int̃ me ⁊ te i hoc tractatu et specialit̃ in hoc misterio· Saulus· Placet m̃ q iste ordo teneat̃· Et sic oportʒ q pmo oñdas michi· vñ habes ex scripẽis sacris q in dīuis sit pñitas et filiacio qd non credo posse in eisdẽ ostendi· Et deinde pcedem⁹ ad rões quas indubitant̃ credo hanc tuã asseracionẽ impugnare· Paulus·

Ad iquirendũ hoc misteriũ p testimoīa scripẽaz oportet sacras auctes que de hoc loquunt̃ cum magna diligencia et deuocione scrutari ppt̃ duo· pmũ quia talia misteria in scripturis sacris nõ suffideten⁹ tradunt̃ sʒ in eisdẽ quasi absconditi thesauri latent· vñ de talib⁹ pũ· ij· legit̃· Si quesieris eã tanq̃ pecuniã et quasi thesauros effoderis eã tunc intelliges ⁊c̃· 2⁹ quia hoc misteriũ summũ gradũ tenet inter alia que i scripẽis sacris de deo loquentib⁹ tradunt̃· Agit̃ eni hic de deo non p respectũ ad creatẽas seu suos effect⁹ ab extra sʒ de ppetatib⁹ dīuis in se cõsideratis seu relatis ad iuicẽ· Et iõ si in hoc contigerit aliquis error· quod absit in scrutinio piclosior essʒ q̃ʒ in aliis· cũ hoc pncipalit̃ dirigat ad cognicõẽ dei et xpi sui· In qua cognicõe vita eterna ɔsistit ut in plogo seu exordio hui⁹ tractat⁹ tactũ fuit· Saulus· Concedo tibi q in hoc scrutinio de quo agim⁹ pcedendũ sit eo modo quo tu dicis· vñ allega auctes quas habes ut attente et diligenter scrutemur eas·

Capitulũ nonũ In quo oñdit̃ q in diuinis est filius genit⁹ et pater geñans· et hoc p auctes psalmiste dicẽtis· dñs dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te nõ obstantib⁹ iudaicis cauillacionib⁹·

Paulus·

Occurrit m̃ pmo auctas psalmiste in· ij· psalmo psalterij in quo loquit̃ de deo ⁊ xpo suo cum dicat astiterũt reges t̃re aduers⁹ dñm ⁊ aduersus xpm eius· Infra

in persona xp̄i sup̄dicti dicat· dn̄s dixit ad me filius meus es tu ego hodie genui te· que verba si diligent̄ scrutant̄ non pn̄t verificari nisi de filio dei quē nat̄alit̄ ꝛ eternalit̄ genuit· Et sic hui⁹ auct̄is testimonio concedendū est ꝙ in diuinis est fili⁹ et ꝑ ꝯn̄s pater· Sil'r et gen̄ans et genit⁹· que tn̄ intelligēda sūt sine aliquo p̄iudicio deitatis· Saul⁹· Quod etiā asseris p̄dictā auct̄em nō posse verificari nisi de filio dei quē eternalit̄ de⁹ genuit est maifeste falsū· Nam hec auct̄as s̄m quosdā plane expon̄r de dauid qui fuit filius dī ut habē ij· Re· xviij· Aduersus quē reges ꝛ pn̄cipes philisteoꝝ fremuerūt et insurrexerūt ut habet̄· ij· Re· In multis locis de quo· s· dauid verificari posſꝫ fuisse filiū dei inquantū iustus ꝛ sc̄tus· Non enī solū angeli dicunt̄ filij dei ut Job p̄mo sꝫ et̄ iusti et notabiles viri· Juxta i⁹ psalmiste filij excelsi om̄es vos· et etiā oīs isrl' cōiter vocat̄ fili⁹ dei· legit̄ enī exodi capitl'o deū dixisse de isrl' pharaoni· Mitte filiū meū ut s̄uiat m̄i· Scōm alios ūo exponit̄ de messia vent̄o qui pur⁹ hō fore credit̄ s̄m nos· qui tn̄ fili⁹ dei posset dici modo sup̄dicto sine hoc ꝙ de ip̄o neqꝫ de dauid verificet̄ gen̄ari eternalit̄ seu nat̄alit̄ a deo· Paul⁹· Expositores tui qui p̄dictam auct̄em de aliquo puro hoīe exposuerūt nō diligent̄ scrutati sūt verba in p̄dicta auct̄e ꝯtenta sꝫ sup̄ficialit̄ tm̄· Pro cui⁹ declaracōe attend̄e debes ꝙ in scripturis sacris aliqui dicunt̄ filij eoꝝ a quib⁹ non sūt geniti nat̄alit̄ ut ꝓphetaꝝ filij· iiij· Re· xxx· capitl'o· Quidā etiā dicunt̄ gen̄ari ab aliquo cui⁹ non sūt filij sic̄ dicit̄ Job xxxviij· quis genuit stillā roris ꝛ etiā apud om̄s cōiter loquentes ip̄i vermes uel pili dicunt̄ ab aīalib⁹ gen̄ari quoꝝ tn̄ nec sunt neqꝫ dicunt̄ eoꝝ filij· vn̄ illi tm̄ filij sil' et geniti dicunt̄ illi⁹· de cui⁹ s̄ba s̄m sil'itudinē filiacōis ꝓducti sūt· vt cum gen̄· v· de Seth ꝛ de alijs succedētib⁹ dicit̄ ꝙ genuerunt filios et filias· Et iō in scrip̄t̄is vbi filiacio cū generacōe ꝯiungit̄ semꝑ talis filiacio intelligit̄ naturalis que tm̄ illa est que ꝓcedit de s̄ba p̄ris· Quaꝓp̄t angeli licet a deo ꝓcedāt ꝑ creacōꝫ· et ei p̄ ceteris creat̄is assil'antur· ꝑ hoc ꝙ sūt substancie intellectuales· et q̄ꝫpl'ima alia bona dīna ꝑticipant· intm̄ ꝙ dicunt̄ filij dei· non tn̄ dicuntur geniti a deo eo ꝙ nō ꝓcedūt ex s̄ba dei sic̄ filij qui ꝑ generacōꝫ a p̄re ꝓcedūt· Jdē dicendū est de iustis ꝛ sanctis in cōi· vn̄ si scrutat⁹ fueris totā sacram script̄am nunq̄ꝫ reꝑies ꝙ de aliq̄

angelo nec sancto quocūq; dicat̄ ꝙ sit filius dei ⁊ ab ip̄o deo
genitus · ⁊ tñ in p̄dicta auc̄te legit̄ filius me⁹ es tu ego hodie
genui te · Ex quo patet ꝙ ex p̄dicta auc̄te habem⁹ manifeste
intentū · s · ꝙ ille de quo psalmista ibidē loquit̄ est fili⁹ dei ab
ip̄o deo genitus quod necessariū est intelligē de generacione
nat̄ali ut dictū est · Et sic necesse ē cōcedē ꝙ ī diuinis est pr̄
generans filiū · et filius genit⁹ a pr̄e · que quidē gen̄acio ī deo
nō posset poni nisi eterna · nichil enī est in deo quod non sit
eternū · ⸿ Saul⁹ · ⸿ Oppositū in sacris eloquijs reperies
eorū que tu dicis · Nam de ppl'o isrl'itico legit̄ ꝙ est filius dei
nō solū in singulari ut in auc̄te p̄ te allegata exodi · iiij · di-
mitte filiū meū ut seruiat michi sed etiā ī pl'ali ut deutro ·
xiiij · filij estis dñi dei nr̄i · De illo etiā ppl'o legit̄ ꝙ est genit⁹
a deo ut cum dicit̄ deutro · xxxij · capitulo · Deum qui te ge-
nuit dereliquisti · Ex quibus ⁊ sil'ibus manifeste habet̄ ꝙ etiā
de puris creat̄is scriptura consueuit dicē ꝙ sūt filij dei · i · ab
ip̄o deo geniti quod manifeste contradicit tue assercioni ·

Paul⁹ · ⸿ Adhuc deficis in scrutinio veri ⁊ pprij sensus
p̄dictoꝝ verboꝝ · Circa quod attēdē debes ꝙ licz in sacra scrip
tura pluries reperit̄ ꝙ deus vocat aliquos in pl'ali filios ut
cum dicit̄ de angelis ꝙ sint filij dei ut in psalmo · afferte dño
filij dei et in alijs locis · Sil'r et de ppl'o suo cultui deputato in
cōi dicit̄ filius me⁹ est isrl' · vel filij dei estis et huiōi · Nusq̄z
tamē rep̄ies in scrip̄tis in singulari ꝙ aliquis vocet̄ fili⁹ dei
nisi in hoc loco et in alijs sibi corrñdentib⁹ in quibus de filia
ciōe dei coeterni patri agit̄ · Racio aūt hui⁹ dr̄ie est · quia vo-
cando aliquā purā creat̄am in singulari dei filiū posset con
tingere error ne forte quis existimet talē p̄sonam esse filium
dei s̄m genracōz que est de sb̄a pr̄is quod non ꝯuenit n̄ soli
dei filio patri coeterno · vnde de nullo sanctoꝝ pr̄iarchaꝝ ul'
pphetaꝝ in eoꝝ vita uel etiam post mortē legit̄ ꝙ sit seu fue
rit filius dei · De moyse enī qui tante excellencie fuit ut dice-
retur de eo post mortē non surrexit ultra ppheta ī isrl' sicut
moyses deutro · ultimo · Cum tñ deus ipsi⁹ moysi excellēciā
narrasset nūi · xij · de eo dicit̄ seruus meus moyses in domo
mea fidelissim⁹ est · Et sic de dauid ut in pluribus locis sacre
scripture et de alijs sanctis qui serui dei ab ipso deo dicuntur
qñq; in singulari qñq; in pl'ali · Nunq̄z tamē aliquis eorum
in singulari fili⁹ dei noīatur · Idem etiā de angelis ut dictū

est· In hoc aūt loco psalmi supdictū in singulari dicit· filius meus es tu· Et sup hoc etiam addit· hodie genui te· In quo exprimit modus filiacōis qui est p veram generacōz· Et ideo auctes tue que in plali vocant isrl' genitum a deo uel filios dei nichil contra intentū meū faciunt· Saul9· Contra te repio illud scdi· Re· vij· Vbi legit ego ero illi in patrē et ipe erit m in filiū quod cōiter ad literā intelligit de Saloe· Et sic habet manifeste q de aliqua pura creata in singulari verificet sm testimoniū scripturarū q sit filius dei quod est manifeste contra te rc· Paul9· Vez est q ista auctas p te allegata itelligit ad lrām de Salomone et iō non dicit ipse erit meus fili9 et ego eius pater sz dicit erit m in filium et ego ei in patrē· quod manifeste denotat filiacōz adoptiuā· Adopcio eni est accepcio extranee psone in filiū quod non cōuenit filiacioni naturali i qua fili9 est de sba patris· vñ tua auctas bene intellecta pocius facit p me· Saul9· De dauid legit in psalmo· Ipe vocabit me pater meus es tu rc Ex quo sequit q de dauid dicat q sit filius dei in singulari· ex quo deus in singulari dicit eius pater· Paulus·

Auctas illa licet de dauid figuralit possit exponi ppri9 tñ et verius intelligit de xpo a dauid descēdente qui est ver9 fili9 dei sm eternā generacōz· vñ de ipo dicit in eodē psalmo· tronus eius sicut sol in conspectu meo et sicut luna pfecta rc· que non pñt vere de dauid intelligi sz intelligunt vere de xpo de quo legit verbū supdictū· s· dñs dixit ad me filius meus es tu· vñ idem est iudiciū de vtroqz· Saul9· Hec generacio quā tu conaris in dnis ponē oportet q sit eterna· non aūt temporalis et hoc etiā sup asseruisti· Generacio aūt cōtenta in pdicta aucte demonstrat esse tpalis· dicit eni ego hodie genui te· Cum igit lij genui sigficat pteritū temp9· lij hodie sigficat pñs tempus· oportet igit q generacio illa de qua loquit psalmista intelligat fuisse pterita si referat ad sigficacionē verbi· uel pñs si referat ad sigficacionem aduerbij et vtrumqz est tpale ut est manifestū et p ɔsequens ex predicta aucte non habes intentū tuum· Paul9· Considerare debes q cum de dnis agim9 non possum9 loqui ita pprie sic in seipis existunt· sz oportet nos loqui more humano prout doctores tui i mltis locis hoc dicūt· vñ in pposito qa cognicō nra subiacet tempori· Ideo cum de deo loquimur oportz nos

loqui cum verbis et aduerbijs cum tpe sigficantibꝫ inuendo tamen quantũ est possibile ꝙ diuina non subiacent tempori sꝫ sunt supra tempus quod etiã psalmista i hoc loco notabilit̃ insinuat · posuit enĩ verbũ preteriti tpis · et hoc cum dicit genui · ad denotandũ ꝙ generacio filij in diuinis intelligenda est esse pfecta · hoc enĩ verbũ genui est p̃teriti pfecti temporis sed ut i sinuaret ꝙ generacio illa pfecta non transit in p̃teritũ ideo apposuit aduerbiũ pñtis tpis · In eternitate enĩ nichil transit in p̃teritũ nec expectat̃ futuꝝ sed totũ est ut presens Ideo ad designandũ generacionẽ eternam quantũ fragilitas nr̃e cognicõis et locucionis pmittit ꝯuenient̃ fuit hic appositum aduerbiũ pñtis tempis verbo p̃teriti perfecti · Et sic si bene consideras quod tu obicis i hoc loco · magis facit p me ·

¶ Capitulũ decimũ In quo ostendit̃ ꝙ generacio in diuinis credenda est eťna ex auc̃te psalmiste dicentis de filio dei · Erit nomen eius in secula et ante solem pmo nomen eiꝰ non obstantibus hebreorum cauillacionibus ·

· Saulus ·

Ad designandã eternitatem generacõis seu filiacõis quã tu conaris ponere in diuinis pprieꝰ insinuaretur per aliquas dictiones designantes ꝙ hec generacio est ante tempus seu supra tempus quã per verba uel aduerbia cum tempore significancia · vñ responsio tua supradicta in hoc loco manifeste non sufficit · Paulus · Est alia auc̃tas psalmiste in qua filiacio in diuinis ostendit̃ esse ante omne tempus sicut tu petis · vnde in psalmo qui incipit deꝰ iudiciũ tuum regi da vbi manifeste agit̃ de filio dei de eodem filio dicit̃ · Sit nomen eiꝰ benedictũ in secula et ante solẽ permanet nomẽ eius · Ex quo patet ꝙ filius dei fuit ante tempꝰ luminaria enĩ celestia quorũ precipuũ est sol facta fuerũt in signa tempoꝝ dieꝝ et annoꝝ ut habet̃ geñ pmo · Et iõ ad designandũ ꝙ generacio filij dei est supra tempoꝝ ꝯmensuracõꝫ pprie dixit psalmista ante solem est nomẽ eius · q · d · absqꝫ tempoꝝ cõmensuracione · Saulus · Ad hoc ꝙ auc̃tas quam nunc allegas aliquid faciat pro te oportet te pͥus probare ꝙ psalmꝰ iste intelligat̃ de filio dei in diuinis cuiꝰ oppositum est manifestũ · Exponit̃ enim cõiter iste psalmꝰ apud expositores nr̃os de Salomone qui fuit in toto israhel pmꝰ

rex et filius regis simul· Saul enī qui p̄mo regnauit in isrl̄ licet fuerit rex non tamen fuit filius regis· Sil'r nec dauid· alij vero reges qui post Salomonē fuerūt nunq̄ʒ regnauerūt in toto pp̄l'o israhel ut patet ex cursu libri Regū· Et iō cum in p̄mo versu hui⁹ psalmi dicit̄· De⁹ iudiciū tuum regi da· et iusticiam tuam filio regis· hoc ꝓprie de Salomone habꝫ in telligi rōne predicta· Confirmat̄ etiam hec exposicio ex duo bus· p̄mo quia de Salomone legit̄· iij· Re· iij· capitulo· ꝙ deo dicenti sibi· Postula quid vis ut dem tibi Salomon respondit· dabis ergo s̄uo tuo cor docile ut possit iudicare populū tuum ⁊c̄· quod preuidens dauid in spū faciat hunc psalmū pro Salomone filio suo in quo ꝓphetice pro eo erat illud quod deus datur⁹ erat sibi·s̄· iusticiam ⁊ iudiciū adiudicandum pp̄l'm· Et idē in scd̄o versu dicit· Judicabit pp̄l'm tuū in iusticia et paupes tuos ī iudicio· quod ꝓprie correspondet sup̄dictis· Scd̄o quia ī titulo hui⁹ psalmi nichil p̄onit̄ nisi hec dictio Salomon uel ꝓ Salomone ꝑut in translacōe tui Jeronimi ponit̄ quod manifeste demonstrat istū psalmū cō positū fuisse ꝓ Salomōe· Et tituli psalmoꝝ cōiter designāt materiā de qua p̄ncipalit̄ tractat̄ ī ip̄is psalmis ut patet discurrenti titulos psalmoꝝ ⁊ materias de quibus tractāt·

Paul⁹· Expositores tui qui hunc psalmū de Salomone exponūt manifeste deuiant a veritate lr̄e· sicut in q̄ʒpluri mis alijs locis sacre scripture facē consueuerūt· p̄sertim vbi aliq̄d testimoniū catholice veritatis insurgit sicut ī hoc psalmo· falsitas aūt exposicionis tuoꝝ in hoc loco satis patꝫ· tū quia in multis passib⁹ hui⁹ psalmi testatur lr̄a ꝙ ille rex ⁊ filius regis de quo agit̄ et bona que ad ip̄m ꝑtinent sūt ante quodlibet tempus quod solū ꝑtinet ad eterna seu ꝑpetua· dicatur enī ibi ꝑmanebit cum sole ⁊ ante lunam in generacōe et generacōꝫ· Constat autem ut dictum est ꝙ talia sūt supra tempus ul' ante temp⁹· Sil'r de bonis que ꝑ ip̄m regē et filiū regis debebant oriri· dicit orīet̄ in diebus eius iusticia et habundancia pacis donec auferat̄ luna quod siḡficat ꝑpetuitatē duracōis pacis saltem apte post ꝑ ip̄m filium regis oriunde Constat aūt ꝙ nichil istoꝝ competit Salomoni cui⁹ permanencia uel habundancia pacis nullo modo fuit ante lunam nec post eius ortum fuit ꝑpetua sꝫ statim post morteꝫ suā pax in regno suo cessauit ut habetur· iij· Re· cum ex ipsius filij

regis dñio de quo mlta dicit que nllo modo salomoni com=
petunt ut cum dicit· adorabũt eum omnes reges oẽs gen=
tes seruiẽt ei quod nullo modo competit Salomoni qui non
fuit monarcha ut patet in eius historia· Ad hoc autẽ quod
intelligas de titulo huius psalmi considerare debes ꝙ hoc no
men Salomon interpretatur pacificus· ꝛ ꝑ hoc nomen sepe in
scripturis intelligitur etiam ad lr̃am ipse deus qui ꝓprie est rex
pacis· vñ doctores tui expꝛsse dicunt ꝙ vbicunqꝫ dicitur Salo=
mon in cantico canticoꝝ semꝑ intelligendꝯ est summꝯ rex pa
cis qui est ipe deꝯ· Et iõ ꝓut Rabimoy· dicit in suo deutro·
sicut ille qui delet nomẽ dei tetragramaton in quocũqꝫ loco
sacre scripture contentũ est reus pene ꝓpter reuerenciã diui
nomis· pari rõne qui delet nomẽ Salomonis in predictis lo
cis reus est pene tanqꝫ delens nomen diuinũ· hec ille· Et ideo
in hoc loco titulus huiꝯ psalmi in quo dicitur Salomon seu ꝓ
salomone intelligendũ est de ipso deo quod consonat verita
ti mee exposicionis· Saulus· Et si plura contenta in
hoc psalmo non possunt competẽ Salomoni rõnibꝫ ꝑ te di
ctis· pñt tamẽ bene adaptari messie ꝑ nos expectato per quẽ
expectamꝯ habundanciã pacis ꝑpetuam et ꝙ illũ oẽs reges
adorabunt et ei omnes gentes seruient ꝓut multi prophete
testantur· verificatur etiam titulus psalmi de illo· s· Salomon
qui interpretatur pacificus· De ipo enim ꝓpheta ysaias ait ꝙ
est pñceps pacis· Et ɓm istam exposicõꝫ psalmꝯ iste nõ agit
de filio dei i diuis ꝓut tu vis sed de filio dei puro hoie qui ex
cellencior erit cetis filijs dei ut supra fuit etiam ꝑ te deductũ·
Paulꝯ· Preambula tua in hoc loco verissima sũt· s·
ꝙ psalmus iste de uero messia loquitur· cui omnia et singu
la in hoc psalmo contenta ꝓprie adaptantur· Sed quod postea
vis inferre ꝙ iste psalmꝯ non agit de filio dei in diuinis sed
de filio di puro homie manifeste erras· Nam sicut alias tibi
dixeram verus messias promissus in ꝓphetis non est purus
homo sꝫ homo deus ꝓut in distinctione imediate sequẽti deo
duce largius ostendetur· que quidẽ veritas in hoc psalmo satis
ostenditur· Saulus· Ostende michi quõ in hoc psalmo
ostenditur ꝙ messias ille promissꝯ non sit purus homo sed sit
filius dei in diuinis· Paulꝯ· Ad hoc ꝙ filius regis de
quo in hoc psalmo agitur sit filius dei eternus in diuinis ob
missis quibusdam alijs in hoc psalmo contentis que in hoc

psalmo faciunt· vnū verbum tantū tibi allego cuius verbi
veram significacōꝫ si recte fueris scrutatus hoc plane repies
Saulus· Assigna michi illud verbum cum clara et
vera exposicione· Paulus· In hoc psalmo de filio re
gis supradicto dicit̄ versus finem· Erit nomen tuū in scl'm
et ante solem ynnon nomē eius· quia vbi translacio nostra
habet ꝑmanet In hebreo ut nosti habet̄ ynnon quod quidem
verbū non habet sile in toto veteri testamento i forma vbi·
et expositores tui qui int̄ ceteros pociores fuerunt in grama=
tica hebraice locucōis dixerunt ꝙ ynnon est verbū deriuatū
ab hac dicione ynni· quequideꝫ dictio sig̃ficat filiū· et nullā
aliam habet sig̃ficacionē i sacra scriptura et sic ynnon signi
ficat aliquid uel aliquā rem filiatam· et sic est sensus ꝙ ante
solem· i· ante tempus nomen hui⁹ regis qui est filius regis
est filiatū hoc est filiacione deriuatū· Et sic vides manifeste ꝙ
filiacio de qua hic loquit̄ psalmista est eterna q̃a ante temp⁹
Saulus· Verū est ꝙ vbi in translacione tua dicit̄ per
manet in hebraica veritate dicit̄ ynnon· sꝫ hec dictio ynnon
quia non habet similē in nostris libris canonicis· vn̄ posset
sciri eius vera significacio· Idarco multi ex nostris dicūt ꝙ
ynnon est nomen ꝓpriū quo noīe messias debꝫ vocari tanq̃ꝫ
nomine ꝓprio· hoc autē quod tu asseris ꝙ ynnon est verbū de=
riuatū a filiacōne non me recolo vidisse ꝑ aliquos doctores
nostros· vn̄ tu qui hec allegas debes probare ea que tu dicis·
Paulus· Verū est ꝙ quidā de doctoribꝫ tuis dicunt
ꝙ messias vocabit̄ ynnon ut habet̄ in glo· beresith Rabba
sup illud gen̄· xvi· Et vocabit nomen eius ismahel vbi pre
dicta glo· dicit ꝙ aliqui fuerūt vocati noībus ꝓpriis anteq̃ꝫ
nascerent̄ sicut ismahel ⁊ ysaac· ⁊ alii inter quos numerat
messiam cui⁹ nomen fuit vocatū anteq̃ꝫ nasceret̄· ad quod
probandū inducunt illud ante solem ynnon nomen eius·
Et ibidē querit̄ quare messias vocabit̄ hoc nomine ynnon·
Ad quod respondet̄ ibi ꝙ futuꝝ est ut ipe filiet ul' nasci fa=
ciet dormientes de humo uel de puluē terre hec in glo· pocta·
ex qua glosa doctoꝝ tuoꝝ habes manifeste quatuor· quorum
vnū est ꝙ psalm⁹ iste loquit̄ ad literā de messia· Scdm est ꝙ
hoc nomen ynnon est nomen messie· Terciū ꝙ hoc nomen
competit ei eo ꝙ filiet ul' nasci faciat dormientes de humo ul'
de puluere terre quod ꝑtinet ad resurrectionē futuram que

non nisi a deo expectanda est. Alij uero doctores tui magis moderni exponũt hanc dictionẽ ymion prout pertinz ad propositum meũ. nam ille Rabbi abraham abenhazra qui totã bibliam exposuit declarando significata et deriuacões dictionum in exposicõe hui⁹ psalmi super hunc versũ sic dicit. hec dictio ymion est verbũ passiuũ quod deriuatur ab hoc nomine inni quod proprie significat filiũ hec ille. Item Rabbi dauid qũhi qui fecit librum illũ qui dicitur sarasim in quo dictiones hebraicas et earum significata et deriuacões ordine alphabetico exposuit exponendo hanc diccionẽ Nin sic dicit. Nin significat idem quod hec dictio ben que proprie significat filiũ et principium deriuatũ ab eo est ymion ut dicatur in psalmo. ante solem ymion nomẽ eius. i. filiatus. hec ille. Et sic habes a doctoribus tuis quod tibi in hoc proposuerã. Saulus.

In hijs allegacionibus tuis psupponis vnũ quod nõ probas. s. quod hoc quod dicitur ante solem intelligitur ante omne tempus et per consequens eternũ seu eternalitẽ quod non videtur necessarium. Sol enim creatus fuit in quarta die. et sic creacionem solis precesserũt tres dies in exordio mundi. et per consequens possibile est quod aliquid esset formatum in illis tribus diebus primis. et sic illud esset ante solem non aũt ante omẽ temp⁹. Paul⁹. Luminaria fuerũt creata ut essent in signa et tempora et dies et annos geñ. primo. Inter que sol et luna sũt precipua ut habetur ibidẽ. Ex quibus duobus luminaribus sol est principalius per cui⁹ motum dies et ãni et alie temporum differencie commensurantur. Et ideo in scripturis sacris ubi de duracione alicui⁹ rei temporalis agitur de sole fit mencio tanquam de primo et precipuo signo temporis. Et ideo sepe i ecclesiastico inuenitur talis modus loquendi ut cum dicitur ecc. primo quid amplius habz homo de vniuerso labore suo quo laborat sub sole. quod intelligitur de vniuersa mundi duracione tẽpli Similiter ibidem cum dicitur. vidi cuncta que fiunt sub sole. et ecce vniuersa vanitas et sic de multis alijs ibidem contentis. Et ideo doctores tui qui asseruerũt quod aliqua fuerũt añ creacionẽ tocius mundi ut habetur in glo. que dicitur medras tyllũ super illud verbũ parata sedes tua extũc quorũ vnum asseruerunt esse nomen messie hoc probant ex isto verbo. s. añ solem ymion est nomen eius. In quo manifeste psupponunt quod dicendo ante solem intelligitur ante creacionez mundi. et

per ꝯsequens ante oīe tempus· vnde in hoc psalmo· vtitur psalmista isto modo loquendi ad designandū eṫnitatē̄ isti⁹ regis et filij regis de quo agit et hoc a ꝑte ante ut cum dicat̄ ante solem ymion nomen eius et añ lunam in generacōe ꝛ generacoez· et a ꝑte post ut cum dicat̄· Et habūdancia pacis donec auferat̄ luna· Et a ꝑte media inter vtrūqꝫ ut cum dicatur permanebit cum sole· Et hoc ad designandū ꝙ eternitas assistit omni tempoꝝ differēcie· Et sic ex predicta auc̄te psalmiste habes ꝙ in diuinis est filius eternus ꝛ per ꝯsequēs coeternus patri· In alijs etiam locis testatur sacra scriptura ꝙ deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filium quod est conforme supradictis·

¶ Capitulū vndecimū In quo ostendit̄ ꝙ deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filium ex auctoritate ꝓū· xxx· capitl'o· Vbi dicit̄ quod est nomen eius et quod nomē filij eius si nosti non obstantibus cauillacionibus hebreorum·

·Saulus·

Ollega michi auctoritatē hoc dicentē ꝙ deus qui creauit seu formauit vniuersa habet filiū· Paulus· ꝓū· xxx· vbi de quodam dicitur· Et noui sanctoꝝ scienciam sequit̄ statim· Quis ascendit in celum atqꝫ descendit· quis continuit spiritū in manibus suis· quis colligauit aquas quasi in vestimento· qui suscitauit oīs terminos ṫre quod nomen est eius ꝛ quod nomē filij eius si nosti· Ex ista enim auctoritate habes ꝙ deus habet filium de nullo enim n̄ de deo verificant̄ illa que in illa auc̄te ꝑdicunt̄· Saul⁹·

Ex ista auctoritate non habes intentum tota enī exponitur a doctoribus nostris de moyse· Moyses enim ascendit ī celum sydereū ad deum· ꝛ inde descendit ad populū ut habet̄ exo· xix· vbi dicit̄ moyses autem ascendit ad deum· Moyses cineres ardentes de camino accepit ī manibus eius· exo· xix· Meritum etiam istius moysi fecit ut aque maris rubri essent filijs israhel quasi ꝓ muro a dextris et a sinistris exo· xiiij· et sic colligauit aquas q̄si in vestimento· Moyses autē in erectione tabernaculi immisit terrorem in oībus finibus terre ꝓmissionis· vn̄ deutro· ij· dicit̄· Hodie incipiam mittē terrorem et formidinē tuam in ꝓplis ꝛc̄· Et quia nll'us ali⁹ ꝓpheta fuit similis moysi ī predictis· Ideo dicit qd̄ est nomē eius· q· d· Si dicat̄ ꝙ alius a moyse fecit ista dicat̄ ei· quod

est nomen eius· quasi dicat· Si quis fuit ille· et quod est no=
men filij eius· i· que generacio remansit ab eo ex qua possit
haberi noticia aliqua de ipso· quod cum non remanet sequit̃
ꝙ non fuit alius ꝓpheta sibi in predictis similis· vnde ex hac
auctoritate nichil aliud habes nisi ꝙ non fuit alius ꝓpheta
similis moysi in supradictis· Non enĩ predicta auctoritas
loquitur de deo sꝫ de moyse ut dictum est· Paulꝰ· Si
bene consideras predicta auctas de deo loquitur non de moy=
se· De moyse enĩ nũq̃ꝫ legit̃ ꝙ ad celũ ascendissꝫ cũ enĩ dicit̃
moyses ascendit ad deum exo· xix· ibidẽ oñdit̃ ꝙ sua ascen
sio erat usqꝫ ad montẽ synay ubi gloria dei representabat̃
per ostensionẽ suoꝝ miraculoꝝ et non vltra vñ statim ibi=
dem subdit· vocauit eum dominꝰ de monte· Silr cum moy=
ses descendit de deo ad populũ non intelligit̃ nisi de monte
ubi deus erat modo predicto ut satis plane patet intuenti
predictũ capitulũ· Similiter cum dicitur quis continuit spi
ritum ĩ manibus eius· non potest intelligi de accepcõe cineꝝ
in camino de quo agitur exo· ix· ꝓut tu dicis· tum quia cine=
res non sunt spiritꝰ· tum quia etiam aaron accepit cineres
sicut et moyses ut ibidem habet̃· et sic non posset de moyse
singulariter dici quis continuit spiritũ· Silr quod dicit̃ quis
colligauit aquas quasi in vestimento non potest intelligi de
moyse in mari rubro· tum quia illud miraculũ soli deo at=
tribuitur· vñ exo· xv· dicitur de hoc· Spiritu oris tui congre
gate sunt aque· tum quia aque in mari rubro non steterũt
quasi colligate sed cum essent fluentes prout habent ex na=
tura sua· virtute tamen diuina steterunt· Et ideo dicit̃ ibi·
stetit vnda fluens· Similiter cum dicit̃ ibi· Quis suscitauit
omnes terminos terre· non possꝫ intelligi de erectione taber=
nacli per moysen facta· In illa enim erectione non fuerũt
suscitati omnes termini terre ut patꝫ de se· Quod autẽ dicis
ꝙ in erectione tabernaculi per moysen facta immisit terrorẽ
omnibus finibus terre ꝓmissionis est manifeste falsũ· Ta
bernaculũ enim fuit erectum in ṗma die primi mensis scdi
ãni ab exitu de egipto ut habetur exo· xl· deus autẽ incepit
mittere terrorẽ et formidinẽ in populis propter populũ isra
heliticum quod fuit xxxviij· anno a predicto exitu ut patet
intuenti scdm capitulum deutro· quod tu allegas· vnde in
erectione tabernaculi que ante ꝑ magnum tempus fuit fcta

ut dictum est· nichil legitur de immissione terroris seu for-
midine nec de aliquo alio miraculo quod ibi fuisset factum·
vñ predicta auctas non potest de moyse nec de aliquo alio
nisi solum de deo cui oīa illa proprie adaptant̃ verificari· et
sic de illo tantum intelligi debet illud quod sequitur· s· quod
est nomen eius· et quod nomen filij eius si nosti ut iam tibi
ꝓposueram· Saulꝰ· Dic ergo quomodo illa de deo ve-
rificari possunt que ī predicta auctē continentur· presertim
illud primū ubi dicit̃· quis ascendit in celum et descendit·
cum sit manifestū ꝙ deo non competit asendere nec descendē
sicut nec aliquo modo moueri· Paulꝰ· Tu scis ꝙ
doctores tui frequent̃ dicunt ꝙ scriptura loquitur de diuinis
more humano in quo verum dicunt et concordit̃ cum veris
catholicis doctoribus· Nam sicut cognicio nostra accipitur
a sensibus sic et nostra locucio ex hijs consurgit· Sic enim
loquimur de rebus prout sunt in nostra cognicōe· vnde ad
intelligendum aliquid de deo oportet nos uti locucionibꝰ cor-
poreis q̃muis ipse deus sit sūme simplex et incorporeus· dicit̃
ergo deum ascendere ī celum ut intelligat̃ ꝙ potencia diuina
supat potestates celorum· vnde deutro· penult̃· dicit̃ de deo ꝙ
est ascensor celi in adiutoriū populi sui· Similit̃ ut ostendat̃
ꝙ prouidēcia diuina attingit usq; ad infima et ea cognoscit
et iudicat dicitur geñ· xj· descendit deus ut vidēt ciuitatem
et turrim ⁊c̃· et sic de mltis similibus· Et ideo ille doctor tuꝰ
magnus Rabimoyses egipcius in suo libro de directōe per-
plexoꝝ pte pma capitl'o· ix· declarans ista verba· s· ascendē
et descendē dicit ꝙ sūt equiuoca a ꝯsilio· et ꝙ qñq; ītelligunt̃
de ascensu ⁊ descensu corporali que sine motu locali fieri non
possunt· qñq; vero de ascensu ⁊ descensu spūali qui sine motu
fieri possunt ꝓut large in predcto capitl'o tractat· Et ibidē
concludit quomodo de deo possūt verificari ista verba ascen
dit et descendit vide ibi si vis· ad propositū autē cum dicit̃
Quis ascendit in celum et descendit· Intelligendū est de deo
qui celos celorum ascendit transcendendo eorum potestates
⁊ in terram descendit omniū inferioꝝ cognicionem habens ⁊
omnia tam supiora q̃; inferiora disponēs· et sic nullo modo
est inconueniens talia attribuere deo ut de immensitate et ī-
finitate sue sapiencie et potencie aliquid saltem possimus in-
telligere· semper tamē ꝓsupponendo veritatē de immobilitate

sua · testať enim scriptura malachie · iij · capitulo · Ego dñs
et nõ mutor · ¶ Saulus · ¶ Vellem scire quomodo expo=
nis illam auctoritatẽ ꝑu · continuando ea que in ea conti=
nenť ad illud verbũ quod allegas · s · quod est nomen eius ꝛ
quod nomen filij eiꝰ quia ut supradicebas · et verum est In=
telligencia verborũ ex causis est sumenda dicendi · Et sic vi=
debiť si exposicio tua consonat cum illo quod ĩtendis ex au
ctoritate ista concludẽ · ¶ Paulꝰ · ¶ Placet michi ex=
ponere tibi hanc auctoritatẽ in incipiendo a ṗmo verbo a quo
incipit in litera et cõtinuando usqȝ in finem ubi tota senten
cia huiꝰ auctoritatis finitur · Et licȝ hoc erit aliqualiter pro
lixum · tamen toleranda est ꝓlixitas ut veritas magis elu=
cescat · Incipit enim hec auctoritas in libro ꝓuer · capitulo
supradicto sic · verba congregantis filij vomentis visio quã
locutus est cum quo est deus et qui deum secum morantẽ con
fortatus ait stultissimꝰ virorum ꝛc̃ · Ad cuiꝰ declaracionem
sciendum ꝙ Salomon in hoc loco intendit vilipendere scien=
ciam humanam que per inquisicionem humane racionis ꝓ=
cedit in respectu ad scienciam diuinam que per sacram scrip
turam seu dei reuelacionem acquiriť · Et quia ip̃e Salomon
vtramqȝ scienciam habuit · s · infusam ut habeť · iij · Re · iij ·
Similiť et scienciam acquisitam ut habeť ecclesiastes ṗmo ·
ubi diciť · Ego ecclesiastes fui rex israhel ĩ ihrl'm et ꝓposui
in animo meo querere et inuestigare sapienter de omnibus
que fiunt sub sole · Ideo in hoc loco vult ostendẽ ꝙ sciencia ac
quisita per humanam inquisicionẽ precipue de diuinis quasi
abiecta est respc̃tu sciencie a deo infuse seu reuelate · vñ dicit
verba congregantis · i · salomonis qui congregauit scienciã
per humanam inquisicionem que est quedam congregacio eo
ꝙ particibiliter acquiritur · Et sequiť filij vomentis · i · Salo=
monis qui predictã scienciam sic congregatã tanq̃ȝ abiectã
vomuit sicut homines solent fastidiosa et inutilia vomere ·
vnde ecclesiastes ṗmo ubi supra cum dixisset · Et proposui
in animo meo querere ꝛ inuestigare sapienter ꝛc̃ · statim sub
dit hanc occupacionẽ pessimam dedit deus filijs hoĩm ut oc=
cupentur in ea · Ex quo habetur ꝙ occupacõeȝ quam habuit
in huiõi sciencie acquisicione reputabat pessimam · et sic me=
rito erat vomenda · Et ideo respectu huiꝰ dicitur filij vomen
tis · Postq̃ȝ igitur ostendit abiectionem sciencie humanitus

per congregacionē acquisite specialiter quantū ad diuina · cō
sequenter subdit · que est illa sciencia ſm quam ipse loquit̄
de diuinis de quo dicit · visio quam locut⁹ est cum quo est de⁹
et qui a deo secum morante confortatus ait ꝛc̄ · q · d · Non lo
quor auctoritate congregate sciencie quam iam euomui · sꝫ
loquor auctoritate diuine reuelacōīs · Ideo dicit visio quā
locutus est cum quo est deus · Et quia ille bene loquit̄ de diui
nis cum quo deus est non solum in intellectu sed etiam in
affectu · Ideo postq̄ꝫ dixit cum quo est deus · s · i intellectu sb:
dit et qui a deo secum morante confortatus quod intelligit̄
de illo qui non solum ſm intellectum sed etiam ſm affectū
habet deum secum morantē per graciam ſm quam homo cō:
fortatur ī bonis · Sequitur ī litera · Stultissimus sum viroꝝ
et sapiencia hominū non est mecum quod intelligitur de Sa:
lomone postq̄ꝫ euomuit sapienciam mūdanā · q · d · nichil re:
remansit in me de sapiencia illa quam a me ieci modo pre:
dicto · et ideo remansi q̄i seu tanq̄ꝫ stultissimus virorum ꝛc̄
Et sequitur Et non didici scienciā · hoc dicit quia Salomon
non habuit scienciam acquisitam humanitus addiscēdo ab
alio · sed pocius ꝑ se inuestigando ut habetur ex auctoritate
ecclesiastes supradicta · quia tamen habuit per reuelacionem
de diuinis scienciam alciorē et alciori modo habitā · Ideo sub:
dit · Et noui scienciam sanctorum · Sanctoꝝ enim sciencia de
diuinis perfectior est q̄ꝫ humana · ꝓmo quia alciorem noticiā
de deo habet · Scd̄o quia habet eam alciori modo · s · per diuinā
reuelacionē · de ꝓmo autem consequenter dicit sic · quis ascē
dit in celum et descendit · q · d · per scienciam humanam non
cognoscitur quod deo possit dici ꝙ ascendat uel descendat cū
solum de eo cognoscat ꝙ sit immobilis · per reuelacionē diui:
nam cognoscitur ꝙ deus ascendit ad celum et descendit per
diuinam prouidenciam que se extendit non solum ad cogno
scendas et regendas res sūmas sed etiam ad cognoscendum
et regendum res infimas usqꝫ ad mīma · et ideo in multis
locis sacre scripture de deo dicit̄ ꝙ ascendit et descendit · Con
sequenter dicit · quis continuit spiritum · i · ventum ī mani:
bus suis · ph̄i enim per humanam scienciā tantū de natura:
libus loquentes imperfecte locuti sūt de ventorum flatu ut
patꝫ in scd̄o methauroꝝ ubi de causis ventoꝝ agitur sed per
reuelacionem diuinam que in sacra scriptura tradit̄ habet̄

ꝙ deus retinet eos et facit eos flare ſm voluntatis ſue bene=
placitū· Juxta illud pſalmiſte qui producit ventos de the=
ſauris ſuis· Conſequenter patet quia per ſcienciam phicam
ſm quam eleuant̄ aque tanq̄ȝ minus graue q̄m terra debe=
ret eam vndiqȝ circūdare non cognoſcitur qua racione aliq̄
pars terre ſit diſcoopta ideo dicit· quis colligauit aquas q̄ſi
in veſtimento hoc enim fit virtute diña ſolum ut habet̄ geñ·
p̄mo· Dixit deus congregent̄ aque ꝛc̄· Et quia ex iſta colli
gacione ſeu congregacōne aquarum ſecutum eſt ꝙ termini
terre fuerūt ad habitacionē animaliū ſupeminentes q̄ȝ aque
Jdeo ſubdit· quis ſuſcitauit om̄es terminos terre· q· d· hoc nō
poteſt cognoſci per humanā inquiſicionē niſi per reuelacionē
diuinā de qua dicitur geñ p̄mo· Et appareat arida· Et quia
autor omniū predictoꝝ eſt deus cuius noticiam phi non ha
bent niſi ex creaturis que ī infinitū diſtant a perfectōe diña
Jdeo dicit· quod eſt nomen eius· phi enim non poſſunt bene
nominare deum· vnde dicitur in libro de cauſis ꝙ cauſa p̄ma
eſt ſuper omne nomen quod nominat̄ de ipſa· Et ideo dicit
quod eſt nomen eius ideſt o phe quomodo poſſes nominare
deum ſm tuam ſcienciam per reuelacionem diuinā deus no=
minatur ut patet exo· iij· ubi moyſi interroganti de nomie
diuino fuit reſponſum a deo· diuinū nomē· ſ· deo ꝓprium eſt
· ſ· tetragramaton quod eſt incōicabile creaturis prout etiā
doctores tui tenent· Et quia per reuelacionē diuinā non ſo=
lum cognoſcitur nomen dei eſſenciale ut in capitulo allega
to exo· Sed etiam diſtinctio patris ꝛ filij in diuinis que nullo
modo per humanā ſapienciā cognoſci poſſit· Jdeo ſubdit qd̄
nomē filij eius ſi noſti quaſi diceret hoc nullo modo noſcit̄
per humanā ſapienciam niſi ſolum per reuelacioneȝ diuinā
Et quia diuina reuelant̄ per ſacram ſcripturā a deo traditā
Jdeo ſubdit· omis ſermo dei ignitus· i· ſacra ſcriptura que
ex ſmone dei habet̄ eſt ita purificata ab oī falſitate· ſic̄ me=
talla que ī igne ꝑificant̄· vñ pſalmiſta· eloq̄a dñi igne ex=
aīata et ſequit̄· Clipeꝰ eiꝰ eſt ſperantibꝫ in ſe q̄a licȝ cont̄ veri=
tatē fidei mlt̄e impugnacōes inſurgant tā ex ꝑte interiori ꝛ
hoc cū homines difficultant̄ in credendo ea que ſupra rōeȝ ſūt
naturalem· q̄ȝ ex parte exteriori· ſ· a racionibus hereticorū
et tyrannoꝝ perſecucionibus· tamen ſperantibus in deum ꝑ
veram fidem caritate formatā deus eſt defenſor· Jdeo dicitur

clipeus rc. Et sequitur. Ne addas quicq3 verbis illius .s. de hijs que diuinis verbis contrarianẽ seu cõtradicunt ne arguaris. inueniaris q3 mendax quia quicquid contradicit diuinis auctoritatibus que ab ipa sũma veritate que deus est reuelantur mendosum est seu falsum usq3 huc predicta auctoritas per quam sic expositam rcte continuanẽ verba eius ad inuicem τ intentum meum circa itellectum hui⁹ dicti quod est nomen eius et quod est nomen filij eius comprobatur.

¶ Capitulum duodecimũ In quo ostendiẽ ꝙ spiritus sanctus est alia persona in diuinis preter personã patris et filij ex auctoritate psalmiste dicentis verbo domini celi firmati sunt non obstantibus hebreorum cauillacionibus

·Saulus·

Habeo mentem tuam circa filiacionez quã in diuinis asseris. sed adhuc video ꝙ addis alium deum quẽ spiritum sanctũ vocas. In quo manifeste transgrederis preceptum sapientis per te supra allegati. In quo dicit ne addas aliquid verbis illius ne inuenians mendax. Constat enim per pdictam auctoritatẽ per te allegatã prout tu eam exposuisti ꝙ in diuinis est pr̃ τ filius τ non alius deus. dicit enim quod est nomen ei⁹ et quod nomen filij eius. non enĩ dicit quod est nomen spũs eius. Ex quo patet ꝙ tu addendo aliam personam in diuinis quam dicis esse deum manifeste addis verbis eius et sic inueniris mendax. Paulus.

In hoc quod dicitur ne addas quicq̃3 verbis illius. Intelliguntur ꝓhibita illa que diuinis verbis contrarianẽ seu cõtradicunt prout tibi dixi exponendo illud verbũ. ne addas rc. Non autem ꝓhibenẽ illa que dĩnis verbis non contradicunt nec contrarianẽ. alias enim omnia alia essent ꝓhibita que non essent contenta in predicta auctoritate quod est falsũ quia in sacris scripturis multa continenẽ preẽ illa que in predicta auctoritate explicanẽ. vnde in ꝓposito quia in verbis supradictis non excludiẽ quin sit in dĩnis alia persona preter ꝑsonam patris et personã filij que ibi exprimũtur. Et quia perscrutinũ scripturaꝝ non solum necessariũ est concedere in dĩnis esse patrem τ filiũ s3 etiam spiritũ sanctũ. Idcirco hoc asserendo non est addere quicq̃3 verbis dĩnis eis contrariando uel contradicendo s3 potius est confiteri ea

que in sacris eloquijs tradunt̃· Saulus· Allega
michi aliquam auctẽm si habes per quã necessariũ sit conce
dere ꝙ in diuinis est spiritus alius a patre et filio prout tu
asseris· Paulus· Ꝙ in diuinis sit spũs sanctus qui
est deus alia persona a persona patris ⁊ filij satis habetur ex
auctẽ psalmiste ꝑ me supꝛ allegata· In qua dicit̃ verbo dñi
celi firmati sunt ⁊ spiritu oris eius omnis virtus eorũ seu
omis exercitus eoꝝ· Constat autẽ ꝙ psalmista loquit̃ in hoc
loco de creacõe mũdi que fuit a solo deo facta nullo interue
niente adiutorio seu ministro extrinseco hoc enim est vnum
de fundamentis fidei non solum apud nos sed etiam apud
tuos· tuus enim magister Rabimoyses egipcius i suo deu=
tronomio in titulo primo p̃mi libri capitulo p̃mo dicit hoc
esse p̃mum fundamentũ omniũ fũdamentoꝝ mosaice legis
Et hoc est cõe apud tuos ubicũqꝫ de hac materia loquuntur
·s· ꝙ deus solus celum creauit et terram et omnia que in eis
sunt nullo exteriori adiutorio coopante·s· alicuꝰ creature·
vnde et talmudici tui dicũt ꝙ deus non creauit angelos in
prima die· ne forte crederet̃ ꝙ angeli fuissent coopatores seu
coadiutores in creacõe mundi· sꝫ psalmista in p̃dicta aucto
ritate testat̃ quod verbo dei celi facti sunt· vbi eni translacõ
tua dicit firmati sunt In hebraica litera dicitur facti sunt·
Et sic sequitur ꝙ deus per verbũ suum celos fecit· Similit̃ et
testat̃ ꝙ deus per spiritũ oris sui fecit seu creauit omnes vir
tutes seu exercitus celorũ· Ex quo sequit̃ ꝙ deus per spiritũ
suũ hoc fecit· Cum autẽ de rõne verbi est ꝙ distinguat̃ a di=
cente seu proferente· Similiter ⁊ de rõne spiritus oris eiꝰ ut
distinguatur ab inspirante· sequitur ꝙ spũs per quẽ virtu=
tes celorũ facte fuerunt est deus alius ab inspirãte· Et sic in
hac auctoritate trinitas quam p̃dicamus exprimit̃ que est
vnus deus creator mundi i qua quidẽ trinitate spiritus est
tercius in ordine trium personaꝝ· Et sic habes ꝙ in asserendo
spm̃ sanctum esse deum alium a patre et filio non fit aliqua
addicio que contrariet̃ seu contradicat eloquijs diuis ymo
eis manifeste conformat̃· Saulus· Nimis stricte in
telligis hoc dictum verbo domini· Sil'r et spiritu oris eius·
Intelligis eni verbum sil'iter ⁊ spiritum ut aliquid existens
in deo et a deo realiter distinctũ· cum tamen non sit necessa=
rium sic ista intelligere· per verbum enim dei et spiritũ eius

que in hoc loco continent̃ suffeciat intelligere mandatũ dei seu eius preceptũ prout ipsemet psalmista in hoc eodem psalmo declarat dicens in hac propria materia · s · creacõis mundi · Ipse dixit et facta sunt ipe mandauit et creata sunt · vnde non aliud intelligendũ est de hoc quod dicit̃ verbo dñi celi firmati sũt nisi q creature fuerũt facte per mandatum dei uel eius imperiũ seu voluntatẽ · Paul9 · Circa hoc quod dicitur verbo domini quod ƀm veritatẽ significat filium dei non est ad presens insistendum quia iam de hoc q in diuinis sit filius supra est ostensũ · Sz manifestũ est in hoc quod dicit̃ et spiritu oris eius intelligit̃ aliquid intrinsecum deo τ ab eo ꝓcedens quod non potest esse nisi de9 et a deo procedens · suffeciisset enim dicere · τ spũ oris eius omnis exercitus eorum ad denotandũ q de mandato dei facti fuerunt celi · et huiõi · Sed apponendo spũ oris eius manifeste ostendit̃ q spũs de quo loquitur est intrinsecus deo et a deo inspirante distinctus · Et sic intellexerũt Rabini tui istã auctem · Saul9 · Vbi queso inuenisti Rabinos nostros sic exposuisse · Paul9 ·
Supra in capitulo · v · hui9 distinctõis allegaui tibi quandam auctoritatẽ que in glo · magna super geñ · que dicitur beresith Rabba capitl'o · xlij · habet̃ · Vbi sic Rabi Symeõ dicit · sic inspirauit seu sufflauit deus spũ suum τ creatus est mundus sicut in psalmo dicitur · Spiritu oris eius omnis ṽtus eorum hec in glosa predicta · Ex quo patz q hoc quod dicitur · Spũ oris eius intelligendũ est per modum ispiracionis seu sufflacionis que in rebus creatis a quib9 cum loquimur de diuinis necesse est acape aliquam sil'itudinẽ · nõ nisi ab extrinseco ꝓcedit̃ et sic oportet q illa res inspirata sit de9 cum nichil est in deo quin sit deus · Similiter necesse est q sit alius ab inspirante ex necessitate opposicõnis relatiue · et sic manifeste consonat exposicioni mee · Saul9 · Licet ille Rabi Symeon quẽ allegas fũit de magnis τ antiquis doctoribus nostris · est tamen vnus singularis cui9 dictum non sufficit ad concludendũ in tanta materia · Et iõ si alias auctoritates habes ad ꝓbandũ q spũs sanct9 sit de9 allega ·

¶ Capitulum · xiij · in quo ostenditur q in diuinis est tercia persona scilicet spiritus sanctus ex auctoritate ysaie · xlviij vbi dicitur τ nunc dñs misit me et spiritus eius · quibusdã

in hebreorum cauillacionibus non obstantibus·

·Paulus·

Dicet verum est ꝙ Rabi Symeon ille quē tibi alle=
gaui est tantum vnus doctoꝛ tamē dicta sua habent
auctēm a ceteris doctoꝛibus tuis inquantū sua expo
sicio ī hoc loco non fuit repꝛobata seu cōdempnata · nec etiā
legitur contradictā esse ab alijs ꝫ collocata fuit in illo libꝛo
antiquo supꝛa allegato tanq̃ʒ vera · et non repugnans fidei
et veritati · nichilominꝰ tamen ex quo aliam vis auctoꝛita=
tem · allegabo tibi vnam que tibi debet sufficere quequidē au
ctoꝛitas est illiꝰ ꝓphete euangelici ysaie qui de misterijs fidei
nostre q̃ʒplurima et magna ꝓphetauit · dicit enī in capitulo
xlviij · sic attendite ad me audite hec · non a pñcipio in ab=
scondito locutus sum ex tempoꝛe quo facta fuit ibi eram et
nunc dominꝰ deus misit me et spūs eius · hec ille · Ex qua
auctoꝛitate habes ꝙ ille qui a pñcipio non in abscondito lo
cutus fuit · s · ipse deus qui a principio cum populū israhelē
ad se applicasset eis dando legem in monte synay non in ab
scondito locutus est sed palam et publice cunctis audienti=
bꝫ legem dedit ut habetur exo · xx · qui quidē deus in eodē tpe
· s · dacionis legis ibi erat · Et quia ipse deus qui locutus est
palam in dacōe legis postea fuit missus ī mundū ꝑ assump=
cionē carnis ad redimendū genus humanū de qua assump=
cione in distinctōne sequenti deo duce est agendū Ideo dicit ·
Et nūc deus misit me et spūs eius · In qua auctoꝛitate ma
nifeste exprimunī tres persone diuine · de quaꝝ qualibet ne=
cesse est dicere ꝙ est deus qui locutus est palam · Exprimitur
enim ibi deus missus qui statim de se ante predixerat · non
a pñcipio in abscondito locutus sum ⁊c̄ · Similit̄ exprimit̄
ibi deus mittens cum dicit dominꝰ misit me · Similit̄ expri
mitur ibi spūs dei mittēs cum dicit · Et spūs eius · s · misit
me · Deus enim nullo modo intelligi debet missus nisi a deo
Et sic ex ista auctēe plane et sane intellecta habet̄ distinccio
trium ꝑsonaꝝ in diuinis · quaꝝ tcia persona est spūs sanctꝰ
qui est verus deꝰ inquantū dicitur ꝙ spūs dei deum mittit · est
tamē distinctus a deo misso de quo dicitur · dn̄s misit me q̇a
intermittentē et missum necessaria est distinctio personalis

Saulꝰ · Duo ꝑsupponis in exposicione huiꝰ auctoꝛi=
tatis ysaie que non pꝛobas nec etiam sunt consona litere

Et ideo ex illa auctē non habes intentū · ꝑmo enim ꝑſuppo=
nis ꝙ ille de quo dicitur ꝙ fuit miſſus a deo · eſt verus deus
qui dedit legem genti noſtre iſrahelitice · quod non eſt verum
magiſtri eni noſtri cōiter exponunt illud quod hic dicit̄ · Et
nūc dn̄s miſit me de yſaia qui fuit a deo miſſus ut habetur
yſaie · vi · Vbi cum dicitur a deo quē mittam aut quis ibit
ꝓnobis Rn̄dit yſaias · Ecce ego mitte me · Cui deus dixᵗ
va de et dic populo huic ⁊c̄ · vnde de iſta miſſione in hoc loco
loquitur ꝓpheta · nec valet contra hoc dicere · ꝙ iſte miſſus a
deo dicit de ſe ſtatim ſupra a tempore quo fuerāt ibi eram qꝺ
intelligitur a tempore dacionis legis in quo tempore yſaias
nondū erat natus ut eſt manifeſtū · hoc enim non obſtat ꝑ
dicte expoſicōi quia ut mḡri noſtri dicūt ſic̄ in mōte ſynay
moyſes r̄cepit legē a deo · ſic eodē tꝑe ⁊ loco om̄s ꝓphete fue=
rūt ibi q̄ntū ad aīas ⁊ ibi vnuſquiſq₃ recepit ꝓpheciā ſuā ·
quam poſtea quilibet eoꝝ tempore ſuo prophetauit · Et hanc
ſentenciam tenent om̄s magiſtri noſtri antiqui · fere qui hūc
paſſum expoſuerunt · vn̄ ex hac auctoritate ſ̄m hanc veram
ſuam expoſicionē non ꝯcludit̄ niſi eſſe vnus deus qui yſaiā
miſit · Spūs enim dei · de quo hic dicit̄ ꝙ miſit yſaiam non
eſt verus deus · ſed eſt ſpiritus ꝓpheticus creatus quē habuit
yſaias a deo ⁊ per quē yſaias prophetauit · vnde ſi recte hāc
auctoritatē intelligis nichil facit pro te rōe predicta · Scḋo
ꝑſupponis in tua expoſicione ꝙ verus deus fuit miſſus a deo
per aſſumpcōe₃ carnis quod non ꝓbas nec probare valebis
Item ſunt quedam in litera precedencia et ſequencia hāc au=
ctoritatē que nullo modo ꝯſonant tue expoſicioni · Sed quia
dicta ſufficiunt pronūc ad tuam expoſicōe₃ euacuandā Ideo
illa ad p̄ſens omitto · Paulꝰ · Expoſicio magiſtroꝝ
tuorum · in qua dicunt ꝙ yſaias eſt ille de quo hic dicitur ·
Nunc dn̄s miſit me ⁊c̄ · eſt manifeſte falſa tanq̄₃ fundata ī
fundamēto falſo et erroneo · fundatur enim in hoc ꝙ anima
yſaie et anime aliorū prophetarū fuerunt in monte ſynay
tempoore dacionis legis anteq̄₃ ipſi naſcerent̄ ⁊ ibidē recepe
runt propheciās ſuas prout tu noīe eorum recitas · Et veꝝ
eſt ꝙ magiſtri tui hoc aſſerūt in predicta expoſicione · ſed hoc
eſt manifeſte falſum · nam ſ̄m naturalis rōis dictamen aīa
racionalis tunc īcipit eſſe cum in corpore humano ſibi coap=
tato īfunditur · anima enim ſ̄m verā ſui diffinicōe₃ a phis

traditam est perfectio corporis phisici organici ut habetur scdo de anima. Constat autem q illud quod est perfectio alicuius corporis non habet esse ante formacoz illius. Et sic patet q predictum fundamentũ est falsum. Q autẽ sit erroneũ patz Nam hoc est contra sacre scripture testimoniũ. legitur enim zacharie. xij. Ego dominꝰ formans spiritum hoĩs in medio eius quod verbum exponitꝰ a Rabbi cahadia et a Rabbi qumhi conformiter ad predictã diffinicionẽ anime. dicunt enĩ q per hoc quod dicitꝰ formans spiritũ hoĩs in medio eius Intelligitꝰ q creator creat aĩam cum perfectione figure cor=poris humani. Et est cõis exposicio predicti verbi. hoc etiam ꝯsonat huic quod dicitur geñ. ij. formauit igitꝰ deus hoĩem de limo terre ꝛ inspirauit in faciẽ eius spiraculũ vite ꝛ factꝰ est homo in aĩam viuentem. Ex quo patet q aĩa creatur et infunditur incorpore humano formato. Et sic patz q nullo modo de ysaia potest intelligi illud quod dicitur a tempe quo fuerant ibi eram. quod intelligitur a tempore dacionis legis ſm omnes. nec etiam quod ibi legitur immediate ante. s. non a principio in abscondito locutus sum. potest de ysaia intelligi. nec de aliquo hoĩe puro nisi solum de deo legis datore. Doctores enim tui in libro qui dicitur mequilea. exo. xix venerunt in desertum synay ꝛ castrametati sũt in deserto expresse dicunt q hoc quod dicitur per ysaiam non a pricipio in abscondito locutus sum. Intelligitꝰ de dacione legis que publice fuit data. et est sentẽcia cõis omniũ expositoꝝ tuoꝝ Ex quo sequitur manifeste q illud quod immediate in eodẽ textu dicitur. s. nunc deus misit me ꝛ spũs eius. Intelligatꝰ de illo qui non a principio ĩ abscondito locutus est ꝛc. quod non nisi de deo vero itelligi potest. Ad hoc autem quod dicis me presupponere quod non probo. s. q verus deus missus est per assumpcionẽ carnis ꝛc. Verum dicis q hoc tibi non probaui usqz nũc. sz hoc per dei graciam ꝓbaturus sum in seqnti distinctione. vbi de diuinitate xpi est agendum. Ad teciũ quod dicis q sunt quedã in predicta auctẽ precedencia et se=quencia que nullo modo consonant mee exposicioni exprime illa. et deo duce sufficienter respondebo tibi. Saulus.

¶ Anteqz de alijs precedentibus ꝛ sequentibꝰ contra te obiciã volo tibi ostendẽ q hec verba que allegas ſm te exposita faciunt manifeste contra te. vis enim ex istis verbis. s. nũc

dominꝰ deus misit me· et spiritus eius inferre ꝙ in diuinis
sunt tres persone distincte· s· deus mittens ⁊ spiritꝰ sanctus
mitens et filius dei missus· Si bene attendis ex hijs verbis
sequeretur ꝙ sunt quatuor persone in diuinis quod ut credo
tu etiam non admitteres· primũ assumptũ patet· Nam in
predictis verbis· ṗmo nominatur deus· Non enim dicit· et
nũc deus misit· sꝫ et nunc deus misit me· ecce duo· dicis etiã
ꝙ ille missus est deus· et sic sunt tres persone· dicis etiam ꝙ
in hoc quod sequitᷣ· Et spiritus eius exṗmitur alia persona
diuina mittens quam etiam asseris deum mittentẽ· ⁊ sic ſm
te sunt quatuor persone diuine quod tu ut credo nullo modo
admitteres· Paulus· Dixi tibi ꝙ cum de hoc miste-
rio scte trinitatis ageretur oporteret diligentᷣ scrutari sacra
eloquia non autem superficieteꝰ· vnde in proposito debes at
tendẽ formam in qua illa duo nomina ponuntᷣ· s· illa pro
quibus in trãslacione nostra habetur dñs deus· primũ enim
nomen quod ponitur ibi est adonay scriptũ cum hijs literis
a· d· n· y· Cuiꝰ quidem nominis propria significacio est dñs
deus· Scdm nomen quod ibi ponitur est nomen dñi thetra
gramaton quod est nomen dei propriũ et incõicabile crea-
turis quod quidẽ nomen scribitur cum alijs literis a predi-
ctis· s· y· h· n· h· vnde si ꝓprie transferantur hec nomina ſm
veritatẽ hebraice lingue diceretᷣ sic· Et nunc dominus meuꝰ
· y· h· n· h· y· h· misit me· et illa duo nomĩa quoꝝ vnum est
propriũ diuinum· et aliud est nomen adiectiuũ nullo modo
signt duo supposita sed tantũ vnũ sicut cum dicitur dominꝰ
meus rex et huiõi non signt duo supposita sed vnum tantũ
Et ideo racio tua non facit contra me· Ex illis enim duo-
bus noĩbus ṗmis habemus vnũ suppositum· s· personã pa-
tris· In hoc quod dicitur dñs deus In hoc quod dicitᷣ misit
me habemus scdm suppositum· s· personã filij missi· In hoc
quod dicitur· Et spiritu oris eius habemus· Terciũ supposi-
tum· s· personã spiritus sancti· vnde in hac auctoritate nõ
solum tres persone diuine exprimuntᷣ distincte· sed etiã ordo
earum ostenditur· Et ideo si habes alias obiectiones lr̃ales
contra meam exposicionez propone eas ut videamus cuius
valoris sint:

¶ Capitulum· xiiij· In quo exponitᷣ auctoritas ysaie sup̃
dicta extense ut ex illa sane intellecta probetur intentum

supradictum. Saulus.

SI bene scrutentur precedencia et sequencia hanc auctoritatem quam allegas manifeste patet quod propheta non loquitur hic de messia seu xpo venturo. sed de Cyro qui populum israhel redemit de babilonica captiuitate. legitur enim statim ante predicta verba que allegas. dominus dilexit eum et faciet voluntatem suam in babilonem et brachium suum in Caldeis. Ego locutus sum. et vocaui eum adduxi eum et directa est via eius. Que quidem verba secundum omnes expositores tam catholicos quam hebreos exponitur de Cyro quem deus direxit ad faciendum voluntatem suam in babilonem educendo populum suum de illa captiuitate ad quod vocatus fuit a deo ut habetur ysa. xlv. capitulo et prosperatus est in via sua ut habetur Esdre primo. Et sequitur statim. Accedite ad me etc. que est auctoritas per te allegata. post autem dictam auctoritatem cum quibusdam que sequuntur ad illam pertinentibus sequitur in litera Egredimini de babilone. fugite a caldeis in voce exultacionis annunciate. auditum facite hec. offerte illud usque ad extremum terre et dicite redemit dominus populum suum Jacob. quequidem verba ab omnibus exprimuntur ad literam de redempcione a babilonica captiuitate. non autem de redempcione per messiam expectata. vnde inconsonum est veritati litere quod auctoritas tua que inter precedencia et sequencia ponitur exponatur de messia et redempcione sua prout tu intendis sed magis conuenienter exponenda est de eadem redempcione babilonica ad quam annunciandam ysaias ibidem dicitur missus a deo cum dicatur dominus misit me Quequidem annunciacio fiebat a propheta per spiritum propheticum dei. ex quo dicit. et spiritus eius. Et sic patet quod hec exposicio est magis consona litere. cum conueniencius continuatur cum precedentibus et sequentibus modo predicto quam exposicio tua. Paulus. Vt veritas exposicionis mee magis elucescat. volo tibi exponere predictam auctoritatem per me allegatam cum precedentibus et sequentibus seriose ad literam. Ad cuius declaracionem premittendum est quod in sacris eloquiis presertim propheticis sepe fit transitus seu translacio de vna materia ad aliam sibi similem et specialiter cum vna sit figura alterius uel habeat cum ea aliquam correspondenciam sicut membra ad caput et econtra. vnde ysaie

xiiij· cum propheta loqueretur de principe babilonis qui in
tyrannica et superba potestate ⁊ casu horribili quodam mo=
do assimilatur lucifero primo angelo de celo cadenti intantū
ꝙ censendus erat membrum eius et ipsius figura· Ideo
in eodem contextu propheta de vno trāsit ad alium ut patz
in capitulo supradicto· vnde in proposito ysaias prophetan
do de redempcione populi israhelitici a captiuitate babiloni=
ca per Cyrum ab ipso deo ad hoc vocatum transit ad prophe=
tandum de alia redempcione longe digniori et remociori in
tempore que tūc fienda erat per messiam seu xp̄m· quequidez
due redempciones· licz in hoc conueniebant ꝙ vtraqz fienda
erat per dei potenciam que hostes populi sui opprimebat· Silr
per dei misericordiam qua populo suo miserabatur propter
que trāsit propheta de vna ad aliam· In multis tamen hee
redempciones inter se differebant et specialiter in hoc scilicet
ꝙ redempcio babilonica facta fuit virtute diuina p Cyrum
suum ministrum absqz miraculorum operacione· sz mundo
suo cursu naturali incedente· Redempcio vero secunda que p
xp̄m erat fienda cum miraculis a deo super naturalit̄ factis
implenda erat per totum· Quibus premissis litera sic videt̄
exponenda ab illo loco in quo dicit̄· audi me Jacob ⁊c̄· Ibi
enim est quedam distinccio capitularis in hebreo ubi ꝓphe=
ta locuturus de predictis duabus redempcionibus que in a=
liquo conuenerunt et tamen in multo magis differunt pre
mittit· audi me Jacob ⁊c̄· ut ad attencōz excitet audiētes
Et sequit̄ Ego ipse· vbi in hebreo legitur ego sum· ad deno=
tandum ꝙ ipsius dei esse seu essencia per se consistit et nullo
modo ab alio dependet· Et sequitur· Ego primus et ego no=
uissimus· ad denotandum ipsius eternitatē que omnē dura
cionem temporis excedit· Et sequit̄· manus quoqz mea fun=
dauit terram· et dextera mea mensa est celos· ad ostendendū
ꝙ mundus est creatus ab ipso deo et a nullo alio· et mundi
partes adinuicem ab ipso deo sunt proporcionate· Et sequit̄·
Ego vocabo eos· In hebreo habetur ego voco eos et stabunt
simul ad denotandum ꝙ gubernacio mundi creati per ipsum
deum est ab ipso deo creatore suo· Que quidem omnia supra
dicta propheta p̄mittit ad hoc ut ostendat ꝙ liberacio populi
dei a babilonica captiuitate de qua statim erat locutur⁹ fu=
tura erat s̄m diuinam ordinacionem qua ipse deus creauit

mundum et eum gubernat nullo interueniente miraculo supernaturaliter facto. Quod autem ista liberacio sit a deo preordinata probat seu persuadet per hoc quod deus liberacionem per Cyrum futuram ante per prophetam predixit. et nullus alius. Ex quo patet quod sicut illa liberacio in sola dei presciencia existebat. sic in sola eius potencia. vnde subdit. Congregamini omnes vos. i. gentes omnes que diuersis ydolorum cultibus subiacebant. Et sequitur. audite quis de eis annunciauit hec quasi diceret hoc nullus annunciauit antequam fieret nisi solus deus a cuius potencia et ordinacione factum fuit. Et sequitur. dominus enim dilexit eum. s. Cyrum quem ad dignitatem monarchicam promouit ut populum suum liberaret a captiuitate caldaica. vnde sequitur faciet voluntatem suam scilicet dei in babilonia puniendo caldeos et iudeos inde liberando. Et sequitur. Ego locutus sum et vocaui eum et adduxi eum et directa est via eius. Ad ostendendum quod tota prosperitas Cyri fuit a deo preuisa et intenta ut liberacionem populi per ipsum iuxta diuinam ordinacionem impleret. et hoc contra ydolatras qui huiusmodi prosperitatem attribuebant ydolis suis. vnde dicitur supra eodem capitulo antequam venirent indicaui tibi ne forte dices ydola mea fecerunt hec et sculptilia mea et conflatilia mandauerunt ista que audisti Et sequitur. accedite ad me etc. Circa quod attendendum est quod postquam propheta annunciauit liberacionem populi a Caldeis per Cyrum diuina virtute fiendam sine miraculorum operacione. nunc ab ea transit ad liberacionem que tunc futura erat per xpm verum deum et hominem. que quidem liberacio. s. secunda facta fuit per ipsum deum redemptorem per maxima miracula a deo facta supernaturaliter. Et ideo sicut ysaias locuturus de prima redempcione que non supra cursum naturalem facta est. premisit magnalia que deus fecit in mundi creacione et gubernacione que non supernaturaliter sed cursu naturali per potenciam dei infinitam facta fuerunt. Sic propheta locuturus de secunda redempcione que per miracula supernaturaliter effecta est premisit de illis que a deo supernaturaliter facta fuerunt. et specialiter circa gubernacionem populi quorum miraculorum numero fuit dacio legis in synay in qua deus est locutus tante multitudini publice et palam quod in maximum reputatur miraculum. vnde deutro. iiii. de hac materia sic legitur. Interroga

de diebus antiquis qui fuerunt ante te ex die quo creauit de-
us hominem super terrã a summo celi usq; ad summũ eius·
si fcta est aliquando huiusmodi res· aut vnq̃; cognitum est
ut audiret populus vocem dei loquentis de medio ignis sic
tu audisti· Et de hoc dicit pp̄heta· accedite ad me et audite
hec quasi dicẽt ea que locuturus sum· maxima et a deo sup-
naturaliter facta sunt· vnde requirunt maiorẽ attencionẽ
sicut illa que homo audit a propinquo attencius intelligit
Non a pricipio in absconodito locutus sum· quod cõiter ex
ponitur tam a doctoribus nostris q̃; tuis de dacione legis in
monte synay· In qua totus populus audiebat vocem dñi
loquentis ut habetur exodi· xx· Et dicit' hec dacio legis fieri
a principio quia i illa incepit popul⁹ israheliticus deo appli-
cari in peculiarem populum· recipiendo obedienter manda-
ta sua ut habet' exodi· xix· Que quidem verba non possunt
verificari de ysaia· nec de aliquo puro homine sed de ipso deo
qui legẽ dedit· et sic intelligant etiam doctores tui· Et sequit'
ex tempe anteq̃; fierent ibi eram· vbi in hebreo habetur a tpe
quo fiebat· ergo ibi quod intelligitur de ipo deo qui loquendo
ppl'o modo pdicto ibi erat quod non potest intelligi de ysaia
qui non dũ erat natus nec anima eius creata ut iam osten
sum est· Et sequitur in eodem contextu et versu nulla diffe-
rencia interposita· Et nunc misit me dominus et spiritus
eius· quod non potest intelligi plane· nisi de quo continue et
immediate propheta loquitur scilicet de deo· Et sic habetur q
deus qui legem dedit in synay loquendo populo non in ab-
scondito postea missus est a deo et spiritu eius quod erat in-
tentum· Et ut magis ostendat propheta q verba predicta
sunt verba dei a deo missi· immediate subdit· hec dicit domi
nus redemptor tuus scilicet deus ille qui missus est a deo et
spiritu eius ad tuam redempcionem et sanctificacionẽ· De
quo dicit sanctus israhel ego dominus deus tuus docens te
utilia· quod intelligit' sic· Nam redemptor non solum dedit
precepta que sunt necessaria ad consequendam beatitudinẽ
sed etiam consilia que ad hoc non sunt necessaria· sed tamen
utilia inquantum per ea melius et expediciũs homo possit cõ
sequi predictam beatitudinem· gubernans te· In hebreo habe
tur ducens te in via qua ambules· quia gesta ipsi⁹ redemp-
toris ducatum prestant homi ad hec ut in hac vita que via

est dirigatur ad terminū beatitudinis. Et sequitur utinam attendisses mandata mea. et facta fuisset sicut flumen pax tua. quod potest intelligi dupliciter. uno modo referendo hec verba ad hoc quod dixerat statim ante docens te utilia quasi diceret. Et si docui te utilia scilicet ꝯsilia que non important necessitatem sed utilitatem in consequendo expediciius beatitudinem. Utinam tamē attendisses mandata mea scilicet precepta que necessitatē importāt quia hoc suffecisset tibi ad salutem per quam pax perhennis habetur atqꝫ perpetua de qua dicit facta fuisset sicut flumen pax tua. Alio modo possūt exponi predicta verba scilicet utinam attendisses mandata mea referendo ea specialius ad phariseos quibus xp̄us dedit duo mandata que si seruassent habuissent pacem temporalē et etiam spiritualem. Xp̄us enim interrogatus a phariseis seu herodianis si licet tributum dare cesari. Respondit nō consulendo sed pocius precipiendo que sūt cesaris date cesari que sunt dei. date deo. Que quidem mandata non seruauerunt sed utrūqꝫ transgressi sunt. Rebellarunt enim Rōno imperio. et sic non dederunt que erant Cesaris Cesari per qđ amiserunt pacem tp̄alē quia venerunt Rōni et destruxerūt locum et gentem ut patet in historiis Josephi de destructōe iherusalē et populi Judaici per Titum et vespasianū. Fuerunt etiam transgressi. Scđm mandatum scilicet que sūt dei date deo recedendo a xp̄o tam in credendis q̄ꝫ in agendis. et sic amiserunt pacem internam. et etiam supernam. unde de prima pace subdit facta fuisset sicut flumen pax tua. quia pax temporalis est transitoria sicut flumen. De scđa autem dicit. Et iusticia tua sicut gurgites maris. Justicia enī que est per fidem xp̄i. est iusticia superhabundans sicut gurgites maris. et etiam perpetua sicut gurgites maris non deficiūt. Habes igitur ex predictis exposicionem literalem p̄dicte autoritatis quam tibi allegaui scilicet dominus misit me etc̄. In qua trinitas in diuinis exprimitur cum expressiōe tercie persone scilicet spiritus sancti. que quidem exposicio consona est precedentibꝫ et sequentibus ut dictū est. Saulus. Audio exposicionem tuam circa predictam autoritatē ysaie. Sed video q̄ exposicio facit contra te. dicis enim q̄ lex nr̄a que data fuit ī synay fuit data a filio dei quem tu deū vocas. unde dicis q̄ de illo solo verificatur. non a principio

in abscondito locutus sum · Ex quo sequitur q͏̄ nō fuit illa lex data a tota trinitate quam tu asseris in diuinis esse · et per consequens non fuit data a deo qui creauit celum et ter-ram et qui eduxit israhelem de egipto · Non enim dubito te concedere q͏̄ tota trinitas creauit mundum ⁊ eduxit isra hel de egipto · Et sic si bene consideras tua expositio tibi ipsi cōtradicit · Paulus · Indubie concedo tibi q͏̄ san-cta trinitas que est vnus deus creauit mundum · Similiter ⁊ eduxit israhel de egipto · et etiam legem dedit moysi · Nā ſm veram fidem catholicam opera sancte trinitatis indiui-sa sunt ab extra · distinctio enim personarum ī diuinis solū est ſm relationes originis que ab intra tantummodo sūt cum hoc tamen stat q͏̄ in sacra scriptura aliqua opa diuina appro-priantur certis personis sicut illa que pertinent ad potentiā apropriant̄ patri · et illa que ad sapiētiam appropriant̄ filio Similiter que ad bonitatem appropriant̄ spiritui sancto · Et quia datio legis pertinet ad sapientiam ideo appropriat̄ filio · Non intelligendo q͏̄ sit propriū filij sic q͏̄ non sit commune toti trinitati · differentia enim est in hac materia inter appro-priationē et proprium sed de istis ad presens non est curan dum circa te · donec aliqualiter sis illuminatus in fide ·

¶ Capitulum · xv · In quo ostenditur per aliquas autorita tes q͏̄ spiritus sanctus est deus contra hebreos qui spiritum sanctum in scripturis contentum dicūt esse creaturam · Et specialiter exponitur ibi illud verbum geñ · primo · Spirit͏ꝰ domini ferebatur super aquas · Saulꝰ ·

Adhuc non plene probas michi q͏̄ spiritus sanctus sit deꝰ · Nos enim bene credimus spiritum sanctum esse aliquid a deo creatum quod est quid sanctissimum de quo psalmista spiritum sanctū tuum nec auferas a me · qui quidem spiritus sanctus loquit̄ in ꝓphetis · Iuxta illud ij · Re · iiij · capitl'o · Spūs dñi locutus est in me ꝫ q͏̄ iste spūs sanctus sit verus deus minime credimus · nec autoritates per te allegate hoc plene ostendunt · Paulus · Ex quo spiritum sanctū credis esse quem etiam credis fuisse locutū in prophetis ꝓut autoritates ꝑ te allegate hoc plene testan-tur · ex consequenti debuisses ipsum credere deum verum esse · vel aliquam substantiam intellectualem seperatam a corpe

Sed non est dicendum ꝙ sit aliqua substancia intellectualis creata sepata a corpore quia sic esset aliquis angelus · uel aĩa alicui⁹ beati sed seperata · Sed non primũ quia nec ꝭm phoꝝ inquisicionem nec etiam ꝭm testimonia sacrarum scriptura rum habetur ꝙ sit aliqua substancia intellectualis creata se= perata a acorpore nisi solum angeli · Nec scdm etiam tu con cederes · Et sic remanet ꝙ spiritus sanctus de quo scriptura loquitur sit deus prout autoritates p̄dicte per me allegate satis ostendunt · Sed ad maiorem habundanciã adhuc osten= dam tibi autoritates ĩ quibus concedere cogeris ꝙ spiritus sanctus est deus per quas autoritates plene ad literam spiri tui sancto attribuitur illud quod solius dei est · manifestum est enim apud doctores nostros et etiam tuos ꝙ solius dei est esse vbiqȝ per essenciam presenciam et potenciam · Nam hoc pertinet ad infinitatem essencie et potencie diuine que nulli creature compectit cum quelibet creatura sit finita psalmista enim esse vbiqȝ attribuit spiritui dei qui est spiritus sanctus Vnde in psalmo qui incipit · domine probasti me dicit quo ibo a spiritu tuo · et quo a facie tua fugiam · Si ascendero in celum tu illic es τc̄ · Ex quo patet ꝙ spirit⁹ dei est ubiqȝ tan q̄ȝ ipse deus · Similiter Job · xxxiij · legitur · Spiritus dei fecit me et spiraculũ omnipotentis viuificauit me · Constat autẽ ꝙ facere hoĩem τ viuificare eum solius dei est · doctores etiam tui antiqui de spiritu sancto q̄nqȝ loquentes ei attribuũt ea que ad solum deum pertinent · Saul⁹ · Allega illos doctores nostros hoc dicẽtes · Paulus · In illo libro qui dicitur beresich rabba que est glo · magna super geñ · sup illud verbum spũs domini ferebatur super aquas queritur quid est ille spũs domini de quo dicitur · Et spũs dei ferebatur super aquas · Et respondetur hic est spiritus messie de quo ĩ ysaia legitur et requiescet super eum spũs domini · Spiritus sapiencie τc̄ ysaie · xj · hec in glo · p̄dicta tã maiori q̄ȝ minori Item in predicta glosa geñ · xlij · legitur Rabbi Symeon dicit · Quid est illud quod legitur in psalmo · Spũ oris eius omnis virtus eorum · Hoc est inspirauit deus sanctus τ be= nedictus spũ oris sui et creatus est mundus · Ex quibus et multis similibus patet propositum · Saulus · Illa glosa quam allegas super illud verbum · spũs domini fere= batur super aquas modicum facit pro te · possum enĩ respondẽ

ꝙ spūs messie est anima eius· Sepe enim ĩ scripturis anima
humana dicitur spiritus· vnde zacharie·xij· Ego dominus
formās spiritum hominis in medio eius quod intelligitur
de anima· Constat autem ꝙ etiam ſm te aīa xp̄i seu messie
non est deus· nec etiam illud quod dicitur spūs domini fere-
batur super aquas intelligendum est de ipo deo· tum quia cū
deus sit omnino immobilis non potest verificari de ipso ꝙ fe
rebatur quia hec importat motum· tum quia si per hoc quod
dicitur hic spiritus dei intelligatur ip̄e deus quem dicis esse
terciam personam in diuinis· inconueniens essꝫ ꝙ in creacōe
mundi fieret mencio de spiritu sancto quem dicis esse terciā
personam· et non de filio dei quem dicis esse scd̄am· Ad au-
toritatē scd̄am quā allegas ipsius Rabbi Symeō nichil
aliud occurrit dicendum nisi illud quod supra contra eam
dixi ad quam per te fuit responsum· Paulus· Con
cedo tibi ꝙ anima xp̄i nō est deus sꝫ est anima humana que
creata fuit in eodem instanti quo in fusa fuit incorpore cristi
humano· sicut dictum est et ostensum supra de alijs aīabus
humanis· et non antea ⁊ iō de ipsa nō potest dici ꝙ ferebatᷓ
sup̱ aquas in exordio creacionis mūdi cum protunc nondū
fuisset inesse producta· Ad aliud vero quod obicis dicens ꝙ
hoc dictum ferebatur· non potest dici de deo ad quem nullo
modo pertinet moueri· possem tamen tibi rn̄dere· vno modo
ꝙ licꝫ verum est ꝙ deus sit omnino immobilis tamen sepe in
scripturis de deo dicuntur aliqua verba quorū propria sig̃fi
cata non possunt esse sine motu· ut cum dicitᷓ· descendit de⁹
super montē synay Exodi· viiij· Et in psalmo ascendit de⁹
in iubilacione· et in multis alijs· Que quidem verba scilicet
ascendere et descendere cum de deo dicuntur non proprie sed
methaphorice dicta intelliguntur· vnde ⁊ in proposito cum
dicitur· Spiritus dei ferebatur non debet intelligi ꝙ ferebatᷓ
ꝑ motū localē sed methaphorice· s· ꝙ spūs dei· i· spūs sanct⁹
cui bonitas et amor appropriatᷓ assidebatur ad perficiendam
perfectionem aquarum· i· omnium encium productorum·
aque enim iuxta seriem litere illius capituli· oīa encia cor
poralia in p̄mordio producta continebant· Et licet predicto
rum verborum sentencia hoc modo possit haberi· tamen aliter
et magis proprie iuxta veritatem hebraicam exponi possūt
Circa qd̄ attendendum ꝙ vbi nostra translacio dicit· Spūs

domini ferebať. In hebreo habetur quedam dictio que sonat
meraphephet quod in lingua nostra idem significat quod in
cubare in similitudinem volucris oua suo calore animantis
Idem eñi verbũ poniť deutronomij penult. vbi diciť. Sicut
aquila ꝓuocat ad volandũ pullos suos ⁊ suꝑ eos volitans
Ibi in hebreo habeť suꝑ eos isrl'. i. incubãs. vñ in ꝓposito q̇a
spũs sanctꝰ viuificator oĩm a pñcipio diciť. de quo ĩ psalmo
Emitte spm̃ tuũ et creabunť. Idcirco in reꝝ exordio sic deo
prĩ attribuiť ꝓductio reꝝ de nõ esse ad esse ꝑ creacõz. sic spũi
scõ attribuiť viuificacio reꝝ. quequidẽ viuificacio pt itelligi
ſm motũ ṗmi mobilis. Nã motꝰ ſm phm. iij. phicoꝝ est
vita reꝝ naťaliũ. Motꝰ aũt ṗmi mobilis est ṗmꝰ et p̃cipuꝰ
a quo om̃s motꝰ regulanť et mensuranť tanq̃z a ṗma oĩm
motuũ mẽsura quiquidẽ motꝰ reꝝ naťaliũ viuificatiuꝰ est a
deo tanq̃z a ṗmo mouẽte pñr creatus. vñ in ṗmordio crea:
cõis reꝝ naťaliũ de hoc ṗmo motu tanq̃z de vita reꝝ naťali
um fit mencio attribuendo ipm motũ deo in ꝑsona spũs scĩ
cui apropriatũ est viuificare ut dcm̃ est. Et ex ista exposicõe
tolliť quedã admiracio que aĩm non modicũ pulsat q̊modo
.s. inẽ ṗmo creata fit mencio de tpe cũ diciť factũ est vespere
⁊ mane dies vnꝰ et de motu nulla videť fieri mencio. Motꝰ
aũt est ṗor tpe naťaliť. Quequidẽ admiracio tolliť ꝑ p̄dict. ĩ
exposicõz. Nam ſm eam ṗus fit mẽcio de motu q̃z de tpe ut
dictũ est. Ad scdm̃ uo quod obicis conť exposicõz suꝑ illud
v̇bũ. spũs dñi ferebať dicẽs ꝙ incõueniẽs esset dicẽ ꝙ ĩ crea:
cõe mũdi fieret mẽcio de spũ scõ qui est tcia ꝑsona ĩ dĩuis et
non de prẽ qui est ṗma ꝑsona nec de filio qui est scda ꝑsona.
Ad hoc tibi rñdeo ꝙ veꝝ dicis ĩ hoc. s. ꝙ incõueniẽs essꝫ dicẽ
ꝙ in creacõe mũdi que est ṗmꝰ et pñcipalis effectꝰ dĩuinitatis
nõ fieret sufficiẽs mẽcio tacita ul' exp̃ssa de distinctõe dĩuinaꝝ
ꝑsonaꝝ. Sꝫ si rcte scrutatꝰ fũis sensũ p̄dictoꝝ v̇boꝝ. s. ĩ pñ:
cipio creauit deꝰ ⁊c̃ usq̃z ibi spũs dñi ferebať suꝑ aquas. inue:
nies ꝙ fit mẽcio sufficiẽs de tribꝰ ꝑsonis dĩuinis ipas inuenđo.
saltẽ sacras scripťas rcte ⁊ diligenť scrutãti. ad cuiꝰ declara
cõez p̃suppone debes ꝙ ſm v̇itatẽ fidei nõ solũ nr̃e sꝫ etiã tue
deꝰ est cã oĩm reꝝ creataꝝ ꝑ suũ intellectũ et volũtatẽ sic ar:
tifex est cã artificiatoꝝ inuentoꝝ ꝑ ipm dicit eñi scripťa. Oĩa
quecũq̃z voluit deꝰ fecit. velle aũt p̃supponit cognoscẽ. Cõstat
aũt ꝙ artifex ꝑ artem quã habꝫ in suo itellectu ꝯceptã. ⁊ per

amorē sue volūtatis relatū seu applicatū ad suū opꝰ ꝓducen
dū opatᷣ· Ex quo vltiꝰ ꝯsideradū est ꝙ deꝰ pr̃ opatꝰ est om̄ꝫ
creaᷣtam ꝑ suū verbū seu sapiaꝫ ꝯceptā quod est filiꝰ et ꝑ suū
amorē quod est spūs scūs· Ita tn̄ ꝙ nō intelligatᷣ ꝙ creare sit
ꝓpꝛm alicuiꝰ ꝑsone dīne tri̅· oīa enī opa tnitatis ab extra sūt
indiuisa ut supᷓdictū est· Sꝫ sic itelligendo ꝙ causalitas crea
cōis attribuitᷣ ꝑsone pr̃is ꝑ modū efficiētis· et ꝑsone filij at:
tribuitᷣ ꝑ modū cause exēplaris· Spūi scto uo huiōi causali
tas attribuitᷣ ꝑ modū amoris· seu affectꝰ ad res ᷣcatas ꝓdu
cendas· Et iō sacra scpᷣa rcte īnuit ꝑsonā pr̃is· cui causali
tas creacōis attribuitᷣ ꝑ modū efficiētis· Cū dicitᷣ creauit deꝰ
celū et terrā· Innuit etiā ꝑsonā filij cui cālitas creacōis at:
tribuitᷣ ꝑ modū exēplaris cū dicitᷣ In pn̄cipio qḋ idē est ac
si dicat in v̄bo seu ī sapia ꝓut alibi in sacra scripᷣa iuenitᷣ
Et etiaꝫ quidā de magnis doctoribꝫ tuis hoc senciūt· Innuit
etiā sacra scpᷣa ꝑsonā spūs scti cui attribuitᷣ cālitas creacio
nis ꝑ modū amoris seu volūtatis ꝑ hoc quod dicitᷣ spūs dn̄i
ferebatᷣ suꝑ aquas ut sup̄ expositū est· Ex q̇bꝫ recte ꝯsideratiˢ
reꝑies ꝙ sup̄ ꝓcessiōes ꝑsonaꝝ in dīnis rōes ꝓductōis rerū
creataꝝ aliq̄ꝫ addūt inquantū· s· icludūt essēcialia attributa
dīna· s· potenciā que appropriatᷣ pr̃i· Sciencia que appropriatᷣ
filio· Et voluntatem que appropriatᷣ spūi scto ut per doctores
nostros ista plenius elucidantᷣ·

¶ Capitulum· xvj· in quo ostenditᷣ ꝙ per hoc quod dicitᷣ In
pn̄cipio creauit deus intelligendum est in sapia a deo ꝯcepta
ꝑ quā mundū deus creauit· Saulꝰ·

Ostende m̄ vn̄ habes ex sacra scripᷣa ul' a doctoribus
nr̄is ꝙ in hoc qḋ dicitᷣ In pn̄cipio ᷣcauit deꝰ· itelligatᷣ
in filio ul' v̄bo seu ī sapia a deo ꝯcepta· mirabile enī
est ī oculis meis si hoc posses reꝑire· Paulꝰ· Hoc quod
queris habes exp̄sse in glo· Rabbi moysi Gerundeñ qui inᷣ
ceᷣtos expositores tuos dicitᷣ Inᷣ uos maġ· esse erudicꝰ ī se:
cretis dīne legis· Quiquidē Rabi moy· suꝑ illud v̄bū· In
pn̄cipio creauit deꝰ celū· discipl'o seu auditori suo sic loquitᷣ
Si vis intelligē secretū huiꝰ dictionis beresich· s· in pn̄cipio
cognosces· ꝙ ƀm viā veritatis scripᷣa loquēs de iferioribus
īnuit ī sublimibus· dictio enī beresich· i· In pn̄cipio inuit ī
sapia q̄ est pn̄cipiū pn̄cipioꝝ· Et iō in trāslacōe iherosolimi
tana ī loco vbi dicitᷣ beresich seu in pn̄cipio habetᷣ ī sapiēcia

hec ille· ex qua aucte habes itentū meū supdictū· Saul⁹·
Adhuc ex illa glo· Rabi moy· nō habet ꝙ illa sapia q̄
significat cum dicat beresich seu In pricipio sit a deo cepta sic
ut distinguat realit ab ipo deo cōcipiēte· hoc eni requirit ad
hoc ꝙ talis sapia dicat verbū ceptū seu fili⁹ genit⁹ ꝓut tu
dn̄e pſumis· Paul⁹· Ille sapientissim⁹ Salomon vo-
lens de sapia a deo genita aliq̄d loqui ad excitandū audiencū
de tāta re attencōez in ꝑsona ipsi⁹ sapie sic pmittit in· viij·
ꝓū· Audite quia de reb⁹ magnis locutura sū· q· d· ista que
dictura sū maxia sūt et auditu digna· fides eni est ex audi-
tu· doctores eni tui cū loquunt de aliq̄ re que a deo fuit eis ul
pribus reuelata sēp cōsueuerūt dicē hoc habet ex auditu seu ex
ore audit⁹· vñ ꝛ sapiēs ꝓpe dicebat· Audite· q· d· ex auditu
ista hnt· nō ex inquisicōe· Et sequit de reb⁹ magnis locuta
sū· Et ꝺm aliā trāslacōz dicit· audite quia pricipalia loquor·
pricipia eni cui⁹libet scie que sūt pricipalia i ipa psupponūt·
tanq̄ʒ ḋa extradicōe seu auditu alcioris scie ut phs in poste-
rioribus dicit· Et iō pricipia seu pricipalia doctrine dine oportz
ꝙ psupponi tanq̄ʒ vera et ꝓbata ex auditu alcioris scie·
quequidē scia est scia dina· ꝑ cui⁹ reuelacōz talia pricipia ha-
bent· Cōsequent infra eodē capitl'o· Sapia pdicta quib⁹dam
interpositis q̄ ꝑtinēt ad cōmendacōz ipi⁹ docz que ꝛ q̄lia sūt hec
pricipalia seu magne res de quib⁹ locuta erat sic dicit· Deus
possedit me i resich· i· i inicio viaꝝ suaꝝ anteq̄ʒ quidq̄ʒ faceret
a pricipio ab eterno ordiata sū· et ex antiq̄s anteq̄ʒ terrā fieret
nondū erāt abissi ꝛ ego iā cōcepta erā nec dū fontes aquaꝝ
eruperāt· nec dū montes mole graui cōstiterāt añ colles ego
ꝑturiebar adhuc terrā non fecerat et fluia et cardines orbis
tre· qñ ꝑparabat celos aderam qñ certa lege ꝛ giro vallabat
abissos ꝛc̄ usq̄ʒ ibi· Cū illo erā cuncta cōponens· Ex quib⁹
diligent cōsideratis habes maifeste ꝙ aliq̄ sapia erat cū deo añ
mūdi cōstitucōz· quequidē sapia erat cōcepta a deo non creata
seu fcta ꝛ erat cū deo cūcta cōponēs· s· oia que i pmordio reꝝ
fuerūt a deo creata que oia fere i pdicta aucte tangūt· Que
quidē sapia ante mūdi cōstitucōz erat semꝑ cū deo ꝛ a deo con
cepta ꝑ quā de⁹ fuit cūcta cōponēs non pt esse ñ de⁹· alioquin
sē ꝙ nō solus de⁹ esset creator mūdi sʒ illa sapia ꝑ quā mun
dū creauit et sic essēt duo creatores mūdi qd nephas ē apud
te sic et apud nos· Saul⁹· Anteq̄ʒ aliq̄d dicā contra

hoc qḋ asseris de sapia a dō ɔcepta volo tibi ondē ꝙ trāslator tuꝰ non vere trāstulit quādā dictōꝫ in p̄dicta aucte ɔtentā In qua quidē dictōe magna vis tue rōis ɔsistit· vbi enim dicit trāslator tuꝰ· Cū illo erā cūcta ɔponēs In veritate hebraica dī· Cū illo seu apᵈ illū erā amon· hec aūt dictio amō licet habeat ml'tas interpretacōes· in nll'a tñ sigt cuncta ɔponens· vñ ex vitate lr̄e nō habes ex p̄dicta aucte ꝙ sapiēcia illa quā dicis a deo esse ɔceptā sit cū deo seu apud deū cuncta ɔponēs· Et sic dicendū ꝙ illa sapia de qua sapiēs loquit̄ nō est deꝰ· quod tñ tu ex hac aucte pn̄cipalit̄ p̄sumebas ꝓbare·
Paulꝰ· Verꝫ dicis ꝙ ista dictio amon in hebraico ml'tas habet interpretacōes sꝫ doctores tui in hoc loco istā dictionē interpretati sūt cōformit̄ ad trāslacōeꝫ nr̄am· vñ in glo· super geñ que dicit̄ beresich rabba sup̄ illᵈ v̄bū· In pn̄cipio creatᵗ deꝰ· volentes exponē istā dictōeꝫ In pn̄cipio qḋ in hebraico dī in resich ɔcordant istā dictōꝫ r̄sich cū illa alia dictōe dīno fili'i que ponit̄ cum p̄dcta aucte ꝓū· ꝑ me allegata vbi dicit̄ dn̄s possedit me ī resich· i· in pn̄cipio viaꝝ suaꝝ In eodem loco allegāt verbū sup̄dictū· s· erā apud eū amon· Et ibidē istā dictionē amon ml'ta interpretātes finalit̄ sic dicūt· amon est artifex· lex enī dei dicebat· Ego fui instrumentū artis dei scti̇ ꝛ bn̄dicti ī via secl'i· Rex enī carnalis edificās palacia nō edificat ea nisi habeat exemplaria ꝛ descripcōes ut sciat quō facturꝰ est cameras et cubicula seu cellaria· Sic etiam deus scts̄ et benedictꝰ respiciēs in lege creauit secl'm· vnde et lex dicit beresich· i· in pn̄cipio creauit deꝰ· non aūt est resich pn̄cipiū nisi lex ut dictū est ꝓū· viij· dn̄s possedit me resich · i· pn̄cipium vie sue· hec in glo· Ex qua habes manifeste ꝙ amon sigt artifex seu artificiū artis ul' artem et hoc maifeste ɔcordat cū trāslacōe nr̄a que dicit cū illo erā cuncta ɔponēs ꝑ artē enī artifex cuncta ɔponit hoc etiā explicauerūt ꝑ exēplum de rege edificante ut ī sua exposicōe p̄dicta cōtinet̄· Et sic est maifestū ꝙ s̄m doctores tuos sapia p̄dcta a deo ɔcepta ante mūdi ɔstitucōꝫ est illa ꝑ quā mundū deꝰ creauit sicͭ artifex ꝑ artē suū artificiatū ꝓdnat·
Saulus· Verꝫ est ꝙ sic nr̄i doctores exponūt· sꝫ hanc sapiam dicūt esse legē dei qḋ debet ītelligi de lege mosaica non autē de sapia quā tu dicis esse deum·
Paulꝰ· In disputacōibꝫ dialecticis seu in iudicijs cōtenciosis· alit̄ disputanciū seu ɔtendenciū p̄t acapꝫ

ex dictis sui aduersarii illud quod ꝓ se facit relicto alio quod
non facit ꝓ se· presertim cũ illud relictũ sit manifeste falsũ· vñ
in ꝓposito ex predicta auctoritate tibi ostendo q̃ sm̃ doctores tuos verꝫ
est q̃ amon in hoc loco signat artẽ seu artificiũ qd̕ facit ꝓ me et ꝓ
trãslacõe nr̃a· Sed qd̕ vlterius dicũt q̃ illa ars seu artificiũ est
lex· s· mosaica ut tu asseris· hoc est nõ solũ falsũ sed ridiculosũ
et forte absurdũ dicẽ· tũ qz lex mosaica nunq̃ꝫ legit̃ esse anq̃ꝫ
fuisset data in mõte synay· nec etiã tp̃e patriarcharꝫ· Tũ quia
superfluũ etiã esset illã esse añ mũdi ꝯstitucõꝫ qñ nullus homo
erat qui eã intelligẽt seu obseruaret· De pluuia enĩ legit̃ gen̄
ii· non enĩ pluerat dñs sup terrã eo q̃ nõ erat hõ qui operaret̃
terrã· vnde a simili seu a forciori nullo modo est credendũ q̃ lex
fuisset ꝓducta qñ hõ nondũ erat ĩ mũdo· tũ qz si lex illa per
quã deus fecisset mundũ fuisset aliq̃d ext̃ deũ existens· sequeret̃
q̃ deus minus perfecte ꝓducẽt mũdũ q̃ꝫ aliq̃s artifex ꝓducit suũ
artificiatũ qd̕ est nõ solũ falsũ sed absurdũ· ꝯsequẽcia patet ex
hoc· qz artifex ꝓducit suũ artificiatũ p artẽ sibi intrinsecã· deus
vero sm̃ tuã posicõꝫ ꝓduxisset mundũ p artẽ sibi extrinsecã qd̕
derogat perfectõi creacõis reꝝ a deo facte qz deus sm̃ hoc indi-
guisset adiutore exteriori ad creacionem mundi·

¶ Capitulum· xvii· in quo ponunt̃ quedã obiectões iudeorũ
cont̃ veritatẽ gñacõis quã fides catholica ꝓfitet̃ esse ĩ diuinis·
quequidẽꝫ obiectões soluunt̃· in cuius fine declarat̃ q̃ in presenti
tractatu vbi solũ agit̃ de scrutinio scripturarꝫ nõ est tractandũ
de omnibus difficultatibus que ad hoc misterium pertinẽt·

·Saulus·

EXposicio tua circa predictã auctoritatem ꝓuer· nullo modo ꝯso-
nat racõi· Q̃ enĩ sapiencia diuina p quã deus fecit mũdũ sit a
deo genita sicut a deo gñante realit̃ distinguat̃ nullo
modo pt̃ a racõe tolerari· gñalit̃ enĩ ut tu supradixisti in· vii· c·
ea que de deo dicunt̃ non sũt intelligẽda sm̃ modũ infimarꝫ
creat̃arꝫ que sũt corpa sed sm̃ similitudinẽ creat̃arꝫ que sũt intel-
lectuales scilicet· et sic q̃ gñacio in diuinis itelligẽda est sm̃ ema-
nacõꝫ itelligibilẽ prout vbũ intelligibile a proferente seu a di-
cente distinguit̃· Que quidẽ emanacio nõ transit in exteriorẽ
materiã sed int̃ manet· adhuc sm̃ istaꝫ tuã declaracionem
nullo modo dicendũ est q̃ in diuinis sit gñacio· nec p ꝯsequẽs
generans et genitũ seu pr̃ et filius· In hoĩe enĩ et in angelo

in quib⁊ est aliqua emanacio ītelligibilis ſm quam est in eis
intelligens ⁊ intellectū· non tamen in homine ſeu in angl'o
dicitur eſſe generacio ſic ꝙ ītelligens pater dicat̄· et illud qḋ
intelligitur filius ergo nec in diuinis racione predicte ema:
nacionis intelligendū est eſſe generacionē ſm quā ibi dicat̄
eſſe pater et filius· Item de racione geniti est ut accipiat eſſe
a generante· Et ſic oportet ꝙ genitū habeat eſſe receptū· et ꝑ
ꝯſequens ꝙ non ſit per ſe ſubſiſtēs· quod repugnat ꝑfectiōi
diuine cu⁹ eſſe ē ꝑ ſe ſubſiſtens· Ex quibus ſequit̄ ꝙ nullius
geniti eſſe ſit deus· Paulus· Ver̄ est ꝓut tibi dixi
ꝙ generacio in diuinis non est intelligenda ſm ſimilitudinē
gn̄acōis rer̄ tꝑaliū ſ; ſm ſil'itudinē emanacōis ītellc̄tualiū
rerum· Sed circa hoc attendē debes ꝙ nulla res creata tantū
deo aſſimilatur quin inter talem rem ⁊ deum ſit maior diſſi:
militudo q̄; ſit iſta ſimilitudo accepta a rebus Iuxta illud
yſaie· xl· capitulo· Cui ergo ſimilē feciſtis deum ⁊c̄· Cuius
racio est· Nam ꝑfectio diuina est infinita· ꝑfectio autē crea:
ture cuiuſcūq; finita est· Inter finitū autem ⁊ infinitū non
est danda proporcio· vnde cum ex perfectione alicui⁹ creature
quequidem ꝑfectio finita est· ſimilitudinē accipimus ad di:
uinam ꝑfectionē; que est infinita oportet ꝙ ſemꝑ remaneat
maior diſſimilitudo· Ex quo vlterius ſequit̄ ꝙ ex quacunq;
ſimilitudine a rebus creatis in deo accepta oportet amouere
a deo omnes imꝑfectiones que in huiōi perfectione rei crea:
te intelligunt̄ ſeu includunt̄· verbi gracia· dicim⁹ in deo eſſe
ſcienciam ſeu ſapienciam quā nullo modo intelligerem⁹ niſi
per aliquā ſimilitudinē ſapiencie create cum cognicio noſtra
a ſenſibilibus ſeu a rebus creatis ſit accepta· Sed conſtat ꝙ
ſapiencia creata angelica ſeu humana est quoddā accidens ī
ip̄o ſapiente quod nullo modo deo competit· cui nullū acci:
dens ineſſe ſeu competē poteſt· quicqḋ enī est in deo de⁹ est· Et
io cū attribuim⁹ deo ſapiā;· ul' dicim⁹ ꝙ in deo est ſapiā opor
tet ꝙ ītelligam⁹ eā eſſe non eo modo quo ī creatis in q̇b⁊ est
ꝑ modū accidentis ſ; eo mō quo deo competit· ſ· ſapiā ꝑ ſe ſb:
ſiſtēs· vn̄ in ꝓpoſito lic; in dīnis dicam⁹ eſſe v̇bū ſeu ſapiā;
que ꝓcedit a dicente ad modū ſiue ſimilitudinē noſtri verbi
intelligibilis quod ī nobis ꝓcedit ſm intelligibilē oꝑacionē
Non tam̄ hec ſil'itudo est oīmoda· deficit enī a ꝑfectione ema
nacionis verbi dīni in mltis· Et ſpecialit̄ in hoc ꝙ verbū in

nobis ꝓcedens ſm itelligibilē opacionē non eſt eiuſdē naᷓe cum eo a quo ꝓcedit. Et iō illud qđ intelligit̄ in nobis ſeu a nobis non dicit̄ eſſe filiꝰ de rōne eni filij eſt ꝙ eiuſdē naᷓe cum pr̄e. Intelligē aūt diuinū eſt ipa ſba itelligentis qđ nō dubito te ꝯcedē. vñ verbū in diuinis ꝓcedens ꝓcedit ut ſubſiſtens eiuſdē naᷓe cū illo a quo ꝓcedit qua rōne ꝓprie dicit̄ genitū et filiꝰ. vnde in auc̄te allegata de dīna ſapia ſcptura vtit̄ dictionibꝫ que ad gñacōez viuencū ptinēt. ſ. concepcōe ut cū dicit. et ego ꝯcepta erā. Silr̄ et ad ptū ut cū dicit. Ego ꝑturiebar ī intellectu autē nr̄o vtimur noīe ꝯcepcōis ſm qđ in nr̄o intellectu inuenit̄ aliqđ de nouo apprehenſū non autē vtimī noī filiacōis cū non ſit ibi ꝓximpitas naᷓe. ſ. intelligentis et itellecti. Ad ſcđm uo qđ obicis dicēs ꝙ ſi ī deo eſſz aliqđ genitū illud eſſet receptū tibi rñdeo ꝙ nō oīe acceptū eſt receptū in aliquo ſbiecto. tota enim ſba rei create accipit eſſe a deo. non tñ habet aliqđ ſbiectū receptiuū. vñ genitꝰ in dīnis accepit eſſe a gñante non tamē illud eſſe eſt receptū in aliq̄ materia ſeu ſbiecto. hoc eni repugnaret ſbſiſtencie in diuinis. vnde filiꝰ in dīnis in quantū ꝓcedit ab alio habet eſſe diuinū non q̄i aliud ab eſſe dīno exiſtēs. In ipa eni ꝑfectiōe dīna ꝯtinet̄ ꝙ ſit ⁊ verbum intelligibilit̄ ꝓcedens et pñcipiū vbi ſi ēqueciiqꝫ ad eiꝰ ꝑfectōz ptinēt. Et attende ꝙ ſm intencionez huiꝰ tractatꝰ pñcipalit̄ intendē debemꝰ circa ſcrutiniū ſcripᷓaꝝ ꝓut in ꝓlogo dictū fuit. De quo iā circa hoc miſterii ſatis habuimꝰ. Non aūt debemꝰ ſcrutari maieſtatē. Et iō ſupſedeamꝰ ab argumentacōibꝫ que in hac materia fiunt ſeu fieri poſſūt. de quibꝫ doctores nr̄i multa alta ſeu ꝓfunda tractant tā circa relacōes originis que in diuinis dicuntur q̄z circa ꝑſonales ꝓprietates et nociones ⁊ huiđi ad amouendas quaſcūqꝫ hereticas impugnacōes que in hys ꝯſueuerūt fieri. De iſtis enim cum inceperit te ſummꝰ illuiator cordiū lumine fidei aliqualit̄ illuminare poteris ad tui informacōez vlterius ꝓcedere. Nunc aūt ad noſtrū ſcrutiniū. ſ. ſcripᷓaꝝ circa alia que reſtant procedendū eſt.

Distinctio decima de scrutinio scripturaꝝ circa misteriū diuinitatis xp̄i · et cōtinet nouē capl'a

¶ In p̄mo capitulo ꝓponiẗ ꝙ ex hoc ꝙ fides catholica profiteẗ xp̄m esse veꝝ deum et verū hominem non derogat diuine ꝑfectioni ·

¶ In sc̄do capitulo oñdiẗ ꝑ auctoritatē psalmiste in psalmo · Quare fremuerūt gentes ⁊c̄ ꝙ xp̄s est deus ⁊ homo

¶ In capitl'o tercio oñditur idem ꝑ auctoritatē psalmiste in psalmo · Deus iudiciū tuū regi da ⁊c̄ ·

¶ In quarto capitl'o ostendiẗ idem ꝑ auctoritatē psalmiste in psalmo · Eructauit ·

¶ In · v · capitulo oñdiẗ idē ꝑ auctēm ysaye in · x · capitl'o ·

¶ In capitl'o · vj · ostendiẗ idē ꝑ auctēm jeremie · xxiii ·

¶ In capitl'o · vij · ostendiẗ idem ꝑ visionē factā ezechieli in p̄mo capitulo suo prophecie et per visionem factam danieli in capitulo quarto ·

¶ In viii · capitulo ostenditur idem per auctoritatem prophetaꝝ michee · v · et zacharie · xii ·

¶ In capitl'o · ix · ostendiẗ idem ꝑ dicta antiquoꝝ talmudistaꝝ · Et in eodem imponiẗ p̄me ꝑtis h⁹ tractatus finis ·

¶ Capitl'm primū in quo ꝓponiẗ ꝙ ex hoc ꝙ fides catholica profiteẗ xp̄m esse veꝝ deū et hoīem non derogat diuine ꝑfectioni ·

Saulus ·

Quidquid sit de p̄missis adhuc video ꝙ xp̄s tuus manifeste fuit locutus contra excelsū · docuit enī per se uel per suos discipulos contra diuinā simplicitatē ⁊ q̄si contra omnē diuinam ꝑfectionē · Et iō ꝓprie de ip̄o debet intelligi illud · dañ · vij · capitulo de cornu ꝑuulo qui locutus erat contra excelsum prout tibi sup̄ dixi ·

Paul⁹

Dic michi obsecro vbi inuenisti ꝙ mḡr meus xp̄s uel ip̄i⁹ discipuli talia contra deū excelsum fuissent locuti · Non enī credo ꝙ talia possis reꝑire in doctrina sua uel suorum ·

· Saulus ·

· Manifestū est · n^c tu ut credo negabis ꝙ mḡr tuus l' ei⁹ discipuli ipsius nomine docuerūt ⁊ pb̄lice ⁊ continue p̄dicant ꝙ ipse tuus messias est verus deus ⁊ verus homo ⁊ cōsequenẗ de ipso deo etiā asserunt ꝙ fuit tēpaliter natus ex muliere · cum tamē deus nunq̄ȝ esse incepit te

ſtante pſalmiſta a ſeculo et uſqꝫ in ſeculum tu es deus · ⁊ in
multis aliȷs locis · aſſerūt etiam ipm̄ deum fuiſſe crucifixum
mortuum et ſepultū ⁊c̄ huiōi · Quid ergo magis contra deū
excelſum dici poſſꝫ q̄ꝫ ꝙ ſit uel fuit paſſibilis cum tam̄ deus
ſit oīo immortalis ⁊ immutabilis dicente ſcriptura · Ego
deus et nō mutor malachie · iij · capitl'o · Quō ei pati poſſꝫ
qui mutari nō poſſet · quid enī abſurdius contra deū excelſū
dici poſſꝫ q̄ꝫ ꝙ fuit mortuꝰ de q̄ ſcriptura dicit viuo ego ī ete
nū ⁊c̄ · Certe ⁊ ſi ſcripture de hijs tacuiſſent ipi ph̄i pagani
maxime contra hoc inſurgerent qui ex ſolo rōnis dictami
ne probant veꝝ deū quem cognoſcunt eſſe p̄mā cauſaꝫ mū:
di oīno eſſe īcorporeū ⁊ ī mutabilē ſꝫ ſūme ſimplicem ſcōm
quos oīa p̄dicta per te et tuos aſſerta ludibria reputarenᷣ
ſeu deliramenta · · Paulus · Concedo tibi ꝙ ſe:
cundū veritatē fidei noſtre xp̄s in ꝓphetis promiſſus de quo
hic agimꝰ eſt verꝰ deus et verꝰ homo quā veritatē ex teſtimo
nijs ſacre ſcripture cogimur concedē · Silr̄ ſm̄ eandem veri:
tatē concediᷣ ꝙ xp̄s fuit natus de muliere paſſus mortuus
et ſepultus · Que quidē de deo oīa concedimꝰ fuiſſe vera · nō
tamen in quantū deus ſeu ſm̄ naturā dīnam ſꝫ ſm̄ naturā
aſſumptā · ſ · humanā · Sic tamē p̄dicta de deo dicunᷣ ſm̄ ve
ram fidē ut in nullo derogeᷣ dīuine ꝑfectioni apud eum qui
ſacra teſtimonia recte ſcrutaᷣ et ſanā habꝫ rōnem ·

Saulꝰ · Duo hic dicis que nullo mō poſſis ꝓbare ·
quoꝝ p̄mū eſt ꝙ xp̄s in ꝓphetis ꝓmiſſꝰ eſt ſeu debet eſſe verꝰ
deus cuiꝰ oppoſitū ſacra ſcriptura teſtaᷣ que in multis locis
aſſerit eū futuꝝ eſſe de genere dauid quod n̄ credo te negare ·
· 2ᵒ ꝙ de deo poſſit verificari ꝙ fuit natꝰ de muliere paſſꝰ mor
tuus ⁊ ſepultus ⁊c̄ ſine hoc ꝙ derogeᷣ dīne ꝑfectioni · hoc enī
manifeſte videᷣ implicare contradictionē ut ſup̄ dixi · dicē
enī ꝙ deus eternꝰ et immutabilis fuit natus tꝫaliter et mor
tuus et cetera huiōi manifeſte implicat contradictionē nō
obſtantibꝫ cauillacionibꝫ a te allegatis · ſ · cū dicis ꝙ hoc eſt
ſm̄ naturā humanam · Non autē ſm̄ naturā diuinam · ta
lis enī cauillacio non videᷣ valere cum deus nullā habet na
turā niſi ſolam dīnam · Sꝫ q̇a dixiſti ꝙ ex teſtimonio ſacre
ſcripture cogeris cōcedē ꝙ xp̄s ī ꝓphetis promiſſꝰ futurꝰ era
verus deꝰ et verus homo · Rogo ut doceas · me vbi habes ta
lia teſtimonia · Et deinde ꝓcedamꝰ ad diſcuciendū de ſcdo ·

¶ Capitulum scdm in quo ostendit ꝙ ꝑ auctez psalmiste i psalmo · Quare fremuerũt ⁊c̃ ꝙ xp̃s est deus ⁊ homo ·

Paulus

Placet michi recurrẽ ad testimonia sac̃ scripture q̃b⁊ maifeste habet ꝙ xp̃s in ꝓhetis ꝓmiss⁹ futur⁹ erat verus deus et verus · hõ ad quod p̃mo in testẽ addu-co ip̃m egregium psalmistã israhel · s · dauid qui ꝓprie posset dici cythareda xp̃i ipse enim in · ij · psalmo sui psalterij qui p̃m⁹ psalmus est s̃m quosdã vbi loquit̃ de deo et de xp̃o suo ad litterã cum dicit astiterũt reges terre ⁊ conuenerũt i vnũ aduersus dñm ⁊ aduers⁹ xp̃m eius · Infra in ꝑsona xp̃i sup̃ dicti dicit · dñs dixit ad me filius me⁹ es tu ego hodie genui te · Que quidẽ verba diligent̃ fuerũt altercata int̃ me et te i ix · capit̃lo p̃cedentis distinctionis et ibidẽ ostensũ est ꝙ ver-ba p̃dicta non possũt ꝓprie verificari nisi de filio dei quẽ deus eternalit̃ genuit · Et sic patz manifeste ꝙ xp̃s i p̃dicto psal-mo ꝓphetat̃ filius dei a deo eternalit̃ genit⁹ ⁊ ꝑconsequẽs deo cõnaturalis et coetern⁹ · nichil ẽ enim i deo quin sit eternũ et eiusdẽ nature cum ip̃o deo · Quã quidem auc̃tez tibi induxi in p̃dicto capit̃lo ad ꝓbandũ generacionẽ naturalẽ et et̃naz esse in diuinis · Contra quod multipliciter arguisti ibidẽ tam contradicendo mee exposicioni q̃z etiam introducendo alias doctoꝝ tuorũ exposiciones · ad que omnia fuit tibi in p̃dicto capit̃lo sufficient̃ responsũ · Et sic nõ oportet ut hic replicẽ⁹ ea q̃ ibi dc̃a fuerũt · tal' ei iteracio eẽt fastidiosa poa⁹ q̃z fruc̃-osa · Vñ remitto te ad i⁹ capit̃lm vbi ex testimonio psal-miste habet̃ xp̃m esse filiũ dei eternũ · et sic veꝝ deũ · Ꝙ autem ip̃e sit verus hõ · non credo te negare · Et ideo ex ista auctori-tate nunc ꝑ me allegata et sup̃ in p̃dicto capit̃lo ꝑ me ꝓprie et vere exposita · vna cũ tua concessione de humanitate xp̃i habeo intentũ

Saulus

Bene recolo ꝙ ista auc-toritas psalmiste fuit ꝑ te allegata in p̃cedentib⁊ vbi etiam circa eius exposicionez fuit int̃ me ⁊ te altercatũ · sz ad huc ex ista non habes ꝓpositũ tuum · Nam licz veꝝ est ꝙ ego conce-do xp̃m foze hoĩem · nullo tamen modo cõcederem ꝙ esset de⁹ et homo · In p̃dicta autem auc̃te solum conaris ꝓbare ꝙ est deus seu filius dei etern⁹ · non autẽ ꝙ sit homo ·

Paul⁹

In p̃dicto psalmo · deus alloquens ipsi xp̃o filio suo dit sic · postula a me ⁊ dabo tibi gentes hẽditatem tuũ ⁊c̃ · Constat

autem q̄ si xp̄s de quo ibi agit͛ esset pur⁹ deus et non homo· nullo modo conueniret ei postulare aliquid a deo cum scd̄m hoc ē oīo equalis p̄ri· habens ip̄e eandē potenciā que ē ipsa dei essencia vnde necesse ē q̄ ista verba· postula a me ⁊c̄ itel-ligant͛ s̄m naturā humanā s̄m quā ipse xp̄s est ver⁹ homo cui competit qn̄qȝ a deo petere aliquid quod nō habet· Et sic ex p̄dicta auc̄te habes intentū

¶ Capitulū terciū i quo ostendit͛ ideȝ p auc̄tem psalmiste in psalmo· Deus iudiciū tuū regi da

·Saulus·

Ideo quid sentis circa p̄dictam auctoritatem sed volo q̄ ostendas michi si aliā habes auc̄tem. ad ꝓpositum tuum fundandū· Paulus· ·Habeo aliā auc̄tem eiusdē psalmiste in psalmo· qui incipit· Deus iudi-cium tuū regi da· vbi maīfeste agit͛ de xp̄o qui ibi denūciat͛ saluator populi p̄sertim humilium ⁊ pauperum· d̄ quo dicit· Saluos faciet filios pauperꝝ et aīas pauperꝝ saluas faciet et huiōi· De quo quidem xp̄o saluatore dicit͛ sic ibidē· nomen eius ante secula et ante solē ꝑmanet nomen eius quā aucto-ritatem sup̄ tibi allegaui in· x· capitl'o p̄dicte distinccionis ad ꝓbandū generacionē eternā esse in diuis· Circa qd̄ large altercauimus· Et finalit͛ in p̄dicto capitl'o fuit tibi ostensū q̄ ex p̄dicta auctoritate p̄sertim s̄m hebraicā veritatē sūpta ostendit͛ manifeste q̄ filius dei de quo in illo psalmo agitur fuit ante secl'a ⁊ manet i eternū· Non obstantib⁹ multipli-cib⁹ tuis cauillacionib⁹ ibidē contentis· Et sic ex eodē psal-mo habet͛ q̄ saluator ille promiss⁹ de quo ibi agit· qui ver⁹ homo et filius hoīs est· est ver⁹ deus et filius dei etern⁹ quod ē intentū· Nec hic oportet replicare illa que fuerūt inter nos altercata circa exposicionē hui⁹ psalmi ipredicto capitl'o de cimo ne fiat repeticō vni⁹ et eiusdē que fastidiosa est· et ideo remitto te ibi vbi p̄dicta plene iuenies Saulus

Habeo mentē tuam circa exposicioneȝ p̄dicti psalmi· Cir̄ quā nolo amplius replicare· quia satis fuit i p̄dicto capitl'o inter nos discussū· Sed si habes aliā auc̄tem indica michi·

¶ Capitulum quartum In quo ostendit͛ idem p auctorita tem psalmiste in psalmo· Eructauit cor meū· ⁊c̄

Paulus

IN psalmo qui incipit · Eructauit cor meũ verbum
bonũ · psalmista loquit̃ ad lr̃am de xp̃o q̇ ĩter ceteros
vnctos a deo · qui rõne vnctionis xp̃i vocari possũt ·
excellencior est · Et ideo de ip̃o dicit vnxit te deus deus tuus
oleo leticie p̃ consortib⁹ tuis · vbi psalmista paulo añ loquẽs
ip̃i xp̃o sic dicit · Sedes tua deus insecl'm seculi · virga direc
cionis virga regni tui · Que quidẽ verba de nullo verificari
possũt nisi de vero deo ut est manifestũ · Null⁹ enĩ hab; sedẽ
dinam inseculũ secl'i nisi ip̃e deus ⁊ sic p ista v̇ba psalmista
testatur q̄ ille xp̃s cui loquit̃ est verus de⁹ · Cui etiam dicit ·
Sedes tua de⁹ insecula secl'i · Unde ex hac auctoritate habes
veritatẽ a me intentã Saulus Iste psalm⁹ ex
ponit̃ a doctorib⁹ nr̃is multipliciẽ · s · de diuersis regibus sub
quoꝝ quolibet filij isrl' fuerũt in p̄spero statu ut cum fuerũt
sub salomone valde p̄spere viuentes ut habet̃ · iii · R · vel de
assuero in cui⁹ tempore Mardoche⁹ ⁊ alij iudei fuerũt honora
ti · vel etiã de rege dauid · In cui⁹ tempore dauid debellauit mľ
tas gentes conuicinas terre p̄missionis ut habet̃ i · ii · R ·
Unde ip̃e dicebat psalmista accingẽ gladio tuo sup femur
tuũ potentissime · intende p̄spere p̄cede et regna · Et iõ psal=
m⁹ iste non necessario exponit̃ de xp̃o de quo agim⁹ · de quoli
bet enĩ p̃dictoꝝ regũ potest exponi · Et ideo in p̄mo versu di=
dico ego opa mea regi indefinite loquendo · s · nõ appriãdo a=
licui p̃dictoꝝ regũ · uel forte alicui alioꝝ qui p̄spere egerũt ·
Paul⁹ Licet in p̄mo v̇su psalmista loquat̃ inde=
finite · cũ dicit dico ego opa mea regi · tñ ly regi ĩtelligendũ
ẽ anthonomatice · s · p excellenciã respectu ceteroꝝ regũ quod
patet ex hoc q̄ subdit v̇ba que de nullo ceteroꝝ regũ nec de a=
liquo alio puro hoĩe dici possũt ut iã tibi p̃dixi · Eidem enĩ
regi de quo loquit̃ dicit · Sedes tua deus insecula seculi quod
nullo mõ poss; verificari de dauid nᶜ de salomõe · nᶜ de assue=
ro · nᶜ de aliquo alio puro hoĩe · Unde v̇tute istoꝝ v̇boꝝ opor=
tet restringere materiam p̄ncipalẽ istiuˢ psalmi ad xp̃m qui
verus deuˢ est habens sedem dei ĩ secl'm seculi · ⁊ verus homo
quia vnct⁹ oleo leticie p̃consortib⁹ ut dictũ est · Itẽ transla=
tio caldayca · s · ionathe que apud vos equiualet textui illud
verbum psal' · Speciosus forma p̃filijs hominũ sic transtulit
pulchritudo tua rex messia maior est q̃ȝ filioꝝ hoĩm · Et sic
patet q̄ psalm⁹ iste de messia loquit̃ de quo testatur quod est

verus deus et verus hõ modo p̄dicto· Saulus

Quedã ↄtinent̄ ĩ hoc psalmo que ñ possũt applicari messie tuo· dicitur enim ibi astitit regina a dextris tuis· Sil'r audi filia ⁊ vide ⁊ iclina aurẽ tuã ⁊c̄ Et ĩ fine psalmi ↄcludit· ꝓ p̄rib⁊ tuis nati sunt tibi filij constitues eos p̄ncipes sup̱ omnez terrã· Constat autẽ ꝙ nichil hoꝝ pt̄ verificari de messia tuo qui nullã habuit reginã ad dexterã suam assistentẽ· Sil'r nec filiã disciplinã audientẽ nec etiã habuit filios quos p̄ncipes constituisset· vnde expositõ tua nullomõ tolerat̄ a lr̄a

Paulus Tu nosti ꝙ doctores tui cõiter tenẽt ꝙ Synagoga isrl'is dicit̄ esse sponsa dei· vnde liber canticoꝝ ap⁹ eos exponit̄ de deo sp̄õso ⁊ synagoga ponsa· et de ea exponũt i⁹ canticoꝝ· iiij· capit'o· Tota pulchra es amica mea et macula non est in te quod licet de synagoga patꝝ antiq̄ꝝ aliquid contineat veritatis· de eccl'ia tañ xp̄i que vna ē vnitate fidei potius verificat̄· Et q̄a ista eccl'ia vera sponsa xp̄i est ⁊ ei coniuncta· et cum eo regnans seu regnatura in eternũ ideo dici potest regina· et de illa verificari pt̄ illud astitit regina a dextris quia in bonis potioribus assistit xp̄o· s· ĩ p̄nti in bonis gracie· et ĩ futuro ĩ bonis glorie· Et quia sicut ista eccl'ia est coniuncta xp̄o sicut sponsa sponso dicit̄ regina sic· eo ꝙ recipit eius legẽ seu disciplinã euangelicã dicit̄ esse filia ideo de ea dr̄ audi filia et vide ⁊c̄ Et quia ista eccl'ia succedit synagoge antique in fide· quia eadem ē fides patꝝ ⁊ fides discipuloꝝ xp̄i licet in credendo de p̄terito vl' de futuro q̄nq₃ variet̄ ĩ cerimonialibus aũt legis antique que iã cessant post xp̄m om̄io sũt diuerse ut sup̄ dictũ est ideo dicit obliuiscẽ populũ tuũ· s· iudaicũ ⁊ domũ patris tui· s· templũ antiquũ ĩ quo sacrificia offerebant̄ que post xp̄m cessarũt ut dictũ est· Et sequit̄ et concupiuit rex decorem tuũ seu sp̄ẽm tuã quia cult⁹ ecclesie pulchrior ē ⁊ delectabilior est xp̄o cultu synagoge hoc autẽ quod dicit̄ ĩ fine psalmi ꝓ p̄rib⁊ tuis nati sũt tibi filij· Sil'r intelligendũ est de xp̄o· Cui loco patꝝ suorum s̄m humanã naturã· s· patriarchaꝝ l' ꝓphetaꝝ nati sũt tibi filij sp̄ũales· s· apl'i et alij discipuli qui p̄riarchis et ꝓphetis successerũt q̄ cõstituti sũt p̄ncipes sup̱ om̄ez terrã ĩ sp̄ũalib⁊· qui quidẽ filij xp̄i p̄ncipes constituti reduxerũt ad memoriã facta regis xp̄i in generatõib⁊ sibi succedentib⁊ usq₃ in finẽ mũdi Ideo subdit̄ memores erũt nõis tui dñe in generatõe

et generationẽ · propterea populi confitebunt̃ tibi τc̃ propterea populi · s · fidelium confitebuntur tibi in eternum τ in seculum seculi · Ista enim laus que procedit ex memoria seu cognitione xp̃i non cessabit in hoc seculo nec in futuro vbi precior erit vnde omnia contenta in hoc psalmo nõ discrepant a ꝓposito meo sed potꝰ adoptant̃ · τ iste tres auctes p̃dicte debent tibi sufficẽ quo ad psalteriũ licꝫ ibi sint mlta alia ·

¶ Capitłm · v · in quo ostendit̃ idẽ ꝑ auctem ysaye in · ix · capitlo · Saulꝰ ·

Habeo mentẽ tuã circa auctes ꝑ te allgatas de psaltio sũptas sꝫ allega michi auctem alteriꝰ ꝓphete si habes ad intentũ tuũ probandũ · Paulꝰ Ille ꝓpheta euangelicꝰ scilꝫ ysaias misteriũ humanitatis τ diuinitatis xp̃i nõ p̃termisit · sꝫ ip̃m clare ꝓphetauit · vnde ysaye · ix · capitlo agens de messia seu de xp̃o sic dicit d eo · puer natus est nobis et filiꝰ datꝰ ẽ nobis · Cuiꝰ imperiũ sup humerꝫ eius τ vocabit̃ nomẽ eius admirabilis · consiliariꝰ deꝰ fortis pater futuri secli seu sempiternꝰ p̃nceps pacis · Ex qua auctoritate manifeste habes ꝙ xp̃s de quo loquit̃ est verꝰ hõ τpaliter natꝰ · τ hoc cũ dicat puer natꝰ est nobis · habes etiam ex eadẽ aucte ꝙ sit deꝰ verꝰ Et hoc cũ dic dicat deꝰ fortis pr̃ futuri secli seu sẽpiternꝰ et p̃nceps pacis p̃dicta eĩ nõia nõ possũt verificari ñ de deo vero · Et sic ꝑ istam auctem maĩfeste oñdit̃ meũ ꝓpositum · Saulus Hec auctas ꝑ te allegata exponit̃ ꝓprie a doctoribꝰ nr̃is de ezechia rege in cuiꝰ tẽpore deus dedit pacẽ in ihrl'm · et iudea demeto Sennacherib ut habet̃ · iiij · R · Qua rõe vocat̃ a deo p̃nceps pacis eo ꝙ fuit p̃nceps in cuiꝰ tempore pax miraclose viguit · vnde ꝫm istã verã expositionẽ doctorꝫ nostrorꝫ nõia que ponũt̃ in hac auctoritate ad solũ deum ꝑtinencia nõ sũt nõia illiꝰ pueri nati sꝫ dei vocantis ip̃m puerꝫ p̃ncipem pacis · Sic eni exponẽda est lr̃a p̃dicte auctis · puer natꝰ ẽ nobis et filius datꝰ est nobis · s · Ezechias · Cuiꝰ impium sup humerꝫ eiꝰ i quantũ fuit rex impans · quẽ quidẽ puerꝫ deus admirabilis τ fortis τ pr̃ futuri secli seu sempiternꝰ vocauit p̃ncipẽ pacis · et sic nõia ad deitatẽ solũ ꝑtinencia q̃ in hac aucte ponunt̃ referẽda sũt ad deũ vocantẽ Illud solũ quod dicit̃ p̃nceps pacis est nomẽ pueri nati · s · ezechie · et hic est sẽsus planꝰ huiꝰ auctoritatis

ſm quē nichil facit ad ꝓpositū tuū ¶ Paulus ¶ Bene
ſcio ꝙ hec expoſitio tua ē Rabi Sal'· et quorundā modernoꝝ
expoſitoꝝ tuoꝝ qui ſemper intendūt offuſcare ſacras ſcrip:
turas· que de xp̄o vera teſtimonia tradūt· vñ ſi bene ſcruta:
tus fueris ſententiā hui⁹ auctis manifeſte reꝑies ꝙ hec tua
expoſitio eſt oīno inualida tū quia irrōnabilis· tū quia incō
ſona lr̄e· tum quia contra mentē antiquoꝝ tuoꝝ· qui fuerūt
maioris auctis ꝙ̄ ipe Rabi Salomō ꝙ̄ tu allegas· ꝑmū pa
tet· Nā nulla ratio eſt quare deus tot nominib⁊ vocaret̄ in
vocatione vni⁹ pueri nati · fuerūt enī mlt̄i alij qui ante ſuā
natiuitatē fuerūt vocati ſuis ꝓprijs noībus a deo ſiū ab an:
gelo ut yſmael et yſaac et joſias· nūquam tamē in eorum
vocatōe deus vocat̄ plurib⁊ et varijs noībus· Suffeciſſet enī
dicere· vocauit eum dn̄s p̄ncipē pacis· vnde nll'a apparet rō
quare alia noīa ad deū ꝑtinencia ibi adiungerent̄ ¶
Saulus ¶ Hec rō tua ſil'iter facit contra tuā expoſitōez·
Non enī videt̄ eſſe aliqua rō qua tot noīb⁊ ille puer natus
vocaret̄· ſuffeciſſet enī dicē ſm tuū ꝓpoſitū· puer nat⁹ eſt no
bis ⁊ vocabit̄ nomē eius de⁹· vñ multiplicatō noīm illius
pueri nati ſuperflua videt̄ etiā ſm tuā expoſitionē ¶
Paulus ¶ Scd̄m meā expoſitionē· quodlib; nomē illi⁹
pueri ſig̃t aliquid notabile ī ip̄o· in hoc enī qd̄ dicit̄ puer na
tus ē nobis deſignat̄ ipi⁹ magna humilitas ī nat̄a huma
na · ſicut ꝑuulus humilior ē ꝙ̄ ceteri maioris etatis· in hoc
autē quod dicit̄· Et fili⁹ datus eſt nobis· deſignat̄ ī ip̄o pu
ero nato aliam eſſe naturā ſm quam nō fuit natus tꝑalit̄·
ſ; datus nobis· In hoc autē quod ponit̄· Et factus eſt p̄ncipa
tus ſuꝑ humeꝝ ei⁹· Oſtendit̄ ꝙ ille puer nat⁹ accepit ſuper
ſe iugum legis obſuande· licet nō eſſet ad hoc obligat⁹· vñ
in tranſlacōe caldaica iſta verba · Et factus ē p̄ncipat⁹ ſuꝑ
humeꝝ eius transferunt̄ ſic· Et recepit ſuꝑ ſe legē ad obſer
uandū· in hoc quod ſequit̄· Et vocabit̄ nomē eius admira:
bilis· deſignat̄ ꝙ ſua natiuitas de qua ꝑdixerat puer natus
ē nobis fuit maxime miraculoſa quia ex v̄gine ſine ſemīe
virili· In hoc autē quod dicit̄· Et conſiliari⁹ deſignat̄ ꝙ ipſe
puer nat⁹· erat datur⁹ cōſilia ſalutifera ſuꝑaddita ꝑceptis
decalogi · In hoc autez quod dicit̄ deus· Exp̄mit̄ ei⁹ deitas
In hoc autez quod dicit̄ fortis· declarat̄ eius fortitudo que in
eius paſſione fuit abſcondita In hoc quod dicit̄ pr̄ futuri

seculi designatur quod ipse habebit inducere omnes electos ad celestem gloriam que est in futuro seculo In hoc autem quod dicitur princeps pacis designatur quod ipse daturus erat suis fidelibus veram pacem ·s· internam que non posset esse cum peccato mortali iuxta illud psalmiste·non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum Similiter et pacem supernam que superat omnem sensum· Et sic vides quod omnia que in hac vocatione continentur sunt propria et notabilia et non superflua in uocatione illius pueri nati· Quedam enim pertinent ei proprie ex duplici sua natura· Quedam uero ex effectibus eius et alijs que pertinent ad redempcionem nostram per ipsum factam·vnde multiplex noiatio predicta propria et notabilis est in puero nato de quo agitur Et sic patet irronabilitas tue expositionis· Quod autem tua expositio sit inconsona littere patet ex hoc·Nam post predicta verba preallegata sequitur statim in littera· Multiplicabitur eius imperium et pacis non erit finis·Que verba nullo modo possunt verificari de ezechia·cuius pax habuit finem in breui tempore ut patet in sua hystoria·iiij·Re·et·ij·paliponimenon·Similiter quod sequitur stati·super solium dauid et super regnum eius sedebit ut confirmet illud et corroboret usque in seculum Ridiculum est hoc exponere de ezechia cuius regnum et imperium et pax fuit breuissimum ut notum est· De xpo autem meo omnia ista verificantur cuius ecclesia in qua sedet et regnat non solum celestis sed etiam terrena confirmata est a xpo usque in eternum· ✓ Saulus ✓ habeo mentem tuam circa hec·Sed quia dixisti quod doctores nostri antiqui predicta verba ysaye non exponebant de Ezechia sed de messia volo ut indices michi qui sunt illi doctores ✓ Paulus ✓

¶ Translatio caldaica·s·ionathe que fuit ordinata ex ore Rabi eliesar et Rabi iosue qui fuerunt per magnum tempus ante destructionem templi predictam auctem expresse transtulit de messia· Translatio vero·lxx·interpretum similiter intelligit predicta verba de messia·sed loco istarum dictionum admirabilis consiliarius·deus·fortis·pater futuri seculi princeps pacis solum posuerunt magni consilij angelus·✓ Saulus ✓ Translatio·lxx·interpretum facit contra te·pretermisit enim noiationes exprimentes diuinitatem·Et sic de mente sua patet quod licet predicta verba intelligantur de messia·non tamen debet credi quod ipse sit deus ✓

Paulus ✓ Ratio quare·lxx·interpretes subtraxerunt noiationes exprimentes deitatem xpi in hac auctoritate talis est·nam ipsi transtulerunt sacram scripturam veteris testamenti ptholomeo

regi qui erat gentilis. Et licet vnū deū credebat sicut et veri phi. nō tñ credebat misteria xpi sicut nec illi. Et iō vbicūqz fiebat mencio de diuinitate xpi sicut ī hoc passu ꝑtermiserūt. ⁊ qñqz aliter transtulerūt. ne forte ptholomeus crederet eos dicere ꝙ xps ſm quod homo esset deus. et ut secreta fidei nō aperirent gentili qui nondū erat lumine fidei illuminatus. Et scias ꝙ Rabi moyses egipcius qui fuit maximꝰ inē doctores tuos modernos considerans seriem lr̃e. ⁊ etiā jonathe translacōēz suprdictā que equipollet textui apud vos in quadam epl'a sua ad iudeos affricanos cōmendans messiā ab eis expectatū allegat ꝑdictam auctem ysaie vbi dicit. Et vocabit nomē eiꝰ admirabilis. Consiliariꝰ ⁊c̃ dicit hec sex sūt nōia pueri nati hec ille. Et sic habes ꝓpositū meū ex doctoribus tuis magis autenticis

¶ Capitulū. vj. in quo ostendit idem per auctem jeremie. xxiij. capit'lo **Saulus**

Habeo mentē tuam circa ꝑdictam auctem ysaie. Sed si habes aliquā auctem alterius ꝓphete ostendentem diuinitatē messie ꝓut tu opinaris indica michi

Paulꝰ Habeo auctem jeremie que messiam venturū tunc fore testat verū deum. Jeremie eni. xxiij ubi ad litterā agit de messia sic legit. Ecce dies veniūt dicit dñs. ⁊ suscitabo dauid germen iustū ⁊ regnabit rex ⁊ sapiēs erit. et faciet iudiciū ⁊ iusticiā ī tr̃a. In diebꝰ eiꝰ saluabit. iuda et isrl' habitabit ꝯfidenē. ⁊ hoc est nomē qd̓ vocabūt eū dñs iustꝰ nr̃ hec ille. Circa quod attendē debes ꝙ vbi nos habemꝰ in hac auctē dñs iustus noster. in hebraica lr̃a habet illud nomen q̄tuor lr̃aꝝ tetagramaton. qd̓ quidē nomē solius dei est proprīū ut habet exodi. iij. quod quidē nomē ut nosti in tanta reuerencia habet apud hebreos ꝙ non est licitū ut ore ꝓferat ꝑ easdem lr̃as quibꝰ scribit. sz loco talis nōis ꝓfert aliud nomē compositū ex aliis lr̃is a quatuor ꝑdictis que sonant adonay. s. dñs. Et ideo soli sacerdotes sacrificia ī templo ministrantes illud nomen ꝓferebant prout iacet in lr̃a. ⁊ hoc tempore sacrificioꝝ et in templo et non alibi. vnde hīj hono res ⁊ hee reuerencie illi nōi debebant. eo ꝙ inter nōia diuina solū illud sig̃t sui diuinitatē īfinitatē sui esse seu sue essencie absqz aliquo respectu ad aliquā creaturā seu aliquē effectū.

vñ cõiter tenet ꝙ illud nomẽ incõicabile ẽ alicui creature. Et
idõ antiqui tui sup illud verbũ exo. iij. Hoc est nomen meum
i eternũ. dicũt hoc ẽ nomẽ meũ. s. michi solũ ꝓpriũ ⁊ nulli
alteri attribuendũ de cuius nomine maxia solemnitate et
indiuiduitate ⁊ incõicabilitate Rabi moyses i libro de di-
rectõe ꝑut in capitulo. lxj. et lxij. large tractat. Ex quibus se-
quitur ꝙ cũ messias teste jeremia vocandus erat huiõi noie. s.
thethagramaton ꝯsequens ẽ ꝙ ipse messias esset verus deus
cum illud nomen nulli creature pure sit cõicabile ut dictũ ẽ
Saulus Licet verũ est quod dicis de solemni-
tate ꝑdicti nois eo ꝙ est nomẽ ꝓpriũ solius dei. ex hoc tamẽ
non tollitur quin approprietur aliqñ aliquibus puris creaturis. legitur
enim geñ. xxii. ꝙ abraham vocauit nomen loci illius. s. in q
imolare intendebat ysaac filiũ suum dñs videt uel dñs vi-
debit. et vbi translatio tua habet in hoc loco dñs. In hebreo
habet nomẽ thethagrmaton. Itẽ exo. xvij. edificauit moyses
altare et vocauit nomẽ eius dñs signũ meũ. i quo loco vbi
dicitur dñs. In hebreo habetur nomen ſupdictũ. Item iudicum
vj. Et edificauit ibi Gedeon altare dño ⁊ vocauit eum ado-
nay pax. ibi etiã ponitur ꝑdictũ nomen Item ezechielis vl-
timo capitulo de ciuitate ihrlm legitur nomen ciuitatis ex illa
die dñs ibidẽ. in quo loco ponitur nomẽ supdictũ. Ex quibus
manifeste habes ꝙ ꝑdictũ nomen licz sanctissimũ et solius dei
ꝓprium. tamen qñqz quasi ꝑ modũ appriatõis de puris crea-
turis dicitur. ut patet in quatuor passibus supdictis.
Paulus Ex istis allegationibus tuis nõ habes ꝙ aliq
pura creatura vocetur ꝓprio noie diuino. s. thetagramaton licz
in ꝑdictis noiationibus icludatur illud nomẽ. Circa quod at
tendẽ debes ꝙ a noie ꝓprio alicuius rei qñqz denoiantur alie res
que non sũt eiusdẽ nature cũ re a cuius nomine acceperũt de-
noiatões sz referuntur ad eam certo modo verbi grã. sanitas
corporis aialis ꝓprie dicitur sanitas seu dispositio ꝑ quã opa
corporis aialis ꝓcedũt salubriter. Sed ex hoc noie dicitur aliquid
sanũ quod conseruat uel efficit sanitatem ꝑdictam ut cum
dicitur cibus sanus uel mediana sana. Siliter dicitur aliquid sanũ qd
signat ꝑdictã sanitatẽ ut cũ dicitur color sanus uel vrina sana.
Constat aũt ꝙ mediana neqz vrina l' color ⁊ huiõi nõ sũt
sanitates sz referuntur ad sanitatẽ ꝑdictis modis. vñ in ꝓpo
sito ex hoc ꝙ ille locus fuit vocatus ab abraham geñ. xxij.

dñs videt uel videbit non sequit̃ ꝙ ille locus sit dñs sed ꝙ
in illo loco deꝰ videret meritũ ipsiꝰ abrahe in immolacione
filij ut cõit̃ tui expositores dicũt. Sil'r cũ dicat̃ Ezech. vltio
ꝙ nomen ciuitatis est dñs ibidẽ. non ex hoc sequit̃ ꝙ nomen
ciuitatis sit dñs sed ꝙ deus habitaret ibi ut in suo templo.
Sil'r ex hoc quod dicat̃ exo. xvij. de altari edificato a moyse
⁊ vocauit nomẽ eius dñs signũ meũ. non sequit̃ ꝙ illud al
tare esset dñs seu vocaret̃ dñs ſꝫ ꝙ illud altare esset ĩ memo
riam illiꝰ signi qḋ deꝰ fecerat ĩ victoria amalechitaꝝ. Sil'r
ex hoc quod dicat̃ iudic̃. vj. ꝙ Gedeon vocauit nomen illius
altaris dñs pax. non sequit̃ ꝙ istud altare esset dñs uel vo
caret̃ noĩe ꝓprio ipsiꝰ dñi. ſꝫ ꝙ illud altare esset in memoria
ꝙ deus dederat sibi pacẽ ab hostibꝫ. Possunt etiã alit̃ intelli-
gi ista duo ꝓxime ꝑdicta ƀm translationem Caldaicã que
apud te ẽ autẽtica. transtulit enĩ aquilon illud verbũ exo.
xvij. Et vocauit eum dñs signũ meũ sic et coluit ibi dñm q
fecerat signũ. Similit̃ transtulit illud Iudicũ. vj. Et voca-
uit eum dñs pax sit Et coluit ibi dñm qui dederat ei pacem
Et sic patet ꝙ ƀm istã translationẽ illa noĩa diuina nõ suĩt
noĩa altariũ predictoꝝ ſꝫ suĩt ipsiꝰ dei qui ĩ illis colebat̃. Ex
quibus patet ꝙ ex ꝑdictis allegationibꝫ tuis non habes ali-
quid contra me. Saulꝰ Sicut tu exponis auctes
ꝑ me allegatas sic ut ille res non noĩent̃ noĩe diuino. Sic
ego possum exponẽ auctem ꝑ te allegatã. taliter ut messias
nõ nominet̃ noĩe diuino ꝓut tu ĩtendis. vñ illud qḋ dicat̃
iere. xxiij. de messia hoc est nomen quod vocabũt eũ dominꝰ
iustus nr̃. Exponat̃ sic ꝙ dñs vocabit messiã iustꝰ nr̃. eo ꝙ
erit iustus ꝑ excellenciã. ul' quia ꝑ eum deꝰ nos iustificabit.
Non enĩ est aliqua rõ quare auctes ꝑ me allegate deducã-
tur ad aliũ sensũ ꝑter illũ quẽ ꝓma littera sonat q̃ꝫ auctas
tua. Paulus Licet possint assignari rõnes vere
quibꝫ auctas ꝑ me allegata nõ ẽ exponibilis sic ut messias
non nominet̃ noĩe ꝓprio diuino sicut tu vis obmissis tam̃
huiõi rõibꝫ causa breuitatis ꝑ tuos doctores possũ tibi ondẽ
ꝙ ex ista aucte Iere. concluserũt ꝙ messias vocandus erat
ꝓprio noĩe diuino. s. thetagramaton sine alia expositiõe siue
intꝑretatione quod tibi debet sufficẽ ad ĩtentũ meum conclu
dendũ Saulus Ostende michi rogo si est aliquis
de nr̃is qui hoc quod dicis senciat Paulꝰ In glosa

sup libꝝ trenoꝝ capitulo pmo querit quo noie vocandꝰ esset
messias vbi aliqui dicũt q vocandꝰ erat cõsolator seu paracli
tus ad quod allegãt illud trenorum· Quia elongauit a me
manahem · i · consolatorẽ uel paraclitũ qui ꝯuertit aĩam meã
Et sequit ibi Rabi abba · dicit adonay est nomẽ eius exp:
mendo ubi dicit adonay · nomẽ dñi thethagramaton cum
q̃tuor suis ꝓpriis lr̃is · ad quod allegat p̃dictꝰ doctor tuus il:
lud Iere · s · et hoc est nomen quod vocabũt eum dñs iustus
noster · Ex quo patꝫ manifeste q antiqui tui itellexerũt auc:
tem p me allegatã eo modo q̃ sup̃ tibi dixerã · auctes ũo p te
allegate exponunt a tuis prout tibi dixi ut patet ex dictis
Saulus Licet ille doctor Rabbi abba quem tu
allegas videat intelligere illã auctem Iere · sicut tu · non tñ
oms in hoc concordant quia ĩ eodẽ loco ponũt alia nomina
ip̃i messie ut monathon · uel paraclitũ seu ymon p illud an
solem ymon nomẽ eius et huiõi vnde ex illo doctore singu:
lari non habes intentũ Paulꝰ Verꝫ est q diũsa
noĩa imponunt p duos doctores ip̃i messie · Sꝫ si bene aduer
tis illa noĩa non sũt incompatibilia seu sibi inuicẽ contra
ria seu cotradicencia · Nã sicut de deo multa noĩa dicunt in
scripturis ut cũ dicit dñs creator pius misericors et huiõi ·
Sic etiã messias multis noibus denoĩat diuersis respectu:
bus · vñ ex hoc q ille alius doctor dixit manahen est nomẽ
eius · i · consolator non tollit quin sit verꝰ deus cum vera cõ
solatio nõ nisi p deum sit iuxta illud ysaie · li · Ego ip̃e con:
solabor vos · Silr̃ ex hoc quod dicit ymon est nomen eiꝰ · i ·
filiꝰ ul̃ filiacio ut sup̃ tibi ostendi nõ tollit quin sit verꝰ deus
ipse eni messias verꝰ est deus · et verus filiꝰ dei ut ibidẽ osten
sum fuit · Et ideo ex diuersitate noĩm messie p duos doctores
inuenta seu allegata non tollit q auctas ieremie sup̃dicta
exponat eo modo quo Rabbi abba sup̃dictus exposuit sm
quã expositionẽ habet q messias vocandꝰ erat noie dñio · s ·
thethagramaton qd nll̃i creatẽ pure ꝯuenit ut sup̃ dictũ ẽ ·

Capitulũ · vij · i quo ostendit idem per visionẽ factam
ezechieli ĩ pmo capitl̃o sue ꝓphecie ⁊ p visiõeꝫ danielis · vij ·
capitl̃o Saulus

Unquid habes auctem alteriꝰ ꝓphete ad tuũ ꝓpositũ
fũdandum · Paulus Ezechiel in primo

capitl'o sue ꝓphecie vbi ponit̃ illa reuelatio magna de rotis
et de aīalibꝫ et de trono dei supsedentis · quod quidē capitulū
prout cōiter tradūt doctores tui continet magna seu maxi
ma de misterijs diuinis in tantū ꝙ erat illicitū apud eos ex
ponē illud capitulū in publicū seu pl'ibꝫ hominibꝫ · sed tm̄
vni discipulo intelligenti et discreto prout habetur ī primo
libro talmudico qui dicitur hagiga primo capitulo quod
Ra · moy · egipciꝰ large tractat in suo libro de directōe ꝓut
in p̄mo capitl'o In cuiꝰ capituli expositōe varij varia sense-
rūt · specialit̃ circa aīalia ⁊ rotas · Quidā enī exposuerūt illa
ꝫm monarchias pn̄cipales mundi · s · Caldeoꝝ medoꝝ Gre-
coꝝ ⁊ Romanoꝝ · alij ūo ⁊ meliꝰ exposuerūt p̄dictā visionē
correspondentē ad diuina misteria xp̄i seu messie qui tūc erat
futurus · Sed quicquid sit de veritate istaꝝ expositionum · de
qua ad p̄ns non est tractandū tamen ꝫm om̄es illud quod
dicit ꝓpheta ī fine visionis ꝙ sup capita aīalium viderat si
militudinem troni saphirini · ⁊ sup similitudinē troni qua-
si aspectū hoīs desup · p istum hoīem omnes intelligūt deum p̄
sidentē toti creature ad cuius nutū aīalia illa mouebant̃ et
quiescebant · ibant et reuertebant̃ qd̓ nō nisi de deo potest ve-
rificari · apparebat tn̄ ꝓphete in forma hoīs · in quo designat̃
ꝙ deus summꝰ qui toti creature p̄sidet erat humanandꝰ seu
in forma humana videndus ī quo ꝓpositū meū comprobat̃
Saulus · Ex illa visione ezechielis quā allegas
non habes ꝓpositū tuum ꝓpter multa · p̄mū quia ut dicis ⁊
veꝝ est ista reuelatio est tam occulta et misteriosa ꝙ nulli li-
cuit eam exponē publice seu palam sed eiꝰ expositio tradebat̃
a sapientibꝫ antiquis singularit̃ · s · ab vno mg̃ro ad vnū tm̄
discipulū ydoneū et ad intelligendū dīna secreta dispositū ·
Et in hoc ꝯcordant om̄s doctores nr̄i tā antiqui q̃ʒ moderni ·
Constat igit̃ ꝙ ex tali visione tu non possis sumē argumē-
tum ad tuū ꝓpositū ꝓbandū · Cū illa que p predictā visiōꝫ
designant̃ sunt nobis maxime abscondita et ignota · vnde
si tu ex illa auctē ꝓpositū tuū quod ignotū est nobis ꝓbare
intenderes · manifeste ꝓcederes ad ꝓbandū ignotū per igno-
cius vel saltem p aliud sil'e ignotū · 2º quia per illū habentē
aspectū hoīs et sup tronū sedentē de quo ī visione p̄dicta fit
mencio nō est necesse ut intelligat̃ ipe deus · potest enī p illū
ītelligi aliquis angelꝰ qui ex ordinatōe diuina haberet p̄sidē

re illis aialibꝫ ꝛ rotis· ꝛ etiã toti mundo· angeli eni frequent in scripturis leguntur apparuisse ĩ forma humana ut patet gen· xviij· capitl'o ꝛ iudicũ· xiij· Terciũ quia dato ꝙ ꝑ illũ hoiem sedentem sup tronũ significaret aliquis verus homo· uel etiã ipse messias· non tamẽ ex hoc sequeret ꝙ ille homo esset ver⁹ de⁹ ꝓut tu vis ꝫ sufficeret ut ꝑ ipm intelligat aliqs homo excellentissim⁹ ceteris hoibꝫ· ꝛ etiã omnibus angelis· non tamẽ ex hoc sequit ꝙ sit de⁹· Quartum quia in visione illa nõ legit ꝙ aliquis homo sederit sup illũ tronũ ꝫ sil'itudo quasi aspect⁹ hominis· ꝛ sic ille ꝑsidens non designat esse verus homo ꝫ similitudo hois. Cũ aũt messias de quo agim⁹ etiã ſm te est ver⁹ homo sequit ꝙ non loquit de illo ꝓpheta· magna eni differencia est inter sil'itudinẽ hominis et verum hominem Paulus Licet verꝫ est· ꝙ illa visio in ꝑmo capitl'o ezechielis contenta apud tuos doctores reputet valde occulta· ꝛ etiã eius exposicõ publicari ꝓhibeat· hoc tamen intelligit quantũ ad eius integram seu completã expositionẽ· non aũt quantũ ad aliquid sui utputa quantum ad ꝓphetã cui visio fuit facta qui est· s· ezechiel sacerdos· hoc eni expsse tradit in lrã· Sil'r nec quantũ ad temp⁹ in q̃ facta fuit visio quia expsse tradit ꝙ fuit in· xxx· anno etatis ipi⁹ ꝓphete· et in · v· transmigracõis et in· iiij· mense ꝛ ĩ quinta die mensis et huiõi· Sil'r et de loco quia fuit in transmigracione sup flumen cobar· Ista eni non sunt occulta sed expsse tradita· Sil'r apud antiquos tuos habet ꝓ expsso nõ tacito uel secreto ꝙ ꝑ illũ hoiem sedentẽ in trono intelligat ipꝫ de⁹ ꝓut sup̃ dixi· vnde q̃ntumcunqꝫ cetera que ꝯtinent in hac visiõe ut de aialibꝫ et rotis in figuris et modis eorũ et alia huiõi sũt secreta seu occulta non tñ sunt occulta alia supradicta de quoꝝ numero est ꝙ ꝑ hominẽ sedentẽ in trono intelligat ipse deus quod verbũ solũ allego ad pñs in ostensionẽ ꝓpositi mei ut iã dictũ est Saulus Nescio vñ habes ꝙ ſm doctores nr̃os ꝑ hominẽ illũ intelligat verus deus Paulus Doctores tui in exposicõe hui⁹ visionis super illud verbũ in eadem visione contentũ vbi dicit sic ꝛ man⁹ hois sub pẽnis eoꝝ· s· aialiũ· querunt cui⁹ sunt manus iste· Ad quod rñdent ꝙ sũt man⁹ dei sancti et benedicti que extendunt sb̃ pẽnis aialiũ ad recipiendos penitẽtes hec ille· Ex quo habes manifeste ꝙ homo de quo loquit ꝓpheta ĩ illa

visione est ver⁹ deus · Et ex hoc patet rñsio ad 2ᵐ · Similit ad tercium · Ad quartū vero dicendū q̄ ꝓphecia ezechielis in hoc p̄mo capit̄lo contenta facta fuit ꝑ quandā ymaginariā sil̄itudinē · Cui⁹ signū Ezechiel itellexit alias nō esset ꝓphecia · nec ipse ezechiel ex hoc diceret̄ ꝓpheta · Intelligencia eni opus est in visione · dan̄ · x · Constat autē q̄ illud apprehensū in ymaginaria visione non est ipsa res ꝑ visionē significata s̄ʒ aliquid eā representās seu significans · Et iō in hac visione cōiter vtit̄ ꝓpheta dictionib⁹ sil̄itudinē significātibus ut cū dicit̄ · Et ex medio eoꝝ sil̄itudo quatuor aīaliū · Non eni dicit q̄ viderat quatuor aīalia quia in ymaginaria visione non erāt illa quatuor aīalia realit̄ existencia s̄ʒ eoꝝ sil̄itudines · Et sic cū dicit̄ q̄ viderat sup̄ tronū sil̄itudinē hoīs hoc refert̄ ad suā ymaginariā visionē in q̄ non erat aliquis verus homo sed aliquid veꝝ hominē representans qui quidem homo erat ipse de⁹ ut dictū est eciam ꝯm doctores tuos · Et huic snīe concordat daniel in · vij · capit̄lo · Saulus

Doce quō daniel concordat huic snīe tue Paulus

Daniel in p̄dicto capit̄lo · s · vij · narrat quandā visiōeʒ valde notabilē quam habuit de quatuor bestijs t̄ribilib⁹ que apud oīs significāt q̄tuor monarchias regnoꝝ hui⁹ mūdi sup̄dictas · Et ibidē dicit · Aspiciebā donec troni positi sunt Et antiqu⁹ dieꝝ sedit ⁊c̄ · Que verba apud oīs itelligunt̄ de deo p̄re · Et infra de messia subdit Et ecce cum nubib⁹ celi quasi filius hoīs veniebat · et usqʒ ad antiquū dierū ꝑuenit et dedit potestatē ⁊ honorē ⁊ regnū · et oēs p̄pl'i trib⁹ ⁊ lingue ipsi seruient · ptās eius potestas eterna que nō auferet̄ et regnū ei⁹ quod nō corrūpet̄ · Que quidē verba oīs expositores tui cōiter exponūt de rege messia · Et sic pat̄ʒ q̄ sicut Ezechiel in sua visione sup̄dicta designauit q̄i hoīem p̄sidentē toti creature · Sic et daniel i sua visione p̄dicta designauit filiū hoīs cui datū erat regnū eternū et incorruptibile · Constat at̄ ꝯm tuos doctores ꝑut iam exposui q̄ homo vis⁹ ab ezechiele designabat veꝝ deū · Sil'r et filius hoīs a daniele vis⁹ ꝯm eos designat regē messiam · Et sic patet q̄ oīno consonāt huic veritati · s · q̄ rex messias ꝯm p̄dictos ꝓphetas est verus deus et verus hō · qd̄ ē intentū · In alijs eciam locis hoc idem testat̄ scriptura Saulus Allega etiā alias scripturas si habes hoc testantes Paulus De libro · xij · ꝓphetaꝝ

allegabo tibi duas auctes tantũ· licꝫ possem tibi plures alle
gare· et hoc cã breuitatis· Micheas enĩ· v· capitulo loquens
de xp̃o tunc venturo sic dicit· Et tu bethleem effrata· non es
minima in pn̄cipibꝰ Iuda· Ex te enĩ egredieẽ qui sit domina:
tor in isrl' · et egressus eius ab antiquo a diebꝰ etn̄itatis hec
ille· In hoc enĩ qđ dicit de messia ꝙ de bethleẽ egressurꝰ erat
denotaẽ humanitas ipsius xp̃i ᷤm quã ex certo tempe et lo:
co egressurꝰ erat· Ex hoc aũt quod subdit· Et egressꝰ eius ab
antiquo a diebꝰ etn̄itatis denotaẽ ipsiꝰ natiuitas etn̄a que
non a tpe nec ĩ loco incepit ⁊ sic habes intentũ meũ ex p̄dic
ta aucte Saulus Non constat ꝙ ista auctas lo:
quaẽ de messia· vnde quidam exposuerũt eam de ezechia

Paulus Rabi Sal'· tuus expresse exponit eam de
messia· ⁊ manifestũ est ꝙ nullo modo possit exponi de hoĩe
puro qui tm̃ ĩ tpe nasciẽ· sꝫ de hoie xp̃o qui natꝰ est tempalit̃
et eternalit̃ · Que quidẽ natiuitates seu emanacões in p̄dic:
ta autoritate exp̃muntẽ modo predicto

Capitulũ· vij· In quo ostenditur idem per auctoritates
prophetaꝝ Michee· v et zacharie· xij· capitulis

Saulus

Allega michi scđam auctem quam dicis te hr̃e de· xij
pphetis Paulus Zacharie· xij· capit'lo de
deo saluante ihrl'm legiẽ· Effundã sup domum dauid
et sup habitatores ihrl'm spiritũ gracie et precũ et aspicient
in me quẽ confixerũt ⁊ plangẽt sup eum ⁊c̃· Constat autem
ꝙ ad nullũ ptinet effundẽ spm̃ gracie nisi ad solũ deum · ait
enĩ psalmista Graciã et gloriã dabit dñs· Et iđ qđ dr̃ effun
dam sup domũ dauid et sup habitatores ihrl'm spm̃ gracie
Intelligendũ est esse dictum in ꝑsona dei· vnde cum imme:
diate in eadem serie subdiẽ· Et aspicient in me quẽ confixe:
runt· oportet ꝙ intelligaẽ de ip̃o deo in quẽ aspicient iudei et
quẽ confixerũt· s· in sua passione · Et sic patet ꝙ illa verba
nõ possunt sil' saluari nisi de aliquo infundente graciam · s·
deo qui fuit lancea confixus quod de nullo alio potest intelli:
gi nisi de nr̃o saluatore qui inquantũ deus ĩfundit graciam
et inquantũ homo confixus est· Et sic ex ista aucte habes in
tentũ· s· de diuinitate xp̃i et etiã đ eius humanitate et passiõe
Saulus Doctores nr̃i exponũt istã auctem zacharie

aliter et veri9 · dicunt enī q̄ duo messie sūt venturi · vn9 · s ·
de tribu effraym q̄ fuit fili9 Joseph · et iste vocabit̄ messias
fili9 Joseph et ꝑut dicūt interficiend9 est in ꝑsecucōe gog et
magog · Scōus uo messias est de tribu Juda · Et iste dicit̄ fi
lius dauid · Qui quidē fili9 dauid saluatur9 est ꝑpl'm isrl' ꝑpe:
tua saluacōe · vnde de ꝑmo messia · s · filio Joseph verificant̄
verba supdicta aspicient in eū quē ɔfixerūt · nō enī dicit lr̄a
aspicient in me s3 aspicient in eū · Et iō ex ꝑdicta aucte nō
habes intentū · Paulus · Quod ꝑsupponūt docto:
res tui de duob9 messijs falsissimū est et ficticiū · non enim ī
tota scriptura habes fundamentū s3 oppositū · Nam quocūq3:
cunq3 de genē seu stirpe messie agit̄ in scriptā sēp dicit̄ esse de
dauid seu Juda · Nunq̄3 aūt ð effraym seu de joseph · Et tu9
Rabi moyses egipci9 in libro Judicū titulo de messia · vbi
epilogat dcc̄a oīm antiquoꝝ apud te autentica · In hac ma:
teria expsse dicit q̄ messias futur9 creden9 est fore de genere
dauid nullā faciens mencionē de alio messia · S3 hoc finxerūt
tm̄ ut euaderent ꝑdictā auctem que euident̄ testat̄ deum esse
confixum · Itē quod dicis q̄ in lr̄a non dicit aspicient ī me
s3 aspicient in eū est manifeste falsū · In omnib9 enī biblijs
antiquis et correctis legit̄ · Et aspicient ī me · et etiā in trās:
lacōe caldaica · s · Jonathe que equiualet textui sic legit̄ · vn̄
cauillaciones tue nichil tibi proficiunt in hoc passu ·
Saul9 · Post illa verba que allegas immediate sequit̄
Et plangēt sup eū quasi planctū vnigeniti qd facit contra
te · Non enī dixit plangent sup me · s3 sup eum · Ex quo pa:
tet q̄ ille qui effudit graciā non est ille qui est ɔfixus ꝑut
tu intendis deducere · Paulus · Licet ille qui grā3
infudit · s · de9 est ipemet in ꝑsona qui confix9 est · s · hō xp̄us
ꝑut verba ꝑ me allegata testant̄ · non tm̄ ƀm vnā naturā
ista duo ei ɔueniūt quia infundē graciā ɔuenit ei ƀm dina3
naturā quā hab3 ab eterno Et esse ɔfixū seu passū ɔuenit ei
ƀm humanitatē quā ex tempore assumpsit · Et ideo mnuen:
dū istud misteriū · s · de duplici natā in ipso messia notabili
ter ꝑpheta cū dixisset aspicient ī me quē confixerūt · statim
subdit · Et plangent sup eū ut designet aliā naturā esse ƀm
quā confixus est a natā ƀm quā graciam infundit ·

¶ Capitulum · ix · in quo ostendit̄ idem per dcc̄a antiquoꝝ

talmudistaꝝ· Et ĩ eodē imponit̄ finis ꝑme ꝑtꝭ huiꝰ tracta:
tus
Saulus
TIdeo omnia ꝑ te allegata ex dictis ꝓphetaꝝ ad tuū
intentū ·ſ· de diuinitate meſſie fundandum· Et vellem
ſcire ſi forte haberes aliquā auctem antiquoꝝ nroꝝ
hoc teſtantē · ipi enim poſt ꝓphetas ſcripſerūt et ea que ipſi
ꝓphete obſcure tradūt qñqꝫ clariꝰ interpretati ſūt· et iō oportꝫ
ꝙ de illis aliquid alleges ut m̄ magis ſufficiat· Paulꝰ·
Si dicta antiquoꝝ tuoꝝ bñ ſcrutatꝰ fueris multa re:
peries ꝑdictā veritatē·ſ· de diuinitate xp̄i teſtancia· Licet non
ita explicite ſicut doctores nr̄i tradūt eo ꝙ antiquis prībus
miſteria diuina non ita lucide tradebant̄· Et quia longum
eſſet narrare omnia que de hoc tradunt antiqui tui· Allega
bo tibi duas uł tres auctoritates que tibi debent ſufficere·
primam reperies in gloſa ſuper pſalterium que dicitur me:
dras cillini ſup illud verbū pſalmiſte quia apud te eſt fons
vite· et in luīe tuo videbimꝰ lumē vbi dicit̄ ſic· dixit Ra·
Johanan quidā ambulans in nocte tenebroſa incendebat lu
cernā et cum ꝑ eam ꝑ aliquā morā temporis aliqualit̄ illuīa:
retur extinguebatur lucerna ſic itterū incendebat et ittrum
extinguebatur · dixit ergo ille homo uſqꝫquo laborabo īcen
dendo lucernas que modice duracōiſ ſūt· meliꝰ eſt ut expectē
ortū ſolis ut poſſim ire ad lumen eius · Et ſequit̄· Sic con:
tigit iſrli qui captiuati fuerūt ī egipto ⁊ ꝑ moyſen et aaron
redempti ut habet̄ in exodo · ſꝫ poſtea ſubiugati ſūt ſub ſiſara
Chananeo a cuiꝰ iugo liberati ſūt ꝑ barach ⁊ delborā Judicū
quarto· Poſtea ſubiugati ſūt ſub madianitis a qua ſubiec:
cione liberati ſūt ꝑ Gedeon Judicū · vij· Conſequent̄ ꝑ alias
naciones ꝯuicinas a quibꝫ liberabant̄ a deo per iudices iuxta
illud Judicū · ij · capitło· Suſcitauitqꝫ dn̄s iudices qui libe:
rarent eos de vaſtanciū manibꝫ· pꝰea trāſmigrati ſūt in ba:
biloniā· Et redempti ſūt ꝑ Eſdrā et neemiā· Rurſus ſub:
iugati ſūt ꝑ Rōmanos· dixit ergo iſrł uſqueq̄ laborabimꝰ in
huiōi redēpcionibꝫ et ſubieccōibꝫ ſucceſſiuis āmodo nō que:
rimꝰ illuīari niſi ꝑ ipm deū in ſua ꝑſona· Et hoc eſt qđ dicit̄
benedictꝰ qui venit in noīe dn̄i· deus dn̄s et illuxit nobis·
hec in glo· Attende igit̄· Saule ꝙ iſte doctor voluit ponē dif:
ferenciā inter vltimā redempcionē ab iſrł expectatā · ad re
dempcōes ꝑteritas· In hoc ꝙ redempcōes ꝓcedentes fuerunt

fcte p ꝓphetas seu hoies v̓tuosos ⁊ redēpcio vltima expectā
da erat p ipmmet deū· Cū autē ista redēpcio vltiā expectaṫ
ab omnibꝫ esse p messiā sequiṫ ꝙ ex mente istiꝰ doctoris est
ꝙ ille messias est verus deꝰ· de quo exponit illud dictū· Deꝰ
dn̄s et illuxit nobis· Saulꝰ· Non bene ꝓbaṫ ex
dictis illiꝰ doctoris ꝙ messias sit deus sed sufficiat ꝙ redimat
virtute dina· Paulus· Scrutare bn̄ illius docto-
ris rōez et meū ꝓpositū clare repies· Si eni redempcō p messi
am facta ul' ſm te fienda esset redempcio p puꝝ hoiem facta
ꝫ tantū diuina v̓tute· nulla rō erit quare redempcio vltima
diceretṫ esse facta p ipm deum plus q̄ȝ alie· Moyses eni ⁊ alij
iudices seu redemptores nō nisi v̓tute diuina hoc opati sunt
ut est manifestum· vn̄ nulla esset dr̄ia inter eos n̄ forte ſm
maius ul' minꝰ qđ ſm phm non diuersificat speciez· Et ideo
manifestū est ſm p̄dictū doctorē ꝙ redempcōes p̄cedentes fcte
sūt per puros hoies licȝ v̓tute diuina· sed vltima redempcio
credenda est fieri p ipm deum in psona de quo exponiṫ illud
In luīe tuo videbimꝰ lumen· ⁊ in hoc etiā concordat hic doc-
tor cū alijs· Saulus· Allega michi aliqm concor
dantem· Paulꝰ· In glosa magna sup gen̄· que
dicit beresich Rabi abba querit quid est illud verbū daniel'
·s· scđo capit'o vbi de deo dr̄ Ipe reuelat pfunda ⁊ abscon-
dita et nouit in tenebris ꝯstituta et lux cum eo est· Et rn̄det
hec lux est lux regis messie de qua in psalmo In luīe tuo vi
debimꝰ lumē hec ille· Ex quo habes satis manifeste ꝙ lumē
diuinū quod semp cum deo est ymo et verus lumen quod deꝰ
est· ē lux messie· Et tibi sufficiant ista ex multis que ī scrip-
turis antiquoꝝ tuoꝝ continenṫ· Saulus· Allega
rogo terciam auc̃tem alicuiꝰ antiqui doctoris nostri quia ut
nosti in ore duoꝝ ul' trium stat om̄e verbū· Paulꝰ·

¶ In quodā antiquo libro qui intitulatur ab illo famoso ⁊
antiquo doctore noīe Rabi nehuma filio alchana· qui qui-
dem liber nominaṫ bahir quod interp̄taṫ lucidū seu lucida s
rium sup illud verbū ꝓuerbioꝝ·x· Iustus est fundamentū
sempiternū sic querit quid est quod diciṫ Iustus autē est fū-
damentū sempiternū· Ad quod rn̄deṫ quendā iustum habet
seu hēbit deus sanctꝰ et benedictꝰ in secl'o suo qui ē sibi valde
dilectus eo ꝙ sustinet mundū vniuersū et est fundamentum
eius et gubernat mundū et fecit mundū germinare ⁊ cetera

multa similia de quo iusto concludit. Et ipe est fundamen-
tum oim animaꝝ. Et hoc ē quod dicit̄ Iust⁹ est fundamen-
tum sempiternū hec ille. Attēde igit̄ Saule ꝙ de nullo hoie
puro q̄ntumcūqꝫ iusto p̄dicto possent verificari nisi cum hoc
sit verus deus. Et ideo habes ꝙ etiā ꝑ scrutiniū scripturaꝝ ⁊
doctoꝝ vestroꝝ antiquoꝝ In quib⁹ putatis habere vitā eter-
nam repiunt̄ vera testimōia deitatis xp̄i nostri seu messie.
et in dictis ꝓphetaꝝ idem repit̄ ut dictū est. Saul⁹.
Recogitatis testimoniis tuis q̄ i supdictis ꝑ te dicta sūt
et michi ꝓposita. dicere possū illud psalmiste. Testimonia
tua credibilia facta sūt nimis. omnia enī ꝯsonāt vero seu
veritati fidei catholice quā predicas. Et ideo dico cum Iob.
xxxix. Qui leuiter locut⁹ sum quid respondē possum. Manū
enī meam ponā sup os meum veꝝ tn̄ quia iuxta illud psal-
miste. Mirabilia sūt testimonia tua. sunt enī altissima ⁊ ꝓ
funda. Ideo restat ut scruteт̄ ea aia mea. non iā dyalogice
concertando ut p̄us sed querendo de quibusdā ampliorem in
formacionē seu declaracionē ut sic ex tali scrutinio declaracō
sermonū tuoꝝ sequat̄ que me illuiet et intellectū det puulis
.s. michi et m̄ fil'ib⁹. Unde sicut p̄ma ps fuit dialoga q̄si
int̄ duos disputatiue acta. Sic ista scd̄a sit didascalica q̄si
int̄ magistrū ⁊ discipl'm ad ipsi⁹ discipuli erudicionē tracta
ta. Et sic de cetero nō saul⁹ sed discipul⁹ vocabor sicut et tu
doctor seu mg̃r in sequentib⁹ vocari debes. Paulus.
Ille sol⁹ laudet̄ q̄ docet om̄ꝫ sciam ad quē solū fidei ptinet
donū dare. In cui⁹ auxilio ꝯfidens pete frater quicquid vo-
luis. Et respondebo b̄m graciā quam de⁹ michi ministrauit.
vnū tamen oportet p̄suppone ꝙ in sequentib⁹ auctes noui te
stamenti accipias sicut et antiqui accipiebas vtrumqꝫ enim
est a deo datū seu reuelatū. Sil'r et auctoritates sanctorum
nostroꝝ quoꝝ eloquia sūt igne caritatis examiata recipias.
qui p̄mo talmudica dicta que in ml'tis igne ifernali succen
sa ut forte insequentib⁹ apparebit temerarie recipiebas. Et
sic ad vota tua implenda deo duce ꝓcedam⁹. Explicit p̄ma
pars.

Incipit secūda pars tractatus de scrutinio scriptura
rum. Et est didascalica que ē quasi ꝯtinuatiua eorū
que dicta sunt ad dicenda. Cuius prima distinctio
continet sex capitula.

¶ In p̄mo capit̄lo ponunt̄ a discipulo quedā̄ argumenta-
ciones contra ea que dicta sūt de deitate xp̄i · ⁊ petit discipu
lus eaꝝ soluciones ad infideliū maiorē confutacionem ·

¶ In capit̄lo scd̄o ōndit̄ ꝙ difficilia fidei ꝑut est incarnacō
verbi non pertinet usquequaqȝ scrutari ad eos qui nouiter
ad fidem veniunt ·

¶ In capitulo tercio soluunt̄ argumentaciones predicte ·

¶ In capitulo quarto ostenditur ꝙ perscrutinium scriptu-
raꝝ cōicacio ydiomatū dei ⁊ hoīs in xp̄o sufficient̄ cōprobat̄ ·

¶ In capit̄lo · v · ostendit̄ ꝙ nō licebat in diuinis docē plures
hoīes nec p̄dicare de certis capit̄lis vet̄is testamenti in quib⁹
misteriū sancte trinitatis ⁊ īcarnacōis verbi continet̄ ·

¶ In capitulo · vi · ōndit̄ racō quare antiq̄s p̄dicta misteria
nō explicite sȝ implicite tradebant̄ · Et ibidē ponit̄ a discip̄lo
quoddā exordiū ad ea q̄ sūt in hac ꝑte vlterius ꝑtractāda ·

¶ Capitulū p̄mum in quo ponunt̄ a discipulo quedam ar-
gumentacōnes contra ea que dicta sunt de deitate xp̄i · Et
petit discip̄ls eaꝝ soluciones ad infideliū confutacionem ·

Discipulus ·

Firmiter credens ea q̄ ꝑ te michi tradita sūt
circa diuinitatē xp̄i seu messie ꝑut scripturaꝝ
testimonia ꝑ te iam allegata manifeste testā
tur · adhuc vellem īformari de quodā quod
est michi mirabile ⁊ de quo īfideles olim so-
cios meos audiui murmurare qui etiā hodie de hac materia
murmurant · s · posito etiā ꝑut verissimū ē licet ipi oppositū
credant ꝙ xp̄us in lege ꝓmissus non purus homo sȝ verus
deus et verus hō est · adhuc illi de quibusdā locucōib⁹ que a
veris catholicis conceduntur et p̄dicant̄ de quaꝝ veritate non
dubito · ipi tamen de hiis scandalizant̄ et contra ea sepe lo-
quunt̄ sic dicentes quō illa que de ipo xp̄o dicunt̄ q̄ nullo
modo ad deitatē ꝑtinent sȝ solū ad humanitatē attribuunt̄
deo utputa tēꝑalit̄ nasci et pati et mori ⁊ cetera huiōi · Contr̄
quā veritatem mḡri eoꝝ multipliciter cōsueuerūt arguē vno-
modo sic · dicūt enī ꝙ sicut nulla ꝓposicō est verior illa q̄ȝ in
qua idem p̄dicat̄ de seip̄o ut cū dicit̄ homo est hō · Ita nulla
ꝓposicio est a veritate remocior q̄ȝ illa in qua idem negat̄ de
seipso · vel id quod est maxime distans ⁊ diuersū predicat̄ de

ſbiecto a q̄ maxīe diſtat et diuerſificaṫ· Sed in iſta ꝓpoſicōe deus eſt homo p̄dicatū ſig̃ficat rem corruptibilē ꝛ temporalē et corporeā que maxīe diſtant ab hoc quod ſig̃ficaṫ per illū terminū deus· ergo iſta ꝓpoſicō deus eſt hō eſt maxīe a verita te remocior· p̄terea dicūt ꝙ fides nr̄a aſſerit quedā que ſibi i uicem ꝯpata ſūt nō ſolū maxima admiracōe digna ſȝ etiā ſūt talia q̄ nullo modo ab aliquo ſenſato ſūt ſil' conceſſibilia quod ſic declarant· Dicūt enī ꝙ in diuinitate vbi tantū eſt vnica natura indiuidua ꝛ ſimpliciſſima ·cū hoc tñ a fidelib⁹ nr̄is non concediṫ ꝙ vna ꝑſona dina p̄diceṫ de alia ut di cendo pr̄ eſt filius et econtra· et tñ in xp̄o in quo ſūt nature ſūme diſtantes et diuerſe· ſ· humana ꝛ diuina ꝑmittiṫ ymo et concediṫ ꝙ humana natura poſſit p̄dicari de deo ſaltē in concreto ſic ut dicaṫ ꝙ deus eſt homo· Itē dicūt ꝙ hec ꝓpoſi cio homo ē deus repugnat manifeſte ſacre ſcripture veritati ſm quā nomen diuinū et ſp̄alit̄ illud quatuor lr̄aꝝ quod dr̄ thetagramaton de nulla creatura poſſet verificari iuxta il lud exo· iij· hoc eſt nomē meū i eternū vbi etiā nr̄i doctores dicūt ꝙ illud nome ſic eſt ꝓpriū nomē dinū qḋ ē oīno icōi cabile alteri· ꝑ iſtam ꝓpoſicōȝ homo eſt deus maīfeſte cōicaṫ nomē dī alteri· ſ· hoī· et ſic hec ꝓpoſicō videṫ repugnare ve ritati ſacre ſcripẗe· Item ut dicūt hec ꝓpoſicō deus eſt homo videṫ repugnare alijs ſacris ſcripẗis ī quib⁹ manifeſte oſten diṫ ꝙ deus eſt ab eterno et nll'o modo eius eſſe a tempore ince pit· dicaṫ enī in pſalmo a ſeculo uſqȝ in ſeculū tu es de⁹· Et ibidem in alio loco non erit in te deus recens· Si igiṫ iſta eſt vera deus eſt hō ſequiṫ ꝙ de⁹ incepit eſſe a tp̄e ſicut et hō qui de deo p̄dicaṫ quod videṫ eſſe falſū tanq̄ȝ repugnans ſacraꝝ ſcripturaꝝ veritati· ꝑ iſta et multa alia ſimilia infideles p̄ dictam veritatē nituntṫ impugnare vnde ſilr̄ie deſidero a te īformari quō poſſem ab iſtis et ſil'ib⁹ racionib⁹ euadē· quod quidē deſideriū reputo eſſe bonū iuxta illud pſalmiſte· Et re ſpondēb⁹ exprobrantib⁹ m̄ verbū·

¶ Capitulum ſecundum In quo oſtenditur ꝙ difficilia fi dei prout eſt incarnacio verbi non oportet ſcrutari ad eos qui nouiṫ ad fidē veniunt· Magiſter

Licet deſiderare informacōȝ verā de hys que ſūt fidei ad hereticoꝝ ſeu īfideliū reſponſionē ſit bonū ſimpl'r

tamē ſm quid talis informacio non est bona ·ſ· illis q̇ ad hoc
ex sua teneritate non sūt ydonei · illi enī qui nouit̄ ad fidē ve
niūnt p baptiſmū regenerati et de articl'is fidei simplicit̄ seu
sūmarie eruditi nō debēt ad difficilia et ardua fidei festinant̄
accedē· Non enī essent ab eis prout decet suceptibilia nā̄ sic
pueris nō debent dari cibaria dificilia ul' difficilis digestiōis
ad que vires sue in sua teneritate nō sufficerent digerē· Sic
nouiter ad fidē accedentibꝰ difficilia fidei non sūt ꝓponenda
quā doctrinā habemꝰ a pn̄cipe apl'oꝝ ·ſ· petro qui ī p̄ma sua
epl'a que canonica dicit̄ in ſcdo capitl'o nouit̄ ad fidem con
uersis sic loquit̄· Quasi modo geniti infantes lac concupi:
ſcite ·ſ· erudicōꝫ facilioris doctrine· Int̄ oīa enī cibaria quibꝰ
aīalia vtunt̄ lac est facilioris digestiōis· Et iō natā que a
deo īstituta est lac disposuit ad nutriendū nouit̄ generatos
Et eadem rō est de spūali generacōe et cibo spūali ei cōpetente
·ſ· ꝙ nouit̄ generati nō debent uti cibarijs solidis et duris q̄n:
tumcūqꝫ sint bona sꝫ tm̄ leuibꝰ ꝛ de facili ad nutrimentū ꝯuer:
tibilibꝰ ut est lac· hanc etiā doctrinā habemꝰ a doctore gencīū
·ſ· paulo qui huiōi in fide nouicijs ·i· ad Corinth· iij· sic dice
bat tanq̄ꝫ puulis in xp̄o lac vobis potū dedi · non escā · puec
tis aūt· ꝛ i.ī sensꝰ exercitatos ī hijs que fidei sūt habentibꝰ p
tinent ardua ꝛ difficilia fidei iuxta posse querē ꝛ de hijs spiri
tualit̄ nutriri · de quibꝰ ad hebreos · v· pfectoꝝ autē est solidꝰ
cibus· Antiqui eciā mg̅ri hebreoꝝ ut credo nosti hac rōe pro
hibebant· ne certi passꝰ seu capitl'a sacre scripꝑe ab eis desig:
nati · in quibꝰ magna misteria fidei etiā ſm eos ꝯtinent̄ plu:
ribus exponerent̄· nec publice p̄dicarent̄· vnde in ꝓposito q̇a
argumentacōes tue ꝓprie respiciūt ad modū bn̄dicte vnio:
nis verbi diuini cū humana natā in xp̄o que sūma ꝛ ieffa
bilis est· Idcirco ad te ad p̄n̄s non ptinet ſm statū tui noui:
ciatus de hijs tractare· poteris tn̄ cum deus ampliorē graciā
tibi concesserit de hijs informari audiendo a peritis mg̅ris
Veraū sniaꝝ vbi de istis tractat̄ sufficienter · et doctores ibi
magna et sbtilia tradūt· ex quibꝰ posset respōderi ad tua ar:
gumenta et ad multo forciora plene ꝛ pfecte· Discipu:
lus· Video ꝙ tuū ꝯsiliū sit sanū et tutum quantū ad
me et michi sil'es ·ſ· de nō pcedendo festinant̄ ad querendū de
altis ꝛ pfundis in hijs que fidei sūt p̄sertim cū hoc sit de doc:
trina sanctoꝝ apl'oꝝ quos allegasti· Et forte de hoc itelligit̄

illud ysaie · xxviij · vbi dicitur · Ecce ego ponā in syon fun-
damentū ⁊c̄ quod intelligit̄ ad litterā de xp̄o · Et sequit̄ qui
crediderit non festinet · s · nō festinet ad alta ⁊ pfunda acce-
dere sȝ paulatim ī hoc pcedat · Et licet in aliquib⁹ biblijs la-
tinis habet̄ · Qui crediderit nō ɔfundet̄ · in hebraicis tn̄ biblijs
correctis habet̄ · Qui crediderit nō festinet nichilominus si
placet saltē aliqua pn̄cipia vellem a te audire · ex quib⁹ pre-
dicte murmuracōes solui pn̄t seu euacuari · que quidē pn̄ci-
pia cū a te audierim et si nō possem ex fragilitate mea illa
plene intelligere · absqȝ dubio tn̄ illa credā · patus enī sū sup̄
sensū et intellectū credē illa que a sc̄tis doctorib⁹ tradunt̄ ·

¶ Capitulū · terciū ī quo soluunt̄ argumentacōes p̄dicte ·

Magister ·

Placet michi cōdescendē ad ea q̄ petis p̄sertim quia di-
cis q̄ pat⁹ es credē ea que tradunt̄ a sc̄tis etiā si illa
pro nūc ad plenum non intelligas · hoc enim est sa-
num consiliū a beato augustino traditū · qui cuidā dicebat ·
Noli itelligē ut credas sȝ crede ut itelligas · Ad euidenciam
aūt eoꝝ que dicenda sūt p nunc ad ea que arguis soluenda
p̄supponenda sūt aliqua · quoꝝ p̄mū est q̄ psona uł suppositū
alicui⁹ rei aliud sigt̄ q̄ȝ natura seu essencia ipi⁹ rei · nat̄a enī
sigt̄ essenciā speciei seu quiditatē quam sigt̄ diffinicō · perso-
na uo seu suppositū sigt̄ aliquid q̄i subsistens in quo includit̄
ipa natura seu essencia cui⁹ ē suppositū seu psona · Et qn̄qȝ
etiā includūt̄ in psona uł supposito quedā alia que sūt p̄ter
rōȝ speciei · vnde suppositū significat̄ ut totū · habens naturā
sicut ptē formalē et pfectiuā sui · Et intelligendū est de reb⁹
subsistentib⁹ in quib⁹ inueniri possit aliquid quod non ptinet
ad rōeȝ speciei utpute accidencia uel pn̄cipia indiuiduancia
naturā · sicut apparet in hijs que sūt ex materia ⁊ forma cō
posita in quib⁹ ɓm rē differūt nat̄a et suppositū · vnde in eis
nat̄a nō p̄dicat̄ de supposito · nō enī dicim⁹ q̄ albū sit albedo ·
Nec etiā q̄ homo sit humaitas · In hijs aūt in quib⁹ nichil
aliud adiunctū inueniri possit quod sit p̄ter rōeȝ nat̄e nulla
necessitas est distinguendi naturā a supposito ipsi⁹ nature
quod quidē suppositū est indiuiduū subsistens ī ista natura
vnde in deo non est aliud ɓm rē psona seu suppositū ⁊ nat̄a
sȝ solum ɓm racionē intelligendi · quia nat̄a dicit̄ ɓm qd̄ est

esse quoddam · ꝑsona · ūo dicaꝰ ſm quod ē quoddā subsistens · veritas aūt hui⁹ ꝑsuppōiti ex vera intelligencia ꞇminoꝝ patꝫ intelligēti · Scđo ꝑsupponiꝰ ꝙ omē illud quod inest seu vnitur alicui ꝑsone seu supposito siue ꝑtineat ad naturā eius siū nō · vniꝰ ei in ꝑsona · qđ quidē suppositū · patet ex ṗmo nam suppositū seu ꝑsona ut dictū est sigꝰficaꝰ ut quoddā totū hñs naꞇam sicut ꝑtē ꝑfectiuam et alia q̄ ei insiūt seu vniunꝰ ut quedā adiacencia veniencia ab extrinseco · Tercio ꝑsupponiꝰ ꝙ vnio verbi diuini incarnati nō est facta in naꞇa · Quod quidē suppositū doctores euidenꞇ ꝓbant i ducendo ad impossibile si dareꝰ oppositū · vnio autem ꝑdicta facta est in ꝑsona quod ꝓbaꝰ euidenꞇ a doctoribꝫ nr̄is · quā quidē ꝓbacionē ad ꝑsens omitto · Ex quibꝫ ꝑsuppoīta veritate fidei sequitur ꝙ vnio verbi diuini incarnati est facta in ꝑsona · sic ꝙ vna et eadē ꝑsona q̄ subsistit ī naꞇa dīna eternaliꞇ · subsistit etiā per ipam vnionē in naꞇa hūana a verbo assumpta ſm hoc licet in xp̄o sint due naꞇe distantes et diuerse · non tñ in xp̄o est nisi tm̄ vna ꝑsona et vnū suppositū diuinū in vtraqꝫ naꞇa subsistens · ꝯsequēcia patet · Nā si humana naꞇa verbo dīno non vniꝰ in ꝑsona nullomodo ei vniꝰ cū iam ꝑsuppositū est ꝙ in naꞇa non est vnio fcꞇa · et sic fides incarnacōis ꝑiret quod esset ꝯtra oīa testimonia scripturaꝝ que sup̄ siūt allegata ex quibꝫ diuinitas xp̄i approbata est · Quibꝫ ꝑsuppositis ad tria argumenta sic dicendū est · Ad ṗmū enim dicendū ꝙ qñ due forme seu naꞇe q̄ntumcūqꝫ sint distantes ⁊ diuerse possint tamē ī vno supposito ꝯuenire non est incōueniens vnū predicare de alio · Sed talis ꝑdicacio pꞇ esse ꝯtingens uꝰ naꞇalis sicut cū dico albū est musicū · vnde q̄ꝫuis naꞇa diuina et humana sint maxīe distantes ꝑ icarnacōis tñ misterīū ꝯueniūt in vno supposito ut dictū est cui neutra illarum naꞇaꝝ est ꝑ accidens sed ſm se vñ hec ꝓposicio deus est hō nō est in materia remota seu ꝯtingenti sꝫ in materia naꞇali · ꝑdicaꞇ enī in ea homo de deo ꝑ se sicut de sua ypostasi · non tamē rōne naꞇe sigꝰficate ꝑ hoc nomen de⁹ sꝫ rōne suppositi quod est suppositū humane naꞇe · Ad 2ᵐ autē dicendū ꝙ in misterio trinitatis ꝑsone dīne ꝯueniūt in naꞇa · distinguunꞇ tamen in ꝑsonis seu suppositis · et iō non ꝑdicanꞇ de inuicē · In misterio autē incarnacōis est oppositū · nam naꞇe sint diuerse · ꝑsona aūt seu ypostasis est vnica · Et iō naꞇe que distincte

sunt non p̄dicant̄ de inuicē ꝑut significant̄ in abstracto· non enī est veꝝ dicē ꝙ nat̄a diuina est humana ·Sꝫ quia hee due nat̄e ꝯueniūt in supposito p̄dicant̄ de inuicē in concreto tm̄· Et sic veꝝ est ꝙ deus est homo· Ad terciū dicendū ꝙ ī hoc ꝙ nomē dei incōicabile attribuim⁹ xp̄o· non attribuim⁹ nomen deitatis hoī ꝺm humanā nat̄am ·hoc enī esset derogatoriū deitati sꝫ attribuim⁹ nomen diuinū xp̄o hoī ꝺm suppositū eternū quod ꝑ vnionē verbi est etiā suppositū humane nat̄e ut dictū ē· Ad quartū dicendū ꝙ licꝫ humana natura sit ī xp̄o quoddā recens aūt suppositū humane nat̄e in ipso xp̄o non est recens sꝫ eternū ·Et quia hoc nomē deus non p̄dicat̄ de hoī rōne humane nature sꝫ rōe suppositi eterni · Ideo non sequit̄ ꝙ in hoc habeam⁹ seu concedam⁹ deum recentē· Et attende in hijs ⁊ silib⁹ ꝙ ex vnione verbi cum nat̄a humana in supposito facta diuino sequit̄ ꝙ ea que de deo ꝓprie dicunt̄ pn̄t dici de hoīe illo cui⁹ nat̄a humana assumpta est in vnitate suppositi · Silr̄ et illa que dicunt̄ de illo supposito rōne nat̄e assumpte pn̄t etiā dici de deo q̄a ex vnione v̄bi modo sup̄dcto fc̄ta cōicant̄ ydiomata vtriusqꝫ nat̄e ī eodē suppoīto·

¶ Capitulū· iiij ·in quo ostendit̄ ꝙ perscrutiniū scripturaꝝ cōicacio ydiomatum dei et hoīs in xp̄o comprobatur·

Discipulus·

Omnia ꝑ te dicta credo esse fidelissima et vera licet ad pn̄s non me senciam tam ydoneū ꝙ illa plene intelligam desidero tamē habere aliquā sacram auc̄tem per quam cōicacio ydiomatū ꝑ te dicta approbaret̄ quod solum desidero ad infideliū ꝯfutacōꝫ· Magister · Hoc quod queris habes euident̄ in ꝓxima distinctōe p̄cedenti in qua de scrutinio scripturaꝝ circa deitatē xp̄i tractatū fuit· Ibi enī per plures auc̄tes ostensū est ꝙ sacra scrip̄t̄a de vno et eodem affirmat quedā que soli deo ꝑtinent· ⁊ quedā alia que ꝑtinēt ad hoīem ·Ex quib⁹ auc̄tib⁹ maīfeste habes cōicacōꝫ ydeomatum sup̄dictā in xp̄o seu messia ꝓmisso· Discipulus· Repete m̄ rogo aliquas ex dictis auc̄tib⁹· ex arduitate enī seu magnitudine misterij de quo tractat̄ tam ītellectus me⁹ q̄ꝫ memoria mea ꝯturbant̄· legit̄ enī dan̄ ·x· ꝙ ex visiōe angelica danieli facta dicebat vidi visionēꝫ grandē et non remansit in me fortitudo· sꝫ et sp̄es mea mutata est in me et

emarcui nec habui quicq̃z viriũ· vñ non mirũ si nõ habeam in memoria omnia que m̃ tradidisti· Et iõ peto ut saltem duas uel tres auctes de predictis memorie mee reducas· in quib⁊ p̃dicta cõicacio ydiomatũ ostendat· Magister·

¶ In psalmo illo qui incipit· Eructauit cor meũ verbum bonũ· vbi ad lr̃am agit̃ de xp̃o ut sup̃dictũ est· psalmista· dirigens verba sua ad ip̃m xp̃m dicit· Sedes tua deus in secl'm seculi quod ẽ ydioma ptinens soli deo· cui xp̃o ĩ eodẽ ɔtextu dicit· vnxit te deus tu⁹ oleo letície p̃ consortib⁊ tuis quod est ydioma ptinens homĩ· vnde ex ista aucte habes ydiomatũ cõicacõz p me dictam· Itẽ Iere· xxiiij· Loquens de ip̃o xp̃o pph̄eta in psona dei dicit· Suscitabo dauid germen iustum· quod ppriũ est humanitatis· et ibidẽ de eodem sequit̃· hoc est nomen quod vocabũt eum dñs iustus nr̃· in quo loco vbi habemus dñs habet̃ ĩ hebraico nomen dñi thethagramaton· quod solius dei est ppriũ · Et sic ex hac aucte habes p̃dictã cõicacõz· Itẽ zacharie· xij· dicit̃ ĩ psona dei· effundam super domũ iuda spm̃ gracie quod ad solũ deum ptinet· Et ibidem de seip̃o ipse de⁹ infundens graciã dicit· Aspicient ĩ me quẽ ɔfixerunt quod solum ptinz ad humanã naturã· Similiter ex alijs auctibus sup̃ allegatis ad pbandũ diuinitatẽ xp̃i si eas diligent̃ scrutatus fueris hoc reperies manifeste· Et ista tibi de̾xnt sufficere ad presens·

¶ Capitulum· v· in quo ostenditur ꝙ nõ licebat in diuinis docere plures nec p̃dicare de certis capitl'is vetis testamenti in quib⁊ misteriũ sancte trinitatis et incarnacõis verbi continent̃· Discipulus·

Vfficiunt michi p̃dicta in hoc pposito s; quia audiueram a te sup̃ ꝙ Iudei p occultacõe misterij sancte trinitatis et incarncõis verbi diuini phibebãt aliq̃ loca secreta seu capitl'a sacre scripẽe publice docẽ ul de eis p̃dicare· Idarco peto ut m̃ hoc amplius declares· Magister· Duo sũt capitl'a in veteri testamento quoꝝ p̃dicacio publica oĩno phibebat̃ in doctrinis talmudicis· nec solũ hoc sed etiam dicẽ ea que in eis ɔtinent̃ pluribꝰ discipl'is erat inter eos phibitũ· Itaq; non erat eis licitum docẽ de secretis illoꝝ capitl'oꝝ· nisi vni magistro vnũ discipulũ discretũ et ydoneum uel duos tm̃· quoꝝ quidẽ capituloꝝ vnũ est gen̄·

p̄mo· aliud est ezechielis p̄mo· que quidē ꝓhibicio habetur in Talmuth in libro qui dicit̄ haginga i capitulo quod incipit Hidorsin quod signat̄ non docebūt· quā quidē doctrinā sequūt̄ om̄s posteriores ut patet ꝑ Rabimoy· in p̄mo suo deutro· in titulo de fundamētis legis capit̄lo· ij· ꝑticula vltima· Idē de eodē libro de directōe ꝑplexoꝝ ꝑte p̄ma in m̄l'tis capit̄lis· Racio aūt quare ista occultabant assignat̄ ab oib⁹ geńal'r talis· s· quia i illis capit̄lis ꝯtinebant̄ alta ꝛ magna miste= ria fidei que et qualia sint illa null⁹ plene declarabat· nec concordit in hijs se habebāt· ſ3 sub velamie ꝛ obscure ea tra debant sic p̄figuratū est ꝑ moysen qui velamie posito ante fa ciem suā ꝑpl'o apparebat· t̄pe aūt gracie quando reuelata facie magister n̄r xp̄s veritatē fidei ad salutē nc̄cīam discipulos docuit quā etiam ipsi in ꝑpl'is p̄dicauerūt· p̄dicta q̄ ab anti= quis occultabant̄ in lucē veritatis palam ꝓduxerūt· Circa quod debes scire ꝙ i capit̄lo p̄mo geñ· misteriū sc̄te t̄nitatis ꝯtinet̄· Cum enī dicit̄ in p̄ncipio creauit deus ꝛc̄ usq3 ibi· Et sp̄us dn̄i ferebat̄ sup̄ aquas tres ꝑsone diuine designant̄ ꝓut sup̄ dixi nona distinctōe· et i eodē circa finē idem habet̄· Di= cit̄ enī ibi faciam⁹ hoiem ad ymaginē et sil'itudinē nostraꝫ· vbi pluralitas in diuinis manifeste ostendit̄· Non enī dixit et faciā hoiem ſ3 faciam⁹· Sil'r in hoc quod dicit ad ymaginē n̄ram maifeste habet̄ ꝙ in hoie est ymago dei creata q̄ sūmaꝫ trinitatē ꝑ modū ymaginis repn̄tat· vnde quia istud miste riū in hoc capit̄lo inclusū non erat antiq̄s explicite declaran dū· Idcirco ꝓhibebat̄ eius declaracio ut dictū est· In capit̄lo aūt p̄mo Ezechielis misteriū incarnacōis cōtinet̄ specialiter in hoc quod dicit ꝙ q̄si sil'itudo hoīs erat sup̄ tronū positum sup̄ aīalia et rotas· in quo designat̄ ꝙ homo habebat p̄sidere toti vniuerso tanq̄ꝫ deus ꝓut sup̄ fuit dictū distinctōe decia· quod quidē misteriū nō erat tradendū explicite antiq̄s sicut nec primum· Et ideo p̄cipiebat̄ ne de hoc capit̄lo p̄dicarent seu docerent multitudinem·

¶ Capit̄l'm· vj· in quo reddit̄ rō q̄re antiq̄s predicta miste= ria nō explicite ſ3 implicite tradebant̄· ꝛ ibidē ponit̄ a disci= pulo quoddā exordiū ad ea q̄ sūt in hac ꝑte vlti⁹ tractanda

vij Discipulus·

Licet veꝝ est et sic credo ꝙ ista duo misteria in p̄dictis capit̄lis ꝯtinent̄· tamē vellē habere rōꝫ occultacōis·

cum enĩ ista explicite credenda sũt de neccitate salutis· mirũ
est quare non ista antiquis explicite tradebãt· Non enim
videt dicendũ q hoc fiebat ꝓpter duriciã cordis eoꝝ ne forte
ꝓpter altitudinẽ misterioꝝ ea nõ crederent quia legit q deus
expsse mandabat ãnunciari veritatẽ· etiam eis qui non erãt
dispositi ad credendũ· legit enĩ ezechielis· iij· Et dices ad eos
hec dicit dñs deus qui audit audiat et qui quiescit quiescat
qa dom⁹ exasperans ẽ · vbi in hoc qđ dicit q quiescit quiescat
intelligit ſm veritatẽ hebraicã ac si dicẽt qui noluerit credẽ
nõ credat· vnde scire desidero quare non sic fuit factũ in hijs
que sũt fidei de necessitate credenda· s· ut ꝓponerent explici-
te ꝓpl'o antiquo licz ex duricia cordis eoꝝ multi nõ crederent
Magister· Hec misteria rõnabilit ꝓhibebant dici
ãtiquis ꝓsertim vulgaribꝫ · ꝓpl's enĩ ille pron⁹ erat ad creden
dum mlʼtitudinẽ deoꝝ· Et iõ deutro· iiij· monebat eos moy-
ses dicens· Scias qm̃ dñs ipse est deus et nõ est alius preter
eum· Et infra· Scito ergo hodie etiã cogita in corde tuo quia
dñs ipse est in celo sursũ· et in terra deorsũ et non sit alius·
Qꝫ sepe eis ista dicebat ut auerteret eos ne declinarẽt ad cre-
dendũ multitudinẽ deoꝝ ad quod erãt proni· Silʼr ꝓni erãt
ex sua ruditate· ⁊ intelect⁹ imbecillitate ad credendũ corpo-
reitatẽ esse in deo· Rudes enĩ et intellectu imbecilles nõ ꝑcipi-
unt entitatẽ esse nisi in rebus corꝑalibꝫ qua rõe popul⁹ ille
sumpta modica occasione ex morositate moysi ĩ monte fe-
cerunt vitulũ in oreb quẽ adorauerũt ⁊ ei sctificauerũt dicẽ-
tes· hij sũt dij tui isrlʼ qui te ascendere fecerũt đ terra egipti·
exo· xxxij· Ideo eos monebat moyses capitlʼo supdicto di-
cens· Custodite sollicite aĩas vestras qm̃ non vidistis om̃ez
silʼitudinẽ in die qua locut⁹ est dñs vobis in oreb de medio
ignis· ne forte decepti faciatis vobis sculptam silʼitudinem
⁊c̃· vñ si tali ꝓplʼo explicite traditũ fuisset misteriũ scẽe trini
tatis facilit laberet ĩ errorẽ credendi mlʼtos esse deos qui esset
error valde ꝑiculosus· Similit si eis fuisset traditũ misteri-
um incarnacõis vbi facilit fuissent lapsi in errorẽ ponendi
in diuinitate corporeitatẽ qđ nephas ẽ· vñ patz rõ quare ista
misteria fuerũt eis tradita implicite ut docti eoꝝ q sane in-
telligebant scripturas possent ea habere plene quantũ eos de
cebat· Simplices aũt et rudes haberent de eis saltẽ implicitã
cognicõz que sufficiebat eis ad salutẽ ſm quam nõ laberent

in errores supdictos. Discipulus. Sufficiat michi rō
pdicta ad hoc quod querebā. De cetero aūt vellē ut me illu-
minares de quibusdā que in corde meo q̄i pbleumata qūqz
vsant. que licet dubitacōez in me non causant circa ea que
fidei sūt. absit. tñ iducūt desideriū sciēdi rōz eoꝝ. iuxta illud
psalmiste. Mirabilia testimonia tua idō scrutata est ea aīa
mea. Ex quo scrutinio psalmista desiderabat declaracōz ꝛ ī-
tellectū puulis cōpetentē. vñ subdit declaracō smonū tuoꝝ
illumiat et intellectū dat puulis. eo enim ꝙ testimonia fidei
sūt credibilia nimis ut alibi dicit. et etiam mirabilia quia
de multis que ad ea ptinent nescit hō simplex ꝛ quasi novi-
cius reddē rōz. Idcirco fidelis scrutatē multa circa rōz eoꝝ q̄
ad fidē ptinent nō ut dubitet absit. sz ut deuocius et tenacius
fidē teneat. In quibꝫ pbleumatibꝫ p me tibi pponendis nō
in tendo servare aliquē ordinē artificialē sz tm̄ ea pponē put
in corde meo vsant ut ex declaracōibꝫ tuis ascensiōes devote
in corde meo deo auxiliante pducant seu concrescant.

Distinctio scđa de scrutinio scripturarū circa quedā
que pertinet ad excellenciam virginis gloriose et
continet duodecim capitula.

¶ In pmo capitło pponunt a discipulo tres ad-
miracōes circa ea que de virgine gloriosa ī scripturis sacris
vident omitti ad ipsius excellenciam ptinencia.

¶ In scđo capitulo mgr pmittit quedā pambula ad pre-
dictas admiracōes tollendas. ꝛ ibi declarat ꝙ vtutes bea-
te vgīs spālit ipiꝰ huilitas cōsideranda est sūma. s. heroica.

¶ In capitulo tercio discipulus arguit contra quedam que
in pcedēti capitło a mgro fuerāt tradita ad que in eodē ma-
gister rñdet et tollit pmam admiracionem.

¶ In quarto capitło discipulꝰ repetit scđam suā admira-
cōz. ad quā mgr eodē rñdet eam solvens in q̄ capitło quedā
declarant ptinēcia ad genealogiā xpi Mathei. pmo ostentā.

¶ In capitło quinto discipulus repetit suam terciā admi-
racionem ad quā magister ibidem respondet.

¶ In. vj. capitulo discipulus replicat contra responsionē
magistri ad quod mgr sufficienter respondet concludens ex
supra dictis ꝙ magnam devocionem oportet ut habeant fi-
deles circa virginem gloriosam.

¶ In capitulo · vij · discipul⁹ ponit quādam aliam admiracōz que sibi videt̄ circa hoc q̄ nō legit̄ ipsam visitasse sepl'crū xp̄i sic de ml'ierib⁹ et de quibusdā discipulis legit̄ · ad qd̄ ibi a magistro respondet̄ ·

¶ In capit'lo octauo ponit̄ a discipulo alia admiracō specialit̄ q̄ nō legit̄ xp̄m ipsi v̄gini gloriose misisse angelos ad ānunciandū suam resurrectōz sicut mulierib⁹ et discipulis ad quod r̄ndet̄ a m̄gro ibidē declarando aliqua que ptinent ad excellenciam fidei beate v̄ginis ·

¶ In capitulo nono ponit̄ a discipulo alia admiracō de hoc quod non legit̄ xp̄m apparuisse in sua resurrectōe v̄gini gl'ose · cum tn̄ de apparicōe ad ml'ieres et discipulos fiat plu ries mencio · ad quod in eodē a m̄gro r̄ndet̄ ·

¶ In capit'lo · x · ostendit̄ q̄ tam pfectio fidei v̄ginis gl'ose circa resurrectōz xp̄i q̄z etiam impfectio fidei apostoloꝝ circa idem conueniens fuit ad ecclesie vtilitatem ·

¶ In · xj · capitulo ostendunt̄ quedā que ad ordinē manifestacionis circa resurrectionē xp̄i ptinent · Ex quibus concluditur q̄ ad beatam virginem non pertinebat mitti ad resurrectionē annunciandā pter excellenciam sue dignitatis ·

¶ In capit'lo · xij · ond' q̄ deuocō cui⁹cūq̄z fidelis excitari debet ad v̄ginē gl'osā sup oēs sc̄tos citra xp̄m q̄ sc̄tus sc̄toꝝ est ·

¶ Capitulū p̄mū In quo ponunt̄ a discipulo tres āmiraciones circa ea que vident̄ in scripturis sacris de virgine gloriosa omitti ad ipsius excellenciam pertinencia ·

Magister ·

PLacet m̄ q̄ ea que in corde tuo versant̄ ut pbleumata de quib⁹ miraris · eo q̄ effectū cognoscas causas tamē ignoras m̄ ponas ut tibi respondeā put potero auxilio opitulante dino · Discipul⁹ Quia ut nostī p̄m pħm · iij · methaphisice phari incepit ab admirari · Ideirco ego tanq̄z insipiens ab altissimo peto cū psalmista · Reuela occulos meos et ɔsiderabo mirabilia de lege tua · p que quidē mirabilia a me ɔsiderata aīa mea ad ea scrutandū inducat̄ Juxta illud quod sup dicebam · Mirabilia testimonia tua ideo scrutata est ea aīa mea · p qd̄ scrutiniū declaracōz p̄mo num dei et illuīacionē intellect⁹ mei et pruloꝝ mei similiū

dño dirigente expecto· Subdit enī psalmista · Declaracio ſmonū tuoꝝ illumīat et intellectū dat puulis· Circa quod pmo occurrit mī ɔsiderandū de scrutinio scripᷓaꝝ de quibꝰdā que ad vgıné pertinent beatam vt sicͭ ab illa btissima salus nr̄a exordiū sumpsit· sic ab eadē pars ista tractatus nostri ī iciū sumat· Circa quod occurrit mī quedā non modica āmi racio que talis est quō sacra scripᷓa que ɔsueuit sctos excel: lentissime cōmendare et eoꝝ gesta et vtutes narrare ut patꝫ de abrahā geñ · xviij · ⁊ · xxvj · Et de moyse nūi · xij · ⁊ sic de qbusdā alijs excellentibꝰ sanctis· De beata tū vgine que ex: cellencior ceteris fuit · nō leguntᷓ in nouo testamento alique cōmēdacōes siles nᶜ narrantᷓ eiꝰ vtutes seu aliq̄ ꝓpria gesta Quasquidē vtutes credendū est fuisse maximas que ī nouo testamento pcipue videntᷓ debuisse narrari· In euangelio le: gimꝰ concepcōꝫ Jo· baptiste et eius natiuitatē· Similitᷓ et de eiꝰ vita vtuosa et morte· De beata uo vgine que excellēcior iohanne fuit nichil hoꝝ in euangelio· legitᷓ nec in eplīs nec in actibus aplōꝝ· In quoꝝ tū tpe ipis aplīs pñtibꝰ ꝓut in ecclesia legitᷓ assumpta est· Non ergo modica ammiracōne dignū videtᷓ ꝙ in nouo toto testamento de pdictis gestis bte vginis· s· concepcōe natiuitate et assumpcōne nulla mencio fit sꝫ oīa ptermittantᷓ· cum tū de bto Johanne singula pdicta expsse ī euangelio narrantᷓ· Ex qua ptermissione ɔtingit ꝙ ī officio assumpcōis sue· que est potissima ipsiꝰ festiuitas legitᷓ cōiter in ecclesia illud euangeliū Intrauit ihs in quoddam castellū ⁊cͭ· In quo euangelio nichil agitᷓ de ipa vgine glo: riosa ut est manifestū· historialia etiā que in ista festiuitate leguntᷓ oīa sunt apocripha extra canonem biblie ɔtenta vel non sibi ꝓpria ut cum legitᷓ illud ecc· xxiiij · In omnibus requiē quesiui ⁊cͭ que certe scripᷓa ꝓprie intelligitᷓ de sapien: cia increata · non aūt de beata vgine· vñ talia licet non sibi ꝓpria in suis festiuitatibꝰ legantᷓ· eo ꝙ in ipo canone talia de vita sua · nec de suis miraculis et gestis nō cōtinentᷓ· quod apud me vertitᷓ in magnā āmiracōꝫ· pterea cū lucas narrat missionē angeli ad ipam dicens· Missus est angelꝰ Gabriel a deo ⁊cͭ· testatᷓ euāgelista de Joseph ꝙ erat de genē dauid· di cit enī Missꝰ est angelꝰ Gabriel ad vgīnē desponsatam viro cui nomen Joseph de domo dauid et nomen vginis maria· vnde ex pdicto textu habemꝰ ꝙ Joseph erat de genere dauid·

non tamē ex lr̄a euangelij · habetur q̄ maria esset de genere dauid · Que quidē narracio duplicē in me causat āmiracōez · quarū vna est · cum enī esse de domo dauid dicat aliquid pertinens ad excellenciā cū dom⁹ dauid est dom⁹ regia a deo singulariter inter om̄s regias dig̃tates approbata et in scriptu̅is valde cōmendata de qua domo s̄m veritatē fidei ipsa v̄go gl'iosa fuit · q̄re ergo euangelista non exp̄ssit de maria · q̄ esset de domo dauid · et tn̄ hoc dixit de Joseph · Scd̄a vero āmiracio q̄ in hoc loco m̄ occurrit et p̄mam ꝯfirmat est talis · Nā q̄ Joseph esset de domo dauid uel nō · hoc nichil facit ad genealogiam xp̄i · non enī xp̄s descēdit de Joseph · absit · ſ3 de maria v̄gine · cur ergo euangelista facit exp̄ssā mencionē de Joseph in hoc q̄ descendit s̄m originē a dauid · et tamen nullā facit mencionē de qua domo esset beata v̄go · in quo ꝯsistebat fundamentū tota⁹ genealogie xp̄i a dauid descēdentis · Preterea inter p̄cepta decalogi p̄ceptū de honore cōe parentū · est p̄mū et p̄apuū in scd̄a tabula decalogi in q̄ dant̄ p̄cepta q̄ ordinant hoīem ad p̄ximū · xp̄s autē qui totā legē impleuit nō legit̄ honorasse matrē sp̄alit̄ in suis colloquijs · nusq̄3 enī legit̄ eā vocasse matrē · quod est nomē maxīe dig̃tatis ad feminam p̄tinētis sp̄alit̄ respectu tanti filij · s · xp̄i cū tn̄ vere sic potuiss3 eam vocare ſ3 solum legit̄ eā vocasse mulierē quod est nomē cōe ad totū sexū femineū humani generis · legit̄ enī Joh · ij · capitulo · quid m̄ et tibi mul'ier · et Joh · xix · Mulier ecce fili⁹ tu⁹ · Ex quib⁹ pat3 q̄ dig̃tatē maternitatis xp̄i que ē sūma dignitas que ad mul'ieres posset p̄tinē xp̄us subticuit et m̄re3 alloquens solum eam mulierē vocabat · Quid ergo magis mirandū q̄3 q̄ xp̄us q̄ verissime v̄ginē gloriosā m̄re3 vocando sūme honorasset hanc singularē excellenciā subticendo tm̄ modo eam mul'ierē vocat · quod nomē non solū bonis mul'ieribus ꝯuenit ſ3 etiā alijs quibuscūq3 · Quid ergo dicendū nū quid xp̄s aliquid omisit ex p̄tinentib⁹ ad parentū honoracō3 · absit · vnde circa p̄dicta illuīacō3 et intellectū p̄uulis competentem desidero ·

¶ Capitulū · ij · in quo mḡr premittit quedā p̄ambula ad p̄dictas āmiracōes tollendas · et ibi declarat q̄ v̄tutes bt̄e v̄ginis sp̄alit̄ ipsi⁹ hu̅ilitas ꝯsideranda est sūma · s · heroyca ·

Magister ·

Gaudeo valde quia in tuis p̄bleumatib⁹ a bt̄a v̄gine

tuū scrutiniū iniciū sumpsit · de cui⁹ mīa confido ꝙ ipsa intercedente in tua illuīacōe ⁊ deuocōe ꝓficies · De ipsa enī potest intelligi illud ꝓu · ij · Si quesieris eā tanq̄ʒ pecuniā et tanq̄ʒ thesauros eam scrutat⁹ fueris tūc intelliges timorē dn̄i ⁊c · Ad declaracōʒ aūt eoꝝ de quib⁊ āmirans quedā sūt p̄mittenda · quoꝝ vnū est ꝙ huīlitas licʒ nō videat̄ numerari a ph̄is int̄ v̄tutes morales nec intellectuales · ī sacra scripτ̄a tn̄ ⁊ ī dictis sanctoꝝ doctoꝝ huīlitas tanq̄ʒ magna v̄tus cōmendat̄ intm̄ ꝙ dicat̄ esse fundamentū oīm virtutū · vn̄ augu⁹ in libro de verbis dn̄i dicit · Si cogitas magnā fabricā construē celsitudis · de fundamēto pri⁹ cogita huīlitas · Constat aūt ꝙ fundamentū est de p̄mis ⁊ p̄ncipalib⁊ ꝑtib⁊ edificij corꝑalis · Et sic patet ꝙ huīlitas debet censeri de p̄ncipalib⁊ edificij sp̄ūalis · s · v̄tutū ꝑtib⁊ · Et inde ē ꝙ sicut natu̅a ᵬm boeciū sumit iniciū a ꝑfectis · sic senciendū est de gr̄a que natu̅am perficit · Scrutando enī scripτ̄as reꝑim⁹ ꝙ in viris in quib⁊ aliq̄ excellencia sctītatis sumit exordiū in eis sp̄ālit̄ fit mencio de eoꝝ magna huīlitate · de abrahā enī qui p̄m⁹ ī publicacōe fidei legit̄ fuisse · Sil'r et in suscepcōe signaculi fidei ut habetur geñ · xij · et · xvj · capitl'o legit̄ de seip̄o deo dixisse · cū sim puluis et cinis que verba magnā insinuāt huīlitatem · non enī se assimilauit aīalib⁊ brutis nec plantis sʒ pulueri et cineri que sunt vilissima in reꝝ natu̅a · Sil'r et de moyse qui solus legislator fuit in veteri testamento legit̄ · Erat enī moyses vir mitissim⁹ suꝑ om̄s hoīes q̇ morabant̄ ī t̄ra nūi · xij · In quo eius mititas seu huīlitas prefert̄ huīlitati alioꝝ quorū cūqʒ in seculo illo existenciū · De dauid etiā qui p̄mus rex a deo approbatus fuit · Cui etiam facta fuit repromissio xp̄i de semīe suo venti̅ legit̄ deo dixisse · Quis ego sū dn̄e deus me⁹ · aut que domus mea q̇a adduxisti me hucusqʒ · ij · Re · vij · In quib⁊ verbis notat̄ magna huīlitas ipsi⁹ dauid · qui etiā postq̄ʒ accepisset a deo regnū quod iā pacifice possidebat et ꝑ multa et magna bella et de oīb⁊ aduersarijs et vicinis regibus triumphū habuisset · cū hijs tn̄ ⁊ alijs magnis ꝓsperitatib⁊ non solū seip̄m sʒ et totā domū suam vilificabat dicēs · quis ego sū et que dom⁹ mea · q · d · nichil sū ⁊ dom⁹ mea · qd̄ ad magnā huīlitatem ꝑtinʒ · Nā ut ait bernard⁹ · non est magnū esse huīlem ī abiectōe · magna prors⁹ et rara v̄tus est huīlitas honorata · In nouo aūt testamento redemptor

et magister nr̃ xp̃s a quo oĩs virtꝰ et gracia deriuat᷒ suis di-
scipulis dicebat· discite a me quia mitis sum et hũilis corde
Mathei· xj· Racionabile igit᷒ est ꝙ in beata v̓gine que xp̃m
plenũ gracie et veritatis concepit meruit v̓tus hũilitatis pa-
pue viguisset· Et iõ in cantico ꝓprio dicebat· Quia r̃spexit
hũilitatẽ ancille sue ⁊c̃· Circa quod notandum ꝙ solum de
hũilitate sua fecit mencõꝫ que est fundamentũ v̓tutũ ut di-
ctũ est· Non aũt de v̓tutibꝫ alijs edificatis sup̱ huiõi funda
mentũ· licet oĩs plene habuisset que grã plena p̱ angelum
testat᷒ fuisse· Racio aũt quare de alijs v̓tutibꝫ nõ fecit men-
cionẽ nisi de sola hũilitate talis ẽ· Nam ad v̓tutẽ hũilitatis
ꝓprie p̱tinet nõ magna de seip̃o sentire sed credẽ et ꝓnũciare
se omnibꝫ viliorem ꝓut in gradibꝫ hũiliatis in reg̃la beati
bñdicti ɔtentis habet᷒· vñ de hoc ꝙ beata v̓go ꝓfitebat᷒ se hr̃e
hũilitatẽ non sequit᷒ ꝙ hr̃et v̓tutes sꝫ solũ fundamentũ v̓tu
tum quasi dicẽt solũ capacitatẽ habeo ad v̓tutes sup̱ edificã
das etiã si supiora edificia v̓tutũ in me nõ assint· Et notan
dũ ꝙ v̓tutes beate v̓ginis ɔsiderande sũt esse heroice· s· quasi
diuine de quibꝫ phs tractat i· vij· ethicoꝝ· Ad cuiꝰ declaracõꝫ
attende ꝙ s̃m auguꝰ de moribꝫ eccl̃ie· Cuiꝰ sñie antiqui phi
concordant v̓tutes q̃druplicit᷒ ɔsiderant᷒ vno modo ꝓut sunt
politice· ⁊ sic p̱tinẽt ad hoĩes inquantũ recte se habent in re-
bus humanis gerendis· et de istis v̓tutibꝫ cõit phi tractãt
Alio ũo modo ɔsiderande sũt v̓tutes ut exemplares· et sic p̱
tinent ad deũ in quo p̃existunt oĩm reꝝ p̱fecciones· et p̱ ɔñs
p̱fectões v̓tutũ et de istis exẽplaribꝫ v̓tutibꝫ intelligende sũt
v̓tutes que in sacris scripẽis deo attribuunt᷒ ut mĩa et iusti-
cia et huiõi· Int̃ quas v̓tutes· s· politicas et exẽplares q̃ sũt
quasi in extremis posite· quedam medie interponunt᷒· quaꝝ
quedã dicunt᷒ v̓tutes p̃gatorie que p̱tinẽt ad illos qui v̓tu-
tes politicas transcendentes in sil̃itudinẽ diuinaꝝ v̓tutũ co-
nant᷒ tendẽ alio etiã modo nũant᷒ v̓tutes que dicunt᷒ p̃gati
animi et p̱tinẽt ad illos q̇ iã diuinam sil̃itudinẽ i huiõi v̓tu
tibꝫ quodãmodo assequunt᷒· quantũ in hac vita possibile est·
Et iõ vocant᷒ a phis v̓tutes heroyce· s· diuine· de qua diuisiõe
v̓tutũ q̃druplici habes ad plenũ in ṗma scd̃e qõe· lxj· Q aũt
v̓tutes bt̃e v̓ginis ɔsiderãde sũt esse heroice patꝫ ex sua ṗma
r̃nsione ad angelũ salutantẽ· in qua dixit· Quõ fiet istud
qm̃ virũ non cognosco· Si enim sensũ hoꝝ verboꝝ diligent᷒

scrutat⁹ fueris manifeste repies q eius v̓ginitas heroyca cō siderãda est nō politica seu p̃gatoria · non enim dixit quō fiet istud qm̄ v̓ginitatē voui nec dixit v̓ginitatis ꝓpositū firmiť habui uel habeo sꝫ dixit qm̄ viꝝ nō cognosco · quod nō includit votū · nec ꝓpositū v̓ginitatis · Sunt enim multe v̓gīes que nūq̄ꝫ cognouerūt viꝝ et tn̄ nō vouerūt v̓ginitatē nec eam habent in ꝓposito · Silr̄ licet verissimū est q viꝝ nūq̄ꝫ cognouit · tn̄ p̄dicta v̓ba non sūt intelligenda ꝑut p̄mo modo sonāt · s · q beata v̓go solū testabať de se q nunq̄ꝫ virū cognouerat quia si sic respōsio sua in nll'o satisfacēt angelo nec ꝓposito correspondēt · Sunt mlt̄e v̓gines que nūq̄ꝫ virū cognouerūt · ꝛ cū hoc tales postea cōcapiūt ꝛ pariūt · vnde ut p̄dicta v̓ba ꝓposito correspondeant seu aliquā vim habeant responsiōis oportet ut sic intelligant · s · viꝝ nō cognoui · i · cōcupiscencias carnales nedū nō habeo seu ꝓpono uel voui nō habere · nec etiā passiōes rep̄mo seu terrena despicio quod ad v̓tutē p̃gatoriā ꝑtinet sꝫ etiam penit⁹ eas nescio ꝛ totaliť ignoro que ē altior ꝛ ꝑfectior v̓ginitas q̄ꝫ v̓ginitatis ꝓpositū habere seu v̓ginitatē vouē · ꝓrie enī hoc ꝑtinet ad v̓ginitatē p̃gati animi · s · heroycā nō autem ad politicā seu p̃gatoriā · Quib⁹ p̄notatis ad tollendas tuas āmiracōes ꝓcedendū est Et p̄mo ad p̄mam dicendum q gesta et facta beate v̓ginis que moubie maxia fuerūt · in nouo tam̄ testamento penit⁹ subticenť nisi ea tm̄ que sūt a nobis necessario credenda ex plicite sicut eius v̓ginitas et matr̄nitas xp̄i ista exprimunť i euāgelio et i simbolis fidei nobis ꝓponunť tanq̄ꝫ necessario explicite credēda · Silr̄ ꝛ ei⁹ huīlitas exp̄miť · cū dr̄ respexit huīlitatem ancille sue · ut ex hoc possim⁹ rōꝫ sumē de hijs q̄ āmiraris · s · quō cetera gesta v̓tuosissima ꝛ facta bt̄e v̓ginis in scriptis canonicis subticenť vn̄ hoc fuit rōe sue huīlitatis · huīlitas enī sūma et heroyca ad quā soli ꝑfectissimi attigūt quā ip̄a bt̄a v̓go consecuta est nō patiť suas laudes audire · nec in eis delectať sꝫ potius compungiť eo q non credit de se magna · qd̄ patꝫ ꝑ rōꝫ sumptā ab opposito · Nā sic arrogans intimo cordis sui affectu credit se oīb⁹ supiorē ut habeť luce xviij · capitl'o de phariseo ascendente in templum qui se arro gant̄ commendans ceteros spernebat · Sic ei⁹ oppositū dicendū est de vero huīli · s · q opinē se oīb⁹ viliorē · huīlis aūt heroyc⁹ sup hoc transcendit usq̄ꝫ ad hoc q in fugā laudanciū tendat

quasi tediũ habeat audiendo cõmendacões ꝓprias · et ideo in sacris scriptis noui testamenti nõ legunt̃ cõmendacões bte v̓ginis n̄ tantũ supdicte que a nobis de necessitate credende sũt · huĩlitas eius etiã exp̄mit̃ ut ex ea possim⁹ sumẽ racionẽ quare laudes ei⁹ in scriptis sacris subticent̃ ut dictũ ẽ · vnde concepcio uel natiuitas seu mors ipsi⁹ · In quibus magna miracula contigisse pie credi debet nõ narrant̃ in canonicis scriptis ne ex tali narracõe ip̄i v̓gini gl'ose que tunc in humanis viuebat et ea que in sacris eloquijs scribebant̃ eã nõ latebant · fastidiũ seu tediũ gen̄aret̃ rõe predicta · Concepcõ tamẽ et natiuitas baptiste et huiõi narrant̃ in euangelio eo ꝙ i ꝓphecijs scriptis antiq̄ testamenti de p̄cursore xp̄i exp̄sse agit̃ ut ysaie · xl · et malachie · iij · et in alijs locis et sic oportebat ꝙ scriptꝛ̃aꝝ implecõꝫ de ip̄is euãgelista testaret̃ · nec ẽ de Johanne licet sctĩssimo ẽ necessario credendũ ꝙ ad gradũ huĩlitatis heroyce sicut beata v̓go attigerit ·

Capitulũ terciũ in quo discipul⁹ arguit contra quedam que in p̄cedenti capitl'o a mg̃ro fuerũt tradita · ad que magister in eodem respondet et tollit p̄mam ãmiracionem ·

Discipulus ·

Dicet q̃ꝫ dulcia faucibus meis sũt eloquia tua · adhuc tñ desidero ampli⁹ informari de hijs que circa ãmiracionẽ meam ꝓposuisti · dixisti ꝙ huĩlitas heroyca nõ patit̃ sine fastidio seu tedio laudẽ suã audire quod apud me ẽ mirabile · de⁹ enĩ cui⁹ v̓tutes excedũt heroycas · Sũt enĩ exemplares ut tu doces · videm⁹ tñ p̱ sac̃s scriptꝛ̃as eũ debẽ laudari · dicit ei psalmista · Sacrificiũ laudis honorificabit me Et alibi · Semp̱ laus ei⁹ in ore meo · Idem etiam in psalmo · semp̱ hortat̃ hoĩes ad dei laudẽ cum dicit̃ · laudate dñm oĩs gentes · Item laudate pueri dñm et huiõi · Quõ ergo deum laudam⁹ debite et meritorie cui⁹ huĩlitas est sũma et exẽplaris · qui cũ esset infinit⁹ ⁊ immortalis · huĩliauit tñ seip̄m formam serui accipiens in silitudinẽ hoĩm factus ⁊ habitu inuentus ut hõ ⁊c̃ phil' · ij · capitl'o · Si enĩ deo cui⁹ huĩlitas est inmensa et ineffabilis laus vocalis placet qui etiam corda hoĩm scrutat̃ · In quib⁹ vera et potissima laus ꝯsistit · et qui ex suis laudib⁹ ab hoĩb⁹ ꝓlatis nõ potest ad meliora ꝓuocari cum sit immutabilis et optim⁹ quo nõ est dare melius neqꝫ

equale · quō ergo de bt̄a v̓gine nō fuerūt laudes in sacris scri
pturis ꝓferende cui⁹ ꝑfectōes seu v̓tutes q̄ntūcū qꝫ magne
et int̄ puras creat̄as maxie · semꝑ tñ citra ꝑfectionē xp̄i sūt
extimande · Itē ip̄a v̓go gl'osa seip̄am legit̄ ꝯmendasse · Ip̄a
enī de seip̄a dicit · Respexit huilitatem ancille sue · qꝺ ad ma
gnā laudē ꝑtinet · cū huilitas ꝓut tu dixisti sit fūdamentū
oim̄ v̓tutū · Itē dicis ꝙ oportebat q̄dā gesta baptiste i euāge:
lio narrari ut implecōꝫ eoꝝ q̄ i ꝓphetiis scriptis de p̄cursore
xp̄i p̄nunciata fuerūt testaret̄ euangeliū quod dictu mirabi
le est i oculis meis · nūquid dicendū est ꝙ de bt̄a v̓gine nichil
fuit p̄nosticatū in ꝓphetiis eloquijs sic̄ de baptista · absit · De
ip̄a legit̄ ysaie · vij · Ecce v̓go concipiet · Et egredie̅t virga
de radice yesse ysa · xj · capit'o · Et q̄ꝫplurima q̄ in libro can:
ticoꝝ de sponsa dicunt̄ de ip̄a p̄cipue intelligunt̄ idō pari rōe
et forciori ea que de ip̄a bn̄dicta p̄nūciata fuerāt antiquit⁹
in nouo testamēto testari debuissēt fuisse impleta ea rōe qua
de baptista ꝑ te sup̄ dictū est · placeat ergo ȯ istis me ampli⁹
illuiare · Magister · Circa hoc qꝺ obicis de dei laude q̄
etiā vocalit̄ facta in scriptis ꝯmendat̄ scire debes ꝙ licet deus
q̄ntū ad suā essenciā que incomꝑhensibilis est a nobis ⁊ in:
effabilis · maior est enī omī laude ut ecc̄ · xliij · capit'o · Silit̄
et laudū nr̄aꝝ sic̄ nec bonoꝝ non indiget ut in psalmo · nec
ꝑ ip̄as laudes ip̄i aliqꝺ de nouo inotescit nec accrescē possit
Omia enī sūt nuda et apta ante oculos eius hebr̓ · iiij · laus
tñ eius etiā vocalis est ꝓficuꝰ nobis ad multa · tum ut nos
metip̄os sil'r ⁊ alios audientes ad ei⁹ reuerenciā inducam⁹ ·
nr̄os affect⁹ ⁊ etiā audienciū in deū excitantes · vñ cū dixissꝫ
psalmista · Semꝑ laus ei⁹ i ore meo · subdit audiēt mansue:
ti et letent̄ · tum ad retrahendū affect⁹ nr̄os et audienciū ab
hijs que sūt cont̄ deū · vñ ysaie · xlviij · Laude mea refrena:
bo te ne intereas · et sic de laude dei nll'm incōueniens sequit̄
ſꝫ comoda sp̄ūalia ut p̄dicta ⁊ alia multa q̄ inde sequuntur ·
Secus est de laude hoīs puri et̄ ꝑfectissimi qui sūmā huilitatē
heroycā ꝯsecut⁹ est · qui dū in hac vita existit et fragilitateꝫ
humanā ꝑfecte cognoscit ⁊ ꝑfectōꝫ diuinā quantū possibile
est in hac vita apprehendit laudes ꝓprias audire non patit̄
ut de beata v̓gine supra dictū est · Ad 2ᵐ v̓o quod obicis de
illo verbo · Respexit humilitatem ancille sue · Ex quo infers
ꝙ beata v̓go saltem seip̄am de v̓tute humilitatis laudauit ·

Dicendū ꝙ hūilitas absqȝ alia v̓tute non est commendanda seu laudanda ut integra v̓tus · sic̄ enī fundamentū in edificō corꝑali parꝝ ul' nichil valet ṅ addat̄ aliquid etiā supedifica tū · Sic sentiendū est de hūilitate que fundamentū est v̓tutū ut dictū est supꝰ quā nisi alie v̓tutes supedificent̄ humilitas sola modica seu nulla laude est digna · Et ideo beata virgo in qua erat plenitudo gracie et per ꝯsequens virtutū solam hūilitateȝ testat̄ se habere · non aūt alias v̓tutes supedifica= tas quas īdubie habuit cū plena gr̄a fuit · Et circa ꝑdictū verbū vlteriꝰ notandū est ꝙ hūilitatē illam quā beata v̓go se fatetur habere innuit esse remunerandā non ex dignitate seu cōgruēcia ipsiꝰ hūilitatis sȝ solū ex accepcōe dīna · dixit enī · Respexit hūilitateȝ ancille sue · s · q · d · hūilitas mea nō ex seipa digna fuit remuneracōe · sȝ quia deus eam respexit · i · acceptauit eo modo quo dicit̄ geñ · iiij · Respexit dominꝰ ad abel ⁊ munꝰ suū · Et iō in ꝑdictis verbis bene intellectis beata v̓go potius cōmendat accepciōeȝ diuinā q̄ȝ humilitatē suam · Ad tercīū vero quod obicis ꝙ de beata v̓gine debuissēt testari in nouo testamēto fuisse impleta ea que antiquitus fuerūt ꝓnūciata pari rōe et forciori sicut de Johāne baptista fuerant tradita ea ī euangelio que de eo prenūciata fuerūt · Dicendū ꝙ illa que in veteri testamento exꝓsse de beata vir gine fuerūt tradita ut est v̓ginitas cum cōceptu et ꝑtu ysa · vij · Silr̄ ⁊ ꝙ esset de radice yesse et de stirpe dauid ut ysaie · xj · Ista silr̄ tradunt̄ exꝓsse in nouo testamento vbi eiꝰ vir= ginitas et maternitas xp̄i · et descensꝰ xp̄i de genē dauid ex= ꝓsse tradunt̄ · Cetera vō v̓tuosissima que ī veteri testamēto non exꝓsse sȝ figuratiue seu enigmatice tradunt̄ de ꝑtinenti= bus ad ip̄am in canticis canticoꝝ et silibꝰ subticent̄ seu pret̄ mittunt̄ ī nouo testamento eo ꝙ apl'i et euangeliste fuerūt ei contemporanei · et cognoscebant ꝙ sūma humilitas sua a talibꝰ attediaret̄ narracōibꝰ ut dictum est · postremi vō qui post apl'os et alios ꝯtemꝑaneos scripserūt q̄ȝplurima gl'osa et magnifica tradiderūt de ea puta ꝙ iam in celo est assūp= ta et similia que ad laudem dei et exemplū salutiferꝝ aliorū narrant̄ et grata et acceptabilia sunt ·

¶ Capitulū quartū in quo discipulꝰ repetit scōam ammi= racionem · ad quam mḡr in eodem rñdet eam soluens in quo capitulo quedā declarant̄ ꝑtinencia ad genealogiā xp̄i Mᵗ.

p̄mo contentam· Discipulus·

Sufficiūt michi p̄dicta ad p̄mam mei āmiracōnē tollendā· s; peto ut p̄cedas ad scōam sub qua duplicem āmiracōnē tibi p̄posui· quaꝝ vna fuit de hoc q̄ Joseph in euangelio exprimit̄ fuisse de domo dauid· de beata tñ virgine non sic exp̄mit̄· Ad quā ammiracōz tollendam suffiaūt michi p̄dicta· Nam cū esse de domo dauid est quodam excellens quod humilitas sūma seu heroyca quā beata v̄go in hac vita attigit nō paciebat̄ audire· Idarco fuit in euangelio non exp̄sse traditū· licet tacite intelligat̄· In hoc enī quod dicit̄ Mathei p̄mo· Ex qua· s· maria natus est ihs qui vocat̄ xp̄s· Et in p̄ncipio hui⁹ capituli cum legit̄ de xp̄o q̄ filius dauid est· necessario sequit̄ q̄ maria p̄ quā xp̄s s̄m carnem inmediate descendit sit de domo dauid· p̄supposito q̄ maria concepit non ex virili semine· s; ex v̄tute sp̄us sancti p̄ut exp̄sse tradit̄ a matheo eodē capit̄lo ubi dicit̄ qd̄ enī in ea natū est ex sp̄u sancto est· Sed hoc intelligit̄ argumentatiue· non exp̄sse rōne sup̄dicta· Et licet de hac ammiracione michi sit satisfactū· adhuc remanet michi scōa in hoc loco Cur matheus euangelista genealogizauit ioseph de quo xp̄s nll'o modo descēdit· neq; ei⁹ genealogia faciat ad genealogiā xp̄i· et tamen p̄termisit genealogiā virginis in qua fundamentū totius genealogie xp̄i a dauid descendentis cōsistit et de hoc peto a te plane doceri· Magister· Ammiracio enī tua rōnabilis est· In glo· enim nr̄a sup̄ hunc locū dicit̄· Quid ad xp̄m generacio ex dauid deducta a Josep· cum xp̄s non ex semine Joseph sit· Et licet huic qōni seu āmiracioni in eadem glo· respondet̄ q̄ non est ɔsuetudo scripturaꝝ ut ordo mulierū in generacōib⁹ texet̄· hoc tñ non videt̄ valere· cuius enī contrariū inuenit̄ in scripturis· nam p̄mo p̄alip̄· ij· capit̄lo· In genealogia yesse interponunt̄ mulieres· s· saruia ꝛ abigail· a quibus ɔñter genealogia texit̄ ut ibidem patet· Qua rōe· et alijs quibusdā que hic cā breuitatis omittunt̄ solucio p̄dicte glose quā multi expositores sequunt̄ ad tuā āmiracionē tollendā non sufficit· Sed sup̄ hoc videt̄ vlterius aliquid dicendū· ad cui⁹ euidenciam p̄supponendū est q̄ filius p̄ut in paternis bonis succedit multipliciter possit dici· Et quantū ad p̄positum spectat dupliciter· Primo enī dicit̄ filius s̄m generacōz naturalē s̄m quam de s̄ba patris fili⁹ generat̄

quiquidẽ filius isto modo genitꝰ plerūqꝫ succedit patri tam
in bonis naťalibus corporis ut in bona habitudine seu com
plexione ut de gigantibꝰ legiť geñ · vj · q̄ꝫ etiā in bonis aīe ·
plerūqꝫ enī ſm naturalē inclinacōꝫ ꝓut · s · aliquod corpus ī
diuiduū est tali aīe ꝓporcionatū sequunť alique v̇tutes na:
turaliť ſm inchoacōꝫ et aptitudinē ꝓut in p̊ma scd̊e · q · lxiij
Et in talibꝰ filij naťales sepe succedūt ꝑentibꝰ · vñ Cassiodo:
rus in quadā epl'a · laudabilis vena suā ſuat originē · Scd̊o
modo diciť filius alicuiꝰ etiam ille quē non genuit naťaliter
modo p̄dicto sed tantū ſm famā publicam et cōem ꝓpl'i esti
macionem diciť talis patris filius · quod contingit cum vxor
parit filiū quē latenť non ex marito habuit ſꝫ ex alio viro · re
putať tñ in ꝓpl'o sine contradictōe sui mariti filiꝰ · qui quidē
filiꝰ · s · putatiuꝰ · licet in bonis naťalibꝰ non habeat naťaliť
succedē tali pr̄i ficto · succedit tñ sibi ciuiliť · nō solū in bonis
fortune que sūt minora ut in diuicijs ſꝫ etiam in nobilitate
seu generis claritudine que magis desiderabilia bona apud
magnanimos sūt q̄ꝫ diuicie ut in p̊ma scd̊e articl'o · ij · Que
quidē successio patet ꝑ iura ciuilia seu cōem gencium ꝯsuetudi
nem · Quibꝰ p̄suppositis sit tibi in ꝓposito p̊ma conclusio ꝙ
ꝑ scrutiniū scripťarū de xp̄i genealogia loquenciū patꝫ ꝙ xp̄s
habuit esse filius dauid ⁊ abrahā ſm verā generacōꝫ naťalē
p̊mo modo dictā · legiť enim geñ · xxij · abrahe fuisse dictum
Et benediceņť in semīe tuo oīs gentes terre · quod ad gal' ·
iij · exponiť de xp̄o · Similiť et ad dauid diciť in psalmo · De
fructu ventris tui ponā suꝑ sedē tuam · De vtraqꝫ enī p̄dicta
v̇ba non vere dicerenť de filio putatiuo · s · qui tm̄ ſm pub:
licam famā esset alicuiꝰ filius talis enī non diceref de semīe
eius nec de fructu ventris sui ut est manifestū · Scd̊a vero cō
clusio sit ista ꝙ descensus xp̄i ab abrahā ⁊ dauid ſm naťalē
generacōꝫ sufficienť tradiť quantū ad fideles euangeliū fide:
liť recipiētes ꝑ matheū in p̊mo capitl'o sui euangelij dicentē
liber generacōis ihū xp̄i filij dauid filij abraham · Etiam si
matheꝰ de genealogia xp̄i nichil ampliꝰ seu extensius tra:
didisset · quod sic patet · Nam ex solis istis v̇bis manifeste
testať euangelista ihm̄ xp̄m a dauid ⁊ abrahā ꝑ veram gene
racionē naturalem descendisse quod est sufficiens testimoniū
apud fideles veritatē euangelicā indubie recipiētes · licꝫ enī
filius dicať etiam ille qui tm̄ ſm famā publicā est filius ut

dicitur in scdo presupposito supradicto· generari tamen seu generacio nunquam dicitur nisi de filio naturaliter generato· vnde cum dicit liber generacionis ihesu xpi manifestum est quod loquitur de genealogia que est per viam generacionis· Non autem de illa genealogia que secundum famam tantum est· Si autem contra hoc dicas quod licet apud fideles predictus titulus sufficiat· apud infideles tamen quia euangelium negant uel de ipsius veritate dubitant· predictus titulus non sufficiat· Concedo tibi quod proponis· Sed attende quod apud infideles euangelium non recipientes· non solum titulus mathei sed etiam tota genealogia xpi per matheum communiter tradita non sufficiat ad probandum quod xpus a dauid et abraham descendit· tales enim cum sint a fide euangeliorum alieni totam illam lineam negarent nisi forte hebrei qui non auctoritate euangelij sed auctoritate veteris testamenti aliquam partem genealogie mathei habent recepte· s· usque ad zorobabel et huiusmodi et non vltra· Nam apud eos de ceteris autentica historia non habetur· vnde sicut apud infideles non sufficiat illa narracio extensa que in euangelio de genealogia xpi traditur ad veram genealogiam eius naturalem ostendendam· Sic apud fideles sola verba tituli mathei sufficiunt ad hoc fundandum· vnde aug⁹· contra faustum xpm non esse filium dauid asserentem· eo quod non ex Joseph conceptus est· ad quem seriem genealogie pro ducit sic ait· Sic ergo nos credimus etiam mariam fuisse in cognacione dauid quia scripturis credimus que vtrumque dicunt· s· xpm ex semine dauid secundum carnem et eius matrem virginem mariam esse hec aug⁹· Tercia conclusio quod conueniens fuit ut xpus etiam secundum publicam famam secundum quam filius Joseph putabatur a dauid descendere crederetur· et ut talis descensus licet putatiuus in euangelijs traderetur· Quod sic probatur· Nam hoc fuit conueniens ad fidelium in communi xpm suo tempore recipiencium ordinatam instructionem· Nam cognicionem fidei communiter in hominibus oportuit ab imperfecto ad perfectum procedere ut in scda scde ·q· prima articulo· vij· Et ideo xps prius fuit cognitus etiam apud electos sub ratione saluatoris in communi quam cognosceretur esse deus et homo· In prima enim vocacione apostolorum Joh· primo· Andreas dicebat inuenimus messiam· i· xpm quod est nomen commune alijs multis· vnde in psalmo· nolite tangere xpos meos· Sed postea Mathei· xvj· capitulo· xpo interrogante suos apostolos· vos quem me esse dicitis· Petrus respondit tu es xps filius dei viui· Ex quo patet quod prius sequebantur ipsum tanquam xpm antequam

cognoscerent ei⁹ deitatem vlterius etiam aplis tanq̄ʒ minus
plene informatus de ydemptitate diuinitatis in patre et filio
eisdem dicebat Joh·xiiij· Tanto tempe vobiscū sum et nō
cognouistis me·qui videt me videt ⁊ patrē meū· Similiter
et pari rōne prius xp̄s fuit cognitus q̄i esset fili⁹ Joseph q̄ʒ
cognosceret̄ esse sine p̄re in terris· vnde non solū apud emu:
los qui xp̄m spernētes dicebāt· Nōne filius fabri ē Mathei·
xiij· Sed etiā apud discipulos simplices et cognatos cōiter
filius Joseph reputabat̄ anteq̄ʒ misteriū sancte v̇ginitatis
marie essʒ apud eos cognitū· euangelista eni in p̄sona taliū
dicebat luce· ij· Non cognouerūt parentes eius· Nec solū
hoc sʒ etiā nathanael qui ƀm glo· peritissim⁹ scripturaꝝ erat cū
audiuit a philippo Joh· p̄mo· Quē scripsit moyses in lege
⁊ i p̄phetis inuenim⁹ Jhesū filiū Joseph a nazareth· nō fuit
admirat⁹ de hoc q̄ xp̄us esset filius Joseph sʒ de hoc q̄ a naza
reth esset· dixit eni a nazareth potest aliquid boni esse· Non
enim dixit non potest esse fili⁹ Joseph cum adhuc deitatem
xp̄i non cognoscebat sʒ de loco nazareth admirabat̄· de beth:
leem eni expectabat̄ apud eos messias ƀm illud michee· v·
capitl'o et tu bethleem terra Juda· Et quod ampli⁹ est ip̄a
eadē beata virgo misterij diuini sup̄ oms̄ consciā istū modū
loquendi obƀuabat dicens· Ego et p̄r dolentes querebam⁹
te luce· ij· Ex quib⁹ habet̄ q̄ ad instructōeʒ fideliū in cōi qui
xp̄m in mundo venientē receperūt cōueniens mod⁹ fuit ut
eis p̄ntaret̄ xp̄s prius sub rōe messie filij dauid sine reuela:
cione misterij deitatis sue et v̇ginitatis m̄ris q̄ʒ q̄ eis a p̄nci:
pio oīa ista archana reuelarent̄· Sic eni p̄cesserūt ab imper
fecto ad p̄fectū qui est modus hominib⁹ in cōi generalis· fuit
etiā iste modus cōueniens ad refutandos infideles precipue
hebreos qui ex stirpe dauid tm̄ saluatorē expectabāt· Si eni
tales rōnabilit̄ ignorassent xp̄m a dauid descēdisse p̄sertim
cum cōis fama ⁊ p̄pl'i estimacio testarent̄ oppositū tunc tales
redderent̄ excusabiles· nō enim ip̄i tenebant̄ cognoscē verā
generacōʒ naturalē xp̄i ƀm quā a dauid descendit· talis eni
generacio a longissimo tp̄e descendens non est cognoscibilis
nisi p̄ diuinā reuelacōʒ· Cōueniens igit̄ modus fuit ut xp̄s
ƀm publicā famam a dauid descendisse i euangelio traderet̄
ut sic ip̄m recip̄e refutantes· saltem sub rōne saluatoris in
cōi inexcusabiles essent· Xp̄s enim intendebat inobediētes

inexcusabiles reddē ut habet̄ Joh· ix· Et ista sufficiant tibi ad pn̄s ꝓ tua āmiracōe tollenda· Si tū vis de p̄dictis et de alia genealogia xp̄i que habet̄ luce· iij ·que nō est naturalis neqꝫ putatiua sꝫ adoptiua ·vide in quadā addicōe sup capitulū mathei p̄dictū vbi de hijs plene poteris informari·

¶Capitulū quintū In quo discipulꝰ repetit suam terciam ammiracionem ad quam magister ibi respondet·

Discipulus·

Sufficiunt michi ad pn̄s ista que circa genealogiam xp̄i a matheo traditā declares· Et licet genealogia a luca tradita que valde diuersa est ab illa quā matheus scribit· quia tū me remittis ad addicionē tuā ad pn̄s omitto vlteriꝰ ꝓponens ad illā addicionē recurrē· peto tamē ut ad meā terciam āmiracōꝫ ꝓcedas tollendā ·valde enī animū meū pulsat· s·quō xp̄us qui non ad legem soluendā sed ad implendā venit ut mathei· xij ·capitl'o· Sc̄tissimā m̄rem suā quam sūme honorasset vocando eam m̄rem hoc tū p̄termittens solūmodo mulierē eam legit̄ vocasse ut sup̄ in capitulis p me allegatis patet· mulier aūt est nomen cōe ꝑtinēs ad mulierē quamcūqꝫ etiā peccatricem ·vnde luce· vij · Ecce mulier que erat in ciuitate peccatrix·

Magister·

Cum aūt xp̄us obs̄uasset p̄ceptū de honoracōe parentū non solū erga matrē que erat vera et sc̄ta parens· sꝫ etiā erga Joseph qui erat parens s̄m publicā famam tū manifestū est· legit̄ enī luce· ij ·capitl'o de xp̄o· Et erat subditꝰ illis· In tali enī subiectōe principalit̄ consistit ꝑentū honor· vnde deutro· xxj De filio contumace ꝛ ꝓteruo legit̄ ꝙ non audiuit vocē p̄ris nec m̄ris· vn̄ p locum ab oppositis filiꝰ ille vere honorat parentes qui est oīno subditus illis· Racio aūt quare non vocabat suā beatā m̄reꝫ nisi noīe mulieris tū potest assignari ꝯformit̄ ad p̄dicta· Nam s̄m phm in· viij ·ethicoꝝ· homies qui volūt honorari testificacōꝫ sue excellēcie querūt· ad humilitatem aūt beate v̄ginis heroicā de qua sup̄ diximꝰ non ptinebat querē testimoniū sue excellencie p̄sertim respectu xp̄i Nomē enī p̄rnitatis uel m̄rnitatis nō importat excellenciā nisi respectu filij illiꝰ patris seu m̄ris· Manifestū est aūt ꝙ humilitati v̄ginis gl'ose nll'o modo placēt ꝙ vocaret̄ tali noīe ꝙ ipsiꝰ excellenciā sonaret respectu filij sui· s· veri dei sꝫ poaꝰ

vocari tali noīe quod magnā excellenciā filij respectu ipsi⁹ inf̄is designaret · vnde ⁊ angelo salutanti et p̄nunciandi ei q̄ erat paritura filium cui⁹ regni non esset finis Rn̄dit · Ecce ancilla dn̄i · ancilla eni est nomē non sonans excellenciā sed pocius defectū respectu dn̄i · vnde xp̄us ista totalit̄ sciens ut pure ⁊ plene matri obediret vocabat eam illo nomīe quod magis sibi placere sciebat ·

¶ Capitulū · vj · in quo discipul⁹ replicat cont̄ responsiōez magistri · ad quod mḡr sufficient̄ respondet concludens ex su pra dictis q̄ magnā deuocōꝫ oportet ut habeant fideles circa virginem gloriosam · Discipul⁹ ·

Satis essem contentus de responsione tua sup̄dicta n̄ p̄ter vnū quod videt̄ michi tue responsiōi obuiare Manifestū est eni q̄ de beata v̄gine iā in celo assūpta totus orbis terraꝝ in suis laudib⁹ et excellencijs frequenter clamat · i tm̄ q̄ de ea possum⁹ simplicit̄ dicere q̄ laudis eius plena est terra · non eni solum honorat̄ et laudat̄ apud fide= les · sꝫ etiam apud infideles de singulari scītate cōmendat̄ · In illo enim libro qui dicit̄ Alchoran⁹ · In quo p̄phana lex machometi continet̄ memini me legisse q̄ in oīb⁹ hominibus habuit aliquā p̄tatem sathan p̄terq̄ȝ in ihu et matre eius · Ex quo constat q̄ etiā apud sarracenos beata v̄go reputari dicit̄ sancta · In quodā etiaꝫ libello apocripho apud hebreos qui intitulat̄ liber generacōis ihu nazareni · non tamen f̄m Matheū · In illo eni libello multa falsissima et absurda cō= tinent̄ contra xp̄m et ei⁹ discip̄los · de beata tn̄ v̄gine matre ei⁹ quā falsissime dicūt concepe ex adultero eo q̄ cum essꝫ de= sponsata Joseph ex quodā adultero concepat · ibi deꝫ ꝯtinet̄ q̄ hoc factum fuerat ip̄a omnino nesciente quia erat mulier sancta et in adulterium nunquam consensisset · Et sic veri= ficatur q̄ ip̄a p̄dixit in suo cantico · beatam me dicent om̄s generacōes · non solū enim generacō rectoꝝ · s · fidelium eam dicunt et p̄dicant b̄tissimā sꝫ etiā generacio praua ⁊ exaspe= rans · s · Judeoꝝ et sarracenoꝝ ip̄am dicūt vere esse sanctam ut dictū est · Quero igit̄ a te ut m̄ indices quō humilitas beate v̄ginis patit̄ q̄ totus mund⁹ i suis laudib⁹ p̄rumpat et ip̄am sup om̄s creat̄as glorificat cum in vita sua ut di= xeras omīa talia sibi displicebāt · Non eni videt̄ michi q̄ tanta varietas circa beneplacitū beate v̄ginis posset ꝯtingere

n̄ quia aut ignorat illa que in hoc seculo ad suū honorez et laudē frequentant̄ seu celebrant̄ aut quia humilitatē quam in hac vita habebat que erat magna seu maxīa v̄tus ut p̄ te dictū est iam in illa vita licet pfectiori nō habet · aut q̄a honoracōes iste que p̄ sua reuerencia fiunt ipsi v̄gini gl'ose non placent sicut nec alias placebant · quodlibet aūt istorū vid̄ michi valde incōueniens · et iō peto ut aliquid c̄ca hec vlterius m̄ declares · Magister · Nullo modo est sen ciendū q̄ bt̄a v̄go iam in celis assumpta et glorificata igno ret ea que hic fiūt in honore suo nec q̄ ei talia displiceant · In illo eni statu de⁹ erit omnia in oibus · i · ad chorinth · xv · vnde quilibet beatus oia videt in deo p̄sertim que ad suā bea titudinē ul' ad humanā salutē ptinent · Sil'r in eodē statu · s · glorie om̄es beati ꝯformabūt voluntatē suam deo nō solum materialiter sed etiam formalit̄ ut in p̄ma sc̄de · q · xix · Sz an v̄tutes morales de quib⁹ est humilitas maneant post hāc vitam · Circa hoc diuersi diuersa senserūt · Quidā eni phoꝝ antiquoꝝ posuerūt q̄ v̄tutes morales post hanc vitam non manent · vñ et ph̄s in · x · ethicoꝝ dicit q̄ ridiculū est ponere in angelis v̄tutes morales · hoīes aūt beati assimilant̄ ange lis ut habet̄ Matha · xxii · doctores tñ nostri de veritate ma gis illuīati tenent q̄ huiōi v̄tutes quo ad aliq̄d manēt et q̄ ad aliq̄d non ut aug⁹ in · xiii · de t̄nitate · Manent eni quo ad ordinē rōis et vim appetitiuā que erūt rectissime in hiis q̄ ad illū statū ptinent · non aūt manent q̄ntū ad hoc qd̄ est in eis mat̄iale · s · ad concupiscencias ⁊ delectacōes ciboꝝ ⁊ huiōi re frenādas nec etiam timores · nec audacie circa p̄icula mortis nec etiā distribucōes · nec coīcacōes reꝝ que veniūt in vsum p̄ntis vite in vita beata sut · manent igit̄ q̄ntū ad id quod in eis est formale ut in p̄ma sc̄de · q · lxvii · Ex quib⁹ in p̄posi to circa humilitatē dicendū est q̄ humilitas in beata v̄gine non manet post hāc vitam q̄ntum ad istū actum qui est vi lescē seipam · quod ptinz ad huīlitatē hui⁹ vite ut sup̄ tactū est · Quilibet eni beatus videns se dn̄e glorie pticipem · nullo modo potest se vilescere q̄nto magis v̄go beata que sup̄ om̄s sc̄tos hac pticipacōe gaudet · Sed q̄ntum ad hoc quod ē de rōe huīlitatis · s · ymis adherē put ysider⁹ in libro ethimologiaꝝ dicit · aliquid manet in patria sic eni deus ut in psalmo licet in altis habitat huīlia tñ respicit sic ⁊ sc̄ti licet sint i gradu

beatitudinis excelsi · sūt tamen hūiles · ymis ī hac vita ex
istentib⁹ ad herendo pro eis deū depcantes · vñ de beata vgine
sentiendū est ꝙ sicut in hac vita cognoscens defectū nature
humane maximā huilitatē habuit seipam vilificando et se
ancillā cum esset regina maxima reputando sic ī statu gl'e
maximā huilitatē habet int̄ ceteros beatos circa xp̄m ī ad=
herendo ymis · s · peccatorib⁹ ī hac vita contritis et de suis p̄
ctibus deuote cōfitentib⁹ · Et ideo tenendū est ꝙ sibi placent
oraciones humiliū pro quib⁹ etiā continue deū interpellat · Ex
quibus bene ꝯsideratis excitari debet in quolibet fideli magna
deuocio erga veneracōꝫ ⁊ obsequiū vginis gloriose · pruden=
tes nāqꝫ viri tali dño consueuerūt ꝓmpta mente obsequia
p̄stare quē estimāt seu credūt esse ꝓmpcius paratū ad eorum
peticiones audiendas ⁊ eis subueniendo in suis necessitatib⁹
Silr hoc est credendū esse in ipa vgine gloriosa rōe sue huili
tatis beate qm̄ cotidie ecclesia expit̄ ꝙ respiciat orōnes humi
liū et non repulit p̄ces eoꝝ · vnde te exhortor discipule ꝙ ad
eam recurras laudē eius semꝑ habens ī ore tuo et eam fidelit̄
in necessitatib⁹ inuocando · Nunq̄ꝫ enim ut ait bernhardus ī
quodā sermone fidelit̄ inuocatam reperies defuisse ·

Capitulū septimū In quo discipulus ponit quandā ali=
am admiracōꝫ que sibi videt̄ circa hoc quod non legit̄ ipam
visitasse sepulchrum xp̄i sicut de mulierib⁹ ⁊ de quibusdam
apl'is legit̄ · ad quod ibidē a magistro respondetur ·

Discipulus ·

Quam dulcia faucibus meis eloquia tua · Et quia a
mandatis tuis dulcissimis intellexi ut meā deuocōꝫ
ad gloriosā vginem dirigam tota mente · deo dante
hoc sequi intendo · Sed adhuc volo a te de quibusdā ad ipam
vginem gloriosā ꝑtinentib⁹ illuīari et specialit̄ circa ea que
tempe resurrectionis gesta sūt · Circa que p̄mo in corde meo
versat̄ admiracio quedā que talis est · Estimo enī ꝙ nullus
sane mentis qui fidem catholicā corde et ore ꝓfitet̄ dubitare
habet ꝙ virgo gloriosa filio suo xp̄o quē concepit et in suis
sacris visceribus portauit qui ⁊ eius vbera suxit deuocior fuit
q̄ꝫ ceteri sancti quicunqꝫ sint · Sꝫ video ꝙ signa sue deuocōis
erga xp̄m hoc non ostendūt p̄serum post passionē suā et tp̄e
sue resurrectōis · legim⁹ enī ꝙ mulieres que xp̄m sequebant̄

et specialit magdalena post passione monumentu xpi visitare frequentabant et ei obsequia sibi possibilia offerebant. discipuli etia licet nondu ita firmit credetes misteria passionis et resurrectois sibi alias a xpo pnosticata. auisati tame aliqualit a mlieribus de xpi resurrectoe tuc ipsi cum magno feruore ad ipm sepulcru pgebant ut patet de petro et Johe. Joh. xx. capitlo. De beata tn virgine non legimus q xpm post passione neqz eius monumentu querebat neqz legit q ipsum monumentu xpi aliqndo visitasset. qd magna admiracoe dignu puto roe iam dicta. Magister. Nullo modo dubitandu est q beata vgo deuocior fuit ipi xpo qz alius quicuqz sit. tum quia eius caritas in qua radix tocius meriti cosistit modis oibus excedit alioz caritate sicut et pmiu eius alioz pmia excedit. Cantat eni ecclesia. Exaltata est maria super choros angeloz Caritas eni seu dilectio est causa pxia deuocionis et immediata ut in scda scde. q. lxxxij. tum quia eius meditacio assidua erat et frequens circa misteria redempcionis humane. in quibus beneficia diuina circa genus humanum maxie osiderant. legit eni de ea luce. ij. Maria aut ofuabat oia verba hec oferens ea in corde suo. tales aut meditacoes igne diuine caritatis accedut. iuxta illud psalmiste. In meditacoe mea exardescet ignis. tu quia mrnale dilectoz erga filiu tenedu est i ea n defecisse. vn ysa. xlix. Nuqd obliuisci pt mulier infante suu quinymo credendu q mrnalis dileccio que est a natura in eade ex plenitudine gre reddita sit perfectior. gra eni pficit natura. Ex quibus patet deuocoz beate virginis maiore esse seu pfectiore ad xpm qz alioz sctoz. nec obstat illud de quo miraris. s. q tanta deuocoz p signa exteriora tpe resurrectois no ostendit sicut scte mlieres et discipuli et huioi. Et hoc pter duo. pmu quia ut dionisius dicit libro de diui. no. Amor diuinus extasim facit qd itelligit de amore diuino pfecto sic credit fuisse in beata vgine qntu in statu vie possibile fuit. Non aut de quibuscuqz diligentibus deu seu in caritate exntibus. p extasim aut homo est p excessu mentis ext statu suu. Et io bta vgo tpe resurrectois psumenda est fuisse tam incensa in amore diuino q esset i extasi posita. et qsi a corporalibus quodammodo alienata. et io de istis exerciciis corpalibus ad que mlieres scte. et discipli ex deuocoe concurrebat non curabat. occupata vehemencius i intrinseca deuocone et diuino

amore · 2º quia ad v̄ginalē pudiciciā ptinꝫ secreta dīna non
ore pnunciare sꝫ corde custodire et in eo de eis conferre · vnde
sup illud verbū euangelij supdictū · Maria aūt ɔſuabat ⁊c̄
Beda sic dicit i omelia v̄ginalis pudicicia secta xpi q̄ nouat
nemī diuulgare volebat sꝫ ɔferebat in corde suo · nō ore pro-
mens sꝫ clausa seruans in corde · hec ille · Ex quo patet ꝙ ad
modestiam pudicicie v̄ginalis stat⁹ non ptinebat deuocionē
suā erga xpm p signa exteriora ostendē sed pocius in corde suo
clausa ſuare ·

¶ Capitulū · viij · In quo ponit̄ a discipl'o alia admiracō
specialit̄ circa hoc ꝙ non legit̄ xpm v̄gini ipsi gl'ose misisse
angelos ad annunciandū suā resurrectōꝫ sicut misit ml'ieri-
b⁹ et discipl'is · Ad quod rn̄det̄ a mgr̄o ibidē declarando ali-
qua que ptinent ad excellenciam fidei beate v̄ginis ·

Discipulus ·

Vfficiunt michi p̄dicta ad p̄dictā meam ām̄iracionē
sedandā · Sꝫ adhuc aīm meū pulsat vnū aliud · vi-
deo enim ꝙ xp̄o resurgente suis discipulis et sanctis
ml'ieribꝫ resurrectōꝫ suam p angelos denūciasse · vnde marci ·
xvj · dicite discipl'is ei⁹ et petro ⁊c̄ quia p̄cedet vos ⁊c̄ · et Ma-
thei · xxviij · Ite ān̄unciate fratribꝫ meis ut eant i galileā ibi
me videbūt ⁊ huiōi quod videt̄ michi maxia admiracione
dignū · Nunq̄d resurrectio xpi pocius expectabat̄ a fr̄ibꝫ q̄ꝫ
a mr̄e · fr̄ibꝫ enī nunciare mittebat suā resurrectōeꝫ · nō autē
mr̄i quā credendū est intensi⁹ ⁊ ardenci⁹ suam resurrectōꝫ ex-
pectasse ceteris oibꝫ iam dictis · Magister · Si bn̄ cō-
sideras gl'osa v̄go et discipl'i xp̄i differenť expectabāt resur-
rectōꝫ xp̄i post ei⁹ passiōꝫ · Ad quod attendē debes ꝙ sicut in
moralibꝫ v̄tutibꝫ humilitas habet̄ vt fundamentū ut ex sup̄
dictis ex sn̄ia aug̃ patꝫ · Sic i theologicis v̄tutibꝫ fides ē p̄te
eaꝝ fundamentū ut habet̄ scd̄a scd̄e · q · iiij · ar · vij · Ex quibꝫ
duobꝫ fundamentis bt̄a v̄go commendata est in scripturis ·
vn̄ de illa circa hoc dicit̄ p̄ illud psalmi fundamenta eius in
montibꝫ sct̄is · licet enī illa montes sct̄os v̄tutū alcius q̄ꝫ ce-
tere create ascendit de solis tamē fundamētis commendat̄ in
scriptīs rōe supius tacta · De huilitate enī p illud verbū res
pexit huilitatē ancille sue ⁊c̄ ut iam sup̄ expositū est · De fide
aūt cōmendat̄ p iᵈ v̄bū elizabeth luce p̄mo capitl'o · bt̄a que
credidisti qm̄ pficient̄ inte oia que dicta sūt tibi a dn̄o · Ex

quib₉ v̇bis que elizabeth repleta spū sc̄to ꝓtulit dn̄dic̄· ꝙ fi-
des v̇ginis gl'ose tanti meriti fuit ut illa que dicta sunt ei
a dn̄o ꝑ angelū uel etiā ꝑ intrinsecam reuelacōꝫ ul' inspiracōꝫ
in actu ꝑficerent̄ in ea· Quod quidē meritū si bene cōsideret̄
excedit meritū cuiuscūqꝫ creat̄e· Includit̄ enim in hys que
dicta sūt beate v̇gini ab angelo totū redempcōis hūane mi-
steriū ut patꝫ bene intuenti v̇ba angeli ad mariā dicentis·
Hic erit magnus ⁊ fili₉ altissimi vocabit̄· dabit ei dn̄s deus
sedē dauid pr̄is ei₉ ⁊ regnabit in domo Jacob ineternū ⁊ re
gni ei₉ non erit finis luce p̄mo capit'o· Et vltra hoc rōna-
biliť p̄sumendum est ꝙ etiā alia misteriosa archana reuela-
ta fuerūt a d̄o imediate ipi v̇gini gl'ose p̄ter illa que dicta
sūt ei ab angelo· Elizabeth enī nō dixit ꝑficient̄ i te oīa que
dicta sūt tibi ab angelo sꝫ que dicta sūt tibi a dn̄o· In quo
satis innuit̄ quod dictū est· non tn̄ scriptᷓa faciat mencōꝫ ex-
p̄ssam de hijs que imediate fuerūt dicta seu inspirata a deo
ipi v̇gini gl'ose sꝫ solū de hijs que dicta sūt ab angelo· Ni-
miꝝ nam de paulo legit̄· ij· Corinth· xij· ꝙ audiuit archana
v̇ba que nō licet hoī loqui quod nō min₉ sentiēdū est de hijs
que reuelata fuerūt bt̄e v̇gini imediate a deo qm̄ xp̄m men
te et ventre ineffabiliť concepit· Hoc tamē quod dictū est de
merito fidei beate v̇ginis sane intelligendū est· sic· s· nō quia
beata v̇go ꝑ fidē meruit de condigno deū incarnari· Hoc enī
est sup̄ om̄e meritū· sꝫ q̇a ꝑ gr̄am fidei et huilitatis sibi datā
meruit ut congrue posset esse mr̄ dei· In quo misteriū hūa-
ne redempcōis quodāmodo includit̄· Et isto modo intelligit̄
quod ecclesia cantat de ipa virgine gloriosa ꝙ meruit xp̄m
portare· s· de congruo tm̄· Ex quib₉ cū alijs ad hoc ꝑtinentib₉
ꝯsid̄atis maīfeste reꝑies ꝙ sic̄ fides bt̄e v̇ginis fuit sūma int̄
om̄s fidē habentes ut patꝫ ꝑ meritū fidei ipi₉ sup̄dictū· Sic
fides discipulorū xp̄i de ei₉ resurrectōe ante ei₉ ascensionē et
eoꝝ ꝯfirmacōꝫ fuit valde modica· legit̄ enī Marci· xvj· capi-
tulo de xp̄o In die ascensiōis apparuit illis ih̄s et exprobra-
uit incredulitatē eoꝝ ⁊ duriciā cordis· quia hijs qui viderāt
eū resurrexisse nō crediderāt· et luce· xxiiij· legit̄· quibusdā
discipulis ei₉ in die resurrectōis euntib₉ in emaus dixisse O
stulti ⁊ tardi corde ad credendū in oīb₉ que locuti sūt ꝓphete·
vnde patet ꝙ tunc discipuli non solū erāt increduli quo ad
testes q̇ de xp̄o resurgente testabant̄· sꝫ etiā respectu scriptᷓaꝝ

que hoc antea ꝓphetabant· vnde et eorū spes de resurrectione
xp̄i debilitata erat valde· legit̄ enī q̄ p̄dicti duo discipuli di
cebant luce capitulo supdicto· Nos aūt sperabam⁹ quia ip̄e
esset redempturus israhel· Ex quo patet q̄ eoꝝ spes non erat
ꝑfecta sicut nec fides· non sic credendū est de beata v̓gine cui⁹
fides tanta fuerat ut ꝑ eius meritū de congruo omnia ꝑfice
rent̄ in ea· Illa enim tam certa erat de resurrectōe xp̄i ꝑ suā
fidem ꝑfectam· q̄ non oportebat eam certiorari ꝑ angelicam
ānunciacōꝫ· net ꝑ mulieꝝ attestacōꝫ· Et iō rōnabile fuit ut
ei non mitterent̄ angeli· ⁊ multominus mulieres ad denuncia-
andū seu testificandū de xp̄i resurrectōe· Nam ut aiūt Iuri
ste Certus certiorari non debet· Secus autem est de apl'is qui
etiam post attestaciones mulierū ⁊ etiā angelicas reuelacōes
et alia signa sensibilia et scripturaꝝ testimonia de increduli
tate arguebant̄ ut patet ex dictis· vn̄ ⁊ de bt̄a virgine circa
resurrectōꝫ xp̄i ꝓprie dicit̄· beati qui me non viderūt ⁊ credi
derūt Ioh· xx· sic̄ de apl'is illo tempore quodāmodo icredulis
potest verificari illud Ioh· iiij· capit'o nisi signa et ꝓdigia
videritis non credetis·

¶ Capitulū nonū In quo ponit̄ a discipulo alia admiracio
de hoc q̄ non legit̄ xp̄m apparuisse v̓gini gloriose in sua re-
surrectōe cum tamen de apparicōne ad mulieres et discip'los
fiat pluries mencio· ad quod in eodem a mḡro respondet̄·

Discipul⁹

Adhuc circa p̄dicta restat vnum quod valde animū
meum pulsat· et est hoc· posito enim q̄ beate virgini
non fuisset necessaria vlterior certificacio de resurrec
tōe xp̄i ꝓpter eius ꝑfectam fidē s̄m quam resurrectionē xp̄i
certissime credebat prout docuisti et est veꝝ· Cum hoc tamen
stat q̄ visio xp̄i presertim in corꝑe glorioso fuisset sibi max
ime delectabilis sp̄ualiter· De ipsis enī apl'is quorū fides et
etiā spes pro tunc tepescebat ut supra ꝑ te ostensum est legit̄·
Gauisi sūt discipuli viso dn̄o Ioh· xv· capit'o· quanto igit̄
forcius credendū est gauisā fuisse matrē que filium suū in cru
ce pendenté cum maxīo dolore cor ipsius penetrante viderat
si ip̄m in corpore glorioso resurgenté vidisset· non tamē in
tota euāgelioꝝ serie legit̄ xp̄m sue matri gloriose post resur-
rectiōꝫ apparuisse· neqꝫ eam ip̄m vidisse· quod non modica
admiracione dignum estimo· presertim cum premium fidei

correspondens est visio Juxta illud psalmiste sicut audiuimus .s. per fidem ita vidimus. Cum igitur secundum te et verum est fides beate virginis maxima fuit inter omnes sanctos. Sic etiam ad ipsam pertinet xpm vidisse tempore resurrectionis in corpore glorioso perfectius et altius quam ceteri quod tamen non legitur de quo valde admirandum videtur. Magister. Verum est quod visio beatifica succedit fidei sicut et apprehensio spei et fruicio caritati prout doctores tradunt. hoc tamen intelligitur de beatis in statu glorie existentibus ubi premia sortiuntur correspondentia ad virtutum merita. Sed in hoc casu beata virgo nec apostoli nondum erant in terminis vite gloriose sed adhuc in via. unde visio xpi tempore sue resurrectionis non fuit data apostolis et mulieribus et huiusmodi in premium sed potius dabatur eis ad excitandam eorum fidem. ut per eam vlterius mererentur. Quequidem visio non requirebatur isto modo ad perfectionem virginis gloriose. que fidem perfectam iam habebat ut dictum est. Quod autem dicis quod talis visio licet non requireretur ei ad fidei excitacionem seu confirmacionem. erat tamen oportuna ad gaudium et consolacionem spiritualem in ea causandam. Ad hoc dicendum quod si talis visio ad maiorem perfectionem virginis gloriose in hac vita existentis. vel etiam ad maiorem ipsius consolacionem spiritualem requirebatur. nichil prohibet concedere quod xpus ei apparuit tempore resurrectionis in corpore glorioso. quod etiam nonnulli asserunt ut patet de autore libri qui flos sanctorum nominatur qui asserit xpm apparuisse virgini gloriose tempore resurrectionis. ad quod aliquas rationes assignat. nec obstat quod de hoc nichil in sacris euangeliorum historiis contineatur. dictum est enim supra quod multa gesta ad dignitatem virginis gloriose pertinencia fuerunt pretermissa in sacris scripturis propter ipsius summam humilitatem secundum quam ista non placebant publicari ut iam dictum est. Et si bene consideras tam perfectio fidei virginis gloriose quam imperfectio fidei apostolorum et aliorum qui xpm post resurrectionem viderunt ad ecclesie erudicionem seu vtilitatem proficiunt.

¶ Capitulum .x. In quo ostenditur quod tam perfectio fidei virginis gloriose circa resurrectionem xpi quam etiam imperfectio fidei apostolorum circa idem conueniens fuit ad ecclesie vtilitatem.

Discipulus

Hoc quod vltimum dicis .s. quod tam perfectio fidei virginis

gloriose que resurrectionē perfecte credidit sine hoc ꝙ xp̄m
videret sensibilit̄ · nec etiam haberet angelicas reuelacōes q̄z
imperfectio fidei discipulorum qui donec xp̄m post resurrectionē
viderent non crediderūt ad ecclesie vtilitatē ꝓficiūt · Hoc per
me cōsiderare non valeo · Cum enī perfectio et imꝑfectio ali-
cuius rei se habeant ut opposita · si vnū est vtile alicui reliquū
inutile esse sibi per locū ab oppositis iudicandū est · vn̄ oportz
ꝙ vlterius michi aperias cōsideracōz tuam p̄dictam · Ma-
gister · Ad hoc quod petis vlterius declarandū oportz te at-
tendere ꝙ sicut in maīfestacōe spiritus sancti ꝑ graciarum gra-
tis datarū diuersitates · deus ī ecclesia sua disposuit aliquas
diuersitates graduū seu administracionū in hominibus ad sue
ecclesie vtilitatē · Sic suo modo in manifestacōe resurrectōis
xp̄i deus disposuit ut non vniformiter facta esset omibus
sz diuersimode quod totum cedit in ecclesie utilitatē quod sic
patet · Nam de p̄mo · s · de manifestacōe spiritus sancti dicit
prima · corinth · xij · vnicuiqz aūt datur manifestacio sp̄us ad
utilitatē · s · ecclesie alij sermo sapiēcie · alij aūt sermo sciencie ·
alij fides ⁊c̄ · Consequentē etiam de hoc ibidē dicit · quosdā po-
suit deus · s · in ecclesia apl'os · alios ꝓphetas · alios vero docto-
res ⁊ huiōi que quidē distinctiones seu distribuciones utilio-
res fuerūt in ecclesia q̄z si omnes vnius ⁊ eiusdē officij essent ·
Sicut et in corpore aīali uel hūano utile est ut membra sint
distincta que diuersa exerceant officia q̄z si tantū vnū mem-
brum essz ut apl's ꝑ extensū in predicto capitulo docet · Sic
suo modo sentiendū est circa manifestacionē xp̄i resurgētis ·
ad quod attendendū ꝙ sicut dionisius dicit ī libro de ce · Jerar̄ ·
lex diuinitus instituta talis est ut a deo immediate diuina
suꝑioribus reuelent̄ quibus mediantibus deferant̄ ad inferiora
et loquit̄ de hijs que sūt supra naturā · Et quia ea que ꝑtinēt
ad futurā gloriam naturalē hoīm cognicionē excedūt · quia
quod oculus nō vidit ꝑparauit deus diligentibus se ysaie ·
lxiiij · Ideo resurrectio xp̄i non omni ꝓp'lo manifestata est sz
quibusdam quorum testimōio deferret̄ in aliorum noticiā · Iuxta
illud actuū · x · dedit eum · s · xp̄m manifestū fieri · s · in resur-
rectione non omni populo sed testibus p̄ordinatis a deo · vn̄
resurrectio xp̄i discipulis et mulieribus ꝑ angelū reuelata est
sicut et alia misteria diuina legunt̄ ꝑ angelos ut plurimū
reuelari · vn̄ licz de maria magdalena legit̄ Marci vltimo ·

Resurgens dñs mane pma sabbati apparuit primo marie magdalene· ipsa tamē antea habuit ab angelo reuelacionē de dñica resurrectione Mathei·xxviij· Discipuli etiam non eodem modo habuerūt cognicionem resurrectōis· ut patz de Thoma qui plus alijs dubitauit Joh ·xx· capitl'o· Beata vero vgo non ab angelo· neqz ab hominibus noticiam resurrectionis legit̄ habuisse neqz etiam p aliqua signa sensibilia Et sic dicendū est q noticiam resurrectōis habuit imediate a deo per suā fidem pfectam a deo infusā· Et sic patet pmū ·s· q manifestacio resurrectōis diuersimode facta fuit diuersis· Scdm vero patet·s· q huiōi diuersitas manifestacionis circa resurrectionez xpi facta est conuenienti modo· Nam hec manifestacio·s· resurrectōis xpi est conformis ad maīfestacionē suam in statu beatitudinis· nam sicut ad visionē beatam cōiter puenit̄ p auditū fidei· Ita ad visionē xpi resurgentis pueniūt hoīes per ea que ab angelis prius audierūt· Terciū patet·s· q manifestacio sic facta cedit in utilitatem ecclesie· Nam apostoli et alij discipuli fuerūt a deo ordinati ut essent i testes resurrectōis omni ppl'o ut iam dictum est· Constat aūt q testes qui leuiter τ supficialit̄ aliquas res vident· magis suspicari possint de leuitate testificandi q̄z illi q̄ diuersimode et pticularit̄ singula scrutant̄· vñ deutro·xiij· de quodā facto quod per testes erat sciendū legit̄·quere sollicite et diligent̄ rei veritate pspecta τc̄· Et·i· Joh ·pmo· De apl'is gesta xpi testificātib9 dicit̄·quod auribus audiuim9 qd vidimus oculis nr̄is·quod p speximus τ manus nr̄e ɔtrectauerunt τc̄· Et iō ex incredulitate discipuloꝝ quam prius habuerunt testimonia eoꝝ postq̄z fuerunt ɔfirmati·efficaciora fuerunt· vñ aug̃ dicit q dubietas thome magis profecit in testificacōz resurrectōis q̄z credulitas magdalene que cito credidit· Thomas eni dubitando vulnerū cicatrices tetigit τc̄· Fuit etiam maīfestacio sic facta ad utilitatē ecclesie quia ex tarditate discipuloꝝ in credendo secutū fuit q xp̄us aperuit eis sensū scripturaꝝ luce xxiiij ·capitl'o· Ex qua ·s· sensuum apercione secutū est q apl'i et alij discipuli·et eoꝝ verī successores scripturaꝝ sacraꝝ misteria i suis doctrinis τ predicacionibus aperuerunt seu exposuerunt·

¶ Capitulū·xj· In quo ostenduntur quedā que ad ordinē

manifestactionis circa resurrectiõꝫ xp̄i pertinent: ex quibus concludit̄ ꝙ ad beatam virginē nõ ꝑtinebat mitti ad resurrectõꝫ annunciandã propter excellenciã sue dignitatis.

Discipul⁹

Circa ista que dicis amplius vellem informari. eo ꝙ p̄ma facie dicta tua non vident̄ consonare hijs que in sacra scriptura tradunt̄. Et p̄mo in hoc quo dicis ꝙ de lege dõmit⁹ ĩstituta est ut a deo ea que sũt sup̱naturalia immediate sup̱ioribus reuelent̄ quibus mediantibus deferant̄ ad inferiores quod non videtur consonare sacris euangelijs in manifestacõe resurrectõis xp̄i de qua nunc agim⁹. p̄mo enim fuit manifestata resurrectio mulierib⁹ et per eas postea apl'is. Constat autem ꝙ mulieres non sunt dicende apostolis sup̱iores. Itē beata virgo ceteris sanctis est sup̱ior Vñ si ei immediate a deo fuit reuelata resurreccõ xp̄i ꝑ suã fidem perfectã ut tu asseris sequit̄ ꝙ per eam debuisset deferri manifestacio resurrectõnis ad apl'os et ceteros quod tamen nunq̃ꝫ legit̄. Magister. Ad p̄mũ dicendũ ꝙ reuelacõ facta mulierib⁹ de resurrectione xp̄i nõ fuit ad hoc ordinata ut de ea testimoniũ ferrent publice predicando. hoc enim nõ ꝯuenit mulierib⁹. Iuxta illud p̄mo. Corinth. xiiij. Mulieres in ecclesijs taceant. sꝫ eis fuit manifestata resurrectio ut de ea p̄uatim et domestice apl'os instruerent quod factũ fuit ſm ambrosiũ ut mulier que p̄mo niciũ mortis ad om̃es detulit. p̄ma etiam vitam resurgentis xp̄i in gloria nũciaret in quo adeptum est femineũ genus ignominie absolucionē. et maledicõis repudiũ. Et in hoc etiam ꝙ mulieribus p̄us fuit facta manifestacio resurrectõis q̃ꝫ apostolis ostendit̄. ꝙ quantũ ad statũ glorie ꝑtinet nullũ detrimentũ pacit̄ sex⁹ femineus. Sed si maiori caritate feruebũt maiori etiam gl'a in visione diuina pocient̄. Et ideo mulieres que deum arcius amauerũt intantũ ut ab eius sepulcro discipulis recedentib⁹ non recesserunt p̄mo viderũt deum in gloria resurgentem. quam quidē gloriã etiam apl'is ãnunciauerũt. Discipl's. Hec responsio tua fortificat scd̃am racionē meã in qua dicebam ꝙ ad beatam virginē ꝑtinebat ceteris resurrectionē quam a deo immediate ꝑ fidē perfectã habuerat annunciare quod ex hijs que modo dicis amplius ostendit̄. hoc ipsi pertinuisse. tum ex hoc ꝙ ad ipsam solam ꝑtinet maledicõeꝫ eue

datam euacuare· Cantat enim ecclesia in ymno beate virginis· Quod eua tristis abstulit tu reddis almo germine τc̄· tñ ex feruenciori caritate quā credit̄ habere super ceteros nō obstante ꝙ ad sepulchrū non accessit rōnibus supdictis· vnde videtur ꝙ rōes quas allegas ad solucionē pmi dubij· scda videnē fortificare· Magister· Omnes tres rōnes tue quibus tibi videtur ꝙ ad beatā vginem ꝑtinuissꝫ resurrectionem dnicam annunciare apl'is et ceteris· solui pnt ꝑ vnum mediū· Ad quod scire debes ꝙ circa missiōꝫ angeloꝝ a deo ad exteriora annūcianda diuersi diuısimode opinati sunt· fuerūt enī quidam dicentes ꝙ angeli supiores semꝑ deo assistunt sic ut ad exteriora annūcianda nūqꝫ mittanē· ad quod habēt aliquas auctes scripture τ sanctoꝝ que hoc videntur sonare· Quidā vero dicunt ꝙ omnes angeli tam supiores qꝫ inferiores de cōi lege ad exteriora nūcianda a deo mittunē· ad quod etiam habent auctes que hoc videnē sonare· Sunt etiam alij qui videnē quasi medij inter pdictos· dicūt enim ꝙ angeli iferiores ex officio ꝓprio cōiter τ frequenē mittunē ad huiōi exteriora nūcianda sꝫ angeli supiores nō mittunē nisi rarissime et quasi ex dispensacōne dina ꝓut ista lacius tractanē in ·ij· sniaꝝ· di ·x· Quibꝫ consideratis ad ꝓpositū dicendū ꝙ bt̄a vgo tam excellentis dignitatis est ut oia excedat agmina angeloꝝ tam supioꝝ qꝫ inferioꝝ· Jdcirco non pertinet ad eā mitti ad exteriora nūcianda· esset enī quodāmodo derogatorium sue maxime dignitati· Discipulꝰ· Non modicum miror de tua responsione predicta in qua dicis ꝙ ad supiores angelos non pertinet mitti seu frequenē mitti ꝓpt̄ eorum magnam excellenciā· Et adhuc vlteriꝰ dicis ꝙ esset derogatorium dignitati beate vginis ad exteriora nūcianda mitti· quantūcūqꝫ enim angeli supiores pemineāt dignitatis excellencia et etiam vgo gloriosa que super omnes angelos est nunqꝫ adequari possūt in excellencia xp̄o filio dei· absit· videmus tñ cum hoc ꝙ ipse filius dei missus est in mūdo a deo· dicit enim apl's ad gal' ·iiij· At vbi venit plenitudo temporis misit deus filiū suum factū ex muliere et sic ī alijs locis qꝫplurimis· quid ergo mirum est si superiores angeli τ etiam ipsa vgo gloriosa a deo mittat̄· cum dn̄s eorum legit̄ mitti· Et ideo magis videt̄ tenendū cum apl'o q̄ vniuersaliter de angelis dicit· Nōne oms sūt administratorij spiritus in

ministeriū missi ad hebre · ij · capitulo · vnde ex hoc nō habes
ꝙ ad virginem gloriosam non pertinebat mitti ad resurrec
cionem xp̄i nūciandam · ⸓ Magister · ⸓ hec rō tua ꝑma
facie videt̄ continere aliquid veritatis · Et etiam magister in
ij · di · supradicta racionē tuā tangere videt̄ · dicit enī ibidē
sic · nec debet indignum videri si et supiores mittunt̄ cum et
ille qui creator est oīm ad hec inferiora descenderit · hec ille ·
Si tamen differenciam inter finem missiōis angelorum et finē
missionis filij dei in sacris eloquijs scrutatus fueris mani-
feste reperies ꝙ tua racio non habet hic locum · Missio enim
filij dei ordinata est principalit̄ ad redempcionē tocius hūani
generis · quod quidē opus excedit capacitatē cuiuscunqꝫ pure
creature · nulli enim pure creature cōicabilis esset redempcio
actiua generis humani sicut nec iustificacio vnius impij sin-
gularis quod minus est · vnde ecclesia in collecta dicit · Deus
qui oīpotenciam tuam parcendo maxime et miserando mani-
festas · Et ideo augustinus dicit super Ioh · ꝙ maius opus est ut ex
impio iustus fiat · quā creare celum et terrā · Cuius racō est nam
iustificacio terminat̄ ad bonum eternū diuine participacionis ·
Creacio uero celi et terre terminat̄ ad bonum nature muta-
bilis · vn̄ non solum ad redempcionē humanam · sed etiā ad
iustificacionē impij oportet mitti diuinā personam · vn̄ apl's
cum dixisset · Misit deus filium suū etc · statim subiungit · ut
eos qui sub lege erant redimeret etc · Ex quo manifeste patet
ꝙ missio filij dei pn̄cipaliter ordinata est ad redempcionē hu-
manam · ad quam non sufficeret missio cuiuscūqꝫ pure crea-
ture · Secus est de missiōe que ordinat̄ ad exteriora annūcian
da · talis enim missio non excedit capacitatē angelicam · nec
etiam humanā · vnde racio tua in hoc non videtur valē · nec
etiam magister in verbis allegatis videtur procedē seriose sed
disputatiue tantum · Et ideo racio mea prius dicta stat in
suo valore · scilicet ꝙ angeli supiores ad exteriora annūcianda non
mittuntur nisi forte rarissime quod consonat huic quod legitur
dan̄ · vij · Milia miliū assistebant ei · et decies millies centena
milia assistebant ei · Et ideo de beata virgine que excedit in-
dignitate oīa angelorū agmina conuenienter dicit̄ ꝙ non
debebat mitti ad annunciandum exteriora · Et sic ex dc̄tis in
hac parte excitare debes deuocionem tuam ad virginem glo-
riosam sup oīs sc̄tos qui in celo sunt citra xp̄m qui sanctus

sanctoꝝ est·

¶ Capitulū ·xij· In quo ostendit ꝙ deuocio cuiuscūq̄ fidelis
excitari debet ad virginem gloriosam super om̄es scōs citra
xp̄m qui sanctus scōꝝ est. Discipulus.

Indica michi quō ex p̄missis colligi potest ꝙ deuocio
circa virginem gloriosam supra om̄es sanctos citra
xp̄m qui sanctus sanctorū est excitanda est plusq̄ʒ ad
ceteros sanctorū · vniuersitas enim scōꝝ maximā dignitatē
sanctitatis videtur includē sicut ⁊ bonū vniuersi diuini⁹ est
q̄ʒ bonum alicui⁹ singularis ut in primo ethicoꝝ· Magi-
ster· Si vniuersitas sanctorū accipiatur simpliciter prout so
nat oportet ꝙ in ipsa includatur non solū beata virgo sʒ etiā
ipse xp̄s qui est scūs sanctoꝝ· Sed si vniuersitas sanctoꝝ i
telligatur p̄ter xp̄m et virginem gloriosam tenendū videt
ꝙ ad ipsam virginem gloriosā deuocio fidelis ꝓmpcior debet
esse q̄ʒ ad alios sanctos preter xp̄m · quod potest ostendi ꝑ cō-
sideracionē deuocionis que inter homines esse consueuit· vide
mus enim ꝙ hoīes qui sunt sub aliquo sūmo rege· Cui regi
aliqui pn̄cipes magni ꝓpinquius subsunt cōiter ꝓmpciores
sūt ad obsequia illius principis quē credunt habere duas cō
diciones· p̄ma est ꝙ dn̄s ille sit magis paratus ad audien-
dum p̄ces seu supplicacōes subditoꝝ sicut patet de absolon qui
attraxit cor tocius ppl'i ad seruiendū ei· eo ꝙ informauit eos
ꝙ erat magis paratus ad audiendas seu exaudiēdas peticōes
suas q̄ʒ aliquis alius ex parte regis· ij· Re· xv· Scd'a est ꝙ dn̄s
ille credatur esse magis dignus seu aptus ad consequendū
effectus predictaꝝ supplicacionū seu precum · apud suū regē
predcm̄ q̄ʒ alij ut patet de adonia qui volens consequi quā-
dam peticōeʒ a rege Salomone petiuit a matre regis ꝙ hoc
impetraret a rege dicēs precor ut dicas regi · neq̄ʒ enim tibi
negare quicq̄ʒ potest· iij· Re· ij· Constat autem ꝙ v̄go glo-
riosa potissime habet primam condicionē ex summa humilita
te sua quā sup̄ diximus esse heroycam· s· diuinam s̄m quā in
telligitur illud· Respexit humilitatem ancille sue ⁊c̄ ut supra
de ip̄a expositum est· Ideo de ip̄a inter ceteros credendum est
ꝙ ꝓmpcior sit ad audiendos clamores seu p̄ces pauperū sua
intercessione indigenciū q̄ʒ ceteri sancti eo ꝙ eius humilitas
ut dictū est· est tanta ꝙ magis accedat ad similitudinem diuine
humilitatis· de deo autem legitur in psalmo· Quia nō spreuit

neq; despexit clamores pauperū· sz cum clamarent exaudiuit eos· Scdam uero condicionē credendum est ipsam habere potissime ex sua fide perfectissima s'm quam dictum est ei· beata que credidisti ⁊c̄ ut supra expositū est· Constat q per veram fidem redditur homo dignus ad hoc ut peticiões eius etiam si sint valde difficiles a deo exaudianť· vñ Mathei· xvij· Si habueritis fidē sic granū synapis dicetis monti huic transi et transibit· fides autem gloriose virginis grano synapis propriissime compatur· Nam supra predictū verbum euangelij glosa sic ait· fidem perfectam grano synapis compat· que in facie humilis est et in pectore feruens hec in glo· Constat autem ex predictis q cum fides beate vginis pfctissima est ⁊ coniūcta sue maxie humilitati· quod de ipsi⁹ fide ppriè deb; intelligi illud verbū euāgelij supdictū· s· Si habueritis fidē ut granū synapis· vñ de illa confitendū est precipue q valde grauia et difficilia sicut est mōtes trāsferre de loco ad locum· a deo p fidē quam habuit pfectissimā sue humilitati coniunctā impetrare possit· psertim cum etiā super hoc hab; erga deum maternā dignitatē pp̄ter quam psumendū est q sibi non negauit xp̄s quidq̄; ut in auc̄te allegata· iij· Re· habeť· Merito igiť ppl'i xp̄iani ad ipam tanq̄; singularē patronam ⁊ aduocatam recurrūt· ad bonum aūt aduocatum pertinet necessitates sue partis circumspicé et eis etiam non requisitis puidere· vñ bñ· in quodā sermone de ipsa virgine gloriosa dicit· Quid mirum si inuocata adest que etiam nō vocata presto est· Et hec carissime discipule tibi sufficiant circa predicta in hac distinctione·

Distinctio tercia de scrutinio scripturarum circa quedam que ad sacrosanctum sacramentum altaris pertinent quibus fidelium deuocio ad ipsius veneracionem excitari debet et continet ·xvi· capitula

¶ In primo capitulo proponitur a discipulo quedam admiracio circa sacramentum altaris inquantum est viaticum spirituale fidelium in hac vita existencium sicut olim manna viaticum fuit patribus in desertum peregrinantibus · ad quam respondetur per magistrum

¶ In 2° capitulo · discipulus querit quomodo intelligatur refectionem spiritualem in hoc sacramento fieri · ad quod respondetur a magistro per similitudinem refectionis spiritualis ad refectionem corporalem

¶ In tercio capitulo ostenditur quod effectus huius refectionis spiritualis quo ad vitam spiritualem assimilatur effectibus refectionis corporalis quantum ad vitam corporalem

¶ In quarto capitulo ostenditur quod effectus huius cibi supercelestis in spiritualibus assimilatur effectibus illius cibi celestis · scilicet · manne in corporalibus

¶ In quinto capitulo ponitur quedam alia admiracio discipuli circa sacramentum altaris · que quidem admiracio ab infidelibus et contra fidem nostram obloquentibus obici solet · Quam admiracionem ibidem magister soluit per quandam distinctionem miraculorum quam ibi ostendit

¶ In vi° capitulo · vlterius redditur racio quare circa hoc sacramentum non fiunt frequenter visibilia miracula sicut olim fiebant circa archam testamenti et huiusmodi

¶ In capitulo septimo ostenditur quod ex occultacione maximorum miraculorum que in hoc sacramento continentur · dulcedo spiritualis seu deuocio in mente debite sumencium accrescit ·

¶ In · viii° · capitulo ostenditur quod licet in hoc sacramento memoria passionis Christi celebratur nichilominus dulcedo seu delectacio spiritualis in recte ipsum sumente sentitur ·

¶ In ix° capitulo redditur racio quare representaciones communiter sunt delectabiles · et consequenter ostenditur quare representaciones in hoc sacramento abscondite in recte sumente sunt maxime delectacionis seu dulcedinis ·

¶ In capitulo x° · ponitur quedam alia admiracio a discipulo circa hoc sacramentum prout est sacrificium et ibidem soluitur a magistro

¶ In capitulo xi° · declaratur quod tripliciter intelligi debet implecio legis per Christum · et quod Christus legem impleuit in institucione huius sacramenti prout est sacrificium · et ibidem tractatur de triplici causa sacrificiorum antique legis et de errore Rabi moysi circa reddendam causam sacrificiorum

¶ In caplo xij · ostendit q xp̄s legē impleuit circa sacrificiū scđm triplicē eius causā faciendo q lex iubet qui est p̄m⁹ modus implendi legem

¶ In caplo xiij° · oñdit q xp̄s impleuit legē sacrificiorum antiquorum supplendo in eis qđ deerat qui est 2⁹ mod⁹ implēdi legē

¶ In caplo xiiij° · oñdit qđ dictū est in proximo p̄cedenti ca° per auctem psalmiste in psalmo qui incipit · deus deorū dñs locutus est non obstantib⁹ cauillacōib⁹ hebreorum · Et finaliter concludit q xp̄s instituendo hoc sacrificiū impleuit legē sacrificiorum antiquorū · supplendo quod deerat quod est terci⁹ modus implendi legem ·

¶ In caplo xv° oñdit q in institucōe hui⁹ sacrāmēti seu sacrificij cristus legem impleuit implendo ea que in hoc fuerunt in antiquo testamento p̄nunciata seu p̄figurata ·

¶ In capitulo xvj · agit de multitudine noīm hui⁹ sacramēti que multitudinē effectuū ei⁹ salubriū denotat ex qua excitari debet deuocio ip̄m spūaliter sumenciū ·

¶ Capitulū p̄mū in quo p̄ponit a discip̄lo quedā admiracio circa sacramentū altaris qđ est viaticū spūale fideliū i hac vita existenciū sicut olim manna viaticū fuit p̄ribus in desertum peregrinantib⁹ · ad quā respondet per magistrum

Discipulus

Inuenti sunt sermones tui et cōmedi eos · et factū est verbū tuū in gaudiū et leticiā cordis mei Jere · xv · Dico enī sermones tuos sup̄dictos de excellencia virginis gloriose · et de ipi⁹ virtutū p̄feccione me comedisse · quia tanq̄ cibus suauissim⁹ interiora mea huiusmodi sermōes ingressi sunt cor meū leticicantes et deuocōnem meam q̄ntū fragilitati mee possibile est in ipam virginē gloriosam excitarūt Nunc aūt ad quedam alia que in corde meo ut p̄bleumata versant · desiderans a te de illis illuminari sicut et de sup̄dictis tibi sequentem p̄pono admiracōem que talis est · Scrutans enim scripturas repio q cū olim deus pp̄lo suo p desertum transeunti de cibo celitus eis puidit · s · de manna · multa et magna miracula in ipso seu circa ipsum cibum visibiliter operat⁹ est deus ut habet · exo · xvj · utputa q vnusquisq collligebat certā mensuram que dicebatur gomor p quolibet · sic q qui ampli⁹ colligebat nō plus inueniebat q̄ qui min⁹ sed solū s̄m mensurā sup̄dictā iuxta numerū familie quilibet repiebat · Item q si ex eo pro

mane relinquebatur putrifiebat nisi solum in die sexta in qua
duplex gomor colligebatur cuius medietas remanebat pro die
sabbati · in qua nō descendebat manna · Item q̄ p̄dicta men
sura · s · gomor remāsit in tabernaclo in ꝓpria forma sine aliq̄
putredine ꝑ totū temp⁹ usq; ad destructionē templi ut patz
per p̄dictū caplm ubi deus mādauit q̄ reseruaret̄ in vase ꝓ
custodia in generacōib⁹ futuris · Item q̄ habebat plures sa-
pores et diuersos ꝫm beneplacitū sumenciū · Iux̄ illud · sapie
xvj · caplo · ubi dicit̄ de māna oīe delectamentū in se haben-
tem · Reperio tamen q̄ in lege gracie deus ꝓuidit ꝓplo suo de
cibo supceleſti incomꝑabilit̄ supexcellēciori q̄ȝ manna qd̄ patz
ex comꝑacōe reꝝ in utroq; cibo cōtentarū · In māna enī con
tinebat̄ res corrupabilis In cibo v̄o supcelesti · s · in sacr̄mento
altaris res incorruptibilis cōtinet̄ · s · verū corp⁹ xp̄i gloriosū
deitati personalit̄ vnitū · Maxima igit̄ admiracōe dignū vi
detur q̄ in cibo corruptibili · s · māna tot miracl'a et tam ma
gna et tam cōtinua visibilit̄ occurrerit · et tn̄ in cibo supcelesti
incorrupabili nulla miracula visibiliter apparent · Circa
quod peto a te illuminari · nō enī dubito quin huiusmōi di-
uersitas rōnem habeat michi occultā quā credo tibi esse ma
nifestam Magister

Ad huiusmōi admiracōem tollendā aliq̄ sunt p̄mittenda
quoꝝ vnū est q̄ si scrutatus fueris diligēter scripturas repe-
ries q̄ sapia dei que oīa disponit suauit̄ · cibos disposuit di
uersos diu̇sis hoībus scdm diu̇sas temporū varietates ꝓut
tempoꝝ oportunitati iuxta diu̇sos hoīm status congruebat ·
Iuxta illud psalmiste Oculi oīm in te sperant dn̄e · et tu das
illis escam in tempore oportuno · Quod sic patet · Nam a de
oīm p̄mo parenti in statu innocencie existenti fruct⁹ omniū
lignoꝝ ꝑadisi qui suaues et pulcri erāt p̄ter q̄ȝ lignū sciēcie bo
ni et mali dedit in escam seu in cibū gen · 2° · qui quidē cibus
illo tp̄e homī competebat Inter enī illa ligna que sibi fuer̄t
concessa in cibū lignū vite cōtinebat̄ per cui⁹ esum poterat nō
mori ut habet̄ gen̄ · 3° · Consequēter v̄o cū adam lapsus fuit
in pcc̄m ꝑ qd̄ innocēcie statū ꝑdidit et a ꝑadiso fuit expuls⁹
aliter fuit dispositū de cibo suo · s · ut de terra maledicta cum
labore et sudore vultus comederet panē ⁊ herbas t̄re ḡminātis
tribulos et spinas gen̄ · 3° · vnde sicut in statu innocēcie recāi
simo in quo racio supior soli deo obediebat · et volūtas cum

omnibus viribꝫ inferioribus solū racōnis recte sine impedi
mento imperiū sequebatᷣ cibus ei correspondens erat suauis
et absqꝫ labore et sudore ullo acq̄situs et mortalitatis necessi
tatem nō habens. Sic in statu lapsus vbi ratio sup̱ior hūa:
na ab obediēcia dei recessit. et vires inferiores imp̱io rōnis
resistebant. cibus laboriosus et tristis cum nc̄citate morien
di correspondebat. Qui quidē cibus solus humano generi p̱
totā p̓mam etatē vsqꝫ pᵒ diluuiū fuit concessus. pᵒea vero
tempe noe deficientibꝫ pc̄toribꝫ a terra p̱ diluuiū edificato al
tari a noe sup̱ qᵒ holocausta mūdoꝝ aialiū deo obtulit. quoꝝ
odorē suauitatis deᵒ acceptauit Noe et filijs eiᵒ bn̄dicens oīa
aīalia eis dedit in cibum. vnde cui antea olera et fructᵒ terre
solum licebat comedere de cetero oīa aīancia in cibū habere
licebat ut habetᷣ Gen. ix. languescente eni hūana natura per
ip̄m diluuiū oportebat ip̄ius cibum aliq̄liter fortificari. In
exitu aūt israhel de egipto qn̄ deus sep̱auit filios adam. sic ut
aliquos. s. filios isrl̄ suo cultui et legi applicaēt et eos p̱ lon:
gam solitudinē ubi nō erat semen serenti neqꝫ panis come:
denti ad terrā fructiferā et lac et mel fluentē deduceret opor:
tuit ut eis p̱uideret de alio cibo quē sine labore et sudore vultᵒ
possent colligē. s. de māna ne forte fame deficerēt ī via tā ste
rili et p̱lixa ut habetᷣ exo. xvj. qui quidē cibus sic miraculose
traditᵒ et miracl'oꝝ multitudine ut per te dictū est fulcitus
p̱prie cōpetebat pp̄l'o illi. tū ut p̱ euidēciam atqꝫ freq̄nciā mira
culoꝝ visibilitᷣ circa illū cibum cōtingenciū eoꝝ fides q̄ valde
debilis et vertibil' erat ut patꝫ in diūsis locis scripture p̱ hoc
firmior et stabilior redderetᷣ. tum ut per exp̱imentū cotidie cō
probaretᷣ an recte ambulassent in lege dn̄i. legitᷣ eñ exo. xvj
ubi sup̄ dixit dn̄s Ecce ego pluam vobis panē de celo. egre:
diatur pp̄l's et colligat que sufficiāt p̱ singl'os dies ut temptē
eū vtꝝ ābulet ī lege mea an nō. Ex quo patꝫ ꝙ causa quare
per singulos dies deus voluit p̱uidere illi pp̄l'o de pane et non
simul p̱ quolibꝫ anno uel aliquo magno tp̱e fuit ut cotidie
temptarentᷣ an legem dei seruarent an nō. que quidē tempta
cio non est intelligenda sic ꝙ deus vellet per hoc scire aliq̄d qᵒ
prius ignorabat. absit. Sed ut alijs patefieret et potissime si:
bip̄is qui videntes p̱ exp̱ienciā debilitatem suā adiutoriū pe
terent diuinū. vnde ī glosa. temptacō ista est ut ip̄is ondat
quomō humilioēs fiūt ad petendū adiutoriū et ad noscendū

dei graciã hec in glõ. Talis em̃ cibus ꝓprie ꝑtinebat illi ppl'o rudi et incredulo. ꝑ quẽ cibũ infirmitas cõualesceret in fide et incredulitas ꝑuersoꝝ patefieret. Cũ autẽ ad terrã ꝓmissi-onis accessissent et de eius frugib⁹ comederẽt cessauit manna ut habet̃ Josue. v. capl'o. Et extũc inceperũt vti frugib⁹ terre chanaan sicut et alie nationes mũdi fructib⁹ terre vescebant̃ Differebant̃ tñ q̃ntum ad aliquid. Nam illi ppl'o tam fecundi-tas terre q̃ʒ sterilitas pendebat ex meritis ppl'i ul' demeritis ut habet̃ leuit. xxvj. et deutro. xxviij. Non aũt sic cõtingit alijs nationib⁹ cõmuniter. Ñ i Math. v. capl'o Deus solẽ suũ facit oriri sup bonos ⁊ malos. et pluit sup iustos et iniustos. q² ut dicit̃ ecc̃. ix. capl'o. Vniũse aque veniunt iusto et impio. qd̃ intelligitur q̃ntũ ad ipam substanciã bonoꝝ et maloꝝ tꝑaliũ nõ aũt quantũ ad finẽ ut i ꝑma. scd̃e. ar. vlt̃. vnde ppl's ille qui carnalis erat ꝓmissis p̃sentib⁹ hui⁹ uite inherebat. et sic oportebat ut cibus illoꝝ ſm sua merita et demerita eis affuis-set. Cum aũt venit plenitudo tꝑis in quo ppl's dei nõ tꝑalia bona ꝓmissa que vilia sũt et momẽtanea sed ꝑ bona spũalia duceret̃ ad eterna. oportuit ut tali ppl'o cibus daret̃. supnatu-ralis et celestis per cui⁹ mãducacõem spũalem vita spũal' nu-triretur sic ut mãducans nõ moreret̃ in etnũ. s. morte spũali vnde saluator cõꝑans hũc panẽ alteri qui datus fuit p̃ribus Joh̃. vj. sic dicit. Non sicut mãducauer̃t p̃res vestri mãna et mortui sũt qui mãducat hũc panẽ viuit in eternũ. Si igit̃ p̃dicta cõsideres sane inuenies q̊ diuina sapia disposuit dare cibũ ppl'o suo ꝓporcionatũ ꝑut statuũ et tẽpoꝝ diu̾sitas requi-rebat. nõ ergo in cibo supceleſti. s. eucaristia req̃runt̃ miracl'a visibilia sicut in manna. Manna em̃ dabat̃ ppl'o carnali tali cibo indigenti rõnib⁹ sup̃dictis. Eucaristia v̊o ppl'o spũali da-ta est qui tali pane ꝓp̃e nutrit̃ et roborat̃

capl'm 2ᵐ In quo discipul⁹ querit quõ intelligat̃ spũalem refectionẽ in hoc sac̃mento fieri Ad qd̃ rñdet̃ a mg̃ro ꝑ simili-tudinem refectiõis spũalis ad refeccõnẽ corꝑalem

Discipulus

SCire desidero quõ ꝑ istũ panẽ supcelestẽ homo nutrit̃ et roborat̃. non em̃ credo q̊ hoc dicas ꝑ sb̃am panis et vini quib⁹ homines ꝓp̃e nutriũt̃. que quidẽ sb̃stãcia licet cũ consecracõe sub illis spẽbus erat. facta aũt ɔsecracõe nichil remanet de sb̃stancia panis et vini. sed solum eorum

accidencia que sensibilit̄ apparent ⸗ Magister ⸗ Nullo
modo dubitandū est ꝙ sacmentū de quo agit̄ nō nutrit cor-
poraliter per sbam panis ⁊ vini que ante cōsecracōnem erāt
in sacmento cū consecracōne facta desinat ibi esse · Nutrit
tamē hoc sacramētum recte sumptū spūaliter aīam ⁊ ipaꝫ re
ficit · vnde mḡr in libro q̄rto · di · viij · de hoc sacmento loquēs
ait Recte viaticū appellat̄ quia in via nos reficiens usqꝫ ad
patriam ꝑducit · assimilat̄ enī refectio spūalis quā hoc sacrm̄
in homīe fideli efficit refectioni corꝑali · quā cibus corꝑalis in
corpore aīali causat tam in modo refectōis q̄ꝫ in refectionis
effectibꝫ · Primū pꝫ sic Nam sicut ẜm phm refectio corꝑalis
efficit̄ ꝑ tres vires nał̄ales · sic quodāmodo ẜm veritatē fidei
nostre · tres v̇tutes supnał̄ales quodāmodo p̄dictis correspō-
dentes req̇runt̄ in refectione spūali · qđ sic pꝫ Nam in refeccōe
corꝑali requirit̄ ṗmo vis nał̄al' attractiua · nisi enī cibus ex̄
corpus positus ad interiora loca refectioni apta · quadam vi
naturali attrahētur · impossibile esset corpꝰ refici ut est mani
festum · Scđa vis que requirit̄ ad corꝑalem refectionē est vis
retentiua nisi enī cibus ꝑ attractionē intra corpꝰ positus re-
tinētur per vim retentiuā · nichil ad refectiōeꝫ ꝓficeret corꝑa
lem · Tercia v̇o vis que requirit̄ ad refeccōneꝫ corporalē est
vis digestiua · ꝑ quā nutrimentū assimilat̄ et vnit̄ nutrito
que om̄ia phs large ponit in li · de aīalibꝫ In refectione aūt
spūali de qua agimꝰ req̇rūtur tres v̇tutes supnał̄ales · q̄ tri-
bus viribꝫ sup̄dictis nał̄alibus quodāmodo correspondentes
assimilāt̄ · Req̇ritur enī in refectiōe spūali virtꝰ fidei supna-
turalis · que attractiua est credibiliū · nisi enī ꝑ v̇tutem fidei
ea que sūt extra mentē ad que · s · nec experiēcia nec racō na-
turalis attingit · ad ipam mentē per cognicōneꝫ fidei introdu
cerent̄ nulla esset refectio aīe spūalis · per fidem enī in mente
subsistūt ea que non apparent ut ad Rō · xj · Scđa v̇tus sup-
nał̄alis que requirit̄ ad refeccōeꝫ spūalem ē spes que virtus
retentiua est · Ea enī que ꝑ fidē attrahunt̄ ad nr̄am mētem
nr̄e saluti ꝑtinencia per v̇tutem spei retinent̄ · de qua virtute
ad hebre · vj · Confugimꝰ ad tenendā ꝓpositam spem quā sic
anchoram aīe habemꝰ tutā ⁊ firmam · Tercia v̇o virtus sup
nał̄alis que req̇ritur ad refeccōeꝫ spūalē est virtus caritatis
per quā ex nutriente et nutrito ẜm sil'itudinē gratie vnū effi
citur · Juxta illᵒ · ṗma · Jo · iiij · capl'o Qui manet in caritate

in deo manet et deus in eo· Cui⁹ oīno silr̄e legitˀ de sumente hoc
sacm̄entū · vnde Jo·vj·capl'o ·Qui manducat meā carnē et
bibit meū sanguinē τc̄· Considerandū tn̄ ꝙ quia spūalia nō
pūt tn̄ assil'ari corꝑalib⁊ qn̄ inter ea differēcia nō modica re:
periatˀ Jdeo int̄ nutacionē corꝑalē τ spūalē q̄ꝝ quelibꝫ t̄mina
tur ī vnionē sil'itudīs nutriētis cū nutrito ē quedā lata dif
ferencia · Nam in refeccōe corꝑali hec sil'itudo seu vnio ꝑficitˀ
ꝑ mutacōeꝫ nutrīmēti in sil'itudīeꝫ nutriti In refeccōne spūali
non sic· sed ꝑficitˀ ꝑ mutacōeꝫ nutriti in sil'itudinē nutrientis
Vnde Aug̃· in ꝑsona hui⁹ sacm̄ēti dicˀ nō ego mutabor in te
sed tu mutaberis in me Differt eciā iste refeccōes in loco seu
subiecto refeccōis· nam refeccio corꝑalis fit in mēbris corpo
reis utputa in stomacho epate uel venis· Refectio aūt spi:
ritualis hoīs nō sic· sed in mente que ē precipua pars spūalis
homīs· vnde Aug̃· loquens ad manducātem hoc sacr̄m dicit
ad quid paras dentem et ventrē· para mentem rede et man:
ducasti· hec ille· Ex quib⁊ habes quō refeccō spūalis cōsiderari
habꝫ ꝑ sil'itudīeꝫ ad refeccionem corporalem
¶ Capl'm 3⁹ In quo ondit̄ ꝙ effectus hui⁹ refeccōis spūalis
quo ad vitam spūalem assimilatˀ effectib⁊ refeccōis corꝑalis
quantū ad vitā corꝑalem Discipulus
Habeo doctrinā tuam in p̄dictis que ꝑtinēt ad modū re
feccīōis spūalis· et eciā ad eius locū seu subiectum · τ
vellē ut vlterius michi declarares sil'itudines vtri:
usqꝫ refeccionis q̄ntū ad effect⁹ vtriusqꝫ eoꝝ ꝓut p̄us ꝓposu
eras Magister Ad hoc qd̄ queris attēdere debes ꝙ sicut
refeccō spūalis assimilatˀ refeccōni corꝑali q̄ntū ad modum
reficiendi sic inuenitˀ sil'itudo in effectib⁊ qui ex vtꝫqꝫ refeccōe
sequuntˀ· omnē eīn effectū quē cibus et pot⁹ materialis facit
q̄ntū ad vitā corꝑalē hūc totū facit hoc sacr̄m q̄ntū ad vitā
spūalem ut in tercia parte· q· lxxix· qd̄ pꝫ discurrēdo ꝑ aliqs
singulares effectus ex quib⁊ alij intelligi pūt· Est eīn vn⁹ ef:
fectus cōiter cuiuscūqꝫ bone refectionis corꝑalis augmentū
spūs vitalis tam in corde aīalis q̄ꝫ in cerebro τ huiusmodi· ex
quo oīs vires natˀales refocillantˀ Qui quidē effect⁹ in nr̄o
viatico spūalit̄ efficitˀ· Est eīn effect⁹ hui⁹ sacm̄enti ꝫm magi
strum sniaꝝ in q̄rto· di· xij· augmentū virtutis· s· caritatis
et per cōsequēs gracie atqꝫ oīm v̄tutū spūaliū quaꝝ forma est
ipa caritas Item refeccōe corporali cōpleta· noua a corpore

animalis expellunẽ· quod in nr̄o sacm̄ento spūaliter efficiatur Expellunẽ em̄ p̲ hoc sacr̄m a recte sumēte oīa venialia pc̄ta ꝓut doctores tenent specialiṫ Ambro· in iiij· de sacm̄ētis
Discipulus Q̲ꝓ in suscepcione debita hui⁹ sacm̄enti venialia dimittanẽ valde rōnabile est· Sanguis em̄ xp̄i qui in hoc sacm̄ēto realiter sumiẽ effusus est in remissionē peccatoꝝ Scire tamē vellē cur mortalia nō dimittanẽ ī tanto sacm̄to in quo xp̄s plen⁹ gracia realiṫ cōtineẽ· cū tm̄ in sacmento baptismi in quo sola virtus xp̄i contineẽ non tm̄ venialia sed eciā originale pcc̄m et oīa mortalia pc̄ta dimittanẽ· videnẽ eciā ũba xp̄i sonare de vtroqꝫ sacm̄ento ꝙ oīa pcc̄a in eis dimittanẽ Sicut em̄ de baptismo dixit· Qui crediderit et baptizat⁹ fuerit salu⁹ erit Marci· xvj· capl'o p̲ qd̄ intelligiẽ dimissio oim̄ pcc̄oꝝ eciā mortaliū· sine quoꝝ dimissiōe nullus saluatur Sic de sacramēto eucaristie dicit jo· vj· Qui mānducauerit hūc panē viuet in eťnū· vitā aūt eternā nullus habet cū pcc̄o mortali· vnde tam p̲ rōnē q̄ꝫ p̲ verba xp̄i videẽ ꝙ eẽ pcc̄a mortalia in sacm̄ento eucaristie dimittanẽ Mgr
Si bene cōsiderasti p̄dicta ex ipis rn̄sionē habes sufficientẽ Nam sicut in refectione corp̲ali digestiua totaliṫ cōrrupta nemo reficiẽ sed poci⁹ ex cibo incurrit magnā lesionē docente ypocrate q̇ in suis anphorismis dicit· Nō pura habētes corpora q̄ntū magis nutriet tanto magis ledet· Sic eciā cōtingit in refectione spūali quia cū existens in mortali pcc̄o caritate caret que ē digestiua spūalis ut dictū est · tūc talis nedū reficiatur spūaliṫ sed nouū incurrit graue pcc̄m · vnde· qui mānducat et bibit indigne iudiciū sibi mānducat ⁊ bibit p̄ma cori xj · Ille aūt qui hoc sacm̄entū debite sumit opꝫ ꝙ sit in caritate que nō cōpatiẽ secum mortale pcc̄m · et sic taliṫ sumens sacramētum nō habꝫ mortalia q̄ ei dimittanẽ· Et ideo solū diciẽ dimittẽ venialia· ṽbū aūt illud qd̄ allegas· s· qui mānducauerit hūc panē ⁊c̄· Intelligiẽ de mānducacōe spūali de q̄ utsup̄ Auġ· dicit· Crede et mānducasti qd̄ intelligiẽ per fidem caritate formatā· nō aūt intelligiẽ ũbū xp̄i sup̄dictū de mānducacōne sacm̄ētali tm̄ q̄ quidē mānducacō eciā ab indignis qui iudiciū sibi mānducant et bibūt fieri possꝫ· Discipul⁹
Doce vlterius me rogo de silitudine refectionū p̄dictaꝝ in alijs effectib⁹ Magister Sicut in refectōe corp̲ali homis homo nō solū reficiẽ· sed et cōfortaẽ ⁊ in suo robore firmatur

vnde ps̄· panis cor hominis cõfirmet· Sic in hac refectõe spiri
tuali languor qui ex diuturna abũdancia diuine visionis in
viris iustis cõtingere seu fieri cõsueuit iux̄ illud can· ij· ful:
cite me floribꝫ quia amore langueo per debitũ huiꝰ sacmenti
vsum roborat̃· Et ideo in figura huiꝰ sacmẽti intelligit̃ illᵈ
iij· Re· xix· qd̓ de helia leg̃· s· et ambulauit in fortitudine cibi
illius usqꝫ ad montẽ dei· Item in refectione corꝑali cõtingit
ꝙ in corꝑe bene disposito refectõe completa nedũ quis reficit̃
sed eciã impinguat̃ Iuxta illud Gen· vltio· Asser pinguis est
panis eius· qd̓ eciã cõtingit in refectõe spũali ꝑ hoc sacrm̃ rite
facta· Crescit enĩ in sic sumẽte mentis deuocio que pinguedo
spũalis est ſm hug· iniquitã ariditatẽ aĩe que quedã indeuocio
est· expellit Et ideo ps̄· cũ dixisset· parasti ĩ cõspectu meo mẽ:
sam qd̓ bene pt̃ intelligi de altari in quo hoc sacrm̃ celebratur
que vera mẽsa dñi est statim subdit Impinguasti in oleo ca
put meũ· qd̓ intelligendũ est de pinguedine deuocionis Item
sicut in refectõne potus naturalis· s· vini cor letificat̃ iux̄ illᵈ
vinũ letificat cor hoĩs Sic huiũi potũ supceleste debite sumẽs
magnã leticiam attingit spũalem Iux̄ illud sapie viij· Nõ
habet amaritudiez cõuersacõ illius Item sicut potũ vini su:
mentes ultra sobrietatẽ ebrietatẽ incurrũt· Sic et ĩ hoc po:
tu spũali qui pͥmos gradus caritatis· s· incipiẽciũ et ꝓficiẽciũ
transcendũt et caritatis ꝑfectõnez aliq̃lit̃ attingũt ebrietatez
quandã incurrũt spũalem· vnde cãticoꝝ· v· leg̃· bibite amici
et inebriamini carissimi· q· d· Vos qui estis amici· s· in pͥmis
gradibꝫ caritatis constituti sufficiat vobis bibere· Sed carissi:
mi· s· in caritate perfecta inebriari debetis· que quidẽ ebrietas
spũalis nõ est viciosa sꝫ ualde laudabil'· Nam ſm Aug· de
agone xp̄iano talis ebrietas mẽtem nõ eneruat sed sursum
rapit in tm̃ ꝙ oim̃ terrenoꝝ obliuionẽ p̄stat· de qua quidem
ebrietate intelligi pt̃ illᵈ psalmiste Et calix meus inebriãs
q̃ꝫ p̄clarus est· Habet eciã iste cibus celestis quẽdam effectũ in
quo excellit om̃ia refectiua corꝑalia· Nam iste cibus bñ su:
mẽtibꝫ vitam et̃naz p̄stat· Joh̄· vj· Qui mãducat ex hoc pa
ne viuet in et̃num· In quẽ effectũ nullũ alioꝝ reficienciũ par
ticipat eciã quo ad vitam corporalem. Discipulus
De ligno vite legit̃ geñ· vj· ꝙ qui comedit de eo viuet ĩ et̃:
num· Ex quo patet ꝙ esus ligni vite prestare poterat vitaz
eternam· Magister· ſm augꝰ· de questionibus

veteris et noui testamēti · Esus ligni vite corruptionē inhi-
bebat nō tamē simpliciť prestabat immortalitatem · Virtus
eñ pstandi vitā etnam ē quodāmodo infinita · et sic pure cre
ature que finita est nō est cōmunicabilis

¶ Capl'm qrtū In quo ōndiť q effectus hui⁹ cibi supceleſtis in spūalib⁹ assimilanť effectib⁹ illius cibi celestis · s · mãne in corporalibus —— Discipulus

Satis habeo de similitudine effectus spūalis refectionis
ad effectus refectōis corpalis cōmuniter cōsiderate · Sȝ
quia refectio corpalis per illū cibū celestem a deo datū
· s · manna excellenciori considerať qȝ refectio corpalis cōmuis
Ideo vellem scire si cibus iste supceleſtis in aliquib⁹ effectib⁹
seu pprietatib⁹ assimileť illi cibo celesti · s · mãne —— Magister
¶ Iste cibus supceleſtis nō solū habet effectus spūales corre
spondentes effectib⁹ cibi corpalis cōis ut dictū est · sed etiā hȝ
effectus spūales correspondētes effectib⁹ seu pprietatib⁹ mãne
excellenciori modo · De manna eñ legiť exo · xvj · nec q plus
collegerat habuit amplius · nec qui minus poterat repit mi
nus · sed vnusquisqȝ iuxta illud qd comedere poterat congre
gauit put tu sup allegasti · Cui⁹ sil'e spūali modo cōtingit in
hoc cibo supnaťali ipm debite sumentib⁹ · Non eñ quãtitas
spūalis hui⁹ refectionis ex qntitate corpis xpi sumpta acapiť
Cū eadem sit quãtitas corporis xpi indiuidualiť in omnib⁹
sumētibus ut in tcia parte · q · lxxix · et sic miracl'osius et ex
cellentius de hoc cibo supceleſti diciť nec q qui plus collegerat
habuit amplius · Sil'r sicut de manna diciť · sapie · xvj · q oēs
delectacōnes in se habebat · et omnē saporē suauitatis · Sic et
pfectus diuini sapores mltiplices et varij a recte sumentib⁹
in hoc sacro cibo gustanť · Et licȝ i mãna fastidiū seu nauseā
qñqȝ sumētes incurrebāt · Iux illud nūeri · xxj · aīa nr̃a nauseat
sup isto cibo In hoc tñ cibo supceleſti · nausea nō habet locū in
hijs qui debite ipm sumūt · vnde Bñ · in quadā epl'a notabi
liter dicebat Miror si ad gustū cibi dulcissimi nauseas · si tñ
gustasti qȝ dulcis est dñs · aut certe nō gustasti et nescis quid
sapit xps et sic nō appetis cū sis inexpt⁹ · at si gustasti et dulce
nō sapit sanū nō habes palatū · hec bñ · Nec solū nauseā sui
ipius huiōi gustus celestis nō generat sȝ potius alioȝ saporū
fastidiū in bene gustante pcurat · vnde Cris · sup math · Sicut
qui pdiosū mãducauerit cibū huic esca cōmuis ingrata videť

sic qui semel dulcedinē xp̄i gustauerit terrenoꝝ bonoꝝ nō mlˀ
tum de cetero sētiet saporē · Juxta illud hebreoꝝ · vj · Jmpossi
bile est enī eos qui semel sūt illuīati gustauerūt nichilominꝰ
dei verbū v̓tutesqꝫ seculi venturi et ꝓlapsi sūt reuocari rursū
ad penitenciam rursū crucifigentes sibimetip̄is filiū dei · Et
hec tibi sufficiāt circa refectionē sp̄ualē ubi supcelestis subtili·
ora et alciora que circa hoc sacramētum dicunē peritioꝛibꝫ et
magis ꝓuectis relinquendo

¶Caplˀm · v · Jn quo ponitē quedam admiracō discipuli circa
sacrm̄ altaris que quidē admiracō ab infidelibꝫ et contē fidem
nr̄am obloquētibꝫ obicī solꝫ · quā admiracōem mḡr ibidem
soluit — Discipulus —

Non dubito q̄ de hoc sacr̄mēto alciora ꝛ ꝓfundiora tra
ctanē a doctoꝛibꝫ sanctis que ꝓnūc ad me nō ptinent
nec ad p̄ns volo de hijs scrutari ꝓpter mei intellectus
imbecillitatē vnū tn̄ a te querē volo de quo sepe audiui tam
infideles q̄ꝫ hereticos obloquētes veritatē fidei nr̄e deridentes in
ipoꝝ pniciē · tales enī me cotidie exprobrātes sic dicunt · dic
nobis ubi ē deus tuus · Si enī bene scripturas scrutatus fu
eris repies q̄ p archam testamēti dei olim maxima miracula
nedū sensibilia sꝫ etiā sic publica et toti pp̄lo patencia fiebāt
intantū q̄ de taliū miraclˀoꝝ fama infideles terrebanē viden:
tes ad oculū diuinā potenciā in reuerencia arche sui federis re
lucentē · qn̄ enī pp̄lˀs isrlˀiticus trāsiuit jordanē pede sicco · sa:
cerdotibus tūc archam testamēti portantibꝫ p jordanē aque su:
periores descendētes steterūt in vno loco ad instar mōtis intu
mescentes Jnferiores v̓o ad mare mortuū fluxerunt · sic ut
totus pp̄lˀs isrlˀiticus q̄si p aridā transiuit flumē jordanis sic
exn̄tis donec supdicti sacerdotes cū archa alueū jordanis exi
rent · quo facto jordanis redijt in cursum suū · qd̄ quidē opus
tam miraculosum et tā publicū duo fecit · vnū · s · q̄ filij isrlˀ
habuerūt in tanta reuerēcia ipm̄ josue qui ex pte dei hoc fieri
p̄ceperat sicut et moysen habuerūt Aliud v̓o q̄ reges amoꝛ:
reoꝝ et chananeoꝝ audiētes tā magnū et publicū miraclˀm
terroꝛe dei sic cōcussi sūt q̄ nō remāsit in eis sp̄us · que quidem
historia ad plenū hētur josue · iij · et · iiij · Cōsidera igitē aiūt
isti ꝓterui q̄ ī huiōi archa testamenti in q̄ nō cōtinebatē deus
realiter neqꝫ xp̄s · sed solum tabule lapidee precepta decalogi
cōtinentes · et sm̄ quosdam vrna māne quam deus p̄ceperat

reseruari i testimoniū generacōib⁊ futuris ut hētur exo·xvj
Similit͛ et virga que floruit in domo leui ·de qua v͛ga habet͛
numeri·xvij·Si igit͛ ꝑ archam p̄dicta corpa inaīata tantū:
modo portantem q̄ntumcūqȝ sacra essent deus tam euidencia
miracula et tam diuulgata et publica fecit i ipīus reueren:
cia quid putas miraculi facere habuisset in tuo sacramēto si
in ip̄o ip̄emet verus deus seu xp̄s realiter continētur qui sup
omīa in infinitū colendus et venerandus est Et nō solū tp̄e
josue p̄dictū miracl'm deus fecit in veneracōez arche sui testa:
menti sed eciā tp̄e Samuelis cū archa dñi fuit capta ꝑ phili:
steos et in azoth deducta·deus fecit indicia in azoth·et in ydo
lum eoꝝ usqȝ ad hoc q̄ philistei miserūt archā usqȝ ad terrā
israhel·et nō sine magnis miraculis que in qualibet mansi:
one arche per deū fiebāt usqȝ ad hoc q̄ archa dñi remansit in
Cariathiarim ꝑ aliquos annos·que historia habet͛ ꝑ extensū
p̄mo·Re·v·et·vj·capl'is Item quādo dauid fecit portari ar
cham dñi sup̄dictā de domo aminadab que erat i gabaa usqȝ
ad domū obededom quia oza extendit manū suā et tetigit ar:
cham dñi temerarie ꝑcussus ē a dño sic illico moreret͛ ut ha:
bet͛·ij·Re·vj·Cū igit͛ deus ut archa sui testamēti reuerent͛
haberet͛ tam a fidelib⁊ q̄ȝ eciā ab infidelib⁊ tam magna mira:
cula et euidencia atqȝ publica olim faciebat q̄d extimandum
est q̄ deus faceret si in sac̄mēto tuo ipi⁹ diuinitas incarnata
cōtineret͛ ul' eciā ip̄e xp̄s dei benedict⁹·cū tam̄ nulla talia nec
eciā similia ꝑ ip̄m sacr̄m apud fideles hoc credentes·nec eciā
apud infideles hoc negantes videm⁹ fieri sed pocius oppositū
Sepe eñ cōtingit q̄ cū sarraceni ꝑ armoꝝ potenciam aliq̄s ter
ras xp̄ianoꝝ deuastant altaria cum isto sac̄mēto disrūpunt
nichil videntes·ꝓpt͛ q̄d timere debeant·ne talia audeant facē
Ex quo quilibȝ sensatus credere debet q̄ i tuo sac̄m̄to nō deus
cōtinet͛·neqȝ xp̄s sicut vos xp̄iani asseritis sȝ solū sb̄stācia pa
nis et vini que ibi sensibilit͛ apparet que pura creatura est·
Non enī abbreuiata est manus dñi p̄ñti tp̄e sicut nō osten:
deret hāc veritatē palam ⁊ publice ꝑ signa atqȝ portenta sen
sibilia toti vniūso sicut alias ꝑ archa testam̄ti facē cōsueuit
Hec et similia sepe ab infidelib⁊ et hēticis audiuerā·ex quibus
licet fides mea nō patit͛ detrīmentū benedict⁹ de⁹·Cōfringunt͛
tñ ossa mea p̄dicta obprobria que alias audiui reminiscens
Et factus sū sicut surdus nō audiens et nō habēs in ore suo

redargutiones· Quapropter valde desidero ut me circa hoc sic diuina gracia cooperante illumines ut respondere possim ex probrantibus michi verbū ✓ Magister ✓ Ad tuā admiracionem in hac pte tollendā et ad os obstruendum iniqua loquenciū· cōsiderare debes q miracl'a ōia que sup cursū nat'e a deo institute vtute ōia fiūt se habēt q̄ntū ad eoꝝ pximos fines in duplici differencia ·quedā enī eoꝝ fiūt a deo ordinata ad fidei pbacōem sicut de p̄mis signis seu miracl'is que deus fecit p moysen corā pplo de cōuersione virge in colubrū ꝛ ecōtra et de manu leprosa ꝛ sana· Que quidē miracl'a corā pplo facta fiūt ad fidem in eis creandā seu comprobandā ·vnde exo· iiij· Cum dixisset· et feci signa· s· p̄dicta corā pplo· sequit̄ statim credidit ppl's· Sil'r ex diuisione maris rubri et egipciorū submersione visa per ppl'm isrl'iticū secutū ē q ppl's credidit dn̄o ꝛ moysi seruo eius exo· xiiij ·capl'o Et sic de q̄zplurimis miraculis veteris testamēti que a deo fuerīt ordinata ut fides eius in cordib9 ppl'i causaret̄ seu confirmaret̄· que quidē miracula oportuit esse maīfesta coram omni pplo· vnde deutro· vltimo cōmendat̄ moyses de signis et portentis que moyses ōia auctē fecit corā vniuso isrl'· Quedā vō fuerīt ōia miracula que nō ad fidez causandā seu roborandā a deo facta fiūt sz pocius ut credēdo talia miracl'a q̄ occulta fiūt ꝛ oīno abscōdita fideles mereant̄· vnde huiōi miracula nō disposuit de9 manifesta esse p sensū seu natāle cognicōez sz occulta ut eoꝝ fides meritoria esset· Que quidē miracl'a sic occulta et abscōdita p̄cipue fuerūt in nouo testamēto in cui9 tpe fides credenciū cōiter validior fuit ut est miracl'm virginei ptus et dn̄ice resurreccionis· que quidē miracula per fidem solū ppe cognoscunt̄· et eoꝝ occultacio a quacūqz nr̄a natāli cognicōe nr̄m meritū efficit ul' auget· vnde de resurrectione dn̄i legit̄ Joh· xx· Beati qui me nō viderūt et crediderunt Et de isto modo miracl'oꝝ· s· occultoꝝ tenendum est esse sacr̄m altaris ut in tercia pte· q· xxviij· Non enī hoc sacr̄m fuit institutū ad hoc ut sacm̄ēto viso ppl's crederet· sz ut credendo veritatē hui9 sacramēti merito pficēt vnde Aug9· ut sup allegatū est de hoc sacm̄ēto dicit· Crede et manducasti Et ideo q̄nto miracl'a in hoc sacm̄ento cōtenta que maxima fiūt occultiora fiūt et nec ab intus ul' ex̄ visibilit̄ circa ipm sacr̄m apparent tm̄ in nob̄ augēt meritū· vnde nullū incōueniēs sequit̄ nec admiracōe

dignū ex hoc ꝙ publica seu visibilia miracl'a nō fiūt cōiter
circa hoc sacr'm sicut olim fieri cōsueuerūt circa archā testamēti
dei ꝑut tu allegasti Ibi enī miracula ordinabant ad fideliū
fidem cōfirmandā seu causandā Et qn̄qꝫ ad infideliū terrorē
incuciendū · hic aūt queruntur miracula ad meritū credencium
augendū · quod quidē meritū euacuaret ul' saltē diminueret
si talia signa visibilia apparerent

¶ Capl'm sextū In quo redditur racio quare circa hoc sacr'm
nō fiūt frequēter visibilia miracl'a sicut olim fiebant circa
archam testamēti et huiōi Discipulus

Audiui qd legitur i nōnullis historialib9 antiquis libris
ꝙ qn̄qꝫ in sacrāmēto altaris apparuit forma pueri uel
caro uel sanguis que sūt signa visibilia q̄ a deo fieri
creduntur ut fides hui9 sacrāmenti in cordib9 fideliū magis fir-
metur qd videtur facere contra te Magister Verū est
ꝙ talia ul' similia dicuntur esse facta qn̄qꝫ circa sacr'm altaris
sed talia nō dicuntur facta fuisse sic cōiter et publice sicut mi-
racula que allegasti circa archam testamēti vnde nō videntur
talia apud eccl'iam vniūsalē solemnizari · sed forte ꝑuatim
in aliquib9 ꝑticularib9 eccl'ijs quia nō fiunt nisi raro quo ad
certas personas quib9 deus qui vniūsas mencium cogitacōes
intelligit singulari modo singulis ꝓuidet ſm dictamē ōme
sapiencie a quibus nō est trahenda cōsequēcia in vniūsali
Discipulus Et si talia miracl'a frequenter nō debeant
fieri in hoc sacrāmēto publice et cōiter ne fideliū meritū dimi-
nuatur ut dicis · Congruū tn̄ videtur ut fierēt saltē ad ter-
rorem infideliū causandū ꝑut legitur i sup̄ allegatis historijs
ꝑmo libro Re · v · capl'o et · vj · de philisteis miracl'a facta cir-
ca archam testamēti videntib9 qui terrore diuino nō modico
sūt cōcussi qd ad diuinū ptinet honorē Juxͣ illud psalmiste ·
Timebunt gentes nomē tuū dn̄e ⁊ om̄s reges terre gloriā
tuam Magister Si bene cōsideras finē institucōis hui9
sacramēti tā ꝓximū qꝫ vltimū certe reperies ꝙ q̄nto miracl'a
hui9 sacrāmēti occultiora sūt tanto magis ad vtrūqꝫ finē ipi9
sacramēti cōgruūt · ꝑmū patꝫ sic · Nam institucō hui9 sacra-
menti ordinata est ad vitā sp̄ualem et etnam rite sumentib9
cōferendam Juxta illud · Qui manducat hūc panem viuet
in etnum Jo · vj · Et iste est finis ꝓximus istius institucōnis
Constat aūt ꝙ ex occultacōe miracl'oꝝ hui9 sacrāmēti meritū

accrescat in cordibus fideliū inquantū nō ex visis miracl'is in eodem supnaturaliter factis sūme veritati adherēt p verā fidē Sed etiā nullis miracl'is in eo visis ex sola auctē dīna oppositū credūt eorū q̄ maīfeste videntur· Ille enī qui ex sola auctē seu inspiracōne dīna credit illud qd diuinit⁹ reuelatur etiā si sensibiliter appareat oppositū maioris meriti est · q̄z ille qui nō ex sola auctē dīna vl' inspiracōe· sed ex quibusdā signis sensibilib⁹ miracl'ose factis credit · vnde Jo · xx · beati qui non viderunt et crediderūt zc̄ · Scdm patz Nam finis vltim⁹ tam hui⁹ sacmēti q̄z oīm que a deo facta sūt ad dei gloriā tanq̄z ī vltimū finē ordinantur Iux̄ illud ysa · xliiij · capl'o Omne qd inuocatū est noī meo ad meā gloriā creaui eū formaui atqz feci · Constat aūt q sicut gloria dei sepe in publica suorū miraculorū maīfestacōe hominibus innotescat sicut patz in miraculis antiqui testamēti z in q̄zplurimis miracl'is noui testamenti · Sic q̄nq̄z in occultacōne dīnorū miracl'orū ipi⁹ dei gloria seu honor in cordib⁹ fideliū augetur · legitur enī pu · xxv · gloria dei ē celare v̄bū et gloria regū inuestigare sermōez Que quidē v̄ba sapiētes a diūsis diūsimode exponuntur · applicantur tamē s̄m eorū planū sensū ppoito sic · Nam sicut reges inuestigando ea que sūt cōiter hoībus occulta oñdunt suā sapiaz ex quo gloria eorū accrescat · sicut patz de Salomone q̄ causā occultā mlierū coram ipo ad iudiciū veniencū inuestigauit De eo enī legitur · audiuit omīs isrl' iudiciū qd iudicasset z timuerūt regem vidētes sapienciā dei esse ī eo · tercio Re · capl'o iij · Sic ad gloriā dei nōnunq̄z ptinet q illud qd est in se verissimū occultetur seu celetur intantū q nullomō a naturali cognicione hūana inuestigari possit · qd maīfeste cōtingit in hoc sacramēto In quo p nullū sensū nec etiā intellectū naturalē hūanum cognosci pñt ea que miracl'ose in eo cōtinentur nisi solū per cognicōez supnaturalem a deo infusā · s · p fidē Et sic ppe de hac occultacōne intelligi pt̄ p̄dictū v̄bum · s · gloria dei ē celare v̄bū In hoc enī sacmēto ppe celatur seu occultatur v̄bum incarnatū · de quo Jo · p̄mo · In pncipio erat v̄bū zc̄ · de qua quidē occultacōe expsse habetur ysaie · xlv · vbi dicitur vere tu es deus absconditus deus isrl' saluator Ibi enī ppheta loquitur de vocacōe gentiū ad cognicōnez xpi tūc futurā · de qua dicit statim sup̄ · viri sublimes ad te trāsibūt et tui erunt et te adorabūt teqz p̄cabuntur · Et ut declaret q gentiles sic venientes

ad cognicōez xp̄i negatum erāt suos deos falsos · sequit̄ stati eorꝝ cōfessio sic dicenciū · tantū in te est deus et nō est absq̄ꝫ te deus · Sil'r ut ꝓpheta ostēderet ꝙ gentiles ad fidē xp̄i venturi non cognoscerent eū in ꝓpria specie sed ip̄m cognoscerēt per fidem sub alijs speciebꝫ absconditū statim subdit i ꝑsona gē cium · Vere tu es deus isrl' saluator qđ ꝓp̄e cōpetit ꝓposito · Si aūt circa hoc sacramentū fierēt miracl'a publice maīfesta vl' etiā coram infidelibꝫ sicut illa que allegas que fieri cōsueuerunt circa archam testamēti impropꝛe dicerēt gentiles ad cognicōez xp̄i in hoc sacramēto venientes vere tu es deus abscōditus deꝰ israhel saluator · Non eñ est abscōditꝰ deus cū ꝑ opa mira culosa publice maīfestat̄ ex hac occultacōne seu abscōsione recte cōsiderata magna dulcedo deuocionis in mentibꝫ con templanciū sane huiꝰ misteria sacramēti senciri debet Iux̄ illᵒ psalmiste · q̄ꝫ magna mſ'titudo dulcedis tui dn̄e quā abscō disti timētibꝫ te · qđ p̄t intelligi de magnitudine dulcissime de uocionis seu cōtēplacōis quā rite hoc sacramentū sp̄ualit̄ sumen tes in suo gustu sp̄uali senciunt

¶ Capitulū · vij · In quo ostendit̄ ꝙ ex occultacōe maiorꝝ miracl'orꝝ que in hoc sacramento cōtinentur dulcedo sp̄ualis in mente debite sumenciū accrescat ✓ Discipulus ✓

Ero ut michi declares aliquid ulterius de huiōi dul cedine deuocionis seu cōtemplacōis · quā hoc sacramen tum rite sumentes seu cōtemplantes senciūt · hoc eñ in meipo maxime expiri desidero ut possim dicē Sub vmbra illius quē desideraui sedi et fructꝰ eius dulcis ē gutturi meo Canticorꝝ · ij · capl'o ✓ Magister ✓ Desideriū tuū in hac ꝑte bonū est et a solo illo expectandū est impleri de quo legit̄ in psalᵒ · Qui replet in bonis desideriū tuū · verba etiā que alle gas que in canticis cōtinent̄ verba sponse xp̄i sūt · que quidē sponsa est ip̄a eccl'ia et etiā aīa fidelis deuota · que certe v̉ba ad ꝓpositū satis vident̄ applicabilia · vnde glō · ibidē sic dicit quasi ab estu desideriorū carnaliū sub vmbra illius · i · sub eiꝰ ꝓtectione requieui · et postq̄ꝫ ꝓtexit me sub vmbra fructu eiꝰ saturata sum · i · celesti dulcedine eius ul' corꝑe suo · hec i glō

¶ Ad vlteriorē autē declaracōem quā a me petis circa ma gnitudinē dulcedinis que ex occultacōe seu absconsione ve ritatis rei huiꝰ sacramenti in mentibꝫ rite sumenciū illud seu contemplancium sentitur seu sp̄ualiter gustatur multa alte

cōsideracōis essēt introducēda q̄ forte hui⁹ tractat⁹ breuitatē
et incipienciū capacitatē excederent Condescēdendo tñ ad tue
peticōnis affectū ⁊ ad tibi aliqualit̄ satisfaciendū · cōsiderare
debes ꝙ dulcedo i spūalib⁹ intelligit̄ quodāmodo ad silitudiez
dulcedinis corꝑalis · vnde sicut int̄ sapores corꝑales dulcedo
est sanior · sic int̄ sapores spūales sanior ē ille qui de sūmo in-
telligibili seu credibili · s · de ipo deo recte accipit̄ · vnde ps̄ · de
eloquijs diuinis dicit ꝙ sūt dulciora sup̱ mel et fauū · Cū igit̄
in hoc sacmēto nō solū diuina eloquia ab hoībus ꝓlata · sed
eciā ipm v̇bū dei qd̄ semel locutus est realit̄ cōtinet̄ · sequit̄ ꝙ
eius spūalis ꝑcepcio seu manducacō suauissima sit atqꝫ spi-
ritualit̄ dulcissima · Et ideo eccl'ia in officio institucōis hui⁹
sacmēti legit · suauitatē hui⁹ sacmēti nullus exꝑimere sufficit
per qd̄ spūalis dulcedo in suo fonte gustat̄ Et ultra hoc con-
sidera ꝙ hec dulcedo seu delectacō spūalis in sumēte disposito
auget̄ ex absconsione seu occultacōe mirabiliū in eo cōten-
torū · Quod sic patꝫ · nam admiracō ſm phm in ꝑmo retho
ricorū est delectacōis causa et ꝓpt̄ hoc oīa mirabilia delecta-
bilia sūt Silr̄ et omēs repsentacōes reꝝ etiā nō delectabiliū
causant delectacōem · Cū igit̄ in hoc sacmento tot mirabilia
cōtinent̄ nō solū sup̱ omēꝫ natalem facultatē · sed etiam sup̱
natalem intellectū hūanū utpote ꝙ xp̄s deus ⁊ homo ꝑfect⁹
sub modica panis specie continet̄ · Silr̄ et ꝙ diuiso sacmento
sub qualibꝫ diuisiōis ꝑticula ꝑseuerat totus xp̄s · Silr̄ ꝙ acci
dencia que de sui natā nō hn̄t esse sꝫ solū inesse · sine subiecto
tamē in eodē sacmēto realit̄ existūt · Et sic de alijs maximis
mirabilib⁹ que in hoc sacmēto cōsiderari pn̄t · Que quidē ad
miracō maxia est cui nulla equalis forte esse pt̄ Ex qua ad-
miracione merito maxia delectacō spūalis seu dulcedo cau
sari debet · Et ideo de tali dulcedīe ꝓprie pt̄ intelligi illud ps̄ ·
sup̄ allegatū · s · q̄ꝫ magna mltitudo dulcedis tue quā abscō
disti ⁊c̄ · Absconditē enī in hoc sacmēto mltitudo mirabiliū
que dulcedis mltitudinē causant ut dictū est Discipul⁹
Licet veꝝ est ꝙ admiracōes causant delectacōes seu dulce-
dines · hoc tñ videt̄ veꝝ cum ipa mirabilia magna vident̄
sensibilit̄ seu senciunt̄ · de quibus ut credo loquit̄ phs i sua re
thorica In hijs aūt q̄ nō vident̄ neqꝫ senciunt̄ sꝫ credunt̄ nō
videt̄ habere locū ꝙ admiracō sit causa delectacōis · cum enī
in hoc sacmento panis cōsecratus talis se oīno offert sensib⁹

post cōsecracōem sicut ante nichil admiratione dignū in sacramēto videt seu sentit· et sic non habet ibi locū admiracō nec p cōsequēs delectacō ab admiracōe causata ✓ Magister

¶ Jlle qui habet verā fidem pme veritati innitit in credēdis que nullo mō falli potest· et ideo sm hoc talis firmius ꝛ cerci⁹ adheret hijs que p fidem cognoscit q̄z hijs que sūt per sensum siue intellectū natalē cognita que qn̄qz fallibilia sunt ut in scda scde· q· iiij· Et ideo veri fideles q firmissie credunt absqz ulla dubitacōne xp̄m esse sub hoc sacmento oportz q admirent nō solū de hoc q totus xp̄s in eodem sacmēto est vere· sz etiā q xp̄s nō apparz ibi sub ppia specie sz ē sub alienis speciebꝫ absconditus · que quidē admiracō maifeste est delectacōnis causatiua ut dictū est nō minus q̄z i illo q p sensū ul' intellectū natalem aliquid cognoscit cui⁹ causā ignorat· Et ult hoc cōsidera q in admiracōe semp est desideriū qddam sciendi illud de quo admirat· et si illud est in se desiderabile ad obtinendū· sic in tali admiracōe est desideriū cōsequendi illud de quo admirat· qd quidē desideriū ex spe cōsequēdi ipm est delectabile ut in pma scde· q· xxxij· Et quia hec admiracō habz adiūctam spem consequēdi cognicōez pfectā eius qd scire desiderat· Silr et adepcōem illi⁹ q̄ntū sibi possibile est· Jdeo bn̄ applicant rite sumenti hoc sacmentū vba sponse p te allegata· s· sub vmbra illius quē desiderabaz sedi · vmbra eni solē seu corpus lucidū obumbrat seu abscondit sicut accidencia quodā modo occultant seu obumbrāt corpus xp̄i i sacmēto existens sed illud sic occultatū seu obumbratū sponsa desiderat ut dictū est · Et quia fructū illi⁹ desiderati i gutture suo dulcem sentit· ideo subdit· et fructus eius dulcis in gutture meo· fructus eni redempcōis p xp̄m facte in hoc sacmēto spiritualit sumpto sentit inq̄ntū talis sumens nō nisi per fidem per quā sensibilibꝫ credenda in certitudine p̄fert hoc facit Similiter et p veram spem que beatitudinē futurā ex gracia et meritis certitudialit expectat· Silr et p caritatē que vnionē misticā inter nutritū et nutrientē efficit · Que quidē tria ad manducacōez spūalem reqrunt ut dictū est · Constat aūt q ipa caritas insepabilis est ab ipi gracia gratificāte siue gratum faciente ut i pma scde · q· cx· Et ideo in manducacōe spūali hui⁹ sacmēti mens sumētis grā implet· et hic est fructus redempcōnis xp̄i quē debite venerans istud sacmentū

sentire habet ꝑ quo eccl'ia ĩ collecta orat sic dicens Ita nos corpis et sanguis tui sacra misteria venerari ut redempcõis tue fructũ in nobis iugiter sendiam⁹· Et ipe est ꝓ'e dulcedo spũalis de qua sup̄· q̃ꝫ magna ml'titudo dulcedis tue domine quam absconditi ⁊c̃·

¶ Capl'm · viij · In quo oñdiẽ ꝗ licet ĩ hoc sac̃mẽto meõria passionis xp̃i celebreẽ nichilomin⁹ dulcedo seu delectacõ spiritualis in recte ipm sumente causaẽ Discipulus

PLacent michi ea que doces circa dulcedinẽ hui⁹ sac̃menti Sed est vnum qd̃ aĩm meũ ĩ cõtrariũ mouet · et est hoc · Constat eñ ꝗ hoc sac̃mẽtũ institutũ fuit a xp̃o ĩ memoriã sue passiois iux̃ illud luce · xxij · capl'o hoc facite in meã cõmẽoratõem · vnde et in collecta quã allegasti diciẽ · deus qui nobis sub sacramento mirabili passiois tue memoriã reliquisti ⁊c̃ · Memoria aũt passionis nullo mõ videẽ dicenda dulcis seu delectabilis sed pocius amara · vnde ecc̃ · xl · c · O mors q̃ꝫ amara est memoria tua · Ex quo videẽ sequi ꝗ in hoc sac̃mẽto non est delectacõ seu dulcedo spũalis · sꝫ pocius memoria passiois supradicte que ẽ tristabilis et amara Magister Licet tristicia ſm se cõiter nõ sit delectabilis · posset tñ esse causa delectacõis dupliciẽ · vno mõ ſm qd̃ est in actu et inq̃ntum facit memoriã rei dilecte de cui⁹ absencia aliquis tristaẽ · et tamen de sola eius apprehensione delectaẽ · vnde et in officio de corpe xp̃i legiẽ ab eccl'ia ꝗ istud sac̃m fidelibus est de absencia xp̃i solaciũ singulare · Alio mõ tristicia pẽ esse causa delectacõis ſm qd̃ est in memoria ꝓ'pẽ subsequentẽ euasionẽ vnde ſm qd̃ homo apprehendit se ab aliquib⁹ tristib⁹ et dolorosis euasisse accrescit ei gaudij materia · Et ideo quia ꝑ memoriã passionis xp̃i fidelis credit se euasisse ab etnis supplicijs Idarco per hanc memoriã debet ĩ eo accrescere maximi gaudij materia eo ꝗ ꝓ'pẽ triũphum xp̃i in sua passione liberati sum⁹ ab eternis supplicijs · vnde aug⁹ · in · viij · cõfessionũ dicit · ꝗ quanto maius fuit ꝑiculũ in prelio · tanto maius erit gaudiũ in triumpho · Consideranẽ etiam in hoc sacramẽto quedã repñsentacões abscondite q̃ sũt maxime delectabiles et ꝑ ꝯsequens dulcissime ·

¶ Capl'm · ix · in quo redditur ratio quare repñsentationes cõiter sũt delectabiles · et ꝯñter ostendiẽ ꝗ repñsẽtacões ĩ hoc

sacraměto absconditę a rite sumente sūt maxime delectacō
nis seu dulcedinis spūalis Discipulus

Peto ut michi declares pmo quare repsentacões rez sunt delectabiles. Et deīn de que sūt ille repñtacōnes absconditę que in hoc sacmento cōsiderant͛ que sunt maxime delectacōis et dulcedinis ut dicis. Magister

Scōm phm in pmo rethorice. Omes repñtacões rez sūt delectabiles et etiā illarū rez que i se nō habent racōez delectacionis sicut cū aliquis homo p imitacōem repñtat asinū ul͛ aliqđ aīal et qđdam iocosum et delectabile ⁊ sic de sīlibus representacōib͛ imitatiuis et aliis. Cui͛ racio est quia gaudet anima in collacōne vni͛ ad alteȝ. Conferre eñ vnū alteri est ꝓprius ⁊ cōnaťalis actus racōnis ut phs dicit in sua poetria. vnūquodqȝ aūt in sua opacōne nō impedita delectatur ut in. vj. ethicoȝ Discipulus Intelligo qđ dicis. circa pmum. s. quare repñtacōnes sunt delectabiles. Sed peto ut 2͛ michi declares. s. quō in hoc sacmento cōsiderant͛ alique repñtacōnes absconditę que ut dicis sunt maxime delectacionis Magister In hoc sacmento recolit͛ seu repñtat͛ memoria passionis xpi ut dictū est. Silr͛ et in eodem repsentatur seu pfigurat͛ beata fruicō in qua anima beata diuina fruicōne replet͛ sicut quodāmodo sumens refectōem corpalez illa replet͛. vnde et in vltima collecta officij de corpe xpi dicitur. fac nos dñe diuinitatis tue ꝑpetua fruicōe repleri quā preciosi corpis ⁊ sanguis tui corporalis ꝑcepcio pfigurat Et sic patȝ ꝙ sicut in hoc sacmento recolit͛ seu repñtat͛ p modū memorie preteritoȝ passio xpi. sic i eodeȝ repsentat͛ p modū pfiguracōnis futura fruicio beata. et sic sūt ibi due repsentacões que sūt cause delectacōis. Et quia ista repñtata bm se sunt maxime dulcedis In pmo eñ repñtat͛ summū meritum hūani generis. s. passio xpi. In scđo vo repñtat͛ seu pfigurat͛ summū pmiū. s. fruicio beata. Consequens est ꝙ iste repsentacões non solū sint delectabiles inqñtū repñtacões sed eciā maxie delectacōis seu dulcedinis ex pte repsētatoȝ que quidē inqntum abscondita sūt dulciora reddunt͛ Juxta illud. pū. ix. panis absconditus suauior est

Capl'm. x. In quo ꝓponit͛ alia admiracō a discipl'o de hoc sacraměto put est sacrificiū. Et soluitur ibidem a magistro

Discipulus

PLacent michi respõsiones tue ꝑ quas michi ostẽdis quare mirabilia cõtenta ĩ hoc sac̃mento seu ea que in ipo sũt repñtata sũt abscondita · Et eciã quare circa illud nõ fiunt cõiter publica miracl'a sicut olim circa archam federis testamenti fieri cõsueuerũt · Quas quidem raciones credo esse sufficientes ad obturandũ os loquenciũ iniq̃ Sed adhuc vnũ est valde mirabile in oculis meis · s · ꝙ in sacrificiis testamenti antiqui que ex carnibus aĩalium occisorũ fiebant ut patꝫ leuitici · p̃mo · c · et in pluribus locis · tamen ad eorũ reuerenciã et potius ipius dei cui offerebanẽ non erat licitum ipa offerri nisi tm̃ in templo dei qđ erat vnicũ et non in alio loco · vñ deutro · xij · c · Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quẽ videris · sed in eo quem elegerit dñs sed in vnam tribuũ tuaꝝ offeras hostias ꝛc̃ · Cum autẽ hoc sacr̃m ut a peritis audiui sit sacrificiũ · qđ quidẽ sacrificiũ qꝛ in infinitum seu incomꝑabiliter sacrificia antiqua in dignitate et excellencia excedit videẽ ad ipius reuerenciã ꝑtinere ut nõ offeratur nisi tm̃ in vnico loco · qđ eciã esset magis cõforme huic ꝙ ipe xp̃us cui⁹ passionis memoria in hoc sacramento celebraẽ non nisi in vno loco per suã passionẽ oblatus est · Constat enĩ ꝙ xp̃us venit ad implendũ legem ut habeẽ Mt · v · c · Que quidẽ implecio · et si intelligaẽ solum ĩ moralibus non aũt in cerimonialib⁹ seu iudicialibus sicut sup̃ in p̃ma ꝑte di · viij · est tractatũ · qua racõne sacrificia veteris legis q̃ cerimonialia erant tꝑe noue legis euacuata sũt · Illa tamẽ que ad sacrificioꝝ veneracõnem siue reuerenciam ꝑtinere videnẽ de dictamĩe naẽalis racõis esse dinoscunẽ · et ꝑ cõseq̃ns tanq̃ꝫ moralia ĩ lege noua durare debent Cui⁹ oppositũ video in eccl'ia sãcta dei exerceri · offerẽ enĩ hoc sac̃tissimũ sacrificiũ in omni loco indistincte · qđ videẽ esse quodãmodo contẽ ipi⁹ veneracõnem ut dictũ est ✓ Magister ✓ In hac tua admiracione p̃supponis quedã vera ut cũ dicis ꝙ hoc sac̃mentum est sacrificiũ qđ veꝝ est · Nam nõ solũ hoc sacr̃m noĩatur viaticum racõne refectionis sp̃ualis ut dictũ est · sed eciã noĩatur sacrificiũ · In eo enĩ repñtatur passio xp̃i que summũ et acceptissimũ sacrificiũ vespertinũ fuisse dinoscitur · quod quideꝫ sacrificiũ ĩ infinitũ excedit cetera sac̃ficia ut dicis · p̃suppõis eciã ꝙ sacrificia antiqua nõ nisi in vnico loco offerri debebãt quod verũ est p̃sertim post edificacõem templi · Presupponis

eciam q xp̄us venit ad implendū legem · qđ verū est put ipe
testat̄ in Euāgelio put tu allegasti · Sed ex p̄dictis nō cōclu
dis intentū · s · q hoc sacrosanctum sacrificiū nō debet offerri
nisi in vnico loco · hoc enī nō est de dictamine racōis natalis
put tu existimas · sed s̄m q deus ubiq3 est et ubiq3 dn̄atur ·
vbiq3 ei potest sacrificiū offerri · vnde exo · xx · c · post dacōnem
legis decalogi ubi p̄mo fit mencio de sacrificijs deo offerendis
sic legit̄ · altare de terra facietis michi · et offeretis sup eo holo
causta et pacifica vestra · oues vr̄as et boues in omni loco in
quo memoria fuerit nois mei · veniam ad te ꝛ benedicā tibi
Ex quo patz q eciā3 de lege dina p̄mo nō fuit phibitū q in
omni loco offerrētur sacrificia · sed hoc fuit tm̄ durante tem-
plo ordinatū ut ab ydolatria phiberent̄ · vl' eciā existente ta-
bernaculo in deserto oportebat racōne p̄dicta ut ad ostiū ta-
bernaculi p̄n̄tarent̄ sacrificia ut habet̄ leuit · xvij · Tempore
aūt noue legis quādo per orbem terrarū fides xp̄i diuulgata
est ubiq3 cōuenit sacrificare deo Iuxta illud malachie p̄mo
capl'o · ab exitu enī solis usq3 ad occasū magnū est nomen
meum in gentibꝫ ꝛ in omni loco sacrificat̄ ꝛ offert̄ nomini
meo oblacio mūda quia magnū est nomē meum in gentibꝫ
huiꝰ enī racio manifesta est · Nam sicut cum lex diuina vni
tantū genti dabat̄ · s · isrl'itice vnicū templū tm̄ assignabat̄
ad deo sacrificandū · sic cū lex dina ampliata est ad omēs gen
tes congruū est ut ī omni loco deo dedicato liceret ipi deo sa
crificare · vnde de hoc admirari nō debes · Sed quia in hac tua
admiracōne tetigisti aliquid de implecōne dine legis p xp̄m
Idarco tibi ostendam q ī huiōi sacrosancti sacrificij institu-
cione xp̄s excellenter legem impleuit

Capl'm · xj · In quo declarat̄ q tripliciť intelligi debet im-
plecio legis p xp̄m et q xp̄s legem impleuit in institucione
huiꝰ sacramēti put est sacrificium · et ibidem tractat̄ de triplici
causa sacrificiorū antique legis et de errore Rabimoysi circa
reddendā cām sacrificiorū · Discipl's ·

De hoc valde desidero informari · non enī video hoc sa-
crificiū in aliquo cōformari sacrificijs antique legis
vnde nec intelligo quō in eodē xp̄s legem impleuit ·
· Magister · Circa hoc attendere debes q xp̄s multipliciter
legem impleuit Et specialiter tribus modis quorū duo ponūt̄
in glosa sup illud v̄bum sup̄ allegatum · Non veni soluere

legem sed implere Mt. v. vbi glosa sic dicit Impleuit xp̄us
legem faciendo qd̓ iubet vl' supplendo qd̓ deerat. Tercius aūt
modus est cū illa que ꝓphete de xp̄o dicebant̄ futura. xp̄us
in suo aduētu impleuit ut cū dicit̄ de introitu xp̄i in ihrl'm
hoc totū factū est ut impleret̄ qd̓ dictū est p ꝓpham. Exulta
filia syon ⁊c̄. Mt. xxi. Et ad istū terciū modū reduci potest
illud qd̓ per varias figuras significabat̄ futurū in xp̄o q̄ oīa
per ip̄m seu in ip̄o fuerāt impleta. Que quidem triplex im
plecio manifeste apparet in institucōe hui⁹ sacr̄menti qd̓ est verꝫ
sacrificiū ut dictū est. In hoc enī impleuit xp̄s legem p̄mo
modo. s. faciendo qd̓ iubet. Nam oblacio sacrificiorū est de iure
naturali ꝓut in scd̓a scd̓e. q. lxxxv. Et inde est ꝙ in qualibet
etate et apud quaslibet hoīm nacōes semꝑ fuit aliq̄ sacrificiorꝫ
oblacio. qd̓ aūt est apud oēs naturale est. Hui⁹ aūt ratio est.
Nam sicut in rebus naturalibꝫ inferiora naturaliter suis sup̱io
ribus subdunt̄. Ita eciā naturalis racō dictat ut s̄m naturalē
inclinacōem hoīes ei qd̓ est sup̄ oēs. subiectionē et honorem
exhibeant s̄m modū homī conuenientem. Qui quidē modus
est ut sensibilibꝫ signis utat̄ ad exp̄mendū interiorē cōceptū
sicut ex sensibilibꝫ cognicōem accipit inuisibiliū. vnde ex na
turali rōne ꝓcedit ꝙ homo sensibilibꝫ rebus utat̄ offerens
eas deo in signū sbiectōis ⁊ honoris ad sil'itudīez eorꝫ q̄ dn̄is
suis aliqua offerūt in recognicōnem dn̄ij. Ex quo patꝫ ꝙ ob
lacio sacrificij ꝑtinet ad ius naturale. Ex quo pt̄ inferri ꝙ Ra
bi moyses ille egipcius qui solemnissim⁹ doctor inter hebreos
reputat̄ manifeste errauit in reddenda racōne sacrificiorꝫ ve-
teris legis in tercia parte sui libri de directione ꝑplexorꝫ capl'o
xxxij. et. xlvj. Nam s̄m eū in p̄dictis causis nulla racō as-
signanda est ad sacrificiorꝫ veteris legis oblacōem nisi solū ut
ꝑpl'us retraheret̄ ne ydolis sacrificaret. que quidē racō licet in
ꝑte vera est ut pt̄ haberi leuit̄. xvij. non tn̄ verū est ꝙ ex ip̄a
sola racōe sacrificia deo accepta fiebant. Noe enī cum egre-
deret̄ de archa ubi nulla erat ydolatria. nec ydolatre deo sa-
crificauit. qd̓ sacrificiū legit̄ deo fuisse acceptū in odorē suaui
tatis ut habet̄ Gen. viij. Sil'iter et munera abel accepta deo
fuerūt licꝫ ꝓtūc nondū orta erat ydolatria ut habet̄ Gen. iiij
capl'o. Ex quo patꝫ maīfeste ꝙ nō solū sacrificia erāt offerēda
deo ut ꝑpl's ab ydolatria retraheret̄ ut p̄dictus rabi estima-
bat. sed eciā ut ꝑpl'us subderet̄ deo ostendēdo huiōi subiectōez

per signa sensibilia put racō naturalis dictat modo supradicto
Discipulus Scrutando veteres scripturas quedam
videntur facere pro opinione Rabimoysi supradicta · quam periciores
hebreorum sequuntur · vnum est quod nō legitur deum precepisse populo israhel
ut sacrificaret sacrificia nisi postquam ydolatrauit in fabricacōe
vituli ut patet exo · xxxij · et leuit · primo et in sequentibus capitulis
Ex quo patet quod sacrificia fuerunt ordinata solum ad retractorem
a cultu ydolorum · Si enim non solum ad hoc sacrificia fierent · sed
ad ostendendam subiectionem deo per signa sensibilia prout tu
asseris sequitur quod antequam populus laberetur in ydolatriam debuissent
precipi · hoc idem videtur jeremias dicere · vij · c · Non sum lo-
cutus cum patribus vestris et non precepi eis in die qua eduxi
eos de terra egipti de verbo holocaustomatum et victimarum · Que
quidem verba jeremie necessario intelliguntur dicta ante lapsum
populi in ydolatriam · Que et similia allegantur pro ipsum Rabimoysen
et eius sequaces ad suam opinionem persuadendam · vnde peto quod
michi illa declares conformiter ad veritatem tui propositi Magister
Si bene scrutatus fueris ea que in antiquis scripturis circa sa-
crificia oblata seu offerenda dicuntur · clare reperies quod Rabi-
moyses nō bene allegauit in supradictis et huiusmodi similibus Ad
cuius declaracōem scire debes quod causa sacrificiorum que in lege ve-
teri precipiebantur nō est vnica tantum · s · ut homines pro illa retraherentur
a sacrificiis ydolorum sicut Rabimo · predictus erronee estimauit
sed fuerunt alie cause principaliores quarum vna est ut per sacri-
ficia representaretur ordinacio mentis in deum ad quam excitabatur sa-
crificium offerens In hoc enim recognoscebat offerens quod omnia sua
habebat a deo tanquam a primo principio Similiter et ea ordinabat in deum
tanquam in vltimum finem in honorem dei sua offerendo · vnde et
dauid dicebat primo paralipomenon · xxix · c · Tua sunt omnia et que de manu
tua accepimus dedimus tibi · vnde in oblacōe sacrificiorum recte
facta protestabatur homo quod deus esset primum principium creacōnis
rerum et vltimus finis ad quem omnia essent referenda · Et ideo pro-
hibebatur in lege sub anathemate offerre sacrificium nisi soli deo
exo · xxij · tanquam in hoc peccato incurreretur crimen lese maiestatis ·
Quod autem assignatur alia racio sacrificiorum ex hoc quod pro huiusmodi homines
retraherentur a sacrificiis ydolorum licet concedatur esse realis causa
seu minus principalis · non tamen est totalis causa nec principalis quod
sic patet · Nam eciam tempore quo ydola nō colebantur nec reperieban
tur in mundo laudabiliter et meritorie deo offerebantur munera

seu oblacōnes et eciam sacrificia ut patꝫ de abel Gen·iiij·c·
Nam ſm sanctū tho·in ſcđa ſcđe·q·lxxiiij·In prima etate non fuit ydolatria ꝑpter retencionē meōrie creacōis mundi Ex quo adhuc vigebat cognicō in mente hoīm Et licet hec sentencia nō teneat ab hebreis·sufficiat tamē q ipsemet Rabi moyses in suo deutro·libro pmo·ti·de ydolatria c·pmo expſſe dicit q ydolatria incepit in mūdo a tpe Enos et non ante Constat aūt q abel fuit mortuus anteq̄ꝫ Seth nasceret·Qui quidem Seth fuit pater ipiꝰ Enos·que oīa habent expſſe in pdicto caplo·s·Gen·iiij·Cum ergo abel obtulit munera deo accepta anteq̄ꝫ ydolatria i mūdo insurgeret ut patꝫ ex dictis quod eciā ipe Rabimoyses cōcedere habet·sequit manifeste q racio sacrificioꝝ deo acceptoꝝ et oblacōnum nō est acapienda solum ex retractōne ab ydolatria Idem etiā Rabimo· dicit in suo deutro·in li·de iudicibꝰ titulo de regibꝰ caplo xj· q rex messias habet edificare templū et cōgregare dispersiones israhel In quo templo fient sacrificia ⁊ iubilea eo modo quo in lege moysi continet Et ipsemet in eodeꝫ caplo dicit q tpe sui messie oēs gentes cōuertent ad legē mosaycā cōfitentes q mendaciū hereditauerūt pr̄es eoꝝ·s·in colendo ydola· Ex quo patꝫ maīfeste ſm eū q tpe sui messie erūt sacrificia legalia·ex quo manifeste habet q sacrificia nō solū pᷓapiunt ꝑpter retractōem ab ydolatria ut ipsemet erronee docet·Hijs dictis ad pmū qđ ꝓ opinione Rabimoysi allegas dicens q nō legit deū pcepisse pplo israhel ut sacrificarent nisi postq̄ꝫ ydolatrauit in fabricacōne vituli·Dicendū est q hoc est falsum·Manifestū est eñ q quando deus eduxit pplm de egipto pcepit eis de agno pascali immolando qđ fuit celebratum in ipa nocte in qua de egipto exiuerūt·et hoc fuit pmū pceptum quod legit datū fuisse filijs isrl a deo p moysen·Qui quidem agnus pascalis victima vocat vnde exo·xij·de pdicto agno pascali dicit Cum dixerint filij vestri que ē ista religio·dicetis eis victima transitus dñi est·Ex quo patet q sacrificare victimā fuit pceptū pplo israhel ante fabricacōem vituli qđ est cont pdictū Rabimoysen Nec valet q ipse rabimoyses dicat in pdicto caplo xlij·q pmū pceptum datū isrlitis nō fuit de agno pascali eo q fuit ex certa racōe datū tūc expſſa scilicꝫ ut euaderēt a plaga pmogenitoꝝ ut habe exo·vj·Et eciam qꝛ hoc pceptū fuit in terra egipti·nō aūt cū educerētur

de terra egipti ut ipſe dicit · Nam pmū eſt manifeſte falſum vt lr̄a teſtatur · Nullum enī pceptū legis datum fuiſſe ꝑplo iſrl'itico ante pceptum de agno paſcali · et ſic tenet Rabiſa · et om̄es expoſitores hebrei Item licet per agnū paſcalem diſponēte deo euaſerint a plaga pmogenitoꝝ Iſtud tn̄ pceptū per totū tempus legis veteris fuit obſeruandum ꝓut expſſe habetꝰ exo · allegato · c · fuit eciam hoc pceptū datum in terra egipti et in ipſa educcione de egipto obſeruatū · et ſic cauillaciones pdicte ſūt nulle · Ad 2ᵐ vero qd allegas de verbo Jere · dicentis · quia nō ſum locutus cum prībus veſtris · nec pcepi eis in die qua eduxi eos de terra egipti de vbo holocauſtomatum et victimaꝝ · Dicendum ꝙ hoc eſt veꝝ Nam in exitu de egipto quādo deus pcepit agnū paſcalē celebrare · nō pcepit eis facere holocauſta et victimas ſed ſolū victimam · Agnꝰ enī paſcalis victima erat ut dictū eſt · nō aūt holocauſtum · poſtea vero cū lapſi ſūt in ydolatriā deus pcepit eis holocauſta et victimas deo offerri a ꝑplo · ne talia offerrēt ydolis · q eſt ſcd̄a racio ſacrificioꝝ minꝰ pn̄cipalis q̄ȝ pma · Nam pma racio que ſumitꝰ ex ꝓteſtacōne ſubiectionis ad deū ſtat omī tꝑe etiam cū nulla ydolatria in mūdo fuiſſet ul' eſſet · Scd̄a vero racio ſacrificioꝝ que ſumitꝰ ex retractōe ab ydolatria non habet locū quādo nulla ydolatria eſt in mūdo · Diſcipulus · Videtur michi ꝙ ſanctus tho · pma ſcd̄e · q · ij · ar · iij · predictas allegacōes facit ad ꝓbandū ꝙ racō ſacrificioꝝ ſumitꝰ ex retractione ab ydolatria · Magiſter · Si bene ſcrutatus fueris verba ſancti thome manifeſte reꝑies ꝙ non aſſignat racōem illam de retractōe a ſacrificijs ydoloꝝ tanq̄ȝ ſit tōlis racio et pn̄cipalis ad ſacrificandū deo · ſed aſſignat eam tanq̄ȝ cauſam parcialem eoꝝ que fiebant ꝑticulariter circa ſacrificia que quidem ꝑticularia detminata fuerūt poſt fabricacōem vituli · vnde ſanctꝰ doctor pdictꝰ in loco ꝑte pallegato ſic dicit Et ideo de cauſa cerimoniaꝝ circa ſacrificia pt̄ aſſignari racō alio modo ex hoc ꝙ ꝑ huiōi retrahebantꝰ homīes a ſacrificijs ydoloꝝ · hec ille · vbi nota ꝙ nō dixit · Et ideo de cauſa ſacrificandi deo i gn̄ali pt̄ aſſignari alia racō · quia ſacrificare deo ꝓut ipſe ponit ſcd̄a ſcd̄e · q · lxxxv · eſt de iure nature qd ſemper ſtat ut dictū eſt · Sed dicit notantꝰ · de cauſa cerimoniarum circa ſacrificia pt̄ aſſignari alia rō τc̄ · Et ſic maīfeſte ex verbis eius habes ꝙ retractio a ſacrificijs ydoloꝝ nō eſt cauſa total'

ad sacrificandū deo· sed solū ꝑcialis ad cerimonias ꝑticlares
que circa sacrificia fiebant ·Siliter ꝯm eū allegatˀ illud vbū
iere· iiij ·ubi dicitˀ· Non precepi eis in die qua eduxi eos de
terra egipti de verbo holocaustomatū et victimaꝝ ad ostēden:
dum ꝙ varia sacrificia nō fuerunt data ꝑplo isrl'itico an̄ lapsū
in ydolatriam ·per qd̓ non excluditˀ vnū ꝑceptum· s ·de agno
pascali qd̓ datū fuit tꝑe educcionis de egipto ut dictū est· Et
ut bene habeas causā sacrificioꝝ veteris legis ꝓut scēs doctor
tradit in ꝑte ꝛ q̄stione ꝑ te allegata ·scire debes ꝙ ꝑdicta sa
crificia triplicē hn̄t causā · duas· s ·lr̄ales quaꝝ vna est ꝑma
et pn̄cipalis ꝯm quam per sacrificia ꝓtestabatˀ ordinacō mētis
in deum ad quā sacrificiū offerens excitabatˀ vt dictū est· Et
ista causa semper habet locū in sacrificijs siue ante legem siue
in lege siue post legem cum sit de iure nature qd̓ indelibile est
¶ Scd̓a vō causa lr̄alis per quā redditˀ racō de varietate ceri
moniaꝝ circa sacrificia veteris legis est· ut ꝑ ea hoīes retra
herentˀ ab ydoloꝝ sacrificijs ·que quidē causa habet locum tan:
tūmodo in tꝑibꝫ quibꝫ ydolatria ꝑ vniūsum mundū viguit
¶ Tercia vero causa sacrificioꝝ veteris legis est figuralis· s· ut
per illa sacrificia multa et varia que in lege tradebantˀ vnū
singulare et ꝑcipuū sacrificium · s ·illud quo ip̄e xp̄s obtulit
seip̄m deo in odorem suauitatis ut dicitˀ ad ephe· v· figurarentˀ
tanq̄ꝫ ꝑfectū ꝑ imꝑfectū· vnde racōes sacrificioꝝ veteris testa:
menti figurales sumuntˀ ex vero sacrificio xp̄i ut i ꝑdicta q̄one
plene traditˀ ·Et ista ciā causa habuit locū a pn̄cipio mūdi
usqꝫ ad passionem xp̄i que figurata fuit ꝑ ꝑdicta sacrificia
qua quidē passione celebrata racō figurandi iam cessauit·
Ex quibꝫ tribus causis Rabimoyses solū scd̓am causā assi
gnauit tanq̄ꝫ totalem ꝑdictoꝝ sacrificiorū in quo a veritate
deuiat sicut in multis alijs locis

¶ Capl'm· xij · In quo ondītˀ ꝙ xp̄s legem impleuit circa sa
crificiū ꝯm triplicem eius causā faciendo quod lex iubet qui ē
ꝑmus modus implendi legem Discipulꝰ

Ex quo ergo triplicem cām hn̄t sacrificia scire desidero
ꝯm quā illaꝝ dici pt̄ ꝙ xp̄s impleuit legem institu:
endo ꝑdictū sacrificiū · faciēdo qd̓ lex iubet qui ē ꝑmꝰ
modus implendi legem ꝯm glosam sup̄ allegatam

Magister Si bene cōsideras xp̄s in institucōe ꝑdicti sa:
crificij · s ·sacramēti altaris excellentˀ impleuit legem faciendo

quod iubet ſm omnes tres cauſas ſupdictas· Nam ſi homo
offerēs ex reb9 ſuis deo ſacrificiū in hoc ꝓteſtabat̄ ꝙ ea ·ſ· ob
latā haberet a deo tanq̄ȝ a pmo pncipio et ordinaret in deum
tanq̄ȝ in vltimū finē q̄nto magis hoc oñdebat ſeu ꝓteſtabat̄
qui ſeipm totū in honorē dei offerebat immacl'atum ꝓut xp̄s
fecit in ſua paſſione · Que quidē paſſio in hoc ſacrificio cuius
memoriale eſt · repñtat̄ ut dictū eſt · Scđa vº cauſa offeren
di deo ſacrificia excellencius fuit ꝑ huiōi ſacrificij inſtitucōeȝ
impleta · Nam poſt huiōi ſacrificiū et eius diuulgacōem per
orbem ꝑ p̄dicacōem apl'oꝝ et diſcipuloꝝ xp̄i homīes fuerunt
retracti a ſacrificijs ydoloꝝ multomagis q̄ȝ antea · qđ patet
ad ſenſū · Nam cultu diuino in templo dei vigente ſm cerimo
nias moſaice legis nedum int' gentes ydolatria vbiqȝ vige
bat · ſed eciā in pplo iſrl'itico publice colebant̄ ydola · et hoc q̊
ad decem tribus ſemꝑ · quo ad tribū vº iuda et ſi non ſemper
ſaltem frequent' ut habet̄ · iiij · Re · per totū · Quantū vero
ad terciā cauſā · ſ · figuralem maīfeſtū eſt ꝙ xp̄s legem ſacri:
ficioꝝ legaliū ꝑfectiſſime impleuit pncipalit' per ſacrificiū ſue
paſſionis · quod quidē ſacrificiū tanq̄ȝ ꝑfectiſſimū figurabat̄
per omīa illa ſacrificia imꝑfecta veteris legis ut dictū ē · et
ſic ſacrm̄ altaris qđ p̄dictā paſſionē repñtat terminū ponit
et finē oībus figuralibus ſacrificijs in lege cōtentis · vnde et
eccl'ia in feſto corꝑis xp̄i in ymno cantat · Dat panis celit9 fi:
guris terminum
¶ Capl'm · xiij · In quo oñdit̄ ꝙ xp̄s impleuit legem ſacrifi
cioꝝ aliquorū ſupplendo qđ in eis deerat qui eſt ſcđus modus
implendi legem Diſcipulus
Placent michi racōnes tue quib9 oſtendis ꝙ xp̄us im
pleuit legem ſacrificioꝝ faciendo qđ lex iubet ſm p̄di
ctas tres cauſas ꝑ te aſſignatas · Et vellem vlterius
doceri circa hoc an · ſ · xp̄s impleuit legeȝ ſacrificioꝝ antiquoꝝ
ſupplendo qđ in eis deerat · qui eſt ſcđs modus implendi legē
ſm gloſam ꝑ te allegatā · Magiſter · Ex hoc ꝙ xp̄us per
ſuam paſſionē impleuit ea que in ſacrificijs veteris legis p̄fi
gurabant̄ ut dictū eſt · cōſequens eſt xp̄m impleuiſſe per ſuā
paſſioneȝ ea que deerant in ſacrificijs antiquis · ad hoc enī ꝙ
res ſig̑ficās ſeu p̄figurās aliq̄d ꝑficiat̄ ſeu verificat̄ · req̄rit̄
ꝙ tale ſignificatū ſeu figuratū eſſe habeat i reꝝ natura ſicut
ad veritatem ꝓpoſicōnis aliquid ſignificantis requirit̄ ꝙ ſuū

significatū in rez natura sit· Ex quo patet q xp̄s impleuit quod in sacrificijs antiquoz deficiebat inq̄ntum p suā passionem ea que in eis figurabant̄ impleuit· Et idem dicendum de institucōne sacramēti altaris i quo memoria p̄dicte passionis recolit̄· Sed adhuc sūt alij modi cōsiderandi circa hoc sacramentū seu sacrificiū forte excellenciores quib cōsiderari pt̄ q xp̄us suppleuit ea que in sacrificijs antiquis deerant

Discipulus Rogo ut michi apias illa que dicas ut magis possim intelligere defectū sacrificioz veteris legis et pfectionē hui sacrificij qd ea que deerant in antiquis suppleuit

Magister Si bene scrutatus fueris ea que in phetiis scripturis de sacrificijs dicunt̄ antiquis maīfeste repies q sacrificia antiqua nō erant deo grata neqz accepta ex pte rerū in eisdem sacrificijs oblataz sed solū erāt accepta ex pte offerenciū quādo sic erant disposita q illa ex fide vera et obediencia deo offerebant· Sacrificiū vo xp̄i in quo seip̄m deo obtulit in odorez suauitatis· non solum fuit deo gratū ex pte offerentis· s· xp̄i q ex sūma obediencia et pfectissima caritate seip̄m deo obtulit sz eciā ex pte ipi rei oblate que fuit ip̄emet xp̄s quo s̄m dei potenciā ordinatā nl'la res gracior esse possz neqz equaliter grata · Et idem dicendū de sacramēto altaris xp̄m passum et oblatū realiter cōtinente

¶ Capl'm· xiiij· In quo oñ dit̄ qd dictū est i pximo p̄ceden ti capl'o p auctem psalmiste in ps̄· qui incipit· deus deoz dn̄s locutus est nō obstantib cauillacōib hebreoz Et concludit̄ simpliciter q xp̄s instituendo hoc sacrificiū impleuit legem sacrificioz antiquoz supplendo qd deerat · quod est tercius mod implendi legem Discipulus

Scire desidero scripturas q hoc qd modo asseris testant̄

Magister In ps̄· qui incipit· deus deoz dn̄s locutus ē · manifeste habet̄ p̄dicta differencia inter sacrificia veteris legis et sacrificia noue legis· In illo em̄ ps̄o postq̄z psalmista loquens in psona dei reddidit ad dicenda attentū dicit· audi pp'l'e meus que loquor· Cōsequent̄ oñdit eis q sacrificia antiq̄ nō erāt deo accepta seu grata · s· s̄m ipa oblata· dicit em̄ · nō in sacrificijs tuis arguā te· q· d· non arguam te de omissione sacrificioz seu holocaustoz· Nam ipa nō sunt michi accepta· de quo dicit Nō acipiā de domo tua vitulos τc· id ē nō acceptabo· Et infra Nūquid mādu cabo

carnes tauroꝝ ⁊c̃·q·d· manifestū est ꝙ ista q̄ michi offerunt̃
in sacrificijs antiquis nō ꝑuenent ad me ſm se ipa ·Non enī
ꝑuenet ad me manducare carnes nec potare sanguinē sicut
ydolatre insipientes de suis falsis dijs estimabāt · Et ex hoc
patet imꝑfectio sacrificioꝝ antiquorū ex ꝑte ipsaꝝ reꝝ obla
tarum quia ad deū ſm se nō ꝑuenebāt ut dictū ē Et sequitur
statim ꝑfectio sacrificij noue legis qd aliorꝝ imꝑfectionē sup:
pleuit·Et hoc cū dicit·immola deo sacrificiū laudis Nā sa:
crificiū altaris ꝓprie dicit̃ sacrificiū laudis· tum quia xp̄s in
eodem cōtentus summe laudandus est intantū ꝙ maior ē omi
laude eccl'·xliij· Et sic dicit̃ sacrificiū laudis anthonomatice
Tum qz memoria passionis q̄ in ꝑdicto sacramēto recolit̃
maxime obligat hoīem ad graciaꝝ actiones deo que ad lau
des dei ꝑuenent Tum ꝑ ip̄az passionē homo fuerit a dampna:
cione ꝑpetua liberat⁹ De illis enī quib⁊ deus misit verbū suū
et sanauit·legit̃ in ps̄· ut sacrificent sacrificiū laudis·Et sic
ex auctē hui⁹ psalmi habes defectū seu imꝑfectionē āṫiquoꝝ
sacrificioꝝ in quib⁊ carnes tauroꝝ et sanguis hircoꝝ immo:
labat̃ que ſm se non erant deo accepta ·et ꝑfectionē sacrificij
laudis deo acceptissimi·vnde manifestissimū est ꝙ xp̄s insti:
tuendo hoc sacrificiū laudis qd ex se deo ē acceptissimū ⁊ ē ma
xime laude dignū suppleuit defectum sacrificioꝝ antiquoꝝ in
quib⁊ ista manifeste deerāt Discipulus ꝗ sacrificia
antique legis nō erāt deo accepta ſm ipa oblata nisi solum
ex fide ⁊ obediencia offerenciū ex multis sacre scripture locis
haberi pt̃·vnde p̄mo Re·xv·nūq̄d vult dn̄s holocausta aut
victimas et nō pocius ut obediat̃ voci dn̄i Sil'r Michee·vj·
Quid dignū offeram dn̄o ⁊c̃· nūquid offeram ei holocausto:
mata et vitulos ānniculos Nūquid placari pt̃ dn̄s in mili:
bus arietū aut in multis milib⁊ hircoꝝ pinguiū Ex quibus
auctbus et sil'ibus satis habet̃ ꝙ sacrificia antiqua nō erāt
deo accepta ex ꝑte reꝝ oblataꝝ Sed quod tu vlteri⁹ addis ꝙ
per illud quod dicit̃ in ps̄ ·immola deo sacrificiū laudis·in:
telligitur sacrificium noue legis solet ab hebreis impugnari
sic·Nam dictio que in hoc psalmo ponit̃ ubi dr̄·sacrificium
laudis est oīno eadem cuidam dictioni que ponit̃ leuit̃·vij·
vbi dicitur Si pro graciaꝝ accōne fuerit oblacō In quo lo
co agit̃ de tcio gn̄e sacrificiorū veteris legis ·s·de hostia pacifi
corum · Nam p̄mū genus est holocaustū qd totū cōsumit̃ in

altari vt habet leuiti · pmo · c · Scdm vero genus est p peccato quod nõ totũ in altari cõsumit vt habet leuit · iiij · c · Terciũ vero genus est hostia pacificoꝝ que est duplex quia vnomodo offert p graciaꝝ accõne de pteritis beneficijs Aliomõ p voto vl' sponte p futuris expectandis beneficijs · et istud terciũ genus vocat in hebraico codda que quidẽ dictio ſm translacõ; nrãm qñq3 sigficat grãꝝ accõem · qñq3 cõfessionẽ · qñq3 vero laudem · vnde cũ di in ps · jmmola deo sacrificium laudis In hebraico hetur jmmola sacrificiũ deo codda · qd exponitur ab hebreis de tercio gñe sacrificioꝝ supdicto · qd ẽ distinctũ a pmo et scdo gñe sacrificioꝝ nõ aũt de sacrificio noue legis · Et ideo scire vellem si hec sua exposicõ quo ad lrãm videt racõnabilis possz pbabilit euacuari Magister Verꝝ ẽ q hec dictio codda in hebraico posita tribus modis solet trãsferri in ltĩo ſm jero · sed oẽs tres modi ad vnũ quodãmodo reducunt scilicz ad cõfessionẽ · hoc enĩ ppe significat hec dccõ codda in hebraico · Sed quia cõfessio homis ad deum qñq3 est de beneficijs iam acceptis ut cũ dicit in ps° · Confiteant dño misericordie eius rc · Et sequit · Et saciauit aĩam inanem rc · Et sequit quia cõtriuit portas ereas rc · in quib9 locis et sil'ib9 confessio facta deo intelligit cum quis cõfitetur se recepisse a deo aliquã misericordiã seu beneficiũ et tũc talis confessio potest eciã dici grãꝝ actio · eo enĩ ipo q hõ cõfitet beneficiũ recepisse ab aliquo intelligit eidez graciaꝝ actionẽ reddere · vnde Sene · in suis epl'is · Qui grate beneficiũ recipit pmã eius pensionẽ soluit · Est eciã mod9 confitendi deo · s · cũ quis cõsiderata dei summa excellencia seu bonitate ipm deũ put potest laudat · de quo dicit in ps° Confitemini dño qm bonus rc · id ẽ confitendũ est dño qm ẽ bonus · s · p essenciã que est sũma boĩtas excedens omnẽ laudem · Est eciã alius modus confitendi deo scilicz per cõfessionẽ pccoꝝ ſm quã homo confitet deo ppium defectũ seu fragilitatẽ · qd eciã ptinet ad laudez dei · vnde josue vij · Ipse josue dicebat achan qui trãsgressus fuerat pceptũ diuinũ · fili mi da gloriam deo isrl' · et confitere atq3 indica m quid feceris ne abscondas · Cui achan rñdit · vere ego peccaui dño deo isrl' et sic · et sic feci · Et sic patz q ille qui peccata debite deo confitetur eo ipso dat ei gloriam seu laudem · In quo loco vbi ponit cõfitere in hebreo habet da ei codda · Qui quidẽ modi ppe cõcurrũt i sacrificio noue legis a xpo p nrã

ſalute inſtituto· In hoc aūt ſacrificio rite celebrato homo cō
fitetˀ ſe a deo recepiſſe beneficiū redempcionis qḋ eſt ſummum
inter cetera diuina beneficia et ſic ptinet ad grāꝝ actionē Silr̄
et in eodem ſacrificio conſideratur excellencia diuine ptātis ſm
quā in ip̄o ſacrificio miracl'a cōtinentˀ ineffabilia · De quibꝰ
poteſt dici illud pſalmi Confitemini dn̄o ⁊c̄· et ſequitˀ· Quis
narrabit magnalia dn̄i Silr̄ et in ip̄o ſacrificio conſiderare
debet ſacrificans ſeu ip̄e ſumēs ꝓpriū defectū ⁊ fragilitatē qḋ
ad cōfeſſionē ptinet pccōꝝ Cū eñ q̇s ſummā excellēciā diuinā
et eius miſericordiā ꝓut poteſt in hoc ſacramēto conſiderat·
Conſequēs eſt ſuū defectū et fragilitatē cognoſcere· Et quia
om̄ia p̄dicta in laudē dei maxime redundant Idarco hoc ſa
crificiū ꝓprie dicitˀ ſacrificiū laudis de quo ꝓprie intelligi debꝫ
verbū pſalmiſte ſup̄dictū·ſ· immola deo ſacrificium laudis
Ex quibꝰ bene cōſideratis patꝫ ꝙ impugnacō hebreoꝝ in hoc
paſſu nō habet locū ·et ſic eoꝝ expoſicō ꝑ te dicta eſt omnino
irracōnabilis·qḋ ſic patꝫ Nam pſalmiſta reprobans ſacri:
ficia antiqua dicens ꝙ nō erant accepta ꝑ ſe· nec ꝑ ſe deo ꝑti:
nencia de quo dicit Nūquid mādūcabo carnes taurorū ⁊c̄ ·
quō potuit laudare tercīū genꝰ ſacrificioꝝ ꝑ te ſup̄ dictum·qḋ
erat de eadem materia·ſ·de carnibꝰ tauroꝝ ⁊ ſanguinibꝰ hir
coꝝ· Nulla eñ racō ē quare tercīū genus ſacrificioꝝ legaliū
deo eſſet acceptū magis q̄ꝫ duo p̄ma gn̄a ·cum om̄ia p̄dicta
tria gn̄a cōueniebant in mā̄ quam ꝓpħa dicit deo nō eſſe ac
ceptā et ideo neceſſe eſt ꝙ ſacrificiū laudis quod deo dicit eſſe
immolandū tan̄q̄ꝫ deo acceptū nō ſit de eadeꝫ mā̄·ſ·de occiſis
aīalibꝰ brutis ſm quā materiā ſacrificia antiqua reprobauit
ut dc̄m eſt· ſed oportebat ꝙ hoc ſacrificiū a ꝓpħa cōmendatū
ſit ex re deo ꝑ ſe accepta ſicut eſt ſacrificiū noue legis qḋ ꝑ ſe
deo eſt maxime acceptū · vnde expoſicō quā tibi ꝓpoſuerā eſt
catholica et vera tan̄q̄ꝫ cōſona racōni et etiā ſequēti lr̄e
Diſcipulus Video ꝙ expoſicō tua ē racōnabilis· nulla
eñ racō apparet quare p̄ma duo gn̄a ſac̄ficioꝝ reprobarentˀ
eo ꝙ eſſent de rebus corruptibilibꝰ et nō ptinentibꝰ ad dei ob
ſequiū ſm ſe et tñ cū hoc approbaretˀ tercīū genꝰ ſac̄ficiorū qḋ
cum p̄mis duobus cōueniebat in eadeꝫ racōe ſm quā p̄ma
duo gn̄a reprobantˀ ⁊ vellē ut vlteriꝰ michi declarares quō
expoſicio tua cōſonat hiis q̄ in lr̄a ſequuntˀ ꝓut aſſeris
Magiſter Continuantˀ hec v̄ba ꝓphete·ſ· immola deo

ſacrificiũ laudis ſm p̄dictã expoſicõem que vera eſt et catho
lica hijs que ſequũtᷣ ſic Nam ſtatim ſequitᷣ Et redde altiſſi
mo vota tua · per hec aũt vota intelligẽda eſt bona volũtas
offerentis que ex ip̄o eſt per graciã dei Juxta illud pſ̄ In me
ſunt deus vota tua · vel ꝑ hec vota intelliguntᷣ ea que fideles
vouent in baptiſmo vl' in religione ſuperogando · quia ad hoc
ꝙ immolacõ ſacrificij laudis ꝓficiat in ſalutẽ etnã oportet
ꝙ iſta vota reddantᷣ · Et ſequitᷣ Inuoca me in die tribulaci:
onis · ſ · in p̄nti vita que dies tribulacõnis eſt · eruam te · ſ ·
mitigando p̄ſſuras hui⁹ vite ꝑ manifeſtã liberacõnem ſicut
patz de trib⁹ pueris · vl' ꝑ occultã ſicut patz de martirib⁹ qui
eruuntᷣ a deo ne in tormẽtis ſuccũbant · Et ſic honorificabis
me · quia ſic deo immolans ſacrificiũ laudis ꝓprie deũ hono:
rat ut in fine pſalmi cõcluditᷣ · Et quia hoc ſacrificiũ laudis
immolantes inhonorificant deũ ſi ſint in pcõ mortali Ideo
ſubdit · peccatori aũt dixit deus · quare tu enarras iuſticias
meas · q · d · Cur credis ꝙ tibi ſufficiat enarracõ iuſticie ꝑ vo:
cem ſine hoc ꝙ iuſte viuas · et aſſumas teſtamentum meũ ꝑ
os tuũ · Jn quo increpat ſacerdotẽ celebrantẽ in pcõ mortali
exiſtentẽ qui in hoc nouũ pcĩm committit inq̄ntũ aſſumit
teſtamentũ dei aſſumendo in ore ſuo verba conſecracõnis in
perſona xp̄i · uel aſſumẽdo ſanguinẽ noui teſtamẽti Et hoc ẽ
quod dicit Et aſſumis teſtamentũ meũ ꝑ os tuũ · Et ↄſeq̄ntᷣ
exemplificat de pcĩis grauib⁹ que homĩes incurrũt occulte ·
falſe eſtimãtes ꝙ talia latent deũ · vnde dicit Tu vero odiſti
diſciplinã · Tale enĩ odiũ in corde cõſiſtit · Sil'iter et ꝓiciſti
ſermones meos retrorſum · eos in corde tuo vileſcendo · Sil'r
dicit de furto et adulterio et ſuſurracõne · Que quidẽ pcĩa cõ
muniᷣ occulte cõmittuntᷣ ac ſi cõmittentes exiſtimẽt ꝙ de⁹
neſcit occulta ſicut et homĩes occulta latent · vnde ſubdit ·
Exiſtimaſti inique ꝙ ero ſil'is tui · ſ · ignorando ea que latẽt
ſicut tu abſcondita ignoras quod falſũ eſt Nam arguã te
et ſtatuã contᷣ faciem tuã · ſ · oñdendo tibi ꝙ pcĩa tua licet oc:
culta ꝑfecte nouerim · vnde tales exhortando ſubdit Intelli:
gite hec q̇ obliuiſcimĩ deũ ꝛc̄ · q · d · vos q̇ occulta pcĩa cõmit:
titis eſtimãtes falſe ꝙ deus talia ignorat obliuiſcimĩ deum
quaſi deus iſta nõ conſiderat · vnde cauete ne quãdo rapiat
ꝛc̄ · vnde p̄dicta ꝓprie diriguntᷣ ad offerẽtes ſacrificiũ laudis
ſup̄dictũ · qui nõ ſolum mũdare ſe debent a pcĩis publicis ſ;

etiā scrutari occulta · vnde pma corinth · xj · pbet aūt sepm homo et sic de pane illo edat ꝛc̄ · In hoc aūt qd dicit · pbet se pprie intelligit loqui de occultis que pbacōe indigēt Iuxͣ illud Proba me deus ꝛ scito cor meū · Et sequit Sacrificiū laudis honorificabit me · Ad qd sciendū ꝙ cum honor ſm phm in pmo ethicoꝝ sit exhibicō reuerencie in signū vtutis · sequit ꝙ q̄ntū illa reuerencia exhibita sit maioris vtutis signum tanto honor crescat · Et ideo qꝛ i immolacōe sacrificij laudis rite celebrata exhibet reuerencia deo tanq̄ȝ omipotenti scdm maxima miracla in eodem cōtenta · silr et tanq̄ȝ oīa scienti inq̄ntū occulta cordis scrutat ut dcm ē · Silr ut tanq̄ȝ summo bono ſm redempcōem hūani generis per ppriā passionez que in eodem recolit Idcirco pprie dicit Sacrificiū laudis honorificabit me · quia in hoc sacrificio summꝰ honor diuinus qui in hac vita ex dei opibus concipi possȝ consideratur · Et quia in hoc sacrificio est via ad videndū deū beatifice In qua quidem visione salus existit · Ideo subdit et illic iter id ē in illo sacrificio laudis est via per quā ondam illi · s · sacrificāti salutare dei · i · salutem etnam · Vides ergo ex supdictis quō xps instituendo hoc sacrificiū impleuit legem sacrificioꝝ supplendo qd in eis deerat In ipis eni sacrificijs antiquis nec deo similis honor attribuebat nec i ipis silis honor diuus cōsiderabilis erat · nec etiā in eis erat via ad salutare dei ostendendum · qd fuit intentū Et attende ꝙ licet dicta vba psalmiste ab aliquibꝫ sanctis doctoribꝫ aliter exponant · ex hoc tn̄ non concluditur quin pdicta exposicō sit vera tanq̄ȝ consona catholice veritati et lre ·

¶ Caplm xv · In quo ondit ꝙ in institucōne huiꝰ sacramēti seu sacrificij xp̄us legem impleuit implendo ea q̄ de hoc fuerunt in antiquo testamento pnunciata seu prefigurata

Discipulus

Placet michi pdicta exposicō quia exprimit differenciā inter sacrificia antiqua et sacrificiū laudis · s · noue legis In hoc ꝙ antiqua ex ope opato nō erant deo accepta · Sacrificiū vero laudis · s · noui testamēti ex ope opato deo est acceptissimū · Et sic patȝ ꝙ xp̄s impleuit legem sacrificioꝝ nō solū faciendo qd iubet · qui est pmꝰ modus implēdi sed etiā supplendo qd deerat · qui est scdꝰ modꝰ · Nūc aūt vellē ut ondere michi quō xp̄s instituēdo hoc sacrificiū impleuit

legem · faciendo ea q̄ ꝓphetice circa hoc dicebant̄ futura · qui ē
tercius modus implendi legem ꝑut supra ꝓposueras
Magister De gestis xp̄i quedam fuerūt in vaticinijs
ꝓphetičis antiquitus expͤsse tradita · sicut est de introitu eius
in ihr̄l'm solemni · de quo zacharie · ix · Ecce rex tuus venit
tibi iustus et saluator · paup̱ ꝛ equitās sup̱ asinū ꝛc̄ · Et sic de
quibusdam siſ'ibus · Quedā v̊o nō ita plane ꝓphetant̄ sicut
est misteriū incarnacōis qđ in ꝓphetis tradit̄ obscure ꝛ figu
ratiue ꝓpt̄ magnitudinē misterij · et errores vitādos ut dc̄m
fuit sup̄ · Et quia in hoc sacrificio misteriū incarnacōnis xp̄i
includit̄ · qui quidem xp̄us deus et homo in eodez realiter con
tinetur · Idarco in ꝓpheticis scripturis nō sic expͤsse misteriū
hui⁹ sacͥficij tradit̄ · sed enigmatice seu figuratiue · vn̄ Gen̄ ·
xiiij · de Melchisedech qui sacerdos dei altissimi erat legitur ·
ꝙ cum ꝓcederet ad benedicendū abrahe de victoria inimicoꝝ
venienti · ꝙ eduxit panē et vinū In quo figurat̄ sacrificium
eucaristie qđ sub speciebꝫ panis et vini cōficitur et a xp̄o qui ē
sacerdos in et̄num pn̄cipalit̄ consecrat̄ · vnde et psalmista lo
quens de sacerdocio xp̄i eterno dixit · Iurauit dn̄s ꝛ nō peni
tebit eū · tu es sacerdos inet̄num ꝛc̄ · quia sicut melchisedech
obtulit panē et vinū ut dictū est · Sic xp̄s in sacrificio euca-
ristie sub speciebꝫ panis et vini consecrat corpus suū et san-
guinem In quo sacrificio xp̄s est sacerdos pn̄cipalis et hostia
oblata · qđ quidē misteriū sic figuratū est ī p̄dictis auc̄tibus
Gen̄ · et psalmiste · licet hebrei ex toto nō intellexer̄t sicut nec
alia misteria xp̄i cognouerūt ad plenū · nichilomin⁹ tamen
quidam de eoꝝ glosatoribꝫ antiquis aliquid de hoc q̄si sompni-
ando senserūt vnde in glosa sup̱ Gen̄ · magna que dr̄ beresich
rabba sup̱ illud Gen̄ · xiiij · At vero rex Salem eduxit panē
et vinū ꝛc̄ · sic dicit hoc ē ac si dicēt scriptura · tu es sacerdos
in et̄num s̄m ordinē melchisedech · hec ille · Ex quo patet ꝙ
s̄m eum sacerdos in eternū qui nō erat realiter ille melchise
dech sed per eū figuratus habebat panem ꝛ vinū in sacrificio
offerre quod ꝓprie adaptat̄ ꝓposito nr̄o · Item in ps̄ · qui inci-
pit · deus iudiciū tuū regi da · s̄m verā suā exposicōem lr̄alez
de xp̄o agit̄ · de ip̄o xp̄o loquendo dicit s̄m translacōem nr̄am
erit firmamentū in t̄ra ī sūmis monciū · In hebraica tn̄ veri
tate sic habet̄ Erit placenta seu placentula frumēti in terra
quod ꝓprie applicat̄ huic sacrificio ī quo sub specie placētule

frumenti xp̄s continet̄ Cui cócordat translatio caldaica In
qua vbi dicit̄· in sūmis montiū intp̄retat̄ in capitib⁹ sacer-
dotum seu sup̄ capita sacerdotū· Habes igit̄ ex hac auct̄e ma
nifeste cū sua caldaica translacōe ꝙ ip̄e xp̄s de quo dixerat
in eodem psalmo· Et adorabūt eū reges et om̄es gentes ser-
uient ei Et multa alia que non nisi xp̄o cōueniūt· de eodem
subdit· Et erit placenta seu placentula frumenti sup̄ capi-
ta sacerdotū quod cotidie implet̄ in eleuacōne corp̄is xp̄i in
sacramento altaris· Item in sup̄dicta glō· s· beresich rabba
sup̄ illud Gen̄· xiiij· c· Melchisedech rex Salem p̄duxit vi-
num et panem sic habet̄· magistri dixerūt ꝙ legem reuelauit
ei· s· melchisedech qui reuelauit ip̄i abrahe· que quidē lex di
cit· venite comedite panem meū· et bibite vinū qd̄ miscui
vobis p̄u· ix· c· Ex quo patet ꝙ melchisedech reuelauit ip̄i
abrahe in illa p̄ductione secretū legis· qd̄ includitur in illa
auct̄e p̄u· venite comedite panē· et bibite vinū ꝛc̄· qd̄ p̄prie
p̄posito nr̄o adaptat̄ vt patꝫ intuenti Item i ps̄° qui incipit
Confitebor tibi dn̄e· qui immediate sequit̄ psalmū illum in
quo dicit̄· tu es sacerdos in eternū s̄m ordinē melchisedech le
gitur Memoriam fecit mirabiliū suoꝝ misericors et misera
tor dn̄s escam dedit timentib⁹ se· Que quidem v̄ba ad sensū
planū lr̄alē intellecta clare dicūt ꝙ deus daturus erat escā
timentib⁹ se in memoriā mirabiliū suoꝝ· xp̄s autē cum hoc
sacramētum institueret exp̄sse dixit· hoc facite i meā comme
moracionē Mt xxvj·

Discipulus

Ista auctās quam allegas· s· escam dedit timentibus se·
exponit̄ ab hebreis de mān̄a· qd̄ fuit esca data a deo p̄p̄lo suo
vt habet̄ exo· xvj· c· ad qd̄ dicunt ꝙ adaptant̄ v̄ba psalmiste
magis q̄ꝫ ad nostrū sacr̄m· p̄mo ex hoc ꝙ nō dixit psalmista
Escam dabit timentib⁹ se sed escā dedit Ex quo dicūt ꝙ ps̄
loquebat̄ de p̄terito nō aūt de futuro Ite dicūt ꝙ mān̄a fuit
datū p̄p̄lo eo ꝙ deus misert⁹ fuit eis ne fame perirēt p̄ desertū
qd̄ non sic verificaret̄ de eucaristia de qua im p̄p̄ie s̄m eos dice
retur Misericors et miserator dn̄s· quia nō p̄ misericordiā
hec esca fuit data sed in memoriam mirabiliū

Magister

Verū est ꝙ hebrei exponūt hoc de manna· Sꝫ
vere intuenti illū psalmū s̄m exposicōeꝫ lr̄alem p̄prie adap-
tatur p̄posito nr̄o· non obstantib⁹ eoꝝ cauillacōibus· Nam
hoc qd̄ dicunt ꝙ psalmista loquit̄ de p̄terito dicēs· escā dedit

non facit aliquã difficultatẽ· cum ꝓphete sepissime loquunẽ
de futuro ad modũ p̃teriti ꝓpter ꝓphecie certitudinem ut patz
in innumerabilibꝫ locis sacre scripture · Hoc eciã ꝙ deus ꝓui:
dit ꝑplo xp̃iano de hoc sacramẽto ꝑtinet ad diuinam misericor:
diam ẜm quã quia de absencia corporali xp̃i in eccl'ia merito
contristaretẽ ꝑpl's fidelis nisi per singularẽ cõsolacõem ip̃ius
p̃ñcie in hoc sacramẽto sp̃ũale solaciũ haberet · vnde in officio
institucõis cꝰ legiẽ ꝙ ĩ hoc sacramẽto de p̃ñtia xp̃i solacium
habeẽ singulare· et de hoc eciã exponiẽ vnomõ illud verbum
xp̃i Mᵗ· xxviij · Ego aũt vobiscũ sum usqꝫ ad consũmacõez
seculi oĩbus diebus· Ad magnã eñ diuinam misericordiam
pertinet ꝙ xp̃s semꝑ p̃ñcialiẽ assit eccl'ie sue· vnde si vis expo
sicionẽ p̃dicte auc̃cis et totꝰ psalmi plene habere vide postil:
lam Nicolai suꝑ hũc psalmũ cũ addicõe que ibi poniẽ· Et
ibidem videbis ꝙ ista allegacõ est ꝓpria et lr̃alis ad ꝓpositũ
Idem eciaz habeẽ in psalmo qui incipit Expectans expectaui
dominũ vbi de reprobacõe sacrificioꝝ antique legis dicit· Sa
crificiũ et oblacionẽ noluisti ꝛc̃· Et sequiẽ in ꝑsona xp̃i· au
res aũt ꝑfecisti michi· s· ad obediendũ quia xp̃s in passione
factus est obediens usqꝫ ad mortem ad philippeñ · Idem in
alijs locis que causa breuitatis obmittunẽ

¶ Capl'm· xvj · In quo agiẽ de ml'titudine noĩm huiꝰ sacra
menti· que ml'titudinẽ effectuũ eius salubriũ denotant· exci:
tari debet deuocio ip̃m sp̃ũaliter sumenciũ Discipulus

Habeo mentẽ tuã circa hoc sacr̃m ꝑ quã michi osten
dis ꝙ est sacrificiũ veꝝ et deo acceptissimũ ẜm se qꝺ
non ꝑtinebat ad sacrificia antiqua· Ex quo habeẽ ꝙ
xp̃us impleuit legem in hoc sacrificio supplendo qꝺ deerat in
antiquis· Sed miror quare hoc sacrificiũ noĩatur ml'tis no:
minibꝫ· p̃sertim cũ sit vnũ in se indiuidualiter q̃ñtũ ad rem
cõtentam et nõ plura ꝓut in veteri lege erãt plura inter se
distincta nõ solum ẜm indiuiduũ sꝫ eciã ẜm speciẽ· vnde suffi
ciebat ip̃m noĩari sacrificiũ tantũ Magister Si bene cõ
sideras hoc sacrificiũ rõnabiliẽ diuisis nominaẽ nomibꝫ ẜm
diuisas eius excellentes ꝓprietates seu notabilissimos effectꝰ
que quidem noĩaciones excitatiue sũt deuocionis fideliũ vnde
hoc sacr̃m eucaristia vocaẽ· qꝺ idem est qꝺ bona gracia· Naz
licet in omibꝫ sacramẽtis eccl'ie gracia conferaẽ· attribuiẽ tñ
huic sacramẽto hoc nomẽ eucaristia anthonomatice inq̃ñtũ

continet xp̄m plenū gracia · ex cui⁹ plenitudine om̄s gracia̅ accepimus Jo · p̄mo · c · Item inq̄ntū est cōmemoratiuū do: minice passionis que fuerat vez sacrificiū · post qd̄ nullū sa: crificiū deo est acceptū nisi per ip̄m Jdarco sacrificiū simpli: citer noiatur · Nominat̄ eciā sacrificiū laudis vt cū dicit̄ in psalmo · ymmola deo sacrificiū laudis · et sacrificium laudis honorificabit me · racōib₃ p̄dictis · Nominat̄ eciā sacrificiū iusticie ut cum dicit̄ in psalmo · Sacrificate sacrificiū iusticie et alibi tunc acceptabis sacrificium iusticie · inq̄ntum deuo: cio per ipsum rite sumptum accrescit · Que quidem deuocio est actus religionis vt in secūda scd̄e · q · lxxxij · Religio aūt est pars iusticie ut in eadem · q · lxxxj · Item inq̄ntū p̄ ip̄m com: municam⁹ xp̄o eius carnem ⁊ sanguinē p̄ticipantes · Sil'iter vt per ip̄m vniri admuicem · noiat̄ sacra cōio Inq̄ntū vero nos reficit in via sp̄ualit̄ ut in eius v̄tute ad fruicōem diua̅ que est i patria p̄ueniamus eo modo quo de helia dictum est figuratiue · Et ambulauit in fortitudine cibi illius usq₃ ad mōtez dei · viaticū noiat̄ ut sup̄ in eadē distinctōe · que quidē fruicio p̄ ip̄m viaticū p̄figurat̄ ut sup̄ · Considerandū est igit̄ q₃ magna multitudo dulcedinis in hoc sacramēto abscon: ditur Jn quo nō solū gracia sed fons tocius gracie continetur Sil'iter et i eo summū sacrificiū vespertinū cōmemorat̄ Sil'r et p̄ ip̄m xp̄m vez cōicam⁹ et in ip̄o admuicē vniri · Sil'r et per ip̄m fortitudinē sp̄ualem ad diuinā fruicōem p̄ueniendi acapim⁹ per qd̄ rite acceptū pignus quodāmodo future gl'e figuratiue nobis dat̄ · Et sic habes q̄ m'titudo noīa donum hui⁹ sacramēti sacrosancti m'titudinē deuote dulcedinis in corde ip̄m sp̄ualit̄ sumentis excitari debet ·

Distinctio q̄rta de scrutinio scripturaꝝ circa dr̄aꝝ int̄ modū viuendi patꝝ antiquoꝝ · s · scōꝝ p̄triarcharū et alioꝝ sub antiquo testam̄to viuenciū ante aduen tum xp̄i · et inter p̄res seu scōs qui post xp̄i aduē tum fuerūt et cōtinet nouem cap̄l'a

¶ In p̄mo capitulo continuat̄ ea que dicta sunt de sacra mento altaris ad dicenda circa differencia̅ inter modū viuē di sanctoꝝ vtriusq₃ testam̄ti

¶ In cap̄l'o scd̄o reddit̄ racō alia quare antiqui p̄res bonis t̄palibus ut cōiter videbant̄ adherē · et nō sancti noui testa: menti qui cōiter cōsilia euāgelica secuti sunt

¶ In tercio capl'o ońdiẽ q̄ consilia euangelica licet nō sint ad salutem nccīa · sunt tñ valde vtilia · et ibidez reddiẽ racō quare huiōi cōsilia nō fuerūt antiquis data expliáte

¶ In capl'o q̄rto ońdiẽ q̄ cōsiliū de desercōe tp̄aliū est vtile ad deo adherendū et cōtineẽ impliáte in veteri testam̄to

¶ In capl'o · v · ońdiẽ cōtinenciā esse laudabilez et oportunā ad diuina suscipienda et in veteri testamento solū impliáte traditur

¶ In capl'o sexto ońdiẽ q̄ obediencia put cadit sub voto religionis est virtuosa et laudabilis et etiam impliáte in antiquis documētis tradiẽ

¶ In septimo capl'o oń duntẽ et ponuntẽ quedam obiectiones phariseoꝝ contra viros iustos seu sanctos nostre religionis qui per ieiunia et abstinencias frequēter se affligūt · que q̄dem obiectiones ibidē soluuntẽ

¶ In capl'o viij · ońdiẽ q̄ auctes in quib' rabini phariseoꝝ se fundant ad reprobādas abstinencias et ieiunia nr̄e religionis nichil faciūt p̄ eas

¶ In capl'o · ix · agiẽ de differēcia victorie antiquoꝝ patrum ad victoriā patrū noui testam̄ti

¶ Capl'm p̄mū In quo cōtinuantẽ ea que dicta sūt de sacramento altaris ad dicenda circa differenciā inter modū viuendi sc̄toꝝ vtriusqȝ testam̄ti ✓ Discipulus ✓

Percipio put possum q̄ntum fragilitas mee mentis sufficē valet q̄ȝ magna m'titudo dulcedinis sp̄ūalis in sacramēto altaris sup̄dicto abscondita est s̄m quā deuocō ip̄m sp̄ūaliter sumenciū maxime excitari habet · Ex quo cogito q̄ forte huiōi causa cur viri sc̄ti sub lege nature seu sub antiquo testamēto viuētes qui huiōi sacficiū seu sacramentū realiter nō habebant nisi tm̄ figuraliter · sed sacrificiis brutoꝝ aīaliū ocāsoꝝ utebanẽ · nō leguntur cōiter fuisse tam deuoti deo · sicut sancti noui testamēti qui ex vsu debito hui' sacrificij tam excellēciſſimi deuociores deo viuere se ostendūt · videm' eñ q̄ in p̄mordijs eccl'ie tanta deuocio in ip̄is fidelib' demr̄abaẽ q̄ q̄ȝplurimi eoꝝ et fere om̄es omnia bona tp̄alia relinquebāt ut xp̄m seu ei' doctrinā sequerenẽ · Ex quo manifeste ońdiẽ q̄ tanta in eis vigebat ad xp̄m deuocio q̄ omia terrena p̄ ip̄i' amore seu sequela cōtempnebāt

neqȝ solũ hoc faciebant circa bona terrena exteriora que sunt
minima hominis bona · sȝ etiã circa bona corpis que maiora sũt
respcũ bonoꝝ exterioꝝ · fuerũt enĩ ĩ pmitiua eccl'ia ⁊ eciã post
q̃ȝplurimi martires qui in suis corporibꝫ crudelissima marti-
ria pro fide xp̃i sustinuerẽt · Sil'r et virgines deo dicate q̃ȝplu
rime · et tñ de sanctis antiq̇s mĩme seu rarissime talia legunẽ
fuerũt enĩ p̃pui eoꝝ om̃s fere adherentes mundi diuicijs et
in alijs habundantes vt patȝ de abraham p̃riarcha qui de ex
cellentissimis viris antiqui testamenti fuit de quo legiẽ Geñ ·
xiij · c · Erat aũt abraham diues in possessione auri et argẽti
et sic de multis sanctis illius tp̃is · pͥnceps autẽ apl'orũ de se
dicebat · argentũ et aurũ nõ est michi · vnde gñaliter loquẽdo
paupꝫtas voluntaria que valde cõmendaẽ in statu noui testa
menti In antiquo mĩme legiẽ cõmendari · qd̓ virtuti huiꝰ sa
cramẽti meo iudicio saluo semper meliori attribuendũ videẽ
Nam licet in vtroqȝ statu fuerint sancti viri non tamẽ in
vtrisqȝ equalia deuocõnis signa sũt ostensa In antiquis enĩ
qui nõ habebant sacrificia in quibꝫ tanta dulcedo deuocionis
abscondita esset · deuocõ non ad tm̃ gradũ ascẽdere videbaẽ
ut ad diuisionẽ bonoꝝ tp̃aliũ · vel ad martiria seu virginita
tem attingeret sicut in hijs qui sub nouo testam̃to deo mili-
tant · et hoc ut estimo ex racõe p̃dicta ✓ Magister ✓ Esti-
macio tua satis videẽ esse racõnabilis In collecta enĩ pͥma
de corpꝫe xp̃i legiẽ ꝙ eccl'ia a deo petit vt p veneracõem debitã
huiꝰ sacram̃ti fructus redempcõnis xp̃i in ip̃is fidelibꝫ iugit
senciaẽ · Opera aũt virtutũ ƀm ambrosiũ vt in pͥma scd̓e · q ·
lxx · dicunẽ fructus · eo ꝙ suos possessores sancta ⁊ sincera de
lectacõne reficiũt · Sunt igiẽ fructus redempcõis xp̃i opera
virtutũ illoꝝ que per imitacõeȝ passionis xp̃i per quã nr̃a
redempcio celebrata fuit efficiunẽ · In xp̃o enĩ sũma fuit pau
pertas voluntaria et summũ martiriũ · et sũma virginitas
procul dubio fuerũt · ex quibꝫ fructus sil'es ĩ suis fidelibus per
virtutẽ huiꝰ sacram̃ti debite sumpti sequunẽ iugit pͧut p̄ te
dictũ est · vnde ad cõsideracõem tuaȝ applicari pt̃ illud psal ·
Quoniã si voluisses sacrificiũ dedissem vtiqȝ holocaustis nõ
delectaberis In quo reprobacõ sac̃ficioꝝ demonstraẽ antiquo
rum Que quidẽ sacrificia ex ope opante ut dictã est deo pla
cebant · Et ideo statim subdit · Sacrificiũ deo sp̃us cõtribulatꝰ
ꝛẽ · quasi dicẽt holocausta nr̃a nõ delectant deum ƀm se · nisi

inq̄ntū offerunt̄ a spū contbl'ato ⁊ corde cōtrito · ⁊ ut designa
ret qḋ futurū erat in ecclesia dei sacrificiū seu holocaustū per
se deo acceptū Jdeo petit · benigne fac dn̄e in bona voluntate
tua syon vt edificent̄ muri ihl'm · qḋ de eccl'ia xp̄i ꝓtunc fu
tura intelligendū est · In qua sacrificiū iusticie offerēdū erat
ꝑ quod sacramentū altaris ut sup̄ dc̄m est intelligit̄ · de quo
dicit · tūc acceptabis sacrificiū iusticie ⁊c̄ · Et quia v̓tute isti⁹
sacrificij fideles ad maximā imitacōem xp̄i que ꝑ martiriū
perficit̄ attingē debebāt Jdeo subdit · tunc imponēt suꝑ altare
tuū vitulos · qḋ ꝯm glosam intelligit̄ de sanctis martiribus
qui in odorem suauitatis seip̄os q̄si ī altare dei ꝑ modū holo:
caustoꝝ offerūt · qḋ satis cōcordat cū tua estimacōe · Et scias
ꝙ licet p̄dicta estimatio tua sit racōnabilis vt dictū est · Est
tamē circa differenciā sup̄dictā alia ꝓpria cōsideracio ut patz
scripturas scrutanti ·

¶ Capl'm scḋm In quo reddit̄ alia racio quare antiqui pa:
tres bonis tꝑalib⁹ ut cōiter videbant̄ adherē · et nō sācti no:
ui testamenti qui cōiter cōsilia euangelica secuti sunt ·

Discipulus

INdica michi queso causam illam quam dicis esse
aliā ab illa suꝑius dicta Nam aīm meū quedā; ad:
miracō vehement̄ pulsat que talis est Cum enī fides
antiquoꝝ et moderrnoꝝ ad necessitatē salutis ꝑtinens vna et
eadem sit nisi solū inq̄ntū quedā que antiqui crediderunt ut
futura · moderni credūt ut iā p̄terita · Cōstat aūt ꝙ ex recta
fide menciū pietas sequi debet accionū · cōsequēs videt̄ ꝙ in
appetitu seu cōtemptu tꝑaliū bonoꝝ et penaliū adūsitatū esse
debeat equalitas ul' saltē magna sil'itudo inter scōs v̓tusqz
testamēti · Cui⁹ oppositū legim⁹ In gestis enī scōꝝ antiquorū
cōiter repit̄ ꝙ adherebant tꝑalibus bonis · et in illis assidue
exercitabant̄ · gaudentes de ipsorū licita acquisicōne et de eorū
amissione valde dolentes · legit̄ enī de Jacob p̄riarcha ꝙ cum
credidisset joseph filiū suū fuisse mortuū indut⁹ est sacco et
lugebat per ml'tos dies nec aliquo modo consolari volebat
Gen̄ · xxxvij · De moyse eciā legit̄ ꝙ affligebat̄ valde de afflic
tione ꝑpl'i isrl'itici intm̄ ꝙ deo dicebat · dn̄e cur afflixisti ꝑpl'm
tuū quare misisti me ⁊c̄ · exo · v · c · De josue aūt legit̄ ꝙ eo ꝙ
aliqui de exercitu isrl' terga verterū ab hostibus ꝙ scidit vesti
menta sua ⁊ querulose dicebat deo · quid dicā vidēs israhelē

terga vertentē Josue· vij ·c· hec et multa similia scripturas
scrutanti patent · Ex quibꝰ habeť ꝙ antiqui nō paciēt tolle
rabant temporalia mala et penales adūsitates· Cuiꝰ ↄ̄trium
in discipulis xp̄i et eoꝝ sequacibꝰ frequēter repiť · Gaudebāt
eni cū de bonis ꝓpriis expoliabanť ꝓpt deū · vnde hebreorum
x· Rapinā bonoꝝ vr̄oꝝ cū gaudio suscepistis · nec solū hoc
sed etiā in iniurijs et contumelijs ꝓ noīe xp̄i sustinendis pa
cientes erant· vnde actuū · v·c· Ibant apl'i gaudētes a con:
spectu concilij qm̄ digni habiti sunt ꝓ noīe ihu cōtumelias
pati · nec solū hoc sed etiā tormenta grauia usqȝ ad mortem
ꝓpriā cū magna paciēcia et nonnūq̄ȝ cū mētis hilaritate su
stinebāt vt in gestis martirū lacius cōtineť Non igiť imme:
rito querenda videť esse racō tante differencie int̄ sc̄tos vtri:
usqȝ testamēti quoꝝ fides salutifera eadem fuit ut dictum ē
Magister Ad istā tuā admiracōem tollendā p̄suppo
nere debes ꝙ sicut in sciencijs opȝ ordinate ꝓcedere · sic ut ex
nocioribus incipiat disciplina ut in p̄mo phisicoꝝ et ī alijs
locis ut docet phs Ita etiā opȝ ꝙ qui mouerē vult hoīem seu
ꝑpl'm ad obseruancias legū seu p̄ceptoꝝ eū incipiat monere
ex illis que sūt magis ī eius affectu · pueri eni qui nōdū hn̄t
plenū racōis vsum nō ꝓuocanť ad aliquid faciendū seu ad
discendū nisi puerilibꝰ munusculis que in eoꝝ affectu ma:
gna bona estimanť · Cū aūt ad ꝑfectā venuit etatē despectis
puerilibꝰ mouenť ad aliquid faciendū sub spē maioꝝ bonorū
utputa diuiciaꝝ seu honoꝝ et huiōi · Constat aūt ꝙ lex vetꝰ
disponebat ad xp̄m sicut imꝑfectū ad ꝑfc̄m · eo ꝙ dabať ꝑpl'o
rudi et imꝑfecto in compacōe ad ꝑfectionē que futura erat
ꝑ xp̄m · qua rōne ꝑpl's ille puero sub pedagogo exn̄ti compať
ad Gal' · iiij ·c · Imꝑfectoꝝ aūt est tꝑalia bona ī magnā exti:
macōeȝ habere · ꝑfectoꝝ aūt ē ꝙ tꝑalibus cōtemptis ī spūali:
bus bonis tm̄ finē cōstituāt · Et ideo sub veteri lege exn̄tes qȝ
tanq̄ȝ imꝑfecti tꝑalia querebant et eis inherebant · oportebat
ut per tꝑalia ꝓmissa manuducerenť ad deū · qua racōe pro:
missiones que in veteri lege cōtinenť cōiter sūt de bonis tꝑa
libꝰ que ī affectu hoīm imꝑfectoꝝ magna reputabanť · et sic
ex talibꝰ adeptis valde gaudebāt et ī eoꝝ amissione vehemē:
ter cōtristabanť · Secus est de fidelibꝰ sub nouo testamēto exn̄ti
bus qui tanq̄ȝ ꝑfecti nō per bona tꝑalia que minima sūt indu
cunť ad legis obseruanciā sed ꝑ spūalia que maxima sunt ·

vnde apl's ad philippen̄ · iij · c · que quidē retro sūt obliuiscēs ad anteriora me extendo · Quicūq3 ergo pfecti sum⁹ hoc sencamus · vnde isti de bonis tpalibus adeptis vl' amissis nō ml'tum gaudebant nec tristabant̄ sed solū de spūalib₃ · Ex quib₃ diligenter consideratis habes racōez supdicte differencie

Discipulus Hec racō tua satis videt̄ sufficiens q̄ntum ad dr̄iam vtriusq3 ppl'i in cōi · ppl's em̄ antiquus indubie rudis erat et impfectus ut ex eoꝝ gestis satis patet · Nichilominus tn̄ inter antiquos erāt aliqui viri pfecti · De abraham em̄ legit̄ Gen̄ · xvij · ambula coram me et esto pfectus · Et de moyse nūi · xij · c · Seruus meus moyses in tota domo mea fidelissim⁹ est · ore em̄ ad os loquor ad eū et palam non p enigmata et figurā deū intuet̄ Ex quib₃ aug⁹ · cōcludit q moyses tante pfectionis fuit ut i hac vita deū videret p essenciā quod maxime pfectionis est · non igit̄ modica admiracōne videt̄ dignū quō p̄dicti et eoꝝ sil'es nō legunt̄ i aliquo mundum cōtempsisse nec tpalia bona pter deū reliquisse s3 huiōi bonis sicut et alij simplices adhesisse · non em̄ dicendū est q tales erāt rudes seu impfecti cum de eis scriptura sacra oppositum testet̄ · vellem igit̄ amplius de hoc a te erudiri Mgr ·

Ad hoc qd̄ queris sane intelligendū p̄supponē debes q pfcio spūalis vite non cōsistit essencialit̄ in dimissione diuiciaꝝ et virginitate seruanda et huiōi · licet ista sint via ad pfectōez facilius seu securi⁹ acquirendā · sicut aliqua sūt que iuuant seu pficiunt ad sanitatem corpalem habendā que tn̄ nō sūt ad hoc nccīa · nec eciā in eis consistit essencialit̄ corpalis sanitas · Et ideo de huiōi desercōe temporaliū nō legit̄ xp̄m dedisse p̄ceptū qd̄ nccītatem imponit sed tm̄ cōsiliū qd̄ non de necessario datur sed de vtili · vnde possibile ē q aliquis diuicias possidens habeat pfectionē spūalem deo per caritatez q̄ntū ad statum vie ptinet adherēdo In tali em̄ adhesione pfectio caritatis essencialiter consistit · vnde ps̄ Michi aūt adherē deo bonū est · vnde et abraham et moyses et alij sancti p̄res antiqui · licet nō legunt̄ tpalia reliquisse · nichilomin⁹ tenendum est ipos fuisse pfectos sicut multociens repit̄ q aliquis sanitatem corpalem pfectā acquirit eciā3 nō seruando medicoꝝ consilia que de ptinentib₃ ad sanitatē dant̄ · ymmo ex hoc q aliquis perfectā sanitatem acquirit sine huiōi medicinalib₃ consilijs forcioris nature iudicandus est q3 ille qui nō potest

acquirere seu conseruare sanitatē nisi talia consilia sequaꝛ̃. vt phs ait in de celo et mundo· vnde si bene scrutatus fueris saluatoris verba circa euangelica consilia clare reꝑies ꝙ nō imponūt necessitatem· sed in opcionē eius cui dabanꝛ̃ ea reliquit Dicit enī· Si vis ꝑfectus esse vade et vende oīa que habes ꝛc̃· Mt· xix· Ex quo patꝫ ꝙ nō necessitatē imponendo sꝫ solum cōsulendo hoc dicit· non enī dixit· Si vis saluus esse vel si vis ad vitā ingredi eternā· sed si vis ꝑfectus esse· Silr in hoc qđ subdit· et sequere me· satis innuit ꝙ in sequela xp̄i ꝑfectio essencialiť consistit· dimissio vero diuiciaꝝ nō ꝑfectio sed ꝑfectionis via est Et sic intelligit istū passū Ieroꝰ et alij doctores· abraham igiť qui diuicias possidebat ꝑfectus fuit· Non enī habebat aīm diuicijs irretitū sed totaliter q̄ntū in statu vie possibile est deo cōiūctum· vnde si diligenter verba dn̄i ad eū dicentis· ambula coraꝫ me et esto ꝑfectus ꝓspexeris satis reꝑies ꝙ ꝑfectio abrahe in ambulando corā deo eum ꝑfecte amando usqꝫ ad cōtemptū sui ꝛ oīm suoꝝ cōsistit· quē quidē contemptū in immolacōe filij sui vnigeniti maxime demonstrauit· Manifestū est enī ꝙ abraham p̄diligebat filiū suū vnigenitū q̄ꝫ oīa bona sua exteriora· dicebat enī ad deū Domine quid dabis michi et ego vado sine liberis· Et ibidē infra· Ecce michi nō dedisti semē· et vernaculus meꝰ heres meus erit· et tamē ip̄e abraham ad vnicū iussū dn̄i volebat immolare filiū· quē tam diu desiderauerat habere· vn̄ et ibidem dictū est ei· quia fecisti rem hāc et nō pepercisti filio tuo ꝓpť me· benedicam tibi ꝛc̃· usqꝫ ibi· Et benedicenꝛ̃ in semine tuo oēs gentes terre· In quibꝰ v̓bis facta est ꝓmissio abrahe de xp̄o ex semine suo venturo In quo oēs gentes s̄m sufficienciam sp̄ualiter bn̄dicenꝛ̃ ut dicit apl's ad hebre· Non igiť dubitandū est ꝙ bona exteriora abraham ꝓpť deū dimisisset qui immolacōeꝫ filij tam ꝓmpte ꝓpter deū facere intendebat Similiť de moyse legiꝛ̃ ꝙ intantū ꝓximos diligebat ꝓpť deū ꝙ ꝓ remissione pcc̄oꝝ ꝓpl'i deū dep̄cans dicebat· aut dimitte eis noxā hāc· aut si nō facis dele me de libro tuo quē scripsisti Quomō aūt intelligaꝛ̃ talis delecō potest haberi exodi· xxxij vbi est ꝓprius locus tam in postilla q̄ꝫ in addicōne· Et quōcunqꝫ exponaꝛ̃ ex hoc loco manifeste habeꝛ̃ ꝙ caritas moysi ad ꝓximos ꝓpter deū erat tn̄ intensa q̄ntū possibile erat in statu vie· Et sic nō est dubitandū ꝙ moyses dimisisset oīa

bona tpalia exteriora et etiã vitam corpalem ꝓpter bonũ ꝓxĩ
spũale. Siłr ⁊ de dauid legit̃. ij. Re. vlt̃. ꝙ cũ vidisset ange
lum pcutientẽ in ꝓłõ dixit deo. Ecce ego sũ qui peccaui. Isti
qui oues sũt quid fecerũt. vertat̃ obsecro manus tua contra
me et cont̃ domũ pr̃is mei. Ex quo patz ꝙ in ipo dauid vir:
tus caritatis sic erat ordinata ꝙ pdiligebat mortem ꝓpriam
tpalem sui et suoꝝ plusq̃ȝ mortem ꝓxĩ qui nõ peccauerãt in
illo pcõ. Et sic nõ est dubitandũ ꝙ dauid reliquisset oĩa bo:
na tpalia quibꝫ vita corpalis pfertur ꝓpter deum et ꝓximũ
Ex pmissis igit̃ habes ꝙ antiqui p̃res. et si non legunt̃ reli:
quisse tpalia ꝓut ĩ consilijs euangelicis continet̃ que ad viã
pfectionis ptinent. non ex hoc tenendũ est ꝙ ipam pfectionẽ
spũalem nõ haberent. Nec mirari debes ex hoc ꝙ antiq̃ p̃res
nõ legunt̃ mũdum cõtempsisse seu bona tpalia. Nam quia
oportebat eos per ꝓmissionẽ bonoꝝ tpalium ꝓłm rudem ad
obseruandã legis inducere ut iã dc̃m ẽ. Idarco ncc̃e erat ut
tpalia bona per quoꝝ ꝓmissiones rudes et simplices inducẽ
ad spũalia conabant̃ tanq̃ȝ p̃ciosa viderent̃ reputare. Ille enĩ
qui puerũ per munuscula pua vult ad aliqđ bonũ inducere
oportet ꝙ illud munusculũ ut magnũ et p̃ciosum puero oñ
dat ut puer p illud attrahat̃ ad bonũ. Si enĩ munusculum
illud puero vile esse oñderet̃ sicut esset in rei veritate nequa
q̃ȝ per ꝓmissionẽ illius munusculi pueꝝ ꝓmoueret. Isto igr̃
modo antiqui p̃res tpalibꝫ bonis videbant̃ adherẽ. vt sicut ce
teri vulgares rudes tpalia bona magna esse estimarẽt. et sic
per taliũ ꝓmissiones ad spũalia bona inducerent̃

¶ Capłm iij. In quo oñdit̃ ꝙ licet consilia euangelica non sint ad salutẽ necessaria sũt tñ valde vtilia. et ibidem redit̃ racõ quare huiõi consilia nõ fuerũt antiquis data expliate

Discipulus

SI consilia p̃dicta que tu dicis solũ viã pfectõnis de monstrare nõ sunt ad salutẽ necessaria. eo ꝙ pfectio etiã sine illis haberi posset. ad quid queso consilia pre dicta data sũt cum sine eis vt dicis pfcc̃io haberi posset

Magister. Manifestũ est ꝙ licet ad victoriã consequen dam de adũsario nõ sit ncc̃m armis vti militaribꝫ. legit̃ enĩ de Sampsone ꝙ cũ mãdibula asini interfecit q̃ȝplurimos phi listeos. Iudicũ. xv. Siłr et dauid deuicit phisteum sine armis militaribꝫ cũ sola fũdibula. i. Re. xvij. Nõ tñ ex hc̃ sequit̃

ꝙ nō sit consiliū vtile militantibꝫ ut armis competentibus vtant̄ in bello · pauci enī sūt qui inermes triūphum belli obtineant · nec etiā sua secure possideant · vnde luce · xi · Si fortis armatus atriū suū ꝛc̄ · vnde et consilia euāgelica de dimissione tꝑaliū et huiōi valde vtilia sunt · Illa enī que in cōsilijs continent̄ euangelicis sūt q̄i arma cont̄ spūales nequicias q̄ impediūt ꝑfectionē vite spūalis Et ideo sūme vtilia sūt · presertim ꝓ infirmis qui ex huiōi tꝑalibus vt plurimū impediunt̄ in cōsecucōe spūaliū ut dictū est sup̄ · licet talia consilia qūqꝫ nō sūt nccīa quo ad fortes ꝛ robustos qui radicati sūt in caritate dei vt patꝫ ex p̄dictis sanctoꝝ antiqui testamenti exemplis · Discipulus · Si hec consilia ꝑut tu dicis vtilia sūt specialit̄ infirmis qui modicū habēt de v̓tute · Cōgruū videret̄ ꝙ huiōi consilia fuissent data antiquis qui cōiter vt sup̄ dictū est erant rudes et imbecilles in spūalibꝫ · vnde tales pocius indigebant cōsilijs q̄ꝫ isti qui iam nō ut ꝑuuli sed ut adulti iudicant̄ · vnde apl's ad hebre · v · fidelibꝫ noue legis q̄ adhuc imbecilles circa spūalia erāt dicebat · facti estis quibꝫ lacte opus sit nō solido cibo · Mḡr · Racio quare ꝯsilia euāgelica nō legunt̄ in antiquo testamēto data exp̄sse p̄t esse duplex · p̓ma quia inter consiliū et p̄ceptū talis d̄ria cōiter assignat̄ · s · ꝙ p̄ceptū nccītatem importat · Consiliū aūt in opcione eius cui datur est impositū · vnde in lege noua q̄ est lex libertatis cōuenient̄ fuerūt addita consilia p̄ceptis · non aūt in veteri lege que lex seruitutis erat · et hec racō habet̄ p̓ma · scd̄e · q · Alia rō potest assignari ad hoc · et ē talis Nā antiquꝰ ppl's sic erat rudis ꝙ spūalia valde difficilit̄ capiebat ꝛ tꝑalibꝫ cōit̄ adherebat · vn̄ si talibꝫ exp̄sse dimissio tꝑaliū fuissꝫ ꝑposita tanq̄ꝫ valde vtilis tunc plures ex sui ruditate a cultu diuino faciliter recessissent · legit̄ enī Mt · xix · c · ꝙ cum xp̄us de consilijs ad ꝑfectionē ꝑtinentibus exp̄sse loqueret̄ ut dicendo adolescenti · Si vis ꝑfectus esse ꝛc̄ · ꝙ ille abijt tristis Silr̓ ꝛ cum discipulis dixisset de consilio cōtinentie · Sunt eunuchi q̄ castrati sūt ꝑpter regnū celorū Illi dixerūt quis ergo poterit saluus esse Si igit̄ isti qui doctrinā salutiferā ab ip̄o xp̄o immediate audiebāt eius miracula cōtinue videntes cum hoc tamē ex talibꝫ consilijs cōtristabant̄ seu tristabant̄ q̄nto magis senciendū est de illo ppl'o antiquo qui puero sub pedagogo existenti compat̄ ad gallath · iiij · vn̄ nō cōueniebat ut talia

consilia talib; darent᷑ exp̄sse sicut p̄pl'o noue legis in quibus cōiter gracia habundancius data est per xp̄m Iux̄ illud joh̄ p̄mo·lex p moysen data est·grā ꝛ veritas p ihm xp̄m facta est·Et circa hoc notare debes ꝙ licet consilia p̄dicta i antiquo testamēto nō fuerit exp̄sse data ꝑꝑ racōes p̄dictas·Nichi-lomin⁹ tamē talia consilia esse ad pfectionē vtilia impliciate ibidem contine᷑ licet phariseoꝝ turba hoc nō senciat

¶ Capl'm·iiij·In quo oñdi᷑ ꝙ consiliū de desercōne tpaliū est vtile ad deo adherendū et implicite cōtine᷑ in veteri testamento Discipulus

Declara michi rogo quō consilia euāgelica impliciate in veteri testamēto cōtineant᷑ Magister Ad ista sciendū attendere debes ꝙ sicut de hijs que sunt de necessitate salutis credenda ad que natalis racio hūana minime attingit sicut est misteriū trinitatis in diuinis et misterium incarnacōis xp̄i Silr̄ et vltimū p̄miū beatoꝝ nō tradun᷑ in veteri testamēto exp̄sse ꝑter debilitatē intellectus ip̄ius p̄pl'i vt sup̄ dictū est· Nichilomin⁹ tñ p̄dicta tradun᷑ impliciate seu figuratiue intantū ꝙ habētes sensus sp̄ūales exercitatos pñt illa capere·Sic eadem racōe in agibilib; illa q̄ cadunt sub cōsilijs euangelicis ad que implenda homīes modice virtutis seu consideracōis difficiliter attraheren᷑ talia non tradun᷑ in lege veteri exp̄sse·Nichilomin⁹ tradun᷑ impliciate vnde si scripturas sacras antiquas diligen᷑ scrutat⁹ fueris reperies ꝙ paupertas ꝑtin; ad illos qui ad cultū diuinū singulariter deputan᷑·et hoc ut liberius ꝛ expediciꝰ se haberēt ad obsequiū diuinū·tribus eñ leui ex ordinacōe dīna fuit separata ab alijs tribub; ut dei seruicō deputare᷑ Ideo fuit sibi ꝓhibitū habere possessiones seu hereditates cū ceteris·legi᷑ eñ deutro·x·eo tp̄e sepauit dñs tribū leui ut portaret archa; federis dñi et staret in misterio corā eo ac benediceret in noīe illius usq; in p̄ntem diē·Quāobrem nō habuit leui partem neq; possessionē cū fratribus suis quia ip̄e dñs possessio eius est hec ibi·Ex quo habes manifeste ꝙ diuissio terrenoꝝ ꝑpter dei obsequiū virtuosū est et laudabile·alioquin nō fuisset hoc singulariter impositū tribui leui que inter alias dino cultui assignaba᷑ Discipulus Ista que ꝓponis vlteriori indigent declaracōne·paupertas eñ leuitaꝝ nō erat per desercionē oīm tpalium bonoꝝ sicut ad consiliū euangelicū ꝑtinet de quo

Mt·xix·vade et vende omīa ⁊c̄·leuite enī habebant decimas
oīm fructuū in mercedem laboꝝ suoꝝ ·vnde leuit̄·xviij·legit̄
filijs aūt leui dedi omēs decimas isrl'is in possessionē pro mi
nisterio quo seruiūt michi in tabernacl'o federis·Constat aūt
ꝙ illi qui omēs decimas totius isrl'is habebāt non debent dici
paupes·nec oīa bona exteriora deserentes·sed pocius diuites
pn̄t dici· Magister· Ad istam tuā obiectionē tollendā
ꝑsuppone habes gn̄aliter ꝙ sicut illa que figuratiue tradunt̄
in veteri testamēto de credendis nō sunt oīno similia reb⁊ per
ea figuratis sʒ multū differencia alioquin essent eadē Sic int̄
impliciā tradicōeʒ eoꝝ q̄ in veteri testamīto tradūt̄ agēdoꝝ et
inter ipoꝝ explicitam expssionē magna differencia censenda
est·pticulariter eciā circa decimas que in veteri testamēto pci-
piunt̄ scire debes ꝙ de huiōi decimis varij varia senserūt
fuerūt quidā opinantes ꝙ tres decime deberēt dari in quolibʒ
anno·vno·s·p leuitis de qua leuit̄·xviij·filijs leui dedi oēm
decimā isrl'is ut sup̄ fuit allegatū·Scda v̓o decima erat reti-
nenda apud dn̄os pdictoꝝ ad hoc ꝙ ipam vl' p̄ciū eius por
tarent in ihrl'm et ibi expēderent ī victualib⁊ ad votū dn̄oꝝ
eam portanciū De qua decima habetur expsse deutro·xv·vbi
dicit̄ Decimabis omnē fructū seminis tui et comedes corā
dn̄o deo tuo in loco quem elegerit ⁊c̄·Tercia v̓o decima erat
danda peregrinis pupillis et viduis et huiōi paupib⁊ ut in
eodeʒ capl'o Et s'm hanc opinionē ad leuitas ptinebat in quo
libet anno pterq̄ʒ in āno septimo·s·sabbati vna decima inte-
gra·Sed licet hec opīo satis posset in l'ra fundari non tn̄ sic
tenet̄ cōiter ab hebreis·quib⁊ in sil'ib⁊ que nō respiciūt fidem
nr̄am assenciendū est·presertim cū racō dicta ꝙ tres decimas ī
quolibʒ āno soluere seu sepaare esset grauissimū·videmus enī
per expienciā ꝙ fideles xp̄i ut plurimū vnā solaʒ decimā dif
ficaliter soluūt·et hoc in aliquib⁊ regionib⁊ quia ī ml'tis alijs
nulla soluit̄ decima·vnde s'm cōem senteciam hebreoꝝ pdicte
tres decime aliter sūt intelligende Ad cui⁹ declaracōeʒ sciendū
ꝙ in qualibet ebdomada annoꝝ erat vn⁹ ānus sabbati terre
in quo nō licebat semīare nec colere terrā·et fruct⁹ illi⁹ āni
erat cōis tam hoīb⁊ q̄ʒ bestijs agri vt habet̄ leuit̄·xxv·Et sic
in illo sabbato terre nō dabant̄ decime·cum fruct⁹ terre non
erant pprij alicui⁹ sed occupanti seu comedenti cōcedebantur·
In sex vero annis cuiuslibʒ ebdomade decime dabant̄ isto mō

Nam pmo āno decime debebant leuitis· Scdo vo anno decime
assignabant dñis·s· decimātib9 ad hoc ut eas uł pciū earū
comederēt in iherl'm · In tcio vo āno decime dabant paupib9
Et iste ordo seruabat in trib9 annis sequētib9 cuiuslibet ebdo-
made Ita q in q̄rto anno decime ꝑtinebāt ad leuitas In qn̄to
vo ad ipos dños decimātes In sexto ꝑtinebāt ad paupes · vñ
cū legit leuit ·xviij· filijs aūt leui dedi oēs decimas isrl'is hoc
est intelligendū in pmo āno ⁊ in q̄rto cuiuslibȝ ebdomade tm̄
Cum aūt dicit deutro·xiiij·decimā ꝑtem sepabis de cūctis fru
ctibus tuis qui nascunt in terra per annos singulos et come
des in cōspectu dñi dei tui i loco quē elegerit ⁊c̄· Et infra· Cū
aūt longior fuerit via et locus quem elegerit dñs deus tuus
nec poteris ad eū hec cūcta portare vendes omia et in pciū
rediges· portabisqȝ manu tua et ꝓfiscēris ad locū quē ele-
gerit dñs deus tuus et emes ex eadem pecunia quidquid tibi
placuerit et comedes ⁊c̄· hoc intelligit de decimis scdi et qnti
anni cuiuslibȝ ebdomade ad dños decimātes ꝑtinentib9 Cum
aūt in alijs locis dicit q decime erant dande ꝑegrinis pupill'
et viduis et huiōi ꝓut in pdicto capl'o et in alijs habet· hoc ē
intelligendū de decima tercij et sexti āni cuiuslibȝ ebdomade·
que ad paupes ꝑtinebat vt dictū est· et sic intelligūt omēs he
braici expositores tam āntiqui q̄ȝ moderni distribucōes deciaꝝ
Et quia in fine cuiuslibȝ triennij dñi pdiorꝝ debebāt cōputare
decimas illorꝝ triū annorꝝ ut pdicti ꝑfecte haberēt porcionem
suam modo supdicto Idarco legit deutro· xxvj· quādo cōple
ueris decimā cūctarū frugū tuarꝝ anno decimarꝝ tcio dabis le
uite et aduene pupillo et viduę ut comedant intra portas
tuas et saturent· In quo loco nō fit mēcio de porcione ꝓpria
ꝑtinente dño decimāti vt dictū est quia illa erat sua ad pprim
vsum· sed fit mencio de leuita cui9 erat decima pmi anni ⁊ de
peregrino ⁊ vidua ⁊c̄· cui9 erat decima tercij anni Ex quibus
patȝ q ad leuitas nō ꝑtinebant decime cuiuslibȝ anni · sed solū
decime duorꝝ annorꝝ·s· pmi et q̄rti in qualibȝ ebdomada septē
annorꝝ· et sic psumendū est q ex ista decima leuite non essent
diuites· Nam cū trib9 leui esset ·xij· pars seu ·xiij· toci9 isrl'·
et tamē nō haberet aliquas possessiones sicut cetere tribus ut
dictū est· Constat q decima duorꝝ annorꝝ tm̄ in qualibet ebdo
mada nō corrñdet eis ad totalem sufficienciā vite · sed semꝑ
essent indigentes seu egeni · vnde in sacra scriptura leuite cū

pauperib9 et peregrinis et huiōi cōnumerant̄ deutro · xiij · c ·
Gaudebitis cum dn̄o deo vestro vos et filij et filie vr̄e et serui
et ancille et leuita qui in portis vr̄is est qui nō habet partem
nec hereditatē vobiscū · Silr̄ in eodē · xv · c · veniet leuita qui
nō habet partem nec hereditatē tecū et pegrin9 et orphanus
et vidua ut comedāt ⁊c̄ · et sic in q̄zplurimis locis Ex quib9
patʒ ꝙ leuite ut paupes reputabant̄ inter oīes trib9 israhel
Que quidē paupertas dispōne diuīa fuit tribui leui assignata
eo ꝙ erant deputati ad misteriū diuinum put habet̄ deutro · x ·
ut sup̄ est allegatū · Ex quo vlterius sequit̄ ꝙ desercō tpaliū
bonoꝝ exterioꝝ ptinet ad eos qui deo et suis obsequijs manci
pant̄ qd̄ est ppositū · Discipulus · Paupertas leuitaꝝ eciā
put tu eam exponis nullo mō est similis paupertati que in cō
silijs euangelicis continet̄ · In illa enī nichil debet remanere
ppriū · legit̄ enī de apl'is Mt̄ · xix · Nos reliquim9 oīa ⁊ secuti
sumus te et Mt̄ · xix · vade ⁊ vende omnia que habes ⁊c̄ · vbi
ergo oīa dimitti debent nichil debet remanē · vnde et si pdc̄te
decime duoꝝ annoꝝ tm̄ in ebdomada nō p̄sumant̄ sufficē ad
sustentacōem sufficientē leuitaꝝ · sufficiāt tn̄ ad excludendum
ab eis paupertatē vt est manifestum · Magister · Si decime
duoꝝ āноꝝ p̄dictoꝝ q̄ ad leuitas ptinebant essēt singulariter
assignate · Jta ꝙ q̄libʒ leuita haberet certā porcionē assignatā
sibi de illis decimis sicut modo ī eccl'ia ubi decime dant̄ clerici
cōiter habēt porcōnes suas assignatas in diūsis locis · vl' in
eodem s̄m certā taxacōem sic verū esset ꝙ leuite deberent dici
paupes s̄m oīmodam desercōem tpaliū reꝝ si porcio sua non
esset sufficiēs sibi · sed sic ptinebant decime illoꝝ duoꝝ annoꝝ
leuitis ꝙ nullus eoꝝ habebat aliquā porcionē certā · Nam in
opcōne seu libertate dn̄oꝝ decimanciū erat soluere decimas ad
leuitas ptinentes cuiqʒ leuite maluissent · vnde si oīes darēt
decimas suas vni leuite tm̄ · nulli eoꝝ tenerent̄ dare decimas ·
et sic nullus eoꝝ dici debet ppriū habere quia erāt q̄si omnib9
cōia · habere aūt ppriū in cōi · nō semp excludit racōem pau
pertatis vt pt̄ haberi scd̄a scd̄e · q lxxxviij · ar · vij · In p̄miti:
ua enī eccl'ia tpe apl'oꝝ a quib9 religio sūpsit exordiū omnia
erant eis cōia act̄ · scd̄o capl'o · vnde huic p̄mitiue paupertati
quodāmodo assimilat̄ paupertas leuitaꝝ · Et hoc ī duob9 p̄mo
in habendo aliquid in cōi · scd̄o in nō habendo bona immobi:
lia · quia tpe apl'oꝝ fideles vendebāt talia bona · vnde eciam si

ſtricte pauptas leuitaꝝ nō ſit oīno ſimilis pauptati euāgelice ſiue aploꝝ· tñ ſatis ſufficit ad oſtendēdum ꝙ dimiſſio ṫrenoꝝ vtilis eſt ad adherendū deo ſeu ad vacandū diuinis obſequijs· nec obſtat p̄dictis ꝙ ī ꝓmiſſionib⁹ antiquo pplo factis legit̄ Indigens et mendicus nō erit int̄ vos deutro· xv· Et infra xxviij· Et fenerabis gentib⁹ mltis Ex quib⁹ apparet ꝙ paupertas nō eſt laudabilis· ſed poci⁹ habundācia diuiciaꝝ Nā iſta et ſimilia ꝑtinēt ad cōem ſtatū illius ppli qui ꝑ ꝓmiſſiones tꝑales erāt reducendi ad opera virtutū vt iam dcm eſt· Sed ad inueniendū ꝙ deſercio terrenoꝝ ſit vtilis ad deo adherendum ſatis oñdit̄ ꝑ paupertatē leuitaꝝ ſupdictā

¶ Caplm· v· In quo oñdit̄ cōtinenciā eſſe laudabilē et neceſſariam ad diuina ſuſcipienda et ꝙ in veteri teſtamēto ſaltem implicite tradit̄ Diſcipulus

Sufficiūt michi p̄dicta ad oſtendendū ꝙ deſercio tꝑaliū ſit vtilis vl oportuna ad vacandū deo ſeu ad adherendum ei ·ꝓſertim ad eos q̄ alios hn̄t docere legē diuinā ſicut de leuitis legit̄ deutro· xxvij· docebūt iudicia tua iacob et legem tuā iſrl· Sic eſt ī hebreo Sed adhuc ſcripturas ſcrutando antiquas nō inuenio ꝙ cōtinencia ſit ibidē cōmendata imtm̄ ꝙ ſit licitū et mltominꝰ meritoriū ut hō a contrahēdo mrionio abſtineat· poci⁹ enī reꝑio oppoſitū· legit̄ enī deutro· vij ·c· benedictus eris inter oīes gentes· nō erit in te ſterilis vtriuſqꝫ ſexus Ex quo manifeſte patꝫ ꝙ ad benedictōem ſingularē illius ppli inter oīes gentes fecūditas reputabatur que nō poteſt exerceri cū oīmoda cōtinencia que inter euangelica conſilia habet̄ ·talem enī cōtinenciā nullus pr̄iarcharū ſeu ſanctoꝝ antiquoꝝ· nec etiā ipi leuite qui deo ut dictū eſt ſpecialiter famulabant̄ legunt̄ obſeruaſſe· vn̄ peto ꝙ michi oñdas ſi forte in aliquo loco ſcripturaꝝ antiquaꝝ reꝑiri poſſit ſaltem implicite ꝙ huiōi cōtinencia ſit laudabilis

Magiſter Virginitas ſiue continencia ꝑpetua in veteri teſtamēto nō legunt̄ cōmendari· eo ꝙ maior ſeu pocior benedictio quā antiqui a deo habuerūt fuit illa ꝑ quā fuit eis diuinitus denūciatū ꝙ in ſemine ſuo· ſ· in xp̄o bn̄dicerent̄ oīes gentes Geñ· xxij· Ad cui⁹ maxime benedictōis execucōnem neceſſario requirebat̄ fecūditas in illa nacōne· quapropter in illo ſtatu ſterilitas non cōmendabat̄· ſed poci⁹ fecunditas· Nichilominꝰ ſi ſcripturas antiquas ſcrutat⁹ fueris reꝑies

saltem implicite q continencia requirit et est laudabilis saltem in illo tempore quo quis habet seipsum elevare ad divinas suscipiendas revelationes. et quandoque etiam cum habet uti aliquo sacro insolito modo. Primum patet. Nam cum deus moneret populum per moysen ut disponerentur seu sanctificarentur ad legem divinam in monte synay recipiendam. tunc specialiter prohibuit eis accessum ad uxores. unde exo. xix. capitulo cum de datione legis tractaretur sic legitur. descendit moyses de monte ad populum et sanctificauerat eos. Cumque lauissent vestimenta sua dixit ad populum. State parati in diem tercium. i. per tres dies ne appropinquetis uxoribus vestris. Ex quo satis innuitur q actus matrimonialis licet in aliis temporibus esset licitus. tamen in preparatione ad audiendam seu recipiendam legem divinam illicitus erat. quod satis demonstrat intentum saltem impliciter. Secundum patet. Nam cum david a facie Saulis fugiens et ab abimalech sacerdote panem peteret ad sui et suorum necessitatem sublevandam. legitur sacerdotem respondisse ipsi david. i. Re. xxi. Non habeo panes laycos ad manum. sed tantum panem sanctum si mundi sunt pueri maxime a mulieribus manducent. Ex quo patet q etiam ad debitum usum rei sacre continencia saltem momentanea requiritur quod satis sufficiat ad ostendendum impliciter q continencia laudabilis est in casibus predictis et similibus.

Capitulum. vi. in quo ostenditur q obediencia prout cadit sub voto religionis est virtuosa et laudabilis. et etiam impliciter in antiquis documentis traditur. Discipulus.

Satis habeo ex dictis per te q dimissio temporalium. et etiam carnalium affectionum per continenciam que secundum consilia evangelica ad viam perfectionis pertinent in antiquo testamento. licet non expliciter saltem impliciter innuuntur. De obediencia vero que inter cetera consilia continetur si consideretur in communi secundum quam quilibet inferior tenetur suo superiori obedire in hiis que pertinent ad talem superioritatem. satis habetur in veteri testamento. Nam de hiis que pertinent ad obedienciam dei que se extendit ad omnes et per omnia manifestum est. In hac enim obediencia tota vis obligationis divine legis fundatur. unde exo. xix. Cum deus intenderet populum disponere ad sue legis receptorum premittit. nam si audieritis vocem meam et cetera. quod idem est ac si diceret. si obedieritis mandatis meis. unde talis obediencia secundum quam deo oportet obedire necessaria est. nec pertinet ad consilium. Sunt etiam alia in quibus obediencia est de necessitate salutis in antiquo testamento

In hijs enī que ptinēt ad iudicialia negocia lex antiqua docuit vt obediret̄ sūmo sacerdoti vel iudici ī loco a deo electo p̄sidēti seu p̄sidētib⁹ vt habet̄ deutro·xvij·cap̄lo· In alijs vero agibilib⁹ obediendū est vero pphete·deutro·xviij· Ex quib⁹ licet habeat̄ q̄ obediencia sit quid vtuosū ꝛ laudabile· est tn̄ ncc̄ia in casib⁹ p̄dictis·nō enī repio in antiquis volumib⁹ q̄ aliqua obediēcia sit laudabilis et vtuosa que tamē nō sit de ncc̄itate salutis sic̄ est obediencia religiosoꝝ que ante votum cadit sub consilio tm̄·nō aūt sub p̄cepto· Magister·

Quod aūt quis totū suū velle p̄ciati alteri⁹ ppter deū supponat de quo dat̄ consiliū euāgelicū· qd̄ quidē ꝯsiliū religiosi vouēt· si diligent antiquas scrutat⁹ fueris scripturas satis repies saltē impliate q̄ t'lis obediēcia que est totalis in q̄n⁹ fit p abdicatōꝫ ppric volūtatis ē laudabilis et meritoria·qd̄ sic patꝫ·nam vt legit̄ p̄mo Re·xv·cap̄lo· Obediēcia p̄fert̄ victimis et holocaustis· Cui⁹ ratio est·nam ī sacrificijs que deo offerunt̄ vt ait Gregori⁹ aliena caro mactat̄· In ip̄a ūo obediencia ppria volūtas deo offert̄· Constat aūt q̄ inter sacrificia que deo offerunt̄ holocaustū p̄ncipaliorē tenet locū in q̄n⁹ totū incendit̄ in dei honorē· de ceteris vero sacrificijs ps incendit̄ in altari·et ps cedit ī vsū offerenciū vt habet̄ leui·p̄mo cap̄lo·Et infra·Sic ergo se habet holocaustū ad cetera sacrificia sic se habet obediēcia totalis ad pticulares obediencias sup̄dictas·Item circa obedienciā totalem d̄ qua agim⁹ cōsiderandū est q̄ p desertionē tpaliū bonoꝝ exterioꝝ ppt̄ deū qd̄ ad viā ptinet pfectōis vt dictum est·homo offert sacrificiū deo de bonis exteriorib⁹·p ꝯtinēciam aūt offert̄ deo sacrificiū de pprio corpe·p obedienciam vero totalē homo offert deo sacrificiū de bono aīe· cum volūtas in regione aīe p̄ncipatuꝫ tenet·p ip̄am enī homo dn̄at̄ ceteris virib⁹ aīe et corpi pprio et etiaꝫ reb⁹ exteriorib⁹· Ex quibus patet q̄ sic̄ inter hūanis bona corp⁹ p̄fert̄ exteriorib⁹ bonis·et aīa corpi·Sic qui ppriam volūtatem offert ppter deū·aliqd magis offert q̄m qui offert bona corpis seu bona exteriora·vnde et Samuel vbi supra·victimis et holocaustis obedienciā ptulit·vnde ex p̄dictis habes satis q̄ abdicatio pprie volūtatis ad viā pfectōis p̄cipue ptinet·

¶ Cap̄lm·vij·in quo ponunt̄ quedā obiectōes phariseorū contra viros iustos seu sc̄tos nr̄e religionis qui p ieiunia

et abstinēcias se affligūt· que quidē obiectōes ibidē soluunt

Discipulus·

Ex dictis tuis sufficient habeo q tria vota in quib cō sistit essencialit religio ptinēt ad viam pfectōis cōse- quēde· et etiā q illa ad pfectionē ptinere in scrutinio scripturaꝝ antiquaꝝ implicite repiunt· Sed adhuc video q̄- dam que in religione xpiana ɔsuenerunt laudari de quibus tamē infideles mmurāt dicentes hoc esse cōtra doctrinā legis antique· vn̄ amplius vellē a te circa illa erudiri· Mgr·

¶ Explica m̄ illa vt veritas patefiat· Discipulus·

¶ Infideles· et spāliter illi qui sectā pharisaicā sequunt· n̄ solū simplices· sȝ etiā eoꝝ p̄cipui rabini seu mg̃ri in suis co- dicibus sepe derident sāctos atqȝ religiosos nr̄os in hoc q af- fligūt se· et vitā asperam ducūt abiecte viuendo· et corpora sua varijs ieiunijs et abstinēcijs macerando· qd asserūt eē cō- tra mentē mosaice legis· vnde Rabimoyses ille magnus mg̃r eoꝝ in suo dentro· libro p̄mo titl'o de morib hūanis ca- pitl'o· iij· dicit q illi qui abstinēt a carnib vel a potu vini vel a contrahēdo mr̄omū· vel ab honestis indumentis· ita q nō nisi sacco vel laneis grossis induant sic faciūt religio- si ydumite· p ydumitas aūt cōiter itelligunt apud eos xpi- ani· de quo subdit· Hec est via pessima et qui in ea ambulat impius seu pc̄tor vocat· hec ille· Ad qd pband inducit illd qd legit nūi· vj· de nazareo qui ī translatōe nr̄a dicit ɔsecra- tus qui ex voto pp̄o tenebat a vino et sicera abstinere· et etiā a racemis recentib seu siccis et huiōi· De quo nazareo legit in eodē capl'o q debebat offerre par turtuꝝ aut duos pullos collūbaꝝ· vnū p pc̄to· et aliud p holocausto· et q sacerdos de bebat orare p eo· eo q peccauit sup aīam sic est ī hebreo· Ex q̄ arguit in noīe talmudistaꝝ antiquoꝝ sic q nazareus qui nō afflixit se nisi tm̄ p abstinēciā vini indiget ppiciatōe seu in- dulgencia· eo q afflixit aīam suam in abstinēdo· q̄nto magis peccat ille qui a multis reb licitis abstinet· Et p multa di- cit ibidē ɔcludendo q illi q̄ ieiunāt frequēter nō bn̄ faciūt· ꝛ q de istis Salomon scripsit ecc· vij· Noli esse iustus multū Hec et alia sil'ia p̄dict Rabi scripsit ɔtra abstinētes et ieiu nantes· et hoc q̄ȝpl'imi eoꝝ sequunt vertentes q̄i in derisū ab stinēcias et vigilias et alias austeritates quib viri deuoti et sancti nr̄e religionis cōiter vtunt

Magister·

¶ Non mireris si pharisei et eorꝝ sequaces in p̄dictis errāt
In q̄mplurimis enī alijs que ad verꝝ intellectū sacre scripture
et etiā ad bonos mores ptinēt māifeste errasse repiunt̄· put
patʒ ex quibusdā sup̄dictis. et deo duce forte in sequentibus
amplius patebit· Ad p̄ns aūt ipos errasse in hec ꝙ abstinēci:
as et ieiunia nr̄a reprobāt · manifeste pot̄ haberi p scrutiniū
scripturaꝝ in quibꝫ putāt vitā eternaʒ habere· Moyses enī
legislator de quo deus testat̄ ꝙ in tota domo dei fidelissimus ē·
et multas alias p̄eminēcias habuit respectu ceteroꝝ ꝓpheta
rū· vt nūi· xij· caplo· De eo tamē legit̄ ꝙ bis ieiunauit· xl·
diebꝫ et· xl· noctibꝫ vt mereret̄ legem dinā accipe· vnde deu:
tro· ix· legit̄· quādo ascendi in montē vt accipeʒ tabulas la
pideas ⁊c̄· et pseuerauī in monte· xl· diebꝫ et· xl· noctibꝫ pa
nem nō comedens· et aquā non bibens· Et infra· Cūq̄ʒ trā:
sissent· xl· dies et totidē noctes dedit michi dn̄s duas tabu
las lapideas tabulas federis· Ieiunauit etiaʒ scd̄o alios· xl·
dies et· xl· noctes p pc̄to p̄pli expiando· vn̄ ibideʒ infra· Et
pcidi ante dn̄m sic p̄us· xl· diebꝫ et noctibꝫ panem nō come
dens et aquaʒ nō bibens ꝓpter oīa pc̄ta vr̄a que fecistis cont̄
dn̄m· Quanta ergo insania est illoꝝ qui ieiunia deuote fa:
cta reprobāt cū scriptura testat̄ ꝙ mediantibꝫ ieiunijs dn̄s
legē dinā dedit moysi et pc̄to p̄pli pepcit· Isti enī duo effectus
s· receptio legis dine· et remissio pc̄toꝝ· maxime totius p̄pli·
quos mediātibꝫ ieiunijs moyses a deo impetrauit· maximi
sūt vnde et ieiunia deuote facta quibꝫ talia a deo impetrant̄·
nō modici meriti reputāda sūt· Iteʒ daniel̄ p̄mo de daniele
et tribꝫ pueris qui a cibo et potu regio abstinētes solis legu:
minibus et aqua cōtētabant̄· legit̄ ibidē de eis ꝙ dn̄s eis dedit
sciam et disciplinā in omi libro et sapia· Danieli autē intel
ligenciaʒ oīm visionū et scripturaꝝ· Quomodo ergo abstinē
cia etiā stricta reprobari posset cum deus ipa mediante talia
dare famulis suis cōsueuit· Item danielis· ix· caplo de seipo
dicit daniel· Et posui faciem meam ad dn̄m deū meū roga:
re et depcari in ieiunio sacco et cinere· et orauī dn̄m deū meuʒ
et confessus sum· et dixi· obsecro dn̄e deus magne et terribi:
lis ⁊c̄· p qd̄ quidē ieiuniū responsū accepit ab angelo de aduē
tu messie quē daniel vir desiderioꝝ maxime desiderabat· vn̄
ꝓtūc habuit reuelacionē angelicam de· lxx· ebdomadibꝫ· p q̄s
terminū aduentū messie cognouit· Itē ibi caplo· x· legitur·

In diebꝰ illis ego daniel lugebam triū ebdomadaꝝ diebus
panem desiderabilē nō comedi · et caro et vinū nō intuerunt
in os meū · ſ; neq; vngento vnctus ſum · donec complerent̄
triū ebdomadaꝝ dies · In quo capl'o poſtq̄; narrat̄ quedā vi
ſio terribilis danieli facta ꝑ quendam angelū danieli miſſū
legit̄ · Et ait ad me · Noli metuere daniel · quia ex die ṗmo
quo poſuiſti coꝛ tuū ad intelligendū vt te affligeres in cōſpe:
ctu dei tui exaudita ſunt verba tua · Ex quibus habet̄ ꝙ oṙo
danielis exaudita ſeu accepta fuit apud deū mediantibꝰ af:
flictōibꝰ ieiunioꝝ et alioꝝ que ad hūiliatōꝫ et afflictōꝫ coꝛꝑis
ꝑtinent · Item de niniuitis legit̄ ꝙ audita ſn̄ia diuina conṫ
eos · crediderūt i deū et cum maximis ieiunijs induti ſūt ſac
cis et deū inuocauerūt in foꝛtitudie · et auerterūt ſe a via ma
la · et ſic deus miſertꝰ eſt eis · et ſn̄iaꝫ contra eos latā reuoca
uit · Ione · iij · capl'o · Quis ergo ſane mētis ieiunia pt̄ repꝛo
bare et afflicōꝫ et huiōi · que tanti meriti ſūt apud deū vt et̄
ſn̄iam ꝯdempnacōis a deo latam reuocent · diſcipl's ·
¶ Ex hyſtoꝛia niniuitaꝝ quam allegat phariſeꝰ et eoꝝ ſeq̄:
ces arguere nitunt̄ contra laudabilitatē ieiunij · dicūt eni ꝙ
ſi quis verba de niniuitis in hoc loco dicta diligent̄ ſcrutet̄ ·
manifeſte reꝑiet ꝙ nō fuit ſn̄ia dei cōtra niniuitas reuoca:
ta ꝓpter meritū ieiunij · ſ; ꝓpter hoc ꝙ penituer̄t et ꝯuerſi ſūt
a vijs ſuis peſſimis · Legit̄ eni ibidem ione · iij · ſic · Et vidit
deꝰ oꝑa eoꝝ q2 cōuerſi ſūt de via ſua mala · et miſertꝰ eſt ſuꝑ
maliciā ſua quā locutus fuerat vt faceret eis et nō fecit · Ex
quo ſic arguit̄ · non dixit ſcriptura vidit deus ieiuniū eoꝝ ꝛ
ſaccū et miſertꝰ eſt ꝛc̄ · ſ; vidit deus oꝑa eoꝝ · quia ꝯuerſi ſūt
de via ſua mala et miſertꝰ eſt · Ex quo patꝫ ꝙ nō ꝓpter ieiu
nia ſeu indumenta ſaccinia niniuitaꝝ deꝰ miſertꝰ eſt eis · ſ;
ꝓpter cōuerſioneꝫ a vijs eoꝝ peſſimis · Et ſic ex hac hyſtoꝛia
ſm̄ eos nō habet̄ ꝙ laudabilia ſint ieiunia ſeu meritoꝛia · ſ;
foꝛte pocíꝰ oppoſitum · Magiſter · Ieiuniū
de quo loquimꝰ ꝓut · ſ · eſt virtuoſū inq̄ntū eſt actꝰ v̇tutis eſt
illud qd̀ ꝑ rationē oꝛdinat̄ ad aliqd̀ bonū honeſtū · aſſumit̄ eī
tl'e ieiuniū pn̄cipalit̄ ad tria · ṗmū · ſ · aſſumit̄ ieiuniū v̇tuoſū
ad hoc ꝙ mēs liberius eleuet̄ ad ſublimia ꝯtemplāda · Scdm
vero q̄nꝰ ad ꝯcupiſcencias carnis reṗmendas · ꝑ abſtinenciā
eni cibi et potus ſm̄ ieroꝰ · tepeſcit luxuria · Teraū uo ad ſa
tiſfaciendū ꝓ peccatis · vnde ṗmū ieiuniū moyſi ſuꝑdictum

intelligit̃ esse assumptũ p̃mo modo vt·s· mens eius eleuare-
tur ad supna vt legẽ dei mereret̃ accipe·Silr̃ et ieiuniũ dañ·
triũ ebdomadaꝝ·Nam pꝰ illud ieiuniũ reuelationẽ a deo re
cepit vt ibidẽ·Scdm vero ieiuniũ mosaicum assumptuȝ est
tertio mõ·s·vt ꝓ pctis ppli satisfaceret·Jeiuniũ vero niui-
uitaꝝ intelligit̃ assumi scdo et tercio mõ·nam cũ ipi haberẽt
pcta carnalia ad que reprimenda ieiunia ut dictũ est confe
rũt·Silr̃ et pcta alia ꝓ quibꝫ ꝑ ieiuniũ satisfacerẽt·Jdcirco
ieiunia eoꝝ ad talẽ finẽ ordinata·reputanda sũt inter bona
opa·de quibꝫ dicit̃·vidit deꝰ opa eorũ quia ꝯuersi sũt de via
mala ꝛc̃·Niniuite enĩ qui p̃us carnalibꝫ vicijs dediti erant
ieiunãdo ab illis malis vijs cõuertebant̃·Silr̃ et ꝓ p̃teritis
pctis satisfaciebant·Et iõ in hoc qd dicit̃·vidit deꝰ opa eoꝝ
non excludunt̃ ieiunia ꝓut pharisei intelligere volũt·sȝ po-
cius intelligenda sũt includi inter cetera bona opa eoꝝ·Jeiu
nia enĩ simplr̃ sumpta in q̃mplimis locis sacre scripture vt
bona opa reputant̃ maxĩꝰ ſm se intelligunt̃ ordinari ad ele-
uationẽ mentis·et carnis lasciuiã supprimẽdam·vnde iohel
ij·caplo ad cõuersionem gnalem exhortãs dicit·Cõuertimi
ad me in toto corde vestro in ieiunijs et fletu ꝛ sacco ꝛc̃·Cir
ca qd si amplius scripturas scrutari volueris reperies ꝙ ieiu
nia et mõumenta saccania ꝛ huiõi q̃nq̃ȝ etiam ĩ hijs qui nõ
sũt vere penitentes cõmendant̃ a deo·inq̃ntũ talia inducunt
quãdam humiliatõȝ seu attritõȝ que sũt dispositões ad peni
tenciã· Discipulus· Vellem scire vbi ha-
bet̃ quod dicis·s·ꝙ etiam sine vera penitẽcia ieiunia et huiõi
q̃nq̃ȝ cõmendant̃ a deo· Magister· De achab
qui pessimꝰ fuit vt hystoria sacra testat̃·de eo tam̃ legit̃ ꝙ cũ
audisset ab helia sñiaȝ dei contra eum latã de deletiõe sua cũ
sua posteritate ꝙ scidit vestimẽta sua et indutus est sacco et
ieiunauit·Et licȝ ista non fecerit ex detestatõe pcti nec timo
re dei·sȝ solũ quodã timore ſuili·s·pene·tam̃ legit̃ deũ dixis-
se helie·Nõne vidisti achab humiliatũ coram me·eo ꝙ hũi
liatꝰ est mei causa·non inducam malũ in diebꝫ eius·Que
quidẽ hystoria habet̃·iij·Re·xxj·Ex quo patȝ ꝙ ꝑ ieiunia
et alia que supbiam mentis supprimũt·etiam si non fuerint
ex corde totalit̃ contrito facta·deus leuat aliquid saltẽ de pe
na temporali·vnde ieiunia et alia silia que humiliatõȝ men
tis inducunt nõ sũt cõtempnẽda·sȝ nec deridẽda sic pharisei

existimāt · nisi forte cum fiūt p exteriora signa tantum sine hoc q interius aliquem effectum humiliatōis inducant · qd ptinet ad ypocrisim que est bonitas simulata · et per ɔsequēs sm Gregoriū duplex iniquitas · de qua falsa humiliatione legitur ecc · xix · Est qui nequiter se humiliat et interiora eius plena sūt dolo

¶ Capl'm · viij · in quo ostendit q auctes in quib Rabini phariseorum fundantur ad reprobandas abstinēcias et ieiūnia nostre religionis nichil faciunt pro eis

Discipulus ·

Licet vera sint et michi grata ea que circa ieiunia et abstinencias p te sunt dicta · adhuc restat dicendū cōtra auctes p Rabimoysē supra allegatas · quarum pma est de nazareo nūi · vj · capit'o · qui pter hoc q vouerat abstinere a vino et sicera incurrebat peccatum · intantū q indigebat ppiciatōe cū sacrificio i oratione sacerdotis · licet nō afflixerit se nisi tantum p abstinenciam a vino · Ex quo arguit q ml'to magis peccat ille qui a multis rebus licitis abstinendo se affligit · Alia auctas sumitur ab eccl'iastico · vij · capit'o vbi dicit · Noli esse iustus multū · ex qua intelligūt q supra iusticiam legalem mosaicam per quam phibentur certa cibaria et comestibilia non sūt addende alie abstinencie scilicet ieiunia · quia hoc videt esse multa seu supflua iusticia Declara ergo michi has auctes sic vt sciam quomodo nō cōtradicunt illis que a te circa hec supradicta sunt ·

Magister · Prima auctas supdicta · s · de nazareo manifeste facit contra ipm allegantem · s · Rabimoysen et suos Rabinos · Nam aspicienti legem Nazareorū et consecratoꝝ que nūi · vj · capl'o continet · manifeste patet q nazareus consecrat seu sāctificat deo p votum de abstinēcia a vino et sicera et alijs ad hoc ptinentibus · Legit enī ibi sic · loqre ad filios israhel vir siue mulier qui fecerint votum vt sanctificentur et se voluerint consecrare dño a vino et omī quod inebriare potest abstinebunt rc · Ex quo habetur clare q votum pdictum de abstinencia a vino et ab alijs iebriatiuis ad scificationē et consecrationē vouentis ptinet · Et ideo infra de ipo legit, omī tempore consecratōis sue super mortuū nō egredietur · nec super patrem rc · Et reddens rationē hui subdit · quia consecratio domī super caput eius est · Et est ratio ·

Nam sicut sacerdotes deo ministrantes olim seruare se debe: bant a contaminatione mortui· vt leuitici·xxi capl'o· Sic na: zare9 consecratus p̲ votum abstinencie supradictum a tali cõ taminatõe mortuoꝝ obseruare se debebat· Que quidẽ obserua tio ita stricte p̃cipiebatᷣ nazareo sicᷣ summo sacerdoti qui etiã ꝓ patre et matre non debebat contaminari· Simplices vero sacerdotes licet a contagijs quorũcumqꝫ mortuorum absti nere debebant· non tamen a patre seu matre defũctis· vt ha betur leuitici sup̃ capl'o allegato· et nũi·vj· Ex quo mãifeste habetur ꝙ sanctitas nazarei equip̲abatur sãctitati summi sa cerdotis in cerimonialibus sup̃dictis de contagio mortuoruꝫ Et quia posset contingere ꝙ nazare9 minus circa hoc ꝓuidẽ ter talem cõtaminationẽ mortui incurreret· Jdeo legitᷣ infra Si autẽ mortuus fuerit quispiã subito coram eo pollueťᷣ ca put consecratõis eius· ad eius rep̲ationẽ seu reconciliationẽ debebat offerre sacrificiũ ꝓut in lr̃a· Et sacerdos debebat dep̃: cari ꝓ eo· eo ꝙ peccauerit super mortuo modo supradicto· vñ expiatio ista requirebatᷣ· eo ꝙ nõ diligentᷣ fuerat obseruat9 a contagio mortui cũ tamen esset deo consecratus· Ex quib9 patet ꝙ votum nazarei de abstinencia a vino et huiõi cõmẽ: datum est et laudatum tamq̃m v̇tuosum et deo sanctificatũ seu consecratum· eius tamẽ negligencia circa obseruationẽ a contaminatione ad quam tenebatᷣ indigebat ꝓpiciatione et indulgencia vt dictum est· quod manifeste facit cõtra Ra: bimoysen· Et attende ꝙ in hoc loco interpretati sunt hoc ver bum· eo ꝙ peccauerat super aĩam dicendo ꝙ peccauerat super aĩam suam in abstinendo· quod tamen lr̃a non patitur que p̃dictum votum nazarei ad sanctificatõem et consecrationẽ p̲tinere dicit· quod etiam Amos·ij·capitulo manifeste ostẽ dit vbi inter magna beneficia que ꝓpheta in p̲sona dei reci: tat fuisse impensa populo isralitico de quibus fuerunt deo in grati etiam de nazareis facit mentioneꝫ· vnde cum diciťᷣ· Et ascẽdere feci vos de terra egipti et deduxi vos p̲ desertum·xl· annis ꝛc̃· ibideꝫ subdit· Et suscitaui de filijs vestris ꝓphetas et de iuuenibus vestris nazareos· Ex quo habetur mãifeste ꝙ ad magnam graciam reputare debebat populus israheli: ticus diuinitus sibi concessum ꝙ de eis suscitarenťᷣ nazarei· vide igiťᷣ quanta sit fatuitas pharisaica que nazareos pec: catores reputat· Intelligendũ ergo quod dicit super aĩam·

super mortuū a quo separata est anima sicut in translatione nostra · nam anima in scripturis sacris quandoq; accipit̄ ꝓ toto hoīe · vt cum dicit̄ Ezechielis · xviij · capitulo · anima que peccauerit ipa morietur · et sic in alijs · Quandoq; aūt per aīam intelligit̄ mortuus · vt cum dicit̄ nūi · vj · Immundi sumus sup animā hoīs · que quidē immūdicia intelligit̄ ex tactu hoīs mortui modo ꝓdicto · Item alia auctas quam allegat ab eccl'iastico · vij · capl'o sumpta vbi dicit̄ · Noli esse iustus multū · nichil facit ꝓ eo · arguit eni a disparatis · Ibi eni agit̄ de virtute iusticie que corrumpit̄ qñq; per excessum s · cum quis acrius punit q̄m oportet quod ptinet ad crudelitatē · qd cōiter ꝓcedit ex hoc ꝙ aliquis de iusticia sua nimis estimat ad quod reprimendum dicit · Noli esse iustus multū Hic autem agim⁹ de ieiunijs et abstinēcijs que ptinent ad tēperanciā que est alia virtus distincta a iusticia · vnde sua argumētatio in hoc loco nō valet ·

¶ Capitulū · ix · in quo agitur de differencia victorie antiquorum patrum ad victoriam patrū noui testamenti ·

Discipul⁹ ·

Adhuc video quādam differenciam inter statum seu vitam iustorum seu sanctorum veteris testamenti · et statum seu vitam sanctorū noui testamenti · Cui⁹ differencie rationem cupio habere · que quidem differencia talis est · Sancti eni antiqui testamenti in hoc gloriabant̄ et deū in gentibus magn̄ficabant · quia supabant infideles ⁊ eos vltra modū vincebant seu supprimebant et hoc quādoq; p armorum potenciam · sicut legitur de abraham geñ · xiiij · qui quatuor reges vicit potentes cum paucis sue comitiue viris · et hoc sine miraculo aliquo patente · Silr de machabeis qui pluries debellauerunt grecos qui plures erāt numero ⁊ magis armis muniti bellicis · vt habetur machabeorū p̄mo et sic de alijs q̄mpl'imis · fuerunt etiā in illo statu qui mediātibus miraculis visibilib⁹ aduersarios vincebant vel eorū resistebant tyrannidi · p̄mū patet p moysen in mari rubro contra egiptios exo · xiiij · et de alijs bellis q̄mpl'imis qui i libro iudicum et in alijs libris canonicis continent̄ · Scdm pz in daniele quē domi⁹ ab ore leonū miraculose eruit danielis vj · Et tribus pueris qui virtute diuina impetum ignis in fornace ardenti euaserunt · et sic restiterunt seu supauerunt

psecutorum rabiē · vt habetur danielis · iiij · caplo · In statu autem noui testamēti spāliter in pmitiua ecclesia aliter contigit et qi p oppositum · Nam apli et sancti martires tunc tēporis nō legunt supasse aduersarios · s; potius ab eis affligi et occidi vt patet in qmplimis legendis sanctoy · Cum autez eadem sit fides vtrorūq; scire cupio tante differencie rationē ·
Magister · vii · Ad rationem hui⁹ differencie quam queris ostendendā oportet te reducere ad memoriam quedā supdicta · Ex quib⁹ cum alijs quibusdā veris rationez differencie quam petis habebis manifeste · In supdictis eni · s · in pma pte distinctōe · v · ostensū fuit q⁹ duplex est victoria · s · corpalis et spūalis · et q⁹ spūalis victoria est melior seu dignior qm victoria corpalis · qd testat scriptura pū · xvi · vbi dicit · melior est paciēs viro forti et qui dñatur animo suo expugnatore vrbiu; · Cui⁹ excellencie rō in pdicta distinctōe plene habet · vnde in victoria xpi sm qua; hostem humani generis deuicit non fuit corpalis victoria que impfecta est · sed spūalis · paciendo eni et moriendo vicit · In ligno eni crucis xpus moriendo dyabolū vicit · victoria vero antiquoru; patrum vt cōiter corpalis fuit · supando dīna virtute aduersariorū corpales potencias · Ex quibus habere potes differencie rationē quā petis · Ad populum eni antiquū qui tanqm impfect⁹ p corporales pmissiones inducebat ad legis obseruationē · victoria corpalis que sensibilis est licet min⁹ digna ptinebat · Ad populū uo nouū qui tanqm pfectus p spirituales pmissiones ducit · victoria spūalis que dignior est ptinet · Et iō apli et alij discipli vestigia xpi sequētes · victoriā spūalem sequunt que pficit p veram paciencā psequēciū vsq; ad mortem ppriam · docente vero magistro luce · ix · Qui vult venire post me abneget semetipm et tollat crucem suam et sequat me · Circa quod vlteri⁹ attendē debes q⁹ vtraq; victoria in testimoniū fidei fidelib⁹ est cōcessa · Sicut eni antiqui videntes victorias miraculosas corpales in deū credebant · vnde exo · xiiij · vidit israhel manū magnā qua; deus fecit egipcijs · crediderūt in deū et in moysen seruū eius · Sic tpe noui testamēti videntes ppli mirissimā constanciam et pacienciam aploy et alioy disciploy xpi · qui paciendo terribilissima et acerbissima tormēta virilit in fide xpi pmanebant vsq; ad mortē crudelissimā · per hoc ppli ad assensū fidei

inducebant· vt pȝ in hystoriis eccl'iasticis et aliis sanctorū martirū legendis· de qua quidē differencia circa testimonia fidei int̄ p̄res veteris testamēti et p̄res noui cōsiderāda· apl's ad hebreos ait vbi de p̄mis dicit· Sancti ꝑ fidem vicerūt regna opati sūt iusticiā obturauerūt ora leonū· extinxerūt impetum ignis ⁊c̄· vsqȝ ibi· alij vero exclusiue que oīa ad statum antiquoꝝ ꝑtinent· vbi oīa illa et plura similia leguntur facta fuisse ꝑ sanctos antiquos· vt patȝ ꝑ discursū veteris testamenti· vn̄ diuina sapiā que oīa suis tp̄ibus et locis suauiter disponit antiqui testamēti p̄ribus victoriā tp̄alē sicut et bona tp̄alia cōiter p̄stauit in testimoniū fidei· vt ex talibꝫ bonis impfectis ppl's ille impfectus induceret̄ ad agendum et credendū illa que ad pfectionē vite ꝑtinebant· Consequent̄ aūt postq̄m apl's narauit victorias et alia miraculosa antiquoꝝ patȝ subdit· Alij vero extincti sūt non inuenientes redemptionē ⁊c̄· vbi loquit̄ de sanctis noui testamēti qui sūt alij a p̄dictis· s· antiquis· qui quidē sancti p̄sertim in p̄mitiua eccl'ia nō legunt̄ victorias habuisse de aduersarijs sȝ potius ab eis affligi et occidi· vnde de illis dicit· Nō inuenientes redēptionē· s· corꝑalē ab hostibꝫ vt meliorē inuenirēt redēptōē· s· sp̄ualē· vn̄ de istis· s· de sc̄is noui testamēti dicit· lapidati sūt· secti sūt in occisione gladij mortui sūt ⁊c̄· vbi finalit̄ de omibꝫ ↄcludit· Hij om̄s testimonio fidei ꝓbati inuēti sūt· Si aūt quis querat de compatōē alteriꝰ victorie ad alteram· s· coꝑalis ad sp̄ualem· que· s· illaꝝ sit maior scrutando diligenter aploꝝ dicta hanc repies cōꝑationē· De antiquis eni sanctis ꝓpe dicit̄ q̄ vicerūt regna· Illi eni ꝑ fidem verā vicerūt egiptū· chananeā· palestinā· ydumeā et huiꝰōi que sūt regna ꝑticularia· Sancti vero noui testamēti ꝑ victoriā sp̄ualē non solū regna dicunt̄ vincere sȝ mundū· vn̄ p̄ma io· v· Hec est victoria que vincit mundum fides nr̄a· Cuiꝰ ratio est· Nam iustus ille qui tormēta mūdi vsqȝ ad mortē paciendo immobilit̄ in fide manet· non solū vnū regnū vel plura regna ꝑticularia vincere dici debet· sȝ vincere mundū· Si eni totꝰ mundꝰ visibilis cōgregatꝰ esset nō posset amplius cont̄ vnū hoīem facere q̄m ip̄m multiplicit̄ torquendo interficere· Et ideo sancti noui testamēti supando oīa in testimoniū fidei· que mundꝰ contra illos posset facere· totum mundū vicerunt· vnde xp̄us ꝑ huiꝰōi noua victoria

cōmendanda dicebat· Ne terreamī ab hijs qui occidūt corp⁹
Et post hoc non habent amplius quid faciant luce·xij· Et si
vis amplius de hac mā habere vide in additōe sup eplʾam ad
hebreos·xj· Discipul⁹· Satis habeo ratonē
differencie quā petebā in auctībus noui testamēti quā modo
allegas fundatam·vellē tamen adhuc informari si forte in
antiquis scripturis de hac differēcia·s·victorie antique ⁊ no
ue aliquid habeat· Mgr· Scripturas scrutādo
antiquas aliquid de hoc inueniri posset· licet nō ita clare sicͭ
in alijs misterijs ꝯtingit vt dictū est· De victoria enī antiq̄
que corpalis erat·s·per corpalem potenciā satis tradit̄ in hy:
storijs antiquis in quibus habet̄ q̄ aplʾs dei sepe aduersarios
vincebat·eos debellando corpaliter et affligendo·non virtute
ꝓpria sꝫ diuina·vnde psalmista de huiōi victorijs antiquo:
rum dicebat· Non in gladio suo possiderunt terrā·nec bra
chiū suū saluauit eos·sꝫ dextera tua ⁊c̄· De victoria tamen
spūali non palā sꝫ figuratiue antiquit⁹ tradit̄·et hoc ꝑ sacri
ficia diuisa et varia que in veteri lege fiebant ad p̄figurandū
pricipalit̄ sacrificiū xp̄i ꝑ quod victoria spūalis habet̄ vt sup̄
dictū est· De qua figuratione in p̄ma scōe·q·c·ij·plene ha:
betur· Discipl̄s· Licet ī hijs que modo al:
legas duplex victoria intelligatur·hoc tamē est in diuersis
auctībꝫ·vellē aūt scire si forte in vna aliqua aucte de antiq̄s
hec duplex victoria tradat̄· Mgr Scrutāti
diligent̄ scripturas hoc quod petis repiri posset et spāliter in
psalmo·lxxvj·qui incipit·voce mea·ibi enī psalmista ꝓ̄e
in ꝑsona fideliū xp̄i qui in p̄mitiua eccl'ia sub tyrānica ptā:
te Romani imperij maxime affligebant̄·pricipalit̄ loquitur
vt recte intuēti lr̄am ipi⁹ psalmi hoc patꝫ· Et quia hoc erat
contra modū diuit⁹ consuetum circa antiquos vt dictū est
qui aduersarios supprimebant et debellabāt· Idcirco psalmi
sta ibidēꝫ dicit· Et dixi nūc cepi hec mutatio dextre excelsi·
Cui⁹ sensus est q̄ potēcia dei que ꝑ eius dexterā cōiter in scrip
turis significat̄· Iuxta illud exo·xv·caplʾo· Dextera tua dn̄e
confregit inimicū·antiquit⁹ manifestabat̄ per destructōeꝫ ad
uersariorꝫ corpalem· Nunc aūt·s·in statu p̄mitiue eccl'ie de
qua ibidē psalmista tractat pricipali⁹ manifestabat̄ dexte.
ra dei seu eius potencia ꝑ miram paciencíam fideliū qua gra
uissimas ꝑsecutōes vsqꝫ ad acerbissimā mortē ab adūsarijs

pro fide veritatis tolerabāt· vnde de hoc psalmista ꝓprie dice
bat· Nūc cepi hec mutatio dextere excelsi· Nam dextera ex:
celsi que vna et eadem est essencialiter· s· diuina potencia nō
vniformiter sed mutabiliter incipiebat manifestari in statu
ꝑmitiue ecclesie ab eo modo quo manifestabaẗ tempore anti:
quorum vt dictū est· Et sic ex ista auctē bene intellecta ha:
bes differenciā supꝰdictam quam petis· Discipulus·
Hic ps̄· cōiter exponiẗ de fidelib⁹ in captiuitate babiloni:
ca afflictis ꝓut in postilla Nicolai qui ad lr̄am psalmū pre
dictum sic exponit habeẗ· vnde ꝭm suā expositionez que lr̄a:
lis est non habet locū allegatio tua supꝰdicta· Mgr̄·
Vide addicionē sup postillam in predicto psalmo· et ibi
manifeste repies ꝙ expositio postillatoris non ꝓprie applicaẗ
lr̄e vt patet ex multis rationibus que in p̄dicta additione
hoc ostendūt· sꝫ ꝓprie applicaẗ lr̄a statui ꝑmitiue ecc̄lie vt iā
tibi allegaui· In quo statu incepit mutatio dextere excelsi
modo supꝰdicto· vnde si de expositione illius psalmi plenius
vis informari vide ibi in postilla et in additione·
Discipul⁹· Adhuc lr̄a isti⁹ versus non videtur
consonare tue sn̄ie· dicit enī· Et dixi· nūc cepi hec mutatio
dextere excelsi· debuisset enī dicere ꝭm te· Et nunc cepit mu:
tatio dextere excelsi· Magister· In scriptu:
ris sacris vt nosti sepe poniẗ p̄teritum ꝓ futuro et econtra·
Similiter et verba seu ꝓnomīa ꝑme ꝑsone pro tercia· vnde
exo· iij· capl'o angel⁹ loquens moysi dicebat· Ego sum dn̄s
deus patris tui ⁊c̄· vnde ī hoc loco nō est incōueniens vt ver:
bum ꝑme ꝑsone ponaẗ loco verbi tercie ꝑsone·

Distinctio q̄nta de scrutinio scripturarū que in libro Job cōtinent᷑ declarando mentē ipius iob et sociorū Similiter et heliu In quib⁊ expositores hebreoꝝ manifeste errauerūt Et continet xiij cap̄l'a

¶ In p̄mo capitl'o p̄mo ostendit᷑ ꝙ iob in dictis suis seu' altercacoibus quas cum socijs habuit nō est blasphemus nec hereticus censendꝰ sicut Rabimoyses et omnes antiqui talmudici erronee estimauerunt

¶ In 2° cap̄l'o ponunt᷑ quedam dicta ipiꝰ iob ex quib⁊ p̄dicti hebrei arguunt job fuisse hereticū seu blasphemum. et ponit᷑ q̄dam p̄ambulū ad verā intelligenciā quorūdam q̄ in dispu tacione job cum socijs cōtinentur.

¶ In cap̄l'o tercio ponunt᷑ ea in quib⁊ tam job q̄3 socij eius cō ueniebant. et ea in quibus differebant. et ibidē respondet᷑ ad auc̄tes sup̄dictas que per rabimoysen cont̄ job allegant᷑

¶ In q̄rto capitulo arguit᷑ contra p̄dictam responsionem et soluuntur argumenta.

¶ In .v. cap̄l'o ponunt᷑ quedā alia u̇ba ipius job ex quib⁊ arguunt sup̄dicti. job negasse resurrectiōe3 futurā. et ibidē soluuntur argumēta eoꝝ per verā exposicōe3 v̇boꝝ ipiꝰ job.

¶ In cal° vj. ponunt᷑ quedā v̇ba dei ad ip̄m job. ex quibus apparet ꝙ job loquebat᷑ cont̄ iusticiā diuinā. et ibidem exponuntur v̇ba p̄dicta sic ut ex ipis nō intelligat᷑ job fuisse locutū in derogacionē diuine iusticie.

¶ In cap̄l'o vij. oñdit᷑ ꝙ ex hoc ꝙ job natiuitatē suā et concepcōnem et huiōi maledixit. et eaā uitam ꝓp̄am dicebat se abhorrere nō derogat᷑ ꝑfectioni ipius job seu ipiꝰ v̇tuose paciencie. nā talia ƀm partē inferiorē rōnis dici intelligēda sūt nō aūt scōm ꝑtem superiorem racionis

¶ In cap̄l'o. viij. ponit᷑ quedā obiectio cont̄ ea que dicta sūt in p̄cedenti capitulo et ibidem soluit᷑.

¶ In cap̄l'o ix. declarat᷑ conueniēcia amicoꝝ job in ipius impugnacōne et distinctio eorū inter se

¶ In cap̄l'o. x. exponit᷑ opinio heliu que fuit erronea a deo cōdemnata cont̄ hebreos qui asserūt ꝙ heliu victoriā obtinuit de job. et distinctio eorū inter se

¶ In cap̄l'o. xj. oñdit᷑ ꝙ sicut tres amici job erāt de secta saduceoꝝ sic et heliu erat de secta phariseoꝝ quib⁊ assimilat᷑ tam in suis opīonib⁊ erroneis q̄3 in cōdicionib⁊ suis

¶ In caplo· xij· ostendit quod in responsionibus domini super addi intelligit quod ad questionem propositam de iob pertinere videatur
¶ In caplo xiij· ostenditur quod ex malis temporalibus que hominibus eveniunt non semper concludi potest eorum malicia
¶ Capitulum primum in quo ostenditur quod iob in dictis suis seu altercacionibus quas cum sociis habuit non est blasphemus nec hereticus censendus sicut Rabimoyses et omnes antiqui talmudici erronee estimauerunt·

P Lacent michi raciones tue quas assignas ad hoc quod antiqui patres veteris testamenti bonis temporalibus adherebant propter conformitatem ad populum quem ad obstinandam diuinorum preceptorum inducere intendebant· qui quidem populus ex sui ruditate temporalibus adherebat· intantum quod non nisi per temporales promissiones ad dei obsequium induci oportebat· Sed circa hoc quedam insurgit admiracio que talis est· quomodo iob de quo scriptura testatur quod erat simplex et rectus timens deum et recedens a malo iob primo· cum hoc tamen intantum temporalibus adherebat quod ex eorum amissione quandoque in blasphemiam dei verba prorumpebat prout rabimoyses in libro de directione parte tercia caplo· xxiij dicit Non enim dicendum est quod iob adheserit temporalibus propter ruditatem populi quem intendebat inducere ad fidem seu opera legis faciendum· quia iob gentilis erat· nec legitur fuisse sub aliqua lege diuina preter legem naturalem constitutus· nec fuit a deo missus ad aliquem populum de lege diuina informandum· vnde admiracione dignum videtur quod tantus vir et a deo approbatus sic in blasphemiam diuinam prorupit propter temporalium bonorum amissionem
Magister Dicere quod iob fuit blasphemus vel non bene sentiens de deo seu de prouidencia diuina est valde erroneum tanquam contra veritatem sacre scripture dictum· Manifeste enim testatur scriptura in principio sue historie quod fuit rectus et timens deum etc Similiter quod deus frequenter vocat eum seruum tam in allocucione cum sathana ut cum dicit nunquid posuisti cor tuum super seruum meum· Iob quia non est ei similis in terra etc· Iob 2o quam eciam in fine huius historie deus loquens ad ipsum eliphaz dicit Iob seruus meus orabat pro vobis· Ex quibus et similibus manifeste patet quod iob computandus est inter seruos dei non autem inter blasphemos Item Ezech· xiiij· cal° dicit· Et si fuerint tres viri in medio eius noe daniel et iob ipsi iusticia sua liberabunt animas suas·

Ex quo patz ꝙ deus reputabat job inter iustos qui per suam iusticiam fuerūt digni liberari · absit ergo dicē job fuisse blasphemū et huiōi sicut Rabimoyses erronee asserit in loco per te allegato · quē quidē errorem ipē Rabimoyses non habuit ex se · sed in hoc sequit̄ talmudicā seu pharisaicam opinionē que in diūsis locis hūc errorē tenet sicut et in mltis aliis superi⁹ dictis · et deo duce infra dicēdis Discipul⁹ Ad hoc qd allegas pro defensione iusticie ipi⁹ job · Rabimoyses ubi supra respondet · dicens ꝙ de blasphemia et de aliis erroribus suis job penituit · vnde in ultima locucōe job ad deum sic dicit · Idcirco meipm rephēdo et ago penitenciā in fauilla et cinere ꝛc̄ · Job · xlii · In quib⁹ verbis scdm Rabimoysen ostendit̄ ꝙ job penituit de blasphemia diuina et aliis erroribus per ipm dictis · Et ideo post pdictā pniam deus vocat eū seruum in pdicto caplo · Similit̄ et in ꝑphecia Ezech · et sic et̄ antequā temptaret̄ et pcā pdicta incurrēt seru⁹ vocatur ut in pmo caplo · et 2° · ipi⁹ job hoc patz · Motiuū aūt seu causā penitencie ipius job Rabimoyses ubi sup̄ assignat dicēs ꝙ job opinabat̄ ꝙ ꝓsperitates tēpales erant finis vltimus vite humane · et hoc qm ipē job cognoscebat ipsū deū solum et narracione seu auditu nō aūt per viā speculatiuā qd probat ex hoc qd job dicit in · xlii · cal° · supdicto · auditu auris audiui te et nunc oculus meus videt te · vnde scdm eū nō fuit job commendat⁹ in pncipio sue historie de intelligēcia seu sapīa et huiōi sed de simplicitate et rectitudine vite et timore dei et recessu a malo · que cōdiciones pūt cōpetere etiā rudib⁹ · Ex quo dicit ꝙ iob quando ex solo auditu cognoscebat deū erat ꝑplexus in pdictis opiniōib⁹ · Sed postq̄z habuit noticiam diuinam ꝑ viam speculatiuā tūc cognouit ꝙ finis vltim⁹ humane vite non consistit in ꝓsperitatib⁹ hui⁹ mūdi · s · tēpalib⁹ et ideo penituit de hiis que dicta fuerūt per eū cont̄ diuinam iusticiā atq̄z ꝓuidenciā ꝓut in libro Rabimoysi supdicto per te et caplis allegatis ista pleni⁹ habent̄ Mgr Si bene verba dei ad Eliphā et socios eius directa scrutatus fueris sane reperies ꝙ deus tanq̄z verus et ꝓprius dēminator disceptacōnis seu cōtencioīs ipius job et eius aduersarioꝝ determinat ꝙ in ipa disceptacōne seu disputacōe job cū illis locutus fuerat rectum corā deo · nō aūt aduersarii eius · dicit em̄ sic deus ipi eliphām · Iratus est furor meus in te et in duos

amicos tuos quoniã nõ estis locuti corã me rectũ sicut seruꝰ
meus iob· Ex quibꝫ manifeste patꝫ ꝙ deus approbat vba ipiꝰ
iob in p̃dicta disputacõe cõtenta tanq̃ȝ recta ⁊ condempnat
partem alioꝝ tanq̃ȝ oppositã· quã quidẽ sentenciã deus postea
infra paucis interpositis replicat sub eisdẽ verbis· Constat aũt
ꝙ si iob in disputando cum adũsarijs ꝓuidenciã dei negasset
seu eiꝰ iusticiã contᷓ qḋ adũsarij eius eũ impugnassẽt ꝙ tunc
falsum esset dicẽ ꝙ iob fuerat locutꝰ rectũ coram deo et socij
oppositũ Ex hoc aũt ꝙ fecisset pniam de cõmissis seu de dictis
suis nõ recte dictis· non seq̃tur ꝙ fuerat rectũ locutꝰ in p̃ce-
denti disputacõe· Oportet ergo dicẽ ꝙ in disputacõne ipsius
iob cum adũsarijs· iob tenuit qḋ rectũ ẽ ut lr̃a testatᷓ· Et sic
patꝫ ꝙ tam Rabimoyses q̃ȝ mg̃ri sui quos sequitᷓ· s· pharisei
non recte sed false et erronee dicta ipiꝰ iob in disputacõne
cum socijs tanq̃ȝ heretica condempnauerũt· Cum constat hoc
esse manifeste contᷓ diuinã determinacõeȝ sup̃dictã Item qḋ as-
serit ipe Rabimoyses de motiuo pnĩe ipsius iob qḋ fuit quia
antea cognouit deũ ꝑ solũ auditũ· nũc aũt per viam specula
tiuam est incõueniẽter dictũ· tum quia in hijs que ꝑtinẽt ad
cognicõem hũanam de diuinis· magis meritoriũ est qḋ homo
ex auditu accipit q̃ȝ si per speculacõem hũanã hoc hr̃et· fides
enĩ est ex auditu ad Ro· x· tũ quia ꝑ speculacõem hũanã nõ
sufficient habetᷓ ꝓuidẽciam diuinã esse circa particl'ares actus
hominis· et ꝙ remuneracõ seu punicio hoĩs s̃m ipsius actus sit
in alia vita et maxime in resurrectione futura · de quibꝰ
iob aliqua docuit ut infra patebit Item ꝙ ipe Rabimoyses
asserit iob nõ fuisse cõmendatũ a deo de sapĩa seu intellectu
falsũ est Nam cõmendatꝰ fuit de timore dei et recessu a malo
in pricipio historie· et etiã postea ·2· cap'lo dicẽte deo de iob ad
ip̃m sathan· ꝙ nõ erat ei similis in t̃ra vir simplex et rectus
timens deũ et recedens a malo Constat aũt ꝙ timor dei ẽ ipa
sapĩa que in scripturis cõmendatᷓ · Similiť et recedẽ a malo
est intelligencia que laudatᷓ in scripturis· ut habetᷓ exp̃sse iob
xxviij ·dicit sic· iob de quo deus testatᷓ ꝙ erat timens deũ et re
cedens a malo· necesse est dicere ꝙ erat sapiens et intelligens
et timens deum ⁊c̃

¶ Capl'm 2ꝰ in quo ponũtᷓ quedã dicta ipius iob· ex quibus
p̃dicti hebrei arguũt iob fuisse heĩcũ seu blasphemũ· et ponitᷓ
quoddã p̃ambulũ ad veram intelligẽciam quorũdam que in

disputacōne job cū suis cōtinent̄ Discipulus
Quicquid sit de alijs vellem habē veram intelligenciā
de auctībus quas ipē Rabimoyses allegat· ex quib9
ad lrām videt̄ haberi q job credebat q nō erat diffe=
rencia inter iustū et impiū apud deū · vterq3 enī ut dicit sil'i
modo cōsumit̄ · vnde in capl'o · ix · ipē job dicit · vnū est quod
locutus sum · et innocētem et impiū ipē cōsumit Item infra
job · xxj · videt̄ dicere de impijs q aliqui moriunt̄ in magna
tranq̄llitate et aliqui in magna amaritudīe et de vtrisq3 con
cludit et tamē insimul in puluere dormiēt et vermes operient
eos · Ex quib9 auctībus videt̄ arguere q de mente job erat q
deus indifferēter punit innocentem et impiū · Similit̄ et q̄sl3
impios indistincte · qd videt̄ cont̄ diuinā iusticiam seu ꝓui=
denciam · vnde ex istis concludit q b̄m job deus nō ꝓuidet de
actibus hūanis quoꝝ vtrūq3 est erroneū tanq̄3 repugnās sa=
cre scripture in m'l'tis locis · in quib9 maīfeste habet̄ q deus hēt
noticiam de omnib9 actib9 hūanis · et retribuit vnicuiq3 scdm
opera sua · vnde in p̄s · de p̄mo dicit · qui finxit sigillatī corda
eoꝝ et intelligit oīa opera eoꝝ · De 2° v̄o p̄s · deo dicit · Tu
reddis vnicuiq3 iux̄ opa sua · et ī m'l'tis alijs locis · vellē igit̄
ut michi ostēderes quō p̄dicta v̄ba job et sil'ia pūt intelligi
sine derogacōe diuine iusticie et ꝓuidētie Magister Ad
intelligenciā p̄dictoꝝ ꝛ similiū oportz p̄mo scire ī quo pendeat
hui9di disceptacō · s · job et suoꝝ adu̅sarioꝝ · sic ut opīo cui9l3
eoꝝ distincte habeat̄ al's ꝓcederet̄ confuse et indet̄minate · Et
circa hoc vlteri9 est attendendū q stilus libri job et ipius mo
dus loquendi est valde singularis in obscuritate int̄ ceteros
libros veteris testamēti vnde cōiter tradūt hebrei q modus lo=
quendi istius libri est nō solum poeticus sed etiā metrice com
positus · in quib9 concordat jero9 · vnde in ꝓlogo hui9 libri sic
dicit · a verbis job in quib9 ait · pereat dies in qua nat9 sum
usq3 ad eū locū ubi ante finē voluis scriptū est Idcirco me re
prehendo exametri v̄sus sūt · dactulo spondeoq3 carētes Et sic
patz q liber iste est ꝑ modū poematis scriptus · vnde ꝑ totum
hūc libꝝ figuris et coloribus vtitur quib9 poete vti cōsueuerūt
Illa aūt que metrice tradunt̄ nō plane exp̄munt̄ sicut fit in
locutionib9 ꝓsaicas sed truncate · et q̄nq3 ꝓprie · ꝛ q̄nq3 imꝓprie
et q̄nq3 breuius q̄nq3 largius q̄3 oportz ꝓponunt̄ · Sil'r et in ta
libus vna sn̄ia sepi9 r̄plicat̄ sub diuisis v̄bis seu sil'itudīb9

Item in sil'ibus qñqꝫ quedã tradunť que prima facie videnť esse ẜm mentē loquētis · et tñ serie disceptacōis ꝓspecta opoꝛtꝫ ea intelligere nō ẜm mentē loquētis sed ẜm mentē adũsarij quē loquens seu ꝓponens vult inducere ad incōueniens ꝓut in quibusdam videbiť · vnde ad habendã veram intelligenciã de mente ipius iob et sociorũ et in quo ul' in quibus consistit huiũi disputacōis fundamētum opꝫ pͥmo certitudialiť habē cuiusl3 mentē · per dicta plana cuiuslibꝫ eoꝝ vt sic de singula ribus dictis cui9liꝫ posset sciri quō sint intelligenda · et in quo ipoꝝ disceptacio consistat ·

¶Capl'm tercium In quo ponunť ea in quibꝯ et socij ei9 cōueni ebant et ea in quibꝯ differebāt · et rñdeť ad auctes supdictas que ꝑ Rabimoysen conť iob alleganť Discipul9

Ante omia placet ut michi declares mentē ipi9 iob fundando eam in suis dictis · et hoc fũdamēto habito ꝓcedeť ad alia Magister Ad hoc qꝺ petis cla rius ostendendũ ꝓsuppone debes ꝙ tam iob qꝫ ei9 amici qui ei ad uersabanť firmiť tenebant ꝙ res hũane a diuina ꝓuidēcia re gunť Sic ut boni diuina iusticia ꝓuidente pͥmianť · Mali vo eadem iusticia puniunť · qꝺ quidē rōe cōceptũ se habꝫ ut pͥncipiũ ad alia que ex fide credenda sũt Quod eciã cōceptũ seu pͥn cipiũ licet ꝑ solam racōem naťalem a phis antiquitus non fuerit repꝑtũ · ꝑ inspiracōnē3 tñ diuinã antiquis veteris testa menti pͥribus reuelatũ fuit · et in sacris scripturis dupliciter traditũ tam ꝑ historias sacras hoc testantes qꝫ per dogmata diuina q̄ hoc expͥsse asserũt · pͥmũ pꝫ in q̄ꝫplurimis locis i quibꝯ scripture diuinã iusticiã res hũanas ꝓuidere historialiť testã tur qꝺ patꝫ tam i singularibꝯ ꝑsonis vnde Gen · iiij · capl'o de punicōne cayn facienda et de pͥmiacōe noe iusti Gen · vj · et de premiacōne abrahe Gen · xij · et · xv · capl'o · qꝫ eciã in quodam vl'i vt de punicōe ꝑeuntiũ in diluuio Gen · vij · Et de punicōe sodomitaꝝ gen · xix · et sic de q̄ꝫplurimis historijs sacris testã tibus ꝙ diuina iusticia ꝓuidente mali puniunť et iusti pͥmi anť · Scꝺo mō idem patꝫ per diuina scripturaꝝ sacra dogmata vnde Gen · xviij · abraham dicebat deo absit a te ut rem hãc facias ut occidas iustũ cũ impio non est hoc tuũ qui iudicas omnē terram ⁊c · et in dacōne legis exo · xx · Ego sũ dominus deus tuus zelotes visitans pccã patꝝ in filios ⁊c · et faciã mi sericordiã diligentibꝯ me ⁊c · Que quidē diuina ꝓuidencia circa

actus hũanos iuxta sacrarum testimoniũ scripturarum· non tm̄ ꝯsiderat exteriora hoīm opa ·sz etiā interiora et intima vt vnicuiqz reddat̄ p̄miũ vl' penā s̄m ꝓpria merita seu demerita·legit̄ etiā iere·xvij·Ego sum dn̄s scrutans cor et ꝓbās renes qui do vnicuiqz iuxta viam suā et iuxta fructum adinuẽcionũ suarum vbi ꝓpheta postq̄z on̄dit ꝙ humana noticia nō attĩgit ad interiores hoīm cogitacōes seu actiones cognoscendas dicens· prauuz est cor homis et inscrutabile·s·ab homie qui tantũ ea que apparẽt videt·p̄mi Re·xvj· capl'o·statim subdit ꝙ hec interiora a deo scrutant̄ dicens·Ego dn̄s scrutans cor et ꝓbans renes·In quo ītelligunt̄ cogitacōes et affectōnes humane q̄ntumcūqz sint occulte·Et vt on̄dat hui⁹ scrutinij diuini seu ꝓbacōis effectum subdit·qui do vnicuiqz iuxta viam suā et iuxta fructũ adinuẽtionũ suarum· vbi ꝑ viam intelligit̄ finis quē homo in opibus suis cōstituit·sicut ꝑ viam corꝑalem homo tendit ad terminũ intentũ· ꝑ fruct⁹ aũt adinuentionũ intelligunt̄ ip̄a opa ab hoīe facta·vnde ex hac auc̄te et quibusdā alijs sil'ib⁊ manifeste habet̄ ꝙ deus ꝓuidet de actibus hũanis ip̄os examinās s̄m se et etiā s̄m intentōez opantis seu adinuenientis·Ex qua auc̄te etiā et q̄mpl'imis similibus habet̄ qd̄ dictum est de ꝓuidencia diuina circa res humanas· qd̄ quidem p̄ncipiũ a quolibet fideli credēdum ē tanq̄z qd̄dam p̄suppositũ ad oīa que per fidem tradunt̄ seu credunt̄ vnde apl's ad hebre·xj·accedentē ad deũ opz credere quia est·et inq̄rentib⁊ se remũerator ē·hoc aũt p̄suppoito scire debes ꝙ fuerũt nōnll'i q̄ licz p̄dictũ p̄ncipiũ credidissēt·errauerūt tn̄ circa p̄miũ iustorum ⁊ punicōez malorum ponētes vtrumqz ī hac vita tm̄ esse nō aũt in futura quā·s·vitā futurā oīno negabāt asserentes aīam hoīs esse mortalez vnde p⁹ hāc uitā s̄m illos nulla remaēt pena ul' p̄miũ hoī·Cōsequēter et eandē erroneā rōnē de mortalitate aīe sequētes r̄surrectōez negabāt·et de hac falsa seu heretica secta fuerūt·Saducei de quib⁊ iosephus li·xx·antiq̄tatũ refert ꝙ recipiebant tm̄ q̄nqz libros moysi in quib⁊ nō fit mēcio exp̄ssa de alio secl'o nec de immortalitate anime sed poci⁹ cōminacōes et punicōnes s̄m l'r̄e supficiē om̄es sunt tꝑales·vnde sequentes pentateucon supficialit̄ tm̄ et nichil aliud de diuinis scripturis in hũc inciderũt errorē·quē errorez cōfutat xp̄s Mt·xxij·ut ibidē plane cōtinet̄·Vlteri⁹ autē cōsiderandũ ꝙ hij tres aduersarij ip̄ius iob ꝓprie vident̄ fuisse

de secta ꝓcta · Saduceoꝝ nefanda · Et ideo oms̄ tribulacões
tꝑales que ipi job côgerant attribuebant pc̄cis seu delictis
ip̄ius false existimantes ꝙ in hac vita nullus affligit̄ nisi ī
pena ꝓprij delicti · vñ innocêtes et recti ꝯm eos nunq̄ꝫ afflige-
bãt̄ in hac vita vt pꝫ ꝑ dicta ip̄oꝝ · Eliphas em̄ dicebat ipsi
Job · Recordare obsecro quis vnq̄ꝫ innocés perijt aut quãdo
recti deleti sunt qñ potius vidi eos qui operant̄ iniq̄tatem ꝛc̄ ·
Job · iiij · Baldach etiã dicebat ipi job Si mũdus ꝛ rectus
incesseris stati euigilabit te ꝛ pacatũ reddet habitaculũ iusti
cie tue job · viij · Sophar etiã ipi job dicebat Et intelliges ꝙ
multo minora exigaris ab eo q̄ꝫ meret̄ iniq̄tas tua job xj · Et
hec snĩa plures replicat̄ ī dictis eoꝝ Ex q̇bꝰ pꝫ ꝙ nó credebãt
ꝙ aliquis homo in mũdo hoc tribularet̄ ut meritũ suũ auge-
retur in alia vita · talem em̄ vitã esse nó credebãt · job autẽ
tanq̄ꝫ verus fidelis credebat firmit̄ ꝑ diuinã ꝓuidenciaꝫ actus
regi hũanos · sꝫ verũ et ꝓpriũ p̄miũ iustoꝝ et verã ꝛ ꝓpriam pu
nicônem reproboꝝ nó ponebat in hac vita que momẽtanea
est et caduca · sed in vita futura · et ꝯsequent̄ ex hoc ꝙ sibi in
hac vita tribulacôes maxĩe deuenest nó credebat sequi ꝙ ip̄e
essꝫ iniustus sicut nec ꝯm veritatẽ fidei hoc seq̄tur · Ex quibus
patꝫ ꝙ Rabimoyses maifeste errat asserens ꝙ job in ꝓuidẽ
cia diuina côueniebat cũ aristotele qui negauit ꝓuidẽciam di
uinam esse in istis inferioribꝰ nisi solũ ꝯm spẽciem vl' genus
non aũt ꝯm indiuidua et ꝑticulares actiones · Cuiꝰ oppositũ
in multis dictis ip̄ius job manifeste pꝫ · Dicit em̄ job de deo
nonne ip̄e cõsiderat vias meas et cũctos gressus meos dinu
merat job · xxxj · Et infra ī eodem excusans se a suppressione
seruoꝝ suorum sic dicit · Si côtempsi subire iudiciũ cũ seruo
meo et ancilla mea cũ disceptarent aduẽsũ me · quid em̄ faciã
cũ surrexerit ad iudicandũ deus · et cũ quesierit quid responde
bo illi · Ex quibꝰ manifeste pꝫ ꝙ job credebat ꝓuidẽciam diuã
se extendere usqꝫ ad actus ꝑticl'ares hũanos et eciã ꝙ iudiciũ
diuinũ cont̄ se si a iusticia deuiasset timebat Ridiculũ em̄ vi
detur asserere ꝙ job negasset diuinã ꝓuidenciã in actibꝰ parti
cularibus hũanis · cũ exp̄sse tam generacôeꝫ q̄ꝫ formacônem
suam q̄ꝫ oĩa que ipi euenerũt deo tanq̄ꝫ pĩncipali autori attri-
buebat ut pꝫ in mltis locis sp̄alit̄ job · viij · caplo · vbi dicit ·
Manus tue dñe fecerũt me ꝛc̄ · usqꝫ ad finẽ capli Et in oĩbꝰ
dictis suis fere clarissime pꝫ ꝙ ip̄e gubnacôeꝫ diuinaꝫ se exten-

dere ad actus hūanos fatebatˀ Ad auctes supdictas p Rabi moysen allegatas quaꝝ vna est illa ī qua job dicebat· vnū est qđ locutꝰ sū Innocentē et īpiū ipe cōsumit· ex q̄ intendit ipe pbare ꝙ job loquebatˀ contˀ diuinā iusticiā · Dicendū ꝙ hoc est veꝝ· ſꝫ intelligēdum est hoc dixisse Job ſm opīoꝫ aduſarioꝝ quā ad incōueniēs intēdit deducē· q· d· hoc qđ dixi· ſ. ꝙ si in hac vita tm̄ totū pmiū iustoꝝ et pena impioꝝ cōsiste‑ ret ut vos asseritis· sequerēˀ ꝙ innocētes et impij equaliter a deo punirenˀ · cū tā isti q̄ꝫ illi morte tpali que maxīa penaꝝ tpaliū est cōsumanˀ· Et qꝫ ſm vos nulla pena nec pmiū ho‑ mīs remaēt ī alia vita sequeˀ ꝙ deus nō iuste pcedēt ī hoīm gubnacōne Et quia contˀ hoc posset dici ꝙ pena mortis est cō munis oībus pter pcēm naꝛe qđ ē cōmūe· adhuc irrōnabi‑ le videˀ ꝙ innocentes qui ex ppriꝫ pccīs nō sūt rei alias pate renˀ afflictiones pter mortē · cū ſm vos nulla alia causa est quare alicui infligiˀ pena nisi pp pcēm ppriū· Cōstat aūt in nocētes penas pati ī hoc mūdo Et sic ſm vos sequereˀ ꝙ ta‑ les sine cā punirenˀ· de quo subdit· Et si flagellat occidit se‑ mel et nō de penis innocentē irrideat Idem dicendū ē ad aliā auctem job· xxj · ubi diciˀ Simul in puluē dormiēt ꝛc̄· quia hoc dicit job ad cōfutādū aduſarios qui tm̄modo ī hac vita dicūt esse totalē penā impioꝝ cū tn̄ videmꝰ ꝙ aliq̄ impij cōti nue viuūt ꝛ moriunˀ in psperitate tpali Et alij p oppositum qui tn̄ simul in pulueꝰ dormiūt · qđ esset cōtra diuinam iusticiā seu puidēciaꝫ nisi in alia vita ista reducēnˀ ad verā iusticiā et sic job impbat suos aduſarios in huiōi locucōibꝫ et silibꝫ deducēdo eos ad incōueniens ex hoc ꝙ futurā vitā negabant

¶ Caplm iiij · In quo arguiˀ cōtra pdictā rn̄sionē· et sol‑ uunˀ argumenta Discipulus

Contra exposicōꝫ tuā de dictis ipiꝰ job· supdictꝰ Ra bimoyses et turba talmudicoꝝ possent obicē sic di‑ centes· vba job plane intellecta intelligi debēt fuisse dicta de mēte ipius job· nō aūt aduſarioꝝ · nō em̄ dixit ſm vos innocentē et impiū ipe· ſ· deus cōsumit· ſꝫ dicit simpliciˀ Unum est qđ locutus sum innocentē et impiū ipe cōsumit· qđ plane sonat hoc esse dictū de mēte job· Cū aūt ī exposicōe tua supaddis ꝙ hoc intelligiˀ ſm mentē aduſarioꝝ hoc ē exˀ textū· vnde nec videˀ talis sensus recipiēdus nisi aliq̄ racio seu auctoritas nos cogat ad hoc· Idem posset dici contˀ expo‑

sicōnem scōꝫ auctās supdictā · Magister · Ex duobus cogimur exponē ūba job in hac disputacōe fuisse fidelissima et vera · et spāliter ea que ipe dixit circa futurā vitā et circa resurrectionē · pmū est auctas dīna que falli nō pt que testat̄ ꝙ job locutus fuit rectū corā deo in illa disputacōe · nō autē sui aduſarij job vltimo · Nō estis locuti rectū corā me sicut seruus meus job ꝓut sup̄ fuit allegatū · Si em̄ job in sua disputacōne cont̄ ea que in fide veritate cōtinent̄ aliquid asseruisset · nō potuissent pdicta ūba verificari de locucōe ipi⁹ job cum aduſarijs · Et ultra hoc notandū est ꝙ nō dixit deus solum nō fuistis locuti rectū sicut seruus meus job · sed addit coram me · In quo denotat̄ ꝙ ūba job intellecta sm̄ intimā sui intencionē que nuda est et apta corā me deo fuerunt recta licet possint iudicari sicut sonant aliter · Deus em̄ qui solus nouit corda hoīm testat̄ ꝙ ūba ipi⁹ job recta fuer̄t corā deo Et ideo ūba sua et si pn̄t dupliciť intelligi opꝫ ut exponant̄ eo modo quo recta sūt Et hoc ē qd̄ nos cogit ūba job exponē sic ut sint recta corā deo ⁊ nō aliter Scdm̄ vero qd̄ nos cogit ad pdictā exposicōneꝫ est ꝙ ex ūbis job ꝓprie intellectis nos opꝫ concedē ipm̄ hr̄e spem in aliā vitā qd̄ est maifeste consonum fidei et repugnās errori aduſarioꝝ · dicit em̄ job sic capitulo · xiij · Etiā si occiderit me i ipo sperabo verūtamē vias meas in cōspectu eius arguā · et ipe erit saluator meus · Nō em̄ veniet in cōspectu eius omīs ypocrita In quib⁹ ūbis manifeste habet̄ ꝙ job in hac vita existēs habebat spem ut deus ipm̄ saluaret post mortē qd̄ est maifeste cont̄ errorē socioꝝ qui futurā vitā et salutē oīno negabant · vnde ūba sua alibi dicta in quibus apparet ꝙ ipe pacificat innocentē et impiū opꝫ ꝙ intelligant̄ nō sm̄ suā mētem sꝫ sm̄ mētem aduſariorum et ut insinuaret ꝙ ūba supdicta · s · si occiderit me in ipo sperabo ⁊c̄ dicta sūt sm̄ mentē ꝓpriā et nō aliter · Idcirco immediate ante illa pmittit hoc tacete paulisꝑ ut loq̄r qd̄cūqꝫ mens michi suggesserit · quare lacero carnes meas dentib⁹ meis et aīam meā leuo i maib⁹ meis etiā si occiderit me ⁊c̄ · In huiōi em̄ ūbis ante pmissis duo exp̄munt̄ · vnū est ꝙ illud qd̄ erat locutus ex ꝓpria mētis suggestione ꝓcedebat · Et de hoc dicit tacete paulisper ut loquar qd̄cunqꝫ michi mens suggesserit · Scdm̄ est ꝙ omīa que paciebat̄ tam in carne q̄ꝫ in spū sustinebat ꝓpē spem future salutis · pmū patꝫ ꝑ hoc ꝙ dixit · quare

Lacero carnes meas dentib⁹ meis qđ ptinet ad corpales penas Scđm ṽo cum dicat · aīam meā leuo in manib⁹ meis qđ ptinz ad afflictiones intrinsecas aīe · vnde declarās quare ista susti nebat statim subdit Et si occiderit me in ipo sperabo · q̄si dicēt non solū alias penas citra mortē sed etiā ipam mortē que est maxīa penaꝝ p̄sertim cū sit violenta que ptinet ad occasionē patus sum sustinē ꝓpter spem salutis · Idem dicendū est ad se cūdaꝫ auctem job · xxj · s · ꝙ illa dicta job intelligēda sūt ſm mentē adūsarioꝝ quos vult ad incōueniēs deducere ut sup̄ dictum est

¶ Caplm q̄ntū In quo ponūtur quedā alia v̓ba ipi⁹ job ex quibus arguunt supdicti job negasse resurrectionē futuram Et ibidem soluunt̄ argumenta eoꝝ per veram exposicōnem verboꝝ ipius job Magister

Sunt alia verba job que maīfeste vidētur negare resur rectionē futuram ut cū dicit caplo · xiiij · lignū habet spem si p̄cisum fuerit rursum virescit ⁊c̄ · Et infra in eodem cōtextu · homo cū dormierit nō resurget donec attera t̄ celū nō euigilabit neqꝫ cōsurget de sonno suo · In quib⁹ ver bis et sil'ibus maīfeste pꝫ ꝙ job negabat resurrectōneꝫ · nec valet dicē ꝙ hoc dicebat ſm mentē adūsarioꝝ · Nam ad pre dicta v̓ba sic p̄mittit Recede ergo paululū ab eo ut quiescat donec optata veniat sicut mercenarij dies eius · In quo loco job loquit̄ deo supplicans habere refrigeriū penaꝝ considerata breuitate vite hūane ad qđ fortificandū inducit differēciā int̄ duracōneꝫ ligni ⁊ dūracōnē homīs eo ꝙ lignū post sui p̄cisiōeꝫ virescit · nō aūt homo post mortē Et sic vult inducē deum ad miserandū hoī ꝓpter breuitatē vite sue ex quo ad ipam nūq̄ꝫ redit · lignū aūt sic · vnde maīfestū est ſm seriem lr̄e ꝙ hoc lo quit̄ de mente sua · nō aūt ſm mentē adūsarioꝝ

Discipulus Hec verba ipius job que allegas intelligi p̄nt esse dicta de mēte ipius Ad qđ sciendū ꝙ fuerūt aliq̄ an tiqui q̄ false asserebāt ꝙ hō post hāc vitā p⁹ magna tp̄is cur ricula redeuntib⁹ oīm cōstellacōibus sideꝝ sicut fuerūt antea tūc idem homo per naturā sil'iter rediret ad vitā mortalem et ad omīa officia ul' alia quecūqꝫ q̄ p ipm fiebāt utputa ꝙ plato legēt athenis in eisdem scolis et eisdē scolarib⁹ et easdē lectiones sicut ante dum viuebat · Que quidē opinio de resur rectione est erronea ⁊ falsa · Nam ſm phoꝝ doctrinam ea que

corrũpunť nõ redeũt eodem numero per motũ seu mutacõem
vt in scdo de generacõe· Est eciã cont̃ veritatem fidei ꝯm quã
resurrectio crediť seu expectať ad vitã gloriosaꝫ immortalẽ
vnde job illã falsã r̃surrectiõeꝫ negat· qđ patꝫ ex hoc ꝙ dicat
lignũ habet spem ⁊c̃· lignũ eñ post sui p̃cisionem itez viresc at
in eadem vita ꝓut ad aĩam pertinet vegetatiuã· homo vo cũ
dormit nunq̃ ad talẽ vitam resurgit sed ad vitã immorta
lem ut dictũ est· Vnde ex hoc job volebat inducere deũ ut cõ
cederet sibi refrigeriũ penaꝝ ĩ hac breui duracõe ex quo nũq̃
ad similẽ vitã resurrectur⁹ erat homo· Et sic ex p̃dictis ver=
bis nõ habeť ꝙ job negassꝫ verã resurrectionẽ q̃ ꝑ fidem habẽ
sed falsam resurrectionẽ ut dictũ est· Alij vo exponũt vba
job p̃dicta ut ex hys cõcludať vera resurrectio futura dicen
tes ꝙ hõ cũ sit nobilissima creatura int̃ corruptibiles creatu
ras· Racõnabile est ut nõ sit deterioris cõdicionis ligno· Sꝫ
constat ꝙ si lignũ fuerit p̃cisum iteꝝ ꝓducat ramos ⁊ germi
nat· De corpe aũt hoĩs p̃cisi a vita p̃nti nichil tale videť
pullulare· Et ideo ne homo sit peyoris cõdicõis ligno cõclu
ditur ꝙ ĩ homĩe sit aliquid immortale· s· aĩa racõnalis cui⁹
resurrectio expectať et ꝯm hoc exponũt illud· lignũ habꝫ spem
Sicqꝫ ꝑ modũ suasionis rethorice ꝯm quã ꝓcediť ĩ hoc libro
job resurrectionẽ veram cõcludit· vnde ex p̃dictis vbis job
in hoc loco non habeť ipm a fide resurrectionis deuiasse expo=
nendo ea aliquo p̃dictoꝝ modoꝝ ad qđ cogimur non solum
auct̃e diuina sup̃dicta testante job rectũ fuisse locutũ· Sed eciã
ex dictis ipi⁹ job resurrectionẽ verã testantib⁹· vnde in· xix·
caplo· volẽs de misterio resurrectõis loqui qđ est de maximis
seu difficilioribus inter credibilia ut redderet auditores atten
tos p̃mittit· Quis michi tribuat ut scribanť sermones mei
et exarenť in libro stilo ferreo et plũbi lamina uel celte scul=
panť in silice· Et declarãs illa que sũt tam magna et ardua
que peteret scribi mõ p̃dicto· subdit dicẽs· Scio ꝙ redemptor
meus viuit et ĩ nouissimo die de terra resurrectur⁹ sũ et rur=
sus circũdabor pelle mea ⁊ in carne mea videbo deũ saluatorẽ
meũ ⁊c̃· que vba ꝓprijssime exponunť de resurrectiõe futura
quã expresse sanctus job in hoc loco ꝓfiteť Et ideo oportet ꝙ
cum alibi de hac materia loquať ipi⁹ vba sic exponanť vt
huic sue vere ꝓfessioni cõcordent

¶ Capitulũ sextũ In quo ponunť quedam vba dei ad ipm

job In quibus apparet q̈ job loquebat̃ cont̃ iusticiã diuinam Et ibidem exponunt̃ v̈ba p̃dicta sic ut ex ipis nõ intelligat̃ job fuisse locutũ in derogacõnẽ diuine iusticie. Discipulus.
Sufficiũt michi p̃dicta ad ostendendũ q̈ job credebat fu-turam vitã in qua expectat̃ iustoꝝ p̃miũ ut v̈ba sua supra allegata · xij · capl'o Et si occiderit me in ipo spe rabo testant̃ · Sil'iter et qd̉ credebat resurrectionẽ futuram ut patet ex auctẽ per te vltimo allegata · Sed video q̈ deus ipm job cõdempnauit seu rephendit in suis respõsionib; i duob; locis · p̃mo ubi dicit · quis est iste inuoluens sñias sermonib; imperitis · Scd̉o legit̃ job · xl · Nũquid irritũ facies iudicium meũ ⁊ cõdempnabis me ut tu iustificeris · Ex quib; patz s̃m veritatẽ diuine sentencie job nõ solũ fuisse locutũ sermones imperitos sñias inuoluendo · sed eciã in derogacõez diuine iusticie qd̉ manifeste patz cũ dñs sibi alloquens dixit · Cõdempnab̃ me vt tu iustificeris · peto igit̃ vt michi declares quõ v̈ba pre dicta pñt cõcordari cum verbis dñi p te allegatis Job vlt̃ · vbi dicit̃ Non fuistis locuti rectũ corã me sicut seruus me; job. Magister. Verba dñi que p̃mo allegas · s · quis est iste inuoluens sñias sermonib; imperitis · si recte exponant̃ intelliguntur de helin esse dicta non aũt de job ꝓut infra deo dante si de mente ipius helin tractabit̃ erit maĩfestũ · Ad veꝝ aũt intellectũ scd̉e auctas quã allegas attendẽ debes q̈ quia adũsarij job cõmuniter asserebãt q̈ job erat punitus in vl-cionẽ suoꝝ delictoꝝ qd̉ erat falsũ ut patz ex historia ipi; job in qua ante huiõi disputacõem ꝑponit̃ q̈ deus dixit ipi sa-than qui ipm job ꝑmissione diuina affligebat · nũquid cõside-rasti seruũ meũ job q̈ nõ sit similis ei i terra vir simplex et rectus ⁊ timens deũ ⁊ recedẽs a malo et adhuc retinẽs inno-cenciã suam · tu aũt cõmouisti me adũsus eũ ut affligerem illũ frustra · Ex quo patz maĩfeste q̈ job nõ erat afflict; ꝓpt̃ demerita sua Et ideo job volens excludẽ falsam imposicõem suoꝝ adũsarioꝝ suã iusticiã cõmẽdabat intantũ q̈ petebat di-sputare cũ deo qd̉ aliis videbat̃ redundare in derogacõem diuine iusticie · Circa qd̉ notare debes q̈ si cõtingat contẽdo int̃ duos equales non est rephensibile si alter eoꝝ a culpa se expurget eciã si ex hoc alter culpabilis in hoim opione videat̃ quia hõ plus se diligit naẽaliter q̃z alium · Sed cũ int̃ deũ et hoiem sit distancia infinita in quacũqz ꝑfeccione sit homo pocius pati

debet ut in se culpa iniuste referat̃ q̃z ꝙ in deo puteẽ esse iniu
sticia Et ideo dñs ad arguẽdũ job de cõmendacõe indiscreta
sue iusticie ꝓponit excellenciã dei suꝑ hoies · Que quidẽ excel:
lencia ex effectibꝫ õnis maifestat̃ · vnde autoritas illa quã
allegas Nunquid irritũ facies iudiciũ meũ ꝛc̃ · Intelligitur
sic · q̃si dicẽt Nũquid sic iusticiã tuã cõmendas ut irritũ · i ·
nõ rectũ facias videri iudiciũ meũ · Sic eñ cõmẽdas iusticiã
tuã ꝙ ego apud alios videar cõdempnabilis Et hoc est qd̓ di
cit · Condempnabis me ut tu iustificeris · vnde ex ṽbis suꝑ
dictis dei ad ipm job · maifestũ est ꝙ nõ repħendit eũ ex hoc
ꝙ ꝓuidenciã dei negabat ćca hoies ut Rabimoyses erronee
estimauit · sꝫ solũ de hoc ꝙ se maifestabat indiscrete in tantũ
ꝙ hoc posset referri in derogacõez õine iusticie de qua incauta
locucõe seu iustificacõe indiscreta job penituit · vnde postq̃z
repħensionẽ dñi audiuit in fine cõcludit Idarco me repħen
do et ago pniam in fauilla et cinere
¶ Caplm septimũ In quo oñdit̃ ꝙ ex hoc ꝙ job natiuitatẽ
suam et cõcepcõem et huiõi maledixit et eciã vitã ꝓpriã di
cebat se abhorrere nõ derogat̃ ꝑfectioni ipius job seu ipius
virtuose paciencie · nam talia ſm ꝑtem inferiorẽ rõnis dici
intelligẽda sũt · nõ aũt ſm ꝑtem rõnis supiorẽ Discipls
S
i job ꝓut tu doces tante ꝑfectiois erat ꝙ eciã si fla:
gellatio ei inflicta a deo usq̃z ad mortẽ inclusiue attin
geret adhuc i ipo remanẽt vera spes i deo ꝓut ṽba
ꝑ te suꝑ allegata vident̃ sonare · cũ dicit · Et si occiderit me i
ipo sperabo job · xiij · quõ ergo vir tãte ꝑfectõis ꝑ amissionẽ
rerũ tꝑaliũ necnõ etiã ꝑ afflictionẽ corꝑis sui in tantam inci
derit tristiciã seu anxietatem ut cõcepcõem suã et natiuitatẽ
maledicẽt · et etiã vitam ꝓpiam abhorreret · que quidẽ nõ ꝑti:
nent ad vite ꝑfectionẽ seu ad virũ ꝑfectũ in quo spes future
vite cõsistit · Scdm eñ doctinã apli · ad Rõ · viij · Non sunt
cõdigne passiones hui⁹ seculi ad futurã vitã que reuelabit̃
in nobis Incõueniẽs igit̃ est ꝙ vir iustus qui nõ ex peccatis
ꝓpriis sed ad meriti sui augmẽtum flagellabatur sicut erat
job ꝓut ex supdictis patet ꝙ vitã sic abhorrẽt ut appeteret
nunq̃z fuisse sub hac luce · qd̓ tñ job appetebat ut · patꝫ in tcio
caplo Magister Ex hoc ꝙ job suã cõcepcõem et natiui
tatem et huiõi maledicebat ex quibꝫ odibilẽ vitã suã demõ
strabat nõ sequit̃ aliquid sue ꝑfectõni rꝑugnãs · xps eñ qui

sup omnes sanctos pfectionē vite hūane attigit legitur de morte sua futura tristari· Dixit enim immmente passione· tristis est anima mea usqz ad mortē Mt·xxvj·Cuius racio ē· Nam ra
cio inferior hūana que sensitiuā ptem sequitur·que quidē sensi: tiua nichil ad finē refert·talis rō abhorret illud qd sensui repugnat· Racō vō supior illa que sm ptem sensitiuā odi bilia sūt si tamē referant ad finē bonū ·talia acceptat ut bo: na·sicut patz de potione amara que licz sm sensū horrida est et odiosa·Cū aūt refert ad sanitatē cōsequēdam ē sm racōz valde accepta·vnde xps dispositiōez sensitiue ptis circa immi nentē passionem ondens tristiciā suā de passione declarauit· quā quidē passionē sm racōez supiorē semp acceptauit ·Simi modo dicendū est de job qz licet flagella sua et afflictiones li: benter sustinebat reddens p eis deo gracias·vnde postqz ei oia aduersa aduenerūt dicit·dns dedit dns abstulit sit nomē dni benedictū Nichilomin9 tū sm dispōnem sensitiue ptis quā racio inferior sequitur valde dolebat et anxiebatur de huiōi aduersi tatibus ad quā dispōnez ondendam dicebat·periat dies rē· ondendo qz sm huiōi dispōnem vita sua erat odibilis et one rosa·vnde vba job in hoc loco nō sūt intelligēda tanqz vba impaciencis sz tanqz hois passiōēs suas sensitiuas exprimētis et sm eas de se loquentis· Sicut etiā et Jeremias qui sancti: ficatus in vtero legitur fuisse jere·pmo·nichilomin9 tū supue nientib9 sibi tribulacōib9 seu psecucōib9 magnis maledixit nō solum diei natiuitatis sz etiā viro denūcianti pri suo na: tiuitatē suā jere·xx·ut ondat se esse i tātis miserijs qz vita sua sm inferiorē racōem quā hoies utplurimū sequuntur odi bilis erat et onerosa v9 Discipulus v De xpo tristiciā osten dente iminēte tpe passiōis nemo racōnabilit dubitare possz qn hoc esset sm sensitiuā ptem hūanā·quā ad ondendā hūa: nitatis veritatē fari oportebat ·xps tū magna signa ondit in quib9 maifestabatur qz xps passionē suā acceptabat ut cum eam futuram sepissime suis discipulis pdixit et crucifigen: tibus occurrit et discipulm increpauit dicēs ·Calicē quē dedit michi pr nō vis ut bibā illū Joh·xviij ·jere·etiā ut osten: deret qz vba illa i quib9 maledicebat virū qui suā natiuita: tem denūciauit nō sm racōez supiorē dicebantur·eisdez verbis immediate ante pmisit Cantate dno laudate dnm quia libe rauit aiam pauperis de manu malorū· In quib9 vbis satis

oñdebat q̄ ad laudem ⁊ honorē dei aduſitates ſuas cū cantu
et gaudio offerebat· qḋ intelligendū eſt ſm racōem ſuꝑiorem
ſed de job qui ſimplicitˀ maledicebat natiuitatem et vitā et
huiōi ſcire vellem ſi ex dictis ſuis ſeu ex hiſtoria ꝓpria oñdi
poſſet q̄ hec nō ſm ſuꝑiorem rōnē ab eo dicebantˀ · Mgr ·
Q̄ aūt job tribulacōes ſeu plagas ſuas ſm cōſideracionē
ſuꝑioris ꝑtis aīe que racōnē ſequitˀ paciencˀ ſuſtinuiſſet ſatis
habetˀ ex ſuis dictis· nam poſt omīa aduſa que ei aduenerūt
vxori eum ſubūtere volenti dixit· Si bona ſuſcepimꝰ de ma
nu dñi· mala aūt cur nō ſuſtineamꝰ · Ex quo patz ſm ipm
q̄ equanimiter ſuſcipienda ſūt huiōi bona ⁊ mala que a deo
dantˀ ſeu infliguntˀ· vnde oībus aduſitatibꝫ ſuſceptis in bene
dictionē dei oīa terminauit dicens· Sit nomē dñi benedictū
et ideo tanq̄ȝ diſpoſicōē inferioris rōnis ſue ſenſitiuā ꝑtem
ſequentis ut expſſiſſet notantˀ ꝑmittitˀ i lr̄a· poſt hec aperuit
job os ſuū et maledixit diei ſue· q· d· poſtq̄ȝ job ex plagis et
anxietatibꝫ ſibi illatis deū benedixit· qḋ intelligendū eſt ſm
ſuꝑiorē rōnem poſtea maledixit diei ⁊c̄· ad oñdendū inferi-
oris racōnis diſpōem· vnde ex ꝑma benedictione· ſ· dei et ſe-
quenti maledictione natiuitatis et cōcepcōnis ſatis habetur
diſtinctio ſuꝑdicta Item ex hiſtoria job in huiōi temptacōe
ſatis innuitˀ ꝓpoſitū · nam ut ait mgr̄ in ſcdo· di· iiij· talis
nūc in homīe temptacōnis ordo eſt et ꝓgreſſus qualis tūc in
ꝑmis ꝑceſſit parētibꝫ vt em̄ tūc ſerpens mulieri malū ſuaſit
ipaq̄ȝ cōſenſit· deinde viro ſuo dedit et cōſūmatū ē pcc̄m· ita
et nūc in nobis ꝓ ſerpente eſt ſenſualitatis motus anime· ꝓ
muliere inferior porcio racōis· ꝓ viro ſuꝑior porcio rōnis· hec
ille · Attēde igitˀ diligenter q̄ ī temptacōe ꝑntū ī quo ē pcc̄m
cōſummatū per ſerpentē mulier· et ꝑ mlierē vir ꝓlapſi ſunt
et ſic pcc̄m ꝑfecte conſūmatū eſt ꝑ lapſum viri qui ſuꝑiorem
racōem deſignat· nō ſic in temptacōe ipius job· In tempta-
cōe em̄ job mlr ꝑſuaſa fuit a ſerpēte ſeu ſathana temptāte
intm̄ q̄ viro dixit ipm intendens a rectitudine declinare ad-
huc retines innocenciā tuā ⁊c̄· job· ij· c · Sed vir mlierem ex
ꝓbrauit dicens ei q̄ſi vna de ſtultis mlieribꝫ locuta es Si bo
na ſuſcepimꝰ ⁊c̄· De qua hiſtoria temptacōis job ad hiſto-
riam ꝑntū compata ſatis patet q̄ in temptacōne ipius job
vir· ſ· rō nō cōſenſit ī pcc̄o licet mlier ꝑ quā inferior rō itel
ligitˀ cōſēſiſſz Quē qḋe mlieris cōſenſū job ſua ꝑma ꝓpoſicōe

exp̄mere volens dicit· periat dies &c· qd̄ exponendū est de motu inferioris ptis racōnis ut sup̄ dictū est· non aūt supioris Et circa hoc ɔsidera q̄ licz deus omia que erant ipi⁹ job p̄ter aīam dedit in manu ipi⁹ sathane ut patz in· ij· caplo p quā potestatē pmissiuā ad omia ipius job destruenda sathan pcessit usqz ad filios et filias et etiā corpus ppriū ut in historia patz· nō tn̄ sathan nocuisse mlieri legit̄· retinuit eni eam illesam ut esset instrumentū ad seducendū virū suū· s· job qd̄ quidē instrumentū expertus fuerat fuisse sufficiēs in subuersione ade ut patet Gen· iij· caplo· Sed in hac temptacōe job sathan hoc nō potuit obtinere etiā per p̄dictū instrm· s· p mulierem eo q̄ racō supior que p virū designat̄· semp remansit illesa et sic p̄dicta exposicō nō solum ex vbis job sed etiam ex ipo intellectu historie cōfirmat̄

Caplm· viij· In quo ponit̄ quedā obiectio cont̄ ea que dicta sūt in p̄cedenti caplo et ibidē soluit̄ Discipulus

Si p̄dicta vba job in maledictione diei natiuitatis et huiōi solū intelligunt̄ put tu exponis· s· q̄ fuerūt dicta tm̄ b̄m inferioris ptis racōem· nō aūt b̄m supiorē· incōueniēs videtur q̄ amici job cū essent prudentes et viri lr̄ati contradixissent ipi tali modo loquenti· debuissent eni scire passiones afflictiuas tristabiles esse simpliciter b̄m sensitiuā ptem· vnde b̄m hoc tota disputacō cont̄ job videt̄ pcedere in equiuoco· Ni amici job nitunt̄ ondere q̄ ipe ex impaciētia tanqz loquens ex erronea rōne blasphemiā incurrisset qd̄ tn̄ job b̄m te loqbat̄ ex solo motu inferioris rōnis Magister Exposicō mea sup̄dicta ē sancti thome sup job cont̄ quā mgr̄ nicola⁹ in postilla arguit opponēdo p̄dictā tuā obiectionē· que quidē obiectio si bene cōsideras nō videt̄ valere· Nam job et amici eius pn̄cipalit̄ disputabant circa hoc q̄ job credebat seu dicebat se esse flagellatū sine culpa· amici vero quia estimabant false q̄ nulla alia vita esset nisi p̄ns· Consequent̄ habebāt asserere q̄ nullus patit̄ penā in hac vita nisi pp̄ter pcc̄m ppriū· vnde oportebat eos dicē q̄ ipe job erat flagellat⁹ in penam sui et suorū· vt patet ex toto pcessu hui⁹ disputacōis· vnde eoꝝ disputatio non erat in eq̄uoco vt obiectio tua ponit que est postillatoris· sz de directo huiōi disputantes sibi inuicem cōtradicebant· disputabant eni sub hoc titulo q̄onis

s· vtrū job fuerit iustus tpe sue flagellationis· an non· In qua questione job tenebat ptem affirmatiuā· aduersarij vero negatiuā vtrū aūt job exprimens vitā suā esse odibilem sm partem sensitiuā put mea exposicō que sancti thome est po: nit an essent dicta sm supiorē racōem hoc nō est de pncipali materia questionis· vnde nec de hoc amici curabant sed solū de impugnando iusticiā ipius job Discipulus Indica michi vnde habebāt amici job q ipe credebat seu estimabat se esse iustū ut hoc intenderent pncipalit impugnare put tu dicis· Non enī video job hoc dixisse seu asseruisse anteq3 eli phas qui pimus fuit inter impugnātes loqueret· vnde vidē q titulus opionis pncipalis hui disputacōis nō fuerit cca iusticiam ipi job put tu dicis Magister Q job credēt seipm sine culpa fuisse flagellatū potuerūt amici sui papere tum ex eoꝝ cōuersacōe cū ipo antiqua Isti enī tres viri q ad consolandū eū venerāt vnusquisq3 de loco suo ut habet job scdo psumendū est q erant noti ipi job et sciebant vitam et cōuersacōem suā· tum quia ex hijs verbis que job dixerat· Si bona suscepim de manu dñi mala cur nō sustineamus potest intelligi q sicut bona frequent dant a deo sine meritis ita et mala penalia dant ab ipo deo sine demeritis an eqliter enī dicebat bona et mala a deo dari· tū quia ex hoc q job tā ardent pcedebat in maledictōem sue natiuitatis ꝛ huiōi· ra cionabilit psumebat q job credebat se eē flagellatū sine cul: pa· qui enī ex culpa ppria punit nō tm pcedit in querulosas pclamacōes· tū quia job in pima sua responsione tcio caplo dixerat de se viro cui abscondita est via· qd verisilr intelli: gebant de eo q ipe se incedere credebat p viam iusticie prout erat veꝝ et tū cōtingebant illi miserie magne sicut impijs sepe cōtingūt· et sic via eius erat eis abscondita· vnde ex p: dictis amici papiētes q job crederet seipm sine culpa esse fla gellatū pcesserūt ad impugnacōnem sue iusticie quilib3 sm modū suū qd pat3 ex pcessu disputacōis eoꝝ In quo quilib3 eoꝝ conat impugnare iusticiā sm modū pprium

¶ Caplm· ix· In quo declarat cōueniēcia amicoꝝ job ī ipi impugnacōne et distinccio eoꝝ int se Discipulus

Video q isti tres cōiter conabant impugnare iusticiā ipius job· sed nō video aliquā distinccionē inter im: pugnacōes eoꝝ sic ut quilibet teneat pprium modū in

huiōi impugnacōne et de hoc peto a te aliquā declaracōem·
Magister Sicut iam tibi dixeram isti tres de secta sūt
saduceoꝝ ponenciū totū p̄miū iustoꝝ et penā impioꝝ in hac
vita tantū· ⁊ ideo oēs cōueniūt ī impugnacōe iusticie ipi⁹
job· erronee estimātes ꝙ nō possit aliter iusticia dīna saluari
quod oportebat eos dicere ꝯm falsū p̄suppositū suū supradictū
In hac tñ impugnacōe quilibꝫ eoꝝ trīū inuenit p̄mo vnum
modū ad saluandū iusticiā dīnam· quādo cōtingit ꝙ aliquis
qui ꝯm famā cōem ē iust⁹ punit̄ qḋ patꝫ diligent̄ eoꝝ dicta
scrutanti Eliphas enī qui p̄mo locutus est iusticiā ipius job
impugnat imponēdo ei publicas iniquitates seu iniusticias
vnde ī p̄ma ipius ꝓposicōne dicit· recordare obsecro te quis
vnq̄ꝫ innocens perijt aut quādo recti deleti sūt job· iiij· c· Ex
quo patꝫ ꝙ ꝯm eum ex quo job sic affligebat̄ sequebat̄ ꝙ nō
erat innocēs et rectus Et infra ip̄e Eliphas· c· xxij· dicebat
ipi job· Nonne ꝓpt̄ maliciam tuā et infinitas iniquitates
tuas abstulisti enī pignus fratrū tuorū sine causa et nudos
spoliasti vestibus ⁊c̄· vbi mlta publica pcc̄a attribuit ei ad
crudelitatē et auariciā ꝑtinencia· Baldach vō iusticiā job im
pugnabat· nō sic ei opponendo publicas malicias sed occul:
tas sic ꝙ ꝯm eū licet oꝑa job exteriora bona apparerent quia
tñ occulta nō rectā sed ꝑūsam habēt intencōem Ideo ei cō
tingebāt mala· vnde in· viij· c· baldach imponebat ipi job
viciū ypocrisis dicens sic· vie hoīm qui obliuiscunt̄ deum et
sp̄es ypocrite ꝑibit arguebat enī in ip̄o esse ypocrisim ex adū
sitatibus sibi aduenientib⁹ licet exteriora sua oꝑa fuissent bo
na· vnde ad p̄dicta v̄ba sic p̄misit· Nunqd virescere potest
cyrpus absq̄ꝫ hūore· q· d· ex hoc ꝙ tu nō virescis sequit̄ ꝙ tu
non habes hūorēꝫ intrinsecus· qḋ intelligit̄ de hūore caritatis
per quē homo ꝯm veritatem virescit in virtutib⁹ ꝯm enī bal
dach bona tp̄alia sunt p̄mia v̄tutis Et quia hys tp̄alib⁹ bo:
nis maīfeste carebat job Ideo cōcludebat ip̄m esse ypocri:
tam Et in hoc Baldach cōcordabat cum sathan· Cū enī dn̄s
dixisset sathan de job ꝙ erat simplex et rectus ac timēs deū
⁊c̄· Sathan rn̄dit nūquid frustra timet job deū ⁊c̄· q̄si dicēt
omia bona que job facit nō ꝓcedūt ex recta intencōe sꝫ solū
ut tp̄alia bona ei cōseruet· Sophar aūt et si nō attribuebat
job aliqua pcc̄a publica nec etiā ypocrisim Impugnabat tñ
iusticiam ipius job ex ꝓfunditate dīne sapiencie ꝯm quā de⁹

mundū gubernat dicēs · vtinā deus loqueret̄ tecū et aperiret
labia sua tibi · et ondēret tibi secreta sapiētie · et intelligeres
ꝙ mľto minora exigaris ab eo q̄ꝫ meret̄ iniquitas tua · q · d ·
licet ego nescirem ostendere tibi pcc̄a tua publica seu occulta
nec etiā forte tu ipe scis · nichilominꝰ tn̄ si deꝰ loqueret̄ tecū
ostēderet tibi secreta sapie sue et intelligeres ꝙ mľto minora
exigaris ab eo q̄ꝫ meret̄ iniquitas tua · hoc est dicere ꝙ te pu-
nit citra cōdignum. Discipulus. hec distinctio quā po
nis inter impugnacōes quas amici job cont̄ eum opposuerūt
licet sit racōnabilis et ī dictis eoꝝ fundata nō tamē sic videt̄
falsa ꝙ impugnacō vniꝰ non tangat̄ per aliū · ypocrisim enī
quā baldach imposit ipi job · etiā eliphas silr̄ imposit qui in ·
xv · c · dicebat job · cōgregacio ypocrite sterilis · vbi notat eū
de ypocrisi · Causam eius sterilitatis seu ꝑdicōis suoꝝ bonoꝝ
ypocrisi attribuebat · Sophar etiā ipi job dicebat caplo · xx
hoc scio a pn̄cipio ex quo positus est homo suꝑ terrā · ꝙ laus
impioꝝ breuis sit et gaudiū ypocrite ad instar pūcti · ex quo
patꝫ ꝙ ipi imponebāt job pcc̄m ypocrisis ꝫm qđ dicebat pro
speritates suas fuisse momentaneas seu cito transituras · ex
quibus et aliis que in dictis amicorū job pn̄t inueniri · videt̄
haberi ꝙ distinctio tua non sit falsa ut ꝑdictū est. Magister
¶ Concedo tibi ꝙ distinctio mea suꝑdicta de impugnacōib;
amicoꝝ job cont̄ eum non est sic falsa ut vnusquisqꝫ sociorꝝ
ponat impugnacōeꝫ suam tm̄ · et nunq̄ꝫ tangat impugnacō
nem alterius · Sed consideranda est predicta distinctio sic ut
vnus socioꝝ quandā ꝑmo inuenit impugnacōnem ⁊ deinde
alii illam eandem inter sua qn̄qꝫ repetant utputa ꝙ eliphas
ꝑmo impugnauit job de publica iniusticia ⁊ impietate · nō
aūt de ypocrisi · Siliter ⁊ Baldach ꝑmo impugnauit eum de
ypocrisi non aūt de publica iniusticia · Consequent̄ Sophar
ꝑmo impugnauit eū per inscrutabilitatē diuine sapiencie ꝫm
quā credendū esset ꝙ minꝰ puniebat̄ a deo q̄ꝫ pcc̄a sua exige-
rent · Sed ex hoc non cōcludit̄ qn̄ quilibꝫ eoꝝ obiectionē alte
rius in suis dictis interponeret qn̄qꝫ tanq̄ꝫ verā sicut cū in di-
sputacōnib; cōtingit ꝙ opponentes diuersis viis impugnant
respondentē · et tn̄ ipi inuicem in oībus impugnacōib; con-
cordant ꝑsertim in hoc libro in quo nō solū poetice ſꝫ etiā me-
trice ut dictū est ꝑcedit̄ · et sic vna sentēcia plures repetitur
et sepe replicat̄ tam ꝓpria q̄ꝫ aliena · vnde si scrutatus fueris

verba iob in vltimo sue responsionis loco · s · caplo · xxvij · et
in sequenti · s · xxviij · maifeste repies ꝙ ad tres impugnacō:
nes ꝑdictas dirigit defensionē suā · In eodem eñ caplo ꝑdi:
ctis impugnacōib ꝑ ordinem contdicit · vnde postq̄ oms sil
falsificauit dicit · absit a me ut iustos vos esse iudicē · Con:
sequenter contᷓ impugnacōem ꝑmo ꝑ eliphaz inuentā dicit
Iusticiā meā quam cepi tenere nō deseram ⁊c̄ · Si sicut im:
pius inimicus meus et aduersari⁹ meus q̄si iniquus Ille eñ
cui⁹ bona exteriora sūt iusta sicut iob · omnes sui inimici di:
cuntᷓ impij tanq̄ impugnantes publicam iusticiam · Conse
quenter contᷓ impugnacōem baldach dicit q̄ est spes ypocrite
⁊c̄ · q · d · non debetis michi imponere vicium ypocrisis · Scio eñ
ꝙ ypocrita nō potest habere verā spem que ex meritis et grā
habetᷓ · Qꝫ aūt ypocrita nō habeat ex meritis spem declarat cū
subdit Cum auare rapiat ⁊c̄ · Quod aūt ex gracia hoc nō de
beat expectare declarat dicens · nūquid clamorē eius exaudiet
deus ⁊c̄ · Et ut iob suis aduersarijs ondēret ꝙ erat immunis
a ꝑdictis duobus vicijs · s · publicis ⁊ occultis que sibi impo
nebantᷓ · subdit Ecce vos oms nostis et quid sine causa vana
loquimini · Nouerant eñ aduersarij quib conuersacō sua erat
nota ꝙ nulla peccata exteriora habuisset · Siliter nec interi:
ora quia necesse est ut ꝑ diuturnā cōuersacōem ad exteriora
opa interiora cognoscantᷓ ut saluator de ypocritis dicit · Ex
operibus eorū cognoscetis eos Et ideo suos aduersarios aduo
cat in testes circa ꝑdicta cū dicit · Ecce vos omnes nostis · et
quid sine causa vana loquimini · Ad scdam vero obiectōem
per quā vitā suā impugnabant ex inscrutabilitate diuine
sapiencie ſm quā homo debet credere ꝙ deus iuste punit licet
causa punicōnis in actib hūanis inueniatᷓ nō ab hominib
Ad hoc rūdet cōsequenter in ꝑdicto caplo · s · in · xxviij · ꝑmo
ostendendo excellenciā sapie que intelligenda est diuina que in:
compabilitᷓ transcendit in ꝑciositate oīa ꝑciosa dicens · Ne
scit homo ꝑcium eius ⁊c̄ · Scdo ostendit occultacōez eius cum
dicit · abscondita est ab oculis oīm viuenciū · Tercio dicit ꝙ
solus deus cognoscat eam dicens · deus intelligit viā eius · et
ipe nouit locū illius · Quarto dicit ꝙ deus qui illam scit seu
cognoscit viā eius docuit hoīem que sit illa sapiēcia ꝑut ad
gubernacōez rez hūanaꝝ ꝑtinet · et de hoc dicit vidit illam et
enarrauit ⁊c̄ · Et sequitᷓ Et dixit homini · Ecce timor domini

ipsa est sapiencia et recedere a malo ipa est intelligēcia · Ex
quibus colligit̄ sufficiens responsio job ad tercia obiectōnez
suppdictam que ex magna pfunditate seu sapiēcia dei in gu
bernacōne hūana pcedebat · Que quidē responsio in hoc con:
sistit · posito eni put verū est q diuina sapiencia excellit cūctas
res in pciositate put in pmo psupposito · Scdo posito q illa
diuina sapia sit abscondita ab oibus creaturis put in scdo
psupposito · posito ecia q sol9 deus intelligat viā ei9 put i tcio
psupposito · posito ecia q deus reuelauit homi q timor dei ipa
est sapiencia · s · qntum ad res hūanas gubernandas · Siliter
et recedē a malo sit itelligēcia · Cōsequent̄ habē q n obstāte
inscrutabilitate seu pfunditate diuine sapientie qntū ad se ·
cum hoc tn̄ q sciat q in rebus hūanis gubnandis timor dn̄i
ipa est sapiencia · τ recedere a malo ipa est intelligencia put
patet ex diuina reuelacōne per ipm job allegata · Cum aūt de
job testat̄ scriptura q erat timens deū et recedēs a malo job
pmo · sequit̄ vlteri9 q nō obstante inscrutabilitate diuine sa:
piencie job iudicandus erat rectus et sic nō erat puniēdus
pter demerita sua · Ex quib9 omibus diligent̄ cōsideratis ha
bes opinionez ipius job que vera est et catholica · s · q pmiū
iustoȝ et pene impioȝ pncipalit̄ in alia vita consistāt nō in
vita pn̄ti · Et sic non sequit̄ q si aliquis in hac vita punit̄
q sit iniustus sicut si aliquis in hac vita psperat̄ non ex hoc
sequit̄ q sit iustus put amici job false opinabant̄ · vnde Ra
bimoyses qui sentenciā job tanq̄ hereticā cōdempnauit p te
in caplo suppdicto manifeste i hoc errauit · Habes eciam ex hoc
opiones amicoȝ eius qui de secta saduceoȝ ut dictū est erāt
Vnde simul cōueniebāt in hoc q totū pmium iustoȝ τ pena
impioȝ in pn̄ti vita erat · nō in alia quam non credebāt · ex
quo firmiter estimabant cōcludere q nullus in hac vita pu:
niebat̄ nisi pter pria demerita qd est falsū ut patȝ in histo:
ria ipius job de quo scriptura testat̄ q erat simplex τ rectus
τc · et tn̄ fuit grauit̄ punitus nullis suis demeritis pcedentib9
Ex quo patȝ error rabimoysi qui opionem eliphas approba
uit ut patet vbi supa · Qualiter aūt opiones pdictorum triū
distingui intelligunt̄ habes supra ·

¶ Caplm · x · In quo exponit̄ opinio heliu que fuit erronea
et a deo cōdempnata cont̄ hebreos qui asserūt q heliu victo:
riam obtinuit de job Vn Discipulus Vn

Dicet ea que dicis circa disputacōem job et sociorum
eius tenenda videnť tanq̄ȝ vera · tam̄ adhuc occurrit
michi ī eisdē vnū qđ incōsonū supdictis videť · video
enī ꝙ heliu cōueīt cū p̄dictis tribus in cōdempnacōe ipi⁹ job
quod patȝ in multis ipius dictis · et tn̄ heliu videť victoriā
obtinere de ipo job · qđ patȝ saltem ex hoc · nam job silencium
videť imposuisse trib⁹ socijs qui ad vltimas respōsiones eius
que a capl'o · xxvj · usqȝ · xxxj · inclusiue continenť nichil va
luerūt rn̄dere · Ad dicta tn̄ heliu que a capl'o · xxxij · vsqȝ ad
xxxviij · inclusiue cōtinenť · nichil videť job respondisse · Ex
quo patȝ ꝙ heliu deuiat seu inclusit ipm job · vnde expositores
hebreoꝝ ut Rabimoyses et Rabisalomon et alij cōiter
tenent ꝙ heliu in hac disputacōne triūphum obtinuit · cum
tamē cum alijs tribus cōuenisset in ipi⁹ job cōdempnacōne
ut dictū est · vnde de hoc volo ut me doceas declarando michi
opionem ipius heliu et eius distinctionē ab opinionib⁹ alioꝝ

Magister Circa hoc qđ petis sciendū ē ꝙ sicut tres amici
job ut dictū est erant de secta saduceoꝝ futurā vitā negan
cium · et verū p̄miū iustoꝝ et penam impioꝝ in hac vita tm̄
esse ponebant · vnde et job in sua flagellacōe ut impiū condempnabāt
credentes ꝙ nullus in hac vita puniať nisi p̄m
ꝓpria pcc̄a seu demerita ut sup̄ largius dictū est · Sic tenēdū
est ꝙ heliu erat de secta phariseoꝝ qui licȝ aliam vitam cōcedebant
ut patȝ Mt · xxij · sup̄ allegato tn̄ credebāt ꝙ nullus in
hac vita puniť nisi ꝓpter ꝓpria demerita ut Rabimoyses
qui ꝓprie phariseus fuit in pte ꝛ capl'is allegatis expsse dicit
Et est cōis sentencia talmudistaꝝ · falsitas tam̄ hui⁹ credulitatis
manifeste patȝ ex ipa historia job que testatur ꝙ job
nichil mali demeruit ut sic puniretť · sed solū hoc euenit ei p
modum temptacōis ut ipa lr̄a manifestat in p̄mis duob⁹
capl'is · Qđ aūt heliu aliā vitam crederet · habeť ex dictis suis
capl'o · xxxiij · ubi dicit · vt reuocet aīas eoꝝ a corrupcōne · s ·
animas penitenciū de quibus ibi loquiť · ꝛ subdit et illuminet
in luce viuenciū · qđ ad lr̄aȝ intelligiť de vita futura · Qꝫ aūt
heliu crederet nullum in hac vita puniri nisi ꝓpter ꝓpa pcc̄a
satis patȝ ex hoc ꝙ ipe cōdempnauit job sicut et alij socij · et
adhuc acrius ꝓpter demerita que sibi imponebat · Et notandum
ꝙ licet opinio heliu q̄ntum ad aliquid magis cōtinet veritatē
· inq̄ntū aliā vitā concedit · tam̄ est magis incōsona

sibi ipsi iniquitum dicit q nullus in hac vita punit sine ppo peccato. Cum eni puniciones et pmia hui vite momentanee sunt respectu eo que sunt in futura. manifestum est q licz iusti in hac vita puniant et mali psperent q ista pnt compensari ad plenu in alia vita que est in ppetuu duratura. vnde credentes pmia et puniciones in futuro seculo no debent condempnare pacientes tribulacones in hac vita. dicit eni eccl. ix. c. vniusa eque eueniut iusto et impio. qd intelligit ad lraz de aduersitatib et psperitatib hui vite. Et ideo de heliu pprie intelligunt verba dei dicentis. quis est iste inuoluens sentencias sermonibus imperitis iob. xxxv. c. Inuoluit eni heliu snias. sentenciam inqua ipius iob asserentes in alia vita esse vera pmia et puniciones inuoluebat eciam sentenciam aduersariorum ipm iob condempnanciu. que quide sentencie no consonant adinuicem ut dictu est. Qd aut dicis de expositorib hebreo asserentibus q heliu obtinuit victoriam in huiusi disceptacone. ve est et roni consonum. Nam expositores hebreo pprie sunt pharisei sicut et heliu ut dictu est Sed asserco eo in verificando opionez heliu est falsa. sicut eciam false condempnauerunt iob de heresi ut iam sup dictu est. Nec ex hoc q iob no respondit heliu et tn rndit alijs tribus. sumi debet argumentum ad hoc q iob fuit conclusus ab ipo heliu. potest eni ad hoc triplex raco assignari. Prima est q si scrutatus fueris dcta heliu manifeste reperies q fuit locutus ex arrogancia intendendo pncipalit vilipensione ipius iob. dicebat eni illi. tace et docebo te sapienciam iob xxxiij. Et infra. xxxiiij. dicebat iob. Stulte locutus es et sic in alijs locis. qua racione iob ipi heliu noluit rndere. sequens sapientis consiliu pu. xxvi. ne respondeas stulto sm sua stulticiam ne efficiaris ei silis. alijs vero socijs qui no sic ex arrogancia videbant loqui iob respondit ut ipo error patefieret sequendo consilium sapientis predicto caplo Responde stulto iuxta stulticiam suam ne sibi sapiens videat. Scda raco est. nam heliu intm elatus est p superbiam q correctionem iob no desiderabat. sed eius maiore ruinam appetebat. vnde in xxxiiij. c. supdicto dicebat heliu ipi deo. pater mi pbetur iob vsqz in finem In quib verbis put coiter exponunt heliu petebat a deo q no desisteret a flagellacone ipius iob in pnti vita et eciam q in alia vita duceretur ad eternam condempnacoem qd est valde inhumanum et ex

magna elacõne ꝓcedens · vnde glō · hic dicit ꝙ asperitas sup
bie usqꝫ ad maledicendū se extēdit · heliu cont̄ iob depcatur
deum · et ideo talia loquenti nō videtur dignum respondere ·
¶Tercia racō est ¶Nam verba heliu non solū ex arrogancia sꝫ
eciā ex ira ꝓcesserūt · Ex ira enī heliu pn̄cipalit̄ fuit ꝓuocat⁹
ad loquendum vt in · c · xxxij · exp̄sse dicit̄ Et ideo laudabilit̄
iob abstinuit a responsione ipius heliu · intendens ire locum
dare · iux̄ illud eccl̄' · viij · ne litiges cū homine linguato et ne
struas in igne eius ligna · ✓ Discipulus ✓ Video ꝙ de hoc
heliu ꝓꝑe pn̄t intelligi verba per te sup̄ allegata · quis est iste
inuoluens sentencias ꝓut tu exponis · sed adhuc vellem do:
ceri de hoc qḋ sequit̄ sermonib⁹ imperitis · Intelligere igitur
vellem qui fuerūt sermones imperiti int̄ dicta heliu de quib⁹
ista verba possent verificari ✓ Magister ✓ Inter verba heliu
sermoēs impiti repiunt̄ · dixit enī heliu in · c · xxxiij · Omnia
hec opatur deus tribus vicib⁹ p singulos · qui est sermo ma:
nifeste imperitus · Exponit̄ enī ab hebreis cōiter ꝙ tribus vi
cibus tm̄ recipit deus peccatores ad pn̄iam · sed non amplius
¶Nam si q̄rto recidiuat nō recipit̄ sed reseruat̄ ad gehennam
qḋ est falsum ₰m communē sn̄iam sanctoꝝ · et ₰m historias
veteris testamēti · peccauit enī dauid p̄mo ī adulterio Bersa:
bee Scd̄o in homicidio vrie · tercio in fractione iuramēti facti
ionathe · q̄rto in numeracōne ꝓpl'i · et ₰m quosdam peccauit
in mortem sacerdotū nobe · et tn̄ dauid cōnūatur int̄ sanctos
vnde seruus dei post mortem ī ml'tis locis sacre scripture vo
catur · vnde necesse est dicere ꝙ penituit de omibus · Et sic p̄:
dicta verba heliu ₰m exposicōneꝫ sup̄dictam hebreoꝝ que est
inter eos communior siit falsa · fuerunt eciam aliqui eoꝝ ut
Rabimoyses Gerundeū · qui p̄dicta verba exposuerūt de re:
uolucōne al' reuocacōne animaꝝ asserentes ꝙ aīa vni⁹ hoīs
post eius sepacōem a corpe iteꝝ informat corpus alterius ho
minis · Et hoc dicūt ter fieri · qḋ est imperite dictū · nō solum
scd̄m veritatem fidei · sed eciā ₰m naālem rōnem ut patet
intuenti Et licet p̄dicta v̄ba ab expositorib⁹ nostris intelli:
gant̄ ad īsinuandū ꝙ de⁹ monet pccōres ad pn̄iaꝫ tociēs quo
ciens iudicauerit expedire · vtendo nūo trino detīminato p nu
mero indetīminato · hoc tn̄ nō sonāt verba eius · Et ideo ma:
gis senciendū est expositores hebreoꝝ non errasse intelligendo
illa ₰m exposicōem hebreorum qui de secta pharisaica erant

sicut ipse heliu ut dictum est q̃z ſm interp̃tacõnem nr̃oꝝ qui
verba sua voluerũt reducere ad verũ intellectũ. Item impe-
rite fuit locutus in cõdempnacõne ipiꝰ iob asserens ꝙ nullꝰ
in hac vita flagellat̃ nisi ꝓpter ꝓpriã culpã. quod ẽ erronee
dictum ut sup̃ dictũ est. vnde heliu tam ex dictis suis princi
palibus q̃z ex circũstancijs eoꝝ. phariseus iudicandꝰ est.

¶ Capl'm. xi. in quo õndit̃ ꝙ sicut tres amici iob erãt de sec
ta saduceoꝝ sic et heliu erat de secta phariseoꝝ. q̇bꝫ assimilat̃
tam i suis opionibꝫ erroneis q̃z in cõdicõibꝫ suis. Discapl's

Ex mltis posset haberi ꝙ sicut tres amici iob erant de
secta saduceoꝝ ut dictũ est. Sic heliu erat phariseꝰ
tam in suis opionibꝫ q̃z in cõdicionibꝫ eius. De opi-
nionibꝫ enĩ patz ꝑ sermões imperitos de quibꝫ statim supra
dictũ est. De condicõibꝫ patz ex hoc. Nam nec iob nec tres
amici sui legunt̃ genealogizari in hoc libro. sed tam ipse q̃z illi
solum a regionibꝫ suis cognominant̃. vnde iob de terra hus
Eliphas themanites Baldach Suites Sophar naamites. he
liu vero nõ solum cognoiatur a regione cũ dicit̃ Busites. sꝫ
eciã imponit̃ ibi nomẽ p̃ris cũ dĩ heliu filiꝰ barachiel Sil'r ꝛ
nomẽ cognacõis cũ dĩ de ꝯgnacõe ram qȯ interp̃tat̃ altũ In
quo heliu assimilat̃ phariseis qui gloriabant̃ de bonitate pa
rentũ suoꝝ quibꝫ dicebat̃ Mt. iij. c. Ne velitis int̃ vos dicẽ
p̃rem habemus abraham Item pharisei cõsueuerũt intantũ
iactare se ꝙ ceteros spernebãt vt patz luce. xviij. c. de para
bola xp̃i. in qua dicit̃. Duo homĩes ascenderũt in templũ ut
orarent. vnus phariseus et alter publicanꝰ ꝛc̃. quã arrogan
ciam. s. pharisaicã heliu secutꝰ est qui tam iob q̃z eius aduẽsa
rios spernebat ut patz ex dictis suis. c. xxxij. et infra. Item
heliu fuit motus ex passione ire ut patz cũ dĩ. c. xxiiij. Ira-
tus est furor heliu in iob Et infra et in tres amicos iratꝰ est
ꝛc̃. Sup̃ qȯ verbũ glõ. vane enĩ glorie sectatores cũ se hoibꝫ
p̃ferũt. alios de futuris sensibus. alios de indignis meritis
rep̃hendũt. hec in glõ. heliu aũt iob de fatuitate et blasphe-
mia et socios de ignorãcia rep̃hendit. Et sic maĩfeste incidit
in errore pharisaico qui deo dicebat. Gracias ago tibi dñe q̃r
nõ sum sicut ceteri hoĩm luce ubi sup̃. Item heliu assimilat̃
phariseis in hoc ꝙ nõ correctõem iob desiderabat. sꝫ pociꝰ ꝑ eiꝰ
ruina deũ imp̃cabat̃. dicebat enĩ heliu. pater mi ꝓbetur iob
vsq3 ad finem xxxiiij. c. In quibꝫ v̇bis petebat heliu a deo ꝙ

non desisteret a flagellacōne ipius job in pñti vita ꝛ ecíam in alia usqȝ ad etnam cōdempnacōem ut dictū est qd ad magnam et crudelem supbiā ptinebat ut ī glō sup allegata In quo heliu assimilat̄ phariseis qui in suis orōnibꝫ et codicibꝫ alijs · nūq̄ȝ erant ꝓ eoꝝ cōuersione gentilitatis sȝ ꝓ eoꝝ finali destructione Ex quibꝫ iam dictis habet̄ ꝙ opīo eoꝝ qui dixert̄ ꝙ liber job fuit a moyse scriptus est verisilīs · nam sup pentateucon quē moyses scripsit tres diuise snīe insurrexerunt · Prima · s · fideliū aliā vitaȝ cōcedenciū in qua vera sūt pmia et punicōes et in hac vita ꝓspera et adūsa iustis et iniustis eque cōtingerent · et hec fuit snīa ipiꝰ job · alia vo fuit sentēcia saduceoꝝ qui nullā vitā nisi pñtem concedebāt ꝛ ꝓspera et adūsa huiꝰ vite iuxta merita et demerita hoīm esse asserebant · Tercia vero sentencia phariseorū qui duas supdictas inuoluebant ut sup dictū est

¶ Caplm · xij · In quo oñdit̄ quid responsionibꝫ diuinis supera ddi intelligit̄ · qd ad questionem ꝓpositam per job ptinē videatur · Discipulus

Cum job verā snīam tenuit in pdictis put tu asseris et ecīa vba dei dicta job apꝓbantis testant̄ · cū dicat non fuistis michi locuti rectū sicut seruus meꝰ job job vlt̄ · c · Responsio igit̄ dina videt̄ esse q̄si supflua suffeciset em̄ deū approbasse suā snīam et reꝓbasse alias tam triū sociorū q̄ȝ heliu · Nec videt̄ sufficē qd quidā expositores dicūt · s · ꝙ omīa que ī respōsionibꝫ dinis que in xxxviij · c · et xxxix · cōtinent̄ · tradunt̄ ad immēsitatem dine potencie et sapiencie ostendendā · ut ex hoc manifestet̄ ꝙ job indiscrete seu fatue se habuerat in cupiendo disputare cū deo Nam hoc nō videt̄ cōueniens dictū Illa em̄ que altera pars disputanciū per se concedit nō requirit̄ ut p aliā ꝓbent̄ · Constat aūt ꝙ job cōcedebat potenciā dinam et sapiam esse tante immensitatis ꝙ ab hoībus nō esset comphensibilis · vnde ī caplo xxvj · postq̄ȝ job narrauit multa mirabilibus nature a deo facte · subdit Ecce hec ex pte dicta sūt viaꝝ eius · et cū vix puā scintillam sermonis audierimꝰ quis poterit tonitruū magnitudis eiꝰ intueri Ex quibꝫ patȝ ꝙ job ꝓfitebat̄ immēsitatē et incōprehensibilitatē dine sapie et potencie que in dinis effectibꝫ apparet · nō ergo requirebat̄ ut de hoc vlterius aliquid sibi dicēt̄ Rogo ergo ut michi aliquid vlterius circa hoc declares

Magister Ad hoc qd petis amplius intelligendū consi
derare debes q job in suis pclamacōib9 instant a deo petebat
ut deus ostēderet sibi causā sue flagellacōis · cū ipse credidis:
set se esse iustū · vnde job x · c · dicebat deo · jndica michi · cur
me ita iudices · ad qd videt job in mltis alijs locis tendere ·
deus tn̄ ostēdit sibi in hijs capl'is q interrogatio sua pdicta essz
irracōnabilis · et hoc sic · Constat enī q dina puidencia dispo
suit oīa creata pducēdo ea sm mensurā et modū corrn̄dentē
cuiuslibet rei existencie et duracōni ut exemplificat pmo de
terra que habitacōni hoīs cui loquebat est deputata de quo
dicit vbi eras quādo ponebā fundamēta terre rc · q · d · illa q
ptinent ad existenciā terre et eius stabilitatem fuerūt p meā
puidenciā fundata et mensurata te non existente nec eciam
nūc hoz racōnem ad plenū comphendente · Sil'iter qd sequit
Cum me laudarent astra matutina et filij dei iubilarent rc
Intelligendū est · q · d · per meā puidenciā dispositum est ut a
pncipio creacōis me laudarent astra matutina et filij dei iu
bilarent Cui9 puidencie racōem tu plene nō scis · Sil'r quod
sequit Quis cōclusit hostijs mare rc · Et oīes interrogacōnes
quas deus ipi pponit in pdictis capl'is tam de pncipalibus
partib9 mūdi qz de dictis cōdicōnib9 aliquoz aīaliū per hunc
modum sūt intelligende · s · q omnia illa p dinam puidenciā
sūt taliter q in suo esse naturali pseuerant · De quibus fra:
gilitas hūana nō sufficeret p singl'a reddere racōez · nisi solū
q omnia pdicta et quecūqz sil'ia p dinam puidenciā disposita
sūt modo et ordīe debitis · Juxa illud qd dicit de sapiēcia dina
attingit a fine usqz ad finē fortiter · et disponit omnia suauit
Sapie · viij · c · Ex quo sequit q indiscretū est q homo qrat a
deo racōem sue puidencie circa singl'ares psonas seu act9 hu
manos put job petebat ut dictū est · Sed firmit tenendū est
q si sapiencia seu puidencia dina omnia suauit disponit licet
a nobis ipius racōes sint incomphensibiles · Sic eciam circa
actus hūanos credendū est · s · puidenciā dinam esse iustam et
rōnabilem qzuis a nobis eoz racōes nō comphēdant · Juxa
illud apl'i · O altitudo diuiciaz sapie r sciencie dei · vnde in re
sponsione dina cōcludit qddam pmū et pncipale circa mate
riam pposite questionis in libro job · s · q circa actus hūanos
non semp est causa pticularis querenda · eo modo quo job vi
debatur petere ·

¶Capl'm xiij · Inquo oñdit̃ ꝙ ex malis tꝑalib⁹ que hoīb⁹
euenũt nõ semper cõcludi possit eoꝝ malicia ✓ Discipul⁹

Circa huiõi materiã scripturas sacras scrutem̃ ma
nifeste repit̃ ꝙ ex hoc ꝙ mala tꝑalia alicui eueniunt
sumit̃ argumentũ efficax ꝙ ille cui talia euenĩũt est
a deo elongatus seu derelictus · legit̃ em̃ deutro · xxxj · capl'o
de ꝑpl'o isrl'itico ꝙ ex malis que ei ad uenerãt debebat arguere
seu intelligere ꝙ deus nõ erat ĩ eo seu cũ eo · vnde de eo ibidẽ
dicit̃ ita ut dicat in illo die vere qꝛ nõ est de⁹ mecũ · inuenerũt
me hec mala · Siĺiter ibidẽ xxxij · c · deus redarguens illos
qui ex malis tꝑalib⁹ sibi euenientib⁹ nõ intelligebant hoc eue
nisse ex punicõe diuine iusticie sic dicit̃ vtinam saperẽt ⁊ intel
ligerent ⁊c̃ · Et sequit̃ quõ ꝑsequit̃ vn⁹ mille et duo fugarẽt
decem milia nisi quia deus vendidit eos · et dñs cõclusit eos
Ex quib⁹ et multis similib⁹ habet̃ clare ꝙ ex malis tꝑalibus
que homĩb⁹ infligunt̃ seu cõtingũt arguendũ est efficaciter ꝙ
hoc ꝓuenit ex diuina iusticia puniẽte taliũ peccata qđ videtur
facere manifeste ꝓ opīone triũ amicoꝝ job et etiã heliu ✓

Magister ✓ In hac materia distinguendũ est Nam ſm
thomã in ᵱma scđe · q · xcix · historias veteris testamẽti scru:
tanti seu reuoluenti clare patet ꝙ cõis status isti⁹ ꝑpl'i semꝑ
sub lege in ꝓsperitate fuit q̃diu legẽ obseruabãt · Et statim
declinantes a ᵱceptis legis in mľtas aduersitates incidebãt · Sꝫ
alique ꝑsone ꝑticulares etiã iusticiã legis obseruantes in ali
quas aduersitates incidebant · vel quia iam erãt spũales effecti
ut per hoc magis ab effectu tempaliũ retraherent̃ ⁊ eoꝝ v̇tus
ꝓbata redderet̃ · aut quia tales opera legis exteri⁹ implentes
cor carneũ habebant in tꝑalib⁹ defixũ et a deo elongatum · de
quib⁹ ysaie · xxix · labijs me honorãt cor aũt eoꝝ longe est a
me · hec ille · vnde auctes ꝑ te allegate de statu totius populi
isrl'itici loquunt̃ In historia aũt job agit̃ de ꝑsona ꝑticulari
ut est dictũ · et est manifestũ · et ideo tres socij job et ipe heliu
qui ex tribulacõib⁹ ipi job euenientib⁹ ipm esse iniustũ argu
ebant erronee se habuerũt Nam hoc debuissent interᵱtari in
meliorem partẽ · s · ꝙ hoc ei cõtingebat ut ipius virtus appro
bata redderet̃ · ꝓut tu ſm veritatẽ huiõi aduersa ipi euenerũt
quib⁹ aduersitatib⁹ v̇tus ipi⁹ job examĩata fuit et a deo appro
bata ꝓut ex supdictis patꝫ · et ut huiõi approbacõ seu exami
nacio manifestaret̃ etiã apud eos qui aliam vitã nõ credebãt

sicut saducei et infideles Ideo legit iob vltimo·c·Et addidit quoqz dns omnia quecuqz fuerut iob duplicia·

Distinctio sexta de scrutinio scripturaz circa ea q iudeis in sua pnicosa pfidia post morte xpi pertinaciter existentibz euenerut et alijs ad hec pertinentibus et continet xiiij·capl'a·

¶ In pmo capl'o ostendit q pena iudeoru xpm negancium et occidencium cum eoz sequacibz grauior est eciam in hac vita qz pena sodomitaz et dathan et abyron qui subito consumpti sunt·et q eoz duraco in hoc seculo cedit in vtilitate eccl'ie

¶ In scdo capl'o ondit q tres codicones occurre bnt neccio in pcco negacois et occisionis xpi p quo peccato iudei in hac captiuitate existunt

¶ In tercio capl'o ondit q no solum per racoem copbat q pdicte tres codicones occurrerut in peccato negacois et occisionis xpi sed eciam hoc fundat in auctibus sacris· et ibidem ostendit q iudei per eoz culpam cecitate mentis incurrerunt circa cognicoem eoz que erat eis nccia ad salutez ·que quide excecatio seu ignorancia no excusat eos sz pocius aggrauat

¶ In quarto capl'o datur raco quare pmi·s·iudei in captiuitate babilonica existentes no legunt incurrisse excecacoem mentis sicut et scdi·s·existentes in hac captiuitate

¶ In qnto capl'o ondit q p peccato pessimo ypocrisis iudei tpe templi scdi captiuati excecacoem mentis supdicta incurrerunt ysaie pphete testimonio·

¶ In capl'o sexto ondit q licet ypocrisis simpl'r considerata no sit de grauissimis peccatis ·ypocrisis tn pharisaica quam xps multipliciter increpauit grauissimum peccatum est quod ex qnqz racoibus considerat

¶ In capl'o septimo ondit q in cecitate pharisaica includit negatio diue puidencie magis culpabilit qz in illis qui pecca sua publicauerut sicut Sodomite· Et in eodem ondit q ex huioi pharisaica ypocrisi nephanda deus elicuit magnu bonum·s·gencium illuminacoem τ vtruqz fundatur in quadam aucte ysaie de qua hic agit

¶ In capl'o viij·ondit q pharisei tripliciter incurrerunt cecitatem mentis sicut et triplice veritate per sua nephanda ypocrisim corruperut·quoz duo in hoc capl'o explicant·et ibide declarant verba ysaie ad hoc ptinencia·s·cu dicit· Et peribit

sapiencia a sapientibꝫ eius· qd̄ ꝓprie ⁊ mltiplicat̄ de pharíseis et eoꝝ sequacibus intelligendū est· Et ibidem declarat̄ q̄ hoc non est contra doctrinā xp̄i dicētis de pharíseis sup̄ cathedrā moysi sederut scribe ⁊ pharisei quicquid dixerit vobis facite.

¶In caplo· ix· declarat̄ tercius modus excecacionis pharisaice qui consistit in suas ꝓprias inuenciones et assercōnes absconduut

¶In caplo· x· oñdit̄ q̄ mlta de inuencōibꝫ seu assercōibꝫ pharíseoꝝ quas ipi inuentores seu asserentes minime intelligunt qñqꝫ nobis ꝓficiūt ad erudicōnem et q̄ in terminis p̄ eos assignatis ad suam redemptionem aliqua emerserūt ad honorē fidei catholice ptinentia

¶In caplo· xj· oñditur q̄ aliqua verissima circa eoꝝ redemp cionem asseruerūt quod tamē ipsimet nō intellexerūt· Et q̄ hoc ꝓphetatū fuit per ysaiam

¶In caplo· xij· oñditur q̄ cecitas pharisaica de qua ysaias ꝓphetauit cōpendiose tradit̄ in euangelio

¶In caplo· xiij· oñdit̄ q̄ cecitas pharisaica nullū p̄iudiciū generat fidelibꝫ de gn̄e descendentibꝫ isrlitico· Nam in potentissimis t̄pibus ecclie· s· in eius exordio ⁊ fine in quibꝫ xp̄us fuit et erit p̄sens in ecclia in natura assumpta de stirpe isrlitica descēdentes p̄ncipaliores fuerūt ⁊ erūt Nam ī fine mūdi totū genus israheliticū xp̄o firmissime adherebit

¶In caplo· xiiij· oñditur quid de iudeis ī t̄pe intermedio q̄ inter p̄mū aduentū xp̄i et 2ᵒ s̄m scripturaꝝ scrutiniū sen ciendum est et ibidē huiōi tractat᷒ in laude diuina finit̄

¶Caplm p̄mū In quo oñdit̄ q̄ pena iudeoꝝ xp̄m negancium et occidenciū cū eoꝝ sequacibꝫ g̃uior ē eciā in hac vita q̄ꝫ pena Sodomitaꝝ et dathan et abyron qui subito cōsumpti sunt et q̄ eoꝝ duratio in hoc seculo cedit in vtilitatem ecclie

Discipls

Verum est ꝓut sanct᷒ thomas dicit in loco per te allegato scd̄m sacraꝝ scripturaꝝ testimonia q̄ ꝓplus iudaicus dum legem sub qua erat diligent̄ obseruabat in tranquillitate viuebat Cum aūt ab huiōi obseruacōne declinabat ī magnas aduersitates incidebat Sed ex hoc occurrit michi quedam nō modica admiracō que talis est· video eñ q̄ populus ille iudaic᷒ valde graui᷒ peccauit blasphemando et crucifigēdo xp̄m q̄m si quecūqꝫ alia pcc̄a cōmisissent circa

blaſphemiam dei · dicit eni͂ gloſa · yſa · xviij · omne peccatum
blaſphemie cõꝑatũ leuiꝰ eſt · Cũ igit̃ Chore ⁊ dathan et aby
ron et eoꝝ ſynagoga ꝓpt̃ hoc ꝙ contdixerũt ſacdocio aaron
et ꝓpoſiture moyſi · deſcenderũt in infernũ viuentes leuit̃ · xvj
capl'o · ſic ꝙ nichil ex illis remanſit · ſ · de ꝑticipantibꝰ in eoꝝ
crimine · q̃nto magis debuiſſent ſubito a terra deleri qui non
ſolum xp̃o vero deo et homi͂ contdixerũt ſed eũ cum magnis
obꝓbrijs et blaſphemijs crucifixerũt · Maxima ergo admi-
racõne dignũ eſt ꝙ deus tanto tꝑe tolerat p̃dictum pcc̃m · qd
incõꝑabiliter maius eſt q̃ȝ pcc̃m dathan ⁊ abyron quos tam
celerit̃ ab hac vita deus repulit · p̃ſertim cũ hoc pcc̃m cõtinue
et ꝑtinaciter ab omibꝰ et ſingulis ſub infidelitate iudaica ex-
iſtentibꝰ cõmittit̃ · nullus eni͂ taliũ ẽ qui p̃dicta pcc̃a in xp̃m
cõmiſſa nõ approbet ymmo ſinguli tam in dictis q̃ȝ in ſcri-
pturis ſuis p̃dicta pcc̃a approbãt laudant et cõmendãt ꝓut
in ſuis codicibꝰ tam talmudicis q̃ȝ alijs quibuſcũq; hoc ma-
nifeſte reꝑitur quoꝝ allegacio omittit̃ · tũ ad ꝓlixitatẽ vi-
tandam · tum quia ab ipis cõiter cõcedit̃ Magiſter
Verum eſt ꝙ occiſores xp̃i p̃ſertim illi qui eũ cognouerũt ut
pn̄cipes iudeoꝝ in quibꝰ ſi aliqua ignorancia fuit · non tñ eos
poterat excuſare cũ eſſet affectata ut in tcia ꝑte · q · xlvij · nec
etiã talis ignorancia excuſat minores de ꝓplo · p̃ſertim eos q̃
poſt r̃ſurrectõeȝ xp̃i ⁊ diſcipuloꝝ p̃dicacõeȝ · ꝑ quã maior ſeu
p̃apua pars mũdi ad fideȝ xp̃i ꝑ teſtimõia ſcripturaꝝ et mi-
raculoꝝ euidenciã cõuerſa eſt · quo nõ obſtante adhuc ꝑtina-
citer in ſua nequiſſima ꝑfidia perſeuerãt ſe excuſando ꝑ fal-
ſas intꝑretacões ſcripturaꝝ quibꝰ nituntur negare xp̃m ut in
p̃ma ꝑte huiꝰ tractatꝰ in l'apliciꝰ eſt oſtenſũ · talis eni͂ excuſa
cio eſt circũſtancia aggrauãs qdcunq; pcc̃m ut habet̃ in glõ ·
ſuꝑ illud pſalmiſte Nolite exaltare in altũ cornu vr̃m Iteȝ
aggrauat̃ hec blaſphemia per cõcomitans homicidiũ qd eſt
grauiſſimũ pcc̃m inter ea que cõmittunt̃ i ꝓximũ · vnde ſim-
pliciter cõcedendũ eſt ꝙ pcc̃m occidenciũ xp̃m ſup̃dictoꝝ ſil'r ⁊
cõſencienciũ ſeu approbanciũ illud poſtq̃ȝ cõmiſſũ fuit eſt ſim
pliciter grauiſſimũ · vnde et ei debet̃ grauiſſia pena · qꝛ deutro ·
xxv · ſm menſuram delicti erit plagaꝝ modus · que quidem
pena licet ꝓut eſt grauiſſima credenda ſit eis reſeruata ad fu-
turũ ſecl'm in quo vnuſq̄ſq; accipiet p̃miũ ul' penam ſcdm
opeꝝ exigenciã · Conſiderandũ tñ eſt ꝙ etiã in hac vita non

relinquunṫ sine pena iustissime a deo ꝓporcōnata pccō eoꝝ ad
eccl'iē vtilitatē et infideliū cōfusionem Discipulus
¶ Queso ut michi ondas quō in hac vita supdicti pterui
puniantꝰ pporcionabiliter ad suū peccatū · cum per te cōcessū
est ꝙ istud pccm̄ est simpl'r grauissimū ⁊ tn̄ videmꝰ ꝙ illi qui
fuerūt tpe diluuij et Sodomite et chore repentina plaga fue
rūt ꝯsumpti qd̄ ptinz ad grauitatē pene · Isti vo adhuc viuūt
in hūanis Magister Ex hoc ꝙ isti occisores xp̄i et eorū
sequaces ẜm ꝯsensū et approbacōez nō sūt puniti repentino
modo sicut legitꝰ de illis quos allegas · nō sequitꝰ ꝙ leuiꝰ pu-
niuntꝰ q̄z supdicti · diuturna enī duracō penaꝝ sepe efficit ma
iorem grauitatem pene · sicut et momentanea pene duratio
ad leuitatē pene videtꝰ quodāmodo ptinere · vnde de hac ppria
materia · s · de cōparacione pene iudeoꝝ ad penam Sodomitarū
trenoꝝ · iiij · legitꝰ Et maior effecta est iniquitas filie ppl'i mei
q̄z pccm̄ sodomorū que subūsa est in momento et nō ceperūt
in ea manus · Ex quo patz ꝙ longa diuturnitas pene iudeorū
reddit eam grauiorē seu magis odibilem q̄z pena sodomoꝝ
momentanea Discipulus Video ꝙ momentanea pe-
na etiā si sit grauissima in se · eligibilior tn̄ forte ē aliqua mi
nori pena nō ita graui et si sit valde longa seu diutina · vn̄
et ꝓūbialiter solet dici ꝙ melius ē semel cadere q̄z in ppetuū
pendere vnde vellem scire quō huiōi pene diutnitas magis
cedit in vtilitatē eccl'ie ꝓut tu asseris Magister Consi-
derare debes ꝙ iudei xp̄m occidentes seu ipiꝰ ocasionem cōse-
quentē approbantes · nō subito perierūt de hoc seculo sicut illi
de diluuio et sodomite · ⁊ illi q̄ fuerunt in scismate chore · licet
enī isti grauiꝰ q̄z illi peccauerūt · hoc cedit tn̄ in vtilitatē eccl'ie
multipliciṫ · pmo ut ex eis i tempoꝝ successione aliqui a deo
pdestinati saluarentꝰ per quos eccl'ia nūo et merito augeretꝰ
ut ex historijs autenticis haberi potest Et forte aliquid de hoc
infra tangetꝰ · Scd̄o ut testimonia fidei que in veteri lege cō-
tinentꝰ cuiꝰ textus ab eis conseruatꝰ eccl'ia haberet ab eis Sūt
enī iudei ut dicit quedā glō · bibliotece nr̄e ⁊ baiuli codicum
nr̄oꝝ a quibꝫ codicibus sacre scripture testimoniū accipitur
tanto fiducialius q̄nto nobis supdicta testimoīa obtinē cu-
pientibꝫ auidius aduersantꝰ Tercio cedit in utilitatem ecclesie
duratio ppl'i iudeoꝝ ī vili statu seruitutis seu miserie inq̄ntū
vlcio sanguis xp̄i in eis magis relucet · eo ꝙ in diuisis tribꝫ

et locis eoꝝ deiectio et obꝓbriū agnoscit· qd non sic ondere͂t si in breui tp̄e vbiqꝫ et nō solū i aliquib regionib cōsumpti fuissent· Et de hoc ꝓpe intelligit illud psalmiste Ne occidas eos ne quādo obliuiscant ꝑpl'i mei· s· ne ppl's dei obliuiscat iusticie diue vlciscentis ocasionē xp̄i· Si em̄ celeriter fuissent consumpti sicut Sodomite ⁊ dathan ⁊ abyron cito posset hec vlcio tradi obliuioni sicut multa que tp̄ib retroactis contigerūt iam nō sunt in memoria hoīm ut certa· sꝫ quasi sub dubio narrant Sed videtes eos cotidie affligi et supprimi in penā sceleris ocasionis xp̄i nō pn̄t ista obliuioni tradere nec de ea dubitare· Sensus em̄ visus cercior est audito et ceteris sensibus ꝓut patꝫ in p̄mo methaphisice·

¶ Capl'm 2^m in quo ondit q tres condicōes occurrere hn̄t ncc̄io in pcc̄o negacōis et ocasionis xp̄i ꝓ quo pcc̄o iuda in hac captiuitate existit v^m Discipulus v^m

SCripturas sacras scrutanti satis constare debet q deus qn̄qꝫ nō statim cōsumit peccatores sed diu in hac vita ꝑ penas eos affligit ut ex hoc fortitudo dei et eius iusticia ꝓlixius ondat· legit em̄ deū dixisse pharaoni qui diuinis p̄ceptis de dimisione ꝑpl'i dei resistebat· nūc em̄ extendēs manū meam ꝑcussissem te et ꝑpl'm tuū peste Ita ut perires de terra Idarco tn̄ posui te ut ostendā in te fortitudinē meaꝫ et narre͂t nomen meū in omni terra· Ex quo patꝫ q multitudo plagaꝝ quas deus egipcijs inflixit nō fuit ꝓpter hoc q deus nō potuisset eos consumē ꝑ vnā plagam tantū· sꝫ ideo ut fortitudo dei in eis diuinus ondere͂t ꝓut verisil'r cōligit in ꝓposito· Sed adhuc vellē doceri quid dicendū sit cont͂ iudeos qui captiuitatē pn̄tem in qua sūt nō dicūt eis aduenire ꝓpt pcc̄m ocasionis xp̄i· sed ꝓpter pcc̄a suoꝝ p̄decessoꝝ antiquorū utpute ꝓpt pcc̄m vituli i deserto fabricati· vnde Rabisa· sup illud verbū exo· xxxij· vbi dr̄ Ego aūt i die vlcōnis visitabo hoc pcc̄m eoꝝ· dicit q in omib oppressionib seu adūsitatibus que ꝑpl'o isrl'itico in duisis locis ⁊ tp̄ibus cōtingunt pcc̄m vituli de quo ibi ad lr̄am agit a deo punit· Alij etiam dicūt q ꝓpt peccata que in templo p̄mo fuerūt ꝑpetrata que fuerunt magna et ml'ta ipi puniuntur in hac captiuitate· Vellem igit scire si est aliqua racō seu auctas autentica ex qua ondi possit q captiuitas iudeoꝝ et eoꝝ ignominiosa deiectio in qua nunc sūt eis infligit ꝓpter pcc̄m ocasionis xp̄i

ut tu asseris · licet enim hanc assercōez tuā credo esse verā · vellē tamē ad hoc habere aliquas racōes seu auctās fulamentū

Magister Si diligent̄ scripturas sacras et alias apud hebreos autenticas scrutatus fueris certe reperies q̄ in peccato p̄ quo iudei in hac consistūt diuturna captiuitate tria op3 cōcurrē · Primū est q̄ hoc pctm̄ sit valde grauius q̄3 illud p̄ quo fuerunt afflicti seu detenti in captiuitate babilonica · qd̄ pat3 ex hoc · nam sicut pn̄s eoꝝ captiuitas valde longior ē in duracōne q̄3 illa ut est manifestū Sic acrior est atq3 acerbior illa · In captiuitate enim babilonica ī qua tantū · lxx · annis durauerūt vt habet̄ Jere · xxx · Joachim rex iude honoratus fuit et in sede regali cū alijs regibꝫ honorifice positus per regem babilonie vt habet̄ · iiij · Re · vltimo · Silr̄ et alij ipius gn̄is in honore fuerūt constituti vt habet̄ dan̄ · p̄mo et scd̄o · Silr̄ in illa captiuitate nō legunt̄ iudei fuisse venditi in vilissimo p̄cio · nec eciā in magna mlt̄itudine interfecti · In hac vero captiuitate cōiter nō legunt̄ sic in honore notabili constituti · sed quodāmodo ut serui seu electi vbiq3 tractant̄ · et de eis maxima mlt̄itudo in destructione ihrl̄m p̄ Titum interfecti ꝛ cōsequēter in destructōne ciuitatis que dicit̄ biter ubi innumerabilis mlt̄itudo eoꝝ sub quodam falso messia que3 sibi imposuerūt noīe barcozba cōmorabant̄ maxima multitudo eoꝝ vastata fuit ut ista largius tradunt̄ a Josepho in libro de iudaico bello Et in talmuth ī libro qui dr̄ guitur Itē in captiuitate babilonica int̄ eos fuerūt mlt̄i p̄phete · quidam eorū p̄sentes fuert in ip̄a captiuitate q̄ eos ex p̄te dei increpabāt de pctīs p̄teritis ꝛ exhortabant̄ ad bonū p̄nīe · Silr̄ de spe redēptōis et salutis ꝯsolabant̄ · vt p3 de jeremia et ezechiele in eoꝝ p̄phecijs · Quidā vero p̄phete fuerūt inter eos iam prope finē captiuitatis et in p̄ncipio reductionis ut pat3 de daniele et Esdra zacharia et aggeo et huiōi ex quo dei p̄ncia ī eis manifestabat̄ eo q̄ deus adhuc habebat eos tanq̄3 populū p̄priū · In hac vero captiuitate nunq̄3 aliquis p̄pha insurgit iuxta illud psalmi Jam nō est p̄pha ꝛ nos nō cognoscat amplius · qd̄ est magnū signum reprobacōis eoꝝ a deo et q̄ eos iam dereliquit tanq̄3 non p̄pl̄m suū · Ex quibꝫ et mlt̄is alijs similibꝫ manifeste habet̄ q̄ iudei in hac captiuitate sunt grauius puniti et a deo elongati q̄3 fuerunt in babilonica captiuitate Ex quo cōsequent̄ concludit̄ veritas p̄mi p̄suppositi

scȝ ꝙ peccatū eoꝝ ex quo captiuitas eoꝝ pñs eis ꝓuenit valde
grauius est q̄ȝ illud ꝓ quo in captiuitate babilonica fuerūt·
Cōseq̄ncia pȝ ex hoc quia ſm mensurā delicti erit plagaꝝ mo
dus deutro·xxv· Scd̄m vo qd̄ opȝ cōcurrere ī hoc pc̄to ē ꝙ sit
cōe omibus in hac captiuitate ubiqȝ terraꝝ existentibꝫ·ita
ꝙ in illo om̄es quasi cōiter ꝑticipent faciendo uł cōsenciendo
seu approbando·et hoc a tpe quo ista captiuitas incepit usqȝ
nūc· Qd̄ sic patȝ Nam dicere ꝙ pc̄m vituli ī oreb fabricati
vł aliud sił'e qd̄cunqȝ·ī quo iudei hodierni nō ꝑticipāt ꝑ fc̄m
seu assensū uł approbacōeȝ sit causa tam diutne captiuitatis
est manifeste cont̄ sacre scripture auc̄tem ꝑ quā habet̄ ꝙ deus
reddit iniquitates patrū filijs et nepotibꝫ in t̄ciaȝ et quartā
gn̄acionē exo·xx· et xxxiiij·caplīs et in alijs locis ſm quam
auc̄tem ꝛ alias sił'es habet̄ ꝙ nō plus se extēdit iusticia diua
in puniendo pcc̄a p̄decessoꝝ in hac vita nisi ad q̄rtam genera
cionem tm̄ Cuiꝰ racō est Nam filij et nepotes plures inueni
unt̄ imitatores paterni sceleris ·vnde ī translacōe caldaica
sup illud verbū vsqȝ ad t̄ciaȝ et q̄rtam gn̄acōem dicit̄ ꝙ hoc
est cū filij sequunt̄ opera patrū ·Constat aūt ꝙ hoc nō habet
locū in pc̄to vituli quod cōiter detestat̄ ab omibꝫ iudeis hodi
ernis Et sicut isti nō fuerūt ꝑticipes in cōmittēdo illud pec
catū quia nondū erāt in reꝝ natūa ·Sic nec ꝑticipant consen
ciendo uł approbando ut est manifestū ·vnde cont̄ diuinā iu
sticiam esset ꝙ isti ꝓ tali pc̄to punirent̄ · vnde Rabisał· et
alij hoc vident̄ fingere vt applicent huic captiuitati pc̄m ydo
latrie qd̄ est de maxīs qd̄ tamē nō habet locum vt dictū est·
Terciū vero qd̄ in pc̄to huiꝰ captiuitatis opȝ cōcurrē est ꝙ hoc
pc̄m est eis oīno ignotū · hoc eñ exp̄sse habe ī libro talmu
dico qui dicit̄ magnilla ubi querit̄ racō quare p̄mis·s·ex
istentibꝫ in captiuitate babilonica fuit terminus captiuita
tis reuelatus vt patȝ iere·xxix· ubi dr̄·postq̄ȝ completi fue
rint in babilone·lxx· āni visitabo vos ꝛc̄· Et tm̄ posteris·s·
existentibꝫ in hac captiuitate terminus redempcionis ab hac
captiuitate nō fuit nec est eis reuelatus Ad qd̄ rn̄det̄ ibidem
sic· p̄mis·s· in captiuitate babilonica exn̄tibꝫ quibꝫ pc̄m sue
captiuitatis fuit reuelatū ·terminꝰ eciā reuelatus fuit · Sed
posteris·s·exn̄tibꝫ in hac captiuitate quibꝫ pc̄m sue captiui
tatis nō est reuelatū ·Siłr nec terminus sue captiuitatis re
uelatus fuit hec ibidem ·Ex qua auc̄te apud eos autentica

habes intentū · s · ꝙ pctm̄ ꝓ quo in captiuitate cōsistant nō est
reuelatū eis sed est eis occultū seu ignotū qd̓ fuit teraū ꝑsup
positum Ex quib⁊ bene cōsideratis cōcludit̄ intentū · s · ꝙ pec:
catū ꝓ quo iudei in hac captiuitate existūt ꝓprie est illud · s ·
blasphemia xp̄i et eius ocasio · qd̓ sic patz · Nam ꝑdicto pec:
cato cōueniūt tria ꝑsupposita supdicta et nulli alteri quod
racōnabiliter posset assignari · Applicat̄ eñ huic pcc̄o p̄mū
ꝑsuppositū · nam blasphemia dei in ꝑsona xp̄i cū tanto scelē
et enormitate cōmissa usqꝫ ad ip̄ius ocasionē turpissimam
et ignominiosissimā · grauior est q̄ꝫ ydolatria que licet sit de
grauissimis peccatoꝝ nō tm̄ in ꝑsonā dei cōmittit̄ de directo
Vnde nec ydolatria equiparari debet blasphemie xp̄i in graui:
tate · Qui eñ in ꝑsonā regis cōmittit offensam ꝑsertim eam
blasphemando et turpiter occidendo criminosius eñ offendit
q̄ꝫ qui aliū regem sup̄ se ꝑter ꝓpriū regem imponit vł q̄ꝫ ille
qui dominiū suo regi negat tm̄ · non cōmittendo in suā ꝑso:
nam aliā offensā · Cum eñ pcc̄a p̄moꝝ ꝓut declarat̄ in q̄rto
Re · et in alijs locis fuerūt ydolatria adulteria ⁊ homicidia
que licꝫ sint grauia nō tm̄ sūt tante grauitatis sicut peccatū
supdictū qd̓ in ꝑsonā xp̄i veri dei fuit cōmissū · sequit̄ ꝙ hoc
peccatū grauiꝰ est q̄ꝫ pcc̄a que in templo p̄mo a iudeis fuerāt
cōmissa · Scd̓m v̓o ꝑsuppositū qd̓ occurrē debet in pcc̄o est ꝙ
tale pctm̄ sit cōe oībus ī hac captiuitate ubiqꝫ terraꝝ existē:
tibus · qd̓ ꝓprie cōuenit huic pcc̄o · s · blasphemie et ocasioni
xp̄i · licet eñ iudei qui post destructionē scd̓i templi fuerūt nō
interuenerūt in blasphemia xp̄i ⁊ eius ocasione · om̄es tm̄ qui:
cūqꝫ sūt sub hebraica ꝑfidia cōsenciūt approbant et laudant
om̄ia scelera atqꝫ pcc̄a que cōmissa fuerūt ꝑ suos ꝑdecessores
in ꝑsona xp̄i vt patz per om̄es m̄gr̄os eorū qui cōueniūt in
hoc ꝙ ocasores xp̄i ꝫm verā iusticiam legis eū occiderūt · vnde
Rabi moises in libro de iudicib⁊ titulo de regib⁊ ⁊ messia sic
dicit · Circa finē templi scd̓i · nazarenus ille iactauit se esse
messiam et ideo sapientes et m̄gr̄i nr̄i fecerūt de eo seu in eū
qd̓ debebat fieri hec ille Et est cōis sn̄ia oīm eoꝝ ꝓut est satis
notū cuicūqꝫ noticiā eoꝝ habenti · Teraū v̓o ꝙ in huiōi pcc̄o
ꝓ quo iudei in hac captiuitate existūt occurrē habet · s · ꝙ tale
peccatū sit eis ignotū ꝓprie applicat̄ pcc̄o blasphemie et oca:
sionis xp̄i · qd̓ sic patz Naꝫ ip̄i nō reputāt ꝙ hoc fuit pctm̄
vnde in hoc credūt obsequiū se ꝑstasse deo · cum estimāt ꝙ ꝫm

iusticiam legis xp̄s fuisset reus mortis ut statim sup̄ dictū ē
Cum aūt nulli alteri pcc̄o iudeoꝝ p̄dicta tria cōueniūt simul
nisi tm̄ pcc̄o sup̄dicto. s. blasphemie xp̄i sequitur ꝙ istud sit
peccatū ꝓ quo solo in hac captiuitate existūt patꝫ Nam nul
lum pcc̄m dari posset qd̓ grauiꝰ sit q̄ꝫ blasphemia dei. nec ipi
in alio pcc̄o q̄ꝫ peccato blasphemie cōueniūt ut est manifestū
nec est eciā aliud pcc̄m in quo om̄es cōueniāt. nam si aliqui
eoꝝ peccāt in homicidio uł adulterio aut usuris et fraudibꝫ
siue mendacijs et huiōi Non tñ om̄es ꝓut manifestum est.
Siłiter nō om̄es peccāt in aliquo qd̓ ꝯm om̄es estimet̄ iustū
et meritoriū sicut est pcc̄m sup̄dictū. s. blasphemie Ex quibꝫ
recte consideratis habet̄ qd̓ queris. s. ꝙ pcc̄m sup̄dictū est cau
sa ꝓpria sue captiuitatis per modū demeriti

¶ Capłm terciū in quo ōndit̄ ꝙ nō solū per racōem cōpro-
batur ꝙ p̄dicte tres cōdiciones occurrerūt in pcc̄o negacōis
et occasionis xp̄i sed eciā fundat̄ in auctībus sacris. et ibidē
ōndit̄ ꝙ iudei ꝑ eoꝝ culpam cecitatē mentis incurrerūt circa
cognicōem eoꝝ que erāt eis necessaria ad salutē. que quidem
excecacio seu ignorācia nō excusat eos sed pocius aggrauat

Discipulus

Quod pcc̄m huiꝰ captiuitatis iudeoꝝ grauiꝰ sit q̄ꝫ pcc̄m
seu pcc̄a ꝓ quibꝫ fuerūt i captiuitate babilonica ra
cionabile est ꝓut tu p̄mo p̄supponis ad qd̓ eciā scri-
pturas scrutando alique reperiunt̄ auctēs que huic cōsonant
veritati. vnde iere. vij. de eis di. nō audierūt me nec inclina-
uerāt aurem suā sed indurauerāt ceruicem ⁊ peius opati sūt
q̄ꝫ p̄res eoꝝ. qd̓ ꝓprie verificat̄ de occasoribꝫ xp̄i ⁊ eoꝝ sequaci-
bus Naꝫ ut dicit Criſ. sup illud verbū Mt. xxiij. Implete
mensurā patrū vr̄oꝝ. patres eorū ꝓphetas occiderūt Isti vo
dominū ꝓphetaꝝ. Scd̓m vo qd̓ p̄supponis. s. ꝙ pcc̄m per qd̓
iudei in hac captiuitate existūt est cōe oibꝫ in hac captiuitate
exn̄tibꝫ eciā habet aliquas auctēs que huic cōsonāt veritati.
vnde iere. ij. c. Quid vultis mecū iudicō contendē. om̄s eīn
vos dereliquistis me seu p̄uaricati estis me. quod ꝓprie de hoc
peccato intelligi debet ꝯm qd̓ quasi in iudicō videtur cum deo
cōtendere eū cōtempnādo blasphemādo et huiōi. in quo eciaꝫ
om̄s deū derelinquūt. Ad terciū tamē p̄suppositū tuū. in quo
ōndis ꝙ huiōi pcc̄m est eis ignotum licet hoc ꝯm racōem et
auctēm apud eos autenticā maifestas. vellem tamē ad hoc

habere alicui⁹ sacre auctis fūdamentum Magister Si
scripturas scrutat⁹ fueris satis reperies q̄ inter alias plagas
que a deo infligēde erāt populo iudaico · vna erat pāpua · s ·
ignorancia seu nesciencia eoꝝ que sibi ad salutē per diuinas
reuelacōes ꝓphetice insinuabant̄ · vnde ysa · vj · c · postq̄ꝫ deus
reuelauit ꝓphete sūma fidei misteria · s · misteriū sancte trini
tatis voce seraphica ter ꝓclamando · Sanctus scēs scēs sil' et
diue vnitatis · subiūgendo dn̄s deus sabaoth in singulari · et
consequenter ibidem innuendo misteriū sancte incarnacōis
cum statim subdit plena est om̄is terra gloria eius · qd̄ ꝓprie
impletū fuit per plenitudinē diuitatis in xp̄o habitantē · de
quo in ps° · veritas de terra orta est Et ysa · xlv · Aperiatur
terra et germinet saluatorē · Q̄ aūt hec plenitudo gracie esset
in hūana natura satis demōstrat̄ ex hoc q̄ apparicio illa fuit
in effigie hom̄is sedentis per qd̄ significabat̄ q̄ deus assūptur⁹
esset formā hūanam · vbi attende q̄ in eadem serie ut osten=
deret q̄ hec misteria ad salutem hūani generis ꝑtinencia licꝫ
ꝑpl'o per veras ꝓphecias ꝓponerent̄ iudaico · ipi tn̄ ꝑ maiori
ꝑte p̄dicta sacra misteria nequaq̄ꝫ intelligerēt seu crederent
ꝓpt̄ qd̄ ibidem sequit̄ vade et dices ꝑpl'o huic audite audiētes
et nolite intelligere et videte visionem ⁊ nolite cognoscere ·
Et ut ostenderet q̄ in credēdis sup̄dictis cōsistebat salus eoꝝ
statim subdit Exceca cor ꝑpl'i hui⁹ et aures eius aggraua · et
oculos eius claude ne forte videat oculis ⁊ in auribꝫ suis au=
diat et in corde suo intelligat et cōuertat̄ et sanē eum · Ex q̄
auctē manifeste habes duo · vnū est q̄ cor hui⁹ ꝑpl'i debebat esse
excecatū · Sil'r et aures grauate et oculi clausi sic ut nō intel
ligerent seu crederēt p̄dicta misteria ad salutem hūanā perti
nencia · Scdm est q̄ si forte hec intelligerēt seu crederēt et cō=
uertereut̄ statim essent salui · qd̄ ꝓprie corrn̄det ṫcio p̄supposito
Discipulus Placet michi exposicō p̄dicta de miste
riis fidei in p̄dicta visione ysaie inclusis · licet eni̅ iudei trinā
iteracōem hui⁹ diccionis sanct⁹ ad maiorē exp̄ssionē sancti
tatis diue exponāt allegantes quedā que credūt esse similia
ut cū dicit̄ jere · xxij · Terra terra terra audi verbū dn̄i · hoc
tamē nō valet · tū quia ṫna iteracō hui⁹ termini ṫra referen=
da est ad triplicem distinctionē terre cui loquebatur · erat eni̅
tripta · vna pars dicebat̄ terra iudee · alia galilee · alia vero
transiordanis · vt habet̄ in libro q̄ dicit̄ canhedrin · Et de istis

tribus ꝓuīncijs quibꝫ terra ꝓmissionis diuidebat̃ fit expꝛsse
mencio in euangelio in gestis xp̄i · fuit em̄ cōcept⁹ in galilea
luce p̄mo · c · Missus est angelus gabriel ꝛc̃ · fuit natus ī iu:
dea Mt · scd̄o · c · Cum natus esset ihesus in bethleem iude ꝛc̃
fuit baptizatus transiordanē ubi erat iohēs baptizans ioh ·
p̄mo · c · Et de istis tribꝫ ꝓuīncijs intelligenda est trina itera
cio terre ꝑ ieremiā ante dicta · Sil'iter dicendū est de hoc qđ leḡ
Jere · vij · templū dn̄i templū dn̄i est · Erat em̄ templū Salo
monis pn̄ᵃpaliter tripꝉtitū · s · in sanctū scōꝝ · et sanctū · et in
atriū sacerdotū · vnde ex hijs auc̄tibꝫ iere · magis habet̃ ꝙ ta
lis trina iteracō distinctionē insinuat q̄ꝫ cōfirmacōem · tum
quia licet loquēdo de creaturis scriptura qn̄qꝫ vtat̃ tali itera:
cione ad fortificandū sn̄iam et huiōi · nō tn̄ ex hoc ē trahenda
cōsequēcia ad iterandū noīa oīno similia quādo de deo agit̃ ·
Nam in deo sūme ꝑiculosum est ml'tiplicitatē ponē · nō autē
in creaturis Sed de hoc qđ dicit̃ Exceca cor ꝑpl'i hui⁹ ꝛc̃ · videt̃
non modicū admirandū · videt̃ em̄ ꝙ verba illa sonant ꝙ
deus p̄peret ut cor ꝑpl'i hui⁹ excecaret̃ et aggrauarent̃ eius
aures ꝛc̃ · qđ est incōueniēs cū a deo de directo ꝓcedāt cuncta
bona nō aūt mala Magister Scire debes ꝙ huiōi excecacō
seu obduracō que in hoc loco et in alijs sil'ibus habet̃ in scri:
pturis nō est intelligenda tanq̄ꝫ a deo directe causata sed po:
cius ex defectu liberi arbitrij hūani · nam homo qui se auertit
a deo meret̃ ut deus iuste retrahat graciā ab illo · Cui⁹ gracie
effectus est illuminare intellectū · et mollificare affc̄m · Qua
quidē gracia subtracta homo remanet excecatus ī intellectu
et obduratus in affectu ex sua ꝓpria malicia nō aūt ex diuina
oꝑacione Discipulus Licet excecacō p̄dicta ex defectu
liberi arbitrij hūani ꝓcedat ut tu dicis adhuc videt̃ ꝙ ꝑ ta:
lem excecacōem excusarent̃ a pcc̄o illo quo xp̄m nō cognoue
runt ꝛc̃ · legit̃ em̄ Joh · ix · c · xp̄m dixisse iudeis Si ceci essetis
non haberetis pcc̄m Magister Cecitas que excusat a
pcc̄o est illa que cōtingit ex natāli defectu · vnde ph̄s in ethi:
cis · Nemo increpat ceco nato sed magis miseretur · Cecitas
aūt de qua ꝓpheta loquit̃ hic · nō ꝓuenit ex defectu natāli sꝫ
ex defectu voluntario causato ex liberi arbitrij infirmitate
seu malicia · ideo talis nō excusat sed pocius aggrauat pcc̄m
presertim cū sit affectata et ex malicia ꝓut est in ꝓposito
Discipulus Vellem ut ostenderes michi quō in ꝓposito

huiõi cecitas sit voluntaria Cum cecitas dicat omẽʒ ꝑuacõʒ
cognicõis circa illud qd̃ quis sit aptus cognoscere Mgr
Ignorãcia seu excecacõ q̃ nõ solũ excusat a pcc̃o sʒ etiã ipm
aggrauat dupliciẽ posset cõtingere· vno modo qñ est affecta
ta utputa cũ pcc̃oꝛ vult ignorare illa que teneẽ agere uel
omittere ut liberius peccet de quibꝫ iob· xxi ·qui dicũt deo re
cede a nobis ⁊ scienciã viaꝝ tuaꝝ nolumꝯ Quod ꝓprie appli
catur iudeis et p̃sertim pñcipibꝫ iudeoꝝ qui in crucifixione
affuerũt qui ꝑ scrutiniũ scripturaꝝ loquenciũ de xp̃o poterãt
et tenebanẽ xp̃m cognoscere ꝑut in p̃ma ꝑte huiꝯ tractatus
est ostensũ· Siꝉiter et per eius oꝑa vnde Jo· xv· Si opera non
fecissem in eis que nullus alius fecit pcc̃m nõ haberent· vnde
de talibus ꝓprie verificaẽ v̀bum ysaie p̃allegatum· ſ· exceca
coꝛ ꝓpꝉi huiꝯ et aures eius aggraua et oculos eius claude ⁊c̃
Isti enĩ habuerũt ocꝉos clausos q̃si nõ videntes oꝑa xp̃i mi
raculosa ut ex eis ꝓficerent· Habuerũt etiã aures grauatas
inq̃ntum nõ audierũt debite ea que a ꝓphetis de xp̃o p̃nunci
abanẽ· Et quia ista in eis ꝓcedebant ex voluntate depꝛauata
vt dc̃m ẽ Jo marco de ipis verificaẽ habuisse coꝛ excecatũ· qd̃ to
tum inq̃ntũ consideraẽ ꝑ modũ pene attribuendũ est deo Et
sic videẽ loqui ꝓpheta· inq̃ntum aũt cõsideraẽ ꝑ modũ culpe
ex defectu malicioso liberi arbitrij ꝓcedentis attribuendũ est
ipis transgressoꝛibꝫ ·que om̃ia applicabilia sũt etiã moder-
nis· inq̃ntũ nequicie seu facinori p̃decessorum assenciunt
Discipulus Et si modernis posset applicari aggrauacõ
auriũ inq̃ntũ ea que traduñẽ in scripturis de xp̃o debite non
ꝑcipiũt· Siꝉr excecacõ coꝛdis inq̃ntũ hãc ignorãciã affectãt
Clausura tñ oculoꝝ non videẽ eis sic applicabilis· non enim
moderni viderũt oꝑa xp̃i miracꝉosa Magister Miracꝉa
xp̃i bene in coꝛde dispositis nunq̃ꝫ deficiũt · vnde in collc̃a dr̃
Deus qui nullũ tempus sine testimonio tue bonitatis relin-
quis· Sed adhuc miraculis xp̃i et discipuloꝝ eius noĩe ipiꝯ
factis credere debuerãt · habent enĩ in mꝉtis scripturis eoꝛũ
ꝙ xp̃us miracꝉa faciebat et etiã discipuli eius· sed hoc attri-
buebant magicis artibus suꝑsticiosis sicut et p̃decessoꝛes eoꝝ
etiã xp̃o p̃ñte dicebant in beelzebub eicit demonia Mt· ix· c·
Discipulus Habeo p̃miũ modũ in quo ignorancia seu
excecacõ aggrauat pcc̃m · doce ergo me de sc̃do modo
Magister Est alius modus s̃m quẽ ignorancia peccati

nō excusat sed potius aggrauat pccīm et hoc ē cū quis ex ma-
licia passionis errat in electione eius qḋ eligendū est de quib᷒
dicit sapie· ij ·c· Excecauit illos malicia eoꝝ· qḋ potissime cō
tingit p̄dictis transgressoribus qui ex vicio pessimo inuidie
moti sūt ad crucifigendū verū xp̄m · vnde Mt· xxvij· euange-
lista de pilato dicit· Sciebat enī ꝙ ꝓ inuidiā tradidissent eū·
De inuidia enī Gregori⁹ in·v· moraliū dicit ꝙ q̄ꝫuis ꝑ omne
viciū qḋ ꝑpetrat̄· hūano cordi pestis antiqui hostis intus effū
dit̄ In hac tn̄ nequicia tota sua viscera serpens cōcutit Dr̄
enī sapie· ij ·c· ꝙ inuidia dyaboli mors intrauit in orbem ter
raꝝ · fuit eciā hec inuidia grauissīa inq̄ntū fuit inuidia frne
gracie s̄m quā aliquis dolet de augmēto gratie dei· nō solum
de bono ꝓximi· qua racōe talis inuidia ponit̄ pccīm in spūm
sanctū scd̄a scd̄e· q· xxxvij·

¶ Capl'm iiij · In quo dat̄ racio quare p̄mi· s· iudei in capti
uitate babilonica exn̄tes nō leguut̄ incurrisse excecacōnem
mentis sicut et scd̄i· s· existentes in hac captiuitate

Discipulus

Secundū doctrinaꝫ Gregorij excecacō mentis oritur ex
peccato luxurie· qḋ quidē pccīm nō legit̄ fuisse in tem
plo scd̄o sicut in p̄mo In quo tpe ꝓphete frequenter
increpabāt ppl'm de illo pcc̄o· vnde Jere· v· vnusqsqꝫ ad vxo
rem ꝓximi sui inhiabat· vnde huiōi excecacō potius debuissꝫ
contingē exn̄tibus ī captiuitate babilonica q̄ꝫ in huiōi scd̄a
quod tn̄ non legit̄ Magister Si bene consideras aliud
est vnū peccatū oriri ex alio Et aliud est aliqḋ pccīm ꝑ modū
pene infligi alicui· de p̄mo mō loquit̄ Greg⁹· assignās quedā
pcc̄a ex aliis ꝓuenire ꝑ modū originis · que quidē pcc̄a dicit
filias alterius vt cū dicit̄ ꝙ inuidia orit̄ ex inani gl'a · Silr̄
excecacō mentis ex luxuria Sed hic agit̄ de scd̄o mō· s· ꝙ ex-
cecatio cordis et aggrauacio auriū et huiōi inflicte fuerūt po
pulo iudaico in penam alterius pcc̄i In quo pccīm per modū
pene inflictū corrn̄dere habet illi pcc̄o ꝓ quo infligit̄ ꝑ modū
demeriti· et isto modo excecacō mentis et huiōi inflicta sunt
illi ppl'o· demerebat̄ enī excecacōem mentis ⁊ clausurā ocl'oꝝ
et huiōi ꝑ aliud pccīm in qḋ voluntarie incurrebat· et hoc per
corrn̄denciā vni⁹ ad alterū Juxta illud v̄bū sup̄ allegatum
Juxta mensurā delicti erit plagaꝝ modus

¶ Capl'm · v · In quo ondītur ꝙ pro pcc̄o pessimo ypocrisis

iudei tpe templi scdi captiuati excecacionē mētis incurrerūt ysaie pphete testimonio ✓ Discipl's ✓

Declara qd sit illud pctm p quod ppl's iudaic⁹ seu eoꝝ pricipes excecacōem incurrerūt supdictā ✓ Magister Si bene scrutatus fueris scripturas reperies q p pctm pessimū ypocrisis que ē simulata sanctitas · et sm jeronimū duplex iniquitas · deus claudere habebat oculos eoꝝ de quorū officio erat legem et pphecias iudeis interptari sic q periret sapientia a sapientibꝫ eoꝝ · et eoꝝ intelligencia occultaretur qd manifeste habet ysaie · xxix · ubi ppha pnosticauit iudaicā cecitatem a deo infligendā pplo dicens · qm miscuit vobis dominus spm soporis τ claudet ocl'os vros · pphetas · s · falsos et pricipes vros qui vident visiones operiet · Que quidē excecacō τ clausura ocl'oꝝ i iudeis facta a ppha declarat fore pricipaliter circa intelligenciā scripturaꝝ a quaꝝ vera intelligencia in locis ptinentibꝫ ad cognicōem xpi dupliciter iudei declinant · Nam illi qui sūt apud ipos periti ubi pphete loquūt de tempore aduentus xpi et huiōi · sic q sm planū et verum intellectū xpm iam aduenisse demrātur · respondent q talia sunt oculta τ nō interptabilia per eos Simplices vero de hoc excusant per suā impiciā de quibꝫ duobus modis quibꝫ veritas scripturaꝝ a supdictis amouet · ppheta in loco allegato sic dicit Et erit vobis visio oim sicut vba libri signati · quē cum dederint scienti lras dicent lege istū · Et rūdebit nō possum · signatus est eñ · qd ptinet ad eoꝝ peritos Et sequit · Et dabit liber nesciēti lras diceturqꝫ lege · et rūdebit nescio lras · quod pertinet ad illratos · Et sic patet q ab vtrisqꝫ veritas scripturaꝝ ignorat per excecacōem supdictā · Et reddēs causam quare deus sic clausit ocl'os eoꝝ ut veritatē in scripturis traditam minime pperēt statim subdit · Et dixit dñs pro eo q appropinquat ppl's iste ore suo et labijs suis glorificat me cor aūt eius longe est a me · et timuerūt valde me mandato hoim et doctrinis Ideo ecce addam ut admiracōne faciā pplo huic miracl'o grandi et stupendo · peribit eñ sapiēcia a sapientibus et intellectus prudenciū eius abscōdet · Ex quo patꝫ manifeste q in ipis habebat esse pctm ypocrisis sm qd exterius deū colebāt · de quo dicit labijs suis glorificat me Int⁹ aūt nō solum nō glorificabāt deū sed eciā ab eo elongabant in corde In corde autē cultus dei verus sm Aug⁹ · consistit

ꝓpter qđ pccm̃ deus ab eis abstulit veram sapienciã et intelli-
genciam Ideo sequit̃. Ideo ecce addã ut admiracõem faciam
peribit em̃ sapĩa a sapientib9 et intellect9 prudenciũ eius ab
scondet̃. Quod aũt dicit̃ hic de hac plaga excecacõnis q̄ est
miraculũ magnũ et stupendũ Intelligendũ est ꝓpt̃ magni-
tudinez detrimenti qđ eis ex ista excecacõe cõtingit. nam ꝓpter
hoc errauerũt circa cognicõem xp̄i. ex quo in ceteris adũsita-
tibus et erroꝛib9 sunt lapsi Ex quib9 habes ꝓpositũ .s. causaz
excecacõnis iudeoꝛũ a deo inflictã esse in eis penam ypocrisis
nephande Discipulus Ut sup̃ ꝑ te dictũ est pene corre
spondere debent culpis. vellem igit̃ scire quõ culpa pcc̃i ypo
crisis corrspõdet pene excecacõis ꝓut auctas ysaie supra al-
legata videt̃ sonare Magister Correspondencia peccati
ypocrisis sup̃dicti ad penã ꝓeo inflictam haberi potest ꝑ dcm̃
saluatoris dicentis In qua mẽsura mensi fueritis remecietur
vobis Marci. iiij. Constat aũt q̄ ypocrita p̃seram ille q̇ exte
rius deum videt̃ glorificare Interius aũt .s. in corde a deo lon
ge recedit de quo ꝓpheta loquit̃ dicens. ppl's iste labiis me
honorat. coꝛ aũt eius longe est a me. talis conat̃ veritatem
vite sue que pessima est hominib9 sub signis falsis exterioꝛib9
occultare. vnde eadem mensura huiõi ypocrite remetit̃ cum
veritas intelligencie sacre scripture in qua vita spũalis hu-
mana doctrinaliter consistit ei occultat̃ seu celat̃. Et ideo ypo
crisis de directo opponit̃ virtuti veritatis vt in scđa scđe. q.
cxi. Ideo eadem huiõi pena .s. excecacõnis ꝑ quam veritas
scripturaꝝ diuinaꝝ occultat̃ ꝓprie correspondet culpe ypocri
sis supradicte.

Caplm̃ sextũ In quo ostendit̃ q̄ licet ypocrisis simplicit̃ cõ
siderata non sit de grauissimis pcc̃is. ypocrisis tñ pharisaica
quã xp̄us mltipliciter increpauit grauissimũ pcc̃m est. qđ ex
q̃nqз racõib9 considerat̃ Discipulus

Licet ypocrisis sit pcc̃m non tñ semꝑ est moꝛtale ꝓut
in scđa scđe. q. ꝑ te allegata habet̃. Cum aũt est moꝛ
tale nõ videt̃ equiꝑari maximis viciis utpote ydola
trie homicidio et adulterio et huiõi Irracõnabile igit̃ videt̃
q̄ pena iudeoꝝ in hac captiuitate existenciũ qui de ypocrisi pri
ncipaliter notant̃ grauioꝛ sit pena p̃imoꝛum qui de ydolatria et
aliis pcc̃is sup̃dictis fuerũt rei. Constat tamẽ ex sup̃dictis q̄
sicut maioꝛ est pena extrañciũ i hac captiuitate q̃з in babilonica.

sic et culpa maior debet esse sm iam dicta. Magister. Licet ypocrisis simpliciter cōsiderata put solū diciť simulacōem uel fictionē nō sit ita grauis culpa sicut homicidiū et adulteriū rc. Cū ypocrisis qñq3 possit esse veniale pctm tm vt in scda scde. q. c. xi. ypocrisis tñ de qua hic loquitř. s. pharisaica magne grauitatis est. vnde sup illud verbū saluatoris luce. xii Attēdite a fermēto phariseorū qd est ypocrisis Beda ait Sicut modicū fermentū totam farine massā corrumpit Sic simulatio aīmi totā virtutū sinceritatē et veritatē fraudabit Et theophilus ibidē Nichil em sic alterat mores ut ypocrisis scz. pharisaica. vnde patz q grauitas hui9 pcti put in phariseis vigebat magna ē tanq3 alteratiua et corruptiua morū oīm. Circa qd cōsiderandū est q seriem euangelioꝝ diligentē scrutanti manifeste patz q xp̄s nō legiť tantū impugnasse cetera vicia que in phariseis et aliis suo tpe habundabant sicut ypocrisim. Cui9 racō est Nam ypocrisis pharisaica quā increpabat ex qñq3 reddiť grauissimū pctm. pmo pter eius grauitatez. que quidē grauitas patz ex hoc q viciū ypocrisis est corruptiuū oīm morū vt dictū est. Scdo quia glō. super illud trenoꝝ qrto caplo. maior ē iniquitas pli mei pcto Sodomoꝝ dicit. Scelera aīe plagiīnē que i ypocrisim labiť cui9 maior ē iniquitas pcto sodomoꝝ. Si aūt querať racō quare ypocrisis sit maior iniquitas q3 sodomoꝝ. ad hoc dicitur sm Jero. sup illud ysaie ubi sup. pls hic labiis me honorat rc. In compacōe duoꝝ maloꝝ leui9 est apte peccare q3 simulare sanctitatē In tali em simulacōne cōcurrit duplex iniquitas quarum vna est malicia interior. alia vero simulacō exterior ¶ Tercio quia ypocrisis sm se cōsiderata est quedā spēs mendacii vt in scda scde questione sup allegata. Constat autē q mendaciū qnto magis elongať a veritate tanto est grauius vnde phs in. v. methaphisice magis mentitur qui asserit de nouē q est centū q3 qui dicit q est decem. Mendaciū aūt q in ypocrisi pharisaica includiť in extēmis distat a veritate Ipi em cum essent pessimi et pleni viciis simulabāt se nō solum esse iustos ul bonos sed eciā sanctos tanq3 ceteros in bonitate et iusticia excedentes. vt patet de phariseo ascendente in templo qui de sua iusticia iactās cōfidebat ceteros spernendo luce. xviii. Intm em ex supba iactancia ceteros spernebant huiōi pharisei q dedignabanť vt alii qlitcunq3 eos tangerēt

de quib⁊ ysaie·lxv·c·qui dicūt recede a me nō appropinques
michi quia immūd⁹ es ⁊c·Ex quo patʒ ꝙ eoꝝ simlacō erat
maxime mendosa·quarto quia hoc viciū·s·ypocrisis phari:
saica xp̄o maxime cōtrariabat̄·xp̄s eñ qui nō solū ſm diuā
naturā sed etiā hūanam intrinsecus plenus gracie et veri:
tatis fuit·foris tñ in silitudinē carnis pcti mundo apparuit
pharisei aūt ꝑ totū oppositū·conabant̄ eñ magnaʒ innocen:
ciam exterius ondere ut oues Intus aūt omi immūdicia ⁊
rapacitate erant pleni sicut lupi·de quib⁊ Mt·vij·veniūt in
vestib⁊ ouiū·intrinsecus aūt sūt lupi rapaces·Quīto ꝙ ypo:
crisis pharisaica non solū cōtrariat̄ veritati in vli sed eciam
pticulariṫ cōtrariabat̄ cuilibʒ spēi veritatis·s·veritati doctri:
ne·et veritati iusticie·et veritati vite In hijs eñ tribus ſm
Jero·veritas cōsistit·quā quidē triplicem contrietatē verita
tis i pharisaica ypocrisi cōtentā xp̄s execrabatur Mt·xxiij·
vbi ypocrisim phariseoꝝ mltiplicat̄ increpauit pnūcians eis
penam etnaʒ·Cum dicit·ve vobis pharisei ypocrite ⁊c·ibidē
eciā explicat quō triplicem veritatē suꝑdictā q̄n tā in eis erat
offuscare conabant̄·Qd patʒ pmo de veritate doctrine Cum
dicit·ve vobis scribe ⁊ pharisei qui clauditis regnū celoꝝ ⁊c
s·celestem beatitudinē cui⁹ introitus xp̄us est·vnde Joh·x·
caplo Ego sū hostiū si quis ꝑ me introierit saluabit̄·Quod
quidē hostiū recte apit̄ per sanā doctrinā scripturaꝝ ſm quā
vera xp̄i cognicō habet̄·vnde xp̄us discipulis qui conabant̄
tendere ad eius cognicōem sensus aperuit vt intelligerēt scri
pturas et sic eū cognouerūt·luce·xxiiij·pharisei vō ꝑuerse
scripturas que de xp̄o loquunt̄ interp̄tando·ut patet in hijs
que sup̄ in pma pte hui⁹ tractat⁹ dicta sūt·regnū celoꝝ clau
debant quo ad se et eoꝝ sequaces de quo dicit·vos non intra
tis nec introeūtes sinitis intrare ⁊c·Et quia pharisei nō so
lum eos qui de gente sua erāt ꝑ falsam doctrinā corrūpebant
sed eciā laborabant ut gentiles ad suā falsam doctrinā ꝑuer:
terent Jdeo subdit·ve vobis scribe et pharisei q circuitis ma:
re et aridam ut faciatis vnū pselitum·et cum fuerit factus
facitis eū filiū gehenne duplo q̄ʒ vos In quo ondit̄ ꝙ corrū:
pere conabant̄ ꝑ suam falsam doctrinam nō solum isrlitas·
sed eciā alienigenas·Et quia nō solū in hijs que ptinent ad
cognicōem xp̄i sed eciā in hijs que ad cultū dei ptinebant do:
ctrinam veritatis nitebant̄ corrumpe Jdeo subdit·ve vobis

duces ceci qui dicitis · quicūq; iurauerit p templū nichil est · quicanq; aūt iurauerit per aurū templi debet · In quo xp̄us ōndit q circa obseruacōem iuramētoꝝ que ad ydolatriā pertinet pharisei false interp̄tabanẗ scripturas ex cupiditate ex cecati p̄ferentes sanctitatē auri quo templū ornabaẗ sanctitati templi per qd̄ aurū sanctificabaẗ put cōiter exponitur · Consequenẗ ibidem xp̄s increpat pharisaicā ypocrisim circa veritatē iusticie Et p̄mo in hoc q illa que erant maioris necessitatis ad salutē consequendā cōtempnebāt ut est misericordia ul' iudiciū vl' fides Illa vō que modice valitatis ad salutē erant ut est decimare mentā magna reputabāt · Ad qd̄ ex duob; p̄prijs suis vicijs mouebanẗ · p̄mo ex iactancia vt ab om̄ib; crederenẗ sancti esse · Inq̄ntū decimas de minimis rebus offerebant · Scd̄o ex cupiditate ut alijs exemplū p̄berent ut soluerēt eis decimas de om̄ib; nichil p̄termittēdo · et de hoc dicit ve vobis scribe et pharisei qui decimatis mentam ꝛc̄ · Idem ōndit sub alio exemplo dicens · ve vobis duces ceci excolantes culicē · camelū aūt gluciētes In quo ōndit q illa que erant magni ponderis b̄m mentē legis ipi p nichilo reputabant · minima vō cū magna diligencia p̄quirebant qd̄ est contra veritatē iusticie que vnicuiq; quod suū est reddit b̄m equalitatē p̄porcionis · Consequenẗ ōndit qualiẗ veritatem vite contempnebāt Et p̄mo inq̄ntū de mūdicia exteriori · s · vestiū et corpoꝝ curabant Non autē de interiori mūdicia · s · mentis que pocioꝝ est et ad salutem nccīa · de quo dicit · ve vobis scribe et pharisei qui mūdatis qd̄ deforis est pharisee cece mūda p̄us qd̄ intus est ut fiat qd̄ deforis est mūdum · Consequenter hoc idem increpat sub alio exemplo dicens ve vob̄ pharisei ypocrite qui similes estis sepulcris dealbatis ꝛc̄ · Qd̄ quidem exemplū differt a p̄cedenti quia p̄mū respicit res exteriores · Scd̄m vero respicit p̄priā cōuersacōem quā ab extra honestam habebant ut cooperirent maliciā interiorē sicut sepulcrra abextra sūt dealbata ab intus vō plena ossib; mortuoꝝ In vltimo vō exemplo increpat eos de corrupcione veritatis vite · inq̄ntū se conabanẗ ōndere esse meliores q̄; p̄res eoꝝ vnde ornabant et edificabāt sepulcra p̄phaꝝ qui fuerūt a suis p̄decessorib; interfecti dicentes · Si fuissem⁹ in dieb; patrum nr̄oꝝ nō essem⁹ socij eoꝝ in sanguine p̄phaꝝ · Sed quia ipi pharisei nō solū erāt equales i malicia p̄rib; i occidēdis

phetis · sed erāt disposit ad maximū malū ꝑpetrandum · s ·
ad occidendū xp̄m qui est dn̄s ꝓphetaꝝ · Ideo eos maledicit
ꝓphetizando dicens · implete mensurā patrum vr̄oꝝ · pharisei
enī xp̄m occidētes impleuerūt mensurā pr̄m suoꝝ eos i ma-
licie plenitudine excedēdo · In quo summa malicia pharisaice
ypocrisis ondit · Inq̄ntū iustiores pr̄ibꝫ se ondebant dicētes
Si fuissemꝰ in diebꝫ pr̄m nr̄oꝝ ⁊c̄ · et tn̄ occulte scēm scoꝝ et
regem ꝓphetaꝝ occidere intendebāt · Ex quibꝫ omībꝫ diligent
cōsideratis satis habet ꝙ pharisaica ypocrisis cetera vicia exce
debat · inq̄ntū ex ea secuta est occasio xp̄i q̄ grauior est grauissi
mis pcc̄is · vnde postq̄ʒ dixit Implete mēsurā pr̄m vestroꝝ ·
statim subdit · Serpētes et genimina vipaꝝ quō fugietis a iu
dicio gehenne · q · d · Sic estis in malicia obstinati ꝑ exceca cōeꝫ
mentis quā per ypocrisim meruistis ut ex auc̄te ysaie supdc̄a
ostensum est ꝙ nullo modo potestis fugere a iudicio gehenne
eterne · nec etiā a pena tp̄ali · s · a destructione templi tūc ꝑ ro-
manos futura de qua in fine capl'i subdit Ecce relinquet vo
bis domus vr̄a deserta

¶ Capl'm vij In quo ondit ꝙ in cecitate pharisaica inclu-
ditur negacō diuine ꝓuidencie magis culpabilit q̄ʒ in illis q̄
peccata sua publicāt sicut sodomite · Et in eodeʒ ondit ꝙ ex
huiōi pharisaica ypocrisi nephanda deꝰ elicuit magnū bonū
· s · genciū illuminacōnem · et vtrūq̄ʒ fundat in quadā auc̄te
ysaie de qua hic agit — Discipulus —

Habeo ꝙ ypocrisis pharisaica grauissimū pcc̄m ē ꝓut
tu dicis · sʒ aliquādo per scrutiniū scripturarū repire
posses ꝙ grauius peccat ille qui sua pcc̄a publicat q̄ʒ
ille qui ea occultat ceteris paribꝫ · vnde legit ꝙ ꝓpha quosdā
increpabat eo ꝙ pcc̄a sua publicabāt et nō abscondebant ea ·
ysaie · iij · c · Et pcc̄m suū q̄si Sodoma pdicauerūt nec abscon
derūt ve aīe eoꝝ · qd̄ non videt oīno cōsonare pdictis —
Magister Cum quis publicat pcc̄a sua nō curans ea ab
scondere hoc cōiter contingit ex cōtemptu dei ⁊ iudicioꝝ eius
specialit cū quis credit ꝙ deꝰ nō habet noticiā de istis inferio-
ribus Iux̄ illud ps̄ · viduā et aduenā infecerūt et dixerūt ·
non videbit deus · et hoc manifeste aggrauat pcc̄m · Sed si be
ne consideras hoc etiaʒ includebat in pharisaica ypocrisi · Ex
hoc enī pharisei ypocrite occultabāt pcc̄a sua hominibus tn̄ q̄z
credebant ꝙ deus nō esseʒ inspector cordiū · vnde i auctoritate

allegata ysaie · xxix · postq̄ ꝓpheta ꝑdixit culpā ypocritarū dicens · labijs me honorāt · cor aūt eorꝫ longe ē a me Siliter et penā excecacōis eorꝫ dicens · ꝑibit enī sapia a sapiētibus eius · et intellectus prudenciū eius abscōdet · Que quidē pena correspondet culpe illius ypocrisis vt sup̄ dictū est stati ibidē ꝓpha declarat ꝙ huiōi pcīm ypocritarꝫ absconденciū pcta ꝓcedebat ex hoc ꝙ credebant deū non cognouisse abscōdita humanarꝫ menciū · vnde immediate ibidēꝫ subdit · ve q̄ ꝓfūdi estis corde ut a dn̄o abscōdatis consiliū quorꝫ sūt in tenebris opera Et consequenē de eis diat · Et dicūt · quis vidit nos ꝛ quis nouit nos · Et attendēdum ꝙ negacio diue notiae seu ꝓuidenciae que includit in hijs qui pcta sua simpliciter publicant et si sit valde grauis nō tn̄ tante grauitatis est sicut negacō illa que ī ypocrisi ꝑsertim pharisaica includit · In ista enī pcta occultanē ab ypocritis ut ꝑ exteriorē iusticiam alios decipiant et ad errores deducāt nō aūt in alia · Ex quo patꝫ ꝙ in pharisaica ypocrisi includit negacio diue notiae de humanis grauiꝰ q̄ꝫ sodomis qui pcta sua publicāt · et sup hoc in ypocrisi pharisaica addunē alia nephanda que sup̄ tacta sūt
Discipulus verba ysaie in auctē ꝑ te allegata · s · xxix · caplo · non videnē oīno adinuicē consonare · diat enī ibidēꝫ Et claudet oculos vr̄os ꝓphetas et pn̄apes vr̄os qui vident visiones operiet qd̄ tu exponis de cecitate pharisaica que in penā sue ypocrisis est eis inflicta qd̄ satis cōuenienē videē esse dictū cum cōtinuacōe ad illud qd̄ statim de eis sequit · ꝓplꝰs iste labijs me honorat ꝛc̄ · In quo declaraē eorꝫ ypocrisis Silr et statim subdit penā eorꝫ cū diat ideo addā ut admiracōem faciam ꝓplo huic miraclo grandi et stupendo · peribit enī sapiencia a sapiētibꝫ eius ꝛc̄ · de quibꝫ stati declaraē vnū de pn̄apalibꝫ eorꝫ motiuis cū diat · ve q̄ ꝓfundi estis ꝛc̄ · Et dicūt quis videt nos et quis nouit nos · ꝓut cōuenienē exposueras · de quo increpat eos ꝓpha dicens ꝑuersa ē cogitacō vr̄a ꝛc̄ · Et ꝙ hoc sequit in lr̄a · nōne adhuc in modico ꝛ in breui conuertet libanus in charmel · et charmel in saltum reputabitur · et audient in die illa surdi verba libri ꝛ de tenebris et caligine oculi cecorꝫ videbūt · non videē bene cōsonare cū hoc qd̄ dictū est et claudet oculos vr̄os ꝛc̄ · vnde peto ꝙ istā ꝓpheciam vlterius michi declares que videē mltū facere ad ypocrisim pharisaicā declarandā simul cū eorꝫ pena q̄ fuit mēris

excecacõ Magister Recte iudicasti in hoc q ysaias in aucte allegata pharisaicã ypocrisim cũ ipius pena declarat· sed ad illa verba que vlteri⁹ sequunť quoꝝ petis declaracõez psuppone debes q ſm doctrinã aug⁹· de⁹ adeo est bonus q non pmitteret mala fieri nisi ex eis bona elicēt· pmisit enĩ pmũ angelũ peccare ut inde ruine angelice restitucio p xpm glori osius fieret· vnde in pposito ex pharisaica excecacõe quam in penã sue ypocrisis nephãde incurrerũt· diuina bonitas elicuit illuminacõez gentiliũ q hactenus i hijs que ptinent ad diuina erant surdi et ceci· vnde apl's ad Rõ·xj·Cecitas ex pte cõtin git in isrl' donec plenitudo genciũ intraret de quo actuũ·ix· Quia vos indignos iudicastis eterne vite·Ecce conuertimĩ ad gentes·Quo psupposito sensus lr̃e quē petis clare habetur Nam postq̃z ppheta declarauit cecitatē pharisaicaz ut dictũ est·statim subiũgit de illuminacõne genciũ que ex pdicta ceci tate pharisaica statim secuta est dicēs·Nõne adhuc in mo: dico et in breui cõuerteť libanus in charmel·Charmel enim mons sterilis ⁊ siccus ē·libanus vo mons fructuosus et aro maticus·per hoc figuratiue intelligens ut gens iudaica in q̃ cõiter cõsueuerãt fructus spũales vigere·cõuerteť i charmel scʒ in siccitate seu sterilitate et econť de gentib⁹ Et ut hanc fi: guram apte nobis declarasset stati subdit Et audiēt in illa die surdi·i·gētiles qui nũq̃z audierũt diuinũ vbum·verba libri·s·legis diuine·et de tenebris ⁊ caligine ocl'i cecoꝝ videbũt Et est eadem snĩa Et quia ex ista illuminacõe genciũ apl'i et discipuli xpi fuerũt valde leti·jdarco subdit Et addēt mites in dño leticiã·qd intelligiť de discipulis xpi quos ipe docuit· discite a me quia mitis sum Mt·xj·c·Et paupes hoĩes in sancto isrl' exultabũt·s·ipi discipuli quos ipe docuit Mt·v beati paupes spiritu·Alia aũt racõ leticie supdicte·s·mitiũ et paupeꝝ xpi subdiť Cum diciť qm̃ defecit qui pualebat·cõ: sũmatus est illusor·et succensi sũt oĩes qui vigilabãt iniq: tatem ⁊c̃·que oĩa de cetu phariseoꝝ et scribaꝝ plane intel: liguntť put cõiter exponiť qui in destructõne ihrl'm p rõnos sũt occisi et dispersi et i captiuitatē usqʒ ad pñtez diē deducti

¶ Capl'm·viij·In quo oñdiť q pharisei tripliciē incurrerũt cecitatē mentis sicut et triplicem veritatē p suam nephandã ypocrisim corruperũt quoꝝ duo in hoc capl'o explicantur·et ibidem declaranť verba ysaie ad hoc ptinencia·s·cũ dicit Et

peribit sapiēcia a sapientib⁊ eius qd̄ ꝓprie ⁊ mł'tipliciē de pha
riseis et eoꝝ sequacibus intelligendū est · Et ibidē declarat̄ ꝙ
hoc nō est contᷓ doctrinam xp̄i dicētis de phariseis sup cathedrā
moysi sederunt scribe et pharisei quidquid dixerint vobis fa
cite ⁊c̄ · Discipulus

Adhuc volo ꝙ michi v̄ba ꝓphete in hac ꝓphecia con
tenta · s · ubi dicit̄ Ideo ecce addam ut admiracōnem
faciā ppl'o huic miraculo grandi et stupendo et ꝑibit
sapiencia a sapientib⁊ et intellect⁹ prudenciū eius abscondet̄
Si em̄ hec v̄ba de pharisaica cecitate exponāt̄ sup̄fluū videt̄
Jam em̄ de ip̄is dixerat modicū sup̄ Et claudet ocl'os v̄ros
ꝓphetas et p̄ncipes v̄ros qui vident visiones opiet · qd̄ suffe-
cisset ad ostendendū cecitatē suā p̄dictā · querendū ergo videt̄
quid hic addit̄ sup̄ p̄dictā cecitatē cū dicat̄ Idarco ego addā
In quo videt̄ aliquid addē sup̄ p̄dictā cecitatē Magister
Si bene scrutatus fueris in hoc loco verba ꝓphete reperies
ip̄a ꝓprijssime adaptari pharisaice cecitati in quā incurrerūt
in penam sue ypocrisis sup̄dictā · ut dictū est Ad cui⁹ declara
cionem scire debes ꝙ pharisei ypocrite sicut triplicē veritatem
corrumpebāt seu offuscabant ut sup̄ · vi · c · Sic triplicē incur
rerūt excecacōem mentis · p̄mo · s · circa cognicōem tp̄is aduē
tus xp̄i et diuinitatē eius et modū redempcōis eius ⁊ huiōi
de quibus ꝓphete fuerūt sufficient̄ locuti · et tn̄ ip̄i tanq̄ȝ clau
sos mentis oculos habentes hoc nesciuerūt de quo in p̄ma ꝑte
distinctione p̄ma ⁊ in mł'tis sequentib⁊ large dictū est · Et de
hac excecacōne ꝓpheta loquit̄ cum dicit · Et claudet oculos
v̄ros ⁊c̄ · vsq̄ȝ ibi nescio lr̄as · De istis em̄ et similibus lr̄ati
eoꝝ qñq̄ȝ p̄tendūt se excusare dicētes ꝙ talia sūt signata seu
secreta · Simplices vero excusant se dicētes · nescio lr̄as ꝑut
sup̄ · Scd̄o vero incurrerūt excecacōem circa obseruanciā legis
mosaice estimantes ꝙ lex mosaica esset ꝑpetuo duratura eciā
quo ad cerimonialia et iudicialia qd̄ falsū est ut patȝ supra ī
p̄ma ꝑte di · viij · Et de hoc dicit ꝓpheta peribit sapia a sapiē
tibus eius · Ad qd̄ sciendū ꝙ huiōi cerimonialia tꝑe duratio
nis mosaice legis iudicabant̄ racōnabilit̄ apud om̄es sapi
encialia esse · vnde in deutro · iiij · postq̄ȝ dixit moyses · Scitis
ꝙ docuerim vos p̄cepta atq̄ȝ iusticias sicut p̄cepit michi dn̄s
⁊c̄ · Subdit · obseruabitis ⁊ implebitis ope · hec est em̄ vestra
sapiencia et intellect⁹ corā ppl'is ut audiētes vniūsa p̄cepta

hec dicant En ppl's sapiens et intelligens gens magna hec. Que quidem sapiencia manifestū est ꝙ perijt ab eis post xp̄m Nam sicut ꝑ obseruanciā legaliū tp̄e legis a ceteris nacōib₃ iudicabant̄ sapientes. inq̄ntū ꝑ huiōi obseruacōeȝ regebant̄ a deo tanq̄m populus peculiaris ꝑ miracula ⁊ reuelacōnes ꝓpheticas et huiōi vt patȝ in ꝓcessu veteris testam̄ti Sic post xp̄i aduentū ⁊ diuulgacōem euangelij ipiꝰ cū huiōi legalia fuerūt euacuata. ab omib₃ iudicant̄ ꝑ obseruacōeȝ eaꝝ insipientes et stulti tanq̄ȝ laborantes in hijs que sūt nulliꝰ autoritatis seu vtilitatis qđ patȝ ad sensū cū hodie om̄ia illa vertunt̄ in derisum apud intelligētes. Et de hac ignorancia seu cecitate ꝓpheta dicit. Et ꝑibit sapia a sapientib₃. s. sapiēcia supdicta que in legaliū obseruacōe cōsistebat Item p̄dictum verbū. peribit sapientia a sapientib₃ verificat̄ de eis ex hoc ꝙ illud nephandū opus talmudicū eoꝝ cum magnis fatuitatibus et absurditatib₃ ꝑmixtis cōposuerūt. vt large habetur supra ysaie. xxxiij. et zacharie. ix. in addicōib₃. vide ibi de quib₃. s. scribis huiōi mendacissimā doctrinā cōponentib₃ intelligit̄ illᵒ iere. viij. c. Quō dicitis sapiētes sumꝰ ⁊ lex dn̄i nobiscum est vere mendaciū opatus est stilus mendax scribarū. vbi ꝓpheta volens reddē causam tante insanie subdit verbū dn̄i. ꝓiecerūt ⁊ sapiētia nulla est i eis. q. d. postq̄ȝ verbum dn̄i. s. filiū dei ꝓiecerūt intm̄ caruerūt vera sapiētia. ꝙ ad huiōi nephandā doctrinam in scriptis ponendā mō p̄dicto ꝓcesserūt. Et quia illa. s. cōtenta i p̄dictꝰ ope talmudico nephandissimo sūt tante insanie et fatuitatis ꝙ merito quilib₃ sensatus admirari debet quō talia ab hoīb₃ auderent̄ cōscribi Ideo de hoc ꝓprie intelligit̄ illud i hac ꝓphecia ysaie cōtentū s. ideo ecce addā ut admiracōe faciā ppl'o huic miracl'o grandi et stupendo et ꝑibit sapia a sapientib₃. q. d. hec perdicō sapiencie ad tantā deueniet insaniā ꝙ in admiracōes stupēdas verteret̄ qđ maifeste patȝ aspiciēti p̄dictas addiciones

Discipulus verū est ꝙ i codicib₃ illis talmudicis ml'ta tradunt̄ de deo que si intelligant̄ ut sonāt nō solū falsa sed absurdissima sūt ut cū dicit̄ i libro baracoth ꝙ deꝰ i qualibet nocte sup ihrl'm et ppl'o isrl' flendo dicit. ve michi qꝛ destruxi ciuitatem meā et combussi templū meū et in captiuitateȝ redegi ppl'm meū. Siliter dicūt in libro qui dicit̄ bulin ꝙ deus peccauit in faciendo ꝙ luna esset minoris quantitatis q̄ȝ sol

ꝓpter quod pccm̄ expiandū deus iussit ut in kalendis fieret
sacrificiū de vno edo capraꝝ ut pccm̄ dei supdictū expiaretur
que quidē et mlt̄a similia ĩ suis codicibꝫ cōtenta ipi conanť
a falsitate seu absurditate excusare sic· dicūt eñ ꝙ ista itel:
gi debent methaphorice fuisse dicta sicut cū ĩ scriptura deo at
tribuiť motus vt cū diciť exo· xix· Descēdit deus suꝑ mōtez
synai Silr̄ attribuiť deo in scripturis sacris ira et penitudo
que nullo mō competūt ꝑfectissime immutabilitati diuine ut
est manifestū· Sed ista ꝛ similia soluunť exponēdo ea metha
phorice fuisse dicta .s· ꝙ deus se habꝫ nō in se sed ĩ suis effec:
tibus per modū descēdentis seu irati ul' penitentis et huiōi·
vnde et silī modo dicūt ꝙ sūt intelligenda verba talmudica
supdicta ꝛ silr̄a cū de deo dicūt aliqua que nullo mō deo com
petūt· sed methaphorice seu silitudinarie et nō aliter ·et isto
modo nitunť defendere multa que in dicto oꝑe nephando tal
mudico supdicto cōtinenť· ꝓcor igiť ut michi ostendas quid
circa hoc sit tenendū Magister Si bene cōsideras illa q̄
de deo in sacris scripturis dicunť licet imꝑfectōez important
tamē aliquid bonitatis seu ꝑfectōis includūt Motū eñ licet
ꝑfectioni diuine cuiꝰ esse purus actus est· nulli potencialitati
admixtus oīno non cōueniat· importat tñ actū entis qd̄ est
aliquid ꝑfectionis qd̄ deo attribuiť· oĩes eñ ꝑfectōes que in
creaturis sūt in deo ꝑexistūt seclusa quacūqꝫ imꝑfectōne que
in eis includiť Ira silr̄ licet in creaturis est passio quedā que
deo nō competit· quia tñ qñqꝫ laudabilis est ut cum moueť
a rōne recta Idcirco deo attribuiť sub racōe ꝑfectionis qua:
cūqꝫ imꝑfectōne amota· Sed miseꝝ esse qd̄ intelligiť ꝑ illud
dictū· ve michi· vl' peccare· qd̄ nō solum deo sed nec etiā btīs
competit· nullo mō est attribuendū deo cum nec etiā ydolatre
suis diis falsis talia audent attribuere· que tñ fatuitas tal:
mudica deo temerarie attribuit vt dictū est · Item differēcia
debet esse inter modū tradendi ꝓphetaꝝ et inť modū tradendi
eoꝝ qui verba ꝓphaꝝ exponūt· ꝓphete eñ quia qñqꝫ de hiis q̄
supra hoīez sūt eis reuelata loquunť· qñqꝫ vō ut hoīes more
loquunť hūano in dictis suis inueniunť obscuritates · vnde
suꝑ illud psalmi· tenebrosa aqua in nubibꝫ aeris ·Glō· ob:
scura doctrina in dictis ꝓphaꝝ· Expositores tamen qui dicta
ꝓphetaꝝ declarant debēt nō obscure sicut ꝓphete loqui sꝫ apte
sic ut errores q̄ cōtingē pñt in exposicōe ꝓpheticaꝝ locucionū

vitare studeant· non aũt inductiua ad errores ꝓponãt· vnde
et talmudici qui expositores sacraꝝ scripturaꝝ se dicũt non
methaphoricis locucõnibꝫ vti debent· sꝫ methaphoras in scri:
pturis sacris cõtentas recte hñt exponẽ· Cuiꝰ oppositũ in su:
pradictis ꝛ silˡibus talmudica insania frequent̃ inducit· Et
attende ꝙ nõ solum antiqui talmudici in cognicõe diuinorũ
sepe errauerũt· sed etiã eoꝝ moderni magni rabini· int̃ quos
pãpuus fuit Rabi moyses egipcius quẽ alteꝝ moysen esse di
cunt· qui quasi per viã pharisaicã ad exposicõez sacre scripẽe
tendere videt̃ cum hoc tamẽ in mlˡtis errauit que ad cognicõz
ptinent diuinoꝝ· ut cũ asserit oĩa noĩa que de deo et creatu
ris dicunt̃ esse mere equoca· ex quo sequeret̃ ꝙ nullam de deo
haberemꝰ verã noticiam· Silˡr cũ alios errores ĩ suis codicibꝫ
ponit ꝑiculosos· de quibꝫ sup̃ est aliquid tactũ Item quia hu
mana ꝑfectio pãpue cõsistit in imitacõe diue ꝑfectõis· Iuxᷓ
illud leuit̃· xi· Sancti estote quia sanctꝰ ego sum dñs deus vr̃
Idarco talia in scripturis attribuunt̃ deo in quoꝝ imitacõne
qñqꝫ homo meritorie ꝓficit· Meret̃ itaqꝫ homo in odiẽdo im
pios seu i[illegible]scendo contra eos ꝓpter bonũ iusticie Iuxᷓ illud
nõne qui oderũt te dñe oderã et sup̱ inimicos tuos tabescebã
et sic ista et silˡia in scripturis deo attribuunt̃ ut ea homĩes
imitent̃ in bonũ Sed miseꝝ esse uel peccare· ad quoꝝ imita:
cionẽ nullo mõ homĩes inducendi sũt deo attribui nõ debent
Discipl's· Licet veꝝ est ꝙ pharisei talmudici in credẽdis
multa falsissima ꝛ absurda introduxerũt ꝓut sup̃ dictũ est
et in tuis addicõibꝫ· s· ysaie· xxxiiij· et zach· v· pleniꝰ conti
nent̃· tamẽ in agendis videt̃ ꝙ xp̃us eoꝝ doctĩnaz approbauit
vnde Mt· xxiij· Sup̱ cathedrã moysi sederũt scribe et pharisei
quidquid dixerint vobis facite ꝛc̃· Ex quo patet ꝙ de hijs q̃
agenda erant· pharisei et scribe nõ extorte sed recte docebant
licet ipi oꝑe nõ implerent· Magister· Verbũ xp̃i supra
dictũ intelligendũ est de doctĩna mosaice legis qñ pharisei eã
non excedebant nec corrumpebãt ꝑ eoꝝ tradicõnes· non aũt
de lege talmudica quã fingunt esse ꝯm legem moysi datam
vnde notant̃ xp̃s dixit· Sup̱ cathedrã moysi sederũt· s· pha
risei ꝛc̃· vt designaret ꝙ loquit̃ de doctĩna ĩ lege mosaica vere
cõtenta· non aũt de doctĩna falsa et ficta· s· talmudica
¶ Caplˡm· ix· In quo declarat̃ tercius modꝰ excecacõis pha
risaice qui cõsistit in hoc ꝙ suas ꝓprias inuencões ꝛ assercõne-

abſcondūt· Diſcipulus

Habeo duos modos excecacōis phariſaice per te michi
oſtenſos · ſed quia dixiſti ꝙ trib⁹ modis incurerent
cecitatem ſeu mentis excecacōem · ideo peto vt michi
declaras terciū modū Magiſter Tercio incurrerūt mētis
cecitatem intm̄ ꝙ verba ꝓpria ſua et ſuos mentis cōcept⁹ nō
intelligentes · ſue ꝓprie inuencōes ab eis abſcondite ſūt · Eſt
eñ ſup̄ ī pⁱma pte ī m̄ltis locis oſtenſū ꝙ ꝑ dicta doctoꝝ ſuoꝝ
veritas catholica q̄nq₃ oñdit̄ qḋ tamē ipimet nō intelligūt·
Sed ſicut de Cayphi Joh· xj · legit̄ ꝙ neſciens ꝓphetauit ita
et eis accidit · de quo intelligit̄ verbū p̄dictū yſaie · ſ · et intel
ligencia prudenciū abſcondet̄ · q · d · ꝓpheta nō ſolum ꝓphecias
antiquas de xp̄o dictas ꝑ cecitatē mentis nō intelligent · nec
ſolum ſapiam eoꝝ legalem ꝑdent · ſed etiā qḋ ipimet intelli:
gunt abſcondet̄ ab eis · verbi gracia · dicūt ꝙ p̄triarche et oēs
ſancti ante aduentū meſſie nō intrabant paradiſū ſed erant
in eius ſuburbio donec veniret filius phares · i · xp̄s filius da
uid · et hoc ꝓpt̄ pcc̄m ade · et tñ cum hoc negant pcc̄m origina
le fuiſſe nec eſſe ꝑ xp̄m ſeu meſſiā expiandū · et inter multa
que ipi aſſeruerūt vera et ſalubria q̄ tñ ipimet nō intellexe
rūt ut bene agerent · p̄pue ſūt illa que ad terminū aduent⁹
meſſie ꝑtinent · Circa hoc eñ fuerūt m̄ltipliciť in opionibus
diuiſi · Quidam eñ volentes claudere portā inquiſicōis hui⁹
t̄mini ꝑ ſcripturas aſſeruerūt ꝙ termin⁹ redempcōis eoꝝ ab
hac captiuitate eſt inſcrutabilis ꝑ ſcripturas · Et querūt ra:
cionē quare p̄mis · ſ · in tranſmigracōne babilonica exñtib⁹
fuit reuelatus · ſ · termin⁹ ſue redempcōis Jere · xxix · Cū im:
pleti fuerint ī babilone · lxx · anni viſitabo vos · Et tñ ſcd̄is
ſc₃ qui fuerūt ſeu ſūt in hac captiuitate nō fuit reuelat⁹ ter:
minus ſue redempcōis · Ad qḋ reſpondent ꝙ racō hui⁹ dr̄ie
eſt iſta Nam p̄mis fuit reuelatū pcc̄m ſeu pcc̄a ꝓ quib⁹ fu:
erunt in captiuitate ducti vt patz · iiij · Re · et ſcd̄o ꝑalippo ·
Et ideo illis fuit reuelatus termin⁹ ſue captiuitatis ut dc̄m
eſt · Sed ſcd̄is · ſ · in hac captiuitate exñtibus non eſt reuelatū
peccatū ꝓpter qḋ in hac captiuitate ſūt deducti · et ideo t̄min⁹
ſue redempcōis ē eis ſil̄r ignot⁹ Alij v̇o tā antiq̄ q̄₃ moderni
aſſignauer̄t t̄minos diu̇ſos ad huiōi aduentū · qui tñ t̄mini
oīes tranſierūt iam in p̄teritū vt ſup̄ diſtinctōe t̄cia capitl̄o
q̄rto plene oſtenſū eſt · Quidam v̇o eoꝝ aſſeruerūt ꝙ oēs t̄mini

p̄terierūt et q̄ non pendeat redempcio eoꝝ nisi in sola pnīa·
Attende igit̄ quō ſm tres opiones ſup̄dictas ipoꝝ ꝓpria in=
telligentia absconditʼ ab illis· Nam si p̄maꝫ sequant̄ opioeꝫ
oportet eos concedē q̄ pccm̄ ꝓ quo sūt in hac captiuitate est
eis ignotū ⁊ hoc est veꝝ put sup̄ in pn̄ti distinctōe ostensū est
Et cōsequenē si hoc pcm̄ sibi innotesceret· qd̄ quidem pcm̄ ē
derelinquere xp̄m veꝝ deū et hoiem et suas fatuitates sequi·
tūc manifestū q̄ termin9 captiuitatis esset eis notus· ſ· cum
ab isto pcc̄o cōuerterent̄ per agnicōem veri xp̄i seu messie· ꝑ
hanc eñ cōuersionem statim redempcōem adipiscerent̄· Si
aūt scd̄am opioem sequerent̄ opꝫ eos concedē q̄ xp̄s seu mes
sias iam venit cum oīes termini per suos mgr̄os assignati
in p̄teritū transierūt· Non eñ pn̄t dine scripture in quibus
quilibꝫ eoꝝ ſm suā intelligenciaꝫ fundat̄ a veritate deficē· Si
aūt t̄ciam sequant̄ opioneꝫ opꝫ eos concedē q̄ nullus eoꝝ est
in vera pnīa Nam si aliquis eoꝝ in vera pnīa essꝫ· tūc saltē
ip̄e penitens esset redemptus ꝑ messiam Ex quib9 manifeste
habet̄ q̄ illud qd̄ ab ipismet intelligit̄ circa tempus redempci
onis seu aduentus messie ab ipis absconditʼ· Et hoc ē quod
ꝓpheta p̄dixit· Et intelligēcia prudenciū eius abscondet̄· nō
eñ dixit Et intelligencia eoꝝ ꝑibit sicut dixerat de sapiēcia
sed dixit abscondet̄· q· d· q̄ ipimet nō ꝑcipient ea que ꝑ ipos
sunt intellecta sed ab eis abscondent̄ vt dc̄m ē· nos aūtē qb9
veritas ꝓpalata ē intelligenciā sup̄dictā ꝑ eos inuentā· speci
aliter eoꝝ que aliquid cōtinent veritatis habere possum9 et ad
nr̄am erudicōem ꝓficē pn̄t si sacras scripturas scrutari co=
nemur et quedā vera historialia ad hoc ꝑtinencia attente ꝑ
spiciamus

¶ Capl'm· x· In quo oñdit̄ q̄ mlta de inuencōib9 seu asser
cionib9 phariseoꝝ quas ipi inuentores seu asserentes minime
intelligunt qñqꝫ nobis ꝓficiūt ad erudicōem ⁊ q̄ in t̄minis
per eos assignatis ad suā redempcōneꝫ aliqua emersērt ad ho
norem fidei catholice ꝑtinencia Discipulus

Hoc vltimū qd̄ dicis ulteriorem requirit declaracōem·
vnde peto q̄ michi amplius declares quō intelligēcia
quorūdam sup̄dictoꝝ erronee opinanciū ad nr̄am ꝓ=
ficiant erudicōem Magister Scd̄m phm in methaphi
sica veri phi in cognicōne veritatis ꝓfecerūt ex opionib9 an
tiquoꝝ eciā a veritate deuianciū mꝗntum in talib9 erroribus

aliquid veritatis cõtinebat· Cui⁹ sil'e in ꝓposito cõtingit · Ad
quod sciendũ ꝙ pharisei et eoꝝ sequaces xp̃m ꝑniciose abici:
endo trib⁹ modis circa inquisicõe₃ termini sue redempcõis in
ip̃o ꝓcessu tꝑis se habent· Quidã enĩ eoꝝ sic sũt in sua exceca
cione obdurati ꝙ nec volũt inquirere de pcc̃o ꝓ quo sũt ĩ hac
diutĩna captiuitate· nec eciã ip̃ius captiuitatis terminũ ꝑ scri
pturas scrutari curant· Et ideo dicũt ꝙ vtrũq₃ est ignotum
et hij assimilant̃ infirmo qui ꝑnciꝭ incurrit sue sanacõnis de
speracõem ꝙ nõ curat de cognicõe sue infirmitatis neq₃ eciā₃
de curacõne· Et istis cõsequent̃ correspondet p̃mus modus
errandi sup̃dict⁹ qui inter alios pessimus est·s·dicenciũ ꝙ
peccatũ ꝓ quo sũt ĩ hac captiuitate est ignotũ· Sil'r et t̃min⁹
sue redẽpcõis· quoꝝ vtrũq₃ lic₃ sit veꝝ q̃ntũ ad eos q̇ vtrũq₃
ignorant non tñ quo ad nos qui utrũq₃ ꝑ scrutiniũ scriptu:
raꝝ cognoscamus ut ex sup̃dictis in p̃ma ꝑte hab̃r hec tamẽ
ignorancia nõ excusat eos sed pocius accusat cũ sit nõ solũ
crassa sed eciã affectata· Sunt alij qui nõ curant de inq̇rendo
circa pcc̃m ꝓ quo in hac captiuitate detenti sũt vl' si curãt hoc
attribuũt alijs pcc̃is antiquis utputa pcc̃o vituli in deserto
fabricati ul' pcc̃is modernis que nõ sunt cõia toti eoꝝ vniuersi
tati sed singularia· quoꝝ vtrũq₃ est falsũ vt sup̃ ostensũ est· cũ
de tribus cõdicionib⁹ hui⁹ peccati ageret̃ Isti tñ conant̃ scru
tari terminũ sue redempcõis ꝑ scripturas· et assignauer̃t sin:
guli singulos t̃minos iam p̃teritos In quib⁹ t̃minis uel no:
tabiliorib⁹ eoꝝ ƀm quosdam fideles ĩ antiqua sacra pagina
lr̃atos et a iudaica cecitate ad lumẽ fidei cõuersos aliqd̃ ma
gnũ bonũ sp̃ũale ad laudẽ dei et honorẽ xp̃iane fidei enicuit·
quod sic pat₃ Nam int̃ terminos assignatos ꝑ iudeoꝝ docto:
res duo fuerũt p̃cipue·s· termin⁹ assignatus ꝑ Rabimoysẽ
egipciũ ƀm quẽ redempcõe₃ isrl'iticã dixit esse futurã in ãno
certo computãdo a creacõne mũdi· qui quidẽ terminus iam
transiuit in p̃teritũ ꝑ· ccxviij · ãnos ꝓut sup̃· di · p̃ma · c · iiij
dictũ fuit· Constat aũt ꝙ in p̃dicto t̃mino ab ip̃o assignato·
vel fere claruerũt in eccl'ia dei duo viri sancti ⁊ religiosissimi
sc₃ dominicus et franciscus Ex quib⁹ et eoꝝ sequacib⁹ in reli:
gione doctrĩa fidei et moꝝ eccl'ia vl'is maxime refulget· ut ẽ
manifestũ· Non igit̃ immerito estimandum est ꝙ de tantis
viris et ordinib⁹ in toto orbe coruscantib⁹ aliqd̃ p̃nosti cũ esset
ꝑ scrutiniũ scripturaꝝ reꝑiendũ· vñ t̃min⁹ quẽ Rabimoyses

egipcius scrutatus est nō ad redempcōem iudaice perfidie seu pertinacie est referendus · sed pocius ad redempcōem ppl'i dei · s · xpiani · quis eñ nūare sufficēt quot aīe p misteriū pdicacōis et doctrine pdicatoꝝ et minoꝝ tam in dictis q̄ʒ in scriptis sunt deo coopante a demoniaca captiuitate redempte · certe nullus nisi solus deus cui soli cognit⁹ est numer⁹ electoꝝ Item post pdictū Rabimoysen egipciū fuit alter Rabimoyses Gerūdeñ · qui licet nō tam magne auctis fuit sicut pmus nō tamē mediocris auctus fuit sed inter eos magnus reputatus fuit Scripsit eñ sup pentateucū et sup aliquos alios libros biblie et sup suū talmuth multa q̄ apud eos habenē tanq̄ʒ magnalia qui in exposicōe pentateuci in pte phemiali cū magna solempnitate detminauit q̄ tmin⁹ aduent⁹ messie futur⁹ erat certissime in anno · v · millesimo · cxviij · a creacōne mūdi ſm computacōem hebreoꝝ Qui quidem rabimoyses secut⁹ est in huiōi termini assignacōne Rabi leuibengim seu de puincia puinciae in sua expōne sup danielē iactans se sup hoc diuinaʒ reuelacōem habuisse put lacius ista dicta fuerāt sup di · cta quem quidē tminū oīes iudei spālit circa marini tanq̄ʒ certissimū anteq̄ʒ transisset expectabāt · sed deo disponēte contigit eis oppositū · pro quo scire debes q̄ i hispania spāliter i regnis et diciōis serenissimi dñi dñi regis Castelle ⁊ legionis a magnis tpibus suadente antiquo hoste iudei habebant magnos status intantū q̄ fidelib⁹ in ml'tis pserant et officia magna et publica exercebant inter xpianos · et fidelib⁹ in mlt'is pficiebanē · obtinebant eñ in domib⁹ regū et etiam magnatū officia magna p que oīes subditi etiā fideles eos in magna habebant reuerenciam et timore qd nō in modicū scandalū seu periculū aīaꝝ cedebat fideliū simpliciū · De facili eñ tales cōsuenerūt ad errores eoꝝ qui eis psunt moueri · Infideles etiā iudei ex hoc occasionē psistendi i suis errorib⁹ sumebāt dicētes et in suis codicib⁹ nōnulli eoꝝ scribentes q̄ pphecia Jacob patriarche · in qua dicit · nō auferet ceptrū de iuda ⁊c · Geñ · xlix verificabat in hoc q̄ iudei i hispania ceptrū dñij seu regiminis obtinebant modo supdicto · Sed scrutanti historias hispanie notum est q̄ in termino supdicto qui cōcurrit cū anno dñi · M° · ccc · lviij · uł circit contigit q̄ rex petr⁹ in carcereʒ duxit illū qui inter iudeos erat maxim⁹ et valde magn⁹ in domo regia quē in carcere iussit interfici et alios magnos eiusdem

generis cũ eo et extũc nõ fuit aliquis iudeus qui in domo re-
gia sicut hactenus pficeret. Consequenter etiã rex henricus se
cũdus bone memorie frater eius qui regnũ fratris habuit. mul
tas cedes seu strages antequã regnasset in iudeos fecit tam i vr
be Toletana quã in quibusdã aliis villis et castris in cõfinibus
regni castelle existẽtibus. et cũ huiõi rex henricus scõs regnauit
regno accepto a fratre suo petro. ipse instituit in curiis gene-
ralibus quod iudei portarent signũ distinctõis in suis vestibus
put iura canonica volũt. quod tñ nũquã fuit auditũ i hispania
sed indistincte cũ fidelibus cõuersabant. ex quo multa enormia
sequebant et diuine legi difformia. Cõsequenter rex iohẽs primus
felicis recordacõis filius pdicti regis henrici scdi instituit quod iu
dei nulla hẽrent publica officia nec iurisdictõez etiã inter sepos
in criminalibus exercerent. qua quidem iurisdictõe alias maxie
abutebant. Post quẽ. s. regẽ Johẽm regnauit rex henricus
tercius sancte memorie filius eius in ãno. xj. etatis sue in cuius
regni principio deo vlcionẽ sanguis xpi excitante multitudo po
pularis magna et valida contra eos surrexit et quãplurimi
erant interfecti per totam hispaniã. qui quidẽ tumultus incepit
a ciuitate hispanensi i cuius ecclia metropolitana quidã archi
diaconus in lr̃atura simplex et laudabilis vite cepit pdica
re contra errores iudeorum et modos eorum viuẽdi enormes. et contra
sinagogas eorum nouiter contra sacrorum canonũ tenorẽ edificantes
ex quo tumultus supradictus incepit et consequenter in breuissi
mo tempore per totã hispaniã et vltra usquã pereneos et i insu-
lis maioricarum et Sardinie velocissime euolauit. deus aũt qui
adeo bonus ẽ ut ex malis eliciat bona sic disposuit quod hac vexa
cione currente. et etiã post ipsius sedicõem nõnulli iudeorum ad
cor suũ reuersi dixerũt illud deutro. xxj. vere quia nõ est me-
cum deus inuenerũt me hec mala. et vexacõe dante intellcm
auditui. scripturas scrutari ceperũt et deo illuminante errorẽ
suũ cognouerũt sic quod ad deũ conuersi nomẽ xpi publice et deuo-
te pdicantes multorum corda filiorum ad patres deo dirigente conuer-
terũt que omnia in his regionibus manifesta sũt. post pdictũ
vero regem henricũ terciũ sancte recordacõis successit serenissi
mus rex Johẽs filius eius qui hodie regnat et i longeuis tem
poribus feliciter regnet Iste incepit regnare in cunabulis cum
esset in scdo ãno etatis sue et sic fuit sub tutoribus usquã ad
tempus pfinitũ a patre. in cuius tam durante tutela quã post cũ

tam regimē regnoꝝ suoꝝ accepit ml'ta fuerūt instituta cont̄
iudaicam impietatē que in suis curijs et regnis ꝓ maiori
parte obseruabant̄ sub quo diuino auxilio opitulante fideliter
expectabat̄ ꝙ infidelitas tam iudaica q̄ȝ saracenica supprimē
tur· Ex quibꝫ satis patȝ ꝙ in termino finalit̄ a peritis iudeoꝝ
pro sua redempcōe assignato incepit vastacō pfidoꝝ infideliū
et salus vita ⁊ resurrectio fideliū ad xp̄m cōuersoꝝ est exorta
qd̄ est intentū · Et attende ꝙ int̄ duos p̄dictos t̄minos qui p
p̄dictos rabinos in suis libris et tractatibꝫ assignati fuerūt
fuit t̄minus alius a duobꝫ iudeis in hispania qui ꝓphete dice
bant̄ quoꝝ vnꝰ fuit in ciuitate abulensi ꝓuincie cōpostellane
et alius ī villa que dicit̄ ayllon Seguntine dioc̄· Toletane
ꝓuincie· qui quidē duo tam magnalia loq̄bant̄ et qn̄qȝ futa
p̄nosticabant et occulta reuelabant et b̄m morē eorū honeste
viuebant· ꝙ ab om̄ibꝫ iudeis istius regionis reputabant̄ sic
ꝓphete· Et isti duo assignauerūt tempus ad videndū signū
sue redempcōis in anno a creacōne mūdi · v· millesimo qua-
dringētesimo quīto b̄m eoꝝ cōputacōem · qui quidē āni con-
currunt cū anno dn̄i M°·cc·xcv· In quo quidē anno ī q̄rto
mense qui apud eos dicit̄ chamum vltima die ipiꝰ mensis·
In quo die p̄dixerūt ꝙ iudei debebāt habē signū sue redempcō
nis a deo miracl'ose factū ad quorū ꝓclamacōem om̄es iudei
fecerūt suas pn̄ias in ieiunijs ml'tis cū satisfactōibꝫ et ele-
mosinis q̄si ad deū reuisi orantes ut sibi p̄dictū signū sue sa-
lutis ondēret · in quo āno mense ⁊ die assignatis iudei intra
uerūt synagogas suas ad orandū deū induti sindonibꝫ albis
lineis seu sericis ꝓut est moris apud eos in die expiacōnis
scȝ in die decima mensis· vij· vnde et tūc altissimo deo coope-
rante qui nullū tp̄us sine bonitatis sue testīōio relinquit in
sindonibꝫ sup̄dictis apparuerūt signa crucis in oībus et ubi-
cūqȝ erāt eciā in illis sindonibꝫ que seruabant̄ ī suis apotecas
quo signo viso ml'ti eoꝝ fuerūt turbati · quoꝝ quidā dicebat
ꝙ hoc fuerat factū dyabolica arte · Nimirū cum p̄decessores
eoꝝ de xp̄o maxima miracl'a faciente dicebāt · In beelzebub
eicit demonia Mt̄· ix·c· Alij v̄o dubitabāt nō audētes loqui
neque aliquid circa hoc iudicare Alij v̄o crediderūt hoc signū
fuisse veri xp̄i crucifixi et disposuerūt se ad eiꝰ fidē cū bapti-
smo recipiendā Isti tn̄ fuerūt pauci Iux̄ illud jere· iij ·c· Af
sumā vos vnū de ciuitate ⁊ duos de cognacōne ⁊c̄· Saluator

ecciam de via que ducit ad paradisũ dicit· Et pauci inueniũt eam ·M^t· vij· Que oĩa large traduntᷣ a mḡro alfonso vali- soletañ· in quodã suo libro q̇ dicitᷣ de bellis dñi caplo· xxvij· qui ex p̃dictis mlta vidit et testimoniũ ꝑhibuit· Ego aũt licet nondũ essem tꝑe istius signi natus· qui quidẽ terminus p̃cessit natiuitatẽ meã per· lx· ãnos fere· testificoꝛ tñ corã deo qui hoc p̃dictũ signũ modo p̃dicto contigisse sepe ⁊ sepissime audiui ab antiquioꝛibꝫ iudeis nemĩe contᷣdicẽte in ip̃o facto nisi solũ in cã eius quia quidã eoꝝ hoc attribuebãt magicis artibꝫ· quidam vo causã relinquebãt sub dubio· Ego autem qñqꝫ mirabar quõ dñi illius tꝑis p̃sertim p̃lati eccl'ie de hoc nõ fecerũt mẽcionẽ in suis historijs· de quo tñ racõnabiliter debuissẽt festũ in ꝑpetuũ celebrari ad honoꝛẽ crucis xp̃i· Sed re uera hãc admiracõẽm tollit a me excessiuꝰ iudeoꝝ status in illis tꝑibus de quo iam dictũ est· tantũ enĩ locũ habebãt cũ regibus et pñcipibꝫ terre tam eccl'iasticis q̃ꝫ secularibꝫ ꝙ hoc potuerũt cauillacõibꝫ suis impedire· Ex quibꝫ omĩbꝫ racio- nabilitᷣ p̃sumendũ est ꝙ sicut i p̃dictis tᷣminis a suis mḡris assignatis redemptio per ip̃os false expectata nõ ꝑuenit· sed potius aliqua cõtigerũt ad cõfirmacõeꝫ seu honoꝛẽ dei ⁊ fidei catholice ꝑuenencia· Et ꝑ consequẽs ad nr̃am redempcõeꝫ seu salutẽ· Sic p̃sumendũ est contigisse in alijs tᷣminis de quibꝫ facta fuit mencio sup̃ ꝑte p̃ma di· iij· licet illa ad nr̃am no ticiam nõ deuenissent ꝓpter remocõeꝫ paciũ tᷣre oriẽtaliũ atqꝫ meridionalium ab hac regione hispanie que occidua est et septentrionalis

¶ Capl'm· xj· In quo ondiᷣ ꝙ aliqua verissima circa eoꝝ redempcõem asseruerũt que tñ ip̃imet nõ intelligũt· et ꝙ hoc ꝓphetatũ fuit ꝑ ysaiã Discipulꝰ

Habeo ex ꝑte dictis quõ ex p̃mis duobꝫ modis errãdi phariseoꝝ circa cognicõem tꝑis aduẽtus xp̃i aliquid nobis vtile elicitᷣ Sed de tcio mõ· s· asserenciũ ꝙ omĩs termini aduentꝰ messie seu xp̃i p̃terierũt et ꝙ non pendet re demptio nisi in pnĩa vellẽ aliqualẽ declaracõem ut sciã quõ ex hoc aliquid nobis vtile insurgat Magister Iste tciꝰ modꝰ dicendi eoꝝ verissimꝰ est· nec indiget alia interp̃tacõe· sed sicut sonat ꝓpriũ obtinet veritatẽ nam ꝙ omẽs termini aduentus iam p̃cesserũt hoc oĩno cõsonat catholice veritati per quã creditᷣ ꝙ cum venit plenitudo tꝑis misit deꝰ filium

suum ꝛc̄· tūc em̄ plenitudo tp̄is venit quādo om̄es t̄mini per scripturas sacras ad hoc assignati sūt impleti· Si em̄ sacras scripturas fueris scrutatus rep̄ies ꝙ ad idez temp⁹ aduent⁹ messie fuerūt termini diuisis modis assignati· aliqui em̄ ter mini assignati sūt ex p̄te ablacōis potestatis seu dignitatis p̄ncipatus a p̄p̄l'o iudaico· et hoc modo patriarcha assignauit huiōi terminū dicēs· nō auferet̄ ceptrū de iuda ꝛc̄· Geñ· xlix Fuit em̄ alius modus assignandi huiōi terminū ex p̄te mo narchiarū que in orbe p̄cesserūt aduentū messie Et hoc modo huiōi terminū daniel declarat cū dicat· In diebus regū istoꝝ suscitabit deus celi regnū qd̄ in eternū nō corrumpet̄ dañ· ij Fuit eciā alius termin⁹ assignatus ex abscissione· lxx· ebdo madaꝝ dañ· ix· c· et sic de alijs que ad huiōi assignacōem in sacris scripturis p̄nt rep̄iri· vnde notabilit̄ apl's dixit· Cum aūt venit pleitudo tp̄is· tūc em̄ plenitudo tp̄is venit quādo tp̄a diuisimode ad hoc designata simul cōcurrerīt· Silr̄ et v̄ba pharisaica sup̄dicta nō aliud p̄p̄rie sonāt nisi ꝙ om̄es t̄mini p̄finiti transierūt in p̄teritū et ꝙ nō pendet redempcio nisi ex pn̄ia Que quidē verba q̄ fidelissima sūt et vera vanā intelli gerent ut bene agerēt Sed verus intellectus huiōi verboꝝ est eis absconditus ut sup̄ dictū est· specialit̄ ex hoc ꝙ pcc̄m pro quo in hac captiuitate existūt est eis ignotū· qd̄ exp̄sse p̄nosti catum fuit p̄ Jeremiā treñ· ij· vbi dr̄· p̄phete tui et exp̄ositores tui viderūt tibi falsa ꝛ stulta nec ap̄iebant iniquitatē tuam ut te ad pn̄iam p̄uocarent· Et sic patz ꝙ si pcc̄m huiōi esset eis cognitū ad pn̄iam p̄uocarent̄ · et sic statim adipiscerent̄ redempcōem· Sed p̄ terciū modū excecacōis quā iuste incurre runt per quā p̄p̄rie inuencōes sue sūt eis abscōdite· iux̄ illud Et intellectus prudenciū abscondet̄ · Sanus intellect⁹ p̄p̄rie inuencōis eoꝝ est eis abscondit⁹ ut dictū est

¶ Capl'm· xij· In quo ostenditur ꝙ cecitas pharisaica de qua ysaias p̄phetauit cōpendiose traditur in euangelio

Discipulus

Ex p̄missis habeo triplicem excecacōez pharisaicam per ysaiam auct̄e sup̄dicta p̄nosticatā cum illuminacōe gencium simul in eadem auct̄e cōtentā· Et vellem scire si forte huiōi cecitas fuit a xp̄o ip̄is phariseis denunctiata

Magister Si scrutat⁹ fueris euangelia xp̄i clare rep̄ies ꝙ illud qd̄ p̄phetica tuba· s· ysaias de hac cecinit cecitate euā

gelia dicta cōpendiose exposuerēt · vnde saluator i pharisieoꝝ pñcīa dicit In iudiciū ergo i hūc mundū veni ut q̄ nō vidēt videāt et qui vident ceci fiant Joh · ix · In quibꝫ v̄bis xp̄us quatuor exp̄ssit circa huiōi cecitatē · p̄mū · s · ꝙ hoc intelligendum erat de phariseis · vnde ibidē subdit̄ Et audierūt pharisei et dixerūt · Nūquid et nos ceci sumꝰ · Scōm ꝙ hāc cecitatem ex iudicō diuino incurrerūt pharisei ut iam dictū est · Et de hoc p̄dixit · In iudiciū ergo in hūc mundū veni · Tercium vt illuminacō genciū cum p̄dicta cōcurret cecitate de quo dicit vt qui nō vident videant · Quartū ꝙ huiōi cecitas pharisaica nō excusat a pctō sed pocius aggrauat · vnde phariseis dicentibꝫ · nūquid et nos ceci sumꝰ · rn̄dit · si ceci essetis nō haberetis pctm Non enī erāt ceci per p̄uacōem lumīs naturalis racōis · sed ꝑ lumīs gracie subtractcōem quā vt sup̄ dictū est meruerunt

¶ Capl'm · xiij · In quo ōndit̄ ꝙ cecitas pharisaica nullum p̄iudiciū generat fidelibꝫ de gn̄e descendētibꝫ isrl'itico · Nam in potēcissimis tp̄ibus eccl'ie · s · in eius exordio et fine i quibꝫ xp̄us fuit et erit p̄sens in natura assumpta de stirpe isrl'itica descendentes pn̄cipaliores fuerūt et erūt · nam in fine mundi totum genus israheliticum xp̄o firmissime adherebit

Discipulus

Considero hanc triplicē excecacōem iudicō diuino iustissimo iudaicā plebem incurrisse ut ex vaticiniis ꝓphetaꝝ et euangelicis patꝫ documētis · De qua triplici excecacōne videt̄ intelligendū illud deutro · xxviij · percuciet te dn̄s amencia et cecitate et stupore mentis · vbi nō de cecitate corꝑali agit̄ sed mentali · Nam statim subdit · Et palpes in meridie sicut palpare solꝫ cecus · Si enī cecitas de qua loquebatur esset corꝑalis sup̄flue diceret̄ · palpes in meridie sicut cecus Ex hoc nō immerito mirandū videt̄ nō solū quomō aliquis eoꝝ saluari potest ul' potuit · sed eciā si aliqui eoꝝ saluant̄ · quomō ab eis obꝓbriū seu macula tante excecacōis tolli possit · Et circa hoc scire vellem si de hac sūt aliq̄ ꝓphetica vaticinia sp̄aliter loquēcia de sua illuminacōne et eleuacōne post casū Magister Iux̄ doctrinā saluatoris qđ apud homīes ē impossibile nō est impossibile apud deū Mt · xix · c · Et ideo p̄ueniente gracia diuina qua homo se cōuertit ad deū nō est impossibile ꝙ homo illuminet̄ ⁊ deo adhereat ꝑ graciā

gratificantē. Sed ad tollendā penitus tuā scdam admiracōē: audi apl'm ad rō. xi. qui de hac materia alte loquit᷑ ꝛ pfūde et circa hoc tradit verissima documēta ut cum dicit de iudeis Nūquid sic offenderāt ut caderent. absit ꝛc̄. In quo docet ꝙ conūsio eoꝝ pocius est intenta a deo tanq̄ȝ ad pfectōem hūane salutis ptinens q̄ȝ eoꝝ casus. Et infra. Si em̄ amissio illoꝝ recōciliacio est mūdi que assūpcō nisi vita ex mortuis ꝛc̄ In quo oñdit ꝙ ex quo amissio eoꝝ pfuit in recōciliacōe mūdi a forciori cōsiderare debem⁹ ꝙ assumpcio eoꝝ pocior esset ꝛ q̄si vita ex mortuis Et infra potens est em̄ deus iteꝝ inserere illos. Et ut apl's oñdat ꝙ huiōi conūsio eoꝝ nō solū reputāda ē tanq̄ȝ possibilis apud deū quia de m'tis possibilib⁹ apud deū q̄ȝplurima nō pcedūt ad actū. sed ꝙ estimanda est de possibilib⁹ que expectanda erāt seu sūt ventura Idarco ibidem dicit Nūquid dn̄s ppl'm suū repulit. q. d. nullo mō credendū est ꝙ deus repulissȝ ppl'm suū antiquū sic ut eos penit⁹ nūq̄ȝ esset recōciliaturus. qd̄ pbat ex hoc ꝙ sine pnia em̄ sūt dona et vocacio dei. Que quidē v̄ba apl'i si diligēter pspexeris cum aliis in hoc capl'o contentis admiracō tua penitus tollet᷑. et de hoc vide s̄. p̄ma pte di. ij. c. vlt̄. Et circa hoc attendē debes ꝙ sicut excecacō iudeis incredulitate pharisaica i factis fuit phetice p̄nunciata. Sic eoꝝ cōuersio salutifera i phaꝝ vaticiniis repit᷑ fore excellēs et potētissima intantū ꝙ v̄b pbriū excecacōis in honorem conūteret᷑ quo ad illumiatos

Discipulus De hoc vltimo queso vt me ulterius doceas Magister Ad huiōi declaracōēȝ cōsiderandū est ꝙ si diligent᷑ scrutat⁹ fueris scripturas repies ꝙ tam in exordio eccl'ie q̄ȝ in fine que pn̄cipaliores ptes sūt tocius eccl'ie x̄pi durac̄onis et in quib⁹ x̄pi pn̄cia in sua eccl'ia pocior cōsiderat᷑ in illis. s. duab⁹ ptib⁹. fideles x̄pi de gn̄e isrl'itico carnalit᷑ descēdentes pn̄cipales assistentes ipi x̄po fuerūt seu erūt In p̄mo em̄ aduētu apl'i q̄ p maiori pte isrl'itici fuerūt inter ceteros a x̄po fuerūt electi ad fructū redempcōis in orbe poducendum Iuxta illud joh. xv. Ego vos elegi de mūdo ut eatis et fructum afferatis ꝛc̄. In scd̄o v̄o aduentu similit᷑ ipi pn̄cipaliores expectant᷑. iux̄ illud Cum sederit filius hoīs in sede maiestatis sue sedebitis ꝛ vos ꝛc̄. Mt. xix. Ex quibus tanta excellencia huic nacōni isrl'itice attribuenda est ꝙ ob pbriū excecacōis supdicte suffiēent᷑ ab eis tollit᷑. vnde ysaie. xxix. c.

vbi de cecitate quã pharisei ex suis demeritis incurrerũt agiẽ
ꝓpheta ibidez subdit· ꝓpter hoc dicit dñs ad domũ iacob· nõ
modo cõfundetẽ iacob· nec modo vult⁹ eius erubescat quia cũ
viderit filios suos sanctificantes nomẽ meũ et sanctificabũt
sanctũ iacob et deũ isrl' ꝑdicabũt In quib⁹ verbis ꝓpha re:
mouet opionez false estimanciũ ꝙ ex hoc ꝙ pharisei et eoꝝ se
quaces que maior ꝑs iudeoꝝ erant ꝫm numeꝝ tantã incurre
runt cecitatem ꝙ xp̃m eis ꝓmissũ eiecerũt ꝙ hoc in cõfusionẽ
ipius iacob a quo ꝫm carnẽ descenderãt redũdaret qd̓ tamẽ
ꝓpheta improbat dicẽs · nõ mõ cõfundetẽ iacob· s· pr̃iarcha
pater eoꝝ vt habeat racõem cõfusionis ex hoc ꝙ pharisei pes
simi ⁊ ingrati ab ip̃o ꝫm carnẽ descenderũt Nam cũ viderẽt
filios suos· s· apl'os qui de sua stirpe descenderunt sctificantes
nomen meũ et deũ israhel ꝑdicantes· ex quoꝝ sanctificacõe
et ꝑdicacõne errores spũales fuerũt euacuati et increduli le:
gem didicerũt diuinã de quo statim subdit· Et scient errãtes
spiritu intellectũ et inusitatores discent legẽ ex hoc nõ habet
locũ cõfusio sup̃dicta· Ex quo patz qd̓ dictũ est· s· ꝙ in exor:
dio eccl'ie pn̄cipales fuerũt illi qui de stirpe iacob descenderũt
in tantũ ꝙ ex hoc tolliẽ confusio iacob et fideliũ ab eo descen:
denciũ· licet etiã ex eo pharisei ul' scribe descẽderũt Item ysa·
iiij· ubi agiẽ de tp̃e p̓mi aduentus xp̃i cũ diciẽ In die illa
scz incipiente tp̃e gracie que dies est erit germẽ dñi· s· xp̃s in
magnificẽcia· Subdit· Et om̃is qui relictus fuerit in syon·
et residuus in ihrl'm sanct⁹ vocabiẽ ⁊c̃· qd̓ intelligiẽ de fideli
bus xp̃i p̓mitiuis qui pauci et quasi derelicti fuerũt Et con:
sequentẽ sancti vocanẽ qui om̃es fere de genẽ isrl'itico fuerũt
vt est manifestũ In scd̓o v̓o aduentu xp̃i qui ꝓpe finẽ mũdi
expectaẽ ip̃i qui in p̓mo aduentu xp̃o pn̄cipaliẽ astiterũt In
hoc scd̓o pn̄cipaliẽ assistere debent ut iam dictũ est· de reliquis
vero· s· iudeis qui illo tp̃e remanserũt cõiter teneẽ ꝙ detecta
anti xp̃i falsitate xp̃o firmissime adherebũt in tantũ ꝙ ꝓ ei⁹
fide magnas ꝑsecucões usqz ad martiria passuri sũt ⁊ in fide
xp̃i deuotissimi vsqz in finẽ ꝑseuerabunt· de quib⁹ intelligitur
illud apl'i ad rõ· xj· om̃is isrl' saluus fiet ꝓut doctores ibidẽ
exponũt qd̓ ꝓprie ⁊ plane legiẽ Ozee· iij· vbi sic· dies ml'tos
sedebũt filij isrl' sine rege et sine pn̄cipe ⁊ sine sacrificio ⁊ sine
altari et sine ephod et sine cherafin · Et post hoc reuitenẽ filij
israhel et querẽt dñm deum suũ et dauid regem suũ· vbi in

translacōe caldaica dicit· Et obediūt messie filio dauid regi
suo· et paucbunt ad dn̄m In hebreo habet Et fluent ad dn̄m
et ad bonū eius in nouissimis dieb· hec Ozeas · Que quidem
auctas ꝓphetica ꝓprie verificat de statu iudeoꝝ qui sūt i p̄ñti
diutēna et absqꝫ certo tmino captiuitate quā ꝓprie signat pro
pheta dicens· dies ml'tos· q· d· ꝑ dies ml'tos quoꝝ finis nō
est nobis notus In hac eciā captiuitate manifestū est ꝙ sūt
sine rege de gn̄e eoꝝ et etiā sine p̄ncipe· qd̓ tamē nō fuit in ca
ptiuitatate babilonica ubi regē habuerūt et comites q̄ntū
ad honorificenciā vt in tcio Re· Sunt etiā in hac captiuitate
sine sacrificio et altari cū carent templo ꝯm legē mosaicam
regulato· Sunt etiā in hac captiuitate sine ephod· s· veste sa:
cerdotali· et sine cheraphim qd̓ est quid ydolaticū ꝯm ritū ydo:
latrie ad futura cognoscenda ordinatū· laban em̄ Gen̄· xxxi
dicebat de suo cheraphim· Cur furatus es deos meos· per ista
em̄ ꝓpheta significare intendebat ꝙ in hac captiuitate iudei
nec colebant deū veꝝ nec ydola · qd̓ tamē al's nō sic erat sed
semper fuerūt cultores dei ul' ydoloꝝ Quid aūt de hoc cōtinge
ret in nouissimis dieb circa finē mūdi oñdit dicēs ꝙ postea
scꝫ post ml'tos dies illos qui diutēnā signāt captiuitatē reū:
tent filij isrl' et cōuertent et querēt dn̄m deū suū· s· deū patrū
suoꝝ qui deus isrl' cōiter noiat in scripturis· et querēt dauid
regem suū et messiā ⁊ fluent ad dn̄m ⁊ ad deū recurrētes ad
modū impetus flumis ⁊ ad bonū eius· s· ad bona sp̄ualia ꝓ:
missa per xp̄m et hoc in nouissimis dieb· s· in fine mūdi vt
dictū est· Ex quo habes ꝙ i nouissimis dieb· s· in fine mūdi
tota gens isrl'itica conuti debet ad fidem xp̄i qd̓ concordat cū
ap'lo vbi s̄· Discipulus Hec auctas Ozee exponit
ab hebreis de messia ꝑ ip̄os expectato quē dicūt ventuꝝ esse in
fine tp̄is Magister Si bene cōsideras hoc qd̓ dicit ꝓpha
Et querent dauid regem suū Et ꝯm trāslacōem caldaicā· et
obedient messie filio dauid regi suo · nō potest vere seu ꝓprie
intelligi de messia ꝑ ip̄os expectato De illo em̄ debuisset dicē
Et veniet dauid rex suus quia i illo tp̄e· s· nouissimis dieb
ꝯm eos p̄mo venturus est· Sed cū dicit Et querent dauid re
gem suū seu obedient messie filio dauid regi suo manifeste
oñditur ꝙ ille messias iam venerat· Sꝫ filij isrl' ip̄m antea
nō querebant nec ei obediebant· et ideo nō inueniebāt eum·
sed in nouissimis dieb querēt deū et obedient vero messie q

iam erat in mundo licet usq3 nūc eum non quesiuissent nec obediuissent ei

¶ Caplm xiiij · In quo ondit qd de iudeis i tpe medio qui inter pmū aduentū xpi et 2m scdm scripturaꝝ scrutiniū sentiendum est · Et ibidē huiōi tractatus i laude diuina finitur

Discipulus

Audio ex hijs que doces q̄ in duobus tpibus ṗapuis scȝ in tpe aduent⁹ xpi pmo et scdo fideles qui fuerūt et erūt de gñe isrl'itico excellenciā habent et habere debent inter ceteros fideles cōiter Sed in tpe intermedio vellem scire quid de eis per scripturaꝝ scrutiniū sentiendum sit

Magister De hoc tpe intmedio qd valde maius est in extensione duracōis licȝ min⁹ in deuocōis intensione ille ppha euangelicus · s · ysaias pdixit qualit isrl'itici descendētes a iacob ꝭm carnem se debebant habere · s · q̄ paucissimi eoꝝ ꝑ interualla tempoꝝ et locoꝝ distinctōeȝ erāt ad statū salutis colligendi · De hijs eñ intelligit illud ysaie · xvij · Et relinquet in eo sicut racem⁹ · et sicut excussio oliue duaꝝ aut triū oliuarum i sūmitate rami · postq̄ȝ eñ ꝑ eoꝝ infidelitatē sūt excussi et sepati a radice oliue i qua fuerāt antiqtus radicati adhuc erant i eis relicti q̄si due ul' tres oliue · s · pauci i mūdo qui i viriditate sue radicis radicati relinquent qd videm⁹ impletū in isto medio tpe In quo aliqui paucissimi eoꝝ in fide xpi sūt radicati · qd nō solū intelligendū ē de simplicib⁹ seu illr̄atis eoꝝ sed etiā de viris notabilib⁹ qui feliciter eccl'iaꝝ gubnacl'a possederūt et opuscula fidelissima in honorē fidei et xpiane religionis cōposuerūt · vnde notanter dixit ppha in sūmitate rami · q · d · de illis paucis remanentib⁹ nōnulli erant in summitate rami q̄si i apicib⁹ magnis siue sūmis eccl'ie · vnde secundū historiam damasci ꝓut ptolomeus de luca narrat · Quidā sūmus pontifex de gñe isrl'itico noie euaristus in cathedra petri sedit anno dñi M° · cxij · et septim⁹ fuit a beato petro et per · x · annos septem menses et · xij · dies vl'em ecclesiam laudabilit rexit et vitam suā gloriose finiuit martirio fuit etiā in hispania tpe Gethoꝝ quidam de stirpe isrl'itica nomine Julianus pomarij qui tāus a beato hillefonso cathedrā Toletane eccl'ie et pmatū hispaniaꝝ obtinuit · de cui⁹ vita gloriosa dñs Rodericus archieps toletanus in sua cōpendiosa historia laudabiliter facit mencōnem · Item vincencius

barnacenſis in ſua hiſtoria narrat ꝙ fuit in hiſpania quidā de hoc gn̄e noīe petrus alfonſi qui quēdam dyalogū ſolemnē edidit ad fidei catholice declaracōeꝫ contͣ pharisaicā ꝑfidiam Qui quidem dyalogus i hiis ꝑtibꝫ repitͣ· Fuit etiā in hac regione tempe regis alfonſi decimi quidā mg̃r alfonſus burgēſis magnus biblicus phus et alr̄ methaphiſicus qui in·lx· anno etatis ſue fere fidē xp̄i et ſacrū baptiſma ſuſcepit · Et conſequēter cū eſſet ſacriſta eccl'ie baliſoletane pulcra opuſcula ad confirmacōem fidei ⁊ confutacōeꝫ ꝑfidie iudaice in hebraica lingua edidit quoꝝ trāſlacōes i vulgari in domo p̄dicatoꝝ baliſoletañ hodie repiri pn̄t· vn̄ p̄ſumendū eſt ꝙ in aliis mūdi ꝑtibꝫ ubi captiuitas iſrl'itica ē diſperſa ſil'ia cōtigerūt licꝫ ad nr̄aꝫ noticiā ꝓpt̄ eoꝝ raritatē et viaꝝ ꝓlixitatē nondū venerīt· quoꝝ oīm cōſideracōe pt̄ intelligi impletū fuiſſe illud ꝓphēticū· aſſumā vos vnū de ciuitate ⁊ duos de cognacōe et adducā vos i ſyon jere· iii ·c· Diſcipl's In fine tractatus refert graciaꝝ actiones

SCrutiniū nr̄m caſti eloquii hora ē ut intrūpat oracō graꝝ actio et vox laudis· quē finē ſcrutandi finis libri expectare nō pt̄ qꝛ incōprehēſibil' eſt quē cepimus ſcrutari· et ut vbis vtar hilarii q̄ pie infinita ꝓſequitͣ et ſi nō ſe ꝑuētuꝝ nouit tn̄ ꝓfectū ḡtulatͣ ineſtiabilē Idō fructū tā dulcis ſcrutinii celſis laudibꝫ ꝓſequamr̄ apte cōfitentes qꝛ hec ē lex dn̄i imacl'ata conūtens aīas teſtionīū dn̄i fidele ſapienciam preſtans ꝑuulis · Illa ergo parua ſtilla ſermonū eius quā ip̄o diſtillante ſcrutando deguſtauim⁹ a ꝓſequēda lectione in eius dilectōne ſponte nos rapiat· et quē nos diligent̄ hactenus ſcrutati ſumus ſcrutemur āmodo diligendo Ex quo in hiis que xp̄iane religionis ſūt penetrabilius ſine carta et calamo ꝓcedemus quia dilectio interdū intrat ubi cognicō foris ſtat· Si alimenta quoqꝫ morituri corꝑis edūt pauꝑes et ſaturantͣ ut laudent dn̄m q̄ requirūt eū in menſa eloquioꝝ dei medullam eterne vite ſub cortice ſcrutantes in voce exultacionis et confeſſionis debent epulantes alacrius reſonare· quoniā quidquid in ea ſtudioſe ſcrutamur eſt veritas· quidquid p̄capitur bonitas · quidquid ꝓmittitͣ felicitas· Ip̄e aūt mediator dei et hoīm homo xp̄us ihs veritas ē ſine fallacia· bonitas ſine malicia· felicitas ſine miſeria · Cui honor et gloria in ſecula ſeculoꝝ amen · Deo gracias·

